ОКТОБАР

1. ОКТОБАР

ПОКРОВ ПРЕСВЕТЕ БОГОРОДИЦЕ

ОДУВЕК је Црква прослављала Пресвету Богородицу као покровитељку и заштитницу рода хришћанскога, која својим посредничким молитвама умилостивљава Бога према нама грешнима. Безброј пута показала се очигледно помоћ Пресвете Богородице како појединцима тако и народима, како у миру тако и у рату, како у монашким пустињама тако и у многољудним градовима. Догађај који Црква данас спомиње и празнује доказује само то постојано покровитељство Пресвете Богородице над родом хришћанским. Првог октобра 911 године у време цара Лава Мудрога било је свенођно бдење у Богородичиној цркви Влахерне у Цариграду. Народа је била пуна црква. У позадини цркве стајао је свети Андреј Јуродиви са својим учеником Епифанијем. У четврти сат ноћи појави се Пресвета Богородица изнад народа са распростртим омофором на рукама, као да том одећом покриваше народ. Беше обучена у златокрасну порфиру и сва блисташе у неисказаном сјају, окружена апостолима, светитељима, мученицима и девицама. Преклонивши колена, Она се дуго молила, заливајући сузама своје боголико и пречисто лице. Свети Андреј видећи то јављење показа руком Епифанију блаженом, и упита га: "Видиш ли, чедо, Госпођу и Царицу света, како се моли за сав свет?" Одговори Епифаније: "Видим, свети оче, и ужасавам се!" Због тога се установи ово празновање, да нас подсети како на тај догађај тако и на стално покровитељство Пресвете Богородице, кад год ми то покровитељство, тај покров њен молитвено иштемо у невољама.

РЕЧ на ПОКРОВ ПРЕСВЕТЕ БОГОРОДИЦЕ

У ПОСЛЕДЊА тешка времена, када се са умножењем грехова наших умножише невоље наше, опасности наше, те се испуњују речи светог апостола Павла: опасности од разбојника, опасности од родбине, опасности од незнабожаца, опасности у градовима, опасности у пустињи, опасности на мору, опасности међу лажном браћом (2 Кор. 11, 26); када се испуњују речи самога Господа, те устаје народ на народ, и царство на царство, и бивају глади и помори, и земља се тресе по свету (Мт. 24, 7); када нас притискују најезде туђинаца, међусобни ратови и смртоносне болести, - Пречиста и Преблагословена Дјева Марија, Мати Господња даје нам у заштиту покров свој, да нас ослободи од разноврсних опасности, да нас заштити од глади, помора и земљотреса, да нас закрили од рата и болештина, и да нас својим покровом сачува неповређене. Потврда овога би дата у царском граду Цариграду у славној цркви Пресвете Богородице у Влахерни,[1] за царовања Лава Мудрога.[2] Тамо, за време свеноћног бдења уочи недеље, 1 октобра,[3] у четврти сат ноћи, у присуству огромно много народа, свети Андреј, Христа ради јуродиви,[4] подиже очи горе и угледа Царицу Небеску, покровитељку целога света, Пресвету Дјеву Богородицу, где стоји у ваздуху и моли се, и сија као сунце и покрива људе својим чесним омофором. Видећи то свети Андреј рече своме ученику, блаженом Епифанију: "Видиш ли, брате, Царицу и Госпођу свих како се моли за сав свет?" Епифаније одговори: "Видим, свети оче, и ужасавам се".

Као што некада свети Јован Богослов виде на небу велико знамење, жену обучену у сунце,[5] тако и свети Андреј у Влахернској цркви, сличној небу, угледа Невесту Неневестну, одевену у сунчану порфиру. Знамење које виде свети Богослов прасликује Премилостиву Покровитељку нашу, пошто се то знамење показало у време када је светом тајновидцу била откривена погибао која прети свој твари: и бише, говори он, севања муња, и гласови, и громови, и тресење земље, и град велики: и знак велики показа се на

небу: жена обучена у сунце (Откр. 11, 19-12, 1).[6] Зашто се овај знак, који прасликује Пречисту Дјеву, не показа пре севања муња, громова, гласова, земљотреса и града, када све стихије још беху мирне, него за време страшне пометње на небу и на земљи? Зато, да се покаже да Преблага Заштитница наша притиче нам у помоћ у најтеже време, када нам прети погибао, и заштићује нас од блеска обманљиве, кратко блистајуће светске таштине, од гласова житејске гордости и сујете, од громова изненадног напада вражијег, од буре страсти, и од града одозго наилазеће на нас казне за грехе. Јер када нас све те невоље притискују, тада се, као велики знак, појављује Брза Помоћница роду хришћанскоме, штитећи нас и закриљујући нас невидљивим заступништвом. Овај знак даде Господ онима који Га се боје, да утекну од лука (Пс. 59, 6); јер у овоме свету ми смо постављени као мета за стрељање. Са свих страна лете стреле на нас: једне од лука видљивих непријатеља, који хитно затежу лук свој и у гордости својој ниподаштавају нас; друге из лука невидљивих непријатеља, да бисмо се жалили како не можемо да подносимо демонско стрељање; неке - од тела нашег које војује против духа; неке - од лука праведног гњева Божјег и претње, као што о томе говори пророк Давид: Ако се не обратите, Бог оштри мач свој, затеже лук свој и наперује га; и запиње смртне стреле, чини стреле своје да пале (Пс. 7, 13-14). Да нас све те стреле не би смртно ранile и да бисмо избегли опасност, нама се даде знак: покров Пречисте и Преблагословене Дјеве. Заштићавани њеним покровом као штитом, ми остајемо неповређени од стрела. Јер наша Заштитница има хиљаде штитова за нашу заштиту, као што јој о томе говори Дух Свети: Врат ти је као кула Давидова; хиљаде штитова висе на њој, све стреле јуначке (Песма над песм. 4, 4).[7]

Некада Давид сазида прекрасну и превисоку кулу између Сиона што стоји на високој гори ниже Јерусалима који се назива кћерју Сиона.[8] И бејаше та кула између њих као врат између тела и главе, јер висином својом надвишаваше Јерусалим и досезаше до Сиона. На тој кули беху обешени штитови и сва оружја, потребна за рат и одбрану Јерусалима. Дух Свети упоређује Пречисту Дјеву са кулом Давидовом: јер Она, кћи Давидова, посредује између Христа, Главе Цркве, и верних који сачињавају тело Цркве, надвишујући

Цркву пошто је ваистину виша од свих чланова њених, а досежући и до Христа као Она која Му је дала тело. Она посредује и сада када стоји на ваздуху између неба и земље, између Бога и човека, између подвигоположника Христа и земаљске Цркве, као Давидова кула између Сиона и Јерусалима, начичкана јаким штитовима. Под штитовима пак разумем свемоћне молитве њене за нас Богу, које достојни чуше у време виђења чесног Покрова њеног: јер се Она мољаше са умилењем као Мати Сину своме и Творцу, изговарајући у молитви речи самилосне и свемилостиве, и говорећи: Царе Небесни, прими сваког човека који слави Тебе и призива пресвето име Твоје на сваком месту; - и где се спомиње име Твоје, то место освети; прослави оне који прослављају Тебе и с љубављу почитују мене, Матер Твоју, примајући сваку молитву њихову и завете, и избављајући их од свих невоља и зала.

Такве молитве Пресвете Богородице нису ли штитови који штите Цркву? Заиста су оне неразориви штитови. О њих можемо угасити све распаљене стреле.

Свети Амвросије каже за Давидову кулу[9] да је била саграђена са два разлога: да се заштити град и да се украси. "Давид сагради кулу, вели свети Амвросије, да буде и заштита и украс граду: заштита, јер се са ње надалеко могао угледати непријатељи бити прогнат од града! а украс, јер висином својом надвишује све високе зграде Јерусалима". - Стога, није без разлога упоређена са овом кулом наша Покровитељка, која нам је кула тврђава пред лицем непријатеља, јер нас заиста штити и украшава: штити - када далеко одгони од нас видљиве и невидљиве непријатеље, када заробљенике ослобађа од уза, када мучене од нечистих духова избавља, када утешава жалосне, брани злостављане, храни гладне, посећује болне, када бива пристаниште витланих буром; а украшава нас - покривајући пред Богом срамну голотињу душе наше својим превисоким заслугама као најскупоценијом одећом, и обогаћујући нашу убогост превеликом благодаћу као непотрошивим богатством чини нас благопријатнима у очима Господњим. Украшава нас Пресвета Богомајка - када нас који немамо свадбено рухо покрива својом ризом, те тако за Свевидеће Око чини као невидљивом срамну голотињу душе наше, чега је одискони била праслика земља

безоблична и неукрашена по, покривена водама (1 Мојс. 1, 1-2). Јер земља неукрашена и пуста бејаше праслика грешне душе која је погубила своју духовну красоту, лишила себе добрих дела и постала туђа благодати Божје. Воде пак које су покривале неукрашену земљу прасликоваху милосрђе Пресвете Богородице, неисцрпно као море, које се богато излива на све и покрива све. И када се Дух Божји носио над водама, носио се и над земљом, покривеном водама и неукрашеном, као не видећи њену некрасоту. Ово је тајанствено праобразовало то да душа, покривана премилостивим покровом Дјеве Богородице, ако и не буде украшена врлинама, неће бити лишена благодати Светога Духа, јер покров Пресвете Богородице покрива њену некрасоту, као што је вода покривала неукрашену земљу, и украсиће је благољепијем своје благодати и привући ће к њој Светога Духа. Пречиста Дјева украшава нас када грешне чини праведнима а нечисте чистима, као што о томе говори Анастасије Синаит:[10] "Она волхе чини апостолима и царинике еванђелистима, а блуднице - вредноснијима од девојака. Тако Марију Египћанку[11], некадашњу блудницу, Она учини сада вредноснијом од многах девојака; и Марија, која раније беше тамна и нечиста, сада сија као сунце у Царству Христовом - молитвеним посредовањем Пречисте Дјеве Марије, која је покров и украшење свима који јој прибегавају. Украшава Она и сав духовни Јерусалим, тојест Цркву Христову, која јој на данашњи празник овако пева: О, Ти си чудесно украшење свима вернима, испуњеше пророштава, слава апостола и красота мученика, похвала девства и предивни покров целоме свету.[12]

На кули Давидовој са штитовима беху све стреле заштитника земље; тако и Пречиста Дјева, та одуховљена кула, има при себи стреле силних, тојест молитве светих који се моле са Њом. Јер се Она јави у храму стојећи у ваздуху не сама него са анђелским војскама и са мноштвом Светих, који је у белим хаљинама побожно окружаваху. Свих тих Светих молитве за нас к Богу јесу као стреле силних које су у стању прогнати све пукове демона. Зна Пречиста Госпођа Богородица да је живот наш на земљи рат: јер против нас ратује враг са свима својима силама; он је кренуо на нас све своје пукове и опколио нас свима својим легионима, по речи

псалмопевца: Опколише нас пси многи, чете зликоваца круже око нас; развалише на нас уста своја, као лав који је гладан лова и риче (Пс. 21, 17. 14). Тога ради и Небеска Царица, желећи нам помоћи, крену против врага нашег све Небеске Силе, позва пророке и апостоле, сабра мученике и девственике, сакупи преподобне и праведне, и са њима дође да нам помогне, да нас окружи силном војском, и да нам да победу над непријатељима: Јер се њоме односе победе, њоме обарају непријатељи".[13] Она дође са анђелским војскама, јер је Она лествица коју Јаков унапред виде, коју окружује мноштво анђела. Спомињући овде Јаковљеву лествицу, неко се може са чуђењем питати: зашто анђели на њој не стајаху мирно, него непрестано узлажаху и силажаху по њој? Но дознавши да је та лествица била праслика Дјеве Марије, по речи црквене песме: "радуј се мосте који на небо преводиш, и лествице висока коју Јаков виде" - он ће схватити зашто анђели на њој не имаћаху мира. Јер в молитвах неусипајушчаја Богородица[14] = у молитвама неуспављива Богородица наређује анђелима да заједно с њом непрестано помажу људима: да узлазећи к Богу узносе молитве оних што се моле, а низлазећи - да доносе од Бога људима помоћ и дарове. Та Лествица и сада низведе са собом с неба мноштво анђела, доносећи нам одозго покровитељство и заштиту. Она дође са анђелима, да им заповеди да нас чувају на свима путевима нашим; Она доведе са собом и саборе свих светих да, сатворивши за нас саборно мољење, саборно узнесе и наше грешне молитве к Сину свом и Богу нашем. Међу свима светима који се јавише у храму са Пречистом Дјевом, беху два најодабранија изабраника: свети Јован Претеча, од кога ниједан између рођених од жена није изишао већи (Мат. 11, 11), и свети Јован Богослов, кога љубљаше Исус, који и леже на прси Исусове (Јн. 21, 20). Њих обојицу, као оне који имају велику слободу пред Богом, наша Молитвеница покрену са собом на молитву за нас, да би с њима што пре приволела Бога на милост: јер молитва праведнога много може помоћи (Јак. 5, 20). И стаде Пречиста Дјева између два девственика, као између два херувима, као престо Господа Саваота између серафима, као Мојсије са подигнутим рукама између Аарона и Ора; тада паде адски Амалик са свом тамном влашћу и силом својом.

Тако дакле ми празнујемо покров Пресвете Богародице Дјеве, сећајући се преславног јављања њеног у Влахернској цркви, које виде свети Андреј и Епифаније. Ми празнујемо, благодареће Покровитељки нашој за такво превелико милосрђе њено, јављено роду хришћанском, и усрдно је молећи да и сада и свагда мислостиво закриљује нас који иштемо њено покровитељство. То чинимо, јер без њеног покрова и заступништва немогуће је живети нама који стално разгневљујемо Бога. Грешећи много, ми падамо под многе казне, по речи псалмопевца: Многе муке има грешник (Пс. 31, 10). И ми бисмо већ пропали због безакоња наших, да нас не закриљује Премилостива Владичица: јер када ова Заступница не би предстојала молећи, ко би нас избавио од толиких беда? ко би нас сачувао до сада слободне? Пророк Исаија саветује: Прикријте се за час, докле прође гњев Господњи (Ис. 26, 20). Но где се можемо прикрити од гњева Господњега? У време страдања ми нигде не обретосмо заклона осим једине Владичице света, која кроз уста Духа Светога говори о себи: Ја као магла покрих земљу (Сирах. 24, 3). Стварно, ми се скривамо под покривало Оне која као магла покрива земљу. Но зашто, о Свескупоцена Дјево Богородице, упоређујеш себе са тако ништавном ствари као што је магла? Нема ли Теби сунца, месеца, звезда за упоређење, утолико пре што је о Теби са дивљењем рекао Премудри: Ко је она што се види као зора, лепа као месец, чиста као сунце? (Песма над песм. 6, 9). А магла какву има лепоту, те се Ти не гадиш упоредити се са њом? Но ево у чему је тајна: магла када се згусне над земљом и покрије је, онда су све звери заштићене од ловаца, јер их нико не може ловити. Зато Пречиста Дјева и назива себе маглом, јер нас скрива од ловаца. А ми грешни, ми смо, по расуђивању светог Златоуста,[15] због своје нечовечности - стока и зверови: угађамо стомаку као медведи, утовљујемо тело као мазге, злопамтљиви смо као камиле, отимамо као вуци, љутимо се као змије, уједамо као скорпије, лукави смо као лисица, отров злобе носимо у себи као аспида. Такве зверове какви смо ми сустижу разни ловци: сустиже нас праведни гњев Божји, кажњавајући нас за рђава дела наша, по речи Светога Писма: Бог је Господ освете (Пс. 93, 1). Постижу нас и безакоња наша, те сваки од нас може рећи: Сустигоше ме безакоња моја, и не могох гледати (Пс. 39, 13). Сустиже нас и невидљиви враг: Поста ми као медвед у заседи, као

лав у потаји (Плач Јерем. 3, 10). Сустиже нас и видљиви враг. Он говори: Тераћу, стигнућу, убићу мачем својим, рука ће моја господарити (2 Мојс. 15, 9). - Али, не бојмо се: ми имамо мислену маглу која нас покрива - Пречисту Дјеву Марију. У њу се ми уздамо, к њој прибегавамо; под покривалом њеним ни длака с главе наше неће погинути, само с умиљењем завапимо к њој: покриј нас покровом твојим, Покровитељко наша, Пресвета Дјево: У зло доба закрили нас (Пс. 26, 5). Сви дани живота нашег јадни су, као што некада рече патријарх Јаков: Мало је дана живота мога и зли су били (1 Мојс. 47, 9). Нарочито су јадни они наши дани у које видимо зло, и они у које сами чинимо много зла, сабирајући себи гњев за дан гњева (Рм. 5, 2). Стога сви ови дани наши јадни, О Пресвета Дјево, потребују твој милостиви покров. Покривај нас, закриљуј нас у све дане живота нашег, а нарочито у љути дан када се душа буде разлучивала од тела. Дођи нам у помоћ и закрили нас од ваздушних духова зла поднебесног; а у дан Страшнога суда сакриј нас у тајном скровишту Покрова твога! Амин.

СТРАДАЊЕ СВЕТОГ АПОСТОЛА АНАНИЈЕ

СВЕТИ апостол Ананија, један од Седамдесеторице, бејаше епископ у граду Дамаску.[16] Познат и по томе што је крстио апостола Павла. Јер њему се јави Господ у виђењу и рече: Ананија, устани и иди у улицу која се зове Права, и тражи у дому Јудином по имену Савла Таршанина; јер, гле, он се моли Богу. - Но Ананија се одупираше томе, знајући колика је зла починио Савле јерусалимским хришћанима, и да је и у Дамаск дошао са намером да веже све који исповедају име Господа Исуса Христа. А Господ усаветова Ананију, говорећи му: Иди, јер Савле је изабраник мој, да изнесе име моје пред народе и цареве и синове Израиљеве; и ја ћу му показати колико му ваља пострадати за име моје. - Ананија одмах поступи по речи Господњој: отиде к Савлу, и метнувши руке на њега рече: Савле брате, Господ Исус, који ти се јави на путу, посла

ме да прогледаш и да се напуниш Духа Светога. - Савле одмах прогледа, и Ананија га покрсти (Д. А. 9, 10-18).

Након извесног времена, када се Јевреји договорише да убију Павла што од гонитеља постаде проповедник имена Христова, Ананија га, са осталим ученицима Господњим, спусти у котарици преко градског зида (Д. А. 9, 23-25). Сам пак Ананија одлажаше у зборнице јеврејске и смело проповедаше име Господње. И не само Јеврејима, него и незнабошцима благовешћаше веру Христову. Из Дамаска он оде у Елевтеропољ,[17] и тамо, показујући људима пут спасења и исцељујући болеснике, он многе приведе вери Христовој.

У те дане у Елевтеропољу беше обласним управитељем Лукијан, који се клањао твари а не Творцу. Њега ђаво подстаче против хришћана и дошану му да по целој области својој разашље овакву наредбу: "Ко се нађе да призна Христа и клања се Распетоме, таквога наређујемо ставити на љуте муке; а ко се одрекне Христа, и принесе жртву бесмртним боговима, тај ће бити удостојен од нас дарова и почасти".

Када оваква зла и лукава наредба би издата, свети Ананија прохођаше ову област просвећујући људе Еванђељем и исцељујући сваку болест по људима: јер са њим бејаше Господ, чинећи многа чудеса рукама његовим. Идолопоклоници ухватише светог Ананију и доведоше пред игемона Лукијана. Игемон га на разне начине приморава да принесе жртву идолима. Но свети Ананија га не хте послушати, и говорећи: Нећу се поклонити лажним боговима; ја се клањам јединим истинитом Богу мом, Исусу Христу: Њега сам очима својим видео и лице у лице с Њим разговарао - не само док Он живљаше као човек на земљи, него и по вазнесењу Његовом на небо. Јер када сам се находио у Дамаску, Он ми се јави сам и посла ме да исцелим Савла, кога Он дивном Својом премудрошћу и силом обрати к познању истине. Он нас све избави из руку ђавола и приведе к Оцу Своме. Стога се клањам Њему а не демонима који желе да погубе сав род људски.

Тада управитељ стаде претити Ананији мукама, ако не изврши наређење; но он као непоколебљив стуб стајаше у исповедању Христа, И подигавши руке своје к небу рече: Господе Исусе Христе, Сине благословеног Оца, почуј молитве моје и удостој ме удела

блажених апостола у будућем животу. Као што си спасао Савла светлошћу истине, спаси и мене од овог безбожника који се противи истини: нека се не збуде воља његова на мени, нека ме не улови замкама лукавства свога; и Ти не лиши мене царства небеског, припремљеног свима који љубе пут истине Твоје и држе заповести Твоје.

Но игемон, не могући више слушати речи светог апостола Ананије, нареди да га повале на земљу и бију. И док слуге снажно бијаху светог апостола, биров викаше: Послушај игемона, не противи се наредби његовој, принеси жртву боговима којима се клања сав свет. - А када предстадоше тући светитеља, игемон му рече: Бар сада пожали себе, и послушавши ме одреци се Распетога, да те не бих ставио на још љуће муке. - На то свети Ананија одговори: Што ти рекох у почетку, то не престајем говорити и сада: нећу се одрећи Бога мога, и нећу се преклонити бездахном камену и дрвету које ви као богове почитујете.

Видећи да је светитељ упоран, управитељ нареди да му железним ноктима чупају тело и свећама жегу ране. А светитељ трпећи муке, подизаше очи своје к небу и усрдно се мољаше. После тих мука мучитељ му рече: Докле ћеш бити тврдоглав? Зар се нећеш сажалити на себе и поклонити се великим боговима? Зар ти је пријатније подносити узалуд ова страдања за некаквог Христа, кога Јевреји распеше, него бити читав и здрав? Кунем се, нећу те пустити жива ако и надаље будеш тако упоран. - Светитељ одговори: Чини што хоћеш, непријатељу Божји и пријатељу ђавољи. Та ти си већ много пута чуо од мене да се нећу поклонити боговима твојим, него ћу се поклањати само Јединоме Богу - Оцу и Сину и Светоме Духу, Творцу неба и земље и свега што је у њима. У Њега поверовах, и Он ми даде силу да цео дан чврсто стојим пред тобом и јуначки трпим ове муке. Зашто толико труда задајеш себи? Ето, ти си чуо да се ја нећу покорити вољи твојој; чини брзо што си намислио.

Разјаривши се силно, мучитељ нареди народу да узме светог Ананију, изведе га из града, и затрпа камењем. Безакони људи узеше светитеља, одведоше на губилиште и засипаху га камењем као другога Стефана. А он громко кликну: Господе Исусе Христе, у руке Твоје предајем дух свој.

И тако сконча после свих мучења, и отиде у небеска насеља. А народ, видевши да је већ мртав, остави га неукопана и разиђе се. У то време, догоди се да туда наиђоше неки хришћани из Дамаска; они узеше свето тело Христава апостола, чесно га пренесоше у Дамаск и сахранише у родном граду.[18]

СПОМЕН ПРЕПОДОБНОГ РОМАНА СЛАТКОПОЈЦА

РОДОМ из Сирије, васпитан у граду Емеси,[19] свети Роман још измалена поче угађати Богу живећи у девству и целомудрију. Спочетка он беше пономар[20] у једној цркви града Берита;[21] затим, за царовања цара Анастасија,[22] пређе у Цариград и служаше при Кировој[23] цркви Пресвете Владичице наше Богородице. Ту он вођаше врлински живот у посту и молитвама, и мучећи тело своје многобројним подвизима и свуноћним бдењима. С вечери он одлажаше у Влахерну,[24] и тамо сву ноћ стајаше на молитви, па се опет враћаше у Кирову цркву. Затим он би постављен за пономара у цркви свете Софије.[25] Свети Роман не беше писмен, али бејаше искусан у добрим делима, којима превазилажаше премудре књижевнике; и разумом својим он тежаше Богу далеко више од оних који ишту мудрост овога века. Јер он бејаше од оних за које рече апостол: Што је лудо пред светом, то изабра Бог да посрами мудре (1 Кор. 1, 27). Због врлинског живота његовог, њега љубљаше патријарх Јевтимије,[26] и видећи како се труди у храму и са каквим усрђем врши своје послушање, он му даваше једнаку награду као и клирицима.[27] Због тога клирици роптаху на патријарха, говорећи: Незналицу си изједначио с нама!

Клирици мрзијаху Романа, и чињаху му пакости. Једном, на Бадњи дан, када у цркву дође цар, и Роман распоређиваше свећњаке по цркви, клирици га дохватише и одвукоше на амвон, говорећи: Ти добијаш подједнаку награду с нама, - зато певај као и ми на амвону похвалну песму Богу.

Они то урадише из зависти, да би га посрамили, знајући да он не зна Писмо и не може то обавити. А Роман, доживевши такво

понижење од клирика у присуству цара и толиког народа, силно се постиде и плакаше горко. Но по завршетку службе, када сви изађоше из цркве, он паде ничице пред иконом Пресвете Богородице горко ридајући и молећи се. И пошто је дуго плакао и молио се, Роман устаде и оде дому свом, и од туге не окусивши ништа, заспа. И гле, њему се у сну јави Пресвета Владичица наша Богородица, утеха свих ојађених, држећи у ру-

ци мали свитак књижни,[28] и рече Роману тихим гласом: Отвори уста! - А када Роман отвори уста своја, Владичица му метну у њих свитак, говорећи му: Поједи то! - Роман прогута хартију, и одмах се пробуди, али никога не виде пред собом, јер јавивша се Пресвета постаде невидљива. Срце пак његово напуни се неисказане сладости и духовне радости, и он стаде размишљати о виђењу. И осети у уму свом да разуме књигу, јер му Дјева Богородица, као некада Син Њен апостолима, отвори ум да разуме Писмо. И напуни се срце његово велике мудрости, и он стаде са сузама узносити благодарност Учитељици својој што му Она за кратко време подари таква знања, каква он не би могао стећи у току много година. А када дође час свеноћног бдења, свети Роман пође у цркву радујући се и веселећи се због благодати, дароване му од Богоблагодатне Дјевице.

Када настаде време да се пева у част празника песма, звана кондак1 свети Роман узиђе на амвон,[29] и слатким гласом отпева свој кондак који он у уму свом смисли: Дјева днес Пресушчественаго раждает... = Дјева данас рађа Превечнога, и земља Неприступноме подноси пећину; Анђели са пастирима славослове, а мудраци путују са звездом: јер се нас ради Превечни Бог роди као дете.[30]

Сви који ово гледаху и слушаху, удивише се, и са слашћу уживаху у појању, удубљујући се у смисао певаних речи. А када свети Роман заврши песму, патријарх га упита, откуда му таква мудрост. Он не сакри чудо Пресвете Богородице, него објави њену благодат и прослави Небеску Учитељицу која га умудри. Клирици пак који га беху увредили постидеше се, и покајавши се падоше к ногама Романовим молећи га за опроштај. А патријарх одмах постави светог Романа за ђакона, и из уста његових тецијаше мудрост као река. Они пак који га раније вређаху због простоте и незнања, стадоше се учити у њега. Свети Роман састави мноштво

кондака[31] за празнике Господње, Богородичине и знаменитих Светитеља, тако да његових кондака има преко хиљаду.[32] И он беше од свију веома вољен и поштаван. Провевши време свога живота богоугодно и праведно, свети Роман се пресели у вечна насеља; и сада са хоровима анђела пева Богу трисвету песму.[33] Амин.

СПОМЕН СВЕТОГ МУЧЕНИКА ДОМНИНА

СВЕТИ Домнин беше из Солуна. Када цар Максимијан[34] зидаше себи дворац у Солуну, свети Домнин би ухваћен као хришћанин и проповедник побожности и приведен цару на суд. Цар му са гњевом рече: Како се усуђујеш да исповедаш другог Бога, док цар чествује и исповеда древне богове предака својих? Ако дакле желиш да живиш, принеси боговима жртву. - Но пошто светитељ то одби, цар тиранин нареди да му чупају тело. И док мученик трпљаше то мучење, он исмеваше цара. Због тога незнабожни цар нареди да мученика изведу ван града и одсеку му ноге. И пошто мученику одсекоше ноге, он још читавих седам дана остаде жив, иако за то време не окуси ништа. И узносећи благодарност Господу, блажени мученик Му предаде душу своју.

ЖИТИЈЕ ПРЕПОДОБНОГ ОЦА НАШЕГ ЈОВАНА КУКУЗЕЉА

БЛАЖЕНИ Јован родио се у Драчу; пореклом Словенин, но образовање добио у Цариграду грчко, пошто због прекрасног гласа и изузетног музичког дара би узет на музичку школу у Цариграду. Његово презиме Кукузељ указује на његово словенско порекло. Када су га на царском двору, где се због дивног гласа васпитавао са другом децом, другови питали, шта је јео, он је, не знајући још добро грчки језик, одговарао: Кукузеље. Грчка реч (штампарска грешка у оригиналу - прим. Светосавље.орг) значи боб, пасуљ; а зеље је

српска реч. И зато га другови у шали прозваху Кукузељ; и тај шаљиви надимак остаде му заувек као презиме.

Необична уметност у певању учинила је да је Јован постао начелник дворских певача и љубимац самога цара[35] и великаша. Постао је славан и због многих дела која је написао о црквеном појању. Ценећи његове дарове и врлински живот, цар се спремао да га ороди са неким од својих великаша. Али млади девственик није желео да се жени; срце га је вукло на супротну страну: ка пустињачком молитвеном животу и тајанственим радостима и анђелским усхићењима манашког побожног тиховања. И Бог, видећи чистоту и искреност његове намере, убрзо му испуни жељу.

У то време догоди се да игуман Светогорске Лавре светог Атанасија дође у двор цару ради својих манастирских послова. Млади Јован се срете са њим, откри му чежњу срца свога, и они се спријатељише. Старац игуман благослови његову намеру. Неко време по одласку игумана, Јован тајно напусти двор, са штапом у руци и одевен у подеране хаљине. И тако стиже у Свету Гору, пред капију свете Лавре. На вратарево питање, ко је, одакле је и шта тражи, Јован одговори да је он сељак, пастир и жели да буде монах. Вратар му на то рече: Још он млад. - Добро је у младости узети на себе јарам Господњи, скромно одговори Јован и свесрдно мољаше вратара да га пријави игуману. Вратар обавести игумана и братију о непознатом дошљаку. Они му се обрадоваше, јер им је био потребан пастир за чување стоке. Јован би примљен у братство: постригоше га и одредише да на планинским пашњацима чува манастирско стадо. Ова дужност, потпуно нова, веома обрадова побожног појца: он се са својим стадом отисну у дубину светогорских пустиња, и омиљено му занимање бејаше богоразмишљање и молитва.

Међутим, цар, дознавши за бекство свога љубимца, силно се ожалости и посла чак и у нека најудаљенија места људе да траже Јована. Али Јован, покривен Богом, не би пронађен од царевих изасланика, иако су били и у Светој Гори, па штавише и у самој лаври светог Атанасија. У строгом пустињачком животу Јовану тихо и спокојно пролажаху дани и године; и он просто није могао да се довољно нарадује свом новом положају. Једном, седећи крај свога стада које је мирно пасло, он утону у потресно и дубоко

размишљање: мисао га ношаше пучином његове прошлости, и срце му трепераше од узбудљиве молитвене захвалности Господу Христу и Његовој Пресветој Богомајци за Њихово промишљање о њему. Држећи да никога нема у пустињи и да га нико чути неће, Јован стаде певати своје божанствене химне. Његов анђелски глас разливао се далеким ехом и замирао својим слатким звуцима на пустињским висинама Атона. Дуго и у сласт је певао разнежени Јован, не видећи и не знајући да га прикривени пустињак слуша из једне дивље пукотине близу њега. Дивно пастирево певање потресе строгог пустињака, гану га до суза и учини благодатни утисак на његову раздрагану душу. Док је Јован певао, пустињак не скидаше очи своје с њега, не схватајући откуда у пустињи такав анђелски глас, такав беспримеран певач. Запрепашћење пустињаково достиже врхунац када примети да и саме козе не пасу занесене милозвучним песмама пастиревим: оне, окруживши свога пастира, стајаху непомично око њега као без даха, очаране његовим анђелским гласом. Пустињак онда оде у лавру и извести игумана о дивном пастиру и његовом дирљивом певању. Јован би позван у лавру и, приморан заклетвом, откри игуману да је он начелник дворских певача Јован. Гледајући суво испошћено лице Јованово, игуман једва распознаде у Јовану царевог љубимца, с којим се он беше зближио у Цариграду, и који тада беше у пуној снази и румених образа. На сузну молбу смиреног Јована, игуман га остави на истом послушању: да чува козе. Но игуман, бојећи се да цар не сазна где се налази његов љубимац, сам отпутова у Цариград да лично обавести цара о томе. Опрости, господару, слузи твоме! - рече старац цару. Преклињем те Богом који свима и свакоме од нас жели спасења, родитељски саслушај молбу и испуни је, да и Бог испуни на добро жеље твоје. - Дирнут дубоким смирењем старца, цар га благо упита: Шта ти, оче, желиш од мене? - Опрости, господару, ако будем сувише смео пред твојим величанством. Молба је моја ништавна, и теби је лако испунити је, само је потребна једна реч твоја. Испуњење пак моје молбе биће радост за анђеле на небу и богатство за моју лавру. - Кажи шта желиш, и ја ћу све учинити, благо прозбори цар. - Царска је реч светиња, смерно примети игуман; она је непроменљива. - Тако је, оче! рече цар, ганут старчевом простотом: шта дакле желиш? - Подари нам једног од твојих поданика који

иште вечнога спасења себи и моли се за државу твоју; то желим, и ништа више, рече игуман и ућута. - Нека буде по твојој вољи! весело одговори цар, па упита: А ко је то, и где је? - Он је код нас, и већ је у анђелском монашком чину, бојажљиво изговори старац: име му је Јован Кукузељ ... - Кукузељ? изненађено рече цар, и сузе му грунуше из очију. - Тада игуман подробно исприча цару о Јовану. Цар је пажљиво слушао, и на крају од срца ускликнуо: Жао ми је јединственог певача! Жао ми је мога Јована! Но пошто се већ постригао, - нема се куд! Спасење душе је изнад свега: нека се моли за спасење моје и царства мога.

Старац благосиљаше Господа и милостивог господара, и врати се радостан у своју лавру. Од тога доба Јован остаде спокојан и слободан; изабра себи позади манастира усамљено место, сагради себи келију и цркву у име светих Архангела, ту провођаше усамљенички по шест дана, а недељом и празником одлажаше у саборну цркву и певаше за десном певницом са осталим појцима. Тај његов труд и ревност у светом појању бише награђени небеском утехом. Једне суботе, пропојавши Акатист, после бденија он седе у стасидију, седиште, према икони Богоматере, пред којом се читао Акатист, и онако уморног ухвати га лаки сан. "Радуј се, Јоване!" чу он одједном благи глас. И он виде: блистајући небеском светлошћу стоји пред њим Богомати; и говори му: "Певај, и не престај певати; ја те због тога нећу оставити". - При тим речима Богомати метну Јовану у руку златник, и постаде невидљива.

Потресен осећањем неисказане радости, Јован се пробуди и стварно угледа златник у својој десној руци. Сузе искрене захвалности потекоше из очију христочежњивог појца, и он заплака пун радости због неизрециве према њему милости и благослова Царице Небеске. Златник би привешан к икони Богоматере, пред којом је Јован певао и удостојио се небеског виђења. И биваху необична чудеса од иконе и од самог златника.

Од тога времена Јован усрдније него раније вршаше своје послушање за певницом. Али, колико од тајних келијских подвига, толико и од дугог стајања у цркви, њему отекоше ноге, отворише му се ране на ногама и провреше црвима. Али блажени није дуго страдао од тога. Њему се, као и раније, у време лаког сна, јави

Богомати и тихо изговори: "Буди одсада здрав!" - Ране нестадоше, и захвални Јован остатак дана својих проведе у ванредним подвизима созерцатељног живота, и толико се усаврши у духовном животу, да се удостоји провидети дан и час своје кончине.

Пред смрт блажени Јован се умилно опрости са братијом који се беху стекли к њему, и нареди им да му тело сахране у његовој цркви светих Архангела. Са рајским осмехом на молитвеним уснама, он отиде ка Господу. И сада на небесима, заједно са анђелским хоровима, неуђутно слави Увекслављенога, Каме и од нас нека је част и слава и благодарност кроза све векове. Амин.[36]

СПОМЕН ЧУДОТВОРНЕ ИКОНЕ ПРЕСВЕТЕ БОГОРОДИЦЕ "КУКУЗЕЉИЦЕ"

ИКОНА у Лаври светог Атанасија Атонског, са које се Пресвета Богородица јавила светом Јовану Кукузељу (о чему се говори у његовом житију под данашњим датумом).

СПОМЕН СВЕТИХ ПРЕПОДОБНОМУЧЕНИКА МИХАИЛА ИГУМАНА и са њим 36 Монаха

ОВИ свети преподобномученици подвизаваху се у манастиру Зовији близу Севастије,[37] за царовања Константина и Ирине.[38] Агарјански емир Алим[39] нападе на ту област и заузме је. И примораваше емир ове преподобне оце да се одрекну вере Христове. Но игуман Михаил неустрашиво изобличи и исмеја емира Алима, а своје монахе побуди и охрабри да јуначки поднесу смрт за Христа. И ови славни монаси показаше велику храбост: први преклонише главе своје под мач и бише посечени. А после њих и преподобном Михаилу би глава одсечена мачем. И тако ови блажени отидоше ка Господу Христу, за којим жуђаху.

ЖИТИЈЕ ПРЕПОДОБНОГ ОЦА НАШЕГ САВЕ ВИШЕРСКОГ

ПРЕПОДОБНИ Сава родио се у веома цењеној племићкој породици, од оца бојарина Ивана Васиљевича Борозде у граду Кашину у Тверској кнежевини. Од раног детињства Сава се одликовао врлинским животом. Носећи световно одело, он је подражавао монашке повдиге, молио се и постао као прави монах, и усрдно одлазио у цркву.

Понесен љубављу к Богу, Сава се замонаши и стаде проводити строг монашки живот у неким Тверским манастирима, без ропота вршећи разна манастирска послушања: у кујни, у пекари и другде. При томе он се одликовао необичним смирењем. Братија Савинске пустиње,[40] где се он убрзо настани, толико заволеше Саву, и толико га уважаваху због подвижничког живота његовог, да су гледали на њега као на анђела Божјег. Зато га и изабраше за свог игумана. Бојари и сви житељи тога краја стадоше га поштовати као свеца, и глас о његовом смирењу, уздржању и другим врлинама пронесе се надалеко. Но људска слава тешко је падала преподобноме, зато он напусти свој завичај и дуго време живео је негде, али нико није знао где. Жељан виших монашких подвига, преподобни Сава отпутова на далеки Атон - Свету Гору, прослављену светим животом својих подвижника, и тамо се усавршаваше у духовном животу.

Након три године преподобни се врати са Атона, дође у Велики Новгород, али никоме не каза ко је, и туђиноваше као убога и непознати странјик - богомољни поклоник. Руковођен Богом он дође на реку Вишеру,[41] пободе ту крст, начини малу колибу, и стаде проводити пустињски живот. Имао је са собом икону Пречисте Богоматере, пред којом се непрестано молио. Једном се догоди да један Новгородјанин пролажаше мимо тог места. Бејаше Петровеки пост и страшна врућина. У то време преподобни, погружен у дубоку молитву, ни приметио није да му је рој комараца тако покрио лице, да се оно уопште видело није. Запањен, Новгородјанин исприча другима шта виде, и по томе сви познаше да је преподобни заиста Божји човек. Приметивши да су дознали за

њега, преподобни Сава се уклони одатле и настани у још усамљенијем месту близу реке Соснице.[42] Ту он продужи упражњавати пост и молитву, проводећи живот у још већој оскудици.

Но не може се град сакрити кад на гори стоји (Мт. 5, 14). Глас о светом животу преподобног Саве разнесе се по свој околини, и људи стадоше долазити к преподобноме доносећи му најнужније намирнице. Допре тај глас и до Новгородског архиепископа, преосвећеног Јована.[43] Архиепископ посла поверљиво лице, да види и испита ко је тај подвижник. На примедбу посланика, како се смео ту настанити без благослова архиепископа, преподобни смирено одговори: Живим овде у пустињи, не избегавајући архипастира већ удаљујући се од света; молитве његове и благослов ја свагда желим да су увек са мном. - После тога сам архиепископ дође и посети преподобнога. И удиви се смирењу преподобнога, и с љубављу га благослови. И дуго разговараху у келији преподобнога. Архипастир је неколико сати поучавао преподобнога, да се свом душом држи трпљења и подвига. Онда се заједно прихватише пустињачке трпезе. - Вративши се у Новгород, архиепископ је хвалио високо богоугодно живљење преподобнога старца, и од тада је веома поштовао блаженог Саву, сматрајући га великим, и стално му слао све што му је било потребно за његов пустињачки живот.

Преподобни Сава намисли да у својој пустињи оснује манастир, и стаде својим рукама градити келије за монашку братију који су долазили к њему. Међутим, лукави непријатељ рода људског дошапну неким разбојницима да преподобноме нанесу зло. Сматрајући да он има неку имовину, они дођоше к њему са злом намером, и затекоше га где гради келију. Са лажним смирењем они затражише од њега благослов. Но преподобни прозре њихову злу замисао и то - да су они разбојници. И гле, он им се обрати са следећом молбом: Дечице, учините ми љубав, помозите ми да ову греду дигнем на зид. - При томе старац им рече да они ухвате танки крај греде, а сам ухвати дебели. Разбојници, иако сви заједно, никако нису могли да подигну свој крај греде, док старац, Божјом помоћу, сам лако подиже греду на зид. Запрепашћени тиме, разбојници се

згледаше са стидом и страхом, па похиташе да умакну од преподобнога, бојећи се да их због преподобнога не снађе неко зло.

После извесног времена преподобни посла своје ученике у Новгород и издејствова одобрење за изградњу манастира на реци Вишери. Убрзо бише изграђене келије за братију и црква у част Вазнесења Господњег.[44] Од тога времена поче се силан свет стицати к преподобноме Сави: једни ради духовне користи и поуке, други ради монашког живота у његовој обитељи. Он је с радошћу примао све.

Са напредовањем манастира преподобни Сава је умножавао своје подвиге. Тако он подиже себи столп (= кулу). На столпу је целу седмицу до суботе проводио у посту и молитви; у суботу је силазио са столпа к братији, причишћивао се Светим Тајнама, бивао на служби у недељу, учествовао у заједничкој трпези с братијом, говорио братији душекорисне поуке, па се поново враћао на столп и подвизавао се на њему до наредне суботе.

За време овог великог столпничког подвига, у манастир к преподобноме Сави дође из Твера његов рођени брат по телу да се види с њим, пошто га одавно не беше видео. Међутим старац не хте да се види и разговара с њим. И пошто дуго времена стајаше код столпа преклињући старца да се макар само види с њим, старац најзад сиђе са столпа и благаслови брата, али ни речи не проговори с њим и одмах поново узиђе на столп. Брат, пошто виде преподобнога, с радошћу се врати у Твер, прослављајући Бога за дивна знамења Његове благодати.

Живећи на столпу, иако подаље од манастира, преподобни је ипак чувао своју обитељ молитвама својим. Једном се разбојници привукоше манастиру да га опљачкају. Преподобни, стојећи на столпу на молитви, још издалека угледа разбојнике, и провидевши њихову злу намеру, стаде жезлом ударати па зиду. Чувши то ударање, разбојници се уплашише и побегоше: јер их молитва преподобнога одгоњаше од обитељи. Од тога времена разбојници престадоше прилазити манастиру.

Међутим, к преподобном Сави и надаље се са свих страна стицаху монаси и световњаци ради духовне користи коју добијаху од њега, јер он, по речи апостола, свима беше све (1 Кор. 9, 22): све је

поучавао, за све је имао сажаљења, и о свима се бринуо као о души својој, према старцима се односио као према својој браћи и вршњацима, а према млађима као према деци. И у манастиру преподобнога Саве не беше ни вређања ни увредиоца, јер их је свети Сава све утешавао и смиравао.

Проводећи живот у строгим подвизима и добровољној суровој оскудици, преподобни Сава се у својој осамдесетој години тешко разболе. Спремајући се на разлучење од тела, преподобни дозва к себи сву братију и обрати им се с предсмртним поукама, нарочито им препоручујући да чврсто и непоколебљиво стоје у Православљу и држању монашких завета, првенствено смирења. На крају старац рече: У каквим подвизима мене видесте, то и ви сами чините.

После тога преподобни Сава, иако јак духом, стаде малаксавати телом. Причестивши се Светим Тајнама Христовим, он мирно предаде душу своју Господу 1. октобра 1460. године. Ученици оплакаше свога оца и наставника, па са псалмопојањем и погребним песмама погребоше његово трудољубиво и многонамучено тело на месту између цркве и столпа, на коме, се он подвизавао у последње време свога живота.

На гробу преподобнога Саве почеше се збивати разна чудеса. Болесници се исцељиваху; и сви који са вером притицаху и молитве преподобноме приношаху, добијаху духовне утехе у својим невољама, тугама, жалостима. Преподобни се многима и у сну јављао, и од болести исцељивао. Тако је исцелио и игумана Савинске обитељи Геласија. Због свега тога Новгородски архиепископ Јона[45] допутова у Савин Вишерски манастир, одслужи молепствије на гробу преподобнога Саве, нареди да се изради икона преподобнога, да се у част његову напише служба и састави његове житије.

Чесни гроб преподобног оца нашег Саве и данас даје исцељења свима који с вером прибегавају под окриље дивног угодника Божјег, који не престаје молити се пред престолом Свевишњега за све који с вером штују свету успомену његову.

СПОМЕН ПРЕПОДОБНОГ ОЦА НАШЕГ ГРИГОРИЈА ДОМЕСТИКА

МОНАХ у лаври светог Атанасија у Светој Гори. Такође засијао својим подвижничким животом, и био чувен као појац. Једном због дивно отпеване песме "О Тебје радујетсја" ...за време свете Литургије, јавила му се у сну Пресвета Богомајка, дала му златник и рекла: "Прими награду за своје певање. Много ти благодарим за твоју песму у част Моју". - Овај златник је одмах био обешен на светој икони Богородице у светој лаври.

Преподобни Григорије Подвизавао се у 14. веку.

СПОМЕН САБОРА ЧУДОТВОРНЕ ИКОНЕ ПРЕСВЕТЕ БОГОРОДИЦЕ "СКОРОПОСЛУШНИЦЕ"

У МАНАСТИРУ Дохијару у Светој Гори постоји још од времена Светих Неофита и Јефтимија, ктитора овог манастира (из 10-11. века; њихов спомен 9. новембра), лик Богородице насликан као фреска на спољњем зиду трпезарије. Године 1664. Богомати се са ове иконе-фреске јавила монаху трпезарцу Нилу, који због изненадног ослепљења топло Јој се мољаше, и Она га скоро услиши и исцели, те он опет прогледа. Том приликом је сама Богородица назвала себе "Горгоипикоос", то јест Скоропослушница, брза послушница на наше молитве. Од тога времена ова света Икона учини безбројна друга чудеса, због чега јој у манастиру Дохијару би подигнута посебна црква.

НАПОМЕНЕ:

1. Влахерна - крај у Цариграду у западном делу града. У време цветања Византијске царевине тај крај био је чувен са својих светиња по целом Истоку. Нарочито је Влахерна била позната

по Богородичној цркви, подигнутој од цара Лава I Великог (457 - 474 год.), за чије владавине у њој би 474 године положена риза Пресвете Богородице, пренесена из Палестине. Поред те ризе, ту су у златом окованом ковчегу чувани омофор Пресвете Богородице и део њеног појаса. Под омофором Пресвете Богородице, или тачније мафоријем (грчки: μαφοριον), подразумева се њен убрадач, велико покривало које је Она носила на глави.

2. Лав VI Мудри - царовао од 886. до 912. године.
3. Ово се догодило у првој половини десетога века; при крају живота светог Андреја Јуродивог (†2. окт. 936). У Влахернској цркви налазила се икона Мајке Божје онаква како се Она јавила светом Андреју.
4. Спомен његов празнује се 2. октобра.
5. Жена обучена у сунце (Откр. 12, 1) прасликује Пресвету Богородицу.
6. Под женом, обученом у сунце, подразумева се и Црква, а под сунцем - Господ Исус Христос.
7. Кула Давидова, начичкана победоносним оружјем и штитовима, праобразовала је Пресвету Богородицу.
8. Сион - југозападно брдашце, највеће и најшире од четири брдашца, на којима је изграђен Јерусалим. Јевреји су Сион почитовали као светињу, и првобитно им је служио као верски центар и тврђава Јерусалима. Зато Свето Писмо често назива Јерусалим кћерју Сионовом (Пс. 9, 15; Ис. 1, 8; 67, 11; Јерем. 6, 23; Мт. 21, 5).
9. У Беседи на Псал. 119. - Свети Амвросије Медиолански (Милански, у Италији), знаменити отац Цркве и хришћански писац († 397 г.). Спомен његов Црква празнује 7. децембра.
10. Преподобни Анастасије, игуман Синајске Горе († око 685 год.): "Анагогичка созерцања", књига 8. Спомен његов Црква празнује 20. априла.
11. Спомен њен празнује се 1. априла.
12. Служба Покрову Богородице, на Госп. возвах, стих. 3.
13. Акатист, икос 2.
14. Успеније Пресвете Богородице, кондак.
15. Беседа 3. Антиохијском народу.

16. Дамаск - главни, најбогатији град Сирије, један од најстаријих градова у свету; налази се на североистоку од Палестине, на реци Баради, у прекрасној и плодној равници, крај источног подножја Анти-Ливана.
17. Елевтеропољ - град у јужној Палестини, на путу између Јерусалима и Газе.
18. Касније мошти светог Ананије бише пренесене у Цариград, где их је у почетку тринаестог века видео руски инок Антоније.
19. Емеса - град у Сирији на истоку од реке Оронте, која се на северозападу Сирије улива у Средоземно Море.
20. Пономар, или правилније парамонар - службеник за чување храма и свештених места и надзора над њиховом чистотом; по Црквеном типику у његову је дужност спадало: звонити за богослужење, припаљивати и гасити богослужбене светњаке, спремати и додавати кадионицу.
21. Берит, данас Бејрут, древни град Финикије на обали Средоземног Мора; у петом веку цветао и славио се својом вишом школом реторике, поетике и права. Бејрут је данас престоница државе Либана.
22. Анастасије I - византијски цар од 491. до 518. године.
23. Кир - знаменити пеоник и градоначелник престонице за царовања Теодосија Млађег; затим епископ Смиренски и песмописац Православне цркве († 470. г.); подигао у престоници велељепни храм Богоматери, који је по њему и добио свој назив. Доцније поред овог храма никао је Манастир.
24. О Влахерни - види стр. 6.
25. Главна велељепна саборна црква у Цариграду - света Софија, првобитно подигнута од Константина Великог. Доцније била је величанствено обновљена и проширена од Јусинијана Великог 537. године; године пак 1453, по заузећу Цариграда од стране Турака, претворена у џамију. Ова црква данас је музеј, и представља и сада најзнаменитији, највеличанственији споменик хришћанске архитектуре византијоког стила.
26. Свети Јевтимије - патријарх Цариградски од 490. до 496. год.
27. Под клирицима разумеју се црквени службеници, које за то посвећује архијерej својим благословом кроз црквени обред -

хиротесију: чтеци и појци. Очигледно да свети Роман до тога времена није припадао њима.

28. Грчка реч κοντακιον значи: танак свитак с обе стране исписаног пергамента; нарочито су се тако називали свиткови са црквеним песмама или службама.
29. У то време беше обичај да један клирик пева кондак на амвону.
30. Кондак на Божић.
31. Свети Роман је први почео писати кондаке, и Оци Цркве га с правом сматрају творцем кондака. Сам назив кандак подсећа на њиховог творца, и на пергаментни свитак који је свети Роман прогутао у сну по наређењу Пресвете Богородице. Од тога времена у Цркви се под именом кондака подразумевају кратке богослужбене песме у част Господњих и Богородичиних празника, а и у част Светитеља и у спомен преминулих. У кондацима се излаже суштина празника.
32. Свети Роман је у историји хришћанског песништва остао са именом "Слаткопојац" ("Мелод"), и с правом се сматра једним од најбољих песника, због богатства мисли, дубине осећања, песничког надахнућа, лепоте језика. У својим песмама Црква га велича као милогласну фрулу Светога Духа, као свиралу црквену, као славуја божанствених песама, итд. -Исто тако, Свети Роман се сматра и творцем икоса, који су, по сведочанству светог Марка Ефеског, "заједно са кондацима били певани у прекрасним одајама (грчки: οικος - икас = дом, кућа одаја), где је свети муж имао обичај проводити ноћи у бдењу. Отуда су они и добили тај назив. Икосима се називају у Цркви подуже песме у част и спомен празника или у спомен преминулих. По својој садржини они су слични кондацима. Икос увек долази иза кондака, пошто представља разрађивање кондака.
33. Свети Роман живео и делао у другој половини петога и у почетку шестога века; упокоји се 510. године у Цариграду.
34. Максимијан Галерије - римски цар од 305. до 311. године.
35. То је био византијски цар Алексије I Комнен (1081 -1118 г.).
36. Преподобни Јован живео и подвизавао се у 12. веку.
37. Реч је о Севастији Јерменској, на североистоку Мале Азије.

38. Константин VI Порфирородни - византијски цар од 780. до 797. год. Царица Ирина његова мајка и супруга Лава VI, ревносна зашгитница иконопоштовања, у току 10 година управљала државом место сина, и после њега царовала до 802. године.
39. Агарјани или Сарацени - арабијски Бедуини. Назив Агарјани, који је Најпре означавао арапско скитачко разбојничко племе, касније су хришћански писци проширили на све Арабе, а затим је почео означавати муслимане уопште. Арабијски Бедуини називали су се Агарјани зато што су они, по јеврејском предању, били потомци Измаила, сина Агаре, робиње Авраамове. Емирима (арапска реч емир значи кнез) су се називали сви независни, тобожњи наследници Мухамеда по пореклу од његове кћери, који су предводили засебна племена и засебне групе Арабљана.
40. Тверска Савина (Сретењска) пустиња основана је преподобним Савом и Варсонуфијем Тверским, савременицима преподобног Саве Вишерског (њихов спомен празнује се 2 марта), 1397. године и налазила се на двадесетак километара од Твера.
41. Вишера - река Новгородоке губерније, лева притока Волхове. Преподобни Сава настанио се на левој обали Вишере, на десет кило метара североисточно од Новгорода. То се догодило 1414. или 1415. године.
42. Мала река, напоредо са Вишером, протиче кроз борову шуму.
43. Архиепископ Јован управљао Новгородском епархијом од 1387. до 1415. године.
44. Црква и келије подигнути у обитељи преподобнога Саве 1418. године са благословом архиепиокопа Новгородског светог Симеона († 1421. године). Спомен његов празнује се 10. фебруара и 15. јуна.
45. Новгородски архиепископ свети Јона управљао Новгородском црквом од 1458. године до саме кончине своје 1470. године. Спомен његов празнује се 5. новембра. - Овај долазак светог архиепископа у Савино-Вишерску обитељ био је 1461. године.

2. ОКТОБАР

ЖИТИЈЕ ПРЕПОДОБНОГ ОЦА НАШЕГ АНДРЕЈА, Христа ради јуродивог

За царовања Лава Мудрог,[1] сина цара Василија Македонца, неки великаш Теогност купи много робља. Међу робљем се налажаше и овај Андреј, Словенин по пореклу. Андреј беше красан младић телом и душом. Теогност га заволе више него друге робове, и одреди га за свог најповерљивијег слугу. И даде га у школу да се учи светим књигама. Бистар и вредан, Андреј брзо изучи Свето Писмо, и показа се тако писмен и мудар, да га господар његов узе за свог писара. Добре душе, Андреј беше мио свима: вољаху га и господар и све слуге његове. Побожан, Андреј се усрдно Богу мољаше, и с љубављу црквене службе похађаше, и свете књиге читаше. Нарочито је волео читати житија светих Отаца и мучеништва светих Мученика. И срце му се запали жељом и љубављу да се угледа на њих и да их подражава.

ПОЧЕЦИ ПОДВИЗАВАЊА ПРЕПОДОБНОГ АНДРЕЈА

Једне ноћи када Андреј стајаше на молитви, препредени непријатељ наш ђаво, пун злобе стаде силно лупати на врата његове собе. Андреј се препаде од страха, остави молитву, леже у постељу и добро се покри. Видевши то, Сатана се обрадова и рече једноме ђаволу: Видиш ли овог жутокљунца, чак се и он наоружава против нас! - Рекавши то, Сатана ишчезе. А блажени Андреј од страха тврдо заспа. И у сну имаде овакво виђење: виде себе где стоји на неком огромном гледалишту: на једној страни гледалишта стајаше мноштво светих људи у белим хаљинама, а на другој неизбројно мноштво црних демона. Између њих се водила нека препирка и борба. Демони су имали у својој средини једног црног исполина и разметљиво предлагали супротној страни да из своје средине пошаље борца да се побије са њиховим јунаком, старешином њиховог неизбројног легиона. Андреј је стајао и пажљиво мотрио ко ће иступити у борбу са овим страшним противником. Утом он угледа предивног младића где се спусти с неба и у руци држи три венца: један украшен чистим златом и драгим камењем, други - дивним бисерјем, трећи - сав исплетен од неувенљивог разноврсног цвећа из раја Божјег. Ови венци беху тако чудесно лепи, да то ум људски схватити не може, нити језик људски описати. Гледајући венце Андреј размишљаше на који би начин могао добити бар један од њих. И приступивши дивноме младићу рече му: Тако ти Христа, кажи ми, да ли продајеш те венце? Иако их сам купити не могу, молим те причекај мало док отидем и обавестим мога господара, он ће ти платити те венце колико хоћеш. - А младић, осмехујући се, рече му: Веруј ми, драги мој, макар ми донео злато целога света, ја ни један цветић из ових венаца не бих дао ни теби, ни коме другоме, јер су ови венци из небеских ризница Христових а не из овог таштег света, и њима се увенчавају они који побеђују оне црне демоне. Стога, ако хоћеш да добијеш не само један него сва три венца, ти ступи у борбу са оним црним џином, па ако га победиш, добићеш од мене венце које видиш, и још многе друге које ти срце узажели. - Чувши то, блажени Андреј се осмели и рече младићу: Веруј ми, господине, ја ћу учинити по речи твојој, и само ме научи како да се борим са црним џином. - Младић му рече: Знај ово: демони су страшни и грозни, али су немоћни и слаби. Стога се не бој његовог огромног раста и страшног изгледа: он је бесилан и труо као

сасушена трава. - Окрепивши Андреја овим речима, предивни младић га стаде учити како да се бори са демоном. Најзад му шапну на уво: Када те демон дохвати и почне се борити с тобом, ти се немој уплашити, него полети на њега крстолико, раширених руку, ухвати се у коштац, па ћеш видети помоћ Божију. - Блажени Андреј одмах крену према црном џину и громко кликну: Ходи црни ништавко и неваљалче, да се боримо! - Црни демон брзо изиђе, страховито претећи и бесно урлајући, па дохвати Андреја и преврташе га час на једну час на другу страну. Демони стадоше од радости пљескати, а светолики белоризци као да побледеше бојећи се да црни џин не тресне Андреја о земљу. Отргнувши се једнога тренутка, Андреј крстолико полете на црнога џина, дохвати га и тресну о земљу, тако да овај остаде бездахан лежећи на земљи. Белоризци се силно обрадоваше томе, па подигавши Андреја на своје руке целиваху га славећи победу над црним џином. Демони пак са великим стидом дадоше се у бекство. А предивни младић онај предаде Андреју венце, и загрливши га рече му: Од сада си наш пријатељ и брат; иди на подвиг врлине: буди наг и јуродив - σαλός - Мене ради,[2] па ћу те учинити заједничарем многах блага у моме Царству.

Чувши то од оног прекрасног младића, блажени Андреј се пробуди од сна и дивљаше се необичном сновиђењу. И од тога часа он постаде луд Христа ради. И наредне ноћи уставши у поноћи он се помоли Богу, узе нож и оде на бунар, исцепа на себи одело и исече ножем, правећи се луд. Рано зором кувар оде на бунар за воду, и видевши Андреја у онаквом стању, оде и обавести господара свога. Господар Теогност одмах похита на бунар и затече Андреја где сам са собом разговара, и говори неке неразумне речи. То га веома ожалости. И држећи да је Андреј постао бесомучан, он га спута у ланце и посла у цркву свете Анастасије Узорешителнице, да му се читају молитве. Но тамо се Андреј дању правио луд, а ноћу се молио Богу и светој Анастасији. И размишљаше Андреј у срцу свом, да ли је његов потхват пријатан Богу или не. И веома жељаше да то сазна; и мољаше свету мученицу Анастасију да му то открије. И гле, њему би ово виђење: дођоше тамо пет светлих жена и са њима један старац сав блистав; они обилажаху болеснике и исцељиваху; приђоше и Андреју, и старац упита најсветлију жену: Госпођо

Анастасија, зашто не исцелиш и њега? - Она му одговори: Учитељу, њега исцели Онај који му рече: "Буди јуродив Мене ради, па ћу те учинити заједничарем многих блага у моме Царству". Њему није потребно друго исцељење, јер он изучи науку која га неће напустити до последњег даха његовог; и он ће постати Христу изабрани, свети сасуд, мио у Духу. - Рекавши то, они уђоше у цркву ради молитве, и не изиђоше отуда, иако је Андреј мотрио све док није клепало за јутрење.

По овом виђењу блажени Андреј разумеде да је његов подвиг угодан Богу, и узнесе благодарност Богу и светој мученици Анастасији која му тако брзо притече у помоћ. И пошто цео тај дан проведе у ланцима и не окусивши ништа, Андреј зађе у ноћ молећи се Господу. И кад би око поноћи и он из свег срца узношаше молитве Господу, к њему отворено наочиглед дође ђаво са мноштвом демона: неки од њих држаху секире у рукама, неки мачеве, неки мотке, батине, неки јатагане и каме, неки конопце. Појави се и онај демон џин са којим се Андреј борио, и још издалека ричући против њега, устреми се на њега са секиром у рукама да га искасапи. За њим полетеше и остали демони. А блажени Андреј, подигавши руке своје, са сузама завапи ка Господу, говорећи: "Господе, немој предати зверовима душу која слави Тебе!" Потом поново завапи: "Свети апостоле и Еванђелисте Јоване Богослове, помози ми!" - И одмах загрме гром, и гле, појави се један благолики старац, лице му као сунце, и са њим врло много народа. Начинивши крсни знак у ваздуху, старац рече својима: Затворите врата, да ниједан од ових не побегне! - Врата одмах бише затворена, и сви демони похватани. И викаху демони између себе: Проклет час у који се саблазнисмо! јер Јован је опасан и мучиће нас страховито. - Свети пак Јован нареди својим људима да са блаженог Андреја скину ланце. Затим стаде код врата на излазу и рече: Доведите ми демоне по једног. - Доведоше првога демона и повалише на земљу Свети апостол утростручи ланац и својим рукама даде демону сто удараца. А демон као човек запомагаше: "Смилуј се на мене! смилуј се на мене! смилуј се на мене!" После овога повалише другога демона, и он исто тако доби сто удараца; и тако сви демони редом бише кажњени на исти начин. Посматрајући ово батинање демона и

њихово запомагање, блажени Аандреј се смешио, и осећао свим бићем како је све то истински стварно. Све батине којима Господ подврже демоне беху за њихову природу стварне, не привидне. Пошто тако изби све демоне, свети апостол Јован им рече: Идите и покажите своме оцу, Сатани, задате вам ране, - биће му пријатно!

Пошто демони ишчезоше, благолики старац свети Јован Богослов приђе слузи Божјем Андреју, метну ланце на њега, и рече му: Ти видиш како сам ти похитао у помоћ: јер се веома старам о теби, пошто ме је Бог одредио да промишљам о твоме спасењу бринући се о ономе што је корисно по тебе. Потрпи дакле: ускоро ћеш бити пуштен, и моћи ћеш се кретати по својој вољи, куда ти очи желе. - А ко си ти, господине? упита га Андреј. - Ја сам онај који леже на животворне прси Господа и Бога и Спаса нашега Исуса Христа. - Рекавши то он постаде као муња, и нестаде га из очију његових. А блажени Андреј прослави Бога што му посла у помоћ свог омиљеног ученика, те га ослободи злих и мрачних демона.

Захваљујући тако Господу и молећи Му се, Андреј заспа, и у сну виде себе у царским палатама, а на престолу у великој слави седи Цар који позва Андреја к себи и упита га: Желиш ли да ми свом душом служиш, и ја ћу те учинити великашем у царству мом? - Желим, Господе! одговори Андреј. - Ако желиш, рече Цар, онда прими осећање царства мог.[3] - При овим речима Цар му даде нешто горко да поједе, и рече му: "Такав је тесан и мучан пут што води у живот" (Мт. 7, 14). - Појевши то, Андреј рече: Ово је тако горко, Господе, да једући ово нико не може служити Теби. - Тада Господ даде Андреју нешто беље од снега и слађе од меда; и кад Андреј поједе, беше му толико слатко, да то ум људски ни замислити не може. И рече му Цар: Таква је храна у мене за оне који Мени служе и јуначки до краја претрпе. И ти јуначки изврши свој подвиг, па ће све моје бити твоје, и ја ћу те учинити наследником у царству моме. - Рекавши му то, Цар оде; а Андреј се пробуди од сна, и би му јасно да горка храна означава трпљење Господа ради у овом свету, а слатка - живот вечни у Царству небеском.

После тога блажени Андреј остаде при храму свете мученице Анастасије четири месеца као болесник ради лечења. И када свештенство виде да му здравље не иде на боље него на горе, они га

послаше натраг његовом господару Теогносту. Теогност, сматрајући Андреја за неизлечивог умоболника, скиде ланце са њега и пусти на слободу. Правећи се луд, Андреј стаде трчати и играти по улицама и трговима градским. И хођаше по граду бедан, у ритама, пуки сиромашак, добровољно се мучећи без крова над главом и не поседујући ништа од ствари овога света. Неки га исмеваху као лудака, неки га одгоњаху од себе гадећи га се као смрдљивог пса, неки га сматраху за ђавоиманог, дечурлија га задиркиваху и бијаху. А блажени Андреј све то трпљаше са потајном радошћу и мољаше се за оне који га вређају и злостављају.

Када би који жалостиви сиромахољубац дао Андрејy милостињу, он је примао, али ју је давао другим просјацима. И то тако да нико не зна да он даје милостињу: срдећи се на просјаке и сулудо налећући на њих као да хоће да их бије, он им је бацао новац у лице, и просјаци су га скупљали. Понекад он по три дана није окушао хлеба; понекад пак гладовао је и по читаву недељу, а ако му неко не би пружио парче хлеба, онда је он и другу недељу проводио без хране. Сва одећа његова састојала се од једне подеране рубине, која је једва покривала његову наготу. Угледајући се у свему на светог Симеона, Христа ради јуродивог,[4] он је дању трчао по улицама а ноћ проводио у молитви. Живећи у тако огромном и многољудном граду, он није имао где главе склонити. Просјаци су га одгонили од својих шупа и колиба, а богаташи га нису пуштали у своја дворишта. Када му је било потребно да одспава и мало одмори своје измучено тело, он је одлазио на ђубришта, међу псе, и тамо налазио себи одмориште. Но често пута и пси нису припуштали к себи слугу Божјег: уједали га, или сами бежали од њега. Никада он није заспао под кровом већ свагда на мразу или жеги, ваљајући се на сметлишту и блату, гажен од људи и животиња. Када би ноћ провео међу псима, он је ујутру говорио себи: Ето, ништавни Андреја, као пас провео си ноћ са сличним себи псима; труди се и мучи да побегнеш, јер се смрт приближује. Не варај се, у часу оном нема ти ко помоћи: јер сваки човек у часу одласка из тела понеће са собом труд дела својих. Зато, трчи неуморно, ниподаштаван од овога света, да би те хвалом и славом наградио Небески Цар наш, Господ Исус Христос. - Говорећи себи тако, он се стално сезао за оним што је напред, и

трчао к дару горњега звања у Христу Исусу (ср. Флб. 3, 13-14), имајући у срцу непрекидну и богоугодну молитву. Због свих тих христочежњивих подвига, у њега се богато усели благодат Светога Духа, и он доби дар прозорљивости, те стаде проницати у помисли људске и читати душе људске.

ГРОБОКРАДИЦА И ПРЕПОДОБНИ АНДРЕЈ

Једнога дана у Цариграду умре ћерка једног високог царског великодостојника, која је провела живот у девственој чистоти и узорној побожности. Умирући, она остави оцу своме завештање да је сахрани на сиротињском гробљу које се налазило изван града на његовом имању. Када она сконча и њена пратња крену ка том сиротињском гробљу, један гробокрадица иђаше за пратњом, да види где ће је сахранити, да би наредне ноћи дошао, откопао гроб и украо са мртве девојке скупоцене хаљине и остале драгоцености. Догоди се да туда пролажаше свети Андреј, обављајући Христа ради своје уобичајене сулуде подвиге. Но приметивши гробокрадицу, он духовним очима виде његову злу намеру. И желећи да га одврати од тога, и да га спасе казне која би га нашла због тога, он му приђе, мрко га погледа у лице, и рече: Тако говори Дух Свети који суди онима што краду одело оних који леже у гробовима: нећеш више видети сунца, нећеш више видети дана, нећеш више видети лица човечијега; затвориће се врата дома твога, и никада се више неће отворити; смркнуће ти се дан, и никада више забелети. - Чувши то, гробокрадица не разумеде о чему говори праведник, и крену не поклањајући никакву пажњу његовим речима. А светац, поново погледавши на њега, рече му: Лакоумниче, ти одлазиш да украдеш? Ако то урадиш, тако ми Исуса, нећеш никада видети сунца. - Разумевши да светац говори њему, гробокрадица се зачуди откуда овај зна његову намеру, и подругљиво рече праведнику: Ти бесомучниче, зацело по дошапнућу демона говориш о непознатом и тајном. Но ја ћу намерно отићи тамо, да видим да ли ће се испунити твоје речи. - На то светитељ продужи свој пут сулудо подскакујући.

Када падe ноћ, онај несрећник се довуче до гроба девојчина, одвали камен од гроба, уђе у гроб, и скину са покојнице најпре горњу хаљину и све наките, који беху скупоцени. Урадивши то, он хтеде да се удаљи, али му неки унутрашњи демонски глас дошапну да са покојнице скине и кошуљу, која је лепа, и да остави наго тело. Он то и учини. И таман хтеде да крене и изиђе из гробнице, мртва девојка, по заповести Божјој, подиже своју десну руку и удари гробокрадицу по лицу, и он тог тренутка ослепи. Пренераженн, несрећни крадљивац се толико препаде, да му од неописаног страха стадоше зуби шкљоцати, колена клецати и све кости пуцати. А мртва девојка отвори уста своја и овако му зборaше: Бедниче и несретниче, ти се ниси побојао Бога, ни светих Анђела Његових, нити си се као човек постидео наготе женског тела. Требало је да се задовољиш оним што си најпре узео, и да бар кошуљу оставиш нагом телу мом. Но ти си немилосрдно и свирепо поступио са мном, и хтео си да ме начиниш смешном пред свима светим девојкама у дан другог доласка Господњег. И ево ја ћу сада тако поступити с тобом, да више никада не крадеш, и да сазнаш да је жив Бог Исус Христос, и да постоји суд после смрти, и награда, и казна. - Рекавши то, девојка устаде, узе своју кошуљу, обуче је, затим одену и остале своје хаљине, стави на себе своје наките, па леже и рече: Ја мирно лежем и спавам; јер ми Ти, Господе, дајеш безбедност и покој (Пс. 4, 9). - И тако она усну с миром. А онај несрећник једва имађаше снаге да изађе из гробнице и дохвати се зида гробљанског. Држећи се зида он с муком изађе на пут и дође до градске капије. Онима пак који га питаху због чега је ослепио, он објашњаваше на сасвим други начин, а не како је стварно било. Но доцније он каза сву истину о томе једном пријатељу свом. И од тога времена он стаде просити милостињу и тако се хранити. И често је говорио сам себи: Проклето буди грло моје, јер због тебе и због угађања стомаку ја изгубих очи! - А опомињаше се он и светог Андреја, и дивљаше се, јер се испуни све што му он провиде и прорече.

ПРАТЊА ЈЕДНОГА ВЕЛИКАША

Једнога дана, ходећи по граду и упражњавајући свој подвиг, свети Андреј срете пратњу неког великаша веома богатог. За ковчегом је ишао силан свет са свећама и кадионицама. Клирици су певали уобичајене погребне песме, а покојникови сродници и ближњи плакали и нарицали. Видећи својим прозорљивим очима шта се збива са покојником, свети Андреј се заустави и стаде посматрати. И гле, он просто занеме од чуда, јер виде овакав призор: иза многобројних огромних свећњака црквених иде мноштво црних демона и страховито вичу: "Тешко њему! тешко њему!" Неки од њих држе у рукама мехове и расипају пепео на оне што су око мртваца; неки пак играју и смеју се као бестидне и развратне блуднице; неки лају као пси; неки грокћу као свиње, јер им покојник служи на радост и весеље; неки круже око ковчега и кропе мртвачево лице смрдљивом водом; неки лете у ваздуху над одром на коме лежи мртвац; из тела пак његовог и из одра бије загушљиви смрад; неки демони бацају поган на мртвачево лице; неки идући за мртвацем бестидно играју, пљескају рукама, ужасно топћу ногама, смеју се и ругају црквеним појцима и говоре: Ниједан од вас не видео светлости, бедни хришћани! јер над псом певате: "со свјатими упокој душу јего = са светима упокој душу његову", и називате слугом Божјим њега који је чинио свако зло. - Посматрајући и надаље овај страшни призор, Андреј угледа где један од демонских кнезова, са пламеним очима, држећи у рукама огањ, смолу и сумпор, хита да сажеже тело несрећног мртваца чим га укопају. А када се заврши обред погребења, свети Андреј угледа анђела у обличју дивнога младића како иде и горко прегорко плаче. Помисливши да је овај младић неки блиски рођак покојников, свети Андреј му приђе и рече му: Тако ти Бога неба и земље, кажи ми зашто тако горко плачеш, јер никада нисам видео никога да тако горко плаче за покојником као ти. - Анђео му одговори: Ево због чега плачем: ја сам био одређен за чувара покојнику, чију си ти пратњу видео. Али њега узе ђаво себи. То је разлог мога плача и моје уцвељености. - На то му блажени рече: Сада знам ко си. Молим те, свети Анђеле, испричај ми какви беху покојникови греси, због којих га ђаво узе у своје руке. - Анђео му одговори: Пошто си ти изабраник Божји Андреј, и желиш да то сазнаш, ја ћу ти испричати не скривајући ништа. Видим ја красоту твоје свете душе која се блиста и сија као чисто злато; и

угледавши те ја се утеших у својој тузи. Овај дакле човек беше један од високодостојника царевих. Но за живота свог он беше страшан грешник и веома рђав човек. Беше он и блудник и прељубочинац и мужеложник и тврдица и немилосрдник и разметљивац и гордељивац и лажов и злопамтило и човекомрзац и митопримац и кривоклетник. Своје јадне слуге морио је глађу и жеђу и батинама и наготовањем, остављајући их зими без одела и обуће. Штавише, побио је многе слуге и закопао их у шталама својим. Гадно и страховито похотљив, он је блудочинством оскврнавио око триста душа. Но и њему дође крај, и смрт га затече непокајана и са премногим неисказаним гресима. Душу му узеше демони, а обесвећено и оскврнављено тело његово, и сам си видео, зли дуси подвргоше страшном ругљу. Ето, због чега ја, света и богољубива душо, тугујем; и у дубокој тузи горко плачем, јер мој штићеник постаде сада играчка демона и одвратно обиталиште злосмрадија. - На ове речи Анђела Божјег светитељ рече: Молим те, пријатељу, престани са плачем: покојник је упорно чинио зло, зато је без покајања и умро; што је заслужио, то је и добио. Ти пак, пламенолики, испуњени сваке врлине, слуго Господа Саваота Сведржитеља, наслађиваћеш се добрима Божјим од сада и вавек.

После ових речи Анђео узлете од Андреја на небо. А пролазници, пошто беху недостојни, не могаху видети Анђела, и сматрајући да Андреј разговара сам са собом, говораху један другоме: Погледајте овог јуродивог како се забавља бесмислено се разговарајући са зидом. - При томе га гураху и одгоњаху, говорећи: Шта ти је, лудо, те разговараш са зидом? - Свети Андреј се ћутке удаљи, и завукавши се у једно скривено место у граду он горко оплака пропаст оног несрећног покојника, проливајући потоке суза. А затим узнесе Господу топле молитве за њега; нарочито се молећи да му се ђаво потпуно не наруга спаливши му мртво тело у сумпору и смоли. И док се блажени тако мољаше, на њега сиђе нека божанска светлост, и поставши изван себе - εν εκσταόει γενομενος, он виде себе у гробници оног јадника. И гле: Анђео Господњи сиђе као муња са огњеним штапом у руци, и стаде разгонити нечисте духове, који за тили час побегоше, те тако не би допуштено да тело покојниково бу де завршно поругано спаљивањем у смоли и

сумпору. - Видевши то, свети Андреј узнесе благодарност Богу што му услиши молитву. И дошавши к себи од виђења, он осени себе крсним знаком, и сву ноћ проведе у молитви

ПРЕПОДОБНИ АНДРЕЈ - ОГЊЕНИ СТУБ

Једном свети Андреј хођаше по многољудном тргу близу спомен-стуба, који постави цар Константин Велики.[5] А жена нека по имену Варвара, просвећена Духом Светим, постаде изван себе - εν εκσταόει εγενετο, и виде блаженог Андреја где усред мноштва људи ходи као огњени стуб, из кога букташе пламен на све стране. При томе, неки му шамаре задаваху, неки га по врату удараху, а неки говораху: Овај човек је луд, погуби ум свој. О, нека то не снађе ни непријатеље наше! - А демони у обличју црнаца идући за светим Андрејем, говораху: О, да не да Бог још оваквог једног на земљи! јер нико није такав тиранин према нама као овај. Нико тако не израњави и не попали срца наша као овај подмукли и неуморни насилник, јер, не желећи да се покори своме господару и твори његова дела, он се прави луд и изиграва цео свет. - И виде та жена да демони означавају оне који бију светитеља, и говораху међу собом: Нама је пријатно што га ови неправедно бију, јер ће они због ове кривице њихове, што без разлога бију угодника Божјег, бити осуђени у часу смрти њихове, када се будемо препирали са анђелима Божјим око дела њихових. - Чувши ово Духом Божјим, преподобни Андреј се као пламен устреми на демоне, уништи ознаке њихове, и осуђујући их говораше: Ви не смете означавати оне који ме бију, јер се ја молим Господу моме Христу да им не упише у грех то што се саблажњавају о мене и бију ме. Они то чине из незнања, и зато ће добити опроштај.

Када светитељ говораше то, гле, изненада се отвори небо као врата, и отуда слете над светитеља мноштво дивних ласта радосно цвркућући, а усред њих бео као снег огроман голуб који у кљуну свом држаше златан маслинов лист. И голуб човечијим гласом рече светитељу: Прими овај лист који ти посла из раја Отац светлости, Сведржитељ и Господ милости, као знак свога благоволења према теби, јер си милостив и сажаљив и човекољубив као што је и сам Он

милостив; и узвисиће те кроз врлинско живљење твоје, и прославиће те, јер оне који те бију, муче и вређају ти прашташ, и милостив си према њима и молиш се за њих. - Рекавши то, голуб се спусти на главу преподобно га. Посматрајући све то, благочестива жена се дивљаше, и дошавши к себи после виђења рече: Колико светила има Бог на земљи, а ми их бедници не знамо! - И много пута је она хтела да исприча своје виђење другима, али је сила Божја спречаваше. Једнога дана њу срете на улици свети Андреј и рече јој: Чувај моју тајну, Варвара, и никоме не причај што си видела, док ме Господ Сведржитељ не позове из овога света у дивна насеља Своја на небу. - Варвара му одговори: Скупоцени светилниче и свече Божји, иако би хтела да коме испричам виђење своје, не могу, јер ме невидљива сила Божија спречава.

ЈЕДАН ВЕЛИКАШ ПЉУЈЕ НА ПРЕПОДОБНОГ АНДРЕЈА

Једнога дана блажени Андреј по своме обичају лудираше се на Иподрому; људи га посматраху, а неки га гуркаху, неки грђаху, неки говораху да је у њему ђаво. Утом наиђе јашући један великаш, погледа на Андреја , згади се и пљуну на њега. Слуга Божји упери поглед у њега, и дуго га посматраше, па прочитавши сву његову душу и сав његов живот, рече му: Препредењаче, блудниче, хулитељу Цркве, ти под изговором да идеш у цркву, у поноћи устајеш и идеш те блудничиш. Али, ево дође време да примиш по делима својим! Или вараш себе мислећи да ћеш се сакрити од страшног и свевидећег ока Божјег? - Чувши то, великаш ободе коња и оде, да не би још више био постиђен. Након пак неколико дана овог великаша снађе тешка болест, и он се стаде сушити. Његови су га носили од цркве до цркве, и од лекара до лекара, али му не би никакве вајде од тога. Једне ноћи преподобни Андреј угледа близу великашеве куће анђела Господњег који дође од истока. Анђео беше сав као пламен огњени, и у руци држаше пламени штап. А када приђе болеснику, њему би глас с неба који говораше: Бij тога хулитеља, содомца, блудника, прељубочинца, покварењака и злочинца! А кад га бијеш, ти овако говори: Хоћеш ли још блудничити, прељубочинствовати? ђаволу и анђелима његовим

бденија служити? содомски грех чинити? - И анђео га стаде бити и што му је наређено говорити. И чујаше се глас анђелов и ударци, али се анђео не вићаше. И тако мучен, овај бедник испусти душу.

СРЕБРОЉУБИВИ МОНАХ И ПРЕПОДОБНИ АНДРЕЈ

Једном преподобни Андреј дође на трг код Крста,[6] и ту срете једнога монаха, слављеног због његове побожности. Заиста, он се добро подвизавао, као што и доликује монасима; само је у једноме грешио: био је сребролубац и тврдица. Неки житељи града, исповедајући му своје грехе, давали су му много злата, да би раздавао сиромасима и просјацима за спасење њихових душа. Али он, овладан страшћу сребролубља, никоме ништа удељивао није, већ је све слагао у свој ћемер, и радовао се гледајући како се умножава новац. А блажени Андреј, украшен даром прозорљивости, угледа страшну троглаву змију, обавијену око врата овога сребролупца, а реп јој допираше до његових стопала. Пришавши ближе монаху, он посматраше змију. А монах, мислећи да је Андреј просјак и да стоји чекајући милостињу, рече му: Нека се Бог смилује на тебе, брате, ја ти немам шта дати. - А преподобни, одмакнувши се мало од њега, виде око њега у ваздуху написано мрачним словима ово: "Змија сребролубља је корен свију безакоња". - Затим окренувши се, светитељ угледа два младића који се препираху око монаха: један од њих беше црн, са мрачним очима, а други светао и блисташе јаче од сунца. Црни младић беше ђаво, а светао - анђео Божји. Црни је говорио: Монах је мој, јер извршује моју вољу. Он је немилосрдан и сребролубив, зато нема удела с Богом, и служи мени као идолопоклоник. - Не, он је мој, противречио је анђео ђаволу, јер он и пости, и моли се, и незлобив је, и кротак, и смирен, и тих. - Тако се они препираху, и никако не могаху да се сложе. И дође глас с неба светозарном анђелу: Нема теби удела у томе монаху; остави га, јер он служи не Богу него мамону. - После тога анђео Господњи одступи од монаха, и дух таме доби превласти над њим.

Видевши то, блажени Андреј се чуђаше како то да зли дух однесе победу у спору са светлим анђелом. И после тога он се са

сузама молио за несрећног монаха. И када једном приликом срете на улици истога монаха, он га узе за десну руку и рече му: Слуго Божји, молим те, стрпљиво саслушај мене, слугу твога, и милостиво прими убоге речи моје, јер је туга моја због тебе огромна, и ја више не могу да је подносим. Због чега ти, некадашњи пријатељ Божји, постаде и остаде пријатељ и слуга ђаволу? Имао си крила као серафим; зашто си их предао Сатани да их са кореном ишчупа? Лик ти је блистао као муња; зашто си постао тамолик? Авај мени! ти си имао вид као многоока бића; зашто те змија ослепи? Био си као сунце, али си зашао у ноћ мрачну и злу. Зашто, брате, ти душу своју умртви? Зашто си се спријатељио са демоном сребролубља? Зашто на теби његово обличје? Зар не знаш какав треба да је монах? Нашто ће ти злато? Ради чега га гомилаш? Шта ће ти оно, када ће после твоје смрти постати туђа својина, можда чак својина непријатеља твојих? Еда ли си га својим зноjем зарадио? Зашто држиш туђе грехе и хоћеш себе да удавиш својим тврдичлуком? Док други гладују, и жеђују, и умиру од зиме, ти се веселиш зурећи у гомилу злата. Такви ли су путеви покајања? То ли је монашки чин, то - монашки обет сиромаштва, то - монашко удаљење од сујетног живота? Тако ли си се одрекао света и свега што је у свету? Тако ли подражаваш Господа? Тако ли си се распео свету и жељама његовим? Ниси ли чуо Господа где говори: Не стичите злата, ни сребра, ни меди, ни две хаљине (Мт. 10, 9, 10). Чуди ме како си могао заборавити ове заповести. Данас или сутра завршиће се живот наш, а што си приправио чије ће бити? (Лк. 12, 20). Зар ти не знаш да анђео Господњи који те чува, са плачем одступи далеко од тебе, а ђаво стоји поред тебе и држи душу твоју под својом влашћу? О брате, ево зла змија сребролубља обавила се око твога врата, и слатко се одмара у теби, а ти је и не видиш. Истину ти говорим ја ништавни: пролазећи ја чух глас Господа Бога који се одриче тебе. Стога те молим, послушај ме: раздај имање невољнима, сирочади, удовицама, просјацима и странцима који немају где главе склонити, и труди се да поново постанеш пријатељ Божји добровољним сиротовањем и добротворењем, јер је одлика монашког позива: ништа немати у овом животу уопште. Пази, ако ме не послушаш, тако ми Исуса, предаћу те Сатани на мучење тела.

И окренувши се показа му ђавола. И монаху се тог часа отворише духовне очи, и он угледа ђавола, црног као црнац; из очију му је сукао пламен; страшних разјапљених чељусти, он је стајао подалеко, и због светог Андреја, није се смео приближити монаху. Тада монах рече светитељу: Видим га, слуго Божји, и ужасан страх ме хвата; молим те, кажи ми шта је потребно за спасење душе моје. - Преподобни му поново рече: Ако ме не послушаш, ја ћу му наредити да те тако страховито мучи, да ће за твоју срамоту чути не само у овој царевини, већ на све четири стране света. Стога пази, и као што ти говорим уради.

Чувши то, монах се силно уплаши, и обећа да ће учинити све што му слуга Божји наређује. И одмах свети Андреј виде где са истока дође моћни дух као огњена муња, и додирну змију уништавајући њену силу; а змија, не могући подносити те страховите муке, претвори се у гаврана и ишчезе. Тако пострада и ђаво црнац. И одмах анђео Божји поново узе власт над тим монахом. А преподобни, растајући се од монаха, заповеди му: Пази, никоме ништа не говори о мени. Поступиш ли тако, ја ћу те, иако сам грешан, дан и ноћ спомињати у молитвама својим, да те Господ Бог води добрим путем.

Монах чврсто обећа преподобном да ће тако урадити. И заиста он оде и раздаде сиромасима сво злато. И после тога он би још већма прослављен од Бога и од људи; и многи му доношаху злато да га за њих раздељује сиромасима. Међутим он је доносиоцима наређивао да га својим рукама раздају. Јер се сећао савета преподобног Андреја, и говорио: Каква ми је корист располагати туђим трњем?

И овај монах живећи као што доликује монаху, њему се у сну јави свети Андреј са осмехом на лицу, показа му у једној равници светло дрво, пуно цвета, и рече му: Захвали Богу, оче, што те истрже из чељусти змије, и учини твоју душу налик на цветоносно дрво. Зато се потруди да тај цвет својим доброделањем[7] претвориш у што слађи плод. Јер ано дивно дрво које видиш представља твоју душу, од онога дана када си ме видео н злато раздао. - Пробудивши се, монах се још више утврди и оснажи за духовно делање, и

свакодневно узношаше благодарност Богу и Његовом угоднику који га изведе на пут спасења.

ПРЕПОДОБНИ АНДРЕЈ УЗНЕСЕН ДО ТРЕЋЕГА НЕБА

Једне године беше страховито љута зима, и у Цариграду читаве две недеље владаше опака цича. Силан ветар је ломио дрвеће, носио ђерамиде са кровова; све беше завејано снегом; птице су од мраза и глади падале на земљу мртве. Сва свратишта и склоништа беху такође завејана снегом. И сви се просјаци нађоше у великој невољи и муци: дрхтећи од зиме, они су плакали, цвилили, и умирали од глади и хладноће. Тада се и блажени Андреј много измучи, немајући ни одела, ни хлеба, ни склоништа. Када је покушавао да се завуче негде међу просјаке, они су га штаповима одгонили од себе као пса, вичући на њега: Вуци се одатле, псино! - Немајући нигде склоништа, и сматрајући да му је дошао крај као и многој сабраћи његовој просјацима, он рече себи: Благословен Господ Бог! Ако и умрем од ове зиме, нека умрем из љубави према Њему, и урачунаће ми се у мучеништво. Али, Бог је моћан да ми подари трпљење да издржим ову зиму. - И зашавши у једну уличицу, он угледа једног пса где лежи у углу, и желећи да се мало загреје леже поред њега. Али пас угледавши га, диже се и оде. Андреј онда рече себи: О бедниче, видиш ли колико си грешан, да те и пси презиру и беже од тебе! и не примају те као њима сличног пса! људи се одвраћају од тебе као од злог демона, сапросјаци те прогоне, шта ти онда остаје да радиш! Умри, расипниче! умри! нема ти спасења!

Док он тако са великим болом говораше лежећи и дрхћући од страшне хладноће и ветра, и тело му већ беше премрзло и помодрело, он помисли да је већ на издисају, и стаде се молити да Господ прими с миром душу његову. Утом он изненада осети у себи неку топлоту, па отворивши очи угледа некаквог прекрасног младића, чије лице сијаше као сунце. Младић је држао у руци златну грану, процветалу у разноврсне цветове неисказане лепоте. Погледавши на Андреја младић га упита: Андреја, где си? - Андреј му одговори: У тами и сенци смрти (Пс. 87, 7). Тада младић додирну расцветаном гранам Андрејево лице, и рече: Прими оживљење телу

своме. - Свети Андреј помириса то цвеће, и мирис му се одмах разли по срцу, и све му се тело намах загреја и оживе. Затим он чу глас који говораше: Доведите га да се овде утеши и одмори за две недеље, па ће се поново вратити, јер желим да се он још подвизава. - При тим речима Андреја захвати дубок сладак сан, и он виде неисказана откривења Божја, о којима сам он исприча свештенику Никифору ово:

"Шта се са мном зби, ја не знам. По Божјем благоволењу, ја проведох две недеље у слатком виђењу, слично човеку који сву ноћ слатко спава, па се ујутру пробуди. Ја дакле видех себе у дивном и чудесном рају; и дивећи се ја сам се питао: "шта ово значи? ја знам да живим у Цариграду, а како се овде обретох, не знам". И ја нисам схватао, да ли сам у телу или осим тела, Бог зна (ср. 2 Кор. 12, 2). Али ја видех себе обучена у светле, као од муња изаткане, хаљине; на глави ми бејаше венац, исплетен од разноврсног предивног цвећа; бејах опасан царским појасом. И лепоти свега тога силно сам се радовао. Умом и срцем дивио сам се неисказаним дивотама раја Божјега и уживао ходећи по њему. Ваздух у рају блистао је неком неизрецивом светлошћу, а беху тамо многе и многе баште, препуне најразноврснијег чудесног и миомирисног цвећа и дивног високог дрвећа. Дрвеће је лахорило и из себе разливало опојне мирисе на све стране. Неко је дрвеће непрестано цветало; неко је било украшено златастим лишћем; неко је имало род неисказано леп. И ово се дрвеће по лепоти не може упоредити ни са каквим дрвећем на земљи, јер га је засадила рука Божија а не човечија. У баштама бејаше безброј птица са златним, белим и разнобојним крилима. Оне су седеле на гранама рајског дрвећа и тако дивно предивно певале, да сам ја од лепоте њиховог певања просто био ван себе и сматрао да се њихово певање чује до накрај неба. И ко ће описати неописиве и неизмерне лепоте свега онога што се тамо види? Те чаробне баште стајаху поређане једна према другој као постројени пук према пуку. Када ја с усхићеном радошћу хођах међу њима, угледах велику реку где протиче посред раја и натапа прекрасне баште оне. А с обе стране реке пружио се виноград, са лозама које краси златно лишће и златасти гроздови. Тамо су са све четири

стране ћарлијали благи и мирисави ветрови, од чијег су се ћарлијања лелујале баште и својим лишћем стварале диван лахор.

"После тога спопаде ме неки занос,[8] и мени се учини да стојим изнад небеског свода, а преда мном иде некакав младић, огрнут пурпурним плаштом, лице му сија као сунце. Помислих да је то онај што ми златном граном додирну лице. Идући за њим ја угледах велики и диван крст који је личио на дугу, а око њега стоје дивни пламенолики певачи, светли и блистави, и певају неку милозвучну песму, славећи некада распетога на Крсту Господа. Младић што је ишао преда мном прића Крсту, целива га, па и мени даде знак да и ја то учиним. Ја припадох к светоме Крсту са страхом и великом радошћу, и свесрдно га целивах. Целивајући га ја се испуних неисказане духовне сласти и миомира, какве ни у рају осетио нисам. Прошавши поред крста ја погледах доле и видех под собом као морску пучину. Изгледало ми је као да идем по ваздуху; уплашивши се, ја повиках к моме путовођи: Господине, бојим се да се не омакнем и паднем у море. - Он се окрену и рече ми: Не бој се, ваља нам узићи још више. - Говорећи то он ми пружи руку, и ми се обретосмо изнад другог небеског свода. Свод овај беше бео као снег. Тамо угледах два Крста, слична оном доњем, и крај њих исто богослужење. Ми целивасмо и ове часне Крстове са богочежњивом љубављу; из њих излажаше неисказани миомир, као миомир Божји, мирснији и јачи од оног доњег. Ваздух бејаше пурпурно пламен; и тамо видех дивне људе; њихово блаженство и празнична радост, не могу се исказати људским језиком. После тога ми зађосмо у некакав чудесни пламен који нас није опаљивао већ само обасјавао. Мене спопаде страх, и ја опет позвах у помоћ мога путовођу. Он се окрену, пружи ми руку и рече: Ваља нам узићи још више. - И при овим речима ми бисмо уздигнути, и обретосмо се изнад трећега неба. И тамо угледасмо три Крста, далеко већа и стравичнија од она два и од оног једног; они блистаху као муње. Мој вођа ме охрабри и уведе усред огња, и ми се поклонисмо часним Крстовима. Мноштво Небеских Сила је певало и славило Господа. Ми стигосмо пред некакву завесу која је блистала као муња; пред њом и свуда стајаху безбројна мноштва светих огњених Анђела, легиони и легиони, и нема им броја; лица им сијају јаче од сунца. Гледајући то, ја стајах са

страхом и трепетом. А мој вођа ми рече: Када се тргне завеса, видећеш Господа Христа; и ти падни и поклони Му се; и свом душом пази, и слушај шта ће ти Он рећи.

"Чувши то, ја сам се радовао и дрхтао, јер ме захвати ужас и неисказана радост. Стајао сам и посматрао, чекајући да се дигне завеса. И гле, некаква пламена рука отвори завесу, и ја, као некада пророк Исаија, видех Господа нашег Исуса Христа где седи на престолу високу и уздигнуту, и серафими стајаху око њега (ср. Ис. 6, 1-2). На Њему хаљина порфирна, блистава и сјајна, лице Му прелепо и пресветло, а очи као два блага сунца с љубављу мило гледају на мене: Богочовечанска лепота Његова неисказана, никако да се погледом сва ухвати и сагледа. Ја падох ничице пред Господом клањајући Му се; трипута падах и устајах, сав узбуђен, сав радостан, сав блажен, сав преплашен. Од гледања лица Његова мене обузе таква радост, да се то никаквим речима исказати не може. Чак и сада, при сећању на то виђење, ја се сав испуним неисказаном радошћу. Лежећи ничице пред Господом, ја сам се сав потресен дивио толиком милосрђу Његовом, што је допустио мени, нечистом и грешном човеку, да дођем пред Њега и видим Божанску лепоту Његову. Свестан своје недостојности и величине Господа мога, ја сам говорио и понављао у себи речи пророка Исаије: О ја бедни! иако сам човек нечистих усана, удостојих се видети Господа очима својим (ср. Ис. 6, 7). Тада чух свемилостивог Господа мог где ми својим пречистим и преслатким устима благо изговори три медне и слатке речи, које ми душу засладише као нико и ништа до тада. Мало затим Господ ми рече друге три речи, и оне ми Божанском радошћу испунише срце. После тога преслатки Господ ми рече још три речи, које ме свега испунише таквим блаженством и запалише таквом љубављу, да сам се од духовне топлине и милине сав топио као восак, и на мени се испуни реч пророка Давида: срце моје поста као восак, и растопи се у мени (Пс. 21, 16). Утом све небеске војске Анђела запеваше предивну и неисказану песму, а ја се, не знам како, поново обретох у рају. И ходећи по рају ја размишљах о томе што не видех Пречисту Госпођу Богородицу. И гле, угледах човека: блистав као муња, обучен у светао облак, носи Крст, прилази ми и говори: Хтео си да видиш свесветлу Госпођу и Царицу Небеских Сила,

Богородицу. Није овде, отишла је у јадни свет земаљски, да помаже људима и да их утешава. Ја бих ти показао њено свесветло, сведивно и неисказано обиталиште, али се нема времена; јер треба да се вратиш откуда си дошао, пошто тако наређује Господ.

"Када ми он то говораше, мени се учини као да слатко заспах; затим пробудивши се, ја се обретох на истом месту где сам се раније налазио: лежим у углу. И ја се дивљах где сам био за време виђења, и шта се удостојих видети. И срце своје нађох препуно неисказане радости; и узнесох благодарност Господу моме што је изволео показати ми толику благодат".

Ово виђење свети Андреј исприча пред смрт своме пријатељу Никифору, и закле га да то никоме не прича док се не разреши од тела. А Никифор, писац овог светитељевог житија, поводом овога пише: "Док ми блажени Андреј причаше ово, душу моју захвати екстаза, занос, усхићење. И ја видех ово: око нас пуно кринова, ружа и другог разноврсног цвећа, и оно тако заносно мирише, да мени изгледа да се око нас налазе свети Анђели који невидљиво каде за време божанског казивања праведниковог. И ја много мољах блаженога да ми каже макар једну реч од оних које му Господ рече, али он не хте нипошто.

ЕПИФАНИЈЕ ПОСТАГЕ ДУХОВНО ЧЕДО ПРЕПОДОБНОГ АНДРЕЈА

Једнога дана три честита младића угледаше на улици преподобног Андреја. Један од њих рече: Ја држим да је она луда прави слуга Божји. - Други на то додаде: Хајде да се на неки начин састанемо с њим. - Први то прихвати и рече: Ако хоћете, ја ћу то удесити. - Одвоји се од њих, приђе преподобноме и рече му: Брате, ја и она моја два друга веома желимо да са нама поседиш и да поразговарамо. - Преподобни се осмехну и рече младићу: Ти си Епифаније, и од овога часа мој пријатељ и моје духовно чедо. - И они се загрлише, јер преподобни провиде и тог тренутка рече Епифанију да ће бити патријарх у престоници, Цариграду, и да ће постати духовни отац многима. И држећи се за руке они приђоше оној двојици младића. Епифаније им одмах исприча како га

преподобни ослови по имену. Онда нађоше једно склонито место, седоше и поразговараше о духовним стварима, па се растадоше. Пошто младићи одоше, преподобни се осврну тамо-амо, па видевши да никога нема, подиже руке и стаде се молити за те младиће. За време молитве он се подиже са земље у ваздух, и стојећи у ваздуху мољаше се. По завршеној молитви он оде међу гомиле људи и по свом обичају изиграваше луду.

КАКО СЕ ПРЕПОДОБНИ АНДРЕЈ ПОДВИЗАВАО

Добровољни мученик, преподобни Андреј је дневно јео по пола пексимита. Тако је радио и када је имао и више на расположењу да поједе. Вина никада пио није. Дешавало се да по два, три дана, па и по читаву седмицу ништа не окуси, ако му људи не би пружили што да поједе. Често морен жеђу, он би на тргу, приметивши блатњаву локвицу воде, клекнуо, крстолико се сагнуо, три пута сркнуо, и тако утолио своју жеђ. То је понекад љутило мрзовољне гледаоце, те су га неки били, неки му говорили: Тако ти треба, лудо, да пијеш помије! - У таквим случајевима он није ништа одговарао, него се кротко клањао. Ноћи је проводио радосно у молитви и наслађујући се добрима Божјим, а ујутру је излазио на улицу и упражњавао своје подвиге лудирајући се. Уствари, лудирањем Христа ради он је зле духове исмејавао и надмудривао. Проводећи цео дан у вреви градској, он се непрестано молио тајно у себи, и тако прекаљивао себе као у огњу Понекад се правио пијан, гурао се и гурали га; при томе су га неки тукли, неки ритали, неки безочно батинали; неки су га за косу вукли, неки му браду чупали; неки га на земљу поваљивали и ногама газили. Каткад су га деца исмејавала, задиркивала, тукла, штаповима ударала, за браду вукла, лице му мастилом мазала. Христољубиви пак људи су га сажаљевали и давали му: неки обол,[9] неки два, неки хлеба, неки сира, неки воћа. И све то он је одмах раздавао себи сличним просјацима. Понекад су му милосрднији људи давали одело. Неки бестиднији просјаци су му то ноћу одузимали и остављали га голог.

ПРЕПОДОБНИ АНДРЕЈ МЕЂУ БЛУДНИЦАМА

Једном приликом преподобни Андреј пролазећи поред јавних кућа и играјући, једна од тамошњих бестидних жена виде га, а сматрајући га за сулуда, дохвати га за рубину и увуче у блудилиште. Одмах се слегоше друге бестиднице, и стадоше задиркивати и запиткивати Божјег човека. Но он се само осмехивао, не одговарајући ништа. Шта сви нису те бестиднице радиле да га наведу на блуд. Али им све беше узалуд. И оне стадоше говорити између себе: Манте га! та он је мртав, или је камен, или дрво! - Утом ће једна од њих рећи: Чудим се нашој неразумности: Овај сулуди човек има у себи демона, он гладује, жеђује, наготује, и нема где главе склонити; а ми хоћемо да он у себи има похоте! пустите га нека иде својим путем. - Док се то догађало, свети Андреј је посматрао демона блуда који се налазио усред тих жена: био је сав црн, на глави није имао косе већ поган помешану са пепелом, очи су му биле као у лисице, из њега је излазио страховито одвратан смрад, тако да угодник Божји запуши нос и непрестано пљуваше у демона. Гледајући светитеља како се гади блуда, демон говораше: Мене људи као мед држе у срцима својим, а овај ме с презиром пљује? Није се овај ради неког добра направио луд, него да се потпуно ослободи од робовања телесности. - Блажени је очима својим посматрао ђавола, а жене су само чуле глас његов, али га нису виделе. Пошто се бестидне жене наругаше Божјем човеку због његове стидљивости и чедности, оне га најурише из свога блудилишта.

О ДУШИ: ОДАКЛЕ ЈЕ, ШТА ЈЕ, КАКВА ИЗГЛЕДА

Једном Епифаније замоли блаженога Андреја да му објасни, одакле је душа човекова, шта је, и каква изгледа. Блажени му овако објасни: Душа је живот и сила, и такорећи Бог. Души је Бог дао силу: да оживотворује тело, да управља њиме, да га загрева и окрепљује, јер је тело без душе блато и пепео и прах. Суштина душе је разумни дух, који је лак, мудар, разборит, дивотан, благ, сладак, тих, кротак, прелеп и пријатан, такмичи се с Анђелима. У почетку душа свакога човека блиста јаче од сунца; али уколико човек расте и пролази године, душа се његова мења према делима његовим и све

више личи на дела његова; и каква су дела његова, такав је и изглед душе његове. Ако се човек труди у Еванђелским врлинама, душа му постаје чиста и светла; ако пак живи у гресима, душа му постаје мрачна и тамна. Но и они који живе у врлинама, душе им нису истога сјаја: јер свакоме душа сија према труду који он улаже подвизавајући се у божанским врлинама. Неке душе сијају јаче од сунца, неке као сунце, неке као месец, неке као светлост, неке као муња, неке као ћилибар, неке као љубичица, неке као вуна, неке као чисто злато. Једном речју: како се ко подвизава, онако и сија. Уколико се кроз подвиге приближава Богу, утолико јаче и сија, и постаје Бог по благодати заједничарењем у Светоме Духу-και γινεται Θεος κατα παριν τη μεθεξει του Παναγιου Πνετρατος. Уколико неко трпи невоље и муке ради Господа, утолико постају ближе Богу. Као што црно гвожђе, када се метне у огањ, сија и сво постаје огањ, тако и људи. Дух Свети је огањ, а ми смо црно гвожђе. Уколико упражњавамо пост, бдење, свунoћно стајање, молитву, уздржање - врлине, прописане нам од Духа Светога, утолико ћемо сијати очишћени, просветљени, озарени. - Тако исто, само у обратном правцу, треба расуђивати и о онима који душе своје прљају гресима. Јер у почетку Бог, створивши човека, дуне му у лице дух животни, и поста човек душа жива (1 Мојс. 2, 7). Тако су душе људске створене чисте, чистије од светлости. И деца док су у утроби мајчиној, душе су им чисте. А касније, у животу, када почну чинити грех, душе им се помрачују; и уколико дубље залазе у грех, утолико мрачније и постају. Многе душе, када се разлуче од тела, изгледају изранављене; неке изгледају изгладнеле и као у рите обучене; неке су скроз губаве; неке црне као катран; неке испечене као црни ћумур, душе злопамтила су као демони; душе кривоверника као најдубљи мрак; душе мужеложника и идолопоклоника су црње од најцрњег мрака.

Епифаније упита преподобног Андреја: Јесу ли ђаволи слични анђелима или нису? - Преподобни одговори: Чедо, нису. Они су створени исти по суштини, али су помрачени. Међутим, свети анђели су неоскврњени и чисти, те сијају јаче од сунца.

ПРЕПОДОБНИ АНДРЕЈ СТОЈИ У ВАЗДУХУ ЗА ВРЕМЕ МОЛИТВЕ

Преподобни Андреј имао је обичај да у глуво доба ноћи, да га нико не би приметио, одлази црквама и моли се Богу. Тако једне ноћи он крену цркви Свете Богородице на тргу Константиновом. У то доба на тргу није било никога. Када преподобни стиже до црквених врата, пружи десну руку, закрсти врата крсним знаком, и она се сама отворише, и он уђе у цркву и стаде на молитву. Но то виде један младић који је стајао у сенци, те га преподобни ни приметио није. Пренераженен оним што виде, он рече у себи: Гле, какве потајне слуге има Господ у овом престоном граду! - И полако пришавши вратима, он опрезно завири у цркву и угледа овакав призор: преподобни сав у пламену стоји у ваздуху пред амвоном и моли се; из њега на све стране избија пламен и неки беспримерно диван мирис који се осећао до самих врата, крај којих је стајао младић. Ужаснут призором и сав претрнуо од страха, младић се повуче и прикри да сачека излазак преподобног. Пошто сврши молитву, преподобни изиђе из цркве, опет осени врата крсним знаком и она се сама затворише. И тада преподобноме би Духом Светим откривено да је онај младић видео све шта је он урадио у ово глуво доба ноћи. Преподобнога то ожалости. Но њему би Духом и ово наложено: да нареди младићу да никоме не говори шта је видео. И он окренувши се пође, приђе младићу који је стајао у сенци и рече му: Чедо, пази, никоме не казуј што си видео, и милост Господња биће с тобом. Ако пак једну реч изустиш о ономе што си видео, ја ћу наредити нечистом духу да те казни. А знај и ово: тако ми Исуса, ни твој Анђео хранитељ неће ти допустити да то обелоданиш! Ево и њему налажем да тако поступи, те ћу ја бити без бриге и спокојан. - Гледајући преподобног и слушајући шта му говори, младић, сав претрнуо од страха, рече: Господине, нећу никоме казати.

Враћајући се кући овај младић говораше себи: О, каквог свеца ми имамо, а ми безумници то и не знамо! О, чуда! о, тајне Божје! Што сам у Житијама Светих читао, то сам ноћас својим рођеним очима видео! - Дошавши кући, он у усхићењу и у узбуђењу хтеде да исприча својима шта је све ове ноћи видео, те да би и њих обрадовао. Али, чим хтеде да отвори уста, он угледа пред собом

пламеног младића који је блистао као муња и који му претећи рече: Ни речи да ниси рекао, несрећниче! Иначе ћеш одмах бити предат нечистом духу и постаћеш играчка демона. - Младић се страховито уплаши и поче дрхтати; и таман хтеде да викне од страха, а пламени младић му својом десном руком запуши уста, говорећи: Умукни! - И рекавши то, пламени младић нестаде из очију његових. А престрављени младић толико дрхташе од страха, да се умало не сруши на земљу. И све што је те ноћи видео, остаде му у живом сећању, али, хтео не хтео, никоме није смео ни речи рећи о томе.

ОГЊЕНИ КРСТ ВОДИ ПРЕПОДОБНОГ АНДРЕЈА

Једне ноћи, ходећи по свом обичају улицама Цариграда и упражњавајући своје подвиге, преподобни Андреј се обрете недалеко од цркве светих апостола Петра и Павла. Ноћ беше без месечине, облачна и мрачна, а на путу излокана дубока јама, пуна блата и воде. Преподобни наиђе на њу. Утом се, по допуштењу Божјем, појави Сатана сав црн, саплете преподобног ногом и рину у јаму. Тонући у муљу, преподобни завапи: Апостоли Христови, ви огњеним учењем својим спасавате свет, притекните у помоћ ништавном слузи вашем и извадите ме из ове дубоке јаме. - И тог часа се у правцу цркве светих Апостола по јави у ваздуху крст који је пламтео као огањ и слао своје зраке преподобноме у јами. Угледавши крст, преподобни повика: Нека се покаже на нама сјај лица Твога, Господе! - И одмах се појавише у ваздуху два светла предивна човека: један с једне а други с друге стране крста који је стајао и светлио. Тада се та два човека спустише к преподобноме у јаму, па га ухватише један десном а други левом руком, извадише из муља, поставише на пут, и одмах постадоше невидљиви. Чудесни пак крст иђаше ваздухом испред преподобног обасјавајући му пут, док га не доведе на трг. И тек га онда нестаде. Стојећи на тргу и гледајући ка цркви светих Апостола преподобни имаде ово виђење: црква светих Апостола измени се у неисказано лепшу и неподражљиво велељепнију; у средини цркве Господ Христос седи на престолу, а око Њега Херувими и Серафими са свом војском Небеских Сила предстоје Му са страхом и трепетом. - Преподобни,

пруживши руке ка Госпоу, повика: Помени ме, Господе, у Царству своме!

ЛИЦЕ ПРЕПОДОБНОГ АНДРЕЈА СИЈА КАО СУНЦЕ

Једнога јутра Епифаније уђе у цркву Свете Богородице. У цркви је стајао на молитви преподобни Андреј. Епифаније застаде у паперти, и њему се отворише унутрашње очи, те он виде ово: преподобни Андреј час пламти као пламен огњени, час блиста као снег, а лице му сија као сунце. - Ово виђење потраја дуго. Када се оно заврши, Епифаније се осврну на све стране, па пошто виде да нема никога, он сав радостан и весео приђе своме омиљеном оцу и учитељу, паде му пред ноге, говорећи: Благослови, оче, своје духовно чедо. - А преподобни, неисказано смирен, погледавши Епифанија, сам паде пред ноге његове, и говораше: Моли се за мене, господине, и ти благослови мене, јер то више приличи теби, пошто те данас видим прослављеног благодаћу Божјом. Видим благодат и сјај на лицу твом; ти стојиш у светој цркви Божјој, а рука Господа Сведржитеља облачи те с неба у архијерејске одежде и омофор, и поверава ти крму Цркве своје, да пасеш овце Његове. Са тог разлога ти двоструко благослови мене и моли се за мене ништавног.

Пошто целиваше један другога светим целивом, они седоше у паперти у скровитом месту. И стаде преподобни поучавати Епифанија, како да живи и како да се подвизава. И говораше му: Знам, чедо моје, да ти радиш на своме спасењу, јер извршујеш заповести Господње. Но иако је тако, ја те молим, прими и од мене ову поуку. Пази, чедо, да са што више суза чистиш душу своју и тело, па ће ти правда бити веома мила и милостиња веома слатка. Испуни срце своје кротошћу; буди свет и безазлен; буди светлост. Негуј у себи мудрост, смерност, доброту, молитву непрекидну, љубав нелицемерну, целомудрије. Поред тога, буди самилостив, сиромахољубив, монахољубив, богољубив, врлинољубив. Упражњавај ћутање, уздржање, трпљење у невољама, благодушност, неосуђивање, негрђење, неоговарање. Стичи негњевљивост, несујетност, скромност, неохољивост, да би те Господ узвеличао пред свима Светитељима и безбројним Небеским Силама. Свом

душом приони извршивању еванђелских врлина, да би те Господ узвисио, и прославио, и наградио. Држи све то, и Бог ће бити с тобом.

Још говораше блажени Андреј Епифанију: Ђаво има обичај да из људи најпре одагна благодат Божју, па онда несметано улази у њих. То не значи да се благодат плаши ђавола; не, него се она гади и мрзи смрад греха.[10] Ђаво не може силом да натера на грех; човек само по својој слободној вољи иде у грех, а ђаво га подстрекава, голица и подсећа на грех. Човек који нема храбрости у души и чврстине у вршењу врлина, подаје се том подстрекавању, и оклизне се у грех. И ђаво с правом окривљује таквога човека за грех, јер такав човек греши по својој властитој слободној вољи.[11] Због тога онда и одступа благодат Божја од таквога човека.

Епифаније упита преподобног Андреја: Откуда ђаво зна шта је који човек учинио од детињства па све до старости? - Преподобни одговори: Зар не знаш да се крај хришћана неодступно налазе ђаволи? Пошто је то тако, јасно је да они и дела наша знају.

Док ова два угодника Божја сеђаху и разговараху, ђаво који је недалеко стајао, баци замку на Епифанија. То само свети Андреј виде, и рече ђаволу: Неваљалче и прљавко, одступи одавде. - Ђаво му на то одврати: У овом граду не постоји већи неваљалац од тебе. Али ће доћи време, када ћу ја дигнути руке од свога заната, јер ће људи постати гори од нас ђавола. - Светитељ га упита: Откуда ти то знаш? - Ђаво одговори: Врло је искусан наш отац; седи у паклу, и гатајући учи нас, пошто наша природа апсолутно ништа не зна.[12] - Преподобни га упита: А каквим се гресима људским ви ђаволи највише радујете? - Ђаво одговори: Идолопоклонству, мађијама, тровањима, а нарочито убиствима, злопамћењу, злоби, содомском греху и блуду. - Светитељ га упита: А кад се неко одрекне својих страсти и грехова, и кроз покајање приступи Господу Богу нашем, шта ви онда радите, како се држите? - Ђаво одговори: Ми таквога мрзимо и љути смо на њега, али тако да он то не зна. Но ипак се надамо да ће нам се вратити. Јер има много таквих, који нас се одрекну, па нам се опет врате. - Чувши то, светитељ дуну на ђавола, и он тог тренутка нестаде.

ЕПИФАНИЈЕВО ИСКУШЕЊЕ И ПРЕПОДОБНИ АНДРЕЈ

Једно време демон блуда стаде силовито нападати Епифанија. Јадни младић се сневесели и уплаши да душу своју не укаља муљем греха. И отпоче сурово постити и ноћи проводити у молитвеном бдењу; и са сузама призиваше Бога да му помогне и не допусти да падне у такву пропаст. А проклети демон га све јаче и јаче нападаше: убациваше му у душу нечисте помисли да му помоћу њих распали тело, те тако ували у блато блуда дивну душу његову. Поред тога демон га и у сну искушаваше. Често помишљајући да неће моћи издржати огањ искушења, Епифаније је устајао на молитву: дуго и дуго правио метанија, ударао себе у груди, - све тако док га снага не би издала. Једном, после такве напорне молитве, он поједе три унције соли, и тело му се запали од страховите жеђи. Он то учини, да би телесном жеђи угасио духовни огањ. И заиста он осети неко олакшање у искушењу. И на јави виде демона блуда: кажав као свиња стоји и брекће. Епифанију се згади, и он пљуну у лице одвратном демону.

Неколико дана после тога Епифанија срете на тргу блажени Андреј; погледа у Епифанија и осмехнувши се рече му: Овца сам твога духовног стада, и волим со и једем со. - Чувши то, Епифаније се веома удиви и рече преподобноме: И то ти је познато, оче? Ох! а зашто си ме онда на цедилу оставио? Ето, мучи ме зли демон, срце ми поједе. - Преподобни му одговори: Где ће војник показати своје јунаштво ако не у рату? И како би Бог знао да Га ти љубиш, ако не види како се држиш у рату са ђаволом, и како га побеђујеш? Како ћеш заслужити награду ако не претрпиш невољу и искушење, и нападаје таштих демона? Јер Царство небеско добијају они који се побожно подвизавају, боре, и трпе невоље, искушења, муке, злостављања, оскудицу. Овај свет је дим и пепео и сан. Људи овога света не брину се о свом унутрашњем човеку; они уживају, једу и пију; они сложно испуњују ђаволове жеље, а он им као пријатељима и слугама својим у замену за то даје таште радости и уживања овога света. Ти пак, чедо, муке си поднео и о којима говориш, постаће ти слатке, кад за сваку од њих будеш примио по награду. Стога, немој то потцењивати, него буди истрајан у томе, да би добио награду и

наследио Царство небеско. Не заборављај речено у Светом Писму: Многе невоље има праведник, али га од свих избавља Господ (Пс. 33, 20). Не знаш ли да нам је Бог дане овога живота дао као хрвалишта, да се хрвемо, да се боримо са демонима; да дан и ноћ бдимо у молитви, борећи се, подвизавајући се, испуњавајући заповести Божје. Чедо моје, човек који не прељубочинствује, не блудничи - тамјан је пред Господом; а човек прељубочинац, човек блудник - као поган ће бити дани живота његова. Мудар човек, који просвећен даром Светога Духа зна дубине Светога Писма, постане ли блудник, његово знање неће имати никакве вредности пред Богом, ако он исповешћу и сузама не спере прљавштину грехова својих. Зато, немој се стидети што те ђаво напада, искушава, ратује с тобом; радије се радуј и весели, знајући да ако се не прекувамо у искушењима, не можемо постати сладак хлеб Богу.

Рекавши то Епифанију, преподобни га целива светим целивом, па се Епифаније врати дому свом.

КАКВЕ ИЗГЛЕДАЈУ ДУШЕ ПРАВЕДНИКА И ГРЕШНИКА НА ЗЕМЉИ

Једне године на Ускрс блажени Андреј стајаше на молитви у цркви Свете Софије, и то при самом улазу. И Господ му откри како су поједини људи провели минуле дане светог Великог Поста, показавши му како изгледају њихове душе. Посматрајући људе који су излазили из цркве, он Духом Светим виде и сазнаде свачију душу, и у њој њену врлину и њен порок.

Тако, он виде многе људе: лица им бела и чиста као снег; некима лица сијају као сунце, а глава им помазана јелејем и миром, на главама им златни венци, миомир излази из њих као из ружа и љубичица, на њима су хаљине царске, предивни младићи им указују поштовање и прослављају их. То су они што богоугодно проведоше свету Четрдесетницу служећи Господу постом и молитвом и сваком врлином, и добише почетне награде Небеског царства и невидљиво их носе. Гледајући их, блажени Андреј се радовао и благодарио Господу за њихов напредак.

Виде он и друге: бели су као снег, лица им сијају као сунчани зраци, а на њима почива Свети Дух, јер су чисти и пуни врлина, уздржавали су се од прељубе, од блуда, од злобе, од празнословља, и причешћивали се често Светим Тајнама.

Виде опет и овакве: обучени у златне кабанице, пуни су светлости и сјаја, бели голубови лете изнад њихових глава, из њих се лије скупоцено миро и миомир тамјана, а испред њих анђели Божји као духовни голубови. То су они што сиромахе хлебом хране, што робље откупљују и ослобађају уза, што дугове туђе исплаћују, што сиротињу помажу, што просјаке одевају, што светитеље празнују, што се од порока чувају.

Онда виде неке овакве: обучени у скупоцене хаљине, лица им зраче миљем, прати их нека прелепа девојка са маслиновим венцем око главе; она им миром лица помазује. То су они што тамнице посећују и сужње теше и помажу, што болесне походе и видају, што реч Господњу воле изнад свега, што избегавају хуљење и оговарање, што сваким доброделањем блистају.

После тога виде и овакве: лица им почађавела; некима је лице премазано смрдљивим гнојем, мачке и пси иду испред њих, змије им висе о удовима и сишу им тела, а жабе им по ногама. То су распутни људи, мужеложници, блудници, онанисти, сребролупци; они су све удове своје предали ђаволу, и заробљеници су његове воље. Змије пак и аспиде и остале разноврсне животиње нису друго до демони. Они уживају и веселе се кад неко од људи испуњује њихову вољу.

Затим виде неке: голи телом, црни и мрачни, очи им пламте, лица им црна као на тигању печена. Демони им замотали конопце око вратова и вуку их као мазге, притом држе оштре мачеве у рукама. Неки пак демони носе огњене батине, и страховито их бију да што брже иду. А изнад њих стоји написано: врачари, бајачи, чаробњаци.

Потом виде овакве: људи голи, црни као ђаволи, крваве им каме у рукама, а на глави свакога од њих гује гњева и љутине; и гуја дотле распаљује свакога од њих док не изврши њену вољу А они се понашају као помахнитали и неурачунљиви. То су убице, грабљивци и гадни расипници.

Онда преподобни виде: неки бедници у рите одевени, и мноштво жена иду са њима исто тако одевене; тела им бодљама и трњем начичкана; око њих најодвратнији гмизавци, жабе, пацови, корњаче, и друге гадине. То су јаросници и гњевљивци, рђави и сурови, који слуге своје страховито муче и злостављају.

Виде преподобни и овакве: тела им од главе до ногу премазана чађу, лица им намргођена и пуна отрова; змије и аспиде им запушиле уши и затвориле очи, да не виде сунца, нити чују Свето Писмо које се по светим црквама чита. А изнад њих у ваздуху стоји написано ово: Злоћа[13] - прва ђаволова кћи. Из ноздрва јој цури отров аспида и змија и скорпија и гадина, и испуњује убитачном горчином и ваздух и душе људске. То су они што људе доводе у опасности и смрти, злопамтила,[14] непријатељи, гордељивци, псовачи,[15] вређачи, опадачи, они који туђе грехе осуђују и пресуђују.

ЈАВЉЕЊЕ ПРЕСВЕТЕ БОГОРОДИЦЕ У ЦРКВИ ВЛАХЕРНИ

Године 911. првог октобра за време свеноћног бдења у Богородичиној цркви Влахерне у Цариграду блажени Андреј стајаше на дну цркве са својим учеником Епифанијем и мољаше се. У четврти сат ноћи виде блажени Андреј заштитницу и помоћницу свих хришћана Пресвету Богородицу где се појави у цркви изнад народа са распростртим омофором на рукама, као да том одећом покриваше народ. Беше обучена у златоткану порфиру и сва блисташе у неисказаном сјају, окружена апостолима, светитељима, мученицима и девицама. Преклонивши колена, Она се дуго молила, заливајући сузама своје боголико и Пречисто лице. Свети Андреј видећи то јављење показа руком Епифанију, и упита га: "Видиш ли, чедо, Госпођу и Царицу света, како се моли за сав свет? Епифаније одговори: "Видим, свети оче, и ужасавам се".

КАКО АНЂЕЛИ НЕВИДЉИВО КАДЕ ЉУДЕ

Једном приликом преподобни Андреј и Епифаније сећаху и читаху Беседу светог Василија Великог о крштењу. Док је Епифаније

читао, они обојица изненада осетише диван миомир. Епифаније се силно зачуди откуда тако изврстан мирис. Преподобни пак Андреј је видео откуда долази миомир, и ко је тај што га невидљиво шири. Док је Епифаније читао, преподобни му није хтео открити ту тајну. А кад Епифаније заврши са читањем Беседе, одмах и мирис нестаде. Зачуђен тиме, Епифаније упита преподобнога: Молим те, часни оче, кажи ми откуда онај миомир за све време док сам читао? - Преподобни му одговори: Анђео Господњи беше овде, не један него много њих, док се ово читало. Један од њих, величајући речи Светога Духа, сав радостан кађаше богодолично. - Епифаније га на то упита: Анђели су невештаствена бића, где онда налазе тамјан и кадионицу и жар? - Преподобни изненађено погледа у Епифанија и рече: Чудне ствари говориш, човече! Та ко ти је казао да Анђели Божји поседују вештаствене кадионице, или да употребљавају жар земаљског света? Духовна бића поседују духовне, а вештаствена бића вештаствене ствари. Када Анђели хоће да каде светитеље или онај надумни престо божански, они ничим другим не каде до оним предивним миомиром што излази из чудесног и неприступног Божанства. Стојећи пред страшним престо лом Сведржитеља, Анђели примају миомир који се отуда муњевито излива, и зато стално миришу на неисказани миомир Божанства.[16] Миришу они и на рајско цвеће које доносе, и на невидљив начин подносе то невидљиво цвеће човеку, те се душа његова испуњује слашћу и миљем тог рајског миомира. Анђели невидљиво каде људе у следећим приликама: прво, када се читају свете књиге Анђели невидљиво окружују оне који читају, желећи да чују богонадахнуте речи Пресветога Духа; друго, када се неко моли Богу, Анђели са великом љубављу стоје око њега и заједно се са њим моле; и треће, када се човек из љубави према Богу труди, или страда, или се неустрашиво бори. Тако, Анђели каде оне који се боре за веру, да би их окрепили и охрабрили на подвиге.

ПРЕСТАВЉЕЊЕ БЛАЖЕНОГ АНДРЕЈА

Једнога дана преподобни Андреј и Епифаније сеђаху и разговараху. Утом преподобни подиже очи к небу и дуго гледајући

горе заливаше сузама своје боголико лице.[17] Епифаније га упита: Часни оче, реци чеду свом, зашто рониш толике сузе? - Преподобни му одговори: Чедо моје, ево дошао је крај земаљском животу мом, и ми ћемо се телом растати. Али ти немој туговати, јер одлазим у непролазни живот. - На ове речи преподобнога Епифаније се веома снужди. Зато му преподобни рече: Немој, чедо моје, туговати због пресељења мог. Та блаженство је отићи из овога света. Јер шта имамо ми са овим таштим светом? Ми нисмо створени да заувек останемо у овом свету, него да се у њему богоугодно подвизавамо, па да онда идемо у своју небеску постојбину. Јер овде ништа није наше. Овај свет је горак: пун је злих демона који другују са људима који драговољно чине зло, па онда такве одвлаче у пакао. А онај свет, свет Херувима и Серафима, ка коме ја одлазим, пун је вечне светлости и славе Пресвете Тројице. Ево, ово је мој последњи разговор с тобом. Пази шта ти на растанку кажем, и сећај се ових речи мојих. Ти ћеш постати монах; благодаћу и милосрђем Јединородног Сина Божјег водићеш богоугодни живот. Господ ће те у своје време подићи на епископски престо ове престонице, да будеш светило и пастир. Заклињем те Пресветом Тројицом и Пречистом Владичицом Богородицом, када будеш постао патријарх, немој прослављати спомен мој, нити ми храм подизати, нити споменик, нити ми ма какву почаст људску указивати. Не послушаш ли ме у овоме, верује запашћеш у искушење, јер сам молио Бога да ме не прославља на земљи. Ти пак, чедо моје, имај страха Божјег у души својој, и љуби Бога свим срцем својим; светитеље празнуј; моли се за све: за оне који нас воле и за оне који нас мрзе, за заробљенике, и за све што су у невољама и опасностима. И ја, ако обретем слободу пред Христом Богом, бићу духом непрестано с тобом. А о дану и часу у који ће те Бог превести из овог у онај свет, ја ћу те, известити. У вечној слави и радости бићемо заједно обојица, као што ми то откри Господ. Пази чедо, као архијерej немој никога рукополагати из пристрасности, или из пријатељства, или на заузимање пријатеља, или из користољубља, него од свакога тражи врлину и веру и истину и праведност. Спомињи ме у светим молитвама својим, нарочито на светој литургији. Јер ништа тако не умилостивљава свевишњег Бога према грешницима као света литургијска жртва. О, чедо моје, запиши речи моје на таблици срца свога: старај се о сиротињи,

штити удовице и сирочад, збрињавај путнике, посећуј болесне, походи сужње. Држи се свега тога, и Господ ће саархипастирствовати с тобом и руководити те, и љубав Оца и Сина и Светога Духа биће с тобом.

Рекавши то, преподобни предложи Епифанију да заједно преклоне колена и помоле се Господу. Преклонивши колена, преподобни се мољаше овако: Оче, Сине и Свети Душе, Свебожанствена Тројице, преклињемо Те ми просјаци и путници, ми убоги и голи и невољни, који немамо где главе склонити у овоме свету, и молимо Те свемилостиви Господе, опрости нам по великој милости својој све што сагрешисмо речју или делом или мишљу Свим срцем Те молим, Господе, за овог слугу Твог Епифанија: просвети очи његове благом муњом Божанства свога; прожми милосрђем сва унутрашња чула његова; обасјај мисли душе његове неисказаним миомиром вечноживе благодати Твоје; удахни у њега дух мудрости, дух јачине, дух разумности, дух боготворење љубави,[18] дух самилости и мира, дух кротости, дух животворних суза, да вођен и руковођен Твојом сведржитељском десницом чини оно што је угодно Теби.

Кад преподобни заврши молитву, изненада сину пред њима силна светлост и разли се диван миомир од разноврсних мириса, и Епифаније паде на земљу. Преподобни га подиже руком, закрсти му чело крсним знаком, и говораше: Нека нас име Невидљиве Светлости осени! Нека нам Бог Херувима буде у помоћи! Нека молитве Серафима, Престола, Господстава, Власти и безбројног мноштва Небеских Сила, Апостола, Мученика, Еванђелиста, Пророка, Исповедника, Испосника штите слугу Твога! Нека молитве угодника Твојих по горама, по пештерама, по пустињама, и молитве оних што Ти служе у општежићима, по селима и градовима, буду у помоћ слузи Твоме! Молим Те, Господе преблаги, и преклињем: спаси чедо моје Епифанија; чувај га у светости Твојој, у сили Твојој, у љубави Твојој, и у вољи Твојој, да би проводећи живот богоугодно с миром стигао у предверје Царства Твога!

Пошто тако благослови своје духовно чедо Епифанија, преподобни Андреј га целива у очи, у лице, у прса, у руке, па оде? а Епифаније остаде тужан и ожалошћен.

Преподобни Андреј, раставши се са Епифанијем, оде на Иподром, нађе једно скровито место, и ту проведе сву ноћ на молитви. А мољаше се: за све што су у опасностима, у невољама, у нуждама, у ропству, и за сав свет. И док се он тако мољаше, к њему дођоше свети Анђели и безбројни Светитељи, и он гледајући их као пријатеље и осмехујући се, испусти душу. И тог тренутка се рашири по том месту дивотан миомир, од разноврсних мириса и кађења.

Тај миомир, дивнији од сваког мириса, осети и једна сиротица, чија кућица беше недалеко од места где се блажени Андреј престави. Она по трагу тог мириса дође до тела преминулог светитеља. И ту тек она осети у свој јачини где из његовог тела избија божански мирис, са којим се никакав земаљски мирис не може упоредити. Запањена и узбуђена, жена отрча да обавести суседе о необичном чуду. И многи дотрчаше до места где се преподобни преставио, које је и надаље мирисало опојно и необично, али само тело не нађоше, јер га Господ беше пренео некуда.

Те ноћи зором рано стојећи на молитви, Епифаније виде душу светог Андреја како она, светлија од сунца, иде на небо, вођена и праћена светим Анђелима и Светитељима, док се чудесно и чаробно певање разлегало на све стране. Усхићен красотом и величанственошћу призора, Епифаније пружи руку к небу и светитељу и кликну: Помени ме, свече Божји, у припремљеном ти Царству, јер данас видим чудеса која превазилазе сваки ум.

И писац Житија светога Андреја, свештеник Никифор при цркви Свете Софије у Цариграду, лични пријатељ светога Андреја, и једини човек коме је преподобни поверавао тајне свога јуродивог живљења, - које је делимично поверавао и Епифанију -, овако завршава необично Житије необичног угодника Божјег светог Андреја: "Тако се престави некада прикривено сунце и огњени стуб небоземни, свети Андреј, Господа ради просјак и луда и странац и презреник и ништавник и пониженик, а сада син Божји по благодати - υιος Θεου κατα χαριν и наследник Царства небеског. Престави се 28. маја,[19] пошто се шездесет шест година подвизавао тајно служећи Богу. А ја Никифор, милошћу Божјом презвитер Велике цркве царскога града, зване Света Софија, описах чудеса и славни живот чесног и светог оца Андреја онако како сам их својим

сопственим очима видео и како сам о томе сазнао од славног Епифанија, каснијег архиепископа овдашњег, - благодаћу и човекољубљем Господа нашег Исуса Христа, коме са Оцем и Светим Духом нека је слава сада и увек и кроза све векове. Амин".[20]

ЖИТИЈЕ И СТРАДАЊЕ СВЕТОГ СВЕШТЕНОМУЧЕНИКА КИПРИЈАНА[21] И СВЕТЕ МУЧЕНИЦЕ ЈУСТИНЕ ДЕВИЦЕ

У ВРЕМЕ цара Декија живљаше у Антиохији Сиријској неки Кипријан, философ и чувени волхв.[22] Он беше родом из Картагине, од родитеља незнабожаца, који га од детињства предадоше на службу своме незнабожачком поганом богу Аполону. У седмој години својој Кипријан би поверен волхвима да изучи вештину волхвовања[23] и демонску мудрост. А кад напуни десет година, родитељи послаше Кипријана на гору Олимп, да се усаврши у жречеству,[24] јер ову гору незнабошци називаху обиталиштем богова, пошто се на њој налажаше огромно мноштво идола, у којима живљаше безброј демона. На тој гари Кипријан изучи ђавољу науку до савршенства: јер упознаде разна демонска утварања, научи да изазива промене у ваздуху, да пушта громове и кишу, да узбуркава таласе морске, да прави штете по воћњацима, градинама и пољима, да наводи на људе недаће и болести; једном речју, он изучи свепагубно мудровање и свезло деловање ђаволово. И виде он тамо безбројне војске демона са Кнезом таме, коме једни демони предстојаху, други служаху, трећи клицаху, величајући свога кнеза; а неке демоне шиљаху по целом свету да варају људе. Виде он тамо све незнабожачке богове и богиње, и разноврсне утваре и привиђења по заласку сунца, и то не хлеб или неко друго јестиво већ једино храстов жир. А кад му би петнаест година, Кипријан доби за учитеље седам великих жречева који служаху седморим планетама. И од ових жречева од дознаде многе демонске тајне. Затим отпутова у град Агре, где неко време послужи богињи Ири, и од тамошњег жреца научи многа лукавства. Извесно време

Кипријан проведе и у Тавропољу, служећи Артемиди. Одатле отпутова у Лакедемонију, и научи каквим се врацбинама и утварањима може чинити то да мртваци говоре из гробова.

У својој двадесетој години Кипријан отпутова у Египат, и У граду Мемфису учаше се великим залима и врацбинама. У својој пак тридесетој години он оде код Халдејаца,[25] и изучивши звездословље он заврши своје школовање, и отпутова у Антиохију савршен у сваком злу: волхв, и врачар, и душегубац, велики пријатељ и верни слуга Кнеза пакленога, са којим говори лице у лице, и од кога се удостоји велике части. О томе он сам говораше овако: Верујте ми, ја самог ђавола видех, јер га жртвама умолих, и целивах, и разговарах с њим и са доглавницима његовим; и он ме заволе, и похвали моју памет, и пред свима рече: "Ево новог Амврија; брз нам је на послушање, достојан је нашег удела". И обећа ми да ће ме по изласку мом из тела поставити за кнеза, и да ће ме за живота на земљи у свему помагати; и даде ми пук демона да ми служе. А кад одлажах од њега, он викну к мени: "Буди храбар, ревносни Кипријане!" И уставши испрати ме, тако да се сви доглавници његови зачудише. Зато и сви кнезови његови, видевши какву ми почаст он указује, беху врло услужни према мени. А лице његово беше као цвет травни; на глави имађаше раскошни венац од злата и блиставог камења, које обасјаваше цело поље оно; и одело његово беше чудесно. Када се пак окреташе тамо или овамо, сво се оно место тресијаше; и крај престола његовог стајаху у великој покорности многобројни зли дуси разних чинова; тада и ја предадох њему целога себе, покоравајући се свакој заповести његовој.

То сам о себи казиваше Кипријан после свог обраћења Христу. Из тога се јасно види какав је био човек: пријатељ демонима, чија сва дела чињаше, пакостећи људима и обмањујући их. Јер, боравећи у Антиохији, он многе људе наведе на сваковрсна гадна безакоња, многе уби отровима и чарањем, младиће и девојке приношаше на жртву демонима; и врло многе научи свом волхвовању злом; он учини да једни по ваздуху лете, други - по облацима у лађама плове, трећи - по водама ходе. И од свих паганаца он беше поштован и слављен као најврховнији жрец и најмудрији слуга њихових богова свегадних. И многа прибегаваху к њему у невољама својим; и он им

помагаше демонском силом које беше пун: једнима помагаше у блудочинству, другима у гневу, у непријатељству и освети, трећима у зависти. И већ сав беше на дну пакла и у устима ђавола, син геене, заједничар демона и вечне погибли њихове.

Но Господ, који не жели смрти грешника, по неисказаној доброти Својој и по милосрђу Свом које греси људски не могу иобедити, изволи потражити овог пропалог човека, и њега, потонулог у дубине пакла, извући из понора и спасти, и на тај начин свима људима показати Своје човекољубље. Јер нема греха који побеђује Његово човекољубље. А Господ спасе Кипријана од његове погибли на овај начин:

У то време живљаше у Антиохији нека девојчица, по имену Јустина. Она се роди од незнабожних родитеља: од оца Едесија, жреца идолопоклоничког, и од матере Клеодоније. Ова девица Јустина, када постаде пунолетна, сеђаше једном код куће крај прозора. Том приликом она чу реч спасења из уста неког ђакона Праилија који је туда пролазио и говорио о очовечењу Господа нашег Исуса Христа, како се роди од пречисте Дјеве, и сатворивши многа чудеса благоволи пострадати ради нашег спасења, па васкрсе из мртвих са славом, узнесе се на небо, седе с десне стране Оца, и царује вечито. Ова ђаконова проповед паде на добру земљу у срцу Јустине, и убрзо стаде доносити плод и искорењивати у њој свако трње неверја. Зажеле Јустина да је тај ђакон научи више и потпуније, али јој девојачки стид не допусти да га потражи. Ипак она тајно одлажаше у цркву Христову, и често слушајући реч Божју, делањем Духа Светог у срцу њеном, она поверова у Христа, Ускоро затим она и матер своју приведе Христовој вери. Потом она и свог старог оца приведе вери. Он, видећи памет своје кћери, и слушајући мудре речи њене, размишљаше у себи: идоли су начињени рукама људским, и како могу бити богови када немају ни душе ни даха? Док он тако размишљаше, виде ноћу у. сну неко необично божанствено виђење: виде он велику војску светлоносних Анђела, а усред њих беше Спаситељ света - Господ Христос, и чу где му Спаситељ говори: Ходите к мени, и даћу вам Царство небеско.

Тргнувши се из сна, Едесије одмах пође са женом и ћерком к епископу хришћанском Оптату, молећи га да их научи Христовој

вери и да им подари свето крштење. И још му исприча речи своје кћери, и о своме виђењу Анђела. Чувпш то, епископ се обрадова њиховом обраћењу. И пошто им много говори о вери, он крсти Едесија, и жену његову Клеодонију, и кћер Јустину. И причестивши их Светим Тајнама, он их отпусти с миром. А када се Едесије утврди у вери Христовој, тада епископ, видећи побожност његову, рукоположи га за презвитера. И Едесије поживе врлински у страху Божјем годину и шест месеци, и тако у светој вери сконча живот свој. Јустина пак добро се подвизаваше у заповестима Господњим љубећи женика свог - Христа, и служећи Му у молитвама усрдним, у девству и целомудрију, у посту и у уздржању великом. А ђаво, који мрзи род људски, видећи такво живљење њено, позавиде врлинама њеним, и стаде јој пакостити, наводећи на њу разне беде и невоље.

У то време бејаше у Антиохији један младић, по имену Аглаид, схоластик,[26] син богатих и знаменитих родитеља. Он сав живот свој провођаше у сластима и сујети овога света. Једном приликом он угледа девицу Јустину која је ишла цркви, и зачуди се њеној лепоти. И ђаво му убаци у срце рђаву мисао о њој; и распаливши се пожудом према њој, Аглаид се стаде на све могуће начине паштити да се упозна са њом и задобије љубав њену, па да онда чисто јагње Христово ували у своју нечистоту.

Са тим циљем он сачекиваше девицу на местима где је она обично пролазила, добациваше јој ласкаве и саблажњиве речи, хваљаше и величаше њену лепоту, и изјављиваше јој љубав, ловећи је на тај начин заводљивим мрежама на блудочинство. Девица се склањаше од њега и бегаше, гнушајући га се, и није хтела ни да чује његове ласкаве и лукаве речи. Но младић, не престајући да пожудно чезне за њеном лепотом, посла к њој молбу, да ли би хтела да му буде супруга. Она му одговори: Ја имам женика - Христа; Њему служим, и чистоту своју чувам; Он и душу и тело моје чува од сваке нечистоте.

Чувши такав одговор целомудрене девице, Аглаид још јаче жуђаше за њом, распаљиван ђаволом. И пошто је никако не могаше преластити, он намисли да је на силу отме. И скупивши себи у помоћ разуздане младиће, он вребаше девицу на путу, којим је она обично ишла у цркву на молитву. Угледавши је, он је дохвати и

силом је вучаше кући својој. А она стаде силно викати, ударајући га по устима и пљујући га. Чувши њено запомагање, људи истрчаше из својих кућа, и непорочно јагње - свету Јустину отеше из руку покваренога младића као из чељусти вука. Разуздани се младићи разбегоше, и Аглаид оде постиђен кући својој. Не знајући шта више да чини јер је зла пожуда расла у њему, Аглаид се реши на још једно зло: оде великоме волхву и чаробњаку Кипријану, идолопоклоничком жрецу, исприча му своју муку, и замоли његову помоћ, обећавајући му много сребра и злата. Чувшисве то од Аглаида, Кипријан га тешаше, обећавајући му да ће му сву жељу испунити. Ја ћу учинити то, рече он Аглаиду, да ће сама девица искати љубав твоју, и жудеће за тобом више него ти за њом. Утешивши га тако Кипријан га отпусти пуног наде.

Онда се Кипријан даде на посао: отвори своје књиге, и призва једног од нечистих духова за кога сазнаде да може брзо срце Јустине распалити прљавом пожудом према оном младићу. Ђаво му обећа да ће то хитно учинити, и са гордошћу рече: То је лака ствар за мене, пошто сам много пута градове земљотресом потресао, бедеме разваљивао, домове раздељивао, крвопролића и оцеубиства устројавао, велика непријатељства и љутње међу браћу к супруге убацивао, многе жељне девствовања у нечистоту увалио; монахе који су по горама живели, тешке постове држали, никада о телу помишљали, ја сам блудном пожудом распаљивао, и научио их да служе телесним страстима; неке покајнике, који су се били одрекли свега, ја сам опет к првим злим делима вратио; многе сам целомудренике у блудочинство увалио, -: па зар да ту једну девицу не приволим на љубав према Аглаиду? Али, зашто више говорити? Ја ћу ускоро самим делом силу своју показати, само узми ову лекарију, (- пружи му неку пуну посуду -), и подај је ономе младићу да покропи Јустинину кућу, па ћеш видети шта ће бити.

Рекавши то, он оде. Кипријан позва Аглаида и посла га да тајно покропи Јустинину кућу из ђаволове посуде. Кад овај то учини, тамо уђе демон блуда са распаљеним стрелама телесне пожуде, да девојчино срце рани блуднећом, а тело њено распали прљавом пожудом. Јустина пак имађаше обичај да сваке ноћи узноси молитве своје Господу. И када се она, по обичају свом, у девет сати

ноћу мољаше Богу, она изненада осети у телу свом неко лахорење, па онда злу олују телесне пожуде и запаљеност огња пакленога. И дуго она би у тој напасти и унутрашњој олују: и дође јој на памет онај младић Аглаид, и појавише се у њој рђаве мисли. Но девица се чуђаше и саме себе стиђаше, осетивши где јој крв ври као у неком врелом казану, и мишљаше о ономе чега се свагда гнушала као неке гадости. Али, будући благоразумна, Јустина познаде да ова олуја у њој настаде од ђавола, па се одмах лати оружја - крсног знака, и прибеже к Богу топлом молитвом, и завапи из дна душе ка Христу, женику свом, говорећи: Господе Боже мој, Исусе Христе! ето непријатељи моји усташе на ме, замку спремише ногама мојим и понизише душу моју, а ја се опоменух имена Твог у ноћи, и обрадовах се. И када ми они досађују, ја прибегавам к Теби, и надам се да се непријатељ мој неће обрадовати због мене. Ти знаш, Господе Боже мој, да сам ја слушкиња Твоја, и чистоту тела свог Теби сачувах, и душу своју Теби уручих. Стога сачувај овцу Своју, Пастиру Добри; немој ме предати у плен зверу који тражи да ме прогута; даруј ми победу над злом пожудом тела мог!

И тако света девојка, дуго и трпељиво стојећи на молитви, посрами врага. Јер он, побеђен њеном молитвом, побеже од ње са стидом. И Јустини се поврати спокојство у тело и у срце, и угаси се пламен пожуде, и престаде борба, и умири се кључање крви. И Јустина даде славу Богу, певајући победничку песму. А ђаво се врати Кипријану са рђавом вешћу о потпуном неуспеху. Кипријан га онда упита: Због чега ниси могао победити девицу? А он, и не хотећи, рече истину, говорећи: Због тога што видех на њој неки знак, кога се уплаших, и не могох је победити.

Кипријан онда призва најопакијег беса, и посла га да куша Јустину. Отишав к Јустини, овај бес се окоми на њу страшније од оног првог, јер је нападе са великом силом. Но девица се наоружа свесрдном молитвом, и показа велики подвиг: обуче се у кострет, и умртвљиваше тело своје молитвом и постом, узимајући само хлеб и воду. И тако укротивши страсти тела свог, она прогна ђавола посрамљеног, који се, као и први, врати Кипријану без икаквог успеха.

Тада Кипријан призва једног од кнезова демонских, и исприча му о немоћи шиљаних бесова, како не беху у стању победити једну девојку, и мољаше од њега помоћ. Овај сурово укори шиљане бесове што нису били довољно вични томе послу, и што нису знали на који начин да срцу девојчином омиле блуд. Притом он ободри Кипријана надом, обећавши му да ће он сам на други начин саблазнити девојку. И отишавши од Кипријана, овај се демонски кнез претвори у женско, и тако уђе код Јустине. Пошто седоше, он стаде разговарати с њом о Светом Писму, као да жели да следи њеном животу и чистоти, и распитиваше је, каква је награда за такав строги живот и чистоту. Јустина му одговори: Велика је и неисказана награда онима који живе у чистоти, и велико је чудо што људи ни најмање не обраћају пажњу на тако велику ризницу као што је чистота анђелска. - Тада ђаво, обелоданивши своју бестидност, стаде је вешто кушати, говорећи: На који би онда начин свет могао опстати? И како би се људи рађали? Да је Ева сачувала чистоту - девственост, откуда би се онда умножио род људски? Нема сумње, супружанство је добро; њега установи сам Бог; и Свето Писмо га хвали, говорећи: Женидбу да држе сви у части, и постеља женидбена да буде чиста (Јевр. 13, 4). И многи светитељи Божји, зар не беху у браку, који Бог даде на утеху човеку, да би се, гледајући децу своју, веселио и славио Бога?

Слушајући овакве речи, Јустина распознаде свелукавог заводника ђавола, и победи га боље него Ева: јер не залазећи с њим у велики разговор, она брзо прибеже к пристаништу крста Христова: стави на лице своје чесни знак крста, и срце своје уздиже ка Богу, Женику своме, и ђаво одмах ишчезе још већма посрамљен него два претходна демона. И он, горди кнез демонски, дође код Кипријана смућен. И Кипријан, познавши да и он ништа није успео, рече ђаволу: Зар и ти не могаде победити девицу, ти - моћни кнез, искуснији од других у таквим стварима? Та ко онда од вас може ишта учинити том непобедивом срцу девичанском? Реци ми, дакле, каквим се то оружјем она супротставља вама? И на који начин она вашу огромну силу претвара у немоћ? - Тада ђаво, принуђен силом Божјом, признаде и против воље, и рече: Ми не можемо да гледамо

у крсни знак, већ бежимо од њега, јер нас он као огањ опаљује и далеко прогони.

Кипријан се онда веома разљути на ђавола што му срамоту нанесе, и свађаше се с њим, говорећи: Таква ли је ваша сила, да вас слаба девојка побеђује? - Тада ђаво, желећи да утеши Кипријана, реши се да учини ово: претвори се у Јустину, и пође код Аглаида, да би Аглаид, мислећи да је то Јустина главом, испунио своју жељу, те тако не би била обелодањена њихова немоћ ђаволска, нити би Кипријан био посрамљен. И када ђаво у облику Јустине уђе код Аглаида, Аглаид скочи од неисказане радости, и притрчавши загрли је и љубљаше, говорећи: Добро ми дошла, дивна Јустино! - Но чим Аглаид изговори реч "Јустино", ђаво одмах ишчезе, не будући у стању ни име Јустинино чути.

Аглаид се силно препаде од тога, па одјури код Кипријана и обавести га о свему. Кипријан онда волхвовањем својим метну на њега птичије обличје и, давши му силу да лети по ваздуху, посла га к Јустининој кући да кроз прозор улети у њену одају. И он, у облику птице летећи по ваздуху, ношен ђаволом долете над Јустинину кућу, и жељаше да се спусти на њу. Но деси се да Јустина баш тада погледа кроз прозор куће своје, и ђаво, чим је угледа, остави Аглаида и побеже; у том нестаде са Аглаида и привид птичји у коме се он налажаше, те се умало не разби летећи ниже; но рукама се ухвати за стреху Јустинине куће, и тако висаше; и да га молитва свете Јустине не скину одатле, он би кукавац сигурно пао и разбио се.

И тако, доживевши потпун неуспех, Аглаид се врати Кипријану, и исприча му своју муку. Кипријан се веома снужди, видећи себе посрамљена. И уздајући се у своју чаробњачку силу, њему се прохте да сам отиде к Јустини. Стога се најпре претвори у жену, па затим у птицу. Али, он се још не беше ни приближио капији Јустинине куће, а с њега већ одбегоше привид и лажно обличје жене и птице; и он се врну утучен.

После тога, да би се осветио за свој срамни пораз, Кипријан волхвовањем својим наведе напасти на Јустинину кућу, и на куће свих њених сродника, суседа и познаника, као некада ђаво на праведног Јова: мораше им стоку, злостављаше им слуге, а њих саме

уваљиваше у неизмерну бригу. Саму пак Јустину он удари болешћу, те она леже у постељу, и мати јој плакаше око ње. А она тешаше своју матер, давидски говорећи: Нећу умрети, него ћу жива бити, и казивати дела Господња (Пс. 117, 17). Но силно посрамљени Кипријан, у неукротивој јарости својој наведе недаће, по попуштењу Божјем, не само на Јустину и на сроднике њене, него и на сав град. Настаде помор међу стоком, и велика болештина међу људима. И по дејству ђавола, пронесе се по целоме граду глас, да велики жрец Кипријан кажњава град због Јустине, пошто му се она противи. И не мали број угледних грађана скупише се, одоше код Јустине, и са гневом јој саветоваху да више не огорчује Кипријана, већ да се уда за Аглаида, како их због ње не би снашла још нека страшнија беда. А она их тешаше, уверавајући их да ће ускоро нестати све те недаће, које им Кипријан наноси преко демона. Тако и би. Јер када се света Јустина усрдно помоли Богу, одмах погибе сва сила демонска, и сви се од рана исцелише и од болести оздравише. Тада људи, изменивши се, стадоше прослављати Христа а ругати се Кипријану и његовој чаробњачкој вештини, тако да се Кипријан од великог стида ни међу људима не појављиваше, ни са познаницима среташе.

Убедивши се јасно, да крсном знаку и Христовом имену ништа одолети не може, Кипријан дође к себи и рече ђаволу: Пагубниче и обмањивачу свих, ризницо сваке нечистоте и гадости, сада се уверих у твоју немоћ. Јер када се сенке крстове бојиш, и од имена Христова дрхћеш, шта ли ћеш учинити када сам Христос дође против тебе? Када ниси у стању да победиш сне што се крстом крсте, како ћеш онда икога отети из руку Христових? Сада разумех како си ти - ништа, и ништа не можеш, и немаш силе за освету. Преварих се ја кукавац послушавши те и поверовавши твојој обмани. Зато, одступи од мене, проклети! одступи! јер ми ваља молити хришћане да се смилују на ме. Ваља ми прибегнути к благочестивима, да ме избаве и побрину се око мог спасења. Одлази! одлази, безаконiче, непријатељу истине, противниче и мрзитељу сваког добра!

Чувши ово, ђаво полете на Кипријана да га убије. И зграбивши га, стаде га бити и давити. А Кипријан, немајући ни с које стране помоћи, и не знајући како да се спомогне, и већ једва жив, сети се светог крсног знака, којим Јустина противстајаше свој сили

ђаволској, и рече: Боже Јустинин, помози ми! - па подигавши руку прекрсти се, и ђаво одмах одскочи од њега као запета стрела. Кипријан онда одахнувши, испуни се смелости, и призивајући име Христово он стављаше на себе крсни знак и мушки се противљаше ђаволу, проклињући га и грдећи га. А ђаво, стојећи далеко од њега и не смејући да му се приближи због крсног знака и због имена Христовог, грозно му пређаше, говорећи: Неће те Христос ишчупати из мојих руку! - И силно разјарен на Кипријана, ђаво рикну као лав, и отиде.

Кипријан онда покупи све књиге волхвовања свог, па похита к епископу хришћанском Антиму, и павши на ноге његове мољаше га да се смилује на њега и да му подари свето крштење. А епископ, знајући да је он велики и свима страшан волхв, сматраше да је он дошао к њему да га обмане, па га зато одбијаше говорећи: Многа зла чиниш међу паганцима, немој их још чинити међу хришћанима, да не би убрзо погинуо. - Кипријан онда све по реду исприча са плачем епископу, и даде му у руке књиге своје да их спали. Видећи његово смирење, епископ га посаветова и научи светој вери, и наложи му да припреми себе за крштење. Књиге пак његове он спали пред свима градским хришћанима.

Отишавши, Кипријан са скрушеним срцем оплакиваше грехе своје; и посипајући пепелом главу своју он твораше покајање и вапијаше ка истинитом Богу за очишћење безакоња својих. Сутрадан изјутра он оде у цркву, и с радосном утехом слушаше реч Божју стојећи међу вернима. Тада ђакон нареди оглашенима да изиђу напоље, говорећи: Ви који сте оглашени, изиђите! - И док други излажаху, Кипријан не хте изаћи него рече ђакону: Слуга сам Христов, немој ме изгонити одавде. А ђакон му рече: Пошто још ниси савршен у светом крштењу, ти мораш изаћи. На то му Кипријан одговори: Жив је Христос Бог мој, који ме сачува од ђавола и помилова, који и девицу Јустину очува чистом, нећеш ме истерати из цркве док не постанем потпун хришћанин. - Ђакон онда извести епископа о томе. А епископ, видевши Кипријаново усрђе и загрејаност срца за веру Христову, позва га к себи и одмах крсти у име Оца и Сина и Светога Духа.

Дознавши за то, света Јустина узнесе велику благодарност Богу, и многе милостиње даде убогима, и дарове цркви подари. А епископ произведе Кипријана у осми дан за чтеца, у двадесети за ипођакона, у тридесети за ђакона; на годину пак рукоположи га за јереја. Изменивши начин свога живота, Кипријан из дана у дан прохођаше тесни пут свога живота, свагда плачући због пређашњих злих дела својих, и напредоваше из силе у силу, и из врлине у врлину. Ускоро затим он би постављен за епископа. И у томе звању он показа такво живљење, да се изједначи са многим великим светитељима, и мудро пасаше стадо Христово. Свету пак Јустину епископ постави за ђаконису, уручи јој девички манастир, и произведе је за игуманију над другим хришћанским девицама. И игуманија Јустина својим животом и поукама обрати многе незнабошце од идолослужења и приведе и присаједини Цркви Христовој. И нестајаше служење идолима, а слава Христова се умножаваше.

Видећи такво живљење светог Кипријана и такво старање његово о Христовој вери и о спасењу душа људских, ђаво шкргуташе зубима на њега, и подстаче незнабошце да га оптуже пред владарем источних покрајина како он богове њихове ниподаштава и многе људе од њих одвраћа, а слави Христа који је противник богова. И сабраше се незнабошци, и одоше к тадашњем владару источних покрајина Евтолмију, и оклеветаше Кипријана уједно и Јустину, окривљујући их за многе ствари, како су и против богова и против цара и против свих власти, и како смућују народ обмањујући га и приводећи вери у Христа распетог. И молише владара да казни смрћу обоје, и Кипријана и Јустину.

Чувши то, владар Евтолмије нареди да Кипријана и Јустину ухвате и у тамницу посаде. Полазећи пак за Дамаск, Евтолмије нареди да их поведу за њим, пошто је желео да им тамо суди. Стигавши у Дамаск, Евтолмије седе на судишту, и пред њега изведоше сужње Христове, Кипријана и Јустину. И он упита Кипријана: Зашто си променио своју прву славу, јер си најпре био знаменити служитељ старих богова и многе им људе приводио? Свети Кипријан му онда исприча све по реду: како увиде немоћ и лаж демонску и познаде силу Христа Бога, кога се сви демони боје и

дрхћу, и како демони ишчезавају од чесног крсног знака, и како он би обраћен ка Христу, за кога је готов одмах умрети.

Мучитељ не узе за озбиљно речи светог Кипријана. И пошто не беше у стању да одговори на Кипријанове речи, он нареди да светитеља обесе и стружу тело његово, а да свету Јустину бију по устима и очима. Дуго мучени на такав начин, они непрестано исповедаху Христа, и са благодарношћу трпљаху све. Затим их мучитељ врже у тамницу. Онда покуша да их ласкама придобије за идолопоклонство. А када у томе не успе, он нареди да их баце у врео казан; но кључајући казан им ни најмање не нашкоди, и они као у хладу слављаху Бога. Видећи то, неки идолски жрец по имену Атанасије изјави: И ја ћу исто тако у име бога Асклипија ући у тај огањ и посрамити ове волхве. - Но чим се дотаче огња, он одмах умре.

Видећи то, мучитељ се уплаши, па не желећи да им даље суди, посла их к цару Клаудију у Никомидију са подробним писменим извештајем о њима. Цар их осуди на посечење мачем. А кад их доведоше на губилиште, Кипријан измоли себи време за молитву. То учини ради тога, да би Јустина била погубљена пре њега: јер се бојаше да се Јустина не уплаши видећи смрт његову. А Јустина весело приклони под мач главу своју, и отиде к женику свом - Христу. Неки пак Теоктист који стајаше тамо и посматраше смрт ових невиних бића људских, веома се сажали на њих, па разгоревши се духом к Богу, припаде к светом Кипријану, целивајући га и изјављујући за себе да је хришћанин. И одмах би Теоктист осуђен на посечење мачем са Кипријаном. И тако посечени, они предадоше душе своје у руке Божје, а тела њихова лежаху шест дана несахрањена.[27] Неки пак странци који тамо беху, тајно узеше тела њихова, и у Рим одвезоше. У Риму их предадоше некој чеоној и светој жени Руфини, сродници ћесара Клаудија. Она чесно сахрани тела светих мученика Христових: Кипријана, Јустине и Теоктиста. На гробу њиховом биваху многа исцељења онима који им прибегаваху. Молитвама ових светих мученика нека Господ исцели и наше болести телесне и душевне. Амин.

СПОМЕН СВЕТОГ МУЧЕНИКА
ТЕОКТИСТА

ПОСТРАДАО са Св. Кипријаном и Јустином (чији је спомен под данашњим датумом).

СПОМЕН СВЕТИХ МУЧЕНИКА
ДАВИДА и КОНСТАНТИНА

БЕХУ то кнежеви хришћански из Аргвента. На смрт осуђени за Христа у Имеретији од калифа Емил-ел-Муменина и потопљени у реци 730 године. Пред смрт се молили Богу, да Бог опрости грехе свима онима који буду њих призивали у молитви на помоћ. По свршеној молитви пуче гром и чу се глас с неба, да им је молитва услишена. Мошти им почивају у Грузији, у манастиру Моцамети.

СПОМЕН ПРЕПОДОБНОГ ОЦА НАШЕГ
ТЕОФИЛА ИСПОВЕДНИКА

ПРЕПОДОБНИ Теофил беше монах за царовања Лава Исавријана.[28] Гледајући безбожност овога тиранина и рат који води против светих икона, богољубиви монах Теофил ступи пред њега и неустрашиво га изобличи, називајући га безбожником и безаконником и претечом Антихриста. Разјарен тиме, насилник нареди те неустрашивог монаха страховито тукоше, па у тамницу вргоше и глађу морише. И доста времена он проведе у тамници мучен глађу и жеђу. Затим би послан у заточење. И тамо, узносећи благодарност он отиде Господу.

СПОМЕН СВЕТОГ НОВОМУЧЕНИКА
ХАЏИ-ГЕОРГИЈА

ГЕОРГИЈЕ беше из Филаделфије у Малој Азији; син хришћанских родитеља; по занимању абација. Имао радњу у селу Карацасу. Потурчио се из непромишљености. Али након мало дана покаја се и стаде горко оплакивати свој страховити грех. У том покајничком расположењу побеже из села и отпутова у Свету Гору. Тамо оцима исповеди свој грех, доби потребну епитимију да га откаје, поново би враћен у хришћанску веру. И много се година подвизаваше, еда би умилостивио Господа да му опрости ужасни грех. Но савест су му пекле Спаситељеве речи: Који се одрекне мене пред људима, ја ћу га се одрећи пред Оцем својим. - И он осети свом душом: да свој грех одречења од Христа може изгладити ако исповеди Христа пред онима пред којима Га се одрекао.И донесе одлуку да тако поступи. Ту своју одлуку он саопшти неким оцима, молећи их да се моле Богу да му да снаге да издржи мучеништво за Господа Христа. Онда отпутова у село Карацас. Турци га одмах препознаше и пред судију одведоше, оптужујући га да се у своје време одрекао Христа и примио њихову веру, а сада носи хришћанско одело. Судија га упита је ли то истина. Он веома смело изјави: Истина је. У своје време ја се из непромишљености одрекох своје хришћанске вере, и примих вашу. Но путујући много ја се уверих да је ваша вера лажна, и ево дошао сам да вам је вратим. Моја хришћанска вера је чисто злато, а ваша је тантуз. Изјављујем пред вама: Опет сам хришћанин, зовем се Георгије, и из љубави према Христу готов сам пролити крв своју. То је моја одлука, чуо си је. А сада чини са мном шта хоћеш. Ја се Христа мога одрећи нећу.

Судија покуша да на разне начине убеди Георгија да се предомисли. Али Георгије остаде одлучан и непоколебљив. Судија онда нареди да га баце у тамницу, и тамо на разне начине све дотле муче, док се не одрекне вере у Христа. И осам дана мучише Христова исповедника непрекидно разноврсним мукама. При томе му главу тако стезаху кргама, да му очи испадоше из очне дупље. Но храбри Христов војник узвикну: Ма шта са мном радили, нећу се више никада одрећи своје вере. Хришћанин сам се родио, хришћанин сам, и хришћанин хоћу да умрем. - После тога судија донесе одлуку да се мученику одсече глава на губилишту. Изведен на

губилиште, славни јунак Христов би обезглављен 2. октобра 1794. године.

Тако блажени доби венац мучеништва од подвигоположника Христа Бога нашег, коме приличи свака слава, част и поклоњење, са беспочетним Оцем Његовим и Пресветим и благим и животворним Духом Његовим кроза све векове. Амин.

СПОМЕН СВЕТЕ
ДАМАРЕ

ОВА света жена прва поверова у Христа у граду Атини, заједно са Св. Дионисијем Ареопагитом (спомен његов 3. октобра), после тамошње проповеди Св. Апостола Павла на Ареопагу (Д. Ап. 17, 34).

СПОМЕН СВЕТОГ ВЕЛИКОМУЧЕНИКА
ТЕОДОРА ГАВРАСА

ПОРЕКЛОМ из села Атра у Халдејској области византијског царства (близу Трапезунта). Био истакнути војсковођа у борби хришћана против Агарјана. Мученички пострадао од Селцучког емира у граду Теодосиупољу, у време грчког цара Алексија I Комнена, око 1090. године. Света глава му затим пренета у Трапезунт, где и храм би подигнут њему посвећен.

СПОМЕН БЛАЖЕНОГ
КИПРИЈАНА,
Суздаљског чудотворца

БЛАЖЕНИ Кипријан подвизавао се на маленом острву при ушћу реке Увоте, у Владимирској губернији, и преставио се 1662

године. Гроб његов налази се у цркви села Воскресенског, у Ковровском срезу.

НАПОМЕНЕ:

1. Лав VI Мудри - византијски цар од 886. до 912. године; његов пак отац, Василије Македонац, царовао од 867. до 886. године.
2. Грчка реч σαλός значи: луд, сулуд, луцкаст, махнит, суманут. Бити луд Христа ради, - то је еванђелски подвиг о коме благовести свети апостол Павле (1 Кор. 3, 18-21; 1, 27). Та "лудост" Христа ради уствари је подвиг сваког хришћанина: јер хришћанин, насупрот овоме свету, има небеско, божанско схватање и човека и живота и света и Бога. Зато је прави хришћанин за људе овога света - луд, сулуд, луцкаст. Јуродиви Христа ради су овај подвиг довели до савршенства. За средину у којој живе они су "луди"; а за Бога - мудри небеском, вечном, богочовечном мудрошћу. Ова врста подвижништва је најтежа. Она је добровољно, непрекидно мучeништво, самомучeништво; добровољно, непрекидно распињање себе, самораспињање.
3. Δεξαι της εμης βασιλειας την αισθησιν.
4. Спомен светог Симеона Јуродивог Црква пражује 21. јула.
5. Очигледно, овде је реч о чувеном римском спомен-стубу, који је цар Константин Велики подигао у Риму после своје победе силом часног Крста над Максенцијем, па га доцније пренео у Цариград.
6. Тај трг у Цариграду налазио се у близини цркве свете Четрдесеторице Мученика.
7. ...δι αγαθοεργιας = чињењем добра, добродетељу, врлиновањем, подвизавањем, добротворењем.

8. ... εκστοσις μου επεπεσε = наиђе на ме усхићење, вансебност; снађе ме неки занос.
9. Обол - новац, представљао шестину драхме, отприлике грош.
10. Την δοξωδιαν της αμαρτιας = злосмрадије греха; смрдљивост греха; бажђење греха.
11. ιδιοπροαιρετως
12. Επει η φυσις ημων ουδολως τι επισταται.
13. μνησικακια = злопамћење, злоба; мржња; злурадост.
14. οι μνησικακοι = злобници, пакосници; мрзитељи, ненавидници.
15. οι αισχρολογοι = који говоре срамне, ружне, рђаве речи.
16. Και αδιαλειπτως εκτοτε μνριςουσαν απορρητω ενωδια της Θεοτητος.
17. το θεοειδες αυτου προσωπον.
18. Πνευρια ερωτος θεουργικου.
19. Око 936. године.
20. Ово Житије светог Андреја је превод његовог Житија на грчком. И то: Βιος και Πολιτεια του θσιου т.η. Ανδρεου του δια Χριστον σαλον, написано од Никифора, свештеника св. велике Цркве зване Божја Софија; из Синајског рукописа 17. века издао по први пут Августин монах (Јорданит), у Јерусалиму 1912, штампарија братства Пресветога Гроба (на грчком).
21. Овога св. свештеномученика Кипријана из Антиохије не треба мешати са св. свештеномучеником Кипријаном, епископом Картагенским, чији је спомен 31. августа.
22. Волхв - о φασμακός = онај који спрема отворе: врачар, чаробњак, мађионичар. У старини подразумевали су се људи мудри, који поседују знање о тајним силама природе, о светилима небеским; тумачи снова, претсказивачи будућности.
23. Волховање - η φαρμακία = прављење и употребљавање лекова, отрова; предоказивање, прорицање, гатање, чарање, врачање; чаролије, мађије.
24. Жречество = звање, дужност жреца, незнабожачког свештеника.
25. Халдејци су били, по мишљењу блаженог Јеронима, астролози = звездослови, који су судбину човека предсказивали према дану у који се родио и изучавањем утицаја звезда на судбу

човекову. Називају се Халдејцима вероватно зато што је Халдеја (Вавилон) била отаџбина ове науке.

26. Схоластих - σκολαστικός = учен човек; учитељ красноречивости; ретор, адвокат.

27. Ови свети мученици пострадаше крајем трећега столећа или почетком четвртога, у време Диоклецијана. Похвално слово Св. Кипријану одржао је Св. Григорије Богослов.

28. Лав III Исавријанац - византијски цар од 717. до 741. год.

2. ОКТОБАР

ЖИТИЈЕ ПРЕПОДОБНОГ ОЦА НАШЕГ АНДРЕЈА, Христа ради јуродивог

За царовања Лава Мудрог,[1] сина цара Василија Македонца, неки великаш Теогност купи много робља. Међу робљем се налажаше и овај Андреј, Словенин по пореклу. Андреј беше красан младић телом и душом. Теогност га заволе више него друге робове, и одреди га за свог најповерљивијег слугу. И даде га у школу да се учи светим књигама. Бистар и вредан, Андреј брзо изучи Свето Писмо, и показа се тако писмен и мудар, да га господар његов узе за

свог писара. Добре душе, Андреј беше мио свима: вољаху га и господар и све слуге његове. Побожан, Андреј се усрдно Богу мољаше, и с љубављу црквене службе похађаше, и свете књиге читаше. Нарочито је волео читати житија светих Отаца и мучeништва светих Мученика. И срце му се запали жељом и љубављу да се угледа на њих и да их подражава.

ПОЧЕЦИ ПОДВИЗАВАЊА ПРЕПОДОБНОГ АНДРЕЈА

Једне ноћи када Андреј стајаше на молитви, препредени непријатељ наш ђаво, пун злобе стаде силно лупати на врата његове собе. Андреј се препаде од страха, остави молитву, леже у постељу и добро се покри. Видевши то, Сатана се обрадова и рече једноме ђаволу: Видиш ли овог жутокљунца, чак се и он наоружава против нас! - Рекавши то, Сатана ишчезе. А блажени Андреј од страха тврдо заспа. И у сну имаде овакво виђење: виде себе где стоји на неком огромном гледалишту: на једној страни гледалишта стајаше мноштво светих људи у белим хаљинама, а на другој неизбројно мноштво црних демона. Између њих се водила нека препирка и борба. Демони су имали у својој средини једног црног исполина и разметљиво предлагали супротној страни да из своје средине пошаље борца да се побије са њиховим јунаком, старешином њиховог неизбројног легиона. Андреј је стајао и пажљиво мотрио ко ће иступити у борбу са овим страшним противником. Утом он угледа предивног младића где се спусти с неба и у руци држи три венца: један украшен чистим златом и драгим камењем, други - дивним бисерјем, трећи - сав исплетен од неувенљивог разноврсног цвећа из раја Божјег. Ови венци беху тако чудесно лепи, да то ум људски схватити не може, нити језик људски описати. Гледајући венце Андреј размишљаше на који би начин могао добити бар један од њих. И приступивши дивноме младићу рече му: Тако ти Христа, кажи ми, да ли продајеш те венце? Иако их сам купити не могу, молим те причекај мало док отидем и обавестим мога господара, он ће ти платити те венце колико хоћеш. - А младић, осмехујући се, рече му: Веруј ми, драги мој, макар ми донео злато целога света, ја ни један цветић из ових венаца не бих дао ни теби, ни коме другоме,

јер су ови венци из небеских ризница Христових а не из овог таштег света, и њима се увенчавају они који побеђују оне црне демоне. Стога, ако хоћеш да добијеш не само један него сва три венца, ти ступи у борбу са оним црним џином, па ако га победиш, добићеш од мене венце које видиш, и још многе друге које ти срце узажели. - Чувши то, блажени Андреј се осмели и рече младићу: Веруј ми, господине, ја ћу учинити по речи твојој, и само ме научи како да се борим са црним џином. - Младић му рече: Знај ово: демони су страшни и грозни, али су немоћни и слаби. Стога се не бој његовог огромног раста и страшног изгледа: он је бесилан и труо као сасушена трава. - Окрепивши Андреја овим речима, предивни младић га стаде учити како да се бори са демоном. Најзад му шапну на уво: Када те демон дохвати и почне се борити с тобом, ти се немој уплашити, него полети на њега крстолико, раширених руку, ухвати се у коштац, па ћеш видети помоћ Божију. - Блажени Андреј одмах крену према црном џину и громко кликну: Ходи црни ништавко и неваљалче, да се боримо! - Црни демон брзо изиђе, страховито претећи и бесно урлајући, па дохвати Андреја и преврташе га час на једну час на другу страну. Демони стадоше од радости пљескати, а светолики белоризци као да побледеше бојећи се да црни џин не тресне Андреја о земљу. Отргнувши се једнога тренутка, Андреј крстолико полете на црнога џина, дохвати га и тресну о земљу, тако да овај остаде бездахан лежећи на земљи. Белоризци се силно обрадоваше томе, па подигавши Андреја на своје руке целиваху га славећи победу над црним џином. Демони пак са великим стидом дадоше се у бекство. А предивни младић онај предаде Андрејy венце, и загрливши га рече му: Од сада си наш пријатељ и брат; иди на подвиг врлине: буди наг и јуродив - σαλός - Мене ради,[2] па ћу те учинити заједничарем многах блага у моме Царству.

Чувши то од оног прекрасног младића, блажени Андреј се пробуди од сна и дивљаше се необичном сновиђењу. И од тога часа он постаде луд Христа ради. И наредне ноћи уставши у поноћи он се помоли Богу, узе нож и оде на бунар, исцепа на себи одело и исече ножем, правећи се луд. Рано зором кувар оде на бунар за воду, и видевши Андреја у онаквом стању, оде и обавести господара свога. Господар Теогност одмах похита на бунар и затече Андреја где сам

са собом разговара, и говори неке неразумне речи. То га веома ожалости. И држећи да је Андреј постао бесомучан, он га спута у ланце и посла у цркву свете Анастасије Узорешителнице, да му се читају молитве. Но тамо се Андреј дању правио луд, а ноћу се молио Богу и светој Анастасији. И размишљаше Андреј у срцу свом, да ли је његов потхват пријатан Богу или не. И веома жељаше да то сазна; и мољаше свету мученицу Анастасију да му то открије. И гле, њему би ово виђење: дођоше тамо пет светлих жена и са њима један старац сав блистав; они обилажаху болеснике и исцељиваху; приђоше и Андрeју, и старац упита најсветлију жену: Госпођо Анастасија, зашто не исцелиш и њега? - Она му одговори: Учитељу, њега исцели Онај који му рече: "Буди јуродив Мене ради, па ћу те учинити заједничарем многих блага у моме Царству". Њему није потребно друго исцељење, јер он изучи науку која га неће напустити до последњег даха његовог; и он ће постати Христу изабрани, свети сасуд, мио у Духу. - Рекавши то, они уђоше у цркву ради молитве, и не изиђоше отуда, иако је Андреј мотрио све док није клепало за јутрење.

По овом виђењу блажени Андреј разумеде да је његов подвиг угодан Богу, и узнесе благодарност Богу и светој мученици Анастасији која му тако брзо притече у помоћ. И пошто цео тај дан проведе у ланцима и не окусивши ништа, Андреј зађе у ноћ молећи се Господу. И кад би око поноћи и он из свег срца узношаше молитве Господу, к њему отворено наочиглед дође ђаво са мноштвом демона: неки од њих држаху секире у рукама, неки мачеве, неки мотке, батине, неки јатагане и каме, неки конопце. Појави се и онај демон џин са којим се Андреј борио, и још издалека ричући против њега, устреми се на њега са секиром у рукама да га искасапи. За њим полетеше и остали демони. А блажени Андреј, подигавши руке своје, са сузама завапи ка Господу, говорећи: "Господе, немој предати зверовима душу која слави Тебе!" Потом поново завапи: "Свети апостоле и Еванђелисте Јоване Богослове, помози ми!" - И одмах загрме гром, и гле, појави се један благолики старац, лице му као сунце, и са њим врло много народа. Начинивши крсни знак у ваздуху, старац рече својима: Затворите врата, да ниједан од ових не побегне! - Врата одмах бише затворена, и сви

демони похватани. И викаху демони између себе: Проклет час у који се саблазнисмо! јер Јован је опасан и мучиће нас страховито. - Свети пак Јован нареди својим људима да са блаженог Андреја скину ланце. Затим стаде код врата на излазу и рече: Доведите ми демоне по једног. - Доведоше првога демона и повалише на земљу Свети апостол утростручи ланац и својим рукама даде демону сто удараца. А демон као човек запомагаше: "Смилуј се на мене! смилуј се на мене! смилуј се на мене!" После овога повалише другога демона, и он исто тако доби сто удараца; и тако сви демони редом бише кажњени на исти начин. Посматрајући ово батинање демона и њихово запомагање, блажени Аандрej се смешио, и осећао свим бићем како је све то истински стварно. Све батине којима Господ подврже демоне беху за њихову природу стварне, не привидне. Пошто тако изби све демоне, свети апостол Јован им рече: Идите и покажите своме оцу, Сатани, задате вам ране, - биће му пријатно!

Пошто демони ишчезоше, благолики старац свети Јован Богослов приђе слузи Божјем Андрејy, метну ланце на њега, и рече му: Ти видиш како сам ти похитао у помоћ: јер се веома старам о теби, пошто ме је Бог одредио да промишљам о твоме спасењу бринући се о ономе што је корисно по тебе. Потрпи дакле: ускоро ћеш бити пуштен, и моћи ћеш се кретати по својој вољи, куда ти очи желе. - А ко си ти, господине? упита га Андрej. - Ја сам онај који леже на животворне прси Господа и Бога и Спаса нашега Исуса Христа. - Рекавши то он постаде као муња, и нестаде га из очију његових. А блажени Андрej прослави Бога што му посла у помоћ свог омиљеног ученика, те га ослободи злих и мрачних демона.

Захваљујући тако Господу и молећи Му се, Андрej заспа, и у сну виде себе у царским палатама, а на престолу у великој слави седи Цар који позва Андреја к себи и упита га: Желиш ли да ми свом душом служиш, и ја ћу те учинити великашем у царству мом? - Желим, Господе! одговори Андрej. - Ако желиш, рече Цар, онда прими осећање царства мог.[3] - При овим речима Цар му даде нешто горко да поједе, и рече му: "Такав је тесан и мучан пут што води у живот" (Мт. 7, 14). - Појевши то, Андрej рече: Ово је тако горко, Господе, да једући ово нико не може служити Теби. - Тада Господ даде Андрejу нешто беље од снега и слађе од меда; и кад

Андреј поједе, беше му толико слатко, да то ум људски ни замислити не може. И рече му Цар: Таква је храна у мене за оне који Мени служе и јуначки до краја претрпе. И ти јуначки изврши свој подвиг, па ће све моје бити твоје, и ја ћу те учинити наследником у царству моме. - Рекавши му то, Цар оде; а Андреј се пробуди од сна, и би му јасно да горка храна означава трпљење Господа ради у овом свету, а слатка - живот вечни у Царству небеском.

После тога блажени Андреј остаде при храму свете мученице Анастасије четири месеца као болесник ради лечења. И када свештенство виде да му здравље не иде на боље него на горе, они га послаше натраг његовом господару Теогносту. Теогност, сматрајући Андреја за неизлечивог умоболника, скиде ланце са њега и пусти на слободу. Правећи се луд, Андреј стаде трчати и играти по улицама и трговима градским. И хођаше по граду бедан, у ритама, пуки сиромашак, добровољно се мучећи без крова над главом и не поседујући ништа од ствари овога света. Неки га исмеваху као лудака, неки га одгоњаху од себе гадећи га се као смрдљивог пса, неки га сматраху за ђавоиманог, дечурлија га задиркиваху и бијаху. А блажени Андреј све то трпљаше са потајном радошћу и мољаше се за оне који га вређају и злостављају.

Када би који жалостиви сиромахољубац дао Андрејју милостињу, он је примао, али ју је давао другим просјацима. И то тако да нико не зна да он даје милостињу: срдећи се на просјаке и сулудо налећући на њих као да хоће да их бије, он им је бацао новац у лице, и просјаци су га скупљали. Понекад он по три дана није окушао хлеба; понекад пак гладовао је и по читаву недељу, а ако му неко не би пружио парче хлеба, онда је он и другу недељу проводио без хране. Сва одећа његова састојала се од једне подеране рубине, која је једва покривала његову наготу. Угледајући се у свему на светог Симеона, Христа ради јуродивог,[4] он је дању трчао по улицама а ноћ проводио у молитви. Живећи у тако огромном и многољудном граду, он није имао где главе склонити. Просјаци су га одгонили од својих шупа и колиба, а богаташи га нису пуштали у своја дворишта. Када му је било потребно да одспава и мало одмори своје измучено тело, он је одлазио на ђубришта, међу псе, и тамо налазио себи одморище. Но често пута и пси нису припуштали к себи слугу

Божјег: уједали га, или сами бежали од њега. Никада он није заспао под кровом већ свагда на мразу или жеги, ваљајући се на сметлишту и блату, гажен од људи и животиња. Када би ноћ провео међу псима, он је ујутру говорио себи: Ето, ништавни Андреја, као пас провео си ноћ са сличним себи псима; труди се и мучи да побегнеш, јер се смрт приближује. Не варај се, у часу оном нема ти ко помоћи: јер сваки човек у часу одласка из тела понеће са собом труд дела својих. Зато, трчи неуморно, ниподаштаван од овога света, да би те хвалом и славом наградио Небески Цар наш, Господ Исус Христос. - Говорећи себи тако, он се стално сезао за оним што је напред, и трчао к дару горњега звања у Христу Исусу (ср. Флб. 3, 13-14), имајући у срцу непрекидну и богоугодну молитву. Због свих тих христочежњивих подвига, у њега се богато усели благодат Светога Духа, и он доби дар прозорљивости, те стаде проницати у помисли људске и читати душе људске.

ГРОБОКРАДИЦА И ПРЕПОДОБНИ АНДРЕЈ

Једнога дана у Цариграду умре ћерка једног високог царског великодостојника, која је провела живот у девственој чистоти и узорној побожности. Умирући, она остави оцу своме завештање да је сахрани на сиротињском гробљу које се налазило изван града на његовом имању. Када она сконча и њена пратња крену ка том сиротињском гробљу, један гробокрадица иђаше за пратњом, да види где ће је сахранити, да би наредне ноћи дошао, откопао гроб и украо са мртве девојке скупоцене хаљине и остале драгоцености. Догоди се да туда пролажаше свети Андреј, обављајући Христа ради своје уобичајене сулуде подвиге. Но приметивши гробокрадицу, он духовним очима виде његову злу намеру. И желећи да га одврати од тога, и да га спасе казне која би га нашла због тога, он му приђе, мрко га погледа у лице, и рече: Тако говори Дух Свети који суди онима што краду одело оних који леже у гробовима: нећеш више видети сунца, нећеш више видети дана, нећеш више видети лица човечијега; затвориће се врата дома твога, и никада се више неће отворити; смркнуће ти се дан, и никада више забелети. - Чувши то, гробокрадица не разумеде о чему говори праведник, и крену не

поклањајући никакву пажњу његовим речима. А светац, поново погледавши на њега, рече му: Лакоумниче, ти одлазиш да украдеш? Ако то урадиш, тако ми Исуса, нећеш никада видети сунца. - Разумевши да светац говори њему, гробокрадица се зачуди откуда овај зна његову намеру, и подругљиво рече праведнику: Ти бесомучниче, зацело по дошапнућу демона говориш о непознатом и тајном. Но ја ћу намерно отићи тамо, да видим да ли ће се испунити твоје речи. - На то светитељ продужи свој пут сулудо подскакујући.

Када паде ноћ, онај несрећник се довуче до гроба девојчина, одвали камен од гроба, уђе у гроб, и скину са покојнице најпре горњу хаљину и све наките, који беху скупоцени. Урадивши то, он хтеде да се удаљи, али му неки унутрашњи демонски глас дошапну да са покојнице скине и кошуљу, која је лепа, и да остави наго тело. Он то и учини. И таман хтеде да крене и изиђе из гробнице, мртва девојка, по заповести Божјој, подиже своју десну руку и удари гробокрадицу по лицу, и он тог тренутка ослепи. Пренеражен, несрећни крадљивац се толико препаде, да му од неописаног страха стадоше зуби шкљоцати, колена клецати и све кости пуцати. А мртва девојка отвори уста своја и овако му збораше: Бедниче и несретниче, ти се ниси побојао Бога, ни светих Анђела Његових, нити си се као човек постидео наготе женског тела. Требало је да се задовољиш оним што си најпре узео, и да бар кошуљу оставиш нагом телу мом. Но ти си немилосрдно и свирепо поступио са мном, и хтео си да ме начиниш смешном пред свима светим девојкама у дан другог доласка Господњег. И ево ја ћу сада тако поступити с тобом, да више никада не крадеш, и да сазнаш да је жив Бог Исус Христос, и да постоји суд после смрти, и награда, и казна. - Рекавши то, девојка устаде, узе своју кошуљу, обуче је, затим одену и остале своје хаљине, стави на себе своје наките, па леже и рече: Ја мирно лежем и спавам; јер ми Ти, Господе, дајеш безбедност и покој (Пс. 4, 9). - И тако она усну с миром. А онај несрећник једва имађаше снаге да изађе из гробнице и дохвати се зида гробљанског. Држећи се зида он с муком изађе на пут и дође до градске капије. Онима пак који га питаху због чега је ослепио, он објашњаваше на сасвим други начин, а не како је стварно било. Но доцније он каза сву истину о

томе једном пријатељу свом. И од тога времена он стаде просити милостињу и тако се хранити. И често је говорио сам себи: Проклето буди грло моје, јер због тебе и због угађања стомаку ја изгубих очи! - А опомињаше се он и светог Андреја, и дивљаше се, јер се испуни све што му он провиде и прорече.

ПРАТЊА ЈЕДНОГА ВЕЛИКАША

Једнога дана, ходећи по граду и упражњавајући свој подвиг, свети Андреј срете пратњу неког великаша веома богатог. За ковчегом је ишао силан свет са свећама и кадионицама. Клирици су певали уобичајене погребне песме, а покојникови сродници и ближњи плакали и нарицали. Видећи својим прозорљивим очима шта се збива са покојником, свети Андреј се заустави и стаде посматрати. И гле, он просто занеме од чуда, јер виде овакав призор: иза многобројних огромних свећњака црквених иде мноштво црних демона и страховито вичу: "Тешко њему! тешко њему!" Неки од њих држе у рукама мехове и расипају пепео на оне што су око мртваца; неки пак играју и смеју се као бестидне и развратне блуднице; неки лају као пси; неки грокћу као свиње, јер им покојник служи на радост и весеље; неки круже око ковчега и кропе мртвачево лице смрдљивом водом; неки лете у ваздуху над одром на коме лежи мртвац; из тела пак његовог и из одра бије загушљиви смрад; неки демони бацају поган на мртвачево лице; неки идући за мртвацем бестидно играју, пљескају рукама, ужасно топћу ногама, смеју се и ругају црквеним појцима и говоре: Ниједан од вас не видео светлости, бедни хришћани! јер над псом певате: "со свјатими упокој душу јего = са светима упокој душу његову", и називате слугом Божјим њега који је чинио свако зло. - Посматрајући и надаље овај страшни призор, Андреј угледа где један од демонских кнезова, са пламеним очима, држећи у рукама огањ, смолу и сумпор, хита да сажеже тело несрећног мртваца чим га укопају. А када се заврши обред погребења, свети Андреј угледа анђела у обличју дивнога младића како иде и горко прегорко плаче. Помисливши да је овај младић неки блиски рођак покојников, свети Андреј му приђе и рече му: Тако ти Бога неба и земље, кажи ми зашто тако горко

плачеш, јер никада нисам видео никога да тако горко плаче за покојником као ти. - Анђео му одговори: Ево због чега плачем: ја сам био одређен за чувара покојнику, чију си ти пратњу видео. Али њега узе ђаво себи. То је разлог мога плача и моје уцвељености. - На то му блажени рече: Сада знам ко си. Молим те, свети Анђеле, испричај ми какви беху покојникови греси, због којих га ђаво узе у своје руке. - Анђео му одговори: Пошто си ти изабраник Божји Андреј, и желиш да то сазнаш, ја ћу ти испричати не скривајући ништа. Видим ја красоту твоје свете душе која се блиста и сија као чисто злато; и угледавши те ја се утеших у својој тузи. Овај дакле човек беше један од високодостојника царевих. Но за живота свог он беше страшан грешник и веома рђав човек. Беше он и блудник и прељубочинац и мужеложник и тврдица и немилосрдник и разметљивац и гордељивац и лажов и злопамтило и човекомрзац и митопримац и кривоклетник. Своје јадне слуге морио је глађу и жеђу и батинама и наготовањем, остављајући их зими без одела и обуће. Штавише, побио је многе слуге и закопао их у шталама својим. Гадно и страховито похотљив, он је блудочинством оскврнавио око триста душа. Но и њему дође крај, и смрт га затече непокајана и са премногим неисказаним гресима. Душу му узеше демони, а обесвећено и оскврнављено тело његово, и сам си видео, зли дуси подвргоше страшном ругљу. Ето, због чега ја, света и богољубива душо, тугујем; и у дубокој тузи горко плачем, јер мој штићеник постаде сада играчка демона и одвратно обиталиште злосмрадија. - На ове речи Анђела Божјег светитељ рече: Молим те, пријатељу, престани са плачем: покојник је упорно чинио зло, зато је без покајања и умро; што је заслужио, то је и добио. Ти пак, пламенолики, испуњени сваке врлине, слуго Господа Саваота Сведржитеља, наслађиваћеш се добрима Божјим од сада и вавек.

После ових речи Анђео узлете од Андреја на небо. А пролазници, пошто беху недостојни, не могаху видети Анђела, и сматрајући да Андреј разговара сам са собом, говораху један другоме: Погледајте овог јуродивог како се забавља бесмислено се разговарајући са зидом. - При томе га гураху и одгоњаху, говорећи: Шта ти је, лудо, те разговараш са зидом? - Свети Андреј се ћутке удаљи, и завукавши се у једно скривено место у граду он горко

оплака пропаст оног несрећног покојника, проливајући потоке суза. А затим узнесе Господу топле молитве за њега; нарочито се молећи да му се ђаво потпуно не наруга спаливши му мртво тело у сумпору и смоли. И док се блажени тако мољаше, на њега сиђе нека божанска светлост, и поставши изван себе - εν εκσταόει γενομενος, он виде себе у гробници оног јадника. И гле: Анђео Господњи сиђе као муња са огњеним штапом у руци, и стаде разгонити нечисте духове, који за тили час побегоше, те тако не би допуштено да тело покојниково бу де завршно поругано спаљивањем у смоли и сумпору. - Видевши то, свети Андреј узнесе благодарност Богу што му услиши молитву. И дошавши к себи од виђења, он осени себе крсним знаком, и сву ноћ проведе у молитви

ПРЕПОДОБНИ АНДРЕЈ - ОГЊЕНИ СТУБ

Једном свети Андреј хођаше по многољудном тргу близу спомен-стуба, који постави цар Константин Велики.[5] А жена нека по имену Варвара, просвећена Духом Светим, постаде изван себе - εν εκσταόει εγενετο, и виде блаженог Андреја где усред мноштва људи ходи као огњени стуб, из кога букташе пламен на све стране. При томе, неки му шамаре задаваху, неки га по врату удараху, а неки говораху: Овај човек је луд, погуби ум свој. О, нека то не снађе ни непријатеље наше! - А демони у обличју црнаца идући за светим Андрејем, говораху: О, да не да Бог још оваквог једног на земљи! јер нико није такав тиранин према нама као овај. Нико тако не израњави и не попали срца наша као овај подмукли и неуморни насилник, јер, не желећи да се покори своме господару и твори његова дела, он се прави луд и изиграва цео свет. - И виде та жена да демони означавају оне који бију светитеља, и говораху међу собом: Нама је пријатно што га ови неправедно бију, јер ће они због ове кривице њихове, што без разлога бију угодника Божјег, бити осуђени у часу смрти њихове, када се будемо препирали са анђелима Божјим око дела њихових. - Чувши ово Духом Божјим, преподобни Андреј се као пламен устреми на демоне, уништи ознаке њихове, и осуђујући их говораше: Ви не смете означавати оне који ме бију, јер се ја молим Господу моме Христу да им не упише у

грех то што се саблажњавају о мене и бију ме. Они то чине из незнања, и зато ће добити опроштај.

Када светитељ говораше то, гле, изненада се отвори небо као врата, и отуда слете над светитеља мноштво дивних ласта радосно цвркућући, а усред њих бео као снег огроман голуб који у кљуну свом држаше златан маслинов лист. И голуб човечијим гласом рече светитељу: Прими овај лист који ти посла из раја Отац светлости, Сведржитељ и Господ милости, као знак свога благоволења према теби, јер си милостив и сажаљив и човекољубив као што је и сам Он милостив; и узвисиће те кроз врлинско живљење твоје, и прославиће те, јер оне који те бију, муче и вређају ти прашташ, и милостив си према њима и молиш се за њих. - Рекавши то, голуб се спусти на главу преподобно га. Посматрајући све то, благочестива жена се дивљаше, и дошавши к себи после виђења рече: Колико светила има Бог на земљи, а ми их бедници не знамо! - И много пута је она хтела да исприча своје виђење другима, али је сила Божја спречаваше. Једнога дана њу срете на улици свети Андреј и рече јој: Чувај моју тајну, Варвара, и никоме не причај што си видела, док ме Господ Сведржитељ не позове из овога света у дивна насеља Своја на небу. - Варвара му одговори: Скупоцени светилниче и свече Божји, иако би хтела да коме испричам виђење своје, не могу, јер ме невидљива сила Божија спречава.

ЈЕДАН ВЕЛИКАШ ПЉУЈЕ НА ПРЕПОДОБНОГ АНДРЕЈА

Једнога дана блажени Андреј по своме обичају лудираше се на Иподрому; људи га посматраху, а неки га гуркаху, неки грђаху, неки говораху да је у њему ђаво. Утом наиђе јашући један великаш, погледа на Андреја , згади се и пљуну на њега. Слуга Божји упери поглед у њега, и дуго га посматраше, па прочитавши сву његову душу и сав његов живот, рече му: Препредењаче, блудниче, хулитељу Цркве, ти под изговором да идеш у цркву, у поноћи устајеш и идеш те блудничиш. Али, ево дође време да примиш по делима својим! Или вараш себе мислећи да ћеш се сакрити од страшног и свевидећег ока Божјег? - Чувши то, великаш ободе коња и оде, да не би још више био постиђен. Након пак неколико дана

овог великаша снађе тешка болест, и он се стаде сушити. Његови су га носили од цркве до цркве, и од лекара до лекара, али му не би никакве вајде од тога. Једне ноћи преподобни Андреј угледа близу великашеве куће анђела Господњег који дође од истока. Анђео беше сав као пламен огњени, и у руци држаше пламени штап. А када приђе болеснику, њему би глас с неба који говораше: Бij тога хулитеља, содомца, блудника, прељубочинца, покварењака и злочинца! А кад га бијеш, ти овако говори: Хоћеш ли још блудничити, прељубочинствовати? ђаволу и анђелима његовим бденија служити? содомски грех чинити? - И анђео га стаде бити и што му је наређено говорити. И чујаше се глас анђелов и ударци, али се анђео не вићаше. И тако мучен, овај бедник испусти душу.

СРЕБРОЉУБИВИ МОНАХ И ПРЕПОДОБНИ АНДРЕЈ

Једном преподобни Андреј дође на трг код Крста,[6] и ту срете једнога монаха, слављеног због његове побожности. Заиста, он се добро подвизавао, као што и доликује монасима; само је у једноме грешио: био је среброљубац и тврдица. Неки житељи града, исповедајући му своје грехе, давали су му много злата, да би раздавао сиромасима и просјацима за спасење њихових душа. Али он, овладан страшћу среброљубља, никоме ништа удељивао није, већ је све слагао у свој ћемер, и радовао се гледајући како се умножава новац. А блажени Андреј, украшен даром прозорљивости, угледа страшну троглаву змију, обавијену око врата овога среброљупца, а реп јој допираше до његових стопала. Пришавши ближе монаху, он посматраше змију. А монах, мислећи да је Андреј просјак и да стоји чекајући милостињу, рече му: Нека се Бог смилује на тебе, брате, ја ти немам шта дати. - А преподобни, одмакнувши се мало од њега, виде око њега у ваздуху написано мрачним словима ово: "Змија среброљубља је корен свију безакоња". - Затим окренувши се, светитељ угледа два младића који се препираху око монаха: један од њих беше црн, са мрачним очима, а други светао и блисташе јаче од сунца. Црни младић беше ђаво, а светао - анђео Божји. Црни је говорио: Монах је мој, јер извршује моју вољу. Он је немилосрдан и среброљубив, зато нема удела с

Богом, и служи мени као идолопоклоник. - Не, он је мој, противречио је анђео ђаволу, јер он и пости, и моли се, и незлобив је, и кротак, и смирен, и тих. - Тако се они препираху, и никако не могаху да се сложе. И дође глас с неба светозарном анђелу: Нема теби удела у томе монаху; остави га, јер он служи не Богу него мамону. - После тога анђео Господњи одступи од монаха, и дух таме доби превласти над њим.

Видевши то, блажени Андреј се чуђаше како то да зли дух однесе победу у спору са светлим анђелом. И после тога он се са сузама молио за несрећног монаха. И када једном приликом срете на улици истога монаха, он га узе за десну руку и рече му: Слуго Божји, молим те, стрпљиво саслушај мене, слугу твога, и милостиво прими убоге речи моје, јер је туга моја због тебе огромна, и ја више не могу да је подносим. Због чега ти, некадашњи пријатељ Божји, постаде и остаде пријатељ и слуга ђаволу? Имао си крила као серафим; зашто си их предао Сатани да их са кореном ишчупа? Лик ти је блистао као муња; зашто си постао тамолик? Авај мени! ти си имао вид као многоока бића; зашто те змија ослепи? Био си као сунце, али си зашао у ноћ мрачну и злу. Зашто, брате, ти душу своју умртви? Зашто си се спријатељио са демоном сребролубља? Зашто на теби његово обличје? Зар не знаш какав треба да је монах? Нашто ће ти злато? Ради чега га гомилаш? Шта ће ти оно, када ће после твоје смрти постати туђа својина, можда чак својина непријатеља твојих? Еда ли си га својим знојем зарадио? Зашто држиш туђе грехе и хоћеш себе да удавиш својим тврдичлуком? Док други гладују, и жеђују, и умиру од зиме, ти се веселиш зурећи у гомилу злата. Такви ли су путеви покајања? То ли је монашки чин, то - монашки обет сиромаштва, то - монашко удаљење од сујетног живота? Тако ли си се одрекао света и свега што је у свету? Тако ли подражаваш Господа? Тако ли си се распео свету и жељама његовим? Ниси ли чуо Господа где говори: Не стичите злата, ни сребра, ни меди, ни две хаљине (Мт. 10, 9, 10). Чуди ме како си могао заборавити ове заповести. Данас или сутра завршиће се живот наш, а што си приправио чије ће бити? (Лк. 12, 20). Зар ти не знаш да анђео Господњи који те чува, са плачем одступи далеко од тебе, а ђаво стоји поред тебе и држи душу твоју под својом влашћу? О брате, ево

зла змија сребролубља обавила се око твога врата, и слатко се одмара у теби, а ти је и не видиш. Истину ти говорим ја ништавни: пролазећи ја чух глас Господа Бога који се одриче тебе. Стога те молим, послушај ме: раздај имање невољнима, сирочади, удовицама, просјацима и странцима који немају где главе склонити, и труди се да поново постанеш пријатељ Божји добровољним сиротовањем и добротворењем, јер је одлика монашког позива: ништа немати у овом животу уопште. Пази, ако ме не послушаш, тако ми Исуса, предаћу те Сатани на мучење тела.

И окренувши се показа му ђавола. И монаху се тог часа отворише духовне очи, и он угледа ђавола, црног као црнац; из очију му је сукао пламен; страшних разјапљених чељусти, он је стајао подалеко, и због светог Андреја, није се смео приближити монаху. Тада монах рече светитељу: Видим га, слуго Божји, и ужасан страх ме хвата; молим те, кажи ми шта је потребно за спасење душе моје. - Преподобни му поново рече: Ако ме не послушаш, ја ћу му наредити да те тако страховито мучи, да ће за твоју срамоту чути не само у овој царевини, већ на све четири стране света. Стога пази, и као што ти говорим уради.

Чувши то, монах се силно уплаши, и обећа да ће учинити све што му слуга Божји наређује. И одмах свети Андреј виде где са истока дође моћни дух као огњена муња, и додирну змију уништавајући њену силу; а змија, не могући подносити те страховите муке, претвори се у гаврана и ишчезе. Тако пострада и ђаво црнац. И одмах анђео Божји поново узе власт над тим монахом. А преподобни, растајући се од монаха, заповеди му: Пази, никоме ништа не говори о мени. Поступиш ли тако, ја ћу те, иако сам грешан, дан и ноћ спомињати у молитвама својим, да те Господ Бог води добрим путем.

Монах чврсто обећа преподобном да ће тако урадити. И заиста он оде и раздаде сиромасима сво злато. И после тога он би још већма прослављен од Бога и од људи; и многи му доношаху злато да га за њих раздељује сиромасима. Међутим он је доносиоцима наређивао да га својим рукама раздају. Јер се сећао савета преподобног Андреја, и говорио: Каква ми је корист располагати туђим трњем?

И овај монах живећи као што доликује монаху, њему се у сну јави свети Андреј са осмехом на лицу, показа му у једној равници светло дрво, пуно цвета, и рече му: Захвали Богу, оче, што те истрже из чељусти змије, и учини твоју душу налик на цветоносно дрво. Зато се потруди да тај цвет својим доброделањем[7] претвориш у што слађи плод. Јер ано дивно дрво које видиш представља твоју душу, од онога дана када си ме видео н злато раздао. - Пробудивши се, монах се још више утврди и оснажи за духовно делање, и свакодневно узношаше благодарност Богу и Његовом угоднику који га изведе на пут спасења.

ПРЕПОДОБНИ АНДРЕЈ УЗНЕСЕН ДО ТРЕЋЕГА НЕБА

Једне године беше страховито љута зима, и у Цариграду читаве две недеље владаше опака цича. Силан ветар је ломио дрвеће, носио ћерамиде са кровова; све беше завејано снегом; птице су од мраза и глади падале на земљу мртве. Сва свратишта и склоништа беху такође завејана снегом. И сви се просјаци нађоше у великој невољи и муци: дрхтећи од зиме, они су плакали, цвилили, и умирали од глади и хладноће. Тада се и блажени Андреј много измучи, немајући ни одела, ни хлеба, ни склоништа. Када је покушавао да се завуче негде међу просјаке, они су га штаповима одгонили од себе као пса, вичући на њега: Вуци се одатле, псино! - Немајући нигде склоништа, и сматрајући да му је дошао крај као и многој сабраћи његовој просјацима, он рече себи: Благословен Господ Бог! Ако и умрем од ове зиме, нека умрем из љубави према Њему, и урачунаће ми се у мучеништво. Али, Бог је моћан да ми подари трпљење да издржим ову зиму. - И зашавши у једну уличицу, он угледа једног пса где лежи у углу, и желећи да се мало загреје леже поред њега. Али пас угледавши га, диже се и оде. Андреј онда рече себи: О бедниче, видиш ли колико си грешан, да те и пси презиру и беже од тебе! и не примају те као њима сличног пса! људи се одвраћају од тебе као од злог демона, сапросјаци те прогоне, шта ти онда остаје да радиш! Умри, расипниче! умри! нема ти спасења!

Док он тако са великим болом говораше лежећи и дрхћући од страшне хладноће и ветра, и тело му већ беше премрзло и

помодрело, он помисли да је већ на издисају, и стаде се молити да Господ прими с миром душу његову. Утом он изненада осети у себи неку топлоту, па отворивши очи угледа некаквог прекрасног младића, чије лице сијаше као сунце. Младић је држао у руци златну грану, процветалу у разноврсне цветове неисказане лепоте. Погледавши на Андреја младић га упита: Андреја, где си? - Андреј му одговори: У тами и сенци смрти (Пс. 87, 7). Тада младић додирну расцветаном гранам Андрејево лице, и рече: Прими оживљење телу своме. - Свети Андреј помирисa то цвеће, и мирис му се одмах разли по срцу, и све му се тело намах загреја и оживе. Затим он чу глас који говораше: Доведите га да се овде утеши и одмори за две недеље, па ће се поново вратити, јер желим да се он још подвизава. - При тим речима Андреја захвати дубок сладак сан, и он виде неисказана откривења Божја, о којима сам он исприча свештенику Никифору ово:

"Шта се са мном зби, ја не знам. По Божјем благоволењу, ја проведох две недеље у слатком вићењу, слично човеку који сву ноћ слатко спава, па се ујутру пробуди. Ја дакле видех себе у дивном и чудесном рају; и дивећи се ја сам се питао: "шта ово значи? ја знам да живим у Цариграду, а како се овде обретох, не знам". И ја нисам схватао, да ли сам у телу или осим тела, Бог зна (ср. 2 Кор. 12, 2). Али ја видех себе обучена у светле, као од муња изаткане, хаљине; на глави ми бејаше венац, исплетен од разноврсног предивног цвећа; бејах опасан царским појасом. И лепоти свега тога силно сам се радовао. Умом и срцем дивио сам се неисказаним дивотама раја Божјега и уживао ходећи по њему. Ваздух у рају блистао је неком неизрецивом светлошћу, а беху тамо многе и многе баште, препуне најразноврснијег чудесног и миомирисног цвећа и дивног високог дрвећа. Дрвеће је лахорило и из себе разливало опојне мирисе на све стране. Неко је дрвеће непрестано цветало; неко је било украшено златастим лишћем; неко је имало род неисказано леп. И ово се дрвеће по лепоти не може упоредити ни са каквим дрвећем на земљи, јер га је засадила рука Божија а не човечија. У баштама бејаше безброј птица са златним, белим и разнобојним крилима. Оне су седеле на гранама рајског дрвећа и тако дивно предивно певале, да сам ја од лепоте њиховог певања просто био ван себе и

сматрао да се њихово певање чује до накрај неба. И ко ће описати неописиве и неизмерне лепоте свега онога што се тамо види? Те чаробне баште стајаху поређане једна према другој као постројени пук према пуку. Када ја с усхићеном радошћу хођах међу њима, угледах велику реку где протиче посред раја и натапа прекрасне баште оне. А с обе стране реке пружио се виноград, са лозама које краси златно лишће и златасти гроздови. Тамо су са све четири стране ћарлијали благи и мирисави ветрови, од чијег су се ћарлијања лелујале баште и својим лишћем стварале диван лахор.

"После тога спопаде ме неки занос,[8] и мени се учини да стојим изнад небеског свода, а преда мном иде некакав младић, огрнут пурпурним плаштом, лице му сија као сунце. Помислих да је то онај што ми златном граном додирну лице. Идући за њим ја угледах велики и диван крст који је личио на дугу, а око њега стоје дивни пламенолики певачи, светли и блистави, и певају неку милозвучну песму, славећи некада распетога на Крсту Господа. Младић што је ишао преда мном приђе Крсту, целива га, па и мени даде знак да и ја то учиним. Ја припадох к светоме Крсту са страхом и великом радошћу, и свесрдно га целивах. Целивајући га ја се испуних неисказане духовне сласти и миомира, какве ни у рају осетио нисам. Прошавши поред крста ја погледах доле и видех под собом као морску пучину. Изгледало ми је као да идем по ваздуху; уплашивши се, ја повиках к моме путовођи: Господине, бојим се да се не омакнем и паднем у море. - Он се окрену и рече ми: Не бој се, ваља нам узићи још више. - Говорећи то он ми пружи руку, и ми се обретосмо изнад другог небеског свода. Свод овај беше бео као снег. Тамо угледах два Крста, слична оном доњем, и крај њих исто богослужење. Ми целивасмо и ове часне Крстове са богочежњивом љубављу; из њих излажаше неисказани миомир, као миомир Божји, мирисније и јачи од оног доњег. Ваздух бејаше пурпурно пламен; и тамо видех дивне људе; њихово блаженство и празнична радост, не могу се исказати људским језиком. После тога ми зађосмо у некакав чудесни пламен који нас није опаљивао већ само обасјавао. Мене спопаде страх, и ја опет позвах у помоћ мога путовођу. Он се окрену, пружи ми руку и рече: Ваља нам узићи још више. - И при овим речима ми бисмо уздигнути, и обретосмо се изнад трећега

неба. И тамо угледасмо три Крста, далеко већа и стравичнија од она два и од оног једног; они блистаху као муње. Мој вођа ме охрабри и уведе усред огња, и ми се поклонисмо часним Крстовима. Мноштво Небеских Сила је певало и славило Господа. Ми стигосмо пред некакву завесу која је блистала као муња; пред њом и свуда стајаху безбројна мноштва светих огњених Анђела, легиони и легиони, и нема им броја; лица им сијају јаче од сунца. Гледајући то, ја стајах са страхом и трепетом. А мој вођа ми рече: Када се тргне завеса, видећеш Господа Христа; и ти падни и поклони Му се; и свом душом пази, и слушај шта ће ти Он рећи.

"Чувши то, ја сам се радовао и дрхтао, јер ме захвати ужас и неисказана радост. Стајао сам и посматрао, чекајући да се дигне завеса. И гле, некаква пламена рука отвори завесу, и ја, као некада пророк Исаија, видех Господа нашег Исуса Христа где седи на престолу високу и уздигнуту, и серафими стајаху око њега (ср. Ис. 6, 1-2). На Њему хаљина порфирна, блистава и сјајна, лице Му прелепо и пресветло, а очи као два блага сунца с љубављу мило гледају на мене: Богочовечанска лепота Његова неисказана, никако да се погледом сва ухвати и сагледа. Ја падох ничице пред Господом клањајући Му се; трипута падах и устајах, сав узбуђен, сав радостан, сав блажен, сав преплашен. Од гледања лица Његова мене обузе таква радост, да се то никаквим речима исказати не може. Чак и сада, при сећању на то виђење, ја се сав испуним неисказаном радошћу. Лежећи ничице пред Господом, ја сам се сав потресен дивио толиком милосрђу Његовом, што је допустио мени, нечистом и грешном човеку, да дођем пред Њега и видим Божанску лепоту Његову. Свестан своје недостојности и величине Господа мога, ја сам говорио и понављао у себи речи пророка Исаије: О ја бедни! иако сам човек нечистих усана, удостојих се видети Господа очима својим (ср. Ис. 6, 7). Тада чух свемилостивог Господа мог где ми својим пречистим и преслатким устима благо изговори три медне и слатке речи, које ми душу засладише као нико и ништа до тада. Мало затим Господ ми рече друге три речи, и оне ми Божанском радошћу испунише срце. После тога преслатки Господ ми рече још три речи, које ме свега испунише таквим блаженством и запалише таквом љубављу, да сам се од духовне топлине и милине сав топио као

восак, и на мени се испуни реч пророка Давида: срце моје поста као восак, и растопи се у мени (Пс. 21, 16). Утом све небеске војске Анђела запеваше предивну и неисказану песму, а ја се, не знам како, поново обретох у рају. И ходећи по рају ја размишљах о томе што не видех Пречисту Госпођу Богородицу. И гле, угледах човека: блистав као муња, обучен у светао облак, носи Крст, прилази ми и говори: Хтео си да видиш свесветлу Госпођу и Царицу Небеских Сила, Богородицу. Није овде, отишла је у јадни свет земаљски, да помаже људима и да их утешава. Ја бих ти показао њено свесветло, сведивно и неисказано обиталиште, али се нема времена; јер треба да се вратиш откуда си дошао, пошто тако наређује Господ.

"Када ми он то говораше, мени се учини као да слатко заспах; затим пробудивши се, ја се обретох на истом месту где сам се раније налазио: лежим у углу. И ја се дивљах где сам био за време виђења, и шта се удостојих видети. И срце своје нађох препуно неисказане радости; и узнесох благодарност Господу моме што је изволео показати ми толику благодат".

Ово виђење свети Андреј исприча пред смрт своме пријатељу Никифору, и закле га да то никоме не прича док се не разреши од тела. А Никифор, писац овог светитељевог житија, поводом овога пише: "Док ми блажени Андреј причаше ово, душу моју захвати екстаза, занос, усхићење. И ја видех ово: око нас пуно кринова, ружа и другог разноврсног цвећа, и оно тако заносно мирише, да мени изгледа да се око нас налазе свети Анђели који невидљиво каде за време божанског казивања праведниковог. И ја много мољах блаженога да ми каже макар једну реч од оних које му Господ рече, али он не хте нипошто.

ЕПИФАНИЈЕ ПОСТАГЕ ДУХОВНО ЧЕДО ПРЕПОДОБНОГ АНДРЕЈА

Једнога дана три честита младића угледаше на улици преподобног Андреја. Један од њих рече: Ја држим да је она луда прави слуга Божји. - Други на то дода: Хајде да се на неки начин састанемо с њим. - Први то прихвати и рече: Ако хоћете, ја ћу то удесити. - Одвоји се од њих, приђе преподобноме и рече му: Брате,

ја и она моја два друга веома желимо да са нама поседиш и да поразговарамо. - Преподобни се осмехну и рече младићу: Ти си Епифаније, и од овога часа мој пријатељ и моје духовно чедо. - И они се загрлише, јер преподобни провиде и тог тренутка рече Епифанију да ће бити патријарх у престоници, Цариграду, и да ће постати духовни отац многима. И држећи се за руке они прићоше оној двојици младића. Епифаније им одмах исприча како га преподобни ослови по имену. Онда нађоше једно склоните место, седоше и поразговараше о духовним стварима, па се растадоше. Пошто младићи одоше, преподобни се осврну тамо-амо, па видевши да никога нема, подиже руке и стаде се молити за те младиће. За време молитве он се подиже са земље у ваздух, и стојећи у ваздуху мољаше се. По завршеној молитви он оде међу гомиле људи и по свом обичају изиграваше луду.

КАКО СЕ ПРЕПОДОБНИ АНДРЕЈ ПОДВИЗАВАО

Добровољни мученик, преподобни Андреј је дневно јео по пола пексимита. Тако је радио и када је имао и више на расположењу да поједе. Вина никада пио није. Дешавало се да по два, три дана, па и по читаву седмицу ништа не окуси, ако му људи не би пружили што да поједе. Често морен жеђу, он би на тргу, приметивши блатњаву локвицу воде, клекнуо, крстолико се сагнуо, три пута сркнуо, и тако утолио своју жеђ. То је понекад љутило мрзовољне гледаоце, те су га неки били, неки му говорили: Тако ти треба, лудо, да пијеш помије! - У таквим случајевима он није ништа одговарао, него се кротко уклањао. Ноћи је проводио радосно у молитви и наслађујући се добрима Божјим, а ујутру је излазио на улицу и упражњавао своје подвиге лудирајући се. Уствари, лудирањем Христа ради он је зле духове исмејавао и надмудривао. Проводећи цео дан у вреви градској, он се непрестано молио тајно у себи, и тако прекаљивао себе као у огњу Понекад се правио пијан, гурао се и гурали га; при томе су га неки тукли, неки ритали, неки безочно батинали; неки су га за косу вукли, неки му браду чупали; неки га на земљу поваљивали и ногама газили. Каткад су га деца исмејавала, задиркивала, тукла, штаповима ударала, за браду вукла, лице му

мастилом мазала. Христољубиви пак људи су га сажаљевали и давали му: неки обол,[9] неки два, неки хлеба, неки сира, неки воћа. И све то он је одмах раздавао себи сличним просјацима. Понекад су му милосрднији људи давали одело. Неки бестиднији просјаци су му то ноћу одузимали и остављали га голог.

ПРЕПОДОБНИ АНДРЕЈ МЕЂУ БЛУДНИЦАМА

Једном приликом преподобни Андреј пролазећи поред јавних кућа и играјући, једна од тамошњих бестидних жена виде га, а сматрајући га за сулуда, дохвати га за рубину и увуче у блудилиште. Одмах се слегоше друге бестиднице, и стадоше задиркивати и запиткивати Божјег човека. Но он се само осмехивао, не одговарајући ништа. Шта сви нису те бестиднице радиле да га наведу на блуд. Али им све беше узалуд. И оне стадоше говорити између себе: Манте га! та он је мртав, или је камен, или дрво! - Утом ће једна од њих рећи: Чудим се нашој неразумности: Овај сулуди човек има у себи демона, он гладује, жеђује, наготује, и нема где главе склонити; а ми хоћемо да он у себи има похоте! пустите га нека иде својим путем. - Док се то догађало, свети Андреј је посматрао демона блуда који се налазио усред тих жена: био је сав црн, на глави није имао косе већ поган помешану са пепелом, очи су му биле као у лисице, из њега је излазио страховито одвратан смрад, тако да угодник Божји запуши нос и непрестано пљуваше у демона. Гледајући светитеља како се гади блуда, демон говораше: Мене људи као мед држе у срцима својим, а овај ме с презиром пљује? Није се овај ради неког добра направио луд, него да се потпуно ослободи од робовања телесности. - Блажени је очима својим посматрао ђавола, а жене су само чуле глас његов, али га нису виделе. Пошто се бестидне жене наругаше Божјем човеку због његове стидљивости и чедности, оне га најурише из свога блудилишта.

О ДУШИ: ОДАКЛЕ ЈЕ, ШТА ЈЕ, КАКВА ИЗГЛЕДА

Једном Епифаније замоли блаженога Андреја да му објасни, одакле је душа човекова, шта је, и каква изгледа. Блажени му овако

објасни: Душа је живот и сила, и такорећи Бог. Души је Бог дао силу: да оживотворује тело, да управља њиме, да га загрева и окрепљује, јер је тело без душе блато и пепео и прах. Суштина душе је разумни дух, који је лак, мудар, разборит, дивотан, благ, сладак, тих, кротак, прелеп и пријатан, такмичи се с Анђелима. У почетку душа свакога човека блиста јаче од сунца; али уколико човек расте и пролази године, душа се његова мења према делима његовим и све више личи на дела његова; и каква су дела његова, такав је и изглед душе његове. Ако се човек труди у Еванђелским врлинама, душа му постаје чиста и светла; ако пак живи у гресима, душа му постаје мрачна и тамна. Но и они који живе у врлинама, душе им нису истога сјаја: јер свакоме душа сија према труду који он улаже подвизавајући се у божанским врлинама. Неке душе сијају јаче од сунца, неке као сунце, неке као месец, неке као светлост, неке као муња, неке као ћилибар, неке као љубичица, неке као вуна, неке као чисто злато. Једном речју: како се ко подвизава, онако и сија. Уколико се кроз подвиге приближава Богу, утолико јаче и сија, и постаје Бог по благодати заједничарењем у Светоме Духу-και γινεται Θεος κατα παριν τη μεθεξει του Παναγιου Πνετρατος. Уколико неко трпи невоље и муке ради Господа, утолико постају ближе Богу. Као што црно гвожђе, када се метне у огањ, сија и сво постаје огањ, тако и људи. Дух Свети је огањ, а ми смо црно гвожђе. Уколико упражњавамо пост, бдење, свуноћно стајање, молитву, уздржање - врлине, прописане нам од Духа Светога, утолико ћемо сијати очишћени, просветљени, озарени. - Тако исто, само у обратном правцу, треба расуђивати и о онима који душе своје прљају гресима. Јер у почетку Бог, створивши човека, дуне му у лице дух животни, и поста човек душа жива (1 Мојс. 2, 7). Тако су душе људске створене чисте, чистије од светлости. И деца док су у утроби мајчиној, душе су им чисте. А касније, у животу, када почну чинити грех, душе им се помрачују; и уколико дубље залазе у грех, утолико мрачније и постају. Многе душе, када се разлуче од тела, изгледају изранављене; неке изгледају изгладнеле и као у рите обучене; неке су скроз губаве; неке црне као катран; неке испечене као црни ћумур, душе злопамтила су као демони; душе кривоверника као најдубљи мрак; душе мужеложника и идолопоклоника су црње од најцрњег мрака.

Епифаније упита преподобног Андреја: Јесу ли ђаволи слични анђелима или нису? - Преподобни одговори: Чедо, нису. Они су створени исти по суштини, али су помрачени. Међутим, свети анђели су неоскврњени и чисти, те сијају јаче од сунца.

ПРЕПОДОБНИ АНДРЕЈ СТОЈИ У ВАЗДУХУ ЗА ВРЕМЕ МОЛИТВЕ

Преподобни Андреј имао је обичај да у глуво доба ноћи, да га нико не би приметио, одлази црквама и моли се Богу. Тако једне ноћи он крену цркви Свете Богородице на тргу Константиновом. У то доба на тргу није било никога. Када преподобни стиже до црквених врата, пружи десну руку, закрсти врата крсним знаком, и она се сама отворише, и он уђе у цркву и стаде на молитву. Но то виде један младић који је стајао у сенци, те га преподобни ни приметио није. Пренераженом оним што виде, он рече у себи: Гле, какве потајне слуге има Господ у овом престоном граду! - И полако пришавши вратима, он опрезно завири у цркву и угледа овакав призор: преподобни сав у пламену стоји у ваздуху пред амвоном и моли се; из њега на све стране избија пламен и неки беспримерно диван мирис који се осећао до самих врата, крај којих је стајао младић. Ужаснут призором и сав претрнуо од страха, младић се повуче и прикри да сачека излазак преподобног. Пошто сврши молитву, преподобни изиђе из цркве, опет осени врата крсним знаком и она се сама затворише. И тада преподобноме би Духом Светим откривено да је онај младић видео све шта је он урадио у ово глуво доба ноћи. Преподобнога то ожалости. Но њему би Духом и ово наложено: да нареди младићу да никоме не говори шта је видео. И он окренувши се пође, приђе младићу који је стајао у сенци и рече му: Чедо, пази, никоме не казуј што си видео, и милост Господња биће с тобом. Ако пак једну реч изустиш о ономе што си видео, ја ћу наредити нечистом духу да те казни. А знај и ово: тако ми Исуса, ни твој Анђео хранитељ неће ти допустити да то обелоданиш! Ево и њему налажем да тако поступи, те ћу ја бити без бриге и спокојан. - Гледајући преподобног и слушајући шта му

говори, младић, сав претрнуо од страха, рече: Господине, нећу никоме казати.

Враћајући се кући овај младић говораше себи: О, каквог свеца ми имамо, а ми безумници то и не знамо! О, чуда! о, тајне Божје! Што сам у Житијама Светих читао, то сам ноћас својим рођеним очима видео! - Дошавши кући, он у усхићењу и у узбуђењу хтеде да исприча својима шта је све ове ноћи видео, те да би и њих обрадовао. Али, чим хтеде да отвори уста, он угледа пред собом пламеног младића који је блистао као муња и који му претећи рече: Ни речи да ниси рекао, несрећниче! Иначе ћеш одмах бити предат нечистом духу и постаћеш играчка демона. - Младић се страховито уплаши и поче дрхтати; и таман хтеде да викне од страха, а пламени младић му својом десном руком запуши уста, говорећи: Умукни! - И рекавши то, пламени младић нестаде из очију његових. А престрављени младић толико дрхташе од страха, да се умало не сруши на земљу. И све што је те ноћи видео, остаде му у живом сећању, али, хтео не хтео, никоме није смео ни речи рећи о томе.

ОГЊЕНИ КРСТ ВОДИ ПРЕПОДОБНОГ АНДРЕЈА

Једне ноћи, ходећи по свом обичају улицама Цариграда и упражњавајући своје подвиге, преподобни Андреј се обрете недалеко од цркве светих апостола Петра и Павла. Ноћ беше без месечине, облачна и мрачна, а на путу изложена дубока јама, пуна блата и воде. Преподобни наиђе на њу. Утом се, по допуштењу Божјем, појави Сатана сав црн, саплете преподобног ногом и рину у јаму. Тонући у мућу, преподобни завапи: Апостоли Христови, ви огњеним учењем својим спасавате свет, притекните у помоћ ништавном слузи вашем и извадите ме из ове дубоке јаме. - И тог часа се у правцу цркве светих Апостола по јави у ваздуху крст који је пламтео као огањ и слао своје зраке преподобноме у јами. Угледавши крст, преподобни повика: Нека се покаже на нама сјај лица Твога, Господе! - И одмах се појавише у ваздуху два светла предивна човека: један с једне а други с друге стране крста који је стајао и светлио. Тада се та два човека спустише к преподобноме у јаму, па га ухватише један десном а други левом руком, извадише из

муља, поставише на пут, и одмах постадоше невидљиви. Чудесни пак крст иђаше ваздухом испред преподобног обасјавајући му пут, док га не доведе на трг. И тек га онда нестаде. Стојећи на тргу и гледајући ка цркви светих Апостола преподобни имаде ово виђење: црква светих Апостола измени се у неисказано лепшу и неподражљиво велељепнију; у средини цркве Господ Христос седи на престолу, а око Њега Херувими и Серафими са свом војском Небеских Сила предстоје Му са страхом и трепетом. - Преподобни, пруживши руке ка Господу, повика: Помени ме, Господе, у Царству своме!

ЛИЦЕ ПРЕПОДОБНОГ АНДРЕЈА СИЈА КАО СУНЦЕ

Једнога јутра Епифаније уђе у цркву Свете Богородице. У цркви је стајао на молитви преподобни Андреј. Епифаније застаде у паперти, и њему се отворише унутрашње очи, те он виде ово: преподобни Андреј час пламти као пламен огњени, час блиста као снег, а лице му сија као сунце. - Ово виђење потраја дуго. Када се оно заврши, Епифаније се осврну на све стране, па пошто виде да нема никога, он сав радостан и весео приђе своме омиљеном оцу и учитељу, паде му пред ноге, говорећи: Благослови, оче, своје духовно чедо. - А преподобни, неисказано смирен, погледавши Епифанија, сам паде пред ноге његове, и говораше: Моли се за мене, господине, и ти благослови мене, јер то више приличи теби, пошто те данас видим прослављеног благодаћу Божјом. Видим благодат и сјај на лицу твом; ти стојиш у светој цркви Божјој, а рука Господа Сведржитеља облачи те с неба у архијерејске одежде и омофор, и поверава ти крму Цркве своје, да пасеш овце Његове. Са тог разлога ти двоструко благослови мене и моли се за мене ништавног.

Пошто целиваше један другога светим целивом, они седоше у паперти у скровитом месту. И стаде преподобни поучавати Епифанија, како да живи и како да се подвизава. И говораше му: Знам, чедо моје, да ти радиш на своме спасењу, јер извршујеш заповести Господње. Но иако је тако, ја те молим, прими и од мене ову поуку. Пази, чедо, да са што више суза чистиш душу своју и тело, па ће ти правда бити веома мила и милостиња веома слатка.

Испуни срце своје кротошћу; буди свет и безазлен; буди светлост. Негуј у себи мудрост, смерност, доброту, молитву непрекидну, љубав нелицемерну, целомудрије. Поред тога, буди самилостив, сиромахољубив, монахољубив, богољубив, врлинољубив. Упражњавај ћутање, уздржање, трпљење у невољама, благодушност, неосуђивање, негрђење, неоговарање. Стичи негњевљивост, несујетност, скромност, неохолљивост, да би те Господ узвеличао пред свима Светитељима и безбројним Небеским Силама. Свом душом приони извршивању еванђелских врлина, да би те Господ узвисио, и прославио, и наградио. Држи све то, и Бог ће бити с тобом.

Још говораше блажени Андреј Епифанију: Ђаво има обичај да из људи најпре одагна благодат Божју, па онда несметано улази у њих. То не значи да се благодат плаши ђавола; не, него се она гади и мрзи смрад греха.[10] Ђаво не може силом да натера на грех; човек само по својој слободној вољи иде у грех, а ђаво га подстрекава, голица и подсећа на грех. Човек који нема храбрости у души и чврстине у вршењу врлина, подаје се том подстрекавању, и оклизне се у грех. И ђаво с правом окривљује таквога човека за грех, јер такав човек греши по својој властитој слободној вољи.[11] Због тога онда и одступа благодат Божја од таквога човека.

Епифаније упита преподобног Андреја: Откуда ђаво зна шта је који човек учинио од детињства па све до старости? - Преподобни одговори: Зар не знаш да се крај хришћана неодступно налазе ђаволи? Пошто је то тако, јасно је да они и дела наша знају.

Док ова два угодника Божја сеђаху и разговараху, ђаво који је недалеко стајао, баци замку на Епифанија. То само свети Андреј виде, и рече ђаволу: Неваљалче и прљавко, одступи одавде. - Ђаво му на то одврати: У овом граду не постоји већи неваљалац од тебе. Али ће доћи време, када ћу ја дигнути руке од свога заната, јер ће људи постати гори од нас ђавола. - Светитељ га упита: Откуда ти то знаш? - Ђаво одговори: Врло је искусан наш отац; седи у паклу, и гатајући учи нас, пошто наша природа апсолутно ништа не зна.[12] - Преподобни га упита: А каквим се гресима људским ви ђаволи највише радујете? - Ђаво одговори: Идолопоклонству, мађијама, тровањима, а нарочито убиствима, злопамћењу, злоби, содомском

греху и блуду. - Светитељ га упита: А кад се неко одрекне својих страсти и грехова, и кроз покајање приступи Господу Богу нашем, шта ви онда радите, како се држите? - Ђаво одговори: Ми таквога мрзимо и љути смо на њега, али тако да он то не зна. Но ипак се надамо да ће нам се вратити. Јер има много таквих, који нас се одрекну, па нам се опет врате. - Чувши то, светитељ дуну на ђавола, и он тог тренутка нестаде.

ЕПИФАНИЈЕВО ИСКУШЕЊЕ И ПРЕПОДОБНИ АНДРЕЈ

Једно време демон блуда стаде силовито нападати Епифанија. Јадни младић се сневесели и уплаши да душу своју не укаља муљем греха. И отпоче сурово постити и ноћи проводити у молитвеном бдењу; и са сузама призиваше Бога да му помогне и не допусти да падне у такву пропаст. А проклети демон га све јаче и јаче нападаше: убациваше му у душу нечисте помисли да му помоћу њих распали тело, те тако ували у блато блуда дивну душу његову. Поред тога демон га и у сну искушаваше. Често помишљајући да неће моћи издржати огањ искушења, Епифаније је устајао на молитву: дуго и дуго правио метанија, ударао себе у груди, - све тако док га снага не би издала. Једном, после такве напорне молитве, он поједе три унције соли, и тело му се запали од страховите жеђи. Он то учини, да би телесном жеђи угасио духовни огањ. И заиста он осети неко олакшање у искушењу. И на јави виде демона блуда: кажав као свиња стоји и брекће. Епифанију се згади, и он пљуну у лице одвратном демону.

Неколико дана после тога Епифанија срете на тргу блажени Андреј; погледа у Епифанија и осмехнувши се рече му: Овца сам твога духовног стада, и волим со и једем со. - Чувши то, Епифаније се веома удиви и рече преподобноме: И то ти је познато, оче? Ох! а зашто си ме онда на цедилу оставио? Ето, мучи ме зли демон, срце ми поједе. - Преподобни му одговори: Где ће војник показати своје јунаштво ако не у рату? И како би Бог знао да Га ти љубиш, ако не види како се држиш у рату са ђаволом, и како га побеђујеш? Како ћеш заслужити награду ако не претрпиш невољу и искушење, и нападаје таштих демона? Јер Царство небеско добијају они који се

побожно подвизавају, боре, и трпе невоље, искушења, муке, злостављања, оскудицу. Овај свет је дим и пепео и сан. Људи овога света не брину се о свом унутрашњем човеку; они уживају, једу и пију; они сложно испуњују ђаволове жеље, а он им као пријатељима и слугама својим у замену за то даје таште радости и уживања овога света. Ти пак, чедо, муке си поднео и о којима говориш, постаће ти слатке, кад за сваку од њих будеш примио по награду. Стога, немој то потцењивати, него буди истрајан у томе, да би добио награду и наследио Царство небеско. Не заборављај речено у Светом Писму: Многе невоље има праведник, али га од свих избавља Господ (Пс. 33, 20). Не знаш ли да нам је Бог дане овога живота дао као хрвалишта, да се хрвемо, да се боримо са демонима; да дан и ноћ бдимо у молитви, борећи се, подвизавајући се, испуњавајући заповести Божје. Чедо моје, човек који не прељубочинствује, не блудничи - тамјан је пред Господом; а човек прељубочинац, човек блудник - као поган ће бити дани живота његова. Мудар човек, који просвећен даром Светога Духа зна дубине Светога Писма, постане ли блудник, његово знање неће имати никакве вредности пред Богом, ако он исповешћу и сузама не спере прљавштину грехова својих. Зато, немој се стидети што те ђаво напада, искушава, ратује с тобом; радије се радуј и весели, знајући да ако се не прекувамо у искушењима, не можемо постати сладак хлеб Богу.

Рекавши то Епифанију, преподобни га целива светим целивом, па се Епифаније врати дому свом.

КАКВЕ ИЗГЛЕДАЈУ ДУШЕ ПРАВЕДНИКА И ГРЕШНИКА НА ЗЕМЉИ

Једне године на Ускрс блажени Андреј стајаше на молитви у цркви Свете Софије, и то при самом улазу. И Господ му откри како су поједини људи провели минуле дане светог Великог Поста, показавши му како изгледају њихове душе. Посматрајући људе који су излазили из цркве, он Духом Светим виде и сазнаде свачију душу, и у њој њену врлину и њен порок.

Тако, он виде многе људе: лица им бела и чиста као снег; некима лица сијају као сунце, а глава им помазана јелејем и миром,

на главама им златни венци, миомир излази из њих као из ружа и љубичица, на њима су хаљине царске, предивни младићи им указују поштовање и прослављају их. То су они што богоугодно проведоше свету Четрдесетницу служећи Господу постом и молитвом и сваком врлином, и добише почетне награде Небеског царства и невидљиво их носе. Гледајући их, блажени Андреј се радовао и благодарио Господу за њихов напредак.

Виде он и друге: бели су као снег, лица им сијају као сунчани зраци, а на њима почива Свети Дух, јер су чисти и пуни врлина, уздржавали су се од прељубе, од блуда, од злобе, од празнословља, и причешћивали се често Светим Тајнама.

Виде опет и овакве: обучени у златне кабанице, пуни су светлости и сјаја, бели голубови лете изнад њихових глава, из њих се лије скупоцено миро и миомир тамјана, а испред њих анђели Божји као духовни голубови. То су они што сиромахе хлебом хране, што робље откупљују и ослобађају уза, што дугове туђе исплаћују, што сиротињу помажу, што просјаке одевају, што светитеље празнују, што се од порока чувају.

Онда виде неке овакве: обучени у скупоцене хаљине, лица им зраче миљем, прати их нека прелепа девојка са маслиновим венцем око главе; она им миром лица помазује. То су они што тамнице посећују и сужње теше и помажу, што болесне походе и видају, што реч Господњу воле изнад свега, што избегавају хуљење и оговарање, што сваким доброделањем блистају.

После тога виде и овакве: лица им почађавела; некима је лице премазано смрдљивим гнојем, мачке и пси иду испред њих, змије им висе о удовима и сишу им тела, а жабе им по ногама. То су распутни људи, мужеложници, блудници, онанисти, сребролупци; они су све удове своје предали ђаволу, и заробљеници су његове воље. Змије пак и аспиде и остале разноврсне животиње нису друго до демони. Они уживају и веселе се кад неко од људи испуњује њихову вољу.

Затим виде неке: голи телом, црни и мрачни, очи им пламте, лица им црна као на тигању печена. Демони им замотали конопце око вратова и вуку их као мазге, притом држе оштре мачеве у рукама. Неки пак демони носе огњене батине, и страховито их бију

да што брже иду. А изнад њих стоји написано: врачари, бајачи, чаробњаци.

Потом виде овакве: људи голи, црни као ђаволи, крваве им каме у рукама, а на глави свакога од њих гује гњева и љутине; и гуја дотле распаљује свакога од њих док не изврши њену вољу А они се понашају као помахнитали и неурачунљиви. То су убице, грабљивци и гадни расипници.

Онда преподобни виде: неки бедници у рите одевени, и мноштво жена иду са њима исто тако одевене; тела им бодљама и трњем начичкана; око њих најодвратнији гмизавци, жабе, пацови, корњаче, и друге гадине. То су јаросници и гњевљивци, рђави и сурови, који слуге своје страховито муче и злостављају.

Виде преподобни и овакве: тела им од главе до ногу премазана чађу, лица им намргођена и пуна отрова; змије и аспиде им запушиле уши и затвориле очи, да не виде сунца, нити чују Свето Писмо које се по светим црквама чита. А изнад њих у ваздуху стоји написано ово: Злоћа[13] - прва ђаволова кћи. Из ноздрва јој цури отров аспида и змија и скорпија и гадина, и испуњује убитачном горчином и ваздух и душе људске. То су они што људе доводе у опасности и смрти, злопамтила,[14] непријатељи, гордељивци, псовачи,[15] вређачи, опадачи, они који туђе грехе осуђују и пресуђују.

ЈАВЉЕЊЕ ПРЕСВЕТЕ БОГОРОДИЦЕ У ЦРКВИ ВЛАХЕРНИ

Године 911. првог октобра за време свеноћног бдења у Богородичиној цркви Влахерне у Цариграду блажени Андреј стајаше на дну цркве са својим учеником Епифанијем и мољаше се. У четврти сат ноћи виде блажени Андреј заштитницу и помоћницу свих хришћана Пресвету Богородицу где се појави у цркви изнад народа са распростртим омофором на рукама, као да том одећом покриваше народ. Беше обучена у златоткану порфиру и сва блисташе у неисказаном сјају, окружена апостолима, светитељима, мученицима и девицама. Преклонивши колена, Она се дуго молила, заливајући сузама своје боголико и Пречисто лице. Свети Андреј видећи то јављење показа руком Епифанију, и упита га: "Видиш ли,

чедо, Госпођу и Царицу света, како се моли за сав свет? Епифаније одговори: "Видим, свети оче, и ужасавам се".

КАКО АНЂЕЛИ НЕВИДЉИВО КАДЕ ЉУДЕ

Једном приликом преподобни Андреј и Епифаније сећаху и читаху Беседу светог Василија Великог о крштењу. Док је Епифаније читао, они обојица изненада осетише диван миомир. Епифаније се силно зачуди откуда тако изврстан мирис. Преподобни пак Андреј је видео откуда долази миомир, и ко је тај што га невидљиво шири. Док је Епифаније читао, преподобни му није хтео открити ту тајну. А кад Епифаније заврши са читањем Беседе, одмах и мирис нестаде. Зачуђен тиме, Епифаније упита преподобнога: Молим те, часни оче, кажи ми откуда онај миомир за све време док сам читао? - Преподобни му одговори: Анђео Господњи беше овде, не један него много њих, док се ово читало. Један од њих, величајући речи Светога Духа, сав радостан кађаше богодолично. - Епифаније га на то упита: Анђели су невештаствена бића, где онда налазе тамјан и кадионицу и жар? - Преподобни изненађено погледа у Епифанија и рече: Чудне ствари говориш, човече! Та ко ти је казао да Анђели Божји поседују вештаствене кадионице, или да употребљавају жар земаљског света? Духовна бића поседују духовне, а вештаствена бића вештаствене ствари. Када Анђели хоће да каде светитеље или онај надумни престо божански, они ничим другим не каде до оним предивним миомиром што излази из чудесног и неприступног Божанства. Стојећи пред страшним престо лом Сведржитеља, Анђели примају миомир који се отуда муњевито излива, и зато стално миришу на неисказани миомир Божанства.[16] Миришу они и на рајско цвеће које доносе, и на невидљив начин подносе то невидљиво цвеће човеку, те се душа његова испуњује слашћу и миљем тог рајског миомира. Анђели невидљиво каде људе у следећим приликама: прво, када се читају свете књиге Анђели невидљиво окружују оне који читају, желећи да чују богонадахнуте речи Пресветога Духа; друго, када се неко моли Богу, Анђели са великом љубављу стоје око њега и заједно се са њим моле; и треће, када се човек из љубави према Богу труди, или страда, или се

неустрашиво бори. Тако, Анђели каде оне који се боре за веру, да би их окрепили и охрабрили на подвиге.

ПРЕСТАВЉЕЊЕ БЛАЖЕНОГ АНДРЕЈА

Једнога дана преподобни Андреј и Епифаније сећаху и разговараху. Утом преподобни подиже очи к небу и дуго гледајући горе заливаше сузама своје боголико лице.[17] Епифаније га упита: Часни оче, реци чеду свом, зашто рониш толике сузе? - Преподобни му одговори: Чедо моје, ево дошао је крај земаљском животу мом, и ми ћемо се телом растати. Али ти немој туговати, јер одлазим у непролазни живот. - На ове речи преподобнога Епифаније се веома снужди. Зато му преподобни рече: Немој, чедо моје, туговати због пресељења мог. Та блаженство је отићи из овога света. Јер шта имамо ми са овим таштим светом? Ми нисмо створени да заувек останемо у овом свету, него да се у њему богоугодно подвизавамо, па да онда идемо у своју небеску постојбину. Јер овде ништа није наше. Овај свет је горак: пун је злих демона који другују са људима који драговољно чине зло, па онда такве одвлаче у пакао. А онај свет, свет Херувима и Серафима, ка коме ја одлазим, пун је вечне светлости и славе Пресвете Тројице. Ево, ово је мој последњи разговор с тобом. Пази шта ти на растанку кажем, и сећај се ових речи мојих. Ти ћеш постати монах; благодаћу и милосрђем Јединородног Сина Божјег водићеш богоугодни живот. Господ ће те у своје време подићи на епископски престо ове престонице, да будеш светило и пастир. Заклињем те Пресветом Тројицом и Пречистом Владичицом Богородицом, када будеш постао патријарх, немој прослављати спомен мој, нити ми храм подизати, нити споменик, нити ми ма какву почаст људску указивати. Не послушаш ли ме у овоме, верујзапашћеш у искушење, јер сам молио Бога да ме не прославља на земљи. Ти пак, чедо моје, имај страха Божјег у души својој, и љуби Бога свим срцем својим; светитеље празнуј; моли се за све: за оне који нас воле и за оне који нас мрзе, за заробљенике, и за све што су у невољама и опасностима. И ја, ако обретем слободу пред Христом Богом, бићу духом непрестано с тобом. А о дану и часу у који ће те Бог превести из овог у онај свет, ја ћу те, известити. У вечној слави и

радости бићемо заједно обојица, као што ми то откри Господ. Пази чедо, као архијерej немој никога рукополагати из пристрасности, или из пријатељства, или на заузимање пријатеља, или из користољубља, него од свакога тражи врлину и веру и истину и праведност. Спомињи ме у светим молитвама својим, нарочито на светој литургији. Јер ништа тако не умилостивљава свевишњег Бога према грешницима као света литургијска жртва. О, чедо моје, запиши речи моје на таблици срца свога: старај се о сиротињи, штити удовице и сирочад, збрињавај путнике, посећуј болесне, походи сужње. Држи се свега тога, и Господ ће саархипастирствовати с тобом и руководити те, и љубав Оца и Сина и Светога Духа биће с тобом.

Рекавши то, преподобни предложи Епифанију да заједно преклоне колена и помоле се Господу. Преклонивши колена, преподобни се мољаше овако: Оче, Сине и Свети Душе, Свебожанствена Тројице, преклињемо Те ми просјаци и путници, ми убоги и голи и невољни, који немамо где главе склонити у овоме свету, и молимо Те свемилостиви Господе, опрости нам по великој милости својој све што сагрешисмо речју или делом или мишљу Свим срцем Те молим, Господе, за овог слугу Твог Епифанија: просвети очи његове благом муњом Божанства свога; прожми милосрђем сва унутрашња чула његова; обасјај мисли душе његове неисказаним миомиром вечноживе благодати Твоје; удахни у њега дух мудрости, дух јачине, дух разумности, дух боготвореће љубави,[18] дух самилости и мира, дух кротости, дух животворних суза, да вођен и руковођен Твојом сведржитељском десницом чини оно што је угодно Теби.

Кад преподобни заврши молитву, изненада сину пред њима силна светлост и разли се диван миомир од разноврсних мириса, и Епифаније паде на земљу. Преподобни га подиже руком, закрсти му чело крсним знаком, и говораше: Нека нас име Невидљиве Светлости осени! Нека нам Бог Херувима буде у помоћи! Нека молитве Серафима, Престола, Господстава, Власти и безбројног мноштва Небеских Сила, Апостола, Мученика, Еванђелиста, Пророка, Исповедника, Испосника штите слугу Твога! Нека молитве угодника Твојих по горама, по пештерама, по пустињама, и молитве

оних што Ти служе у општежићима, по селима и градовима, буду у помоћ слузи Твоме! Молим Те, Господе преблаги, и преклињем: спаси чедо моје Епифанија; чувај га у светости Твојој, у сили Твојој, у љубави Твојој, и у вољи Твојој, да би проводећи живот богоугодно с миром стигао у предверје Царства Твога!

Пошто тако благослови своје духовно чедо Епифанија, преподобни Андреј га целива у очи, у лице, у прса, у руке, па оде? а Епифаније остаде тужан и ожалошћен.

Преподобни Андреј, раставши се са Епифанијем, оде на Иподром, нађе једно скровито место, и ту проведе сву ноћ на молитви. А мољаше се: за све што су у опасностима, у невољама, у нуждама, у ропству, и за сав свет. И док се он тако мољаше, к њему дођоше свети Анђели и безбројни Светитељи, и он гледајући их као пријатеље и осмехујући се, испусти душу. И тог тренутка се рашири по том месту дивотан миомир, од разноврсних мириса и кађења.

Тај миомир, дивнији од сваког мириса, осети и једна сиротица, чија кућица беше недалеко од места где се блажени Андреј престави. Она по трагу тог мириса дође до тела преминулог светитеља. И ту тек она осети у свој јачини где из његовог тела избија божански мирис, са којим се никакав земаљски мирис не може упоредити. Запањена и узбуђена, жена отрча да обавести суседе о необичном чуду. И многи дотрчаше до места где се преподобни преставио, које је и надаље мирисало опојно и необично, али само тело не нађоше, јер га Господ беше пренео некуда.

Те ноћи зором рано стојећи на молитви, Епифаније виде душу светог Андреја како она, светлија од сунца, иде на небо, вођена и праћена светим Анђелима и Светитељима, док се чудесно и чаробно певање разлегало на све стране. Усхићен красотом и величанственошћу призора, Епифаније пружи руку к небу и светитељу и кликну: Помени ме, свече Божји, у припремљеном ти Царству, јер данас видим чудеса која превазилазе сваки ум.

И писац Житија светога Андреја, свештеник Никифор при цркви Свете Софије у Цариграду, лични пријатељ светога Андреја, и једини човек коме је преподобни поверавао тајне свога јуродивог живљења, - које је делимично поверавао и Епифанију -, овако завршава необично Житије необичног угодника Божјег светог

Андреја: "Тако се престави некада прикривено сунце и огњени стуб небоземни, свети Андреј, Господа ради просјак и луда и странац и презреник и ништавник и пониженик, а сада син Божји по благодати - υιος Θεου κατα χαριν и наследник Царства небеског. Престави се 28. маја,[19] пошто се шездесет шест година подвизавао тајно служећи Богу. А ја Никифор, милошћу Божјом презвитер Велике цркве царскога града, зване Света Софија, описах чудеса и славни живот чесног и светог оца Андреја онако како сам их својим сопственим очима видео и како сам о томе сазнао од славног Епифанија, каснијег архиепископа овдашњег, - благодаћу и човекољубљем Господа нашег Исуса Христа, коме са Оцем и Светим Духом нека је слава сада и увек и кроза све векове. Амин".[20]

ЖИТИЈЕ И СТРАДАЊЕ СВЕТОГ СВЕШТЕНОМУЧЕНИКА КИПРИЈАНА[21] И СВЕТЕ МУЧЕНИЦЕ ЈУСТИНЕ ДЕВИЦЕ

У ВРЕМЕ цара Декија живљаше у Антиохији Сиријској неки Кипријан, философ и чувени волхв.[22] Он беше родом из Картагине, од родитеља незнабожаца, који га од детињства предадоше на службу своме незнабожачком поганом богу Аполону. У седмој години својој Кипријан би поверен волхвима да изучи вештину волхвовања[23] и демонску мудрост. А кад напуни десет година, родитељи послаше Кипријана на гору Олимп, да се усаврши у жречеству,[24] јер ову гору незнабошци називаху обиталиштем богова, пошто се на њој налажаше огромно мноштво идола, у којима живљаше безброј демона. На тој гари Кипријан изучи ђавољу науку до савршенства: јер упознаде разна демонска утварања, научи да изазива промене у ваздуху, да пушта громове и кишу, да узбуркава таласе морске, да прави штете по воћњацима, градинама и пољима, да наводи на људе недаће и болести; једном речју, он изучи свепагубно мудровање и свезло деловање ђаволово. И виде он тамо безбројне војске демона са Кнезом таме, коме једни демони предстојаху, други служаху, трећи клицаху, величајући

свога кнеза; а неке демоне шиљаху по целом свету да варају људе. Виде он тамо све незнабожачке богове и богиње, и разноврсне утваре и привиђења по заласку сунца, и то не хлеб или неко друго јестиво већ једино храстов жир. А кад му би петнаест година, Кипријан доби за учитеље седам великих жречева који служаху седморим планетама. И од ових жречева од дознаде многе демонске тајне. Затим отпутова у град Агре, где неко време послужи богињи Ири, и од тамошњег жреца научи многа лукавства. Извесно време Кипријан проведе и у Тавропољу, служећи Артемиди. Одатле отпутова у Лакедемонију, и научи каквим се врацбинама и утварањима може чинити то да мртваци говоре из гробова.

У својој двадесетој години Кипријан отпутова у Египат, и У граду Мемфису учаше се великим залима и врацбинама. У својој пак тридесетој години он оде код Халдејаца,[25] и изучивши звездословље он заврши своје школовање, и отпутова у Антиохију савршен у сваком злу: волхв, и врачар, и душегубац, велики пријатељ и верни слуга Кнеза пакленога, са којим говори лице у лице, и од кога се удостоји велике части. О томе он сам говораше овако: Верујте ми, ја самог ђавола видех, јер га жртвама умолих, и целивах, и разговарах с њим и са доглавницима његовим; и он ме заволе, и похвали моју памет, и пред свима рече: "Ево новог Амврија; брз нам је на послушање, достојан је нашег удела". И обећа ми да ће ме по изласку мом из тела поставити за кнеза, и да ће ме за живота на земљи у свему помагати; и даде ми пук демона да ми служе. А кад одлажах од њега, он викну к мени: "Буди храбар, ревносни Кипријане!" И уставши испрати ме, тако да се сви доглавници његови зачудише. Зато и сви кнезови његови, видевши какву ми почаст он указује, беху врло услужни према мени. А лице његово беше као цвет травни; на глави имађаше раскошни венац од злата и блиставог камења, које обасјаваше цело поље оно; и одело његово беше чудесно. Када се пак окреташе тамо или овамо, сво се оно место тресијаше; и крај престола његовог стајаху у великој покорности многобројни зли дуси разних чинова; тада и ја предадох њему целога себе, покоравајући се свакој заповести његовој.

То сам о себи казиваше Кипријан после свог обраћења Христу. Из тога се јасно види какав је био човек: пријатељ демонима, чија сва

дела чињаше, пакостећи људима и обмањујући их. Јер, боравећи у Антиохији, он многе људе наведе на сваковрсна гадна безакоња, многе уби отровима и чарањем, младиће и девојке приношаше на жртву демонима; и врло многе научи свом волхвовању злом; он учини да једни по ваздуху лете, други - по облацима у лађама плове, трећи - по водама ходе. И од свих паганаца он беше поштован и слављен као најврховнији жрец и најмудрији слуга њихових богова свегадних. И многа прибегаваху к њему у невољама својим; и он им помагаше демонском силом које беше пун: једнима помагаше у блудочинству, другима у гневу, у непријатељству и освети, трећима у зависти. И већ сав беше на дну пакла и у устима ђавола, син геене, заједничар демона и вечне погибли њихове.

Но Господ, који не жели смрти грешника, по неисказаној доброти Својој и по милосрђу Свом које греси људски не могу иобедити, изволи потражити овог пропалог човека, и њега, потонулог у дубине пакла, извући из понора и спасти, и на тај начин свима људима показати Своје човекољубље. Јер нема греха који побеђује Његово човекољубље. А Господ спасе Кипријана од његове погибли на овај начин:

У то време живљаше у Антиохији нека девојчица, по имену Јустина. Она се роди од незнабожних родитеља: од оца Едесија, жреца идолопоклоничког, и од матере Клеодоније. Ова девица Јустина, када постаде пунолетна, сеђаше једном код куће крај прозора. Том приликом она чу реч спасења из уста неког ђакона Праилија који је туда пролазио и говорио о очовечењу Господа нашег Исуса Христа, како се роди од пречисте Дјеве, и сатворивши многа чудеса благоволи пострадати ради нашег спасења, па васкрсе из мртвих са славом, узнесе се на небо, седе с десне стране Оца, и царује вечито. Ова ђаконова проповед паде на добру земљу у срцу Јустине, и убрзо стаде доносити плод и искорењивати у њој свако трње неверја. Зажеле Јустина да је тај ђакон научи више и потпуније, али јој девојачки стид не допусти да га потражи. Ипак она тајно одлажаше у цркву Христову, и често слушајући реч Божју, делањем Духа Светог у срцу њеном, она поверова у Христа, Ускоро затим она и матер своју приведе Христовој вери. Потом она и свог старог оца приведе вери. Он, видећи памет своје кћери, и слушајући мудре

речи њене, размишљаше у себи: идоли су начињени рукама људским, и како могу бити богови када немају ни душе ни даха? Док он тако размишљаше, виде ноћу у. сну неко необично божанствено виђење: виде он велику војску светлоносних Анђела, а усред њих беше Спаситељ света - Господ Христос, и чу где му Спаситељ говори: Ходите к мени, и даћу вам Царство небеско.

Тргнувши се из сна, Едесије одмах пође са женом и ћерком к епископу хришћанском Оптату, молећи га да их научи Христовој вери и да им подари свето крштење. И још му исприча речи своје кћери, и о своме виђењу Анђела. Чувпш то, епископ се обрадова њиховом обраћењу. И пошто им много говори о вери, он крсти Едесија, и жену његову Клеодонију, и кћер Јустину. И причестивши их Светим Тајнама, он их отпусти с миром. А када се Едесије утврди у вери Христовој, тада епископ, видећи побожност његову, рукоположи га за презвитера. И Едесије поживе врлински у страху Божјем годину и шест месеци, и тако у светој вери сконча живот свој. Јустина пак добро се подвизаваше у заповестима Господњим љубећи женика свог - Христа, и служећи Му у молитвама усрдним, у девству и целомудрију, у посту и у уздржању великом. А ђаво, који мрзи род људски, видећи такво живљење њено, позавиде врлинама њеним, и стаде јој пакостити, наводећи на њу разне беде и невоље.

У то време бејаше у Антиохији један младић, по имену Аглаид, схоластик,[26] син богатих и знаменитих родитеља. Он сав живот свој провођаше у сластима и сујети овога света. Једном приликом он угледа девицу Јустину која је ишла цркви, и зачуди се њеној лепоти. И ђаво му убаци у срце рђаву мисао о њој; и распаливши се пожудом према њој, Аглаид се стаде на све могуће начине паштити да се упозна са њом и задобије љубав њену, па да онда чисто јагње Христово ували у своју нечистоту.

Са тим циљем он сачекиваше девицу на местима где је она обично пролазила, добациваше јој ласкаве и саблажњиве речи, хваљаше и величаше њену лепоту, и изјављиваше јој љубав, ловећи је на тај начин заводљивим мрежама на блудочинство. Девица се склањаше од њега и бегаше, гнушајући га се, и није хтела ни да чује његове ласкаве и лукаве речи. Но младић, не престајући да пожудно чезне за њеном лепотом, посла к њој молбу, да ли би хтела да му

буде супруга. Она му одговори: Ја имам женика - Христа; Њему служим, и чистоту своју чувам; Он и душу и тело моје чува од сваке нечистоте.

Чувши такав одговор целомудрене девице, Аглаид још јаче жуђаше за њом, распаљиван ђаволом. И пошто је никако не могаше преластити, он намисли да је на силу отме. И скупивши себи у помоћ разуздане младиће, он вребаше девицу на путу, којим је она обично ишла у цркву на молитву. Угледавши је, он је дохвати и силом је вучаше кући својој. А она стаде силно викати, ударајући га по устима и пљујући га. Чувши њено запомагање, људи истрчаше из својих кућа, и непорочно јагње - свету Јустину отеше из руку поквареног младића као из чељусти вука. Разуздани се младићи разбегоше, и Аглаид оде постиђен кући својој. Не знајући шта више да чини јер је зла пожуда расла у њему, Аглаид се реши на још једно зло: оде великоме волхву и чаробњаку Кипријану, идолопоклоничком жрецу, исприча му своју муку, и замоли његову помоћ, обећавајући му много сребра и злата. Чувшисве то од Аглаида, Кипријан га тешаше, обећавајући му да ће му сву жељу испунити. Ја ћу учинити то, рече он Аглаиду, да ће сама девица искати љубав твоју, и жудеће за тобом више него ти за њом. Утешивши га тако Кипријан га отпусти пуног наде.

Онда се Кипријан даде на посао: отвори своје књиге, и призва једног од нечистих духова за кога сазнаде да може брзо срце Јустине распалити прљавом пожудом према оном младићу. Ђаво му обећа да ће то хитно учинити, и са гордошћу рече: То је лака ствар за мене, пошто сам много пута градове земљотресом потресао, бедеме разваљивао, домове раздељивао, крвопролића и оцеубиства устројавао, велика непријатељства и љутње међу браћу к супруге убацивао, многе жељне девствовања у нечистоту увалио; монахе који су по горама живели, тешке постове држали, никада о телу помишљали, ја сам блудном пожудом распаљивао, и научио их да служе телесним страстима; неке покајнике, који су се били одрекли свега, ја сам опет к првим злим делима вратио; многе сам целомудренике у блудочинство увалио, -: па зар да ту једну девицу не приволим на љубав према Аглаиду? Али, зашто више говорити? Ја ћу ускоро самим делом силу своју показати, само узми ову

лекарију, (- пружи му неку пуну посуду -), и подај је ономе младићу да покропи Јустинину кућу, па ћеш видети шта ће бити.

Рекавши то, он оде. Кипријан позва Аглаида и посла га да тајно покропи Јустинину кућу из ђаволове посуде. Кад овај то учини, тамо уђе демон блуда са распаљеним стрелама телесне пожуде, да девојчино срце рани блудноћом, а тело њено распали прљавом пожудом. Јустина пак имађаше обичај да сваке ноћи узноси молитве своје Господу. И када се она, по обичају свом, у девет сати ноћу мољаше Богу, она изненада осети у телу свом неко лахорење, па онда злу олују телесне пожуде и запаљеност огња пакленога. И дуго она би у тој напасти и унутрашњој олују: и дође јој на памет онај младић Аглаид, и појавише се у њој рђаве мисли. Но девица се чуђаше и саме себе стиђаше, осетивши где јој крв ври као у неком врелом казану, и мишљаше о ономе чега се свагда гнушала као неке гадости. Али, будући благоразумна, Јустина познаде да ова олуја у њој настаде од ђавола, па се одмах лати оружја - крсног знака, и прибеже к Богу топлом молитвом, и завапи из дна душе ка Христу, женику свом, говорећи: Господе Боже мој, Исусе Христе! ето непријатељи моји усташе на ме, замку спремише ногама мојим и понизише душу моју, а ја се опоменух имена Твог у ноћи, и обрадовах се. И када ми они досађују, ја прибегавам к Теби, и надам се да се непријатељ мој неће обрадовати због мене. Ти знаш, Господе Боже мој, да сам ја слушкиња Твоја, и чистоту тела свог Теби сачувах, и душу своју Теби уручих. Стога сачувај овцу Своју, Пастиру Добри; немој ме предати у плен зверу који тражи да ме прогута; даруј ми победу над злом пожудом тела мог!

И тако света девојка, дуго и трпељиво стојећи на молитви, посрами врага. Јер он, побеђен њеном молитвом, побеже од ње са стидом. И Јустини се поврати спокојство у тело и у срце, и угаси се пламен пожуде, и престаде борба, и умири се кључање крви. И Јустина даде славу Богу, певајући победничку песму. А ђаво се врати Кипријану са рђавом вешћу о потпуном неуспеху. Кипријан га онда упита: Због чега ниси могао победити девицу? А он, и не хотећи, рече истину, говорећи: Због тога што видех на њој неки знак, кога се уплаших, и не могох је победити.

Кипријан онда призва најопакијег беса, и посла га да куша Јустину. Отишав к Јустини, овај бес се окоми на њу страшније од оног првог, јер је нападе са великом силом. Но девица се наоружа свесрдном молитвом, и показа велики подвиг: обуче се у кострет, и умртвљиваше тело своје молитвом и постом, узимајући само хлеб и воду. И тако укротивши страсти тела свог, она прогна ђавола посрамљеног, који се, као и први, врати Кипријану без икаквог успеха.

Тада Кипријан призва једног од кнезова демонских, и исприча му о немоћи шиљаних бесова, како не беху у стању победити једну девојку, и мољаше од њега помоћ. Овај сурово укори шиљане бесове што нису били довољно вични томе послу, и што нису знали на који начин да срцу девојчином омиле блуд. Притом он ободри Кипријана надом, обећавши му да ће он сам на други начин саблазнити девојку. И отишавши од Кипријана, овај се демонски кнез претвори у женско, и тако уђе код Јустине. Пошто седоше, он стаде разговарати с њом о Светом Писму, као да жели да следи њеном животу и чистоти, и распитиваше је, каква је награда за такав строги живот и чистоту. Јустина му одговори: Велика је и неисказана награда онима који живе у чистоти, и велико је чудо што људи ни најмање не обраћају пажњу на тако велику ризницу као што је чистота анђелска. - Тада ђаво, обелоданивши своју бестидност, стаде је вешто кушати, говорећи: На који би онда начин свет могао опстати? И како би се људи рађали? Да је Ева сачувала чистоту - девственост, откуда би се онда умножио род људски? Нема сумње, супружанство је добро; њега установи сам Бог; и Свето Писмо га хвали, говорећи: Женидбу да држе сви у части, и постеља женидбена да буде чиста (Јевр. 13, 4). И многи светитељи Божји, зар не беху у браку, који Бог даде на утеху човеку, да би се, гледајући децу своју, веселио и славио Бога?

Слушајући овакве речи, Јустина распознаде свелукавог заводника ђавола, и победи га боље него Ева: јер не залазећи с њим у велики разговор, она брзо прибеже к пристаништу крста Христова: стави на лице своје чесни знак крста, и срце своје уздиже ка Богу, Женику своме, и ђаво одмах ишчезе још већма посрамљен него два претходна демона. И он, горди кнез демонски, дође код Кипријана

смућен. И Кипријан, познавши да и он ништа није успео, рече ђаволу: Зар и ти не могаде победити девицу, ти - моћни кнез, искуснији од других у таквим стварима? Та ко онда од вас може ишта учинити том непобедивом срцу девичанском? Реци ми, дакле, каквим се то оружјем она супротставља вама? И на који начин она вашу огромну силу претвара у немоћ? - Тада ђаво, принуђен силом Божјом, признаде и против воље, и рече: Ми не можемо да гледамо у крсни знак, већ бежимо од њега, јер нас он као огањ опаљује и далеко прогони.

Кипријан се онда веома разљути на ђавола што му срамоту нанесе, и свађаше се с њим, говорећи: Таква ли је ваша сила, да вас слаба девојка побеђује? - Тада ђаво, желећи да утеши Кипријана, реши се да учини ово: претвори се у Јустину, и пође код Аглаида, да би Аглаид, мислећи да је то Јустина главом, испунио своју жељу, те тако не би била обелодањена њихова немоћ ђаволска, нити би Кипријан био посрамљен. И када ђаво у облику Јустине уђе код Аглаида, Аглаид скочи од неисказане радости, и притрчавши загрли је и љубљаше, говорећи: Добро ми дошла, дивна Јустино! - Но чим Аглаид изговори реч "Јустино", ђаво одмах ишчезе, не будући у стању ни име Јустинино чути.

Аглаид се силно препаде од тога, па одјури код Кипријана и обавести га о свему. Кипријан онда волхвовањем својим метну на њега птичије обличје и, давши му силу да лети по ваздуху, посла га к Јустининој кући да кроз прозор улети у њену одају. И он, у облику птице летећи по ваздуху, ношен ђаволом долете над Јустинину кућу, и жељаше да се спусти на њу. Но деси се да Јустина баш тада погледа кроз прозор куће своје, и ђаво, чим је угледа, остави Аглаида и побеже; у том нестаде са Аглаида и привид птичји у коме се он налажаше, те се умало не разби летећи наниже; но рукама се ухвати за стреху Јустинине куће, и тако висаше; и да га молитва свете Јустине не скину одатле, он би кукавац сигурно пао и разбио се.

И тако, доживевши потпун неуспех, Аглаид се врати Кипријану, и исприча му своју муку. Кипријан се веома снужди, видећи себе посрамљена. И уздајући се у своју чаробњачку силу, њему се прохте да сам отиде к Јустини. Стога се најпре претвори у

жену, па затим у птицу. Али, он се још не беше ни приближио капији Јустинине куће, а с њега већ одбегоше привид и лажно обличје жене и птице; и он се врну утучен.

После тога, да би се осветио за свој срамни пораз, Кипријан волхвовањем својим наведе напасти на Јустинину кућу, и на куће свих њених сродника, суседа и познаника, као некада ђаво на праведног Јова: мораше им стоку, злостављаше им слуге, а њих саме уваљиваше у неизмерну бригу. Саму пак Јустину он удари болешћу, те она леже у постељу, и мати јој плакаше око ње. А она тешаше своју матер, давидски говорећи: Нећу умрети, него ћу жива бити, и казивати дела Господња (Пс. 117, 17). Но силно посрамљени Кипријан, у неукротивој јарости својој наведе недаће, по попуштењу Божјем, не само на Јустину и на сроднике њене, него и на сав град. Настаде помор међу стоком, и велика болештина међу људима. И по дејству ђавола, пронесе се по целоме граду глас, да велики жрец Кипријан кажњава град због Јустине, пошто му се она противи. И не мали број угледних грађана скупише се, одоше код Јустине, и са гневом јој саветоваху да више не огорчује Кипријана, већ да се уда за Аглаида, како их због ње не би снашла још нека страшнија беда. А она их тешаше, уверавајући их да ће ускоро нестати све те недаће, које им Кипријан наноси преко демона. Тако и би. Јер када се света Јустина усрдно помоли Богу, одмах погибе сва сила демонска, и сви се од рана исцелише и од болести оздравише. Тада људи, изменивши се, стадоше прослављати Христа а ругати се Кипријану и његовој чаробњачкој вештини, тако да се Кипријан од великог стида ни међу људима не појављиваше, ни са познаницима среташе.

Убедивши се јасно, да крсном знаку и Христовом имену ништа одолети не може, Кипријан дође к себи и рече ђаволу: Пагубниче и обманљивачу свих, ризницо сваке нечистоте и гадости, сада се уверих у твоју немоћ. Јер када се сенке крстове бојиш, и од имена Христова дрхћеш, шта ли ћеш учинити када сам Христос дође против тебе? Када ниси у стању да победиш сне што се крстом крсте, како ћеш онда икога отети из руку Христових? Сада разумех како си ти - ништа, и ништа не можеш, и немаш силе за освету. Преварих се ја кукавац послушавши те и поверовавши твојој обмани. Зато, одступи од мене, проклети! одступи! јер ми ваља молити хришћане да се

смилују на ме. Ваља ми прибегнути к благочестивима, да ме избаве и побрину се око мог спасења. Одлази! одлази, безаконiче, непријатељу истине, противниче и мрзитељу сваког добра!

Чувши ово, ђаво полете на Кипријана да га убије. И зграбивши га, стаде га бити и давити. А Кипријан, немајући ни с које стране помоћи, и не знајући како да се спомогне, и већ једва жив, сети се светог крсног знака, којим Јустина противстајаше свој сили ђаволској, и рече: Боже Јустинин, помози ми! - па подигавши руку прекрсти се, и ђаво одмах одскочи од њега као запета стрела. Кипријан онда одахнувши, испуни се смелости, и призивајући име Христово он стављаше на себе крсни знак и мушки се противљаше ђаволу, проклињући га и грдећи га. А ђаво, стојећи далеко од њега и не смејући да му се приближи због крсног знака и због имена Христовог, грозно му прећаше, говорећи: Неће те Христос ишчупати из мојих руку! - И силно разјарен на Кипријана, ђаво рикну као лав, и отиде.

Кипријан онда покупи све књиге волхвовања свог, па похита к епископу хришћанском Антиму, и павши на ноге његове мољаше га да се смилује на њега и да му подари свето крштење. А епископ, знајући да је он велики и свима страшан волхв, сматраше да је он дошао к њему да га обмане, па га зато одбијаше говорећи: Многа зла чиниш међу паганцима, немој их још чинити међу хришћанима, да не би убрзо погинуо. - Кипријан онда све по реду исприча са плачем епископу, и даде му у руке књиге своје да их спали. Видећи његово смирење, епископ га посаветова и научи светој вери, и наложи му да припреми себе за крштење. Књиге пак његове он спали пред свима градским хришћанима.

Отишавши, Кипријан са скрушеним срцем оплакиваше грехе своје; и посипајући пепелом главу своју он твораше покајање и вапијаше ка истинитом Богу за очишћење безакоња својих. Сутрадан изјутра он оде у цркву, и с радосном утехом слушаше реч Божју стојећи међу вернима. Тада ђакон нареди оглашенима да изиђу напоље, говорећи: Ви који сте оглашени, изиђите! - И док други излажаху, Кипријан не хте изаћи него рече ђакону: Слуга сам Христов, немој ме изгонити одавде. А ђакон му рече: Пошто још ниси савршен у светом крштењу, ти мораш изаћи. На то му

Кипријан одговори: Жив је Христос Бог мој, који ме сачува од ђавола и помилова, који и девицу Јустину очува чистом, нећеш ме истерати из цркве док не постанем потпун хришћанин. - Ђакон онда извести епископа о томе. А епископ, видевши Кипријаново усрђе и загрејаност срца за веру Христову, позва га к себи и одмах крсти у име Оца и Сина и Светога Духа.

Дознавши за то, света Јустина узнесе велику благодарност Богу, и многе милостиње даде убогима, и дарове цркви подари. А епископ произведе Кипријана у осми дан за чтеца, у двадесети за ипођакона, у тридесети за ђакона; на годину пак рукоположи га за јереја. Измениви начин свога живота, Кипријан из дана у дан прохођаше тесни пут свога живота, свагда плачући због пређашњих злих дела својих, и напредоваше из силе у силу, и из врлине у врлину. Ускоро затим он би постављен за епископа. И у томе звању он показа такво живљење, да се изједначи са многим великим светитељима, и мудро пасаше стадо Христово. Свету пак Јустину епископ постави за ђаконису, уручи јој девички манастир, и произведе је за игуманију над другим хришћанским девицама. И игуманија Јустина својим животом и поукама обрати многе незнабошце од идолослужења и приведе и присаједини Цркви Христовој. И нестајаше служење идолима, а слава Христова се умножаваше.

Видећи такво живљење светог Кипријана и такво старање његово о Христовој вери и о спасењу душа људских, ђаво шкргуташе зубима на њега, и подстаче незнабошце да га оптуже пред владарем источних покрајина како он богове њихове ниподаштава и многе људе од њих одвраћа, а слави Христа који је противник богова. И сабраше се незнабошци, и одоше к тадашњем владару источних покрајина Евтолмију, и оклеветаше Кипријана уједно и Јустину, окривљујући их за многе ствари, како су и против богова и против цара и против свих власти, и како смућују народ обмањујући га и приводећи вери у Христа распетог. И молише владара да казни смрћу обоје, и Кипријана и Јустину.

Чувши то, владар Евтолмије нареди да Кипријана и Јустину ухвате и у тамницу посаде. Полазећи пак за Дамаск, Евтолмије нареди да их поведу за њим, пошто је желео да им тамо суди.

Стигавши у Дамаск, Евтолмије седе на судишту, и пред њега изведоше сужње Христове, Кипријана и Јустину. И он упита Кипријана: Зашто си променио своју прву славу, јер си најпре био знаменити служитељ старих богова и многе им људе приводио? Свети Кипријан му онда исприча све по реду: како увиде немоћ и лаж демонску и познаде силу Христа Бога, кога се сви демони боје и дрхћу, и како демони ишчезавају од чесног крсног знака, и како он би обраћен ка Христу, за кога је готов одмах умрети.

Мучитељ не узе за озбиљно речи светог Кипријана. И пошто не беше у стању да одговори на Кипријанове речи, он нареди да светитеља обесе и стружу тело његово, а да свету Јустину бију по устима и очима. Дуго мучени на такав начин, они непрестано исповедаху Христа, и са благодарношћу трпљаху све. Затим их мучитељ врже у тамницу. Онда покуша да их ласкама придобије за идолопоклонство. А када у томе не успе, он нареди да их баце у врео казан; но кључајући казан им ни најмање не нашкоди, и они као у хладу слављаху Бога. Видећи то, неки идолски жрец по имену Атанасије изјави: И ја ћу исто тако у име бога Асклипија ући у тај огањ и посрамити ове волхве. - Но чим се дотаче огња, он одмах умре.

Видећи то, мучитељ се уплаши, па не желећи да им даље суди, посла их к цару Клаудију у Никомидију са подробним писменим извештајем о њима. Цар их осуди на посечење мачем. А кад их доведоше на губилиште, Кипријан измоли себи време за молитву. То учини ради тога, да би Јустина била погубљена пре њега: јер се бојаше да се Јустина не уплаши видећи смрт његову. А Јустина весело приклони под мач главу своју, и отиде к женику свом - Христу. Неки пак Теоктист који стајаше тамо и посматраше смрт ових невиних бића људских, веома се сажали на њих, па разгоревши се духом к Богу, припаде к светом Кипријану, целивајући га и изјављујући за себе да је хришћанин. И одмах би Теоктист осуђен на посечење мачем са Кипријаном. И тако посечени, они предадоше душе своје у руке Божје, а тела њихова лежаху шест дана несахрањена.[27] Неки пак странци који тамо беху, тајно узеше тела њихова, и у Рим одвезоше. У Риму их предадоше некој чеоној и светој жени Руфини, сродници ћесара Клаудија. Она чесно сахрани

тела светих мученика Христових: Кипријана, Јустине и Теоктиста. На гробу њиховом биваху многа исцељења онима који им прибегаваху. Молитвама ових светих мученика нека Господ исцели и наше болести телесне и душевне. Амин.

СПОМЕН СВЕТОГ МУЧЕНИКА ТЕОКТИСТА

ПОСТРАДАО са Св. Кипријаном и Јустином (чији је спомен под данашњим датумом).

СПОМЕН СВЕТИХ МУЧЕНИКА ДАВИДА и КОНСТАНТИНА

БЕХУ то кнежеви хришћански из Аргвента. На смрт осуђени за Христа у Имеретији од калифа Емил-ел-Муменина и потопљени у реци 730 године. Пред смрт се молили Богу, да Бог опрости грехе свима онима који буду њих призивали у молитви на помоћ. По свршеној молитви пуче гром и чу се глас с неба, да им је молитва услишена. Мошти им почивају у Грузији, у манастиру Моцамети.

СПОМЕН ПРЕПОДОБНОГ ОЦА НАШЕГ ТЕОФИЛА ИСПОВЕДНИКА

ПРЕПОДОБНИ Теофил беше монах за царовања Лава Исавријана.[28] Гледајући безбожност овога тиранина и рат који води против светих икона, богољубиви монах Теофил ступи пред њега и неустрашиво га изобличи, називајући га безбожником и безаконником и претечом Антихриста. Разјарен тиме, насилник нареди те неустрашивог монаха страховито тукоше, па у тамницу вргоше и глађу морише. И доста времена он проведе у тамници

мучен глађу и жеђу. Затим би послан у заточење. И тамо, узносећи благодарност он отиде Господу.

СПОМЕН СВЕТОГ НОВОМУЧЕНИКА ХАЏИ-ГЕОРГИЈА

ГЕОРГИЈЕ беше из Филаделфије у Малој Азији; син хришћанских родитеља; по занимању абација. Имао радњу у селу Карацасу. Потурчио се из непромишљености. Али након мало дана покаја се и стаде горко оплакивати свој страховити грех. У том покајничком расположењу побеже из села и отпутова у Свету Гору. Тамо оцима исповеди свој грех, доби потребну епитимију да га откаје, поново би враћен у хришћанску веру. И много се година подвизаваше, еда би умилостивио Господа да му опрости ужасни грех. Но савест су му пекле Спаситељеве речи: Који се одрекне мене пред људима, ја ћу га се одрећи пред Оцем својим. - И он осети свом душом: да свој грех одречења од Христа може изгладити ако исповеди Христа пред онима пред којима Га се одрекао.И донесе одлуку да тако поступи. Ту своју одлуку он саопшти неким оцима, молећи их да се моле Богу да му да снаге да издржи мучеништво за Господа Христа. Онда отпутова у село Карацас. Турци га одмах препознаше и пред судију одведоше, оптужујући га да се у своје време одрекао Христа и примио њихову веру, а сада носи хришћанско одело. Судија га упита је ли то истина. Он веома смело изјави: Истина је. У своје време ја се из непромишљености одрекох своје хришћанске вере, и примих вашу. Но путујући много ја се уверих да је ваша вера лажна, и ево дошао сам да вам је вратим. Моја хришћанска вера је чисто злато, а ваша је тантуз. Изјављујем пред вама: Опет сам хришћанин, зовем се Георгије, и из љубави према Христу готов сам пролити крв своју. То је моја одлука, чуо си је. А сада чини са мном шта хоћеш. Ја се Христа мога одрећи нећу.

Судија покуша да на разне начине убеди Георгија да се предомисли. Али Георгије остаде одлучан и непоколебљив. Судија онда нареди да га баце у тамницу, и тамо на разне начине све дотле муче, док се не одрекне вере у Христа. И осам дана мучише

Христова исповедника непрекидно разноврсним мукама. При томе му главу тако стезаху кргама, да му очи испадоше из очне дупље. Но храбри Христов војник узвикну: Ма шта са мном радили, нећу се више никада одрећи своје вере. Хришћанин сам се родио, хришћанин сам, и хришћанин хоћу да умрем. - После тога судија донесе одлуку да се мученику одсече глава на губилишту. Изведен на губилиште, славни јунак Христов би обезглављен 2. октобра 1794. године.

Тако блажени доби венац мучeништва од подвигоположника Христа Бога нашег, коме приличи свака слава, част и поклоњење, са беспочетним Оцем Његовим и Пресветим и благим и животворним Духом Његовим кроза све векове. Амин.

СПОМЕН СВЕТЕ
ДАМАРЕ

ОВА света жена прва поверова у Христа у граду Атини, заједно са Св. Дионисијем Ареопагитом (спомен његов 3. октобра), после тамошње проповеди Св. Апостола Павла на Ареопагу (Д. Ап. 17, 34).

СПОМЕН СВЕТОГ ВЕЛИКОМУЧЕНИКА
ТЕОДОРА ГАВРАСА

ПОРЕКЛОМ из села Атра у Халдејској области византијског царства (близу Трапезунта). Био истакнути војсковођа у борби хришћана против Агарјана. Мученички пострадао од Селцучког емира у граду Теодосиупољу, у време грчког цара Алексија I Комнена, око 1090. године. Света глава му затим пренета у Трапезунт, где и храм би подигнут њему посвећен.

СПОМЕН БЛАЖЕНОГ
КИПРИЈАНА,

Суздаљског чудотворца

БЛАЖЕНИ Кипријан подвизавао се на маленом острву при ушћу реке Увоте, у Владимирској губернији, и преставио се 1662 године. Гроб његов налази се у цркви села Воскресенског, у Ковровском срезу.

НАПОМЕНЕ:

1. Лав VI Мудри - византијски цар од 886. до 912. године; његов пак отац, Василије Македонац, царовао од 867. до 886. године.
2. Грчка реч σαλός значи: луд, сулуд, луцкаст, махнит, суманут. Бити луд Христа ради, - то је еванђелски подвиг о коме благовести свети апостол Павле (1 Кор. 3, 18-21; 1, 27). Та "лудост" Христа ради уствари је подвиг сваког хришћанина: јер хришћанин, насупрот овоме свету, има небеско, божанско схватање и човека и живота и света и Бога. Зато је прави хришћанин за људе овога света - луд, сулуд, луцкаст. Јуродиви Христа ради су овај подвиг довели до савршенства. За средину у којој живе они су "луди"; а за Бога - мудри небеском, вечном, богочовечном мудрошћу. Ова врста подвижништва је најтежа. Она је добровољно, непрекидно мучеништво, самомучеништво; добровољно, непрекидно распињање себе, самораспињање.
3. Δεξαι της εμης βασιλειας την αισθησιν.
4. Спомен светог Симеона Јуродивог Црква пражује 21. јула.
5. Очигледно, овде је реч о чувеном римском спомен-стубу, који је цар Константин Велики подигао у Риму после своје победе

силом часнога Крста над Максенцијем, па га доцније пренео у Цариград.

6. Тај трг у Цариграду налазио се у близини цркве свете Четрдесеторице Мученика.
7. ...δι αγαθοεργιας = чињењем добра, добродетељу, врлиновањем, подвизавањем, добротворењем.
8. ... εκστοσις μου επεπεσε = наиђе на ме усхићење, вансебност; снађе ме неки занос.
9. Обол - новац, представљао шестину драхме, отприлике грош.
10. Την δοξωδιαν της αμαρτιας = злосмрадије греха; смрдљивост греха; бажђење греха.
11. ιδιοπροαιρετως
12. Επει η φυσις ημων ουδολως τι επισταται.
13. μνησικακια = злопамћење, злоба; мржња; злурадост.
14. οι μνησικακοι = злобници, пакосници; мрзитељи, ненавидници.
15. οι αισχρολογοι = који говоре срамне, ружне, рђаве речи.
16. Και αδιαλειπτως εκτοτε μνριζουσαν απορρητω ενωδια της Θεοτητος.
17. το θεοειδες αυτου προσωπον.
18. Πνευρια ερωτος θεουργικου.
19. Око 936. године.
20. Ово Житије светог Андреја је превод његовог Житија на грчком. И то: Βιος και Πολιτεια του θσιου т.η. Ανδρεου του δια Χριστον σαλον, написано од Никифора, свештеника св. велике Цркве зване Божја Софија; из Синајског рукописа 17. века издао по први пут Августин монах (Јорданит), у Јерусалиму 1912, штампарија братства Пресветога Гроба (на грчком).
21. Овога св. свештеномученика Кипријана из Антиохије не треба мешати са св. свештеномучеником Кипријаном, епископом Картагенским, чији је спомен 31. августа.
22. Волхв - ο φασμακός = онај који спрема отворе: врачар, чаробњак, мађионичар. У старини подразумевали су се људи мудри, који поседују знање о тајним силама природе, о светилима небеским; тумачи снова, претсказивачи будућности.

23. Волховање - η φαρμακία = прављење и употребљавање лекова, отрова; предоказивање, прорицање, гатање, чарање, врачање; чаролије, мађије.
24. Жречество = звање, дужност жреца, незнабожачког свештеника.
25. Халдејци су били, по мишљењу блаженог Јеронима, астролози = звездослови, који су судбину човека предсказивали према дану у који се родио и изучавањем утицаја звезда на судбу човекову. Називају се Халдејцима вероватно зато што је Халдеја (Вавилон) била отаџбина ове науке.
26. Схоластих - σκολαστικός = учен човек; учитељ красноречивости; ретор, адвокат.
27. Ови свети мученици пострадаше крајем трећега столећа или почетком четвртога, у време Диоклецијана. Похвално слово Св. Кипријану одржао је Св. Григорије Богослов.
28. Лав III Исавријанац - византијски цар од 717. до 741. год.

4. ОКТОБАР

СПОМЕН СВЕТОГ СВЕШТЕНОМУЧЕНИКА ЈЕРОТЕЈА, епископа Атинског

СВЕТИ Јеротеј родио се у Атини. Био један од девет чланова Ареопага. Био друг светом Дионисију Ареопагиту, и нешто после

Дионисија примио веру Христову од апостола Павла. Доцније га овај апостол постави за епископа Атинског. У време успенија Пресвете Богородице и Јеротеј се јавио у Јерусалиму и учествовао у погребу. Својим божанственим појањем приведе многе к срдачном умилењу и показа себе као мужа надахнута свише. Много се потруди на делу Еванђелском, многе незнабошце обрати к истини, добро руководи стадом својим словесним, и најзад мученички сконча за Христа, коју му даде двојан венац у Царству Свом небеском: венац јерарха и венац мученика.

ЖИТИЈЕ ПРЕПОДОБНОГ ОЦА НАШЕГ АМОНА

ПРЕПОДОБНИ отац наш Амон беше родом Египћанин. Још у детињству остаде сироче. Одгајен у страху Божјем, он израна љубљаше читање Божанских књига. А кад Амон постаде пунолетан, његов стриц га стаде терати да се ожени. Претпостављајући девство браку, али у исто време желећи да испуни вољу своме стрицу, Амон стаде размишљати на који би начин сјединио то двоје. И он поступи овако. На дан свадбе, када се сви разиђоше, и он се обрете у ложници сам са невестом, затворивши врата он рече невести: Послушај ме, сестро, и пристани на оно што ћу ти рећи: брак у који смо ступили нимало није бољи од девствености, стога ћемо добро учинити ако не будемо спавали заједно већ одвојено, да бисмо, сачувавши девственост, угодили Богу.

Рекавши то, Амон извуче из својих недара књижицу и стаде као од лица Христа и Апостола читати девојци, која није знала Писанија, спасоносне речи Божанског учења. Читајући он је, по даној му од Бога благодати, и од себе додавао поуке и саветовао јој да води чист и ангелски живот. А она тронута, рече: Господине мој, пристајем на све што ми говориш; и пошто ти претпостављаш девствени живот, то и ја исто хоћу, и готова сам чинити све што ми наредиш. - Тада Амон рече: Хоћу да живимо одвојено: ти у једној кући, а ја ћу у другој. - Но невеста, не желећи такву подвојеност,

рече: Не, господине мој, живећемо у једној кући, али ћемо одвојено спавати.

Пошто се тако договорише, они стадоше водити девствени живот. И њихов брак постаде врт у коме цветају кринови девствености, врт ограђен целомудријем и расхлађиван росом Духа Светога. У таквом браку они проведоше осамнаест пуних година, проводећи време у великим подвизима: у посту и уздржању, у бдењу и молитвама, и телесном раду. Девственица је у кући радила и трудила се, а Амон је мучио своје тело радећи по читав дан у својој башти. Увече пак, по повратку кући, он је са својом светом супругом, или боље рећи сестром, јео по мало хлеба. У поноћи су обоје устајали на молитву. Рано зором Амон је опет одлазио на свој посао, и радио до увече. Тако ово двоје у младим годинама својим, живећи као усред огња, не сагореше: јер умртвише уде своје што су на земљи - страсти своје.

Водећи такав живот осамнаест година, они достигоше савршену чистоту и светост. И једном девственица рече Амону: Хтела бих ти нешто рећи, господине мој; послушаш ли ме, по томе ћу познати да ме заиста љубиш у Богу. - Он јој одговори: Реци, сестро, и ако буде корисно, ја ћу те послушати. - Тада девственица рече: Гоеподине мој, више ће нам доликовати да живимо сасвим одвојена. Ти си човек свет и праведан и чист, и ја, колико могу, следујем твоме животу. Хајде да живимо потпуно одвојено, да би и други имали користи од нас. Није добро да твоја тако велика врлина, због заједничког живота са мном, буде сакривена од оних који би се могли користити њоме и подражавати твоје целомудрије. - Чувши то, Амон прослави Бога који приклони срце њено ка сасвим одвојеном животу, за којим је он одавна жудио. И рече јој: Госпођо сестро моја, ако је ТО по вољи теби, онда да напустимо заједничко становање. Ето, ти остани у овој кући, а ја ћу отићи на друто место.

Пошто се помолише Богу, они се растадоше. Амон оде у Нитријску Гору[1] и замонаши се, а тобожња његова жена, оставши у кући својој, за кратко време сабра мноштво девојака и уневести их Христу, а сама постаде њима игуманија.

Настанивши се у Нитријској Гори Амон провођаше пустињачки живот, у каквим трудовима и подвизима то само једини

Бог зна, коме он дан и ноћ служаше у топлини духа. И проведе у том пустињачком животу двадесет две године, и показа се савршен монах. А Бог прослави свога угодника давши му дар исцелења, и светитељ исцељиваше разне болести људи који долажаху к њему.

Једном доведоше к њему младића кога беше ујело беено псето. За време напада младић је гризао своје тело. Родитељи његови, припадајући к ногама светога Амона, мољаху га да им исцели сина. Но светитељ им рече: Што ми муке задајете тражећи од мене оно што превазилази моје силе. Та у вашим је рукама и болест и исцељење вашега сина: јер ви украдосте вола оне удовице (светитељ рече њено име), закласте га и поједосте; зато јој вратите живога вола, и син ће ваш бити исцељен. - Чувши то, родитељи побеснелог младића се препадоше што светитељ зна њихову тајну, исповедише свој грех, и заклеше се да ће украћено вратити. Тада се светитељ помоли Богу, исцели младића, и отпусти их с миром. А они, с радошћу се вративши дома, тог часа дадоше удовици другога вола место украденог и поједеног.

Негда дођоше к преподобноме два човека за благослое. Светитељ их замоли да му донесу воду за потребе долазника, јер један од ове двојице имађаше камилу а други магарца. Они узеше велики суд и кренуше са горе по воду. Када напунише суд водом онај што имађаше камилу рече: Суд је велики а гора висока, зато не желим да оваквим теретом уморим своју камилу. - И оставивши свога друга он оде својим путем, не враћајући се к светитељу. А онај други натовари воду на свог магарца и с великом муком једва је узнесе на гору к преподобноме. Угледавши га светитељ му рече: Бог те благословио за твој труд, чедо! Знај друг твој који не хте да донесе воду за потребу нашу, сада је у жалости, јер се лиши своје камиле. - Тада овај човек крену за својим другом, и нађе га где плаче, пошто му камилу беху појели вуци.

Овог преподобног Амона спомиње свети Атанасије Велики у Житију преподобног Антонија, где он пише о њему ово: Једном преподобни Амон са учеником Антонијевим Теодором иђаше к Антонију. Када дођоше до велике реке, зване Ликос, коју им је ваљало препливати, због чега су се морали свући, то Амон замоли да се мало удаљи од њега, да не би један другоме видели наготу.

Теодор поступи по молби. Оставши сам, преподобни Амон стаде размишљати на који би начин прешао не свлачећи одело, јер се стиђаше и своје сопетвене наготе, коју никада не виде: од беше толико целомудрен и чедан, да се стидио своје властите наготе, и у току целог живота свог он не обнажи тела свог. Док он размишљаше о томе, Анђео Господњи узе га, и за трен ока преневши га преко реке, постави га на другу обалу. Теодор пак с великом муком једва преплива реку. Угледавши Амона где већ стоји на обали, он се зачуди на који начин је тако брзо препливао реку толике брзине. Но приметивши да је одело на Амону потпуно суво, он се запрепасти, па павши к ногама његовим мољаше га да му каже како је прешао хучну реку. Принуђен братовљевом молбом, Амон му откри да га је Анђео пренео. При томе преподобни Амон запрети Теодору, да никоме о томе не говори док он, Амон, не пређе из овога света у онај. А када дође к светом Антонију, преподобни Амон чу од њега ове речи: Бог ми откри дан твога одласка из овога света. Зато те позвах да се насладим разговора с тобом, пре но што отидеш к Богу. Помолимо се један за другога. И пошто проведоше много времеиа у разговору, они се утешише утехом Светога Духа, и Амон, примивши благослов, отиде од светог Антонија. А после не много дана Антоније Велики, седећи на брежуљку, подиже очи своје к небу и виде где Анђели с радошћу узносе на небо Амонову душу, и веома се обрадова томе. А ученици га упиташе: Какав је разлог твојој радости? - Он одговори: Данас се престави ава Амон, и ја видех свету душу његову где Анђели узносе на небо.

Ученици забележише тај дан, у који им свети Антоније каза о Амоновом престављењу. После неколико дана допутоваше братија из Нитрије и обавестише их да се свети Амон преставио ка Господу. А кад израчунаше дане, ученици светог Антонија нађоше да се Амон преставио у онај дан у који Антоније виде душу његову како са Анђелима узлази на небо, и прославише Бога.

ЖИТИЈЕ ПРЕПОДОБНОГ ОЦА НАШЕГ ПАВЛА ПРЕПРОСТОГ

ОВАЈ Павле беше земљоделац у једном селу; човек прост, неук и безазлен. Он ступи у брак са женом, лепом по лицу, али рђавом по души и владању; она дуго време кришом од мужа чињаше прељубу. Једном, вративши се са посла кући, Павле затече своју жену у греху са другим. Осмехнувши се мало, он рече прељубочинцу: Добро, добро! ја заиста, не марим. Тако ми Исуса, не желим више да живим с њом. Ето ти ње; и децу храни, а ја идем и бићу монах.

И тог часа оставивши све, Павле оде од куће; и при томе никоме ништа не рече, нити укори покварену жену своју; него ћутке упути се у пустињу. И дошавши к преподобном Антонију Великом,[2] он куцну на врата његове келије. - Антоније га упита: Што хоћеш? - Павле одговори: Хоћу да будем монах. - Антоније, видевши да је он већ стар, рече му: Старче, теби је већ близу шездесет година, не можеш ти бити монах. Иди у село и ради, благодарећи Бога: јер ти нећеш моћи носити пустињачки труд и трпети искушења. - Но Павле одговори: Оче, ја сам готов да извршујем све што ми ти наредиш. - Међутим Антоније, не придајући му важност, одговори: Рекох ти да си стар, и не можеш бити монах. Одлази одавде! А ако хоћеш да будеш монах, онда иди у манастир где има много братије, који ће моћи подносити твоје слабости: јер ја овде живим сам, и по пет дана ништа не једем, стога ти не можеш живети са мном овде.

Рекавши то Антоније затвори врата и три дана не излажаше из келије због тога старца. Међутим старац сво то време остаде пред келијом, не одлазећи никуда. Четвртога дана Антоније отвори врата, и угледавши Павла стаде га поново одгонити, говорећи: Одлази одавде, старче! Што ми досађујеш? Рекох ти, да ти не можеш остати овде. - Старац одговори: Умрећу овде, а отићи нећу. - Антоније, видећи да старац нема при себи ни хлеба ни воде и да је већ четврти дан без хране, помисли у себи: "Овај старац, који није навикао да се пости, умреће од глади, и на мојој души биће грех због њега". Зато пристаде да га прими, и рече му: Можеш се спасти ако будеш послушан, и извршиш што ти будем наредио. А Антоније, пробајући га, рече: Стој и моли се на овом месту док ја не дођем и не донесем ти оно што имаш радити.

Рекавши то Антоније остави Павла и уђе у пештеру. И читаву недељу не изађе к њему, већ га кришом кроз прозорче посматраше,

и виде да он за то време непомично стоји дан и ноћ на једном месту. Тада изиђе Антоније из келије и донесе старцу палмово пруће, и оквасивши га у води рече Павлу:

Плети, старче, пруће као што ја плетем. - И плетијаше Павле пруће све до три сата по подне, а са великим трудом исплете петнаест лаката. Антоније пак погледавши рече: Ниси исплео петнаест лаката. Антоније пак погледавши рече: Ниси добро исплео. Расплети, па поново плети. - Међутим већ беше седми дан откако му ништа није био дао да једе. А све то чињаше Антоније ради тога да Павла отера од себе, јер је мислио да ће старцу досадити па ће отићи од њега. Павле пак продужи посао: са великим трудом расплете уже и поново га плеташе; али, иако гладан и већ у годинама, он се не растужи, нити се сневесели, нити узропта, нити се разгневи. Антоније се сажали на њега, и када сунце би на заходу он рече Павлу: Старче, хоћеш мало хлеба? - Павле одговори: Како ти хоћеш, оче. - Овакав одговор потресе Антонија, јер Павле, иако гладан није хтео да глад утоли хлебом, него је предао себе Антонијевој вољи. И појеше мало хлеба са водом, па уставши узнесо ше благодарност Богу. Но свети Антоније стављаше Павла на пробу и у молитвама: сам по читаве ноћи не спаваше и певаше псалме са многим метанијима, а Павле се и у томе показа трпељив и бодар.

Једном када јеђаху, Антоније нареди Павлу да поједе мало више хлеба, јер га сажаљеваше пошто још не беше навикао да се поети много. Али Павле одговори: Ако ти, оче будеш јео још, онда ћу и ја. - Мени је доста, одговори Антоније, јер сам монах. - На то Павле рече: И мени је доста, јер и ја хоћу да будем монах.

И Павле извршиваше све што му Антоније наређиваше. Једном му Антоније нареди да му сашије одећу. Када је Павле саши Антоније му рече: Рђаво си је сашио; распарај је и поново шиј. - А када је поново саши, Антоније опет нареди да је распара и поново шије. Све то чињаше Антоније, да испита Павлово трпљење и послушност. А Павле ни најмање не узропта због тога, већ с усрђем и љубављу испуњаваше сва наређења Ангонијева. Видевши да је Павле по свему способан за пустињачки живот, Антоније му рече: Ето, ти си у име Господа Исуса постао монах. - И нареди му

Антоније да живи усамљенички, начинивши келију за њега, на растојању од своје келије колико се четири пута може добацити каменом. И пребиваше блажени Павле близу светог Антонија у тој засебној келији, трудећи се дан и ноћ у монашким подвизима, због чега и доби власт над духовима нечистим да их изгони, и да исцељује болести.

Једном доведоше светом Антонију младића у коме беше дух нечисти, веома опак и велик, један од кнезова таме, који хуљаше Бога. Но Антоније рече: Није то мој посао, јер нисам добио од Бога власти над најсилнијим бесима, него Павле препрости има тај дар. - И оде он с младићем к Павлу и рече му: Аво Павле, истерај из овог младића духа нечистог, да би се он вратио здрав кући својој хвалећи Бога. - Павле на то рече: А ти, оче, зашто га ниси истерао? - Антоније одговори: Имам један други посао, и зато га доведох теби. - И оставивши бесомучнога младића код Павла Антоније отиде. А Павле, помоливши се Богу, рече бесу: Ђаволе, отац Антоније ти наређује да изађеш из овога младића. - А ђаво с грдњом одговори: Нећу изаћи, свезли и лажљиви старче. - Тада Павле, узевши кожу у којој је ходио, стаде га бити говорећи: Излази! наређује ти Антоније. - Но ђаво не излажаше. - Тада Павле рече: Или ћеш изаћи, или ћу ја отићи и казати Христу, и биће рђаво по тебе. - Али ђаво, хулећи и на Христа, говораше: Нећу да изађем. - Тада се Павле разгневи на ђавола, и у подне, када у Египту сунце пече као Вавилонска већ, попе се на камен и остаде као непомични стуб, вапећи ка Христу и говорећи: Господе Исусе Христе, распети за време Понтијског Пилата, Ти знаш да нећу сићи са овога камена, па макар и умро на њему, и нећу окусити ни хлеба ни воде док ме не услишиш и не истераш беса из овога младића. - Док он то још говораше, бес стаде викати: Излазим, излазим, и не знам где ћу се обрести. - И изишавши претвори се у велику змију од седамдесет лаката, и баци се у Црвено Море. - Тако свети Павле победи ђавола простотом и смиреношћу својом; јер мале ђаволе изгоне људи велики у вери, а главне кнезове бесовске побеђују људи смирени, као овај свети Павле.

Блажени Павле имађаше и дар прозорљивости. Једном приликом, ушавши у један манастир, он стаде крај цркве и

посматраше с каквим ко мислима улази у цркву. Беше вечерње, и сви. улажаху у цркву ведра лица и светле душе, и са сваким од њих улажаше с радошћу и Анђео хранитељ. Али један брат иђаше у цркву мрачна лица, потамнеле душе, окружен бесима, при чему га сваки вуцијаше к себи, а његов Анђео хранитељ иђаше за њим издалека, тужан и уплакан. Видевши то, светитељ се ожалости, и силно туговаше за погинулог брата; од велике туге он и у цркву не уђе, него сеђаше изван ње и плакаше. А кад се црквена служба заврши, сва братија излажаху онакви какви и улажаху, Божанска светлост их озараваше. Угледа преподобни Павле и онога брата који при улажењу у цркву беше мрачан и потамнео; а гле, лице његово сада беше светло као лице анђела, и благодат Духа Светога осењаваше га, и Анђео хранитељ радосно га држаше за руку, а бес издалека ридаше и не могаше му се ни најмање приближити.

Видевши тако брзу промену на томе брату, блажени се обрадова, и заустави га, и пред свима исприча шта је видео, па онда упита тога брата за разлог тако изненадне промене код њега. А он, видећи себе изобличена Божјим откривењем, исприча пред свима све о себи, говорећи:

"Ја сам веома грешан: много година проведох ја све до данашњега дана у нечистоти. Но ушавши данас у цркву, чух где читају светог пророка Исаију, или боље - Бога који преко њега говори: Умијте се, очистите се, уклоните злоћу из душа ваших пред очима мојим, научите се добру; и ако греси ваши буду као скелет, постаће бели као снег (Ис. 1, 16. 17. 18). Чувши то, мени се душа потресе, отворише ми се духовне очи и ја, сагледавши беду и погибао своју, уздахнух и у срцу свом рекох о Богу: Ти си, Господе, дошао у свет да грешнике спасеш, као што си ми то сада казао преко Пророка свог; учини то стварно са мном грешним. Јер ево обећавам да одсада, помоћу Твојом, не само нећу чинити никаква зла, него ћу и одбацити свако безакоње и послужити Теби, Господе, чистом савешћу; само ме Ти сам прими кајућег се, и не одбаци мене који падам пред Тобом - Са таквим обећањима, продужи он, изиђох из цркве, решивши у срцу своме да не грешим пред Богом".

Чувши то, сви громким гласом прославише Бога који прима свакога који Му прибегава с покајањем.

Тако прозорљив беше свети Павле, јер се за простоту и безазленост своју испуни благодати Божије. Та и ко је тако при јатан Богу као безазлени? Господ говори кроз уста Псалмопевца: Безазлени и праведни прилепљиваху се к Мени (Пс. 24, 21).

Преподобни Павле проживе у светој простоти својој много година и, сатворивши многа чудеса, отиде ка Господу.[3] Он, који на земљи беше прост и неук, сада је премудар на небу, мудрији од свих мудраца овога света, и са мудрим херувимима созерцава он Христа, Божију Силу и Божију Премудрост. Јер права је мудрост - бојати се Бога, и угађати Му служећи Му у простоти духа и безазлености срца. Молитвама, Господе, угодника Твог Павла преподобног, умудри нас у вршењу заповести Твојих; дај нам имати страх Твој - почетак мудрости, да бисмо, уклонивши се од зла страхом Твојим, творили добро пред Тобом и обрели милост Твоју занавек. Амин.

СПОМЕН СВЕТОГ И ПРАВЕДНОГ КНЕЗА СТЕФАНА ШТИЉАНОВИЋА, деспота Српског

ПОСЛЕ пропасти Српског царства и деспотовине у Смедереву (1459. године), Срби у Србији и другим српским крајевима потпали су под турско ропство, док су Срби преко Саве и Дунава потпали под власт Мађарско-аустријске државе. Они су ту били нешто слободнији и по дозволи мађарских краљева имали су своје старешине, који су се звали деспоти и управљали су Србима у Срему, Бачкој и Славонији. Тако је после пропасти Српске државе у Смедереву, српски деспот у Срему постао Змај Огњени Вук, син Гргура Бранковића Слепог, синовац светог Стефана Слепог, последњег деспота слободне Србије и Смедерева.[4] По смрти пак Змај Огњеног Вука, мађарски краљ Матија даде деспотско звање Ђорђу Бранковићу, сину споменутог Светог Стефана Слепог и Свете Мајке Ангелине.[5] Но како се Ђорђе убрзо замонаши и доби име Максим,[6] деспотску титулу наследи његов брат Јован Бранковић, који и деспотоваше све до своје смрти 1502. године.[7] После његове блажене кончине, његова благочестива супруга деспотица Јелена,

обрати се своме сроднику на српском јадранском приморју кнезу Стефану Штиљановићу и позва га да, уместо преминулог супруга њеног Светог Јована, он преузме у Срему и Славонији српско деспотско достојанство.

Овај блажени кнез Стефан Штиљановић, пореклом из српског племена Паштровића, јужно од Хума, са црногорског приморја, рођен је од православних и благочестивих родитеља и одгајен у свакој доброј науци Господњој. Још као млад показао се као веома богољубив и човекољубив и старао се да срце своје свагда има управљено ка Господу. Када је пак одрастао он је усрдно ревновао у делатном испуњавању воље Божје, којој се учио из Светог Писма. Стефан такође беше вешт и у војној вештини и срцем беше веома храбар, као што се то доцније показа у борбама са безбожним Агарјанима, то јест Турцима.

Отишавши из свог родног краја у Срем (крајем 15. или почетком 16. века), он постаде деспот Српски и доби на управу место Моровић у Срему, где од тада беше његово седиште. Праведни Стефан се и овде, као и свуда до сада, уклањаше од свакога зла и чињаше своме народу многа добра. Он себе свагда ограђиваше страхом Божјим и богољубивим човекољубљем. Беше изобилан вером православном, молитвом и милостињама, како према људима, тако и према црквама и манастирима. Иако беше опасан влашћу, он никада не заборављаше чинити правду. Но времена у којима он управљаше беху врло тешка, и неприлике притискиваху њега и његов народ са сваке стране. Праведни Божји родољуб, овај дивни кнез и деспот Српски може се заиста успоредити са светим Александром Невским или са светим Јованом Владимиром.[8]

Јуначки се бораше праведни Стефан против насиља турског, јер безбожни Турци све више и више нападаху на северне хришћанске крајеве и народе. После знамените Мохачке битке 1526. године, где турски султан Сулејман I, звани Величанствени (1520-1566. г.)* победи мађарског краља, Турци све више залажаху у севернije крајеве и страховито пљачкаху и злостављаху тамошњи хришћански живаљ. Уз то, у ово време настадоше и унутрашњи спорови мађарских и аустријских великаша око мађарског престола, што све још више умножаваше српска страдања и невоље у овим крајевима.

Истакавши се својим борбама против безбоштва и насиља турског, а и својим праведним и правилним ставом према својим господарима у Мађарској, Стефан ускоро доби на управу и још неке области, као што су места Михољац и Глоговница у Вировитичкој Жупанији, затим градови Новиград и Ораховица, а потом, заједно са својом благочестивом супругом Јеленом, он доби на дар и посед звани Ешћем у Срему. Но када турски напади и насиља још више учесташе, јер Турци ускоро заузеше и град Будим (1529 г.) па опколише и сам град Беч, тада праведни Стефан замоли угарског краља да му да неко заштићеније место, еда би се са народом својим некако избавио од насиља агарјанског. Јер он говораше краљу да не може више поднети толике пљачке и насиља турска: "Пливамо усред непријатеља, као јабука посред воде", говораше он. Иако се Стефан храбро бораше, турска сила ипак заузе Славонију између река Саве и Драве (1536. године), тако да Стефан би принуђен да се испред Турака повуче преко реке Драве, у место звано Шиклош.[9]

Како напади и пљачке агарјанске никако не престајаху, то у овим крајевима наступи тада велика и страшна глад. Глад не беше наступила толико од неродице и невремена, колико од турске пљачке и вишегодишњег ратовања са њима, којом приликом Турци поробише и одведоше и стоку и радну снагу, тако да земља не могаше бити обрађивана. Видећи глад и страдање народа свога од немаштице, праведни и човекољубиви Стефан отвори тада народу своје житнице, и братољубиво раздаде жито свакоме према његовој потреби, те тако прехрани гладне људе своје. Приликом деобе жита народу, Стефан је свакоме говорио да даје жито као на неки зајам, али је после тога окупио сав свој народ на једно брдо, звано Бунтир, близу споменутог Шиклоша, и ту је свима све опростио и сваког дуговања их разрешио. Због овакве милости и човекољубивости своје, праведни Стефан би вољен од свега народа свога, и од Славонаца и Барањаца поштован као светитељ још за живота свога.

Поживевши тако чесно и богоугодно, блажени Стефан се мирно пресели ка Господу (негде после 1540. године) и би чесно погребен од своје супруге Јелене и православног народа, на брду Бунтиру изван града. Супруга пак његова Јелена, распустивши слуге своје, сама се повуче испред Турака негде у немачке земље.

Када пак силни Агарјани наиђоше и у ове крајеве и заузеше град и место где беше погребен праведни Стефан, тада се деси следеће дивно чуло Божје. Једне тамне ноћи турски војници, на месту где је Стефан био погребен, видеше једну чудну светлост небеску како светли на оном брду. Мислећи да је ту можда скривено неко злато или сребро, Агарјани почеше копати на месту где се појави ова светлост. Копајући, они наиђоше на ковчег са телом блаженог праведника, које нађоше да беше сасвим цело и нетрулежно и из себе издаваше диван благоухани мирис. Тако исто и одело светога беше остало неиструлело и из њега се шираше благопријатни мирис. Турски војници одмах о томе известише свога старешину Амира (или Амурат-бега), који испитавши добро ко је ту погребен, дознаде да је то Српски кнез Стефан, пореклом из приморја, са којим овај Амир беше у неком даљњем сродству. Јер и овај Амир беше пореклом хришћанин, али је као дечак узет од Турака и постао јаничар. Глас о проналаску светих моштију Св. Стефана убрзо се пронесе на све стране, па стога овоме Амиру дођоше и неки српски монаси и замолише га да им преда ковчег са моштима Светог Стефана.

Иако потурчењак, Амир указа част моштима хришћанина и сродника свога Стефана, те дозволи монасима да га узму са собом. Монаси узеше ковчег са моштима праведног кнеза Стефана и однеше га у манастир Пресвете Богородице звани Шишатовац, који се налази у Фрушкој Гори у Срему, где је Свети Стефан и пре живео.[10]

Чувши за све ово, благочестива супруга Стефанова Јелена, дође одмах из Немачке у манастир Шишатовац. Поклонивши се са сваком побожношћу моштима свога светог мужа, она се затим ту замонаши добивши монашко име Јелисавета. Удаљивши се недалеко од тога места, она провођаше свој живот у молитвама и подвизима, па се после три године мирно престави у Господу и доби наслеђе са светим супругом својим у вечном Царству Небеском. Њено свето тело такође би пренето у манастир Шишатовац и ту чесно погребено.

Тело Светог Стефана почивало је у манастиру Шишатовцу и њему су долазили да се поклоне и помоле многи српски људи, међу

њима и патријарх српски из Пећи Пајсије са митрополитом београдско-сремским Авесаломом (године 1631.). Том приликом је патријарх Пајсије написао кратко житије Св. Стефана. Службу пак написао му је монах Петроније у манастиру Хопову (1675. г.), на молбу јеромонаха Јефрема Шишатовчанина. У Стефановом пак крају, у селу Бечићу у Паштровићима, на црногорском приморју, подигнута је њему црква у прошлом веку и освећена 1875. године од стране которског епископа Герасима Петрановића.

За време Другог светског рата, због насиља и безбоштва усташког, мошти Светог и праведног кнеза Стефана пренете су из манастира Шишатовца у Београд (14. априла 1942. године), и од тада се налазе у Саборној цркви у Београду. Свети ликови, то јест иконе Светог Стефана налазе се у манастиру Новом Хопову и Шишатовцу, а и у његовим Службама, штампаним у Србљаку (римничком и београдском).

СПОМЕН СВЕТЕ ПРЕПОДОБНЕ ЈЕЛИСАВЕТЕ, Српске кнегиње Јелене Штиљановић

СУПРУГА Св. Стефана Штиљановића, о којој се опширније говори у Житију мужа њеног (под данашњим датумом).

ЖИТИЈЕ СВЕТИХ ОТАЦА НАШИХ ГУРИЈА, епископа Казанског, и ВАРСАНУФИЈА, епископа Тверског

ПРЕПОДОБНИ Гурије, у свету Григорије, родио се у граду Радоњежу од мањих бојара Руготиних. Као младић Григорија службоваше код кнеза Јована Пењкова. Беше Григорије тих и кротак по нарави; у цркву често иђаше; молитву и пост држаше: милостињу и остале врлине упражњаваше. Тиме Григорије стече љубав и поштовање свога господара, и овај му повери на управу сав

дом свој. Но то изазва завист код саслужбеника Григоријевих, и они га оклеветаше код кнеза да он прељубу чини са његовом женом. Кнез поверова клеветницима и нареди да Григорија убију. Али син кнеза, паметан и опрезан, умоли оца свога да поштеди Григорија и својом пресудом не срамоти дом свој; и подробно испитавши целу ствар, он утврди да је посреди чиста клевета, и избави Григорија од смрти. Али кнез, подложан јарости, посади невиног Григорија у дубоку јаму. Две године проведе Григорије у њој, мучен глађу, јер му је давана не човечанска храна: на три дана бацан му је по сноп овса и нешто воде. Један друг Григоријев понуди Григорију да му кришом доноси храну, али овај то одби, рекавши да "њега храни велика и изобилна благодат Божја". Притом Григорије замоли тог свог друга да му место хране доноси хартије и мастила за писање буквара, по којима се деца уче писмености, и да новац добијен за букваре раздаје сиротињи.

Након две године милосрдни Господ, видећи добро трпљење слуге Свога, који невино страда, благоволи ослободити га из те тамнице као из пакла, и невидљивом рукам силе Своје отвори му тамнички затвор. Григорије, неочекивано угледа на вратима светлост, и спопаде га страх, мислећи да је то вражији привид, пошто се та врата две године нису отварала. И он устаде, и стаде се молити. Но светлост се поново појави на вратима, сада много јача. Григорије приђе, додирну руком врата, и она се одмах отворише. Схвативши да му сам Бог шаље ослобођење из ове тамнице, Григорије се с благодарношћу помоли Господу, узе икону Пресвете Богородице коју је са собом имао у тамници, па изиђе ни од кога примећен, иако је био дан. И отиде из те куће и из града, и дође у Успенски Јосифовски манастир.[11] Ту Григорије прими монашки постриг са именом Гурије. И постаде изврстан монах и испосник. Зато касније и би изабран за игумана Јосифовске обитељи. Као игуман ове обитељи он проведе девет година, па се онда због болести повуче са игуманског положаја, проводећи време у молитви, посту и богоразмишљању. Али после извесног времена Гурије би послан за игумана у Селижаровом манастиру.[12]

Када Бог покори цару Јовану Васиљевичу град Казан,[13] тада по савету митрополита Макарија,[14] сабор архијереја Руске Цркве,

постави Гурија коцком за првог архиепископа града Казана.[15] Цар га посла у Казан са великом чашћу; даде му мноштво икона, скупоцене црквене утвари и много књига, и њему лично подари многе драгоцене ствари. У Недељу Свих Светих, 26. маја 1555. године, у Московском Успенском храму би одслужено Молепствије за пут поводом одласка архиепископа Гурија у Казан, и то у присуству цара и свих великодостојника царских. Служили су: митрополит Макарије са епископом Крутицким Нифонтом и свима московским архимандритима и игуманима, и сам архиепископ Гурије са својим архимандритима и игуманима. После Молепствија архиепископ Гурије би са литијом најсвечаније испраћен; и након два месеца путовања стиже у град Казан и заузе архијерејски престо. Као архијерej преподобни Гурије вођаше богоугодни живот: сиромахе је хранио, оскудне снабдевао свим потребним, за јаднике и удовице и сирочад се заузимао и избављао их од разних невоља. Додајући труд на труд, свети Гурије стално провођаше ноћ у молитви, а дању учаше неверника богопознању и вери у Пресвету Тројицу, и учењем својим многе приведе Христу. Велики трудови пореметише, још од тамновања, слабачко здравље светог Гурија, и он се разболе. Но телесна болест ни најмање не нашкоди побожности душе његове: не будући у стању, да сам врши богослужење, он је присуствовао службама које су други служили: наређивао је те су га носили на свету литургију у храм Светог Благовештења, њиме подигнут; ту је за време богослужења он седео или чак лежао. И у току своје болести свети Гурије није напуштао своје уобичајене и изводљиве подвиге, не престајући у исто време смиривати тело своје постом и уздржањем. Тако се светитељ подвизавао три године. И дознавши за свој скори одлазак к Богу, свети Гурије призва к себи архимандрита Варсануфија, према коме је осећао "велику духовну љубав", и изрази му своју жељу те од њега прими велики ангелски образ, тојест велику схиму. И четвртога децембра 1564. године блажени светитељ отиде ка Господу. Чесно тело његово би погребено у обитељи Спасо-Преображенској,[16] иза олтара, код велике цркве.

Преподобни Варсануфије, у свету Јован, беше из града Серпухова,[17] син свештеника Василија. Још као мален он би

научен читати и писати, и читаше Свето Писмо. Али пре но што постаде пунолетан, Јован допаде ропства код Кримских Татара.[18] Покоравајући се вољи Господњој, он веома усрдно обављаше послове које му налагаху. Иноверци, видевши да је Јован благодушан, смирен и вредан, и да без роптања извршава послове, дивљаху му се, и дозволише му да се слободније креће. У ропству Јован изучи татарски језик, те је могао слободно не само говорити него и писати на том језику. Након три године отац откупи Јована од Татара. Јован онда дође у царски град Москву, и постриже се у манастиру званом Андроников[19] и доби име Варсануфије. Ту Варсануфије провођаше живот подвизавајући се у врлинама. Због строгог подвижничког живота свог Варсануфије би постављен од стране митрополита Макарија за игумана Пјесношког манастира,[20] године 1544. Потом он би архимандрит у граду Казану;[21] тамо он основа манастир у част Преображења Господњег и подиже у њему цркве и келије. И као архимандрит Варсануфије вођаше богоугодни живот: умртвљиваше тело своје великим уздржањем и бдењем, а на телу свом ношаше вериге, мада то нико није знао. И беше он у свему образац врлине за братију. У Казану преподобни Варсануфије ревносно помагаше архиепископу Гурију у ширењу хришћанства међу мухамеданцима и незнабошцима. Знање језика и познавање татарског живовања беше му у овом послу од велике користи: он многе обрати Господу Христу и крсти их. К архиепископу пак Гурију он имађаше искрену љубав, и у свему му бејаше послушан.

Из Казана преподобни Варсануфије би позван и постављен за епископа у граду Твер.[22] Ту се овај добри пастир словесног стада Христовог још усрдније подвизаваше, јер стално пребиваше у посту, у молитвама, у сузама, у свунoћним бдењима. Многе болеснике он исцели, јер беше зналац и лекарске науке; али плату за то ни од кога не узимаше, већ бесплатно лечаше. Нарочито се он прослави лечењем душевних страсти благодаћу Светога Духа. Бављаше се он и ручним радом: правио је и шио панакамилавке и раздавао их братији својој, молећи их да се моле Богу за њега.

Када свети Варсануфије достиже дубоку старост, он остави своју паству и пресели се у њиме подигнути манастир Светог

Преображења, у граду Казану. Ту он прими на себе велику схиму. А када старост и слабост потпуно овладаше њиме, он ни тада не промени правила свог подвижничког живота, него га ученици његови привођаху цркви. Но када потпуно изнеможе, и осети свој одлазак из овога света, он се причести светим Тајнама Христовим и отиде ка Господу једанаестог априла 1576. године, и би сахрањен у истом манастиру близу светитеља Гурија.

Након 32 године после кончине светог Гурија и 20 година по престављењу светог Варсануфија, по наредби цара Теодора Јовановича поче се наместо дрвене зидати камена црква Преображења Господња, Када стадоше копати ровове и откопаше гробнице светих: Гурија и Варсануфија, четвртог октобра 1596. године, известише о томе тадашњег митрополита Казанског Хермогена.[23] Митрополит, пошто одслужи литургију и парастос, дође у манастир са целим освештаним сабором. Када отворише сандук светог Гурија, обретоше га пуна миомирисног мира, а тело његово читаво ношаше се као сунђер поврх мира, једино горња усница беше мало начета трулежношћу; чак и ризе светитељеве беху целе, и изгледаху јаче од нових. На исти начин отворише сандук и светог Варсануфија, и обретоше такође мошти његове читаве и нетрулежне, као и мошти светог Гурија; једино се трулеж беше коснула мало његових ногу, но кости беху читаве и потпуно чврсте. Чесна тела њихова преместише у нове сандуке, и уз појање надгробних песама поставише их поврх земље, да би их сви долазници могли видети и с вером их целивати. О томе би извештен писмом цар Теодор Јоанович и патријарх Јов.[24] Благочестиви цар и свјатјејши патријарх, цео царски савет и мноштво народа, сазнавши за то, прославише Бога који прославља светитеље Своје. И нареди благочестиви цар да се с јужне стране олтара велике цркве призида мали олтар, благољепно украси, и у њему положе свете мошти светитеља Божјих. То би урађено, и чесне мошти светитеља почиваху у новим кивотима, точећи вернима исцељења у славу Бога, у Тројици слав љенога, сада и увек и кроза све векове. Амин.

СПОМЕН СВЕТОГ

ВЛАДИМИРА ЈАРОСЛАВИЧА,
кнеза Новгородског

СИН Јарослава Владимировича Мудрога од супруге његове Индигерде, у монаштву Ане.[25] Био одважан и храбар ратник, но уједно с тим и равноапостолни поборник православне вере. Он је подигао у Новгороду Софијску саборну цркву. Преставио се 1052. године. Свете мошти његове и његове мајке свете Ане почивају у Софијској саборној црквн у Новгороду.

СПОМЕН СВЕТОГ ПРЕПОДОБНОМУЧЕНИКА
ПЕТРА,
презвитера Капетолијског

СВЕТИ Петар је рођен и одгајен у граду Капетолији.[26] Био је жењен и имао троје деце; одликовао се мудрошћу и разборитошћу, и многе обратио на пут Истине. Касније он прими монаштво, и против своје воље би постављен за презвитера од стране епископа Бостриског.[27] Као хришћанског учитеља агарјани га ухватише и одведоше у Дамаск на мучење. Када му одсекоше језик, он после тога стаде говорити још јасније. Затим му одсекоше десну руку и обе ноге, ископаше му очи, приковаше на крст, и најзад му одсекоше главу, па тело у огњу сажегоше и у реку бацише.

СПОМЕН СВЕТИХ МУЧЕНИЦА
ДОМНИНЕ и њених кћери
ВИРИНЕ и ПРОСДОКЕ[28]

ДОМНИНА беше знатна и богата Антиохијанка. Она и њене кћери, испуњене љубављу к Богу и божанском ревношћу, оставише своју постојбину и сроднике и отидоше у Едесу. Тамо их незнабошци ухватише, и под војничком стражом упутише натраг у Антиохију А када путем војници седоше да обедују, свете жене се

помолише Богу, па се бацише у оближњу реку, и тако скончаше, јер овако расудише: боље је из љубави према Господу погинути у води и чисте изаћи пред Њега, него живе остати у рукама безаконих незнабожаца. То се догодило почетком четвртога века, око 306. године.

СПОМЕН СВЕТИХ МУЧЕНИКА
ГАЈА, ФАВСТА, ЈЕВСЕВИЈА и ХЕРИМОНА
и осталих

ОВИ свети мученици беху ученици светог Дионисија Александријског[29] и служитељи Господа нашега Исуса Христа. Свети Гај и Фавст бише прогнани са учитељем својим, и после многих мука скончаше мученички. Јевсевије пак и Херимон, после изгнанства светог Дионисија, уз помоћ Божију посећиваху свете мученике по тамницама и сахрањиваху тела њихова. Тако доживеше до царовања цара Декија. За исповедање вере Христове они претрпеше жестока мучења, али остадоше непоколебљиви. Многе незнабошце они научише Христовој вери, и крстише их у име Оца и Сина и Светога Духа: једне тајно а друге јавно. Затим они бише ухваћени и посечени мачем, и предадоше блажене душе своје Господу, од кога примише венце мучеништва.[30] Са Св. Дионисијем пострадало свега 8 мученика.

СПОМЕН СВЕТОГ МУЧЕНИКА
ДАВИКТА
и његове кћери
КАПИСТЕНИЛЕ

ДАВИКТ[31] бејаше епарх града Ефеса[32] за царовања цара Максимијана. А када цар Максимијан затражи од Давикта кћер његову Калистенију себи за жену, Давикт га одби, пошто није хтео да кћи његова буде супруга незнабожног идолопоклоника. Због тога лишише Давикта положаја, одузеше му имање, прогнаше у Мелитину,[33] и тамо му главу одсекоше. Калистенија се најпре крijаше у Никомидији, затим отпутова у Тракију,[34] и настани се код неке жене, чију кћер болесну на очима она исцели молитвом. После Максимијанове смрти Калистенија оде к супрузи новога цара Ликинија Констанцији, сестри цара Константина Великог, која беше хришћанка, и исприча јој све о себи. Царица је с љубављу прими, и поможе јој да јој се врати имање њеног оца, одузето од стране Максимијана. Добивши имање натраг, Калистенија га раздаде сиромасима. Свето пак тело свога оца она пренесе из места заточења Мелитине у Асију, у Ефес. Ту она подиже храм у спомен његов и у њему положи свете мошти његове. Сама пак остало време свога живота она проведе свето апостолски, и отиде ка Господу.

СПОМЕН ПРЕПОДОБНОГ И БОГОНОСНОГ ОЦА НАШЕГ ЈОВАНА ЛАМПАДСКОГ

РОДОМ са Кипра, из села Лампадос. Још од детињства постао сасуд благодати Светога Духа. Одбио сва наваљивања својих родитеља да се ожени; но завишћу ђаволом ослепео. И поред тога он је говорио: "Ако се и лиших телесних очију, али имам очи душе да гледам славу Господњу". Иако слеп, удаљио се са својим послушником Јованом у самоћу на строге подвиге, и тако провео 12 година, добивши и дар чудотворства. Провидео своју кончину на три дана; мирно се упокојио у Господу. На Кипру постоји манастир са његовим именом.

НАПОМЕНЕ:

1. Нитријска гора налази се у доњем Египту, на седамдесет миља од града Александрије.
2. Свети Антоније Велики празнује се 17. јануара.
3. Преподобни се упокојио у четвртом веку, око 340. године.
4. Спомен Св. Стефана Слепог 9. октобра, где видети опширније о њему.
5. Њен свети спомен 30. јула.
6. Свети архиепископ Максим слави се 18. јануара.
7. Св. деспот Јован слави се 10. децембра.
8. Спомен Св. Александра Невског 23. новембра, а Св. Јована Владимира 22. маја.
9. У ово време, негде око 1540. године, Стефан беше заповедник и тврдога града Валпова.
10. Овај пренос моштију Св. Стефана Штиљановића би између 1545. и 1553. године. - Манастир Шишатовац се раније звао "Реметски манастир" и био посвећен Св. Николи. Године 1520. обновио га жички игуман Теофило, који овде беше пребегао од Турака, са монасима Иларионом и Висарионом.
11. Јосифовски манастир се налази на двадесет километара од Волоколамска, среског града Московске губерније. Основан преподобним Јосифом Волоколамским у 1479. год., од њега манастир добио свој назив Јосифовски. Преподобни Јосиф слави се 9. септембра.
12. Тројицки "Селижаров" манастир - на реци Селижаровки, на 50км. од града Осташкова, Тверска епархија; основан у петнаестом веку.
13. Казан покорен од стране Руса 1552. године.
14. Макарије - митрополит Сверуски (1542-1564. г.) - заузима видно место у историји Руске Цркве и књижевности. За време његово одржан знаменити Стоглави сабор (1551. г.); за време његово основана прва црквена штампарија; по његовој жељи и личном учешћу састављени, такозвани, "Великија Минеји Четији".
15. Хиротонија светог Гурија извршена 7. фебруара 1555. године.

16. Основана преп. Варсануфијем у 1556. г.; он и био први архимандрит у њој.
17. Серпухов - срески град Московске губерније.
18. Крим - полуострво у јужном делу Европске Русије. Татари га освојили 1237. год.; Руси га покорили 1783. године.
19. Андроников или Спасо-Андроинков манастир налази се на обали реке Јаузе у Москви. Основан око 1360. год. трошком светог митрополита Алексија и трудом преподобног Андроника, ученика светог Сергија Радоњежког.
20. Пјесношки (или: Пјешношки) Николајевско-Методијев манастир налази се на тридесет километара од града Дмитрова, Московска губернија, на увору речице Пјешноше у реку Јахрому. Основан 1361. год. учеником св. Сергија Радоњешког преп. Методијем, који је и био први игуман у њему.
21. За архимандрита у Казану Варсануфије је био одређен у 1555. години, куда је отишао са архиепископом Гуријем.
22. За Тверског епископа св. Варсануфије би постављен у 1567. години; рукоположен митрополитом Московским Филипом.
23. Хермоген постављен за митрополита Казанског 1589. године. Велику ревност показао и многе местне инородце обратно у Православље.Године 1606, за царовања Василија Шујског, Хермоген постао Сверуски патријарх. Због свог отпора Пољацима и издајничким бојарима био затворен и подвргнут тешким мукама у Чудовом манастиру, где је од глади и умро 17. фебруара 1612. године. - Као митрополит Казански Хермоген је саставио опширно Житије св. Гурија и Варсануфија.
24. Јов - први патријарх Сверуски од 1589. године. По наређењу лажног Димитрија 1605. год. патријарх Јов би лишен патријаршијског престола. Умро је 1607. године.
25. Спомен њезин Црква празнује 10. фебруара.
26. Капетолија - град на путу из Јерусалима у Дамаск, између Гадаре и Адроје.
27. Бостра - град у Арабији.
28. Називају се још: Вероника и Проскудија.

29. Спомен светог Дионисија, епископа Александријског, празнује се 5. октобра.
30. Скончали у другој половини трећега века.
31. У грчким споменицима Давикт се назива Адавкт и Авдакт.
32. Ефес - главни град Малоазијске области Асије; налази се на реци Каистри. У данашње време на месту древнога града Ефеса налази се бедно турско село које се зове Ајсја Сољук.
33. Мелитина - област у северном делу Мале Јерменије, недалеко од реке Еуфрата. У време цара Трајана (98-117. год.) то се насеље развило у значајан град, са истим именом као и област.
34. Тракија - област у Византијској царевини, у североисточном делу Балканског Полуострва.

5. ОКТОБАР

СТРАДАЊЕ СВЕТЕ МУЧЕНИЦЕ ХАРИТИНЕ

У ВРЕМЕ цара Диоклецијана живљаше у Понту један високородан и богат човек, Клаудије. Он беше добар по души и милостиван према сиротињи. Једном Клаудије виде малену девојчицу, Харитину, сироче које беше рано остало без родитеља, сажали се на њу и узе је у свој дом, заволе је и одгаји као своје рођено чедо. И стварно, Харитина потпуно заслуживаше ту љубав. Јер када одрасте, она беше не само лепа лицем него се одликоваше и дивним наравним особинама: кротошћу, смиреношћу, послушношћу, ћутљивошћу, целомудреношћу и памећу; а сврх свега верношћу Христу као слушкиња и невеста. Њена вера у Господа Христа разви се у пламену љубав према Господу; и она, уневестивши се Њему, чуваше своје девичанство и живљаше усамљенички у засебном обиталишту. Клаудије, њен одгајитељ и господин, не само што се није противио таквој доброј намери њеној, него се је веома радовао

целомудреном и светом животу њеном; и сазида за њу засебну кућу, у којој она живљаше у молитвеној осами и побожном ћутању, поучавајући се дан и ноћ у закону Господњем. Харитину стадоше посећивати верни, и она их мудрим поукама упућиваше на спасење; а неверне привођаше истинитој вери проповедајући им Христа. На тај начин Харитина беше свима учитељица вере и богоугодног живота.

У то време незнабожни цар римски Диоклецијан[1] подиже силно гоњење на хришћане. По његовом наређењу хришћане свуда тражаху и стављаху на муке, нарочито оне који су били слављени као људи пуни врлина и умни. Као таква би оптужена пред царским намесником Домицијаном и света Харитина: хришћанка је, говораху тужитељи, и многе јелине обраћа ка вери у Христа. Чувши то намесник одмах написа писмо Клаудију наређујући да му пошаље Харитину. Прочитавши намесниково писмо Клаудије се силно ожалости, обуче на се кострет, и оплакиваше Харитину, знајући добро да је немогуће противити се намеснику. Па ипак, колико је год могао, Клаудије се стаде противити војницима који беху дошли по Харитину: плачући и држећи Харитину својим рукама он је није давао војницима; војници су је вукли к себи, Клаудије ју је бранио као рођени отац и није је пуштао из својих руку. Тако вучена на две стране, света Харитина рече своме заштитнику: Пусти ме, господине мој, и не тугуј, него се радуј, јер ћу бити пријатна жртва Богу за своје и за твоје грехе.

Војници, силно разјарени, отеше силом Харитину из Клаудијевих руку као вуци овцу, и поведоше намеснику. Пратећи је, Клаудије с плачем говораше: Спомени ме пред Небеским Царем, када предстанеш Њему усред скупа светих мученика!

Тако доведена к намеснику, света Харитина стаде пред њим призивајући себи у помоћ Бога свим срцем својим. Намесник је упита: Је ли истина што сам чуо о теби, девојко, да ри хришћанка и да друге обмањујеш приводећи их у ту исту безбожну веру? - Света Харитина одговори смело: Истина је да сам хришћанка, али је лаж да обмањујем друге људе. Не обмањујем ја друге, него заблуделе одвраћам од заблуде и изводим на пут истине, приводећи их Христу моме; вера у Њега није безбожна, као што ти брбљаш, него

света и праведна. Међутим, ваша вера је пуна сваке нечистоте, јер ви верујете у погане и лукаве демоне и творите вољу њихову.

Чувши такав одговор свете Харитине, намесник се страховито наљути, и нареди да је немилице бију. Затим, метнувши јој око врата железно уже, отправи је на суд к управитељу области. Овај судија неправедни, пошто најпре показа Харитини сва оруђа за мучење, стаде јој овако говорити: Сажали се на себе, да не би била уморена љутим мукама. Послушај мој добри савет: принеси жртву бесмртним боговима. Од тога ћеш добити три велике користи: умилостивићеш богове, наћи ћеш милост у цара, и сачуваћеш расцветану лепоту своје младости недарнутом жестоким мучењима.

Чувши то, мученица подиже очи своје к небу, отуда иштући помоћ себи. Затим се прекрсти, па рече судији: Лукав си, судијо, лукав и неправедан! али лукавост твоја неће ни најмање успети: јер нити ћеш ме лукавством уловити, ни претњом мукама уплашити, ни наговарањем привести вашем безбожју, нити ћеш изменити моју ватрену жељу да пострадам за Христа. Боље ти је, помисли на оно што је корисно твојој души, те се не поклањај бездушним идолима, да не би погинуо заједно са демонима које ти поштујеш као богове.

Чувши овакве речи, судија јој се стаде ругати, и нареди да јој острижу косу. Светитељка, безгласна као овца пред оним који је стриже, ћуташе, разговарајући у души са вољеним Женихом својим Христом, и молећи Га да јој помогне да подвиг мучеништва заврши добро. А кад јој остригоше косу, тог часа на очиглед свију њој израсте друга коса, дужа и лепша од прве. Видећи то, судија се страховито разјари и нареди те донесоше жар и њиме посипаху главу свете мученице, те јој глава би силно опечена. Онда сирћетом поливаху њено опечено тело, повећавајући јој љуте болове. Трпећи све то, светитељка се мољаше Господу и говораше: Господе Исусе Христе, моћни помоћниче свима који се у Тебе уздају, Ти си света Три Младића усред пламеног огња сачувао неопаљене, - похитај и мени у помоћ, и укрепи ме у мукама које Тебе ради подносим, да непријатељи моји не би рекли: где је Бог њен?

После молитве мученици уминуше болови и она узнесе благодарност Богу. Међутим мучитељ не престаде измишљати све веће и веће муке за њу: ужегавши гвоздене шипке, он нареди да јој

прободу дојке, и да јој свећама опаљују ребра. А света Харитина, као не осећајући вештаствени огањ, све се већма распаљиваше духовним пламеном Божанске љубави и не престајаше срцем и устима исповедати име Исуса Христа. Видећи такву чврстину код свете мученице, мучитељ нареди да је потопе у мору. Слуге је узеше и поведоше ка мору. Идући, света мученица се мољаше Богу говорећи: Благодарим Ти, Господе Боже мој, што ћу ради светог имена Твог после мучења огњем проћи кроз воду морску; снисходљиво учини да се јавим чиста у дан васкрсења; но и сада, као и свагда, покажи на мени чудеса Твоја, којима би се још већма прославило превелико име Твоје. - Када стигоше до мора, слуге привезаше Харитини око врата велики камен и бацише је у дубину морску. Но камен се тог часа одвеза од њеног врата и потону у мору; а света мученица, невидљиво крепљена силом Божјом, стаде поврх воде, и иђаше по води као тврдом камену. А кад изиђе на обалу, она отиде к судији и рече му: Види силу Христа мога, и веруј у Њега!

Судија, угледавши Харигину живу, из мора изашлу, препаде се, и као да је сав изгубљен ћуташе. А када затим једва дође к себи, он рече да је Харитина волшебница, и да је волшебном силом изашла из мора; и нареди да је узму и нагу привежу за точак, под којим беху намештене разне оштре гвоздене направе, ножеви и мачеви, и расуто много жара. Судија нареди слугама да окрећу точак са привезаном на њему мученицом, да би оштра оруђа испод њега кидала тело њено а живо угљевље га пекло, те тако њени болови били удвостручени. Но чим слуге почеше на такав начин мучити светитељку, точак стаде као укопан, руке мучитеља малаксаше, жар се угаси, и светитељка остаде неповређена: јер Анђео Господњи заштићиваше и чуваше Христову невесту. Видећи то, судија се поново испуни јарости и нареди да мученици ишчупају нокте на рукама и на ногама, и да јој избију зубе. А мученица сва та мучења претрпе јуначки. Тада безакони судија одлучи да Харитини одузме невиност, па нареди да позову многе развратне људе, да им светитељку преда на оскврњење. А света Харитина, слушајући такво безбожно наређење неправедног судије, рече: Са мном је Христос мој; Он ће срушити сву вашу злу намеру, н сада ће узети к себи душу моју неоскврњену.

Рекавши то, мученица подиже руке и упери очи своје к небу, и мољаше се усрдно Богу да је избави из руку неваљалаца. А када позвани бестидници хтедоше већ да је зграбе, она изненада предаде своју чисту и беспрекорну душу у руке Господа свог,[2] а њено девичанско тело остаде мртво усред гадних и нечистом жељом испуњених бесрамника, Судија, видевши да је мученица мртва, нареди да тело њено ставе у мех, натрпају у исти мех песак, па баце у море. Тако би утопљена у мору мртва она, која за живота хођаше по води. А након три дана таласи морски избацише на обалу тело свете мученице, коме вода не беше нимало нашкодила. Клаудије пак, који свету Харитину беше одгајио као своју рођену кћер, узе чесно и многонамучено тело њено и са плачем и радошћу сахрани га како ваља, славећи од Пречисте Дјеве рођеног Христа Спаса, коме част и слава вавек. Амин.

ЖИТИЈЕ СВЕТОГ СВЕШТЕНОМУЧЕНИКА ДИОНИСИЈА, епископа Александријског

СВЕТИ Дионисије родио се у Александрији од богатих и угледних родитеља, незнабожаца.[3] У младости својој он доби потребно незнабожачко образовање и беше одан незнабоштву. По завршетку свога образовања Дионисије обављаше дужност ретора[4] и обучаваше младиће красноречивости у духу незнабожачке науке. Али његов бистри и светли ум није могао не видети грубе заблуде и сујеверје незнабожачке вере у којој се он родио и одрастао, и недостатке незнабожачке философије по чијим је начелима био васпитан. Његов радознали дух, гладан и жедан истине, није могао наћи задовољења у незнаболсачким знањима и веровањима; његово срце осећало је празноћу и лаж незнабоштва, те је, и пре но што је познало истинитог Бога, већ тежило Њему. И Дионисије, желећи да позна истину, изучава разна људска учења и веровања, и упоређује их. Овакав начин непристрасног испитивања људских учења помогао је Дионисију да нађе истиниту веру: да позна јединог истинитог Бога и свесно прими веру Христову. Касније свети

Дионисије је сам говорио о себи: да се он "обратио ка Христу путем слободног истраживања, непристрасно испитујући учења људска".

У то време Александрија беше чувена као средиште незнабожачке просвете. Но у њој се стаде развијати и хришћанска просвета, која имађаше и своју посебну школу и своје знамените учитеље, од којих најглавнији бејаше Ориген.[5] Одлични познаваоци незнабожачке филозофије, ови хришћански учитељи су вршили утицај на врло угледне учењаке незнабожачког света, те многи од њих стадоше примати хришћанство. Дионисије, већ упознат са многим хришћанским списима, ступи у присну везу са александријским хришћанским учитељима, и постаде ревностан ученик Оригенов. Усрдно изучавајући хришћанство, нарочито посланице светог апостола Павла, Дионисије доживе потпун духовни преврат и промену: јасно и свесно осети срцем и умом неизмерно преимућство хришћанства над незнабоштвом, хришћанске филозофије над незнабожачком. Зато он и прими свето крштење.[6] После тога он се још присније зближи с Оригеном. Еванђелски живот Дионисијев и његов успех у изучавању хришћанске филозофије учинише да на Дионисија обрати пажњу учитељ Александријске хришћанске школе Јеракло.[7] Након извесног времена свети Дионисије би рукоположен за презвитера. После Оригена Јеракло постаде управитељ Александријске хришћанске школе. А када Јеракло би постављен за епископа Александријског, Дионисије постаде управитељ Александријске школе.[8] По смрти пак Јеракла, Дионисије га наследи на епископском престолу Александријском.

Живот светог Дионисија као епископа пун је самопрегорних подвига против разноврсних непријатеља Цркве, и оних спољних и оних унутарњих. Гоњена од незнабожачких власти, Црква је патила и од унутрашњих раздора, јеретичких лажних учења и раскола. У такво вихорно време свети Дионисије стоји као дијамантски стуб вере; и благодаређи њему јединство Цркве остаје непоколебљиво. За његов свети архипастирски живот, за његову самопрегорну љубав, за његову кротост, смиреност, искреност, мудрост, њега сви дубоко поштују, па чак и његови непријатељи и јеретици. Цео хришћански

свет дивио се његовим врлинама и учености, које су биле пуне богомудрости.

У време жестоког гоњења римског цара Декија[9] на хришћане неки епископи, не из страха од мучења, него да не би паства остала без богопосвећених архипастира као руководилаца, повлачили су се у мање опасна места, и отуда управљали својом паством.[10] Тако је поступио у ово тешко време по Божјем внушењу и свети Дионисије. Боравећи у потајном месту, свети Дионисије је наставио управљати Александријском паством, шаљући јој посланице преко поверљивих презвитера. Но плашећи се мучења, многи су се хришћани одрицали Христа. После тога они су се са дубоким кајањем и искреном тугом обраћали епископу, смирено га молећи да их прими у крило Цркве Христове. Кротки и смирени Дионисије снисходљиво их је примао у број деце Цркве Христове, налажући на њих извесне забране и епитимије, и тиме их спасавао од коначног очајања.[11]

Међутим, по овоме питању појави се нови унутрашњи непријатељ Цркве: раскол новацијански. Новацијан и његови следбеници иступише јавно и одлучно против примања отпалих у крило Цркве, и тиме удвостручише њене невоље и многе стадоше доводити у очајање.[12] Тада свети Дионисије, који је с љубављу примао пале, нарочито на посредовање исповедника Христових, устаде против новацијанаца и мољаше и саветоваше Новацијана да напусти свој пагубни раскол. "Ти си дужан претрпети све, само не цепати Цркву Божију, - писао је овај богомудри пастир Новацијану. Умрети да не би раздерао Цркву, исто је тако славно као и не принети идолима жртву. По моме мишљењу, прво је и узвишеније, јер се у том случају умире ради добра целе Цркве, а у другом ради спасења своје душе".

После смрти нечестивог Декија, за време краткотрајног царовања цара Гала[13] гоњење хришћана престаде и у Цркви Христовој зацари се мир. Свети Дионисије се са неуморном ревношћу трућаше да се у Цркви очува једномислије и правоверје, борећи се против разних јереси. Но тај свештени труд његов би прекинут, јер букну ново гоњење на хришћане под новим римским царем Валеријаном.[14] У самом почетку овог свирепог гоњења

свети Дионисије, иако тешко болестан, би заједно са презвитером Максимом и ђаконима: Фавстом, Јевсевијем и Херимоном, изведен пред царског намесника Емилијана. Намесник покуша на све могуће начине да наговори светог Дионисија да се одрекне Христа и принесе жртву идолима, јер би њему следовали многи други. На све то свети Дионисије неустрашиво одговори ово: Ми смо дужни покоравати се већма Богу него човеку.

Тада намесник Емилијан забрани светом епископу да има ма какву везу са хришћанима, и посла га на заточење у најзабаченије село, звано Цефро, усред дивље пустиње Либијске. Али и тамо, упркос забрани, свети епископ продужи проповедати реч Божју, и као врли мученик Христов одби да изврши мучитељево наређење. Зато га незнабошци више пута тукоше камењем. Без обзира на то, свети Дионисије доживе радост: јер и у пустињи обрати светој вери Христовој многе незнабошце. Овај успех још више раздражи царског намесника Емилијана, и он посла светог епископа у месташце Колуто, које се налазило у још забаченијем и дивљијем крају Либије. Но и одатле он је имао радости што је одржавао везе са својом паством и са другим епископима. У том суровом и љутом заточењу свети Дионисије проведе три године. А како се тамо мучио и злопатио, то само једини Бог зна. Но када на римски престо ступи цар Галијен,[15] свети Дионисије би враћен из заточења, на велику радост своје паствe и целе Цркве Христове.

Међутим, и у Александрији су овог дивног страдалца Христовог очекивале нове туге, нове невоље, нове патње. После грађанског рата наступи љута глад, а за глађу чума (куга) која је харала и косила страховито. Свети Дионисије се с родитељском љубављу бринуо о свима патницима, како о хришћанима тако и о незнабошцима. Описујући невоље и патње житеља Александријске области за време чуме, он пише и ово: "Многи од наше браће, из превелике љубави, не марећи за свој живот, брину се један за другог, посећују болеснике, дворе их непрестано, лече их о Христу; они су добровољно умрли заједно са њима узимајући на себе њихова страдања, испирајући им ране предано. Многи од оних који су се тако трудили око болних и повратили им здравље, сами су умрли ... И ова врста смрти из побожности и чврсте вере ни по чему није

нижа од мучeништва. Они су рукама својим узимали тела светих и држали их на коленима, затварали им очи и уста, носили их на леђима као децу, намештали их, служили им, измивали их и облачили".

Управљајући Црквом под врло мучним околностима, свети Дионисије се стално држао као богомудри исповедник вере Христове, како у свом односу према спољним непријатељима Цркве - незнабошцима, тако и према унутарњим непријатељима - јеретицима. За то време писао је многе посланице и друге саставе пастви својој, поучавајући је и храбрећи у држању Православља. Његови списи су пуни мудро изложених догматских истина; а налазе се и неколики канони које је Црква прихватила. Исто тако и његово писмо против Новацијана сматра се канонским писмом. Управљао Црквом седамнаест година, и упокојио се 265. године у дубокој старости.

СПОМЕН СВЕТЕ МУЧЕНИЦЕ МАМЕХТЕ

РОДОМ из Персије, света мученица Мамелхта беше најпре жречица при храму незнабожачке богиње Артемиде. Једном она виде у сну анђела Божјег који јој изложи тајне вере Христове. Пробудивши се, она исприча сан својој сестри која беше хришћанка. Сестра је одведе епископу. Епископ је крсти. Али незнабошци, сазнавши да је њихова жречица примила веру Христову, засуше је камењем и убише док је још носила белу одећу крштења,[16] па тело њено бацише у једну врло дубоку јаму, одакле га хришћани једва с муком извукоше и чесно сахранише. Касније епископ тога града, у коме света Мамелхта мученички пострада, измоли од Персијског цара дозволу да разруши храм незнабожачке богиње Артемиде и на његовом месту подигне цркву у име свете Мамелхте. У тој цркви би положено свето тело свете мученице Мамелхте. При преносу ових светих моштиј догодише се од њих многа чудеса и исцељења, те многи незнабошци повероваше у Христа.

ЖИТИЈЕ ПРЕПОДОБНОГ ОЦА НАШЕГ ДАМЈАНА ПЕЧЕРСКОГ

КАДА ми, болујући од душевних и телесних болести, будемо, по речима Светога Писма (ср. Јак. 5, 14), призивали у помоћ презвитере да нас помажу јелејем, призовимо тада с њима мислено и овог угодившег Господу презвитера и исцелитеља, блаженог Дамјана, који се богоугодно подвизавао у светом Печерском манастару за време игумановања преподобног Теодосија.[17]

Овај хвале достојни инок Дамјан веома ревносно подражаваше помоћу свих врлина равноангелни живот преподобног оца и наставника свог Теодосија. По сведочанству многих: инок Дамјан беше смирен, послушан, покоран свима. Нарочито они који живљаху с њим у келији беху очевидци његове кротости, његовог неспавања по сву ноћ, његовог пријежног читања светих књига, и његовог честог устајања на молитву. Ти исти очевидци казиваху и о многим другим подвизима овога мужа: беше он такав испосник и уздржљивац, да сем хлеба и воде ништа друго није јео све до своје смрти. Због тако богоугодног подвизавања он се удостоји добити од Господа дар чудотворства, но нарочито дар исцељивања, као што овај дар беше раније дат његовом имењаку - светом бесребрнику и чудотворцу Дамјану. Када је ко доносио у манастир болесно дете, или ма каквог болесника, преподобни Теодосије је наређивао да блажени Дамјан чита молитву над болесником. Дамјан је са смиреношћу и кротком покорношћу, сматрајући себе недостојним дара исцељивања, читао молитве над болесницима и помазивао их светим јелејем, и благодаћу Божјом сви добијаху исцељење и одлажаху здрави.

Тако овај блажени Дамјан много година богоугодно поживе у монашким подвизима, и показавши многа по душу корисна прегнућа, обрете се достојан вечнога живота. Дошавши до краја овог временог живота, он се разболе, и на домаку смрти сгаде се са сузама молити Богу, говорећи: Господе мој Исусе Христе, удостој ме да будем заједничар славе Светих Твојих и да са њима добијем удела у Царству Твоме. Молим Ти се, Владико, не одвој ме од оца и

наставника мог преподобног Теодосија, Hero ме с њим настани у светлости Својој, коју си уготовио за праведнике.

Када се он тако мољаше, гле, изненада стаде крај одра његовог Анђео у обличју преподобног Теодосија, саже се к Дамјану, и с љубављу га целивајући говораше му: Чедо, Господ коме се молиш посла ме ево сада да те известим да ће ти молба бити испуњена: ти ћеш бити прибројан Светима Његовим, и са њима ћеш се настанити у царству Владике Небеског. А када ти Господ Бог нареди да се преставиш из овога света и прећеш к Њему, тада се нећемо раздвајати и бићемо заједно у оном свету.

Рекавши то, Анђео постаде невидљив. Блажени Дамјан разумеде да му ово јављење беше од Бога: јер он не виде да је онај што му је говорио ушао или изишао на врата, него је на истом месту на коме се појавио, ту и невидљив постао. Зато он одмах позва послушника и посла га к преподобном Теодосију, молећи га да дође к њему. Светитељ сместа дође, и блажени Дамјан га радосна лица упита: Оче, хоће ли тако бити као што ми ти обећа у виђењу? - Преподобни Теодосије, не знајући о томе ништа, одговори: Не знам, чедо, шта сам ти обећао. - Тада му блажени Дамјан исприча како се он молио, и како му се неко јавио у обличју преподобнога Теодосија и дао му такво обећање.

Када то чу, богонадахнути Теодосије узнесе хвалу Богу, и заплакавши рече: О, чедо, биће тако као што ти је обећано, јер ти се Анђео Божји јави у обличју моме; ја пак, будући грешан, како могу обећавати такву славу која је уготовљена за праведнике.

Блажени Дамјан, чувши ове речи, испуни се радости и наде. После тога он целива братију који се беху стекли к њему да се опросте с њим, и у добром исповедању с миром предаде душу своју у руке Господу, када Анђели дођоше по њу, и засија му лице показујући радосно разлучење душе од тела.[18] Тада преподобни Теодосије нареди да клепају да се сабере сва братија, па с певањем и великом чешћу погребоше они у пештери чесно тело Христова угодника, у част слављенога у Тројици Бога.

Молитвама овог блаженог исцелитеља Дамјана нека Господ удостоји и нас да будемо у бесконачне векове учесници Царства Његовог, где нема патњи. Амин.

ЖИТИЈЕ ПРЕПОДОБНОГ ОЦА НАШЕГ ЈЕРЕМИЈЕ ПЕЧЕРСКОГ

И СВЕТА Руска земља почаствована је пророком Јеремијем, не старим него новим; о том новом Јеремији ми ћемо овде и говорити. Блажени отац наш Јеремија Печерски доживе дубоку старост; он је памтио чак и крштење земље Руске, које је било у дане благоверног великог кнеза Владимира, јер тада и сам блажени Јеремија би просвећен светим крштењем. Након доста година после тога ое дође у свети манастир Печерски к преподобним оцима нашим Антонију и Теодосију, и прими велики анђелски образ - схиму, и у њему се богоугодно подвизаваше подражавајући живот светих отаца. За превелику врлину своју он доби од Бога дар да провиди будућност и да чита помисли људске. Тако, када би у коме видео рђаву помисао, он га је насамо изобличавао и саветовао да се чува од потајног утицаја ђавољег, нарочито ако би који брат намислио да напусти манастир. Чим би у кога брата прозрео такву замисао, он је одмах одлазио томе брату, изобличавао његову намеру, тешио га, саветовао му да много трпи, да се јуначки непрестано бори са мрзитељем добра и непријатељем нашим, и да се не колеба; и тако је укрепљавао брата својом поуком, да овај никада више ни помислио није да напусти манастир. А када је коме овај блажени прорекао што добро или рђаво, то се реч старца свагда збивала.

Поживевши тако много година и указавши услуге својим провиђањем, преподобни Јеремија се престави у дубокој старости[19] и, оставивши покривач своје душе - тело у пепггери, отиде к древним пророцима, да откривеним лицем созерцава тајне самога Старога Данима, Бога Оца, коме слава са Јединородним Сином Његовим и Једносушним Духом, сада и увек и кроза све векове. Амин.

ЖИТИЈЕ ПРЕПОДОБНОГ ОЦА НАШЕГ МАТЕЈА ПЕЧЕРСКОГ

БЛАЖЕНИ отац наш Матеј Печерски беше не само именом сличан првоме међу Еванђелистима, него као што еванђелисту Матеју би дано да види Етиопску земљу и изобличава житеље њене за неверје, тако и овај блажени, монахујући у светом манастиру Печерском у дане светих првоначалника[20] ове обитељи, за своје превелике подвиге доби од Бога такав дар: да јасно види лица подземних етиопљана[21] - демона, да изобличава потајне сплетке њихове и да их открива на велику корист оних који се спасавају. Овај блажени старац стојећи једном у цркви на своме месту, подиже очи своје и погледа на братију који стајаху на обе стране и певаху. И гле, виде он ђавола у облику војника где обилази братију, носећи у скуту одеће своје лепљиве цветове. Вадећи са злом наменом цветић, он га бацаше на кога било од братије. И ако би се цветић прилепио за брата, он је остајао још неко кратко време у цркви, дозволио своме уму да се пода слабости, па измисливши какав било разлог излазио из цркве, одлазио у келију и спавао, не враћајући се више у цркву на богослужење. А ако се цветић, бачен ђаволом, не прилепи за монаха, такав је монах бодро одстајао сво јутрење до краја, по завршетку одлазио у своју келију. Ово виђење своје старац исприча братији; отада се братија чуваху да излазе из цркве.

Овај блажени старац имађаше обичај да по завршетку јутрења, пошто се сва братија разиђу по својим келијама, последњи изађе из цркве. Једном изишавши тако из цркве, он седе испод црквеног клепала желећи да се мало одмори, јер му келија беше далеко од цркве. И гле, види он огромну руљу где наилази од манастирске капије; и подигавши очи своје он угледа ђавола који гордо сеђаше на свињи, а око њега мноштво демона који га прате. Старац их упита: Куда идете? - Ђаво што сеђаше на свињи одговори: Идемо по Михаила Тоболковича. - Старац осени себе крсним знаком и оде у келију. А када стаде свитати старац, схвативши смисао виђења које је имао, рече своме ученику: Иди и запитај, да ли је Михаил у келији? - Ученик оде и њему рекоше да је Михаил данас после јутрења

отишао иза манастирске ограде. Тада старац исприча виђење игуману и старијој братији. Игуман дозва брата, и пошто га испита о свему, поучи га и отпусти у његову келију.

Прозорљиви отац Матеј с љубављу поучаваше и другу братију, и саветоваше им да седе у келијама, сећајући се стално Бога и молећи се за опроштај грехова својих.

За време овог преподобног Матеја престави се блажени игуман Теодосије; после њега Стефан би игуман, а после Стефана Никон. За Никонова игумановања догоди се блаженом Матеју овакво виђење. Једном стојећи на јутрењу он подиже очи своје са жељом да види игумана, блаженог Никона, и гле, угледа магарца где стоји на игумановом месту. И разумеде преподобни Матеј да игуман није дошао на јутрење. Старац исприча ово своје виђење игуману Никону. Игуман извуче за себе поуку из овог откривења, и горко се кајаше. Од тога времена игуман Никон, напуштајући не само лењост него и сваки манастирски неодложан посао, трудаше се да му постане обичај: да пре свих долази у цркву. На тај начин ово га виђење побуди да још ревносније хита ка блаженству. Такође и многа друга виђења имаћаше овај блажени старац, и казиваше их братији на корист.

Достигавши дубоку старост блажени Матеј отпочину у Господу у добром исповедању.[22] Чесне мошти његове леже нетљене у Антонијевој пештери са светим оцима, а сам он моли се за нас, стојећи пред престолом Господњим, да се избавимо од вражијих напада и добијемо живот вечни у Христу Исусу Господу кашем, коме слава са Оцем и Светим Духом, сада и увек и кроза све векове. Амин.

СПОМЕН ПРЕПОДОБНОГ ОЦА НАШЕГ ЕВДОКИМА ВАТОПЕДСКОГ

ГОДИНЕ 1840, када су у Ватопеду оправљали костурницу, нађу мајстори мошти некога човека у ставу клечећем и са иконом Пресвете Богородице на прсима у рукама. Необично диван мирис разлио се од тих моштију. Не знајући ни ко је био тај свети муж ни

кад је живео, монаси му дадy име Евдоким, и мошти његове пренесу у цркву, где и данас стоје. Од тих моштију догодила су се многа чудеса и исцељења. На сребрном ковчежићу и сад стоје изрезане речи: "овај ковчежић изради за чесну главу светог Евдокима монах Гаврил, кога је овај светитељ излечио од тешке болести".[23]

СПОМЕН ПРЕПОДОБНОГ ОЦА НАШЕГ КОЗМЕ

ИГУМАН манастира на реци Сагариси, у Витинији; преставио се у десетом столећу. (Имао страшно вићење).

СПОМЕН ПРЕПОДОБНЕ МАТЕРЕ НАШЕ ХАРИТИНЕ

ПРЕПОДОБНА Харитина беше из кнежевског Литовског рода; у тешко по Литву време она се пресели у Новгород. Тамо ступи у манастир светих првоврховних апостола Петра и Павла, што је на Синичјој гори. Због свог добродетељног живота она би изабрана за игуманију обитељи. Упокоји се ова света богоугодница у тринаестом веку. Свете мошти њене покоје се у гробљанској цркви Петропавловске обитељи.

СПОМЕН ПРЕПОДОБНЕ МАТЕРЕ НАШЕ МЕТОДИЈЕ

Која се подвизавала на острву Кимолу.

СПОМЕН ПРЕПОДОБНОГ ОЦА НАШЕГ ГРИГОРИЈА ХАНДЗОЈСКОГ

НАСТОЈАТЕЉ грузинских манастира: Хандзојског и Шат - берде; преставио се 991. године, у 102. години свога живота.

НАПОМЕНЕ:

1. Диоклецијан царовао од 284. до 305. године.
2. Света мученица Харитина пострада око 304. године у граду Амисији, у Понту, на јужној обали Црнога Мора.
3. Свети Дионисије родио се око 195. године.
4. Ретори - учитељи беседништва, красноречивости. Реторика се високо ценила у незнабожачком свету, но исто тако имала је велики значај и у хришћанском свету.
5. Ориген - знаменити учитељ Цркве у трећем веку; велики испосник; најутицајнији наставник у Александријској школи; мудри борац против незнабоштва и јереси; гоњен за време Декија, исповедник; скончао у Тиру 254. године, у 70. години живота. Нека његова учења осуђена као јеретичка.
6. Крштен у зрелим годинама од Александријског епископа Димитрија (189-231. г.).
7. Јеракло - познати учитељ хришћански; спочетка био помоћник Оригену, предавајући у Александријској школи. Године 231. наследио Оригена као управитељ те школе; године пак 233. постао епископ Александријски; умро 246. године.
8. Свети Дионисије постао управитељ знамените Александријске школе 233. године, и на том положају био 14 година.
9. Царовао од 249. до 251. г. Жесток гонитељ хришћана; под њим било прво свеопште гоњење хришћана.
10. Тако је поступио и св. Кипријан Картагенски, знаменити отац Цркве, који је касније јуначки примио за Христа мученичку смрт (+258. г.) А пре св. Дионисија и св. Кипријана тако је поступио и св. Поликарп Смирнски, који је такође мученички

потом скончао 167. г.; а после њих и св. Атанасије Велики (+ 373. год.).

11. Према палима потпуно исто је поступао као св. Дионисије св. Кипријан, епископ Картагенски. Пре примања палих у црквену заједницу они су захтевали од њих доказе покајања, иако је било много њихових савременика који су били одлучно против примања палих, сматрајући да су пали учинили смртни грех.
12. Новацијан - истакнут красноречиви презвитер римски у време Декијева гоњења; рукоположен насупрот саборским правилима, јер крштен на самртном одру, без неопходног миропомазања; касније, копао и рукама и ногама да се дочепа епископског престола у Риму; пошто у томе успео није, одвојио се од Цркве поставши епископ новацијанаца, и тако створио пагубни раскол у Цркви. Новацијан нарочито устајао против поновног примања у Цркву оних који су отпали од ње у време гоњења. По учењу новацијанаца: Црква је заједница светих; стога сви пали и који су учинили смртне грехе после крштења, морају бити избачени из ње, и нипошто се не могу поново примати у њу; Црква нема право праштати тешке грешнике; а ако их прашта, онда она сама постаје нечиста и несвета. Зато су се новацијанци називали "катари", тојест: "чисти", "заједница чистих'.
13. Гал царовао од 251-253. год.; био мирољубив по души и снисходљив према хришћанима.
14. Валеријан царовао од 253. до 259. године. Гоњење које је он дигао на хришћане одликовало се посебном, неизмерном свирепошћу.
15. Галијен - римски цар од 260. до 268. године. Он је обуставио гоњење на хришћане, започето Валеријаном, и издао наређења, којима су враћени сви из заточења и објављена слобода вероисповести.
16. У старини хришћани су у току осам дана носили белу одећу, у којој су се крстили.
17. Преподобни Теодосије Печерски живео у 11. веку; спомен његов 3. маја.

18. Преподобни Дамјан преставио се 1070. године. Његове свете мошти почивају у Антонијевој пештери Кијево - Печерске лавре.
19. Преставио се 1074. године.
20. Светих: Антонија и Теодосија Печерских.
21. Етиопљанин = црнац; ђаво.
22. Упокојио се 1088. године.
23. Опширније казивања о свему овоме налази се у манастиру Ватопеду, у рукопису јеромонаха Мелетија Ватопедског.

6. ОКТОБАР

ЖИТИЈЕ И СТРАДАЊЕ СВЕТОГ АПОСТОЛА ТОМЕ

СВЕТИ апостол Тома, звани Близанац,[1] бејаше из Галилејског града Панеаде. Када Господ наш Исус Христос за живота Свога на земљи прохођаше градове и села учећи људе и исцељујући сваку болест, тада Тома, чувши проповед Његову и видевши чудеса Његова, прилепи се свом душом за Њега. И хођаше за Њим хранећи се слатким речима Његовим и гледањем пресветог лица Његовог, и удостоји се да га Господ уврсти у Дванаест Апостола, са којима и следоваше Њему све до спасоносног страдања Његовог. По васкрсењу пак Господа Христа свети Тома неверјем својим силно појача веру у Цркви Христовој. Јер када му остали ученици говораху: видесмо Господа (Јн. 20, 25), он им не хте веровати док сам не види Христа и не опипа ране Његове. И након осам дана по васкрсењу, када сви ученици беху заједно и Тома с њима, Господ им се јави и рече Томи: Пружи прст свој амо и види руке моје; и пружи руку своју и метни у ребра моја, и не буди неверан него веран. - А Тома, видевши Христа и опипавши животодавна ребра Његова, рече: Господ мој и Бог мој (Јн. 20, 26-28). Овај догађај са Томом на очигледан начин потврђује свима истинитост васкрсења Господњег: јер Христос заиста васкрсе и јави се ученицима не као привиђење и не у неком другом телу него у оном истом у коме пострада ради нашег спасења.

После вазнесења Господа Христа на небо и силаска Светога Духа, свети апостоли бацише коцке, куда би ко од њих ишао ради проповедања речи Божје. Светоме Томи паде коцка да иде у Индију, да тамо незнабоштвом помрачене крајеве просвети, и научи истинитој вери разне народе: Парћане и Мићане, Персијанце и

Гиркане, Бактре и Брахмане, и све најудаљеније житеље Индије.[2] Међутим, свети Тома силно туговаше што се шаље међу такве дивље народе. Но њему се јави Господ у виђењу, крепећи га и наређујући му да буде јуначан и да се не боји, и обећавајући му да ће Сам бити са њим. И ускоро му Господ омогући путовање у те земље на следећи начин.

Индијски цар Гундафор, желећи да сазида себи изузетно леп дворац, посла свога повереника Авана у Палестину, да тамо потражи тако вичног неимара, који би био способан и вешт подићи му палате какве имају римски цареви. Господ и нареди Томи да са тим Аваном иде у Индијске стране. Када Аван тражаше премудрог неимара у Панеади, Тома се срете са њим и представи му се као човек вичан у грађевинарству. Аван се погоди са њим, и они лађом кренуше на пут, пловећи по погодном ветру. А када успут пристадоше у неки град, они чуше звук труба и других музичких оруђа: јер цар тога града удаваше своју кћер и беше послао гласнике по целоме граду да на свадбу позову и богате и убоге, и робове и странце; а ако ко не хтедне доћи, одговараће царскоме суду. Чувши то Аван и Тома, и бојећи се да као странци не разгњеве цара ако се не одазову царевом позиву, отидоше у царев двор на свадбу. А када сви пођедаше и стадоше се веселити, апостол седе на најпоследње место, и нити што окушаше, нити узимаше удела у весељу, већ беше погружен у своје мисли. И сви гледаху на њега као на странца и иноплеменика. А они што сеђаху крај њега питаху га: Зашто си дошао овамо када нити једеш нити пијеш? - Апостол одговори: Нисам дошао овамо ради јела и пића, него да испуним цареву вољу, јер гласници громко објављиваху да ће царскоме суду одговарати ко не дође на свадбу.

Међу званицама на свадби бејаше и једна жена Јеврејка, која дивно свираше на свирали, припевајући свакоме од званица понеку похвалу. Угледавши Тому који није узимао учешћа у весељу већ је често погледао на небо, она познаде да је он Јевреjин, и свирајући пред њим, припеваше му на јеврејском језику ове речи: Један је Бог - Јеврејски, који је створио небо и земљу. - А апостол, са задовољством слушајући овај припев, моли је да неколико пута понови те речи. Међутим један од слу гу који је прислуживао вино, видећи да

апостол није весео, удари му шамар по лицу, говорећи: Позван си на свадбу; немој бити тужан, него буди весео, придружујући се онима што пију. - Апостол му рече: Нека ти Господ још у овом животу узврати за ово; и руку која ме је ударила нека ја видим где је пас вуче на очиглед многима.

После кратког времена слуга што удари апостола упути се ка студенцу да захвати воду, желећи да гостима донесе воде ради разблажења вина. Али на студенцу њега изненада нападе лав, обори га и закла, па посисавши му крв отиде. Тада дотрчаше пси и растргоше га у комаде; а један црни пас дохвати десну руку, однесе на свадбену гозбу и баци пред свима. Видевши то, сви се узбунише и питаху се, чија ли је то рука. А жена што свираше на свирали узвикну: Данас се међу нама збива нешто веома тајанствено: с нама се овде налази или Бог или посланик Божји. Јер ја видех где слуга који прислужује вино удари шамар по лицу једноме човеку, и чух како му овај човек рече на јеврејском ово: "Руку која ме је ударила нека ја видим где је пас вуче на очиглед многима", - што се и зби, као што сви видите. - После ових речи страх спопаде све.

Пошто се заврши свадбени пир, цар, који о свему беше обавештен, дозва к себи светог апостола Тому и рече му: Уђи у дворац и благослови моју удату кћер. - Апостол уђе, поучи младенце целомудрију и чувању девства у чистоти, помоли се за њих и благослови их, па отиде. Мало затим младенци видеше у сну Исуса који им се јави у облику светог апостола Томе и с љубављу их грљаше. А женик мислећи да је пред њим апостол Тома рече му: Ти си изашао пре свих, на који си се начин поново обрео овде? - Господ одговори: Ја нисам Тома већ брат његов, и сви који су се одрекли света и следују Мени као он, не само биће моја браћа у будућем животу него ће постати наследници царства мога. Стога, децо моја, не заборавите оно што вам је саветовао брат мој, и ако по савету његовом сачувате девство своје беспрекорним, ви ћете се удостојити неувенљивих венаца у моме небеском дворцу.

Рекавши то Господ оде; а они, пробудивши се од сна, испричаше једно другом шта су видели у сну, па устадоше и сву ноћ ту мољаху се Богу усрдно. Речи пак, речене им у сну, чуваху у срцу свом као скупоцене бисере.

Ујутру цар дође у посету младенцима и затече их где седе далеко један од другога. У недоумици, он их упита зашто седе тако далеко један од другога. Они му одговорише: Ми се молимо Богу да нам да снаге да до смрти наше сачувамо у нашем браку потпуну девственост, какву сада имамо, да бисмо се удостојили у дворцу небеском бити овенчани неувенљивим венцима, као што нам обећа Господ који нам се јавио.

Тада цару би јасно да их је на чување девствености усаветовао онај странац што је јуче био у дворцу. То силно разјари цара и он посла слуге своје да ухвате апостола, али га они не нађоше, пошто Аван и Тома већ беху отпловили ка Индији.

Када стигоше у Индију, Аван и апостол Тома изађоше пред цара Гундафора, и Аван рече: Ево, господару, довео сам ти из Палестине премудрог неимара, да сагради палате које ће бити по вољи твоме царском величанству. - Цар се обрадова, показа Томи место где се имају подићи палате, одреди им размере, даде Томи много злата за зидање, а сам отпутова у други крај царства.

Добивши злато, свети апостол Тома га стаде раздавати оскуднима - просјацима и убогима; а сам трудећи се у проповедању Еванђеља, обрати многе вери у Христа и крсти их. У то време онај младић који по савету Томе обећа да ће са супругом својом чувати девство, чу да апостол у Индији проповеда Христа, узе супругу своју и отпутова са њом код апостола. Поучени како ваља од светог апостола вери Христовој, они примише свето крштење. Супруга доби на крштењу име Пелагија, и доцније проли и крв своју за Христа; а младић доби име Дионисије, и касније се удостоји епископског чина. Вративши се с апостолским благословом у своју отаџбину, они распрострањиваху славу имена Божјег обраћајући неверне ка Христу и подижући цркве по градовима.

Када прођоше две године цар посла к апостолу да сазна: хоће ли палате скоро бити готове? Апостол одговори посланицима да се још само кров има метнути. Цар се обрадова, јер је сматрао да му Тома доиста зида дворац на земљи, и посла му још много злата са наредбом да се што пре начини великолепни кров. А свети Тома, поново добивши злато, подиже и очи и руке к небу и рече: Благодарим Ти, човекољубиви Господе, што на разне начине

стројиш спасење људи! - И опет раздаде послато злато онима који су тражили од њега помоћ, а сам и надаље усрдно проповедаше реч Божију.

Када прође извесно време, цар дознаде да Тома још ни почео није наложени му посао и да је сво злато раздао убогама, а да о зидању и не мисли, него ходећи по градовима и селима проповеда некаквог новог Бога и чини дивна чудеса. Цар се због тога страховито разгњеви и посла слуге своје да апостола ухвате и доведу. Када светог Тому доведоше пред цара, цар га упита: Јеси ли сазидао палате? - Он одговори: Сазидао сам велељепне и прекрасне. - Цар на то рече: Хајдмо онда да видимо дворац твој. - Апостол одговори: Не можеш у овом животу видети те палате, него када будеш отишао из овог живота, тада ћеш их видети и с радошћу се уселити у њих, и живети вечито у њима. - Међутим цар, сматрајући да му се апостол подсмева, веома се ожалости и нареди да га заједно са Аваном који га је довео баце у тамницу, где би чамили док их љутом смрћу не казни: јер цар намераваше да им живима кожу одере, па да их онда у огњу сажеже.

Када сеђаху у тамници, Аван укораваше апостола говорећи му: Ти си обмануо и мене и цара представивши се као врло искусан неимар. А ето сада, упропастио си царево злато, и живот мој погубио. Због тебе ево страдам и љутом смрћу умрећу: цар је опак и убиће нас обојицу - А апостол тешећи га говораше: Не бој се, још није време да ја и ти умремо; ми ћемо бити живи и слободни, и цар ће нас уважавати због палата које сам му сазидао у царству небеском.

Те исте ноћи разболе се царев брат и посла ову поруку цару: Због муке која је тебе снашла, ево и мене спопаде туга, и од тога се разболех, и ево ме умирем. - И стварно брат царев одмах затим умре. Од ове нове жалости цар заборави на прву своју муку, и стаде неутешно ридати због смрти свога брата. Душу пак умрлога Анђео Божји узе и узнесе у небеска обиталишта; и обилазећи тамошња насеља показиваше јој многе чудесне и велељепне палате, међу којима једна беше тако изузетно чудесна и изузетно велељепна да се лепота њена описати не може. И Анђео упита душу: У којој би од ових палата волела да живиш? - А душа, гледајући у ону најлепшу

палату, рече: Ако би ми било допуштено да само у једном кутку оне палате обитавам, ја ништа више не бих тражила. - Анђео јој рече: Не можеш ти живети у тој палати, јер она припада твоме брату; њу му подиже онај странац Тома златом што му твој брат даде. - И рече душа: Молим те, господине, пусти ме до брата и ја ћу купити од њега ову палату, јер он још не зна њену лепоту, па пошто је купим ја ћу се опет вратити овамо.

Тада Анђео поврати душу у тело, и покојник одмах оживе, и као пробудивши се од сна упита присутне за брата, и мољаше да цар његов брат дође к њему. А цар, чувши да је брат његов оживео, обрадова се силно и дотрча к њему, па видевши га жива постаде још радоснији. А васкрсли стаде му говорити: Насигурно знам, царе, да ти мене брата свог волиш, и плакао си за мном; и када би било могуће да ме откупиш од смрти, ти би дао и до по царства свога. - Цар рече: Да, заиста је тако. - На то брат рече цару: Ако ме тако волиш, онда молим од тебе један поклон који ми немој одрећи. - Цар одговори: Све што је под мојом руком у држави мојој, поклонићу теби, милом брату мом. - И ову реч своју цар потврди заклетвом. - Тада васкрсли брат рече: Дај ми палату твоју коју имаш на небесима, и узми за њу све богатство моје. - Чувши овакве речи цар се збуни, и као безгласан ћуташе. Потом рече: Откуда мени палата на небесима? - Брат одговори: Ваистину постоји на небесима таква палата, какву ти не знаш, и какву ни видео ниси у целом поднебесју. А њу ти сазида Тома кога ти држиш у тамници: и ја је видех, и дивих се неисказаној лепоти њеној, и молих да се настаним у једном кутку њеном, али ми то не би дато. Јер Анђео који ме вођаше рече: Не можеш ти живети у њој, јер је то палата твога брата, коју сазида онај странац Тома. Ја онда молих Анђела да ме пусти до тебе, да купим ту палату од тебе. Стога, ако ме волиш, дај ми је, и у замену узми целокупно имање моје.

Тада се цар двоструко обрадова: обрадова се повратку брата у живот, и палати сграђеној му на небесима. И рече цар свом васкрслом брату: Мили брате, ја сам се заклео да ти ништа нећу одрећи од онога што је у мојој власти на земљи, али палату што је на небу ја ти нисам обећао. Но ако хоћеш, ми имамо неимара, који може и теби сазидати таку исту палату.

Рекавши то, цар одмах посла у тамницу слугу да му доведе светога Тому са Аваном који га је довео. Када они наиђоше, цар похита у сусрет апостолу и паде му пред ноге молећи га да му опрости грех који учини према њему из незнања. Апостол, узневши благодарност Богу, стаде оба брата учити вери у Господа нашег Исуса Христа; и они, тронути до дна душе, с љубављу примаху речи његове. Убрзо затим свети апостол их крсти, и научи их живети по хришћански. И оба брата многобројним милостињама саградише себи вечна обиталишта на небесима. Провевши неко време са њима и утврдише их добро у светој вери, апостол крену кроз оближње градове и села радећи на спасењу душа људских.

Када апостол Тома проповеђу Еванђеља просвећиваше Индијску земљу, настаде чесно престављење Божје Матере,[3] и сви апостоли са разних страна узети бише на облаке и пренесени у Гетсиманију, ка одру преблагословене Дјеве. Тада и свети апостол Тома би узет из Индије, али не приспе на сам дан погреба богопрослављеног тела Пречисте Богородице. То би тако по Божјој вољи, да би се вернима дао најубедљивији доказ да је Мати Божија са телом узета на небо. Јер као што се и у васкрсење Христово ми боље уверисмо Томиним неверјем, тако и за узеће са телом на небо Пречисте Дјеве Марије Богородице ми насигурно сазнадосмо преко Томиног задоцњења. Јер апостол стиже тек у трећи дан после погреба, и туговаше што не приспе на сам дан погреба, да би са осталим апостолима пратио свето тело Матере Господа свога до гроба њенога. Тада се свети апостоли договорише да ради светога Томе отворе гроб Пресвете Богородице, да би он видео свечесно тело Њено, поклонио му се и утешио у својој тузи. Међутим, када отворише гроб, они не нађоше тело већ само једну плаштаницу где лежи. И отуда свима би јасно да је Мати Божија, попут Сина свога, у трећи дан васкрсла, и са телом била узнета на небо.

После тога свети апостол Тома се поново обрете у земљи Индији, и проповедаше Христа; и миоге привођаше к вери знамењима и чудесима. Дошавши пак у Мелиапор,[4] он тамо многе просвети и у светој вери утврди следећим чудом. На једном месту лежаше једно огромно дрво које не само мноштво људи Hero ни слонови не могаху померити с места. Апоетол пак Тома својим

појасом превуче то дрво на даљину од два километра и предаде за зидање храма Господњег. Видевши то, верни се утврдише у вери, а многи неверни повероваше. Свети пак апостол учини тамо и друго чудо, веће од првог. Један идолски жрец уби свога сина и окриви за то светога Тому, говорећи: Тома уби мога сина. - У народу настаде узбуна, слеже се силан свет, гомила дохвати светога Тому као убицу и захтеваху да га Суд осуди на мучење. Али пошто се не нађе нико који би посведочио да Тома није крив за то убиство, апостол Христов стаде молити судију и народ говорећи: Пустите ме, и ја ћу у име Бога мог упитати убијенога да сам каже ко га је убио. - И сви са апостолом светим отидоше к телу убијеног сина жречевог. И Тома, подигавши очи к небу, помоли се Богу, па онда рече мртвацу: У име Господа мога Исуса Христа наређујем ти, младићу, реци нам ко те уби. - И одмах проговори мртвац: Отац мој уби ме.

- Тада сви повикаше: Велики је Бог кога Тома проповеда. -И апостол би ослобођен, а жрец сам паде у јаму коју беше ископао за апостола. Због овога чуда мноштво народа се обрати к Богу и крсти се од апостола.

После тога апостол отпутова у далеке, Каламидске крајеве, где владаше цар Муздиј. И тамо проповедајући Христа, свети апостол обрати к вери неку жену, по имену Синдикију, која беше нећака Мигдоније, жене царевог пријатеља. Синдикија саветова Мигдонији да позна истину и поверује у Једнога Бога, Створитеља целе васељене, кога апостол Тома проповеда. И рече Мигдонија Синдикији: Хтела бих да сама видим тога човека који проповеда истинога Бога, и да од њега чујем његово учење.

- Синдикија одговори: Ако хоћеш да видиш апостола Божија, промени своје хаљине, и обуци се у лошу одећу као проста и убога жена, да не би била препозната, па хајде са мном.

Мигдонија учини тако и пође са Синдикијом. И нађоше апостола где проповеда Христа усред огромног скупа простих и убогих људи. Помешавши се са гомилом, оне стадоше слушати учење Томино; а он много причаше о Христу Господу, и учаше вери у Њега, и говораше и о смрти, и о суду, и о паклу, и о небеском царству. Слушајући све то, Мигдонија би тронута, и поверова у Христа. А кад се врати дома, она сво време размишљаше о

апостоловим речима; и разговарајући са нећаком својом Синдикијом о Христу, она све већма распламсаваше љубав своју к Њему. И од тога времена она се стаде гнушати неверних као непријатеља Божјих, и избегаваше сваки разговор са њима и гозбовање, и клонити се свих задовољстава светских. Она такође одлучи да и са својим мужем прекине брачне везе. То веома ожалости њенога мужа, и када не успе да Мигдонију приволи да промени своју одлуку, он моли цара Муздија да жену своју, царицу Тертијану, која беше рођена сестра Мигдонији, пошаље, те да она наговори Мигдонију да се ова не гнуша својих супружанских дужности. Царица оде к сестри својој Мигдонији и упита је због чега се она не повињава своме мужу. Мигдонија одговори: Због тога што је он незнабожац и непријатељ Божји, а ја сам слушкиња Јединог истинитог Бога, Исуса Христа, и нећу да будем осквrнављена од човека неверујућег и нечистог. - Тертијана изјави жељу да сазна ко је то Исус Христос кога Мигдонија назива истинитим Богом. Мигдонија јој онда изложи проповед светог апостола Томе, трудећи се да је убеди да прими истиниту веру. Но Тертијана, желећи да што више и одређеније сазна о Христу и да се што темељније научи вери у Њега, зажеле да види самог апостола и да чује проповед његову. И договоривши се с Мигдонијом оне тајно послаше по апостола. Када апостол дође, оне га молише да их упути на иут истине. И он, проповедајући им Христа, просвети их светлошћу вере, оми их бањом светог крштења, и научи их држању заповести Божјих и свима врлинама. Сложивши у срцу свом све речи светог апостола, Тертијана и Мигдонија се договорише да служе Господу у чистоти и да не одржавају телесне супружанске везе, са својим мужевима пошто су они незнабошци. А апостол силом Божјом чињаше тамо многа чудеса и исцељиваше сваку болест; и многи, не само из простога народа него и из царских дворјана, видећи знамења што биваху од апостола и слушајући његово учење, обратише се ка Христу. И један од царевих синова, по имену Азан, верова и прими свето крштење од апостола; јер сам Господ дејствоваше кроз апостолску проповед, и множаше Цркву своју и распростираше славу имена свога.

Царица Тертијана, вративши се од Мигдоније, пребиваше у молитви и посту, и одбијаше телесну везу са својим мужем. Зачуђен због такве промене код своје жене, цар рече своме. пријатељу Каризију: Желећи да твоју жену повратим теби, ја изгубих своју; и моја се горе понаша према мени него твоја према теби. - И они обојица, цар и Каризије, врло марљиво истраживаху шта је узрок такој промени код њихових жена, и пронађоше да их је неки иностранац дошљак, по имену Тома, научио вери Христовој и одвратио их од телесне брачне везе са њиховим мужевима. Дознадоше они такође да су преко проповеди Томине поверовали у Христа царев син Азан, и многи од царских дворјана и од властеле, и безброј њих од простога народа. Због свега тога они се разљутише на апостола Тому, па га ухватише и у тамницу бацише.

Потом апостол би изведен пред цара на суд. И упита га цар: Ко си ти, роб или слободњак? - Тома одговори: Роб сам Онога над којим ти немаш власти. - Цар на то рече: Видим да си лукав роб; побегао си од свога господара и дошао у ову земљу да квариш људе и да буниш наше жене. Кажи дакле, ко је твој господар? - Апостол одговори: Мој господар је Господ неба и земље, Бог и Творац сваке твари. Он ме је послао да проповедам свето Име Његово и да обраћам људе од заблуде. - Цар рече: Остави, варалицо, лукаве речи своје, и чуј наређење моје: као што си препреденошћу одвратио жене наше од нас, те оне немају телесне везе с нама, тако их поново обрати к нама. Не учиниш ли пак то, да жене наше поново буду с нама у пређашњој љубави и вези, ми ћемо те предати љутој смрти. - Апостол одговори: Не приличи да слушкиње Христове одржавају телесне супружанске везе са безаконим мужевима, нити је праведно да се верујуће оскврњују од зловерних и неверујућих.

Чувши то цар нареди да се донесу усијане железне даске и да се на њих постави апостол босим ногама. Када то би учињено, одједном се појави вода испод тих даски и расхлади их. Затим свети Тома би бачен у ужарену пећ, али сутрадан он изиђе из ње жив и неповређен. После тога Каризије учини цару овакав предпог: Приморај га да се поклони и принесе жртву богу сунцу, еда би тиме разгњевио Бога свог који га чува неповређеним у мучењима. - Када по наређењу цара апостол би приведен к идолу сунца, идол се тог

часа растопи и истопи као восак. И верни ликоваху због такве силе Небеског Бога, а мноштво неверних обрати се ка Господу. Међутим жреци идолски стадоше роптати на Тому што уништи бога њиховог; сам пак цар, силно увређен, размишљаше како да погуби Тому, али се ипак бојаше народа и слугу својих и многих велможа који вероваху у Христа.

Узевши Тому, цар са својим војницима изиђе из града, и сви помислише да цар жели да види од апостола неко чудо. Но прошавши километар, цар предаде Тому петорици војника н заповеди им да га одведу ка гору и тамо копљима изболу, а сам отпутова у град Аксиум. Царев пак син Азан и један човек, по имену Сифор, похиташе за апостолом, и стигавши га плакаху за њим. А апостол, измоливши од војника дозволу да обави молитву, помоли се Господу и рукоположи Сифора за свештеника и Азана за ђакона, и заповеди им да се старају о вернима, и да се труде око распространења Цркве Христове. После тога војници прободоше апостола са пет копаља, и он тако сконча. Сафир и Азан много плакаше над њим, и чесно погребоше свето тело његово.[5] После погреба они приседоше крај апостоловог гроба и туговаху. И гле, свети апостол им се јави и нареди им да иду у град и утврђују браћу у вери. Они поступише по наређењу свога учитеља, светог апостола Томе, и помагани његовим молитвама, они успешно управљаху Црквом Христовом. Цар Муздиј и Каризије дуго мучаху своје жене, али их не могоше приволети да испуне њихову жељу. Схвативши најзад да оне све до смрти неће пристати на њихову жељу, они их и против своје воље оставише да оне живе слободно по својој вољи. Ослободивши се од тежине супружанског јарма, оне живљаху у великом уздржању и молитвама, служећи Господу дан и ноћ, и врлинским живљењем својим оне приношаху велику корист Цркви.

Након неколико година један од синова цара Муздија постаде бесомучан, и нико га не могаше исцелити, пошто у њему беше веома опак бес. Цар се необично ожалости због болести сина свог, и намисли да отвори гроб светог апостола, узме једну кост од моштију његових и привеже о врату сина свог, и тако га исцели од бесомучности, јер беше чуо да је свети Тома за живота свог на земљи изагнао мноштво бесова и људи. Када цар хтеде да ту замисао

приведе у дело, њему се у виђењу јави свети Тома и рече: Ти живоме ниси веровао, а од мртвога ли иштеш помоћи? Али, немој остати у своме неверју него поверуј, и Господ мој Исус Христос биће милосрдан према теби.

Ово виђење још више појача у цару жељу да отвори гроб апостола. И отишавши на гроб, цар га отвори, али не нађе у њему мошти светог апостола, јер један хришћанин беше тајно узео свете мошти, однео их у Месопотамију и тамо положио на чесном месту. Цар онда узе грудвицу земље са тог места, привеза је о врату свога сина, говорећи: Господе Исусе Христе, молитвама Твога апостола Томе исцели сина мога, и ја ћу поверовати у Тебе. - И тог тренутка изиђе бес из царевог сина, и младић оздрави. Тада цар Муздиј поверова у Христа, и са свима својим велможама би крштен од свештеника Сифора. И аи велика радост вернима: јер идоли бише сакрушени и храмови њихови поругаени, и на њиховим местима цркве Христове подигнуте. И реч Божија растијаше, и света вера умножаваше се. А цар, пошто прими свето крштење, кајаше се за пређашње грехе своје и од свих искаше помоћ и молитве. Презвитер пак Сифор говораше свима верујућима: Молите се за цара Муздија, да од Господа нашег Исуса Христа добије милост и отпуштење грехова својих. - И сва Црква мољаше се за цара.

На оном пак месту где беше сахрањено тело светога апостола збиваху се, молитвама његовим, многа чудеса у славу Христа Бога нашег, коме са Оцем и Светим Духом нека од нас буде част и поклоњење вавек. Амин.

СПОМЕН ПРЕПОДОБНОГ ОЦА НАШЕГ КЕНДЕЈА,
подвижника Кипарског

СПОМЕН СВЕТЕ МУЧЕНИЦЕ ЕРОТИДЕ

ОВА света мученица скончала у огњу.

СПОМЕН СВЕТОГ НОВОГ ПРЕПОДОБНОМУЧЕНИКА МАКАРИЈА

РОДИО се у месту Киону у Витинији од родитеља хришћанских, Петра и Антусе, и крштен са именом Мануил. Дадоше га родитељи да учи кројачки занат. У томе отац му се потурчи и пресели у Брусу. Када Мануил једном дође послом у Брусу, нађе га отац и навали на њега силом да га потурчи. Узалуд се Мануил опираше: Турци га силом обрезаше. Тада Мануил одбеже у Свету Гору, и замонаши се у скиту свете Ане и прозва се Макаријем. И би монах изврстан дванаест година, али никако немаде мира душевнога. "Ко се одрече мене пред људима, одрећи ћу се и ја њега пред Оцем својим" (Мт. 10, 38) - те речи Христове непрестано су зујале у ушима Макаријевим. Стога се реши, и, с благословом свога старца, оде у Брусу и јавно исповеди пред Турцима веру у Христа називајући Мухамеда лажним пророком. После шибања кроз 130 дана, и других још тежих мука, би посечен мачем, у Бруси 6 октобра 1590 године. Један део његових чудотворних моштију чува се у скиту свете Ане на Атону.

НАПОМЕНЕ:

1. Тома је јеврејска реч и значи близанац; свети Тома се још назива Дидим. То је грчка реч, која такође значи Близанац.

2. Индијом се, по данашњем географском појимању, назива јужни део Азијског копна, и то средње полуострво, које је са севера одвојено од централне Азије ланцем огромних планинских масива. Но стари писци су често називали Индијом све јужне богате земље Азије, о којима су имали нејасне представе. Мифани су живели у суседству Персије, у западном делу Ирана, на југу од Каспијског Мора, и били су касније покорени од Персијанаца. Парћани су такође били суседи Персијанаца, и насељавали огромно просторну земљу од Еуфрата до Окса и од Каспијскога Мора до Индијскога; у трећем веку пре Христа њих ст покорили Римљани. Персијанци су обитавали у јужном делу Ирана. Гиркани су живели крај обала Еуфрата и Тигра, и били покорени од Персијанаца. Бактрани су насељавали североисток Ирана. Брахмани су управо житељи Индије, првенствено индијски жреци.
3. Успеније Пресвете Богоматере догодило се у 15 години по вазнесењу Господа, или у 48 години после Христовог Рођења. Такво је древно предање.
4. Мелиапор или Малигтур - град на источној обали полуострва Индостана.
5. Као место мученичке смрти светог апостола Томе показују у Калурмини једну високу стену, удаљену седам километара од Малипура, куда је апостол често одлазио ради молитве.

8. ОКТОБАР

ЖИТИЈЕ ПРЕПОДОБНЕ МАТЕРЕ НАШЕ ПЕЛАГИЈЕ

Ми смо дужни свагда узносити велику благодарност Господу нашем зато што не жели смрти грешнима већ дуготрпељиво чека њихово обраћење у праведни живот, - пише ђакон Илиопољске[1] цркве Јаков, писац житија преподобне Пелагије. Нешто се дивно догодило у наше дане; и ево ја грешни Јаков пишем о томе вама, светој браћи, да бисте, читајући са пажњом, добили велику корист.

Пресвети архиепископ града Антиохије[2] ради неког црквеног посла позва к себи осам епископа из околних градова. Међу њима беше и свети Божји човек, мој епископ Нон, муж прекрасан, и савршени монах, који због врлинског живота свог би узет из Тавениског манастира[3] и постављен за епископа. Нон дође у Антиохију из Илиопоља, повевши и мене са собом. А када се

епископи сабраше у цркви светог мученика Јулијана,[4] они изјавише жељу да од Нона чују поучење, и поседаше сви на дну цркве. Нон их онда стаде усмено поучавати, говорећи им што беше на корист и спасење. И док се сви дивљаху светом поучењу његовом, у то време једна жена незнабошкиња, чувена у целој Антиохији блудница, пролажаше мимо црквених врата са великом гордошћу, одевена у скупоцене хаљине, украшена златом, драгим камењем и бисерјем, окружена мноштвом девојака и младића у дивним хаљинама и златним огрлицама. Она беше тако лепа у лицу, да се световни људи не могаху довољно нагледати њене лепоте. Пролазећи поред нас она испуни сав ваздух миомирисним мирисом. Угледавши је како бестидно иде, непокривене главе и разголићених рамена, епископи затворише очи, и тихо уздишући окренуше главе своје као од великог греха. А блажени Нон је пажљиво и дуго посматраше све док се она не изгуби из очију његових. И онда, обративши се епископима, рече: Не допаде ли вам се лепота оне жене? - Они не одговорише. Нон саже главу своју; и плачући окваси не само марамицу у рукама својим, него и прса своја заливаше сузама. И уздишући из дубине срца он поново упита епископе: Зар вам не би пријатна њена лепота? Они ћутаху. А Нон рече: Ваистину ја се многоме научих од ње; јер ће ову жену Господ поставити на суду Свом и њоме осудити нас. Шта мислите, колико је времена та жена провела у својој спаваоници мијући се, облачећи се, на разне начине улепшавајући себе, у огледало погледајући, и сву мисао своју и старање улажући у то, да се у очима својих временских поклоника покаже лепша од свију? А ми, имајући на небесима Бесмртног Женика, кога Анђели желе гледати: не старамо се да украсимо јадну душу нашу, која је сва прљава, нага и срамна; не трудимо се да је омијемо сузама покајања и обучемо у лепоту врлина, еда би се за очи Божје показала пријатна, и не била посрамљена и одбачена у време Јагњетове свадбе.[5]

Извевши такво наравоучение, блажени Нон узе мене, грешног ђакона свог, и ми пођосмо у келију која нам је била дата при тој истој цркви светог Јулијана. Ушавши у спаваоницу своју, епископ мој се врже лицем на земљу и плачући говораше: Господе Исусе Христе, прости ме грешнога и недостојнога, јер старање жене оне

око улепшавања тела превазиђе сва старања моја око бедне душе моје. Та жена, да би угодила трулежним поклоницима својим, показа толико ревности улепшавајући себе; а ја се не старам да угодим Теби, Богу моме, него живим у лењости и нехату. Каквим ћу лицем погледати на Тебе? Каквим ћу речима оправдати себе пред Тобом? Тешко мени грешноме! јер стојећи пред светим олтаром Твојим, не приносим ја Теби ону душевну лепоту, коју Ти од мене иштеш. Та жена, у сујети својој, обећа да угоди смртним људима, показујући им се у тако пријатном виду, и испуњује оно што је обећала; а ја обећах угађати Теби, Богу моме, и слагах по лењости мојој. Наг сам, јер не изврших заповести Твоје; стога се не надам у дела своја, него у милосрђе Твоје, и од њега очекујем спасење моје.

Тако говорећи свети Нон ридаше дуго. А мољаше се он и за ту жену, говорећи: Господе, не погуби створење руку Твојих, да таква лепота не робује ђаволима, него је обрати к Себи, да се због ње слави свето Име Твоје, јер Теби је све могуће.

Пошто прође тај дан и ноћ, после јутрења, - а дан беше недеља, - рече ми учитељ мој свети Нон: Брате Јакове, чуј сан који сањах ове ноћи. Изгледало ми је да стојим у једном углу светога олтара. И гле, у току службе појави се једна голубица црна, прљава и страховито смрдљива; она летијаше око мене, и ја не могох трпети смрад њен. А када ђакон узвикну: "Оглашени изиђите!" голубица одлете, и ја је не видех док се не заврши литургија. Но по завршетку литургије, када ми излажасмо из цркве, ја изненада поново угледах ту исту прљаву голубицу која опет летијаше око мене. Пруживши руку јаје ухватих и бацих у воду што је у паперти црквеној; у њој се та голубица оми од свеколике прљавштине своје, и излете чиста и бела као снег, и летећи у висину постаде невидљива.

Испричавши ми тај сан блажени Нон ме узе са собом, и са осталим епископима крену у саборну цркву. У цркви, пошто се поздравише с архиепископом, они служише Божанствену службу. По завршетку свете службе архиепископ Антиохијски нареди блаженоме Нону да каже поуку народу. Отворивши уста своја Нон стаде говорити поучење народу по премудрости Божјој што живљаше у њему. И речи његове не беху окићене превиспреном мудрошћу овога света, већ беху просте, поучне за све и утицајне: јер

Дух Свети говораше на његова уста. А говораше он о Страшном суду и о награди праведнима и грешнима. А сви присутни тако беху тронути речима његовим, да земљу сузама натапаху.

Међутим, по промислу милосрднога Бога догоди се да блудница о којој је реч, и која раније никада није бивала у цркви нити се опомињала грехова својих, пролазећи поред цркве у то време сврати у цркву. Чувши поучење светога Нона, она осети страх Божји: помишљајући на грехе своје, и слушајући од светога Нона о вечној муци због њих, она поче очајавати, и потоке суза из очију својих изливати; и у скрушености срца не могаше зауставити плач свој. Потом она рече двојици слугу својих: Причекајте овде, и кад изађе онај свети муж што је говорио поучење, ви пођите за њим и видите где станује, па се вратите да ми кажете.

Слуге поступише по наређењу и обавестише госпођу своју да онај свети муж станује при цркви светог мученика Јулијана. А она одмах седе и својом руком написа блаженом Нону овакво писмо.

"Светом ученику Христовом - грешница и ученица ђавола: Слушала сам о Богу твом да је савио небеса и на земљу сишао, не ради праведника него ради спасења грешника, и толико се смирио, да је са цариницима[6] јео. И Он, на кога Херувими не смеју гледати, са грешницима је општио и са блудницама разговарао. Стога, господине мој, ако си ти, као што од хришћана чујем, истинити слуга Христов, онда немој одбацити мене која Желим да тобом прићем Спаситељу света и видим пресвето лице Његово".

Прочитавши ово писмо, свети Нон јој написа овакав одговор: "Ма каква ти била, али позната си Богу и ти сама, и мисао твоја, и намера твоја. Стога те молим: не кушај мене ништавног; ја сам грешни служитељ Божји. Ако пак стварно имаш добру жељу да поверујеш у Бога мог и желиш да видиш мене, - са мном су овде друга епископи, - онда дођи, и видећеш мене у њиховом присуству. А насамо видети се са мном не можеш".

Примивши и прочитавши одговор, грешница се испуни велике радости и свесрдно похита к цркви светог Јулијана, и обавести блаженога Нона да је дошла. Он позва код себе седам других епископа и наложи јој да уђе. Ушавши пред сабор светих епископа, она се с плачем баци на земљу и припаде к ногама светога Нона,

говорећи: Молим те, господине мој, угледај се на учитеља твог Господа Исуса Христа, покажи према мени милосрђе своје и начини ме хришћанком: ја сам, господине мој, море грехова и бездан безакоња; стога ме омиј крштењем.

Сви присутни епископи и клирици, видећи блудницу с таквим покајањем и вером, проливаху сузе. А блажени Нон једва успе да је подигне с ногу својих, па јој рече: Црквена правила наређују не крстити блудницу без јемаца, да се она не би поново вратила на ранији блудни живот. - Чувши овај одговор она се поново баци к ногама светитељевим, па му, као некада еванђелска грешница Христу, ноге сузама перијаше, и косом главе своје отираше, говорећи: Ти ћеш одговарати Богу за душу моју, ако ме данас не крстиш. Од руку твојих нека Бог иште душу моју, и нека теби упише рђава дела моја. Ако ме одбациш некрштену, ти ћеш бити крив што ћу продужити моје блудно и нечисто живљење. Ако ме сада не отуђиш од злих дела мојих, ја ћу се одрећи Бога твог и поклонићу се идолима. Ако ме данас не начиниш невестом Христовом и не приведеш к Богу твоме, не имао удела с Њим и са светима Његовим.

Сви присутни, слушајући и видећи где се таква блудница силно запалила чежњом ка Богу, прославише Човекољубца Бога. А блажени Нон одмах посла мене, смиреног Јакова, к архиепископу да му испричам ово. Архиепископ, чувши ово, веома се обрадова и рече ми: Иди и кажи епископу твоме: чесни оче, тебе је очекивало ово дело, јер те добро знам да си ти уста Бога који је рекао: Ако извучеш драгоцено од рђавога, бићеш као уста моја (Јерем. 15, 19). - И дозвавши госпођу Роману, која беше прва ђакониса[7] црквена, посла је са мном.

Када ми дођосмо, затекосмо Пелагију где још на земљи лежи крај ногу блаженога Нона, који је једва натера да устане, говорећи: Устани, кћери, да примиш оглашење за крштење. - Она устаде; и епископ јој рече: Исповеди најпре грехе своје. - Она плачући одговори: Ако станем испитивати савест своју, нећу пронаћи ниједно добро дело; знам само да су греси моји многобројнији од песка морског, и сва вода морска неће бити доста да опере гадна дела моја. Но ја се надам на Бога твог, да ће Он олакшати бреме безакоња мојих и милостиво погледати на мене. - Епископ је упита:

Како ти је име? - Она одговори: Родитељи су ми дали име Пелагија, а грађани Антиохије ми променише име и прозваше ме Маргарита,[8] због дивних и скупоцених накита мојих, којима ме украсише греси моји.

Тада је епископ огласи, и крсти у име Оца и Сина и Светога Духа, и помаза је миром, и причести пречистим и животворним Телом и Крвљу Господа нашег Исуса Христа на отпуштење грехова. Духовном мајком Пелагија би ђакониса Романа; примивши је из купељи крштења, она је изведе из цркве и уведе у катихуменију, пошто се и ми тамо налажасмо. И рече блажени Нон осталим епископима: Хајдмо за трпезу, браћо, и радујмо се с анђелима Божјим што нађосмо изгубљену овцу; прихватимо се хране са јелејем и вином у духовном весељу.

Када сви поседоше за трпезу и стадоше са новокрштеном јести, гле, ђаво стаде вапити на сав глас, као човек ридајући и говорећи: Јао, јао! шта ја трпим од овог брбљивог винопије! О зли старче, није ли ти довољно било тридесет хиљада Сарацена које ти крсти отевши их од мене? Није ли ти доста Илиопољ који ти оте од мене и Богу твоме приведе, а он некада бејаше мој, и сви се житељи његови мени клањаху? А сада си ми и последњу наду одузео. Та шта ћу да радим, калуђеру зли и лажљиви? Не могу да подносим твоје нападаје. Проклет дан у који си се родио, зли старче! Потоци суза твојих ударише на обиталиште моје и начинише га пустим.

Тако вапијаше ђаво плачући пред вратима дома у коме ми бесмо, и сви што се налажаху тамо чуше глас његов. И опет, обраћајући се новокрштеној, ђаво рече: Шта то радиш са мном, госпођо Пелагија? Ти подражаваш Јуду мога. Јер он, почаствован апостолском славом и чашћу, издаде Господа свога; а ти си то исто са мном урадила.

Тада епископ нареди слушкињи Божјој Пелагији да огради себе крсним знаком. И она, начинивши знак крста Христова на лицу своме, рече ђаволу: Нека те одагна Исус Христос који ме избавља од тебе! - Када она то изговори, Ваво побеже од ње.

После два дана, када Пелагија спаваше са госпођом Романом, својом духовном мајком, дође ђаво к њој, пробуди је и поче јој говорити: Драга госпођо моја, Маргарито моја, какво зло ја учиних

теби? Не обогатих ли те златом и сребром? Не украсих ли те скупоценим драгам камењем и накитима и хаљинама? Молим те, кажи ми чиме те то ја увредих; и ја ћу сместа учинити све што ми наредиш, само ме не остављај и не прави од мене предмет подсмеха. - Пелагија, оградивши себе крсним знаком, одговори: Господ мој Исус Христос, који ме избави од твојих зуба и који ме начини невестом небеског дворца Свог, нека одагна тебе од мене. - И ђаво тог часа ишчезе. А Пелагија, разбудивши одмах свету Роману, рече јој: Моли се за мене мати моја, јер ме нечастиви узнемирава. - Романа јој одговори: Кћери моја, немој га се плашити, јер се он сада и сенке твоје боји и стрепи.

У трећи дан по крштењу свом Пелагија дозва једнога од својих слугу и рече му: Иди мојој кући и пошаљи све што се налази у мојој злато-чуварници, и све моје наките, па то све донеси овамо. - Слуга оде и поступи по наређењу. Тада блажена Пелагија дозва светог епископа, па му све то предаде у руке, говорећи: Ево богатства којим ме Сатана обогати; предајем га у свете руке твоје; ради са њим што хоћеш, а мени ваља искати богатства Господа мог Исуса Христа. - Блажени епископ Нон дозва економа црквеног, предаде му пред свима сво богатство што му Пелагија уручи, и рече му: Заклињем те именом Свете и Нераздељиве Тројице, немој од овога злата ништа уносити ни у епископију, ни у цркву Божију, ни у кућу своју, ни у кућу ма кога од клирика, него све то својим рукама раздај сирочићима, убогима и болеснима, да оно што је зло стечено буде добро потрошено, те да богатство греховно постане богатство правде. Ако пак прекршиш ову заклетву, нека анатема буде на дому твом, и удео твој са онима који су викали: узми, узми, распни га (Лк. 23, 21).

Слушкиња Божја Пелагија ништа од имовине своје не остави себи, чак ни за храну, него је храњаше ђакониса Романа, јер се закле да ни трунчицу не користи од богатства греховног. Дозвавши пак своје слуге и слушкиње, она их пусти на слободу пошто свакоме даде доста сребра и злата. И рече им: Ја вас, децо, ослобађам од временог ропства, а ви се постарајте да ослободите себе од робовања сујетном свету, препуном грехова, да, као што заједно живљасмо у овоме

свету, тако се удостојимо заједно бити и у блаженом животу. - Рекавши им то Пелагија их отпусти.

У осми пак дан, у који је Пелагија, по обичају новокрштених, требала да скине беле хаљине, добијене на крштењу, (дан беше недеља), Пелагија, уставши пре зоре, скину беле хаљине у које беше обучена при крштењу, и обуче се у власеницу. Притом узе стару одећу блаженога Нона, па кришом од свих оде из града Антиохије, и од тога времена нико није знао где се она находи. Ђакониса Романа туговаше и плакаше за њом. Но свезнајући Бог откри блаженоме Нону да је Пелагаја отишла у Јерусалим, и тешаше Нон Роману, говорећи: Не плачи, кћери, него се радуј: јер Пелагија, попут Марије, добри део изабра, који се неће узети од ње (Лк. 10, 42).

Након не много дана архиепископ нас отпусти, и ми се вратисмо у Илиопољ. После три године у мени се јави жеља да идем у Јерусалим и да се поклоним светом васкрсењу Господа нашега Исуса Христа,[9] и ја молих епископа мога, блаженог Нона, да ми дозволи да идем. Дајући ми дозволу он ми рече: Брате Јакове, када стигнеш у света места, ти потражи тамо монаха који се зове Пелагије: он је евнух,[10] веома врлинаст, и живи у затворништву. Кад га нађеш, поразговарај с њим, и биће ти од велике користи, јер је он истински слуга Христов, и савршен монах.

Ово говори Нон о слушкињи Божјој Пелагији, која дошавши у Јерусалим начини себи келију на Гори Маслинској где се некада молио Господ наш, и затворивши се тамо живљаше Богу. Али ми то Нон не откри.

Спремивши се ја отпутовах у света места, поклоних се светом васкрсењу Господа нашег Исуса Христа и часном Крсту Његовом, а сутрадан потражих монаха по имену Пелагаја, као што ми заповеди епископ мој; и келију његову нађох на Гори Маслинској. Келија та не имађаше врата, већ беше са свих страна зазидана; само мало прозорче угледах на зиду, закуцах на њега, и отвори га слушкиња Божја. Видевши ме, она ме позна, али ми не каза ко је. Међутим, ја је не познах. Та и како сам могао познати ону, чија велика лепота увену брзо као цвет! Очи јој беху дубоко упале; од великог и безмерног уздржавања провиђаху јој се кости и зглобови лица. Сва околина Јерусалимска сматрала ју је за евнуха, и ниједан човек није

знао да је то жена, а и ја сам нисам знао то: јер ми је епископ мој говорио о њој као о евнухумонаху, и ја добих благослов од ње као од монаха-мушкарца. Она ми рече: Кажи ми, брате, ниси ли ти Јаков, ђакон блаженога епископа Нона? - Ја се зачудих у себи што ме по имену назва и што познаде да сам ђакон блаженога Нона, и одговорих јој: Да, господине мој. - А она ми рече: Кажи епископу твоме да се помоли за мене, јер је он ваистину свет муж и апостол Христов. - Онда и мени рече: И тебе, брате мој, молим да се помолиш за мене. - Рекавши то, она затвори прозорче и поче читати Трећи час. Ја сатворих молитву и отидох. И мени би на велику духовну корист што видех ову равноангелну подвижницу и чух сладосну беседу њену.

Отишавши од ње ја обилажах разне манастире, посећивах братију и разговарах са светим људима, добијајући од њих благослов и велику корист за душу. По свима пак манастирима пронела се беше добра слава о евнуху Пелагају, и пример живљења његовог бејаше свима на корист. Због тога и ја пожелех да поново идем к њему и утешим се његовом душекорионом беседом. А када стигох његовој келији и куцнух на његово прозорче с молитвом, ја се усудих да га по имену назовем, говорећи: Отвори, аво Пелагије! - Но он ми не одговори ништа. Ја пак мислећи да се он моли, или одмара, почеках мало, па поново закуцах да ми отвори, али одговора не би; и ја поново причеках неко време, и опет закуцах. Тако проведох три дана крај прозорчета, с времена на време куцајући у прозорче, јер сам силно желео да видим свето лице Пелагајево и добијем благослов од њега. Али не би ни гласа, ни одговора. Тада рекох у себи: Или је он отишао из ове келије, и у њој нема никога, или се преставио.

И ја се онда дрзнух и силом отворих прозорче, и угледах Пелагија где мртав лежи. Ужаснух се, и горко плаках што се не удостојих добити последњи благослов од њега. Онда затворивши прозорче похитах у Јерусалим да обавестим тамошње свете оце да се ава Пелагије евнух преставио. И одмах се по целом Јерусалиму пронесе вест да је духоносни монах уснуо у Господу. И на погреб светих моштију његових слегоше се монаси из свих околних манастира, и сав град Јерусалим, и безбројно мноштво људи из

Јерихона и с друге стране Јордана. Разбивши прозорче на келији и направивши отвор колико да се провуче један човек, неколико благочестивих људи уђоше и изнесоше чесно тело. Дође и патријарх Јерусалимски са мноштвом других отаца. А када по обичају стадоше мирисима мазати покојниково тело, они видеше да је преминули подвижник жена; и подигавши глас свој са сузама говораху: Дивни у светима, Боже, слава Теби, јер Ти имаш на земљи сакривене светитеље, не само људе него и жене. - И они хтедоше да тајну Пелагијину утаје од народа, али не могоше, пошто је Богу било угодно не да сакрије него да објави и прослави слушкињу Своју. И стече се огромно мноштво народа: стекоше се и монахиње из својих манастира са свећама и кадионицама, са псалмима и црквеним песмама, и узевши чесно и свето тело Пелагијево, са доличном чешћу унесоше у исту келију где се подвизавала и тамо погребоше.[11]

Такво бејаше живљење бивше блуднице, такво обраћење пропале грешнице, такви трудови њени и подвизи, којима она угоди Богу. Нека Господ наш Исус Христос подари са њом и нама да добијемо милост у дан судни! Њему слава са Оцем и Светим Духом, сада и увек и кроза све векове. Амин.

ЖИТИЈЕ ПРЕПОДОБНЕ ТАИСЕ

У ЗЕМЉИ Египатској живљаше нека жена развратна, бестидна и погана. Имајући једну кћер по имену Таису, она је научи том истом бестидном начину живота на који сама беше навикла, одведе је у блудилиште и даде је на службу Сатани, да многе људске душе сурва у погибао, заводећи их својом лепотом; јер Таиса бејаше веома лепа по спољашности и чувена надалеко лепотом лица свога. Многи, похотљиво жудећи за Таисом, доношаху јој много злата и сребра, и хаљине раскошне и скупоцене. Заводећи своје поклонике, она многе имовно потпуно упропашћиваше и довођаше до просјачког штапа; а други, свађајући се због ње и бијући се, прагове куће њене крвљу својом заливаху.

Чувши о томе, преподобни отац Пафнутије се преобуче у светско одело, узе један златник, нађе Таису и даде јој златник. Таиса мислећи да јој тај човек даде златник за нечисто дело, одведе Пафнутија у своју собу. Пафнутије седе на високу намештену постељу и рече Таиси: Нема ли неке друге тајне собе, да се затворимо у њу, да нико не би сазнао за нас? - Таиса одговори: Има. Али ако се стидиш људи, можемо се и у овој сакрити од њих, јер су врата закључана и нико неће ући овамо, ни сазнати за нас; ако се пак бојиш Бога, онда нема места које би те могло сакрити од Њега, па макар се сакрио под земљу, Бог и тамо види.

Чувши од ње овакве речи Пафнутије је упита: Зар и ти знаш за Бога? - Таиса одговори: Знам и за Бога, и за блаженство праведних, и за мучење грешних. - Тада јој старац рече: Ако знаш за Бога, и за будуће блаженство и мучење, онда зашто скврнавиш људе и већ си упропастила толико душа? И ти ћеш бити суђена и осуђена на пакао огњени, не само за своје грехе него и за она лица која си осквrнавила.

Чувши то Таиса се са плачем баци пред ноге старцу, говорећи: Знам ја и то, да за грешнике постоји покајање и за грехе опроштај, и надам се да се твојим молитвама избавим од грехова и добијем милост Господњу. Но молим те, причекај ме мало, само три сата, а после тога пођи ћу куда ми наредиш, и учинићу што ми рекнеш. - Старац јој каза место где ће је чекати, па отиде. А она, покупивши сву имовину своју гресима стечену, у вредности од четири стотине литри злата, однесе је насред града, наложи огањ, па све то метну у огањ и на очи свега народа сажеже, вичући: Ходите сви који сте грешили са мном и видите како спаљујем оно што сте ми дали.

Спаливши своје погано богатство, Таиса оде на место где ју је Пафнутије чекао. Старац је одведе у женски манастир, и замоливши малу келију уведе у њу Таису и затвори је тамо; врата келије он добро закова и зазида, само остави мали прозорчић, да би јој се кроз њега могло додавати мало хлеба и воде. Таиса упита светог Пафнутија: Оче, како се имам молити Богу? - Старац јој одговори: Ти ниси достојна да изговориш име Господње, нити руке своје да подигнеш к небу, јер су уста твоја пуна прљавштине и руке твоје

окаљане нечистотом; него окренута Истоку, ти често говори: Боже, Створитељу мој, смилуј се на мене!

И проведе Таиса у том затвору три године, молећи се Богу онако како је научи преподобни Пафнутије, узимајући по мало хлеба и воде, и то једанпут дневно. А кад прође три године, Пафнутије се сажали на њу, па се упути к великом Антонију желећи да сазна да ли јој је Бог опростио или није. Дошавши к старцу он му исприча све о Таиси. Антоније дозва своје ученике и нареди им да се сваки посебно затвори у својој келији и да се сву ноћ моли Богу, да Бог коме од њих открије о Таиси која се каје за грехе своје. - Ученици поступише по наређењу оца свога, и умолише Бога: Бог откри о Таиси једноме од њих, по имену Павлу, кога називаху Препростим.[12] Стојећи на молитви ноћу он у виђењу виде небеса отворена, и одар богато и раскошно украшен и чудесно блистав од велике славе, и три девојке, пресветлих лица, стајаху и чуваху га, и венац лежаше на одру том. Видећи то, Павле рече: Сигурно су овај одар и венац спремљени не за кога другог сем за оца мог Антонија. - Тада дође к њему глас говорећи: Није то опремљено за оца твог Антонија него за Таису, бившу блудницу.

Дошавши к себи Павле стаде размишљати о виђењу, и кад свану он оде к блаженим оцима Антонију и Пафнутију и исприча им своје виђење. А они, чувши то, прославише Бога који прима истинске покајнике. И Пафнутије устаде и оде у женски манастир, где Таиса беше у затвору, па разломивши врата хтеде да изведе Таису. Али га она стаде молити, говорећи: Дозволи ми, оче, да останем овде до смрти своје, да оплакујем многе грехе своје. - Старац јој на то рече: Човекољубиви Господ већ прими твоје покајање и опрости грехе твоје. - И рекавши то изведе је из затвора. Тада блажена Таиса рече: Веруј ми, оче, откако уђох у овај затвор ја сам стално пред мисленим очима мојим имала све грехе моје и, гледајући на њих, непрестано плакала. И не удаљише се сва зла дела моја ни до сада, него стоје преда мном и страховито ме плаше, пошто ћу због њих бити суђена. Али за све то време упоредо са тим не одступи од мене неки диван мирис. - И рече јој старац: Зашто очајаваш? Због покајања твог Бог ти опрости грехе твоје.

По изласку свом из затвора блажена Таиса се након петнаест дана разболе, и одболовавши три дана, благодаћу Божјом с миром се упокоји. И са одра болести она би пренесена на онај одар што га свети Павле Препрости виде спремљена за њу на небу. Тамо је она са преподобнима окружена славом, и радује се вечном радошћу.

Тако грешница и блудница уђе пре нас у царство Божје.[13] Молитвама свете Таисе нека и ми не будемо лишени тога царства! Амин.

СПОМЕН СВЕТЕ ПЕЛАГИЈЕ ДЕВИЦЕ

СВЕТА Пелагија беше знаменита рода из Антиохије.[14] У време цара Нумеријана началник Антиохијски беше послао војнике, да доведу на суд Пелагију, као тада разглашену хришћанку. Војници опколе кућу и изазову свету девицу на врата. Она им се јави, и када чу, да су дошли да је воде пред судију, прављаше се весела, па рече војницима, да је причекају само тренутак два док се попне да се преобуче. Потом се испне на кров од куће, уздигне руке к небу, и дуго се мољаше Богу, да јој Бог прими душу и да не допусти да се оскврни њена девствена чистота. И Бог јој прими душу, а тело паде мртво пред војнике. "Смрт њена пише свети Златоуст, била је следством не природног пада него заповести Божје", па продужује: "и тако, ово девствено и од сваког злата чистије тело лежало је на земљи; ангели су га окружавали, архангели поштовали, сам Христос био је код њега".[15]

СПОМЕН ПРЕПОДОБНОГ ОЦА НАШЕГ ДОСИТЕЈА ВЕРХЊЕОСТРОВСКОГ

УЧЕНИК преподобног Ефросина Псковског;[16] године 1470. Основао на Псковском великом језеру Петропавловску обитељ,

у којој је и био настојатељ. Упокојио се 1482. године. Свете мошти његове почивају у његовом манастиру.

СПОМЕН ПРЕПОДОБНОГ ОЦА НАШЕГ ТРИФОНА ВЈАТСКОГ

РОДОМ из места Немигошке, у Архангелској губернији. Од детињства осећајући у себи призив ка девственичком животу он се тајно удаљи из родитељског дома; испочетка се настани у граду Устјугу, и подвизаваше се у посту и молитви под руководством парохијског свештеника Јована. Затим се замонаши у Пискорском манастиру, у Пермској губернији, и много се потруди на обраћењу ка Христу тамошњих незнабожаца. На реци Чусови, у Пермској губернији, он основа манастир Успенија Богоматере. Исто тако он основа и други манастир на реци Вјатки, близу града Хлинова. Престави се преподобни Трифон 1612. године. Свете мошти његове покоје се у његовој обитељи.

НАПОМЕНЕ:

1. Илиопољ Палестински налазио се на северу Палестине, у Келесирији, данашњој Сирији; у старини био средиште незнабожачког Истока, но у 4. веку постао расадник хришћанства и имао своје епископе; доцније је овај град постепено разрушен.
2. Антиохија Сиријска = један од најстаријих и најбогатијих градова Сирије, њен престони град; на реци Оронти; основан на 300 год.пре Христа од Селевка Никатора, и назван тако по имену Антиоха, оца његовог. За хришћанску Цркву Антиохија

има посебну важност: после Јерусалима најважније средиште хришћанства. Знаменита Црква Антиохијска основана св. апостолом Павлом и Варнавом, а касније утврђена још и св. апостолом Петром. У Антиохији одржано неколико црквених сабора. Црква Антиохијска од старине поседовала посебна преимућства, подједнако са црквама: Александријском, Јерусалимском, Цариградском и Римском. Њени поглавари имали су и назив и преимућства патријарха; зато и у овом житију преп. Пелагије под архиепископом Антиохијским треба разумети патријарха Антиохијског. Сада Антиохија има око десет хиљада становника.

3. Први општежићни манастир; налазио се у Тавени, у јужном Египту; основан око 340. год. преподобним Пахомијем Великим.
4. Овде се разуме свети мученик Јулијан Таршанин, који је пострадао крајем трећега века; спомен његов 21. јуна. У част његову подигнута у Антиохији црква, где су и положене свете мошти његове.
5. Израз "Јагњетова свадба" узет је из Откривења Јовановог (19, 7): тајанствено означава славље Победитеља Христа и Његове свете Цркве, после коначне победе над Сатаном, антихристом и његовим слугама, на завршетку овога света и времена.
6. Цариници = митари били су лица која су Римљани постављали за скупљање порезе од Јевреја. Они су, обично, то скупљање узимали под закуп, и употребљавали сва могућа средства да што више користи извуку за себе. Користољубиве и безочне агенте незнабожачке римске државе, царинике, Јевреји су сматрали за отпаднике свога народа и Господа Бога. Грешник, незнабожац и цариник - за Јевреје су значили једно исто: говорити са њима сматрало се за грех, општити са њима - за осквrњење, ма да је и међу њима било добрих и богобојажљивих људи. Но Господ Христос их се није гнушао, због чега су Га Јевреји често укоравали (ср. Мт. 11, 19; Лк. 5, 30; 7, 34; 15, 1-2).
7. Ђакониса је грчка реч и значи: служитељка, службеница; у овом случају - црквена служитељка. Тако се називала нарочито врста службених лица у Цркви, и води порекло још из

апостолских времена (ср. Рм. 16, 1; 1 Тм. 5, 3-10). За ђаконисе су биране обично средовечне девојке или удовице, не млађе од 40 година. Дужност им је била: поучавати жене и девојке које су се обраћале у хришћанство, како се имају држати за време крштења; прислуживати епископу при њиховом крштавању, и место њега вршити помазивање других делова тела осим чела; пазити на ред и поредак међу женскињем у време богослужења; посећивати болесне, сиромашне, сужње; служити исповедницима и мученицима који су бивали под стражом; помагати невољнима, и томе слично. О ђаконисама има неколико канонских правила: Четвртог Васељ. сабора правило 15; Шестог Вас. сабора правило 14, и светог Василија Великог правило 44.

8. Маргарита је грчка реч и значи: бисер; а као име: Бисерка.
9. То јест: храму Васкрсења Христова, подигнутом на месту Васкрсења Господња - Гробу Господњем, и другим тамошњим великим светињама хришћанским.
10. Евнух - ушкопљеник.
11. Преподобна Пелагија се преставила за време епископовања светога Нона у Илиопољу, а он је био епископ Илиопољски од 451. до 458. године. Отуда се упокојење преп. Пелагије догодило око 457. године.
12. Види житије преподобног Павла Препростог под 4. октобром.
13. Сагласно Спаситељевим речима: Заиста вам кажем да ће цариници и блудници пре вас ући у царство Божје (Мт. 21, 31). - Преподобна Таиса упокојила се око 340. год., пошто су се њени подвизи збили у време Антонија Великог (+356. г.) и Павла Препростог (+ 340. г.).
14. Света Пелагија била је ученица свештеномученика Лукијана, презвитера Антиохијског (1 312. г.), којега се спомен празнује 15. октобра.
15. Светој Пелагији било је 15 година када је пострадала. То је било почетком IV века. Св. Амвросије свету Пелагију, иако није успела претрпети од гонитеља мучење за Христа, ставља као пример мучeништва. Св. Златоуст има две беседе о њој, у којима прославља ову блажену мученицу.
16. Спомен његов Црква празнује 15. маја.

9. ОКТОБАР

ЖИТИЈЕ СВЕТОГ АПОСГОЛА ЈАКОВА АЛФЕЈЕВА

СВЕТИ Јаков бејаше син Алфејев и један од дванаест великих апостола. Рођени брат апостола и еванђелиста Матеја. Сведок истинити живота, речи и чудеса Господа и Спаса нашега Исуса Христа, сведок Његовог страдања, васкрсења и вазнесења. По силаску Светога Духа о Педесетници апостолу Јакову паде у део да проповеда Еванђеље Христово у Елевтеропољу и околним местима, потом и у Египту, где и пострада за свога Спаситеља. Са великом силом, и на речи и на делу, проносио је свети Јаков спасоносну благовест о оваплоћеном Богу Речи, рушећи идолопоклонство, изгонећи демоне из људи, лечећи сваки недуг и сваку болест именом Господа Исуса Христа. Његов труд и његова ревност крунисани су великим успехом. Многи незнабошци поверовали су у Христа Господа, цркве се основале и уредиле, свештеници и епископи поставили. Пострада у Египту у граду Острацину будући на крст распет од незнабожаца. И тако се пресели у царство небесно овај велики и дивни апостол Христов, да бесмртно царује са Богом - Царем славе.

ЖИТИЈЕ ПРЕПОДОБНОГ ОЦА НАШЕГ АНДРОНИКА

и преподобне супруге његове
АТАНАСИЈЕ

У ВРЕМЕ византијског цара Теодосија Великог[1] живљаше у Антиохији неки човек Андроник, златар по занату. Андроник се ожени ћерком златара Јована, којој беше име Атанасија; а ТО име значи бесмртност.[2] И стварно, својим светим животом Атанасија стече себи бесмртну славу, што и крај њеног живота показује. Ови супрузи Андроник и Атанасија, живећи чесно и богоугодно, украшаваху себе сваком врлином. Своје обилно богатство они дељаху на три дела: један део трошаху на сиротињу, други - на црквено благољепије, трећи - на своје домаће потребе. Због њихове кротости и добрих дела, Андроника и Атанасију поштоваху и љубљаху сви грађани. Пошто им се родише двоје деце, син Јован и ћерка Марија, они се договорише, те отада живљаху као брат и сестра. Њихова пак брига и старање о сиротињи беху усрдни и велики: служећи им, они на својим рукама ношаху болеснике, измиваху их, храњаху их и одеваху, и о свом трошку на све могуће начине збрињаваху и утешаваху странце и просјаке. Они сваку среду и петак провођаху у посту и молитвама.

Пошто тако провођаху живот у врлинама, Богу би угодно да их призове ка још савршенијем животу, да би они, оставивши све, пошли за Јединим Господом својим Исусом Христом, који нам остави пример, да идемо стопама Његовим.

Једнога дана, након дванаестогодишњег брачног живота њиховог, Атанасија, вративши се из цркве после јутарњег богослужења, затече децу своју где од ватре јече, и узнемирена седе крај постеље њихове. Андроник, вративши се мало касније из цркве, стаде дозивати жену своју држећи да је заспала. Атанасија одговори: Не срди се на мене, господине мој, пошто деца наша имају велику ватру. Андроник обиђе децу, и сам се увери у то, па уздахнувши рече: Нека буде воља Господња!

После тога Андроник оде у цркву светог мученика Јулијана, која се налажаше изван града и где беху сахрањени његови родитељи. Ту он проведе на молитви до подне. Али за то време док он бејаше у цркви, умреше оба детета његова: син Јован коме беше дванаест

година, и кћи Марија којој беше десет година. Враћајући се са молитве Андроник чу у свом дому плач и кукање, и узнемирен дође брже. И у дворишту свом затече врло много света, и угледа оба своја детета мртва. Онда уђе у своју домаћу црквицу, паде ничице пред иконом Спаситеља нашег, изговарајући речи праведнога Јова: Го сам изашао из утробе матере своје, го ћу се вратити. Господ даде, Господ узе; нека је благословено име Господа (Јов. 1, 21). - Атанасија ипак, плачући за децом својом, толико изнеможе од силне жалости да је и сама желела да умре, и говораше: О, када би и ја умрла са мојом децом!

На сахрану Андроникове и Атанасијине деце стекоше се сви грађани, а дође и сам патријарх са свим клиром својим. И сахранише децу у цркви светог Јулијана, где и претци њихови почиваху. По свршеној сахрани Атанасија не хте да се враћа дома, већ сеђаше крај гроба своје деце и плакаше. У поноћи пак њој се јави свети мученик Јулијан у обличју монаха и рече јој: Жено, што не оставиш на миру оне који овде почивају? - Атанасија одговори: Не љути се на мене, господине, страшно сам уцвељена: имађах двоје деце, и данас их обоје сахраних овде заједно. - Свети мученик упита Атанасију: А којих година беху твоја деца? - Атанасија одговори: Једно дванаест година, а друго десет. - Тада јој свети Јулијан рече: Зашто плачеш због њих? боље би ти било када би тако плакала због грехова својих. Уверавам те: као што људска природа захтева храну, и немогуће је не дати јој, тако се и преминула деца хране у Христа небеским благом. Она Га моле, говорећи: Праведни Судијо, лишио си нас земних блага, немој нас онда лишити небеских!

Чувши ово, Атанасија се испуни миљем и претвори жалост у радост, говорећи: Када су деца моја жива на небу, зашто онда ја плачем? - Рекавши то, Атанасија се осврну желећи да настави разговор са јавившим јој се, али њега не беше. Она га онда стаде тражити по целој цркви, али никога не нађе. Упита она и црквеног вратара који је чувао црквена врата: Где је онај монах који сада разговараше са мном? - Вратар одговори: Зар не видиш да су врата затворена и да овуда нико ушао није; што онда говориш као да је неко разговарао с тобом? - Тада се Атанасија увери да је то било виђење, уплаши се, па оде кући својој и исприча мужу своме што

виде и чу. И обоје се утешише у тузи својој. И Атанасија рече Андронику: Господине мој, још за живота деце наше хтела сам ти рећи једну ствар, али сам се прибојавала. Али сада, после њихове смрти, ја ћу ти је рећи: пусти ме у манастир, да оплакујем грехе своје. Јер, гле, Господ, узевши од нас децу нашу, учиниће нас погоднијима за служење Њему. - Андроник јој одговори: Иди, недељу дана испитај ту своју намеру, па ако чврсто останеш при њој, онда ћемо се заједно посаветовати о томе.

Атанасија много дана испитиваше себе, и не промени своју намеру. Напротив, она се испуни силном жељом за монашким животом, и поново стаде молити свога мужа да је пусти у манастир. Тада Андроник позва Атанасијиног оца и рече му: Ево, ми желимо да идемо и поклонимо се светим местима. Зато теби поверавамо дом наш и сву имовину нашу, и молимо те: ако нам се на путу догоди кава несрећа, ти раздај наше имање невољнима, а наш дом претвори у болницу за сиромахе и у свратиште за путнике.

Поверивши своме тасту дом свој и имовину своју, Андроник пусти на слободу све своје робове и робиње. А једне ноћи Андроник и Атанасија се спремише, узеше за пут нешто од своје имовине и изађоше из дома свог да нико знао није. Предавши себе Богу, они узеше на себе подвиг туђиновања. Обревши се изјутра изван града, блажена Атанасија се окрену, угледа издалека дом свој, па погледавши на небо рече: Боже који си рекао Авраму и Сари: Иди из земље своје и од рода свога у земљу коју ћу ти ја показати (1 Мој. 12, 1), погледај и на нас и води нас у страху Твом. Ето, Тебе ради ми остависмо дом наш отвореним, зато нам немој затворити врата царства Твога. - И пошто плакаше обоје, наставише пут свој.

Стигавши у Јерусалим, Андроник и Атанасија се поклонише светим местима; и разговараху са многим оцима и примаху благослов од њих. Затим отпутоваше у Александрију да се поклоне светом мученику Мини. Путем они наиђоше на неког световњака који се свађао са једним монахом, и Андроник упита световњака: Зашто се свађаш са монахом? - Световњак одговори: Овај монах узе под кирију мога магарца да иде у Скит, и ја му предложих да путујемо ноћу, еда бисмо избегли дневну жегу, и сутра изјутра стигли би у Скит. Али монах не пристаје на мој предлог. - Андроник

упита световњака: Имаш ли другога магарца? - Човек одговори: Имам. - Андроник рече: *Иди* и доведи га, и ја ћу га узети под кирију, пошто и ја желим да идем у Скит. - Супрузи пак својој Атанасији Андроник рече: Причекај ти овде док ја отидем у Скит да добијем благослов од тамошњих отаца. - Поведи и мене са собом, замоли га Атанасија. - Женама није дозвољено да посећују Скит, одговори Андроник. - Тада Атанасија са плачем рече мужу: Ако ме ти оставиш, не давши ме у женски манастир, даћеш одговор светом мученику Мини. - Андроник јој обећа да је неће оставити док не испуни њену жељу.

После тога Андроник отпутова у Скит, и у свакој лаври[3] доби благослов од отаца Скитских. Чувши пак за оца Данила,[4] Андроник са великим напором дође к њему, и поклони му се. После молитве, у разговору Андроник му исприча све о себи и о својој супрузи Атанасији. Преподобни Данил рече Андронику: Иди, доведи своју жену, и ја ћу вам дати писмо за Тиваиду,[5] да би је ти слободно одвео и сместио у женски манастир Тавенисиота.[6] - Андроник оде и блажену Атанасију доведе ноћу к светом старцу Данилу. Свети старац дуго разговара с њима о путевима спасења, и учини им тиме велику духовну корист. Онда им даде писмо, благослови их и посла у Тавенисиотски манастир.

Када стигоше тамо, блажени Андроник смести свету супругу своју Атанасију у женски манастир. Обукавши се ту у ангелски лик монашки, Атанасија вођаше ангелски живот. Андроник пак врати се код преподобног оца Данила. Овај га замонаши, и упути у врлински живот, па му даде засебну келију, да у њој сам молитвено самује и тихује. И проведе блажени Андроник дванаест година у молитвеном самовању и тиховању, добро се подвизавајући. После тога он замоли оца Данила да га пусти у Јерусалим да се поклони светим местима. Отац Данил сатвори молитву и отпусти га с благословом.

Путујући по Египту, Андроник једном седе под смрчом да се мало одмори. И гле, по промислу Божијем он угледа своју жену блажену Атанасију где иде у мушком оделу; и поздравише се. Атанасија познаде свога мужа Андроника, али он не познаде њу. А и како је било могуће познати је, када лице њено беше увенуло од уздржања, и она поцрнела као Арапин! Усто мушко одело беше

изменило Атанасијин изглед. Атанасија упита Андроника: Ниси ли ти ученик оца Данила Андроник - Да, ја сам, одговори Андроник. - Онда га она опет упита: Куда идеш, аво Андрониче? - Андроник одговори: Идем да се поклоним светим местима. А ти, упита он Атанасију, куда идеш и како се зовеш? - Она одговори: И ја идем ка светим местима, и зовем се Атанасије. (Јер она беше тако променила своје име: место Атанасија звала се Атанасије). - Андроник јој рече: Онда идемо заједно. - Атанасија одговори: Ако желиш да идеш са мном, онда затвори ћутањем уста своја (Пс. 140, 3), да бисмо путовали у молчанију. - Андроник одговори: Добро, нека буде тако како ти желиш. - Атанасија дода̀де: Хајдемо! и нека молитве твог светог старца путују с нама.

Када Андроник и Атанасија стигоше у свети град Јерусалим, они обиђоше сва света места и поклонише им се. После тога они отпутоваше у Александрију да се поклоне чесним моштима светог мученика Мине. Ту, после молитве, Атанасија рече оцу Андронику: Хоћеш ли, оче, да оба живимо у једној келији?

- Андроник одговори: Добро, али ћу ја најпре упитати старца, да ли ће он дозволити да живимо у једној келији. - Атанасија на то рече: Онда иди, упитај, а ја ћу те причекати у скиту, званом Октодекатски.[7] Ако ти старац дозволи, онда дођи по мене, па ћемо у келији живети у молчанију онако као што и путовасмо у молчанију. А ако ниси у стању да живиш у молчанију, онда немој долазити к мени, пошто ја не желим да живим без подвига молчанија, па макар то и преподобни отац наредио.

Отишавши код аве Данила, Андроник му исприча све о своме сапутнику Атанасију. Тада Данил рече Андронику: Иди, заволи молчаније и остани с Атанасијем, јер је он савршен монах.

После тога Андроник узе Атанасија, уведе га у своју келију, и проживеше у страху Божјем и молитвеном тиховању и молчанију још других дванаест година. И Андроник не распознаде да је Атанасије његова супруга, пошто се она усрдно мољаше Богу да је њен муж не распозна. Ава пак Данил често им долажаше и поучаваше их. Тако једном приликом када ава Данил беше код њих и много им говораше о душекорисним стварима, па се враћаше у

своју келију, сустиже га блажени Андроник и рече му: Оче Данило, отац Атанасије одлази ка Господу.

- Старац се врати и нађе Атанасија у силној ватри. Угледавши старца Атанасије стаде плакати, а старац му рече: Ти треба да се радујеш а не да плачеш, јер идеш у сусрет Господу. - Атанасије одговори: Не плачем ја због себе већ због оца Андроника. Но ти, оче, учини ми ову љубав: по престављењу мом наћи ћеш под узглављем мојим писмо, прочитај га па дај оцу Андронику.

Затим, после молитве, Атанасије се причести Божанским Тајнама, и отиде ка Господу. Братија дођоше да погребу тело његово, и нађоше да је то жена. Ава пак Данил нађе под узглављем њеним писмо, прочита га, па даде Андронику. Тада Андроник дознаде да је то била његова жена Атанасија. И сви прославише Бога.

Глас о овоме брзо се пронесе по свима лаврама, и ава Данил посла те позва све Егапатске оце и оне из унутарње пустиње. И сабраше се житељи свих Александријских лаври, и скитани у белим оделима (у скитана беше обичај да носе бела одела), и чесно погребоше свето тело блажене Атанасије, славећи Бога који јој је дао такво трпљење.

После погреба Атанасија старац Данил остаде са Андроником седам дана; а у седми дан учинише помен преминулој Атанасији. И старац Данил хтеде да оца Андроника узме у своју келију. Међутим Андроник мољаше старца, говорећи: Оче, остави ме овде, да бих и ја био сахрањен где и госпођа моја Атанасија.

Старац га остави и оде; али још не беше ни дошао до своје келије, сустиже га други монах говорећи: Отац Андроник одлази ка Господу. - Старац одмах посла оцима, који већ беху отишли, оваку поруку: Вратите се са мном код оца Андроника. - Вративши се, они затекоше Андроника још жива, и узеше благослов од њега. А када отац Андроник сконча у миру,[8] настаде велика распра међу скитанима Октодекатског манастира и скитанима другог манастира где се подвизавала блажена Атанасија и чији монаси ношаху бело одело. Белоризци говораху: Покојник је наш брат, и ми желимо да га узмемо у наш скит, да нам помажу молитве његове. - Тако исто говораху и оци Октодекатског манастира: Овај брат је наш, и зато

нека буде положен са сестром својом блаженом Атанасијом. - Тада бели скитани рекоше: Како архимандрит Октодекатског манастира буде рекао, тако ћемо поступити. - Старац нареди да Андроника сахране са Атанасијом. Међутим скитани белоризци успротивише се томе, јер их беше већина, и говораху: Старац је изнад страсти, и више се не боји искушења, а ми смо млади, па зато желимо да имамо поред себе брата нашег блаженог Андроника, да нам помаже молитвама својим. Од нас је доста то што смо вам оставили Атанасију.

Потом се скитани једва смирише и погребоше преподобног Андроника са блаженом Атанасијом, славећи Бога, дивног у светима својим. Њему слава кроза све векове. Амин.

СПОМЕН СВЕТОГ И ПРАВЕДНОГ СТЕФАНА СЛЕПОГ, деспота Српског (Бранковића)

СВЕТИ праведни Стефан Бранковић беше потомак светог и славног кнеза Српског Лазара, великомученика Косовског.[9] Свети супрузи Лазар и Милица имађаху најстарију кћер своју Мару, коју удадоше за српског великаша Вука Бранковића. Вук и Мара породише три сина: Гргура, Ђурђа и Лазара. По смрти Лазаревог и Миличиног сина Стефана Високог, деспота Српског (од 1389. до 1427. године),[10] њега на престолу Српске деспотовине наследи Марин и Вуков син Ђурађ Бранковић, као сестрић и сродник његов, јер Стефан не имађаше рођене деце. Оженивши се грчком принцезом Ирином (Јерином) Палеологовом из Солуна, Ђурађ са њом изроди више деце, међу којом роди и овог блаженог Стефана (негде око године 1417) .[11]

У детињству своме блажени Стефан беше васпитан у сваком добру: стекао је велики разум и побожност, послушност родитељима у свакој њиховој заповести, тако да је вером, мудрошћу и храброшћу многе превазилазио, као и својом природном телесном лепотом. Зато су за њега касније говорили очевидци, који су га већ ослепљеног видели, да је појавом био "без приговора, да се

не може замислити човек достојанственији од њега, и да је висока раста и ванредно озбиљног и паметног лица". Но најважније особине блаженог Стефана састојаху се у његовој преданости вољи Божјој, чистом животу и верности Цркви и вери Православној.[12] Иако његов живот беше мученички и многострадални, као праведног и многострадалног Јова, он никада не одступи од верности свесветој вољи Божјој, а свагда благодараше Бога за све што га у животу сналажаше. А његова животна страдања не беху мала, као што ће се даље видети. Због тадашњих тешких прилика за хришћане на Балкану и силине турског султана Мурата II, Стефанов отац деспот Ђурађ даде своју ћерку Мару султану за жену, да она; као некада праведна Јудита, буде жртва за спас свога народа и отаџбине. При одласку из престолног града Смедерева за Једрене сестру Мару су пратила браћа Гргур и Стефан, да буду са Маром неко време заједно и да је тиме донекле теше. Браћа су својим присуством укрепила веру своје сестре, тако да се сестра њихова Мара никада није одрекла ни напустила хришћанску веру, нити примила безбожни ислам. Стефан је потом и надаље остао у Једрену, уствари више као неки талац турском султану, док се Гргур вратио натраг. Но при нападу Турака на престолницу Смедерево и Гргур буде заробљен и одведен у Једрене, где их, по наређењу самог султана Мурата, а без знања сестре им султаније Маре, свирепи Турци обојицу ослепе, на сам Ускрс 1441. године.[13] Као разлог за тако свирепо дело султан је наводио преписку браће са оцем им Ђурђем (који је тада био остао без деспотовине и налазио се у Дубровнику), у којој су они тобоже откривали деспоту Српском тајне Турске царевине. Уствари, главни разлог ослепљења ових српских племића била је турска завист, због њихове лепоте и витештва, и због страха да они не постану наследници и владари Српске земље и државе.

Неколико година после овог невиног страдања, блажени и многонапаћени Стефан слепи и слепи му брат Гргур бише од султана Мурата враћени у Србију и живи предати оцу њиховом деспоту Ђурђу. Јер у рату између хришћана и безбожних Агарјана победише тада (године 1443-4) хришћани,[14] те Турци бише принуђени да склопе мир и да деспоту Ђурђу поврате и живе

синове и град Смедерево и целу деспотовину. Ослепљеног Стефана и Гргура предао је Ђурђу у Смедереву турски комесар Балта Оглу. Тужан је био и преболан призор кад су се срели отац и слепи му синови: деца су посрћући пошла оцу у загрљај, али је стари деспот рикнуо као рањени лав и стропоштао се онесвешћен на земљу. А наша народна душа оставила је у народној песми записане ове речи за њих: "Мила децо, два Деспотовића, колико сте јадни и слијепи, толико сте сувише лијепи".

Пре своје смрти стари деспот Ђурађ узео је себи за савладара свог најмлађег сина Лазара.[15] Стари отац умро је на Бадњи дан, 24. децембра 1456. године, у деведесетој години живота.[16] Ускоро за њим умрла је и његова супруга Јерина, Стефанова мајка (3. маја 1457 г.), а ускоро за њом и млади деспот Лазар (20. јануара 1458. г.). Тада је, по жељи Српског народа и великаша, и по благослову Српског Патријарха, блажени Стефан Слепи миропомазан и устоличен у Смедереву за новог Српског Деспота. Као владар он се одликовао мудрошћу и храброшћу, јер је у врло тешким временима и приликама успевао да сачува Српску земљу и народ и не преда град Смедерево ни Турцима нити Угрима (Мађарима). Међутим, после тога невољаствима разних непријатеља и домаћим издајствима, у Смедерево буде доведен за владара босански кнез Стјепан Томашевић, римокатолик по вери, за кога буде венчана девојчица Јелена, ћерка Стефановог брата деспота Лазара и деспотице Јелене Палеологове, снахе Стефанове (1. априла 1459. године). Недужни праведник Стефан Слепи, последњи законити Српски владар, би та да протеран из отаџбине, и он се нађе у великој невољи.[17] Но, по његовом неправедном прогонству из отаџбине и престонице, град Смедерево одмах падне под Турке (20. јуна 1459. годоине) и тако казна Божја снађе Српску земљу..

Блажени прогнаник и страдалник Стефан отиде тада код своје сестре Катарине, удове погинулог грофа Урлиха Цељског, која живљаше у то време на свом имању у Хрватској. Одатлеје кренуо опет даље и преко Дубровника стигао у Албанију, где је имао неке своје родбине. Тамо овог праведника и страдалника Господ милостиво утеши и награди, јер му даде за супругу честиту и побожну девојку Ангелину, ћерку албанског великаша Аријанита

Комнена, а свастику славног војводе Ђурђа Кастриотића-Скендербега. Ангелина беше врло богољубива и човекољубива, и видећи праведног и красног страдалника Стефана, она га свом душом и срцем заволе, те измоли од својих родитеља благослов да га узме себи за мужа. Благослов њиховог по Богу брака и венчање у цркви обави се у Скадру 1461. године и њих двоје од тада заједнички дељаху судбину изгнаника и страдалника, али и благослове праведника и светитеља. Јер Бог благослови њихов брак и даде им троје деце: Мару, Борђа и Јована, од које се последњих двојица благодаћу Божјом показаше предивни и прославише као светитеља.[18]

Због сиромаштва и немаштине, а и због блиске опасности од Турака, блажени Стефан и Ангелина пређу из Албаније у Италију, најпре на југ у Апулију, а онда на север у Фурланају (код Трста), у тамошњи град звани Београд. Овде се они настане код Стефанове сестре Катарине, која ту беше купила један замак са имањем. У околини овог града Београда живљаше словенски народ, и у цркви се обављаше литургија на словенском језику. Праведни Стефан и Ангелина остадоше са својом децом доживотно верни Православној вери и Цркви, што ни мало није било лако у она времена и у оној средини латинској и папској.

Са својом породицом Стефан живљаше у Београду у скромности и оскудици, примајући понекад и милостиње са разних страна. Са благочестивом супругом својом Ангелином он се нарочито стараше да децу своју обучи животу у свакој побожности и чистоти, и у томе му милостиви Господ помагаше Иако беше од многих страдања и странствовања оболео, блажени Стефан не клону духом, него благодараше Богу на свему. Осећајући да ће ускоро отићи из овога света, он писаше Дубровчанима за своју супругу и децу ово: "Иако бих вам, господо, имао да пишем о много и много ствари, ипак не могох писати вашем господству, јер сам много болестан и слаб од болести своје. Много се молим вашему господству, и много и милостиво и смерно, к препоручујем вам моју Ангелину и дечицу моју: Ђуру, Мару и Јована, пред Богом и пред Пречистом и пред свима Светима, што ви са њима, то Бог са вама. О властело, немојте оставити Ангелину и моју дечицу да пропадну иза

мене. Нека вас Бог научи да имате љубави према њима, као што сте имали према нама и нашим старима, и да их не оставите у за њих непогодно време". После овога дође и блажена кончина светог праведника многострадалног Стефана, и он мирно предаде душу своју у руке Господа свога дана 9. октобра 1476. године. Његово свето тело би погребено у Београду, у Фурландији.

Не дуго времена после тога тело му би објављено као нетрулежно, и то на тај начин што се на гробу поче јављати нека чудесна небеска светлост. Светлост ту најпре угледаше неки лопови који бејаху дошли да му опљачкају гроб. Када пак затим би отворен гроб његов, тело његово би нађено цело и нетрулежно, заједно са нераспаднутим његовим оделом. Од светих моштију његових многи тада добиваху исцељења, и многи слепи прогледаху. Блажена пак супруга његова Ангелина и синови му Ђорђе и Јован, добивши дозволу од мађарског краља Матије да се настане у сремском селу Купинову на Сави, пренеше тамо са собом и чесне мошти Светот Стефана и положише их у цркву Светог Луке у граду Купинику (15. фебруара 1486. године). Ђорђе тада постаде деспот Сремски, но ускоро се и он и мајка му Света Ангелина замонашише и подигоше мушки и женски манастир Крушедол у Срему (о чему се опширније говори у њиховим Житијама), а деспотом постане најмлађи син Стефанов Јован (да своје кончине у Господу 1502. године).

Када се 1505-6. године Света Ангелина и син јој Свети Максим преселише у Влашку, где Максим постаде архиепископ, они са собом понеше и чесне мошти Светог Стефана у Влашку, одакле их опет повратише при свом повратку (1509. године) и положише их у новоподигнути манастир Крушедол. Овде се од моштију светог Праведника догодише не мала чудесна исцељења и оздрављења. Године пак 1688. мошти Св. Стефана (са моштима осталих Бранковића) склоњене бише за неко време у Сент-Андреју, али су ускоро враћене опет у Крушедол, где су мирно почивале све док их безбожни Турци у бесу своме не исекоше на комаде и заједно са црквом крушедолском спалише (13. августа 1716. године). Од тог пожара остали су само поједини мањи делови, међу којима и деоно стопало светог и праведног Стефана Слепог, новомученика и многострадалника Српског. Његовим светим молитвама нека

Господ помилује и спасе нас и сав Српски православни народ и све православне хришћане и све људе Божје. Амин.[19]

СПОМЕН СВЕТИХ И ПРАВЕДНИХ АВРАМА ПАТРИЈАРХА и ЛОТА, синовца његовог

ЊИХОВ свети и богоугодни живот и сви велики и богопријатни подвизи њихови описани су богонадахнуто у светој Књизи Постања.

СПОМЕН ПРЕПОДОБНОГ ОЦА НАШЕГ ПЕТРА

ПРЕПОДОБНИ отац наш Петар, у свету Леонтије, живљаше у време цара Теофила;[20] пореклом из Галатије,[21] од родитеља Теофила и Евдокије. Због своје изванредне лепоте и необичне телесне снаге, Леонтије би узет за царског комита,[22] и удостојен од цара разних војних одликовања. У ратовима и биткама чинио чуда од храбрости. И тако провео много година. Најзад Леонтије презре све то, напусти царски двор и свет, оде у манастир Дафнон,[23] и замонаши се добивши име Петар. После тога отиде на гору Олимп; одатле отпутова у Јерусалим; из Јерусалима оде у Лаодикију и Агалију. На свима тим путовањима он се строго држаше својих подвига монашких; и много невоља виде од Исмаиљћана које је сретао. Са тих путовања преподобни отац се поново врати на гору Олимп. Пошто за узвишеност његавог живљења и узвишеност његових врлина сазнаде и сам цар Василије Македонац,[24] то га цар убеди да дође у Цариград и живи у манастиру светог Фоке.[25] Ту се

он много подвизаваше по Богу, па у миру предаде душу своју Господу,

СПОМЕН СВЕТОГ ОЦА НАШЕГ
ДИМИТРИЈА,
патријарха Александријског

СВЕТИ Димитрије био једанаести епископ Александријски после светог Марка Еванђелиста. Управљао мудро и дуго паством својом, и то од 189-231. године. У његово време на тражење Индијанаца послат би у Индију на проповед Еванђеља свети Пантен, управитељ знамените катихетичке школе у Александрији. Пантен нашао у Индији Еванђеље, написано светим Матејем на јеврејском језику.

СТРАДАЊЕ СВЕТИХ МУЧЕНИКА
ЕВЕНТИЈА и МАКСИМА

ОВИ свети мученици, Евентије и Максим војници, беху оруженосци код цара Јулијана Одступника. Јулијан их веома љубљаше због њихове храбрости, лепоте и горостасности. Када се Јулијан бављаше у Антиохији Сиријској, и беше наредио да се сви бунари и све намирнице загаде идоложртвеним приносима, да би се хришћани, употребљујући их, осквернавили, Евентије и Максим гледајући то уздисаху и плакаху. После тога седећи на пиру они од срца заплакаше и рекоше к Богу: Предао си нас цару неправедном и горем од свих људи. - То неко од нечестивих чу и обавести Јулијана. Разљутивши се Јулијан их одмах дозва к себи, и дуго их мучећи љутим мукама, он их најзад посече мачем.

СПОМЕН ПРЕПОДОБНЕ МАТЕРЕ НАШЕ
ПОПЛИЈЕ ИСПОВЕДНИЦЕ

ПРЕПОДОБНА Поплија се подвизаваше у време цара Јулијана Одступника.[26] У младости својој она беше удата, и у браку роди сина Јована. Сина свог она посвети Богу, и он постаде врло угледан презвитер. Иако биран за епископа Антиохије, он због дубоке смирености своје избеже то високо звање, и до краја живота остаде побожан и смеран презвитер. А света мати његова Поплија, после смрти мужа свог, постаде игуманија над монахињама и девственицама.[27]

У то време цар Јулијан Одступник беше кренуо у ратни поход против Персије, и призиваше све да принесе жртве идолима. На његовом путу ка Антиохији срете га ова чесна старица Поплија и заједно са својим девственицама стадоше певати што су јаче могле псалам Давидов: Идоли су незнабожачки сребро и злато, дело руку човечијих; уста имају, а не говоре; очи имају, а не виде; уши имају, а не чују; нити има дихања у устима њиховим. Какви су они, такви нека буду и они који их граде и сви који се уздају у њих (Псал. 134, 15-18). - Чувши то, цар нареди да је ухвате и жестоко бију по лицу. То би учињено, и земља поцрвене од крви њезине. А за то време света мученица неустрашиво изобличаваше Јулијана за безбожје његово, и говораше да истину Божју она ставља изнад свега. Јулијан је не хте убити сада, него то остави кад се буде вратио из Персије. Али пошто он погибе и не врати се, света исповедница би пуштена на слободу. После тога света Поплија поживе богоугодно још неко време, и у миру сконча свој живот на земљи.

НАПОМЕНЕ:

1. Царовао од 379. до 395. године.
2. Грчка реч ASaweria значи бесмртност, бесмрће.
3. Лавра - грчка реч, значи: део града, улице; у овом случају ред келија, поређаних око настојатељева обиталишта у виду улица,

и ограђених зидом или оградом. Монаси по лаврама живели су пустињачки, сваки у својој келији; сабирали су се на заједничким богослужењима У први и последњи дан недеље, а у остале дане живели су у строгом молитвеном самовању и тиховању живот по лаврама био је много тежи него по другим манастирима. Из дубоке старине назив лавре имали су многољудни и знаменити манастири. Лавре се појавиле најпре у Египту, и затим у Палестини. Данас се назив лавра употребљава у почасном смислу.

4. Спомен преподобног Данила Скитског празнује се у Сирну суботу.
5. Тиваида - област знаменитог у старини египатског града Тиве; по томе граду и називао се цео јужни Египат Тиваидом.
6. У Тавени женски Тавенисиотски манастир био је чувен по строгом подвижништву.
7. Манастири Скитске пустиње разликовали су се по бројевима, сходно удаљености својој од Александрије (Октодекатски = Осамнаести).
8. Преподобни Андроник скончао у првој половини петога века.
9. Његов свети спомен 15. јуна, где видети опширније о њему.
10. Његов свети спомен, заједно са мајком му Св. Милицом, слави се 19. јула.
11. Уставри, Ђурађ Бранковић, деспот Српски (1427-1456 г.) имао је из првог брака троје деце: Мару, Тодора (који је млад умро) и Гргура; из другог пак брака са Јерином (Ирином) имао је такође троје деце: ћерку Катакузину (или Катарину) и синове Стефана и Лазара. Мара ће бити удата за султана Мурата II (1421-1451. г.), а Катакузина за немачког грофа Урлиха Цељског (у Словенији). Гргур и Стефан биће ослепљени од султана Мурата II 1441. године.
12. Од Св. Стефана Слепог остала је сачувана у српском преводу књига Св. Јована Синајског звана Лествица, наслеђена му од оца, коју је сачувала касније Стефанова супруга Св. Ангелина. Из тога се види на чему се учио и васпитавао Свети Стефан.
13. Св. Стефан и Гргур ослепљени су у тврђави Токат на мору, близу Цариграда, у старом дворцу званом "Бедеви Чардак".

Ослепљени су на тај начин што им је усијано гвожђе превучено преко очију и зенице им спржене.

14. У овом рату нарочито се, уз деспота Ђурђа, истакао православни војвода из Румуније Сибињанин Јанко (Јован-Јанко Хуњади), познат из наших народних песама. Главна битка је била код брда Куновице (или Плоча), надомак Ниша, крајем 1443. године, када је у хришћанске руке пао и град Софија.
15. Било је то 1446. године, када је Лазара оженио Јеленом Палеологовом-Драгаш, синовицом последњих Византијских царева (из града Мистре са Пелопонеза).
16. Деспот Ђурађ је био врло побожан човек. Он је дар Турцима 30.000 дуката да би откупио део моштију Св. Апостола Луке и пренео их из Епира у Смедерево, где су оне биле положене у деспотову цркву Успења Пресвете Богородице (на смедеревском гробљу). Он се дописивао и са васељенским патријархом Генадијем Схоларијем., Привржен Православљу, деспот Ђурађ је одбио да пошаље изасланика Српске Цркве на лажни унионистички сабор у Флоренцији 1438. године, јер је добро знао неискреност Латина. Он је том Приликом рекао: "Ја сам сусед Латинима, и често сам с њима долазио у додир, и разговарао сам с њима, и знам тачно и речи њихове и намере и начине; знајући дакле добро и њих и све њихово, нећу послати изасланике на сабор'. (Силвестар, Сиропул, Историја о Флорентинском собору).
17. Стефанов брат Гргур Слепи, који је још пре ових догађаја био ожењен, налазио се тада код Турака. По паду Смедерева у турске руке(20. јуна 1459 г.) он се повукао у манастир Хиландар, где се ускоро и упокојио као монах Герман (крајем 1459 г.). Његов син Вук Гргуровић Бранковић, прешавши у Угарску, буде постављен од угарског краља Матије за Сремског деспота над тамошњим Србима. Он се прославио у борби против Турака и остао познат у нашим народним песмама као"Змај Огњени Вук". Њега је по смрти (1485 г.) наследио, као деспот Сремски, син Св. Стефана и Ангелине Ђорђе Бранковић, тј. потоњи у монаштву Св. Максим Архиепископ (спомен му 18. јануара).

18. Свети Максим Бранковић (тј. деспот Ђорђе) слави се 18. јануара Свети деспот Јован - 10. децембра, а света им мати - Св. Мајка Ангелина - 30. јула.
19. Иконе и фреске са ликом Св. Стефана Слепог налазе се у Новом Хопову Крушедолу, Вршцу, Панчеву и у Патријаршијском музеју у Београду.
20. Теофил - цар византијски од 829. до 832. год., познати иконоборац.
21. Галатија - мала покрајина у Малој Азији између Фригије, Витиније, Понта и Кападокије.
22. Комити су првобитно били пратиоци високих царских службеника по покрајинама, а касније пратиоци царева и њихова свита Од цара Константина Великог комитима су се називали сви дворјани.
23. Овај се манастир налазио у предграђу Антиохије Сиријске, које се звало Дафни; отуда му и име.
24. Византијски цар од 867. до 886. године.
25. Манастир светог свештеномученика Фоке налазио се у Цариграду.
26. Царовао од 361. до 363. године.
27. У старој Цркви, још до појаве женских манастира и у прво време њиховог постојања, постојао је нарочити ред девојака, које су потпуно посвећивале себе служењу Богу и давале завет девствености. Такве девојке називале су се девственице, уживале су велики углед и сматране украсом Цркве. Ради подвига молитвеног тиховања, богоразмишљања и молитве оне су се скупљале по приватним кућама под руководством искусних у духовном животу старица-наставница. Често их је Црква поверавала руководству и надзору најугледнијих ђакониса.

10. ОКТОБАР

СТРАДАЊЕ СВЕТИХ МУЧЕНИКА ЕВЛАМПИЈА и ЕВЛАМПИЈЕ

ЗА царовања Максимијана у време страшног гоњења хришћана многи верни остављаху своје домове из страха од мучитеља и кријаху се по горама, пећинама и пустињама. У то време неки младић Евлампије, високородног порекла, родом из града Никомидије, хришћанин по вери и делима, који се такође са другим хришћанима кријаше, би послат у град да купи хлеба и тајно донесе у пустињу. Улазећи у Никомидију, Евлампије угледа над градском капијом прикуцану царску наредбу о гоњењу и убијању хришћана. Прочитавши наредбу, Евлампије се грохотом насмеја таквом безумљу незнабожног цара, који је устао не на непријатеље отаџбине него на невине људе, и сам пустоши своју земљу убијајући безбројно мноштво хришћанског народа. Због тога блажени Евлампије одмах би ухваћен, свезан и на неправедни суд изведен. Безакони судија, видећи пред собом младог и лепог Евлампија, прво га лукавим речима наговараше да се поклони идолима, говорећи: Само твоје лице показује да ти ниси простог већ високородног и угледног порекла. Зато немој, дивни младићу, погубити такву лепоту своју, и високородност своју заменити срамотом, него се постарај да увећаш славу и углед себи и свему роду свом. Јер ако послушаш цареву наредбу и с нама се поклониш боговима, онда ћеш од свију нас бити поштован и слављен, и од цара ћеш дарове добити и на високи положај узведен бити, и дане ћеш своје проводити у срећи. Послушај мој добри савет и постани наш једномишљеник. Ето, сви су храмови отворени за тебе, у њима су

разни богови, жртвеници претрпани жртвама, и сви се веселе због богова својих и клањају им се. Уђи дакле и ти, и поклони им се, те да и себи велика блага стечеш и нас радошћу испуниш, и богови ће свагда бити милостиви према теби.

Свети Евлампије, испунивши се Духа Светога, одговори лукавом судији: Срце је твоје испуњено препредености и лукаве су речи уста твојих, а обећања су твоја празна и лажна. Препредењаче, нећеш ме ничим преластити и од Христа мога одвратити. О, када би хтео послушати моје истините речи и искрени савет, и познао истинитог Бога, кога ја поштујем и коме се клањам! Ја бих онда обећао теби од Њега не привремену и ништавну већ вечну и истиниту част и славу, награде и богатства, које сада немате ни ти, ни цар, ни сав свет. Али пошто си глув као аспида и нећеш да послушаш мене који ти говорим оно што је корисно за тебе, ти ћеш разделити удео богова твојих у паклу огњеном, и због приношења поганих жртава боговима сам ћеш постати жртва црва неуспављивог. А ја ћу не демонима него Богу моме принети жртву хвале и узнети Вишњему молитве моје.

Када то чу, судија поче блаженом Евлампију претити мукама. Али Евлампије неустрашиво показиваше да је готов на сваку муку за Христа Господа свог. Тада судија нареди да обнаже Евлампија, па положеног на земљи бију жилама. Немилосрдно и дуго бијен, светитељ јуначки трпљаше. Но иако је 6д задобијених рана осећао страховите болове, он је ипак изгледао као да не осећа никакав бол, - такву силу духа показиваше он! Међутим мучитељ, видећи његово огромно трпљење, разјари се још више и нареди да га на дрвету обесе и да му тело кидају гвозденим оруђима. И мученик би толико изранављен, да му се кроз дубоке ране виђаху кости. После дугог мучења он лежаше на земљи сав искрављен и покривен ранама. Уствари, цело тело његово представљаше једну једноставну рану.

Али то још не беше крај мученковим патњама, јер мучитељ измисли нову муку за њега: нареди да танким кајишем чврсто обмотају и стегну прсте на рукама и ногама мученковим. Од тога страдалник трпљаше страховит бол, јер се прсти насилно одвајаху од својих зглобова. Но и тиме се не насити мучитељева јарост; дотадањим патњама он дода нову патњу: нареди да се жестоко

усија гвоздени одар и на њему простре мученик, да би се остатак тела његовог на том одру истопио као восак од силе огња. Када одар би усијан, свети Евлампије осени себе крсним знаком, узиђе на њега и леже на њега као на меку постељу. Тело светог мученика, паљено огњем, поче се топити и разливати, и испече се као месо што је за печење. И требало је већ да мученик у таквој муци издахне; али свемоћни Бог оживљаваше слугу Свога, и надприродно држаше душу његову у њему, да би се тиме свима показала сила Божија у слабости људској и трпљење мученико во. И док очекиваху да свети мученик на том одру неизоставно умре, гле, свети мученик осети у себи нову силу, па уставши са одра стаде ходити здрав, као да никакво мучење претрпео није. Чврсто верујући срцем у Господа Бога свог, Евлампије се направи као да се одриче онога што је устима исповедао и одобрава безбожје многобожаца; због тога он би свечано поведен у идолски храм, и сви се са судијом заједно радоваху, сматрајући да се Евлампије одрекао Христа и хоће да се поклони њиховим боговима; и мноШтво народа, пратећи их, иђаше ка храму. Путем се светитељ усрдно мољаше у себи Господу своме Исусу Христу, да Он јави силу Своју, и просвети заслепљене људе, и прослави свето Име Своје. А кад Евлампије уђе у храм и угледа Марсовог[1] идо ла, који беше већи и лепши од других идола у томе храму, приступи му и рече: Именом Господа мога Исуса Христа наређујем теби, идоле неми и бездахни, падни на земљу и претвори се у прашину. Чим то светитељ изговори, идол се тог часа сруши са огромном хуком и разби у парампарче. Видевши то, народ стаде викати: Једини Бог хришћански је велик и силан! - И многи повероваше у Христа. А судија се још више разјари, и узевши Евлампија поведе га поново на мучење.

Сестра Евлампијева девица, по имену Евлампија, чувши да брат њен страда за Христа, дотрча на место мучења, стаде на средину и громко довикну брату: Не роди ли нас једна мајка? Не одојише ли нас једне груди? И нисмо ли научени веровати Једноме Богу? Зашто онда ти, страдајући за Христа, лишаваш мене те части? Зашто ме ниси известио, да бих од самог почетка заједно с тобом понела све муке: Јер и ја хоћу да умрем за Господа мог, као и ти. Нека сви

мучитељи знају да сам хришћанка, и да сам готова умрети за Христа!

Судији пак она викну: Чуј, судијо, и знај ко сам ја. Ја. сам слушкиња Христова. Христос је живот мој и радост душе моје; Њега љубим, и Њему хоћу да будем жртва. Стога спреми огањ, доведи звери, намести точкове за мучење, наоштри мачеве, измисли разноврсне муке, и како год хоћеш мучи ме за Христа мог: готова сам трпети све као и мој мили брат Евлампије!

Слушајући ове речи, мучитељ се зачуди таквој смелости и нареди да Евлампију бију по лицу. И дуго би она бијена по лицу, док се потпуно не измени лепота лица њена, и крв јој тецијаше из носа и уста. А свети Евлампије речима сокољаше своју сестру, говорећи: Не бој, се сестро, оних који убијају тело а душу не могу убити!

Тада, по наређењу мучитеља, би спремљен котао страховито вреле кипеће смоле, да у њега буду бачени обоје, Евлампије и Евлампија. Евлампије похита и сам уђе у котао. А Евлампија, као млада девица, поче се колебати, као бојећи се. Брат, видећи да се она колеба, стаде је звати к себи у кипећи котао, као у неко прохладно место, и говораше: Не бој се, сестро! буди смела и ходи овамо! Ево видиш: ја сам неповређен и не осећам никакав бол; и ти, чим се дотакнеш кипећег котла, одмах ћеш осетити помоћ Божју и постаћеш неповредива.

Света Евлампија, чувши ове братовљеве речи, брзо уђе у котао, и тог часа погибе сила огњена, котао се охлади, а светц: мученици, оставши неповређени, слављаху и величаху Бога. А људи, видевши такво чудо, дивљаху се, и верова њих двеста, и објавише да су хришћани, због чега и бише посечени мачем од незнабожних идолопоклоника. Безакони пак судија нареди да Евлампију ископају очи, а сестру његову обесе за косу и бију. Она, трпећи то, говораше: Благодарим Ти, Боже и Саздатељу мој, што мене, слушкињу Твоју, удостоји да страдам за свето Име Твоје.

Затим мучитељ нареди да се жестоко ужари пећ, да у њу баци мученике. И када пећ би ужарена, војници за руку приведоше слепог мученика светог Евлампија и вргоше у пећ. А света Евлампија, не чекајући да је ко води и баца у пећ, сама с радошћу

пође и хитно уђе у ужарену пећ као у неки чаробни замак. Но и ту свети мученици осташе неповређени, јер се жар претвори у хлад. Ходећи посред пламена, свети мученици певаху песму Трију Младића и благосиљаху Бога. Мучитељ, пак, не знајући шта више с њима да ради, осуди их на посечење мачем.

Војници им онда свезаше руке наопако и поведоше. И када дођоше на губилиште, свети Евлампије сам подметну под мач чесну главу своју, и би посечен; а света Евлампија пре посечења предаде душу своју у руке Божје; и војници, видећи да је већ умрла, не отсекоше јој главу.[2]

И тако свети Евлампије са сестром својом, светом Евлампијом, довршивши подвиг мучеништва, отидоше заједно к подвигооснивачу Христу, да приме од Њега венац правде. Њиховим молитвама нека и нас удостоји царства свога Господ Христос, коме са Оцем и Светим Духом част и слава вавек. Амин.

ЖИТИЈЕ ПРЕПОДОБНОГ ОЦА НАШЕГ ТЕОФИЛА ИСПОВЕДНИКА

БЛАЖЕНИ Теофил родио се од побожних родитеља у близини града Тиверiопоља,[3] и кад му би три године крстише га. Једном га родитељи одведоше на гору Селентију да добију благослов од светог оца Стефана. Свети Стефан благослови родитеље и чедо њихово, блаженог Теофила, и пошто их у дугом разговору поучи и научи многим душекорисним стварима, он их отпусти у миру, и они се вратише дома. Од тога времена дечак Теофил, благословом преподобног оца Стефана напредоваше у читању и усрдном изучавању Божанствених књига, и бејаше добре нарави и кротак. А када напуни тринаест година Теофил опет отиде код преподобног оца Стефана. Угледавши га, светитељ га упита: Због каквог си разлога, чедо, дошао к мени? - Ти си ме позвао, часни оче, одговори дечак, и ја оставих родитеље и дођох к теби. - Преподобни га упита: А када те то, чедо, ја позвах; и шта ти рекох? - Дечак одговори: Када ја хођах по пољу нашем, ти ми се, оче, јави, и погледавши на мене ти ми рече: Чедо Теофиле, ти си се удаљио од Господа који говори:

Узми крст свој и иди за мном (Мт. 16, 24). Ове речи тронуше срце моје, и ја идох за тобом све до самих врата ове ограде твоје; а када дођосмо до њих, ти постаде невидљив за мене, и ја се обретох сам пред закључаним вратима. Поред тога још и ово, свети оче: садашњи глас твој и говор исти су као и онај који онда чух; и то ме такође убеђује да си ме лично ти звао а не неко други. Зато те молим, свети оче, немој одвратити лица свога од мене слуге твога који желим да се спасем.

Слушајући ово Теофилово казивање, преподобни се зачуди, јер је знао да никуда из своје келије одлазио није. И захваливши Богу за такво чудесно призвање безазленот дечака, он га прими код себе. И учаше га три године страху Божјем, и руковођаше у подвижништву и монашком животу. По истеку три године, пошто се дечак добро научи свима монашким подвизима од доброг наставника, преподобни Стефан позва игумана из лавре и предаде му послушног, кротког и смиреног дечака да га постриже. Игуман га узе, одведе у лавру и постриже. Примивши постриг, Теофил постаде искусан монах, украшен свима врлинама, и живљаше међу братијом као анђео, и бејаше свима на корист.

Родитељи Теофилови, не знајући где се налази њихово мило чедо, силно туговаху за њим и непрестано га на све стране тражаху са жељом да пронађу онога који се из љубави према Богу сакри од свих познаника својих и тајно служаше Господу у средини добрих подвижника. Но након неколико година родитељи најзад дознадоше где се налази њихов син, па похиташе у лавру и с плачем мољаху игумана да им покаже сина. Игуман беше дуго неумољив да им покаже Теофила, али тронут њиховом тугом, жалошћу и горким сузама, он се сажали на њих и позва Теофила да се види са својим родитељима. Када родитељи угледаше свога сина у монашкој одећи, они уместо радости стадоше још јаче ридати. И остадоше они у лаври неколико дана, загледајући у живот светих отаца и извлачећи духовне користи из њихових разговора. Ту они намислише да од својих средстава подигну манастир, у коме би се подвизавао њихов син Теофил. Због тога они стадоше усрдно молити игумана да пусти њиховом дому Теофила са неколицином братије, обећавајући да ће што је могуће пре привести у дело своју замисао о манастиру. Али

их игуман одбијаше, говорећи да није добро за младог монаха да живи у близини сродника и познаника. Међутим Бог, који све уређује на корист људима, зажеле да открије вољу Своју односно Теофила. Јер пошто родитељи и надаље усрдно и неодступно мољаху игумана, он сазва братију и изложи им ову ствар. Они онда расудише и нађоше да је добро да поступе овако: да тродневним постом и свунoћним бдењем моле Бога да им Он с неба пошаље решење овога питања. После тродневног пошћења и молитвеног бдења, гле, у храму се чу јасан глас с неба који наређиваше да пусте Теофила да иде са својим родитељима. Тада разумеше сви да сам Бог захтева то; и помоливши се за Теофила, пустише га с благословом, и дадоше му као помоћ неколицину братије, ради умножења славе Божије. Родитељи пак, узевши сина, с радошћу одоше своме дому, и убрзо подигоше манастир, у који сабраше много братије онабдевши их сваком потребом и давши потпун мир слугама Божијим. А Теофил, живећи у том манастиру подвижнички, као светлост сијаше врлинама, и сви, видећи његова добра дела и користећи се њима, прослављаху Оца Небеонога.

Пошто Теофил проживе много година испоснички, враг рода људског подиже гоњење на чесне и свете иконе, а њихове поклонике подврже мучењу преко безаконог цара Лава Исавријанца,[4] иконоборца. Овај цар омрзну благољепије дома Божијег и лиши украса храмове Господње: он свете иконе у блато бацаше, ногама их гажаше, огњем спаљиваше, и многе верне мукама умори због поклоњења иконама. Свети пак Теофил се томе силно супрочаше, и све благоразумно учаше да на дужан начин молитвено поштују свете иконе и поклањају се лицу, на њима живописаноме. Дознавши за то, законопреступни цар посла војнике, те блаженог Теофила доведоше преда њ. Цар му нареди да се одрекне молитвеног поштовања светих икона; но блажени Теофил то одби, изјављујући да свете иконе треба молитвено поштовати. Цар онда нареди да воловским жилама бију светитеља. Затим нареди да му руке вежу наопако и да га по граду Никеји воде као злочинца, ругајући му се и исмевајући га. Теофилу се придружи неки војник Лонгин, који изобличи мучитељево безумље и учаше поштовати свете иконе. Зато га мучитељ простре по земљи, и сажеже му на глави многе иконе. А

свети Теофил, пошто прође сав град Никеју, опет предстаде суду безаконог цара, и неустрашиво говораше цару, бранећи свете иконе и изобличавајући његову заблуду. Не трпећи изобличавање, цар нареди да светитеља нага распну крстолико на два стуба и сувим жилама бију спреда и позади. Угледавши крв која тецијаше из изранављеног тела светитељевог, цар постаде као најљућа звер. И као што дивље звери, када угледају крв, постају још крвожедније, тако и бездушни мучитељ при погледу на мученикову крв још више побесне, и уставши са престола сам дуго време бијаше по лицу светитеља. Потом нареди да усијају гвоздене чизме, па да их обуку мученику, и да га натерају да трчи путем испред њега. Сва ова мучења свети страдалац јуначки трпљаше. Један пак царски великодостојник, гледајући то и дивећи се необичном трпљењу мученичковом, узе га из руку слугу који га мучаху, одведе га слободна код себе, и рече му: Теофиле, јеси ли ти једини који се клањаш иконама безуман, или сви ми који им се не клањамо? Еда ли цар и сав сенат његов немају ни толико здраве памети, да расуде, треба ли се клањати живописаном лику Божјем или не? Јер ако би се требало клањати иконама, онда Бог не би наредио у Закону: Не гради себи лика резана нити какве слике (1 Мојс. 20, 4). - Светитељ одговори: Видим, кнеже, да познајеш Свето Писмо; хајде онда да поразговарамо.

И стаде му свети Теофил говорити о поштовању светих икона, доказујући му из Светог Писма да је још у Старом Завету прописано поштовање светих икона: у бакарној змији коју Мојсије подиже у пустињи, и у златним Херувимима постављеним над Ковчегом Завета. У Новом пак Завету сам Господ даде свој лик на убрусу Авгару кнезу Едеском. И још много говораше свети Теофил о иконама, и убеди кнеза. Тада му кнез рече: Истините су речи твоје, чесни старче. Ја ћу се постарати, колико будем могао, да убедим цара у то. А сада, ја те отпуштам, слободан си, врати се у своју келију.

Но светитељу би веома жао што не доврши подвиг мучeништва. Ипак, имајући ране, он се радоваше, говорећи са апостолом: Радујем се у своме страдању, јер довршујем недостатак невоља Христових на телу своме за тело његово, које је Црква (Кол. 1, 24).

Својим повратком у манастир, свети Теофил испуни великом радошћу и весељем сву братију и пријатеље и све околне житеље. После тога након кратког времена њему би откривено да му се приближава одлазак к Богу. Стога он уреди све манастирске послове, поучи братију, благослови их, и целивавши их све, отиде ка многожељеном Господу.

СТРАДАЊЕ СВЕТОГ МУЧЕНИКА ТЕОТЕКНА

НЕЗНАБОЖНИ цар Максимијан, дошавши једном у Антиохију, устроји празник у части поганих богова својих, и издаде заповест да најпре војници принесу жртве идолима, а потом и сав народ. Међу војницима бејаше много хришћана који, не желећи да се покоре безбожној наредби царевој, збациваху са себе војничке појасе и одлажаху на мучење за Христа. Међу њима беше један честити човек, познат у целој Антиохији, по имену Теотекн. Њему се Максимијан обрати оваквим речима: И ти ли, Теотекне, не верујеш у богове: Зевса и Аполона? А ја сам хтео да те начиним великим жрецом њиховим, и да жртве целога света подведем под твоју власт, те да ти управљаш над свима жрецима и жртвама. - На то му Теотекн одговори: Ја верујем у Христа Бога, и Њему хоћу да принесем себе жртву живу.

Тада Максимијан нареди да свуку с њега војничко одело и да га обуку у женске хаљине, па га осуди да преде са женама. А након три недеље Максимијан га поново позва и рече му: Принеси боговима жртву, иначе ћеш умрети у страшним мукама. - Но Теотекн не одговори на то цару ни речи. Тада цар нареди да Теотекна вежу за дрво, да му под табане ставе усијано гвожђе, и да му ножевима подсецају све жиле. А кад цар виде да и после оваквих мучења Теотекн остаје непоколебљив, он нареди да се спреми котао са кипећом смолом и сумпором и у њега баци мученик. Када пак мученика бацише у такав котао, огањ се одмах силом Христовом угаси, котао остину, и мученик остаде неповређен.

Максимијан се уплаши и нареди да мученика одведу у тамницу, где он би стављен на расположење неком капетану Зегнату, да га мучи како год хоће. У то време у тамници се налажаше за исповедање Христа једна девица, по имену Александра. Код ње Зегнат и баци Теотекна, рекавши обојима: Ево, дајем вам три дана за размишљање. Ако пристанете да извршите царево наређење, добићете велике почасти; ако пак не пристанете, страшним ћу вас мукама погубити.

Пошто прођоше три дана, Зегнат их изведе из тамнице и упита: Јесте ли намерни да извршите царево наређење и боговима принесете жртву? - Но они остадоше непоколебљиво верни Господу Христу. Тада Зегнат нареди да девицу одведу у засебну тамницу, а двојицу војника одреди да иду и да је обешчасте. Међутим Теотекн, желећи да Александру избави од срамоте, оде к њој пре ових војника, па скинувши своје одело даде јој га, говорећи: Бежи! бежи! да безбожници не оскврнаве твоју чистоту. - Сам пак обуче се у њене хаљине и седе очекујући војнике. Војници дођоше и место девице нађоше Теотекна где седи у женским хаљинама, узеше га и одведоше Зегнату. Зегнат се страховито разјари и нареди да Теотекну најпре одрежу језик, па да га онда дуго бију. Затим нареди да му о врату вежу воденични камен и баце у реку. И тако мученик Христов сконча.[5] Чесне пак мошти његове бише нађене у близини града Роса у Киликији; хришћани их узеше и чесно положише у постојбини његовој, славећи Једнога у Тројици Бога, коме слава вавек. Амин.

СПОМЕН СВЕТИХ
26 ПРЕПОДОБНОМУЧЕНИКА ЗОГРАФСКИХ,

пострадалих од Латина

КАДА цар Михаил VIII Палеолог (1258-1282 г.) склопи с папом злогласну Лионску унију 1274. г., да би од папе добио помоћ против Бугара, Срба и западњака, тада Светогорски монаси послаше цару протест против те уније и савет, да је одбаци и да се врати Православљу. Папа посла војску у помоћ Михаилу. И та латинска војска уђе у Свету Гору и почини таква варварства, каква Турци не починише никада за 500 година. Обесивши Прота и убивши многе монахе у Ватопеду, Иверу и по другим манастирима,[6] Латини нападоше на Зограф. Блажени игуман зографски Тома објави претходно братији, да ко жели мученику смрт нека остане. И тако оста 26 људи, и то 22 монаха, са игуманом својим, и 4 световњака, који беху као радници манастирски. Сви се ови затворише у пирг-кулу манастирску. Када Латини дођоше, поджегоше кулу, те у огњу нађоше мученичку смрт ових 26 Христових јунака. Докле кула гораше они певаху Псалме и Акатист Пресветој Богородици, и предадоше своје свете душе Богу 10. октобра 1282. године. Исте године у децембру бедно сконча и нечестиви цар Михаил, против кога, а у заштиту Православља, бише се дигао српски краљ Милутин.[7] Цару Михаилу у овој унији помагаше и његов стављеник патријарх Јован Век, али и он убрзо би свргнут и осуђен од православног сабора у Цариграду.

Имена пак ових светих 26 Преподобномученика Зографских су следећа: Игуман Тома, монаси: Варсануфије, Кирил, Михеј, Симон, Иларион, Јаков, Јов, Кипријан, Сава, Јаков, Мартинијан, Козма, Сергије, Мина, Јоасаф, Јоаникије, Павле, Антоније, Јевтимије, Дометијан, Партеније и још 4 мирјанина. Њихов спомен у Светој Гори врши се још и у недељу по Недељи Свих Светих.[8]

СПОМЕН ПРЕПОДОБНОГ ОЦА НАШЕГ ВАСИЈАНА

ПРЕПОДОБНИ Васијан бејаше са Истока, из Сирије. За царовања благочестивог цара Маркијана[9] он допутова у Цариград.

Два угледна човека, Север и Јован, дадоше му средства, те сагради у Цариграду манастир. Преподобни Васијан се још за живота прослави врлинама и чудесима. Многи, гледајући његов живот, одрицаху се света и ступаху у монаштво. Број његових ученика достиже до триста душа. И света Матрона бејаше његова ученица.[10] Многе он избави од власти ђавола и приведе Богу: исцељиваше болести, изгоњаше ђаволе, и чињаше безбројна чудеса. Пошто доживе врло дубоку старост, он отиде ка Господу.[11]

СПОМЕН ПРЕПОДОБНОГ БЛАЖЕНОГ
АНДРЕЈА ТОТЕМСКОГ,
Христа ради сулудог

РОДОМ из села Уст - Толшчемског, он поче сулудовати Христа ради у Галичком Воскресенском манастиру, и прохођаше овај подвиг десет година. Омиљено му место боравка беше крај цркве Воскресенија, у граду Тотми, на обали реке Сухоне. Ту он, као лишен разума, зими и лети хођаше бос, у худој и подераној одећи; храна му беше хлеб и вода, и то у тако малој количини, тек да не умре од глади. За тако високе подвиге блажени Андреј још за живота би удостојен дара чудотворства. Упокоји се он 1673. године. На гробу његовом збиваху се чудеса.

СПОМЕН СВЕТИХ
ДВЕСТА МУЧЕНИКА

ОНИ због светог Евлампија повероваше у Христа и одмах бише погубљени.[12]

НАПОМЕНЕ:

1. Марс или Арej - грчко-римски бог рата.
2. Ови свети мученици пострадаше 303 године. Свети Теофан Начертани написао је у деветом веку Канон у њихову част; у његово време збивала су се исцељења од моштију св. Евлампија и св. Евлампије.
3. Данашња Струмица у Македонији.
4. Византијски цар, царовао од 714 до 741 г.
5. Свети мученик Теотекн пострада крајем III или почетком IV века.
6. О томе видети под. 4. јануаром и 5. децембром.
7. Његов свети спомен слави се 30. октобра.
8. Спомен овог страдања Светогорских монаха од Латина врши се још и 4. јануара, 22. септембра и 5. децембра.
9. Маркијан - византијски цар - царовао од 450 до 457 године.
10. Спомен њен празнује се 9 новембра.
11. Крајем петога века.
12. Видети о њима под данашњим даном: Страдање светих мученика Евлампија и Евлампије.

11. ОКТОБАР

ЖИТИЈЕ СВЕТОГ АПОСТОЛА ФИЛИПА, једног од Седам Ђакона

СВЕТИ апостол Филип беше родом из Кесарије Палестинске. Жењен био, и у браку родио четири кћери, све четири обдарене од Бога даром прорицања, и све четири заветоване девице Христа ради. Када апостоли свети бираху ђаконе, тада и Филип би изабран, поред Стефана и осталих. И служаше Филип с великом приљежношћу убогим и удовицама. Када наста гоњење хришћана у Јерусалиму, апостол Филип склони се у Самарију, и тамо проповедаше Еванђеље и сведочаше га чудесима многим, изгоњењем демона, исцељивањем болесних и др. Видећи чудеса светог апостола крсти се и чувени Симон Волх. Крсти свети Филип и евнуха царице Кандакије. Потом га ангел Божји тренутно и невидљиво пренео у Азот,[1] где учаше и проповедаше, и многе ка Христу обраћаше. Би постављен за епископа у Тралији.[2] Обрати и тамо многе ка Христу, и сатвори велика чудеса. Сконча мирно у дубокој старости и пресели се у радост Господа свога.

ЖИТИЈЕ ПРЕПОДОБНОГ ОЦА НАШЕГ ТЕОФАНА ПИСАНОГА, ИСПОВЕДНИКА,

епископа Никејског и писца канона

ПРЕПОДОБНИ Теофан рођен од благочестивих родитеља који живљаху у Палестини, и бејаху веома гостољубиви. Теофан имађаше и брата Теодора, који после свога страдања за свете иконе би назван Начертани.[3] Њихови родитељи, као љубитељи мудрости и учености, дадоше своје синове, Теофана и Теодора, те изучише сву унутрашњу и свету мудрост хришћанску, и сву спољашњу мудрост јелинску, и постадоше искусни мудраци, изврсни философи. Схвативши таштину и непостојаност овога света, јер пролази обличје његово (1 Кор. 7, 31), браћа оставише све, отидоше у лавру светог Саве Освећеног, и тамо се посветише монашком животу, ревносно се подвизавајући у посту, у молитвама и у свима врлинама. И Теофан би удостојен презвитерског чина због свог светог и врлинског живота.

У то време отпоче безбожно иконоборство, безбожно гоњење светих икона,[4] које смути сву Цркву Божију, и многи хришћани беху гоњени и мучени због побожног поштовања светих икона. Тада ови премудри учитељи и заштитници Православља бише од стране Јерусалимског патријарха послани к цару Лаву Јерменину, као јагањци вуку, да му образложе и одбране иконопоштовање и изобличе његову непобожност. Стигавши у Цариград, они изађоше пред богопротивног цара, и неустрашиво га изобличише због његовог зловерја, називајући га христомрзитељем и богоборцем. Због тога ова света браћа философи много пострадаше, и то не само од овог цара, него и од других царева после њега: Михаила Балбе и Теофила.[5] Они претрпеше разноврсна мучења, ране и тамнице, глад и жеђ, гоњења и унакажавања лица, заточења и безброј других напасти. Више од двадесет година, и то почевши од године 871 па све до 842, они беху гоњени и мучени од стране иконобораца. И у тим невољама свети Теодор се престави,[6] а Теофан доживе до зацарења мира у Цркви. Јер Михаил,[7] син византијског цара Теофила, примивши престо заједно са својом мајком Теодором, васпостави поштовање светих икона, унесе их у цркве Божије, и поврати из заточења све свете мужеве који су страдали за иконопоштовање, и свима указа велике почасти. Тада и свети Теофан би враћен из

заточења, и од патријарха Методија,[8] који уништи иконоборску јерес, рукоположен и постављен за митрополита Никејског.

Свети Теофан састави торжествени канон о поштовању светих икона, и остави за собом Цркви Христовој и многе друге каноне и корисне списе.[9] Из овог земаљског живота он пређе ка Господу[10] и, после многомучних подвига, сада блаженствује у небеским дворима.

СПОМЕН СВЕТИХ МУЧЕНИЦА
ЗИНАИДЕ и ФИЛОНИЛЕ

СВЕТЕ мученице Зинаида и Филонила, рођене сестре, беху из Тарса Киликијског, сроднице светог апостола Павла. Као девојке оставише своју мајку, одрекоше се своје имовине и целога света, и на изглед бављаху се лекарском вештином, а у самој ствари обављаху апостолски посао: проповедаху Христа Господа. Дошавши у град Деметриаду,[11] оне се тамо у околини повукоше у неку пештеру и провођаху живот у посту и молитви; исцељиваху сваку болест и сваки недуг, а чињаху и друга разна чудеса. Тако сијајући врлинама, еванђелском мудрошћу и чудесима, оне многе незнабошце обратише у веру Христову. Но неки нечестиви идолопоклоници нападоше их једном ноћу и камењем побише. Тако се ове блажене мученице преселише ка Господу.

СПОМЕН СВЕТОГ ОЦА НАШЕГ
НЕКТАРИЈА,
патријарха Цариградског

НЕКТАРИЈЕ би као световњак и високи царски чиновник једногласно изабран за патријарха после светог Григорија Богослова, од стране Светих Отаца Другог Васељенског Сабора 381 године. Одликовао се дубоким разумом, тактом и ревношћу за цркву. Упокојио се мирно 397 године.

СПОМЕН СВЕТИХ ОТАЦА СЕДМОГ ВАСЕЉЕНСКОГ САБОРА

ОВАЈ Сабор одржан је 787 године у Никеји за време царовања благочестиве Ирине и сина јој Константина, и за време патријарха Тарасија.[12] Сабор овај утврдио је каначно иконопоштовање образложивши то Светим Писмом, сведочанством светих Отаца и веродостојним примерима чудеса, пројављених од светих икона. Између других наведених примера чудеса навео је епископ Кипарски Константин и овај пример: чобанин неки из града Констанце истерав једнога дана стадо на пашу виде икону Пресвете Богородице, сву украшену цвећем од правоверних. "На што толику част одавати стени?" рече чобанин (свакако васпитан у иконоборству), па удари својим гвозденим штапом по икони и поквари десно око на лику Богоматере. Но тек што се кренуо од тога места, спотакне се и оним истим штапом избије себи десно око. Вративши се ћорав у град он је плачући викао и говорио, да га је постигла казна од Богородице.

Овај Сабор решио је још, да се у антиминс неизоставно стављају свете мошти мученичке. Учествовало је на Сабору 367 Отаца. Њиховим молитвама нека и нас Господ помилује и спасе.

СПОМЕН ЧУДА ИКОНЕ ГОСПОДА ИСУСА ХРИСТА

У ГРАДУ Бериту[13] близу јеврејске синагоге живљаше један хришћанин и имађаше икону Господа нашег Исуса Христа. После неког времена овај хришћанин купи себи другу кућу и пресели се у њу преневши све ствари осим иконе Господа Христа, која остаде у првој кући. Но то би по промислу Божјем. У ту кућу, у којој беше икона Господа Христа, усели се неки Јевреjин и живљаше у њој не примећујући свету икону.

После извесног времена он позва код себе на ручак пријатеља свог, такође Јеврејина. За време ручка овај гост, погледавши на зид, виде икону где виси и рече домаћину: Како ти, Јеврејин, држиш икону У своме дому? - Домаћин се поче клети, говорећи да је до овога часа није приметио. Но гост отишавши оптужи у синагоги свога пријатеља, говорећи: Овај човек, иако Јеврејин, има у дому свом икону Исуса Назарећанина. То силно разгњеви све присутне у синагоги, али не предузеше ништа тога дана, пошто се већ спуштало вече. Сутрадан пак сабра се јеврејски живаљ, свештеници и старци, па кренуше ка кући где беше икона Господња. Улетевши у кућу, они нађоше икону, изнесоше је из куће и поставише усред збориштa свог, и рекоше: Као што се оци наши наругаше Њему, хајде да то исто учинимо и ми овој икони! - И стадоше пљувати на икону и ударити по лику Господа Христа, изображеном на икони. А затим рекоше: Чули смо да су оци наши приковали Њега на дрвету; учинимо то исто и ми са овом иконом! - И узевши клинце, укуцаше икону на дрвету, и то на оним местима где беху изображене руке и ноге; па натакнувши на трску сунђер са оцтом, прислонише га на уста Господу. После тога донеше копље, и наредише једноме да њиме прободе ребра на икони Господњој. И чим овај зари копље у икону, одмах потече из ње крв и вода.[14] Од тако необичног чуда велики страх спопаде све присутне Јевреје.

Напунивши један суд том крвљу и водом, они решише да доведу слепе, хроме и бесомучне, и да их помажу том крвљу. И говораху: Ако се од тога исцеле, онда ћемо сви поверовати у Распетога. - И донесоше једног хромог од рођења; и чим га помазаше, он тог часа скочи, и сав постаде здрав. Затим доведоше слепе и мноштво бесомучних, и сви се ослободише од својих недуга после помазања овом крвљу.

Ово се брзо пронесе по целом граду, и сви хитаху ка том неизрецивом чуду, носећи своје болеснике, раслабљенике, губавце, сухе и богаље, и сви добијаху исцељење. Тада сви Јевреји, који живљаху у том граду, повероваше у Господа нашег Исуса Христа. И павши пред иконом Господњом ови они вапијаху, говорећи са сузама: Слава Теби Христе, Сине Божји, који таква чудеса твориш!

Слава Теби, Христе, кога оци наши распеше, но у кога ми сада верујемо; прими нас који припадамо к Теби, Владико!

После тога сви Јевреји житељи тога града: мужеви, жене и деца, одоше к епископу и усрдно га мољаху да их удостоји светог крштења. Они му показаше и икону Господњу, из које истече крв и вода, и испричаше му о свима поругама које они приредише тој светој икони. Епископ, видевши да се они истински кају, прими их с радошћу, и пошто их у току доста дана научи светој вери он их крсти све са женама и децом, а синагогу њихову претвори у цркву Господа нашег Исуса Христа. И би велика радост код свих житеља града тог, не само што се исцелише толики болесници него и што се неверни Јевреји крстише и примише свету веру, због чуда које би од иконе Господње.

Због тога сваки је дужан да се с вером и љубављу побожно клања светим иконама, а нарочито икони - у част и славу лика Ипостаси Божије, која је узела на себе обличје човека: Господа нашег Исуса Христа, коме са Богом Оцем и Светим Духом нека од свих нас буде указивано дужно поклоњење кроза све векове. Амин.[15]

СПОМЕН СВЕТИХ ОТАЦА НАШИХ
АРСАКИЈА и СИСИНИЈА,
патријараха Цариградских

СВЕТИ Арсакије, брат св. патријарха Нектарија, патријарховао после светог Златоуста нешто више од године дана (404-5 г.); а свети Сисиније од 426. до 427. године, после светог патријарха Акакија (405-426 г.), који се слави 8. јануара.

СПОМЕН ПРЕПОДОБНОГ ОЦА НАШЕГ
ТЕОФАНА,
испосника Печерског

ПОДВИЗАВАО се у Кијево-Печерском манастиру у дванаестом веку. Свете мошти његове почивају у Антонијевој пештери.

НАПОМЕНЕ:

1. Азот - древни познати град Филистимски, на источној обали Средоземног Мора, недалеко од Газе. Сада ту - мало насеље Ездуд.
2. Тралија - лидијски град на северозападу Мале Азије.
3. Спомен преподобномученика Теодора, брата светог Теофана, Црква празнује 27 децембра. Ова два света брата називају се "Начертани", јер су, после жестоких мучења којима су били подвргнути као заштитници молитвеног поштовања светих икона, на лицима њиховим, по наређењу цара Теофила иконоборца, биле нацртане неке подругљиве речи помоћу усијаних игала, и то све до самих обрва.
4. Иконоборачка јерес и гоњења поштовалаца светих икона појавили су се у Византији у првој половини VIII века и трајали скоро до половине IX века.
5. Михаил II Балба - царовао од 820 до 829; Теофил царовао од 829-842.
6. Око 840 године.
7. По ступању на царски престо (842 год) Михаила III у прво време управљала је његова мајка, св. Теодора до 855 год. После ње Михаил је царовао до 867 године. Васпостављање иконопоштовања извршено је на Цариградском сабору 842 год. И тада установљена "Недеља Православља".
8. Свети Методије I - патријарх Цариградски од 842 до 846 године.
9. Написао многа дела у заштиту Православља; а нарочито познат као писац канона, чији број достиже до 148. Најбољи су му канони: у Недељу Православља, сви канони апостолима,

канони о усопшима. Осим тога св. Теофан написао и стихире на неке дане.

10. Око 850. године.
11. Деметриада - град Киликијски, на северу од Тарса.
12. Свети Тарасије патријарховао у Цариграду од 784 до 806 године. Спомен његов празнује се 25 фебруара.
13. Берит или Вирит - врло стари приморски град. Данас - Бејрут, главни град Ливана и важан трговачки центар.
14. Ово чудо догодило се око 765 године.
15. Ово чудо забележио и у ризници Православне Цркве Христове за све нас оставио "тринаести апостол" - свети Атанасије Велики, ваистину у свему Велики.

12. ОКТОБАР

СТРАДАЊЕ СВЕТИХ МУЧЕНИКА ТАРАХА, ПРОВА и АНДРОНИКА

ЗА царовања Диоклецијана и Максимијана, када у Тарсу Киликијском управљаше проконзул Нумерије Максим, у граду Помпеопољу[1] бише ухваћена три хришћанина: Тарах, Пров и Андроник, и доведени пред проконзула Максима на суд. Погледавши на њих, проконзул примети да је Тарах честит стар човек и обрати му се овим речима: Како се зовеш? Јер тебе као најстаријег по годинама треба најпре питати. - Ја сам хришћанин, одговори Тарах. - Проконзул на то рече: Не казуј ми своју безбожну веру, него реци своје име. - А Тарах опет одговори: Ја сам хришћанин.

Тада Максим нареди слугама: Бијте га по устима и говорите: не одговарај тако судији! - А Тарах бијен говораше: Како ми је име ја кажем: хришћанин. Оно ми је милије од имена што ми родитељи дадоше. А ако хоћете и њега да сазнате, ево њега: Тарах. У војсци пак

зваху ме Виктор.[2] - Проконзул га упита: Каквог си рода, Тараше? - Тарах одговори: Пореклом сам Римског војничког рода у Сиријском граду Клавдиопољу;[3] а када постадох хришћанин ја напустих војничко звање. - Проконзул на то рече: Ти си био недостојан бити војник; ипак кажи, како си отишао из војске. - Тарах одговори: Молих кнеза Публиона, и он ме отпусти. - Проконзул рече: Поштеди старост своју и послушај наређење царева наших, да бих ти ја указао поштовање; приступи и принеси жртву боговима нашим, јер се њима клањају и сами цареви који владају васељеном. - Тарах одговори: Обманути Сатаном они падоше у заблуду. - Проконзул на то нареди слугама: Разбијте му вилице, јер говори против царева да они обманути падоше у заблуду.

Бијен, Тарах говораше: Тврђах и тврдим, да они падоше у заблуду као људи. - Проконзул рече: Остави безумље своје и принеси жртву боговима нашим. - Тарах одговори: Ја Јединоме Богу моме служим, и Њему приносим на жртву не крв него чисто срце. - Проконзул рече: Штедећи старост твоју и показујући снисходљивост ја ти саветујем да оставиш штетну веру хришћанску и да принесеш боговима жртву. - Тарах одговори: Такво безакоње учинити нећу, јер љубим закон Бога мога, и нећу одступити од њега. - Проконзул рече: О, зла главо! постоји други закон који треба испуњавати. - Тарах одговори: Пагубан је закон ваш који вама незнабошцима наређује да почитујете камење и дрвље, дела руку људских, и да им се клањате.

Проконзул нареди присутнима да Тараха ударе по врату. А мученик, трпећи ударе, говораше: Нећу одступити од овог вероисповедања које ме спасава. - Проконзул рече: Ја ћу те одговорити од тога безумља и опаметити. - Мученик одговори: Тело моје је пред тобом, чини што хоћеш. - Проконзул Максим нареди: Свуците с њега одело, па га гвозденим штаповима бијте. - А када га бијаху, Тарах говораше: Сада си ме начинио заиста мудрим и паметним, јер у овим мучењима ја се још више уздам у Бога и Христа Његовог. - Проконзул на то рече: Неправедниче и проклетниче, ти у почетку говориш да служиш Једноме Богу, а сада исповедаш двојицу: Бога и Христа Његовог. Како онда служиш тој двојици, а наше многе богове одбацујеш? - Тарах одговори: Ја исповедам Једног истинитог Бога. - Проконзул рече: Не назва ли ти

Богом и Христа Његова? - Тарах одговори: Христос је Син Божји (један по Божанству са Оцем и Духом Светим), нада свих хришћана, и ми ћемо се спасти страдајући за Њега. - Максим проконзул одврати на то: Остави ту многоглагољивост и принеси жртву боговима нашим. - Тарах одговори: Нисам многоглагољив него говорим истину; ево шездесет пет година живим верујући тако, и сада не одступам од истине. - А неки капетан Димитрије који стајаше ту, рече: О човече, поштеди себе, и поклони се боговима; послушај мој савет. - Тарах одговори: Одступи од мене са својим саветом, слуго Сатанин!

После тога проконзул Максим нареди да страдалца Христова окују у тешке гвоздене ланце и вргну у тамницу. И слу гама рече: Приведите ми другога. - На то капетан Димитрије рече: Ево, господине, он стоји пред тобом. - Проконзул Нумерије Максим, угледавши другог хришћанина где стоји пред њим, рече му: Кажи ми најпре своје име. - Овај одговори: Моје најпрво и најдрагоценије име јесте хришћанин, а друго име, дано ми од људи, Пров. - Проконзул упита: Каквога си рода, Прове? - Пров одговори: Отац мој бејаше из Тракије, а ја сам рођен у Перги Памфилијској,[4] и хришћанин сам. - Проконзул Максим рече: Ништа ти то име не користи! Послушај мене: принеси боговима жртву, па ћеш од цара добити почасти, и постаћеш пријатељ наш. - Пров одговори: Нити хоћу почасти од царева, нити желим твоје пријатељство: јер моје богатство не беше мало, а ја га оставих, да бих служио Богу живоме.

Проконзул нареди: Свуците га и положите, па бијте сировим жилама. - А када светитеља бијаху, капетан Димитрије рече му: О човече, поштеди себе, та видиш крв твоја тече по земљи! - Пров одговори: Тело је моје у вашим рукама, мучите га! а мучења су мени посластица. - Проконзул Максим рече: Хоћеш ли оставити сујету своју, или ћеш и надаље остати упоран? - Пров одговори: Нисам сујетан, него сам храбрији од вас; а храброст је моја у Господу.

Тада проконзул нареди слугама: Окрените га, и бијте га по стомаку. - При том свирепом мучењу Пров завапи: Помози мени, слузи Твоме, Господе! - Проконзул рече слугама: Када га бијете, ви га питајте: где је помоћник твој? - И када га слуге питаху, Пров говораше: Мени Господ помаже, и помоћи ће, јер ја ни у шта не

сматрам мучења ова од тебе, и ја се нећу због њих покорити вољи твојој. - Максим проконзул рече Прову: Бедниче, погледај на тело своје; та земља се зали крвљу твојом! - Пров одговори: Ово знај: када тело моје страда ради Христа, тада се душа моја исцељује и оживљује. - На то судија нареди да престану тући мученика, и рече: Свежите му ланцима руке и ноге, па у тамницу вргните, и не допуштајте да му ико долази и стара се о њему.

После тога по проконзуловом наређењу, на суд би изведен трећи хришћанин. Упиган за име, он одговори: Хришћанин сам. - Проконзул рече: Они што пре тебе беху, никакве користи не видеше од тог имена; и ти треба да одговараш друкчије. - Он рече: Моје обично име јесте Андроник. - Проконзул Максим га упита: Каквога си рода, Андрониче? - Андроник одговори: Угледног сам рода; син сам једног од првих грађана Ефеских. - Проконзул Максим рече: Поштеди себе, и послушај ме као оца; јер они што пре тебе овде беху и говораху бесмислице, ништа себи не стекоше; а ти принеси жртву боговима, који су владари и оци наши. - Андроник му на то рече: Добро си их назвао оцима, јер Сатану имате за цара, и творећи дела његова ви сте синови ђавола. - Проконзул Максим рече: Ти си младић и ниподаштаваш ме! Не знаш ли да су за тебе већ спремљена велика мучења. - Андроник одговори: Ти сматраш, тиранине, да сам ја безуман, па ћу се показати мањи од страдалника што беху пре мене; ја сам готов на све муке.

Мучитељ онда нареди: Скините га голог, па привезавши обесите. - А капетан Димитрије рече Андронику: Јадниче, послушај што ти се наређује, пре но што ти месо не буде отпало са костију твојих. - Андроник одговори: Боље је да погине тело моје, да не бисте учинили души мојој оно што хоћете. - Проконзул Максим рече: Пристани уз нас и принеси боговима жртву, да не би погубљен био. - Андроник одговори: Од младости своје никада не служих идолима, нити ћу им сада принети жртву. - Проконзул Максим нареди: Кидајте му тело! - А капетан друге чете Анксије, који стајаше тамо, рече Андронику: Послушај проконзула; ја сам ти по годинама отац и дајем ти добар савет. - Андроник му одговори: Стар си, а памети немаш; дајеш ми савет да се камењу поклоним и да бесима принесем жртву.

А кад светог мученика мучаху, проконзул му говораше Бедниче, зар не осећаш болове при таквим мучењима? Зашто се сам на себе не сажалиш и не одступиш од те ништавне вере, која те не може спасти? - Андроник одговори: Вера коју ти називаш ништавном јесте најдрагоценије вероисповедање за оне који имају наду у Господа, а твоје пролазно умовање умреће вечном смрћу. - Проконзул упита: Ко те научи безумљу том? - Андроник одговори: Реч Божја, која оживљава и у којој оживљавамо, имајући на небесима Господа, наду васкрсења нашега. - Проконзул Максим рече: Остави безумље своје, иначе ћу те ставити на најстрашније муке. - Андроник одговори: Тело моје лежи пред тобом; имаш власти, чини што хоћеш. - Проконзул рече: Бијте га по устима што јаче. - Андроник одговори: Нека Господ види да ме ти мучиш као човекоубицу. - Проконзул рече: Ти царске наредбе не слушаш, и ни у шта не сматраш мој суд. - Андроник одговори: Ја подносим ова страдања зато што се у Бога уздам, и у Његово милосрђе и правду надам. - Судија узврати: Еда ли цареви сагрешише, о достојни смрти? - Андроник одговори: Нема сумње сагрешише; јер када би хтео да расуђујеш здравим разумом, ти би схватио да је велики грех и безакоње приносити жртве демонима.

Тада мучитељ нареди слугама који су мученика тукли: Окрените га и бијте по слабинама. - Андроник говораше: Пред тобом сам; мучи тело моје како год хоћеш. - А када га мучаху, свети мученик прозбори: Прекали се тело моје у ранама. - Мучитељ рече: Постепено ћу те уништити. - Андроник одговори: Не бојим се твоје претње; разум мој стоји изнад замисли злобе твоје, стога и не обраћам пажњу на мучења. - Тада мучитељ рече слугама: Метните му око врата ланце, окујте му ноге, и држите под стражом.

Након извесног времена проконзул Нумерије Максим поново заседе на судишту, и хришћани бише изведени на истјазавање.[5] И најпре Тараха, као најстаријег по годинама, судија присиљаваше да принесе идолима жртву, обећавајући му почасти. А када Тарах не само не послуша судију него му и оштро одговараше, тада судија нареди да му камењем уста поломе и зубе избију. Затим рече слугама: донесите огањ, па раширивши Тараху руке метните на њих жар. - А Тарах рече: Не бојим се ја пролазног огња твог, него се

бојим да не пристанем на безбожје твоје, и тако упаднем у огањ неугасиви. - И када жар би метнут на руке Тарахове, проконзул рече: Ето сажижу се огњем руке твоје. Та зашто не оставиш безумље своје и не принесеш боговима жртву? - Одговори Тарах: Свирепошћу својом ти желиш да ме приволиш на безумље твоје. Но знај, ја сам помоћу Бога мог јак у свему и готов на све муке које ми припремаш.

После тога проконзул нареди да Тараха обесе главачке и да смрдљиви огањ подложе испод њега, и да му онда у ноздрве сипају љуто сирће, помешано са сољу и слачицом. Исто тако мучи он и Прова и Андроника на разне начине: био их, опаљивао, стругао оштрим оруђима, ране им сољу засипао. Али по што тиме не постиже ништа, он нареди да их до сутрадан чувају у оковима.

Сутрадан изјутра проконзул рече капетану Димитрију: Зови ми оне безбожне хришћане. - Капетан одговори: Ево њих пред тобом, господине. - Проконзул онда рече Тараху: Зар ти још не дојадише мучења, ране и окови? Послушај ме, Тараше, и напусти своју веру од које немаш користи; принеси жртву боговима који су све створили. Тарах одговори: Како су могли устројити овај свет они којима је припремљен огањ и вечне муке? И не само њима, него и свима који творе вољу њихову. - Проконзул на то рече: Нећеш ли престати са хулом, безбожниче? Зар не знаш да ћу ти због бестидних речи твојих овог часа скинути главу, и на тај начин убрзати крај твојим мукама? - Тарах одговори: У почетку сам желео да ми брзом смрћу буду скраћене патње. А сада: продужи ми муке, да би о Господу растао подвиг вере моје. - Проконзул рече: Са тобом ће и пријатељи твоји страдати, и по закону умрети. - Тарах одговори: Безумно говориш обећавајући нам смрт, јер умиру само они који чине зло, а ми који не знамо зла већ страдамо за Господа нашега, ми очекујемо да од Њега добијемо награду. - Проконзул рече: Проклетниче и безбожниче, какву награду очекујете ви који неваљало и безаконо живите? - Тарах одговори: Не доликује теби, незнабошцу, да знаш какву је награду уготовио нама на небесима Господ, ради кога ми трпимо гњев јарости твоје. - Максим га упита: Откуд тако смело ти говориш са мном, као да си ми друг? - Тарах одговори: Ја ти нисам друг, али имам право говорити и нико ми не може то забранити када ме Бог укрепљује. - Максим рече: То право које ти имаш, ја ћу

ишчупати из тебе, безбожниче! - Тарах одговори: То право нико не може одузети од мене: ни ти, ни твоји цареви, ни отац ваш Сатана. - Проконзул Максим рече: Свежите га, јер је безуман. - Када бих био безуман, одговори Тарах, ја бих пристао на твоје зловерје.

А када светитеља везаше, проконзул рече: Принеси боговима жртву, да те не подвргнем мукама по делима твојим. - Чини што хоћеш, одговори Тарах, ма да не доликује да ме подвргаваш уобичајеним мукама, пошто сам био војник. Ипак да не мислиш да се бојим мучења, ја и хоћу да се покорим вољи твојој: испробај на мени све зле измишљотине своје. - Проконзул рече: Војници свагда приносе жртве боговима за здравље царева својих, и удостојавају се заслужених почасти. А ти си најгори од свих, јер си и из војске побегао, и нећеш да принесеш жртве. Зато се и припремају за тебе најљуће муке. - Тарах на то примети: Што се жестиш? Теби говорим: чини што хоћеш, безбожниче! - Немој мислити, одврати Максим, да ћу те одједанпут погубити. Не! ја ћу те постепено мучити и уништавати, а остатке тела твог даћу зверовима на растрзање. - Тарах рече: Немој ми то обећавати речима, него брзо приведи у дело то што хоћеш. - Максим узврати: Ти држиш да ће после смрти твоје некакве жене са мирисима сахранити тело твоје. Али ја ћу се постарати да потпуно уништим тело твоје. - Тарах одговори: И сада, и после смрти моје чини са телом мојим што хоћеш. - Максим рече: Принеси жртву најпре. - Безумниче, одговори Тарах, не рекох ли много пута да нећу принети жртву.

Тада мучитељ Максим рече слугама: Размрскајте му лице и уста. - А кад слуге то чињаху, Тарах говораше: Лице си ми упропастио, а душу си ми оживео. - Мучитељ рече: Несрећниче, престани са безумним мислима својим и принеси боговима жртву, да би се могао избавити од ових мука. - Тарах одговори: Ти ме сматраш за безумног што сам ја, уздајући се у Господа, уверен да ћу живети на небесима; ти пак привремено живиш телом, а душу ћеш своју погубити занавек.

Тада проконзул рече слугама: Усијајте гвожђе, па му ставите на вилице. - Трпећи то, Тарах рече: Ако учиниш и страшније ствари од ове, ипак нећеш приморати слугу Божјег да принесе боговима жртву. - Затим судија нареди да донесу бријач, да мученику одрежу

уши, и кожу са главе одеру, и да му на главу ставе жеравицу. Тарах пак говораше: Ако наредиш да ми и цело тело одеру, нећу одступити од Бога мог који ми даје снаге, те подносим оруђа злобе твоје. - А кад то обављаху проконзул рече: Саберите гвоздена оруђа, усијајте их још више, па му их под пазухе ставите. - Трпећи то, Тарах говораше: Нека Господ види с неба, и нека суди! - Проконзул га упита: Којег Господа призиваш, проклетниче? - Тарах одговори: Онога којег ти не знаш, који ће дати свакоме по делима његовим.

Тада проконзул нареди да Тараха узму под стражу, а да другога доведу на истјазавање. Када доведоше Прова, капетан Димитрије рече проконзулу: Ево, господине, пред тобом стоји Пров. - Проконзул рече Прову: Саветујем ти, Прове, немој навлачити на себе пређашња мучења; јер они који се пре тебе понашаху упорно, покајаше се због тога; а ти сада принеси боговима жртву, па ћеш бити поштован и од нас и од богова. - Пров одговори: Ми смо једне мисли и једним срцем служимо Богу. Не надај се да од нас чујеш што друго, јер си већ чуо и видео да нас не можеш одвратити од Бога. Ево, ја сада стојим пред тобом и не бојим се твојих претњи. Шта онда очекујеш више? - Проконзул рече: Ви сте се сложили у злоби својој да одбаците богове. - Затим наређујући да га вежу и обесе главачке, он говораше светом Прову: Поштеди тело своје, док те не ставимо на муке; јер видиш каква су ти мучења припремљена. - Пров одговори: Чини што хоћеш; сва зла што су ми припремљена, биће на утеху души мојој. - Проконзул рече слугама: Усијајте гвоздене шипке, па му слабине жежите, да не би био безуман. - Пров му на то узврати: Уколико ти мене сматраш безумним, утолико сам ја премудар у закону Господњем. - Проконзул опет рече слугама: Усијане шипке забијте му у леђа. - А Пров, трпећи то, говораше: Нека Господ види с неба моје смирење и трпљење!

После тога мучитељ, наредивши да се донесе жртвеног меса и вина, рече: Налијте вино и метните месо у уста његова. - И када слуге чињаху то, Пров рече: Нека Господ погледа с висине престола Свог, и нека види насиље ово и изрекне пресуду о суду твоме! - Судија рече: Много си претрпео, јадниче; па ипак, ето си већ примио идоложртвену храну. - Пров одговори: Ништа важно учинио ниси приредивши ми насиље; Господ зна моју вољу. - Судија Максим

рече: Ти си и јео и пио од идолских жртава. - Пров одговори: Зна Господ и види насиље које ја трпим. Проконзул Максим рече: Усијаним шипкама прободите му коленице. - А Пров збораше: Ни огањ, ии муке, ни отац твој Сатана не могу раставити слугу Божјег од исповедања Бога. - Проконзул рече: Усијајте оштре клинце, па их забијте у руке његове. - Пров рече: Благодарим Ти, Господе, што си и рукама мојим дао да страдају за име Твоје. - Проконзул на то примети: Од многих мука ти си памет изгубио. - Пров одговори: Од велике власти своје ти си не само постао безуман него си и ослепио, јер не знаш шта радиш. - Проконзул рече: Наказо, ти смеш да такве речи говориш мени? Пошто ти још очи оставих читаве, онда ископајте му очи!

Када то би учињено, Пров рече: Иако си ми одузео телесне очи, ти ми никада нећеш моћи одузети живе очи вере. - Проконзул одврати: Зар се после таквих мука надаш остати жив? Или држиш да ћемо те оставити да мирно умреш? - Пров одговори: Зато се и подвизавам, да добро и читаво вероисповедање извршим и да од тебе без милости будем убијен. - Тада проконзул рече слугама: Узмите га одавде, вежите га, и чувајте под стражом, да не би к њему дошао ко од његових познаника и величао га због безбожне непокорности његове.

После тога проконзул рече: Приведите ми Андроника. - Ево њега, одговори капетан, он стоји пред тобом, господине. - Проконзул рече Андронику: Принеси боговима жртву, па ће те ослободити окова. - Андроник одговори: То никада бити неће, мучитељу, да учиним оно што је противно закону Бога мог. - Проконзул рече: Ти ђаволујеш, Андрониче. - Када би ја ђаволовао, одговори Андроник, ја би послушао тебе; али исповедајући Господа мога, ја не ђаволујем; међутим, ти сам ђаволујеш и слеп си, јер чиниш ђавоља дела.

Тада проконзул рече слугама: Направите снопове од трске, поквасите их зејтином, па их сагорите на његовом стомаку. - Слуге одмах свукоше Андроника и простреше на земљи, па му на стомаку запалише мноштво трске, поквашене зејтином. А он говораше: Ако ме и целог сажежеш, нећеш ме победити, безбожниче! јер крај мене стоји и укрепљује ме Господ коме ја служим. - Проконзул нареди:

Усијајте гвоздене шипке, па му их ставите између прстију. - А Андроник говораше: Безумни непријатељу Божји, препун си сваковрсних демонских изума; ти гледаш тело моје где се топи у мукама што ми их причињаваш, и мислиш да те се ја бојим; ја имам крај себе Христа Сина Божија, и тебе не сматрам ни за шта. - Проконзул рече: Безаконице, ти не знаш кога призиваш: некаквог човека који би погубљен од Понтијског Пилата и о чијем мучењу постоје писмена документа. - Умукни, безбожниче! одговори Андроник, јер не доликује теби да рђаво говориш о Њему. - Проконзул рече: Каква ти је корист надати се на тог човека, кога ти називаш Христом. - Андроник одговори: Ваистину имам огромну корист и велику награду; због тога и трпим све ово.

Тада проконзул рече слугама: Отворите му уста, и метните у њих идоложртвеног меса и сипајте вина. - Када то би учињено, Андроник рече: Господе, Господе, погледај на насиље које подносим.. - Проконзул га упита: Докле ћеш страдати подвргаван мукама? Та ти си већ окусио од жртве боговима нашим. - Андроник одговори: Нека погину сви који се клањају идолима, ти и цареви твоји! - Проконзул рече: Зла главо, ти вређаш цареве, који свету створише тако дуготрајан мир. - Андроник одговори: Ја проклех убице и крвопије који нарушавају мир; њих ће Господ крепком руком Својом срушити и истребити. Тада проконзул рече слугама: Заривте му гвожђе у уста, избијте му зубе, одрежите му богохулни језик да се научи не хулити цареве, и сажежите огњем језик његов. - И учинише слуге све по наређењу мучитеља. После тога Андроник би одведен под стражу.

Овим се завршавају судски записници, које су водили судски писари у току самог суђења, када су свети мученици Тарах, Пров и Андроник били испитивани и мучени. О осталим пак страдањима ових светих мученика и о њиховој смрти, три побожна мужа: Макарије, Феликс и Берије, који су својим очима посматрали њихову кончину, у својој посланици вернима пишу следеће:

Нумерије Максим, проконзул Киликијски, позвавши Киликијскога жреца Терентијана, нареди да се за сутрадан спреми амфитеатар,[6] удаљен од града хиљаду корачаја, на коме су мученици имали бити предани зверовима да их поједу. А када се

сутрадан изјутра слеже народ и напуни амфитеатар да посматра мучење, дође и Максим да то види, а ми стајасмо на скривеном месту и са великом бојажњу посматрасмо. И прво бише предани зверовима на појеђење други осуђеници, којих беше врло много. Затим Максим нареди војницима да уведу хришћанске мученике: Тараха, Прова и Андроника. Војници пак приморашe људе да мученике донесу на раменима, јер од многих рана они нису могли ходити. А ми када угледасмо да их носе на гледалиште, окренувши се плакасмо. И бачени бише светитељи усред арене. Тада спопаде страх све, и стадоше роптати на Максима због такве пресуде његове; и многи се разиђоше са гледалишта грдећи Максима и зверску љутину његову. Видевши то, Максим нареди присутним војницима да забележе оне који су отишли, да би их потом узео на одговорност.

Онда нареди Максим да пусте зверове на мученике. А када зверови не дарнуше мученике, он нареди да бију редитеље гледалишта, захтевајући од њих да пусте најљуће зверове. И пуштен би медвед, који тог дана беше растргао три човека; и када приђе Андронику, он седе и поче лизати ране његове. Међутнм Андроник стаде вући медведа и дражити га да га поједе, али медвед бејаше кротак. Разјаривши се, проконзул нареди копљеносцима да убију медведа. Тада Терентијан, бојећи се проконзула, похита да на мученике пусти лавицу, која беше послана из Антиохије. Пуштена на арену, лавица трчаше тамо-амо као да хоће да прескочи ограду, и страховито уплаши гледаоце; али када приђе мученицима, она преклони колена и леже пред Тарахом. А он, дохвативши је руком својом вуцијаше је, да би га она, на тај начин разјарена, појела; међутим лавица се држаше према Тараху као кротка овца.

Видећи овако велико чудо, народ у амфитеатру подиже силну грају. А проконзул, постиђен и разјарен овим чудом, нареди својим слугама да лавицу разјаре. Међутим лавица, страховито ричући, оде к вратима и поче их зубима гристи. А сав народ у страху викаше: Отворите лавици, већ се и врата развалише.

Тада Максим, бесан од гнева, призва Терентија и нареди му да убије свете мученике. И мученици: Тарах, Пров и Андроник бише мачевима избодени и на комаде исечени, и тако скончаше.[7] А проконзул Максим, одлазећи са гледалишта, остави десет војника да

чувају тела мученика, наредивши им да их измешају са лешевима идолопоклоника, да их хришћани не би препознали и украли. А ми, видећи то, молисмо Господа да нам подари згодну прилику да их тајно узмемо. И после тога ми прићосмо ближе и угледасмо стражаре где вечерају и огањ наложен за ноћну стражу. И ми онда преклонивши колена молисмо Господа и Христа Његовог, да испуни нашу жељу: да нам пошаље помоћ с неба и даде нам тела светих. И изненада настаде земљотрес, и грмљавина, и севање муња, и олуја са кишом. А ми се опет помолисмо, и приближивши се к телима нађосмо огањ угашен, и ниједнога војника не беше, јер сви беху побегли од олује. Тада ми подигосмо руке к небу, да нам Господ неким нарочитим знаком покаже мошти светих мученика, да бисмо их распознали усред мноштва осталих лешева. А ноћ беше врло мрачна. Одједном три свеће као звезде појавише се над моштима светих. И ми тајом узевши мошти светих мученика одосмо, док пред нама иђаху оне свеће небеске. Идући за њима, ми зађосмо на другу страну горе, и ту свеће небеске постадоше невидљиве. И нашавши тамо у камену ископану пештеру, положисмо у њој тела светих, и улаз добро зазидасмо, да их неверници не би пронашли. Потом ми пођосмо у град да дознамо шта се ради, и чусмо да је Максим побио стражаре. Ми пак узнесосмо благодарност Господу нашем Исусу Христу који живи кроза све векове.

Ја Макарије, Феликс и Берије, хоћемо да остало време живота свога проведемо овде, да би ту заједно са светим мученицима била погребена тела наша. А душе наше нека се удостоје на небу насићивати се вечнога живота са светим страдалцима. Оне пак које са овом посланицом шаљемо к вама, примите у страху Господњем, јер су они делатељи Господа нашега Исуса Христа. А вас молимо, помињите нас у молитвама. Нека благодат Божја буде с вама. Амин.

ЖИТИЈЕ ПРЕПОДОБНОГ ОЦА НАШЕГ КОЗМЕ МАЈУМСКОГ,

писца канона

РОДИТЕЉИ светог Јована Дамаскина,[8] који живљаху у граду Дамаску, узеше у свој дом једно мало хришћанско сироче по имену Козму, родом из Јерусалима, које врло рано беше остало без родитеља. Побожни и сиромахољубиви, родитељи светога Јована Дамаскина усинише малог Козму, и васпитаваху га заједно са својим сином Јованом. Богат и угледан, родитељ светога Јована Дамаскина доведе у свој дом врло ученог и мудрог учитеља, који се такође звао Козма, и повери му оба дечака, Јована и Козму, да их учи књизи. Овај их учитељ научи свој мудрости Божанској и људској. Бистри и приљежни, они за кратко време изучише књижевност и филозофију, усто астрономију, музику и геометрију. Божанско пак Писмо изучаваху свим срцем. Због тога они постадоше цењени и поштовани од свију. Зрела разума и у зрелим годинама, они напустише ташти свет и обојица одоше у лавру светог Саве Освећеног и постадоше монаси.

Узевши на себе монашки јарам, Козма се чврсто подвизаваше, и својим животом и богомудрошћу он засија у Цркви Христовој као звезда на небеском своду. Помагао је светом Дамаскину у састављаwy Осмогласника. И сам је испевао много канона светитељима. Нарочитом красотом и дубином одликују му се канони на Лазареву Суботу, на Цвети, на Страсну Недељу.[9]

Касније свети Козма би од патријарха Јерусалимског постављен за епископа Мајумског.[10] Као епископ он богоугодно пасијаше своје стадо на спасоносном пашњаку Христовом и доживевши дубоку старост он се мирно упокоји у Господу.[11]

ЖИТИЈЕ СВЕТОГ ОЦА НАШЕГ МАРТИНА МИЛОСТИВОГ, епископа Турског

СВЕТИ Мартин је рођен 316. године у Панонији, у граду Сабарији,[12] од родитеља незнабожаца. Отац му служаше у војсци најпре као прост војник, али због ревности у служби он доспе до високог звања: постаде трибун,[13] и заузе велики положај. Своје детињство Мартин проведе у Тицину,[14] куда му је отац био

премештен. Још као дете он се одликовао кротошћу, милосрђем и чистотом душе. У то време хришћанска се вера брзо и отворено ширила по свима крајевима Римске царевине. Мартин се упозна са неким хришћанима, чу од њих истине вере Христове, и чистим срцем својим стаде их устројавати. Жудећи за светим животом хришћана он, и против воље својих родитеља, у десетој години својој постаде оглашени. А када му би дванаест година, њега захвати побожна жеља да, угледајући се на светог Антонија, постане пустињак. Али његов је отац имао друкчији план: желео је да његов син постане виђени војник, и да име његово прослави на бојним пољима.

И тек што узе петнаесту годину, отац га окова у ланце и силом натера да ступи у војску. Као син трибуна и као личан и снажан јуноша, Мартин постаде коњички официр и стече велико поверење код својих старешина.

Овај нов угледни положај Мартинов не измени његов смирени и побожни начин живота. По својим приходима он је могао држати поред себе два и више служитеља војника, но он се задовољавао само једним. И са њим је поступао не као са слугом већ као са пријатељем и братом, и више је он служио њему него ли овај њему. Према друговима је био пун љубави, и они су га не само волели него му се и дивили због његовог чистог и строгог живота усред многих саблазни. И као војник он се сав предавао делима хришћанског милосрђа. Од своје плате он је задржавао само колико му је било потребно за скромну исхрану; и лишавајући себе свега, он је помагао невољне, одевао наге, хранио сиромашне, и чинио друга дела милосрђа.

Мартин је службовао у Галији.[15] Догодило му се да са војском зимује у зимским касарнама у Амиену.[16] Зима је била необично жестока, те се Мартин утолико више трудио да што више сиротиње прехрани и збрине. Једном на градској капији он срете полунагог просјака, који се од страховитог мраза беше скоро потпуно укочио. Мартину се срце стаде кидати од сажаљења, и пошто немађаше ништа да му да јер већ беше раздао сав свој новац, он скиде са себе војнички огртач, расече на две половине, па једну половину даде премрзлом просјаку, а другом уви себе. Видећи Мартина необично

увијена, неки му се пролазници почеше смејати. Али то га ни најмање не онерасположи, јер му срце беше пуно радости сећајући се речи Божанског Спаситеља: Го бејах, и оденусте ме. Заиста вам кажем: кад учинисте једноме од ове моје најмање браће, мени учинисте (Мт. 25, 36. 40). И Господ укрепи ову Мартинову веру, и за његово милосрђе утеши га небеским виђењем. Ноћу, за време спавања, Мартин виде у сну Господа Исуса Христа, који му се јави огрнут у ону половину огртача његовог, и наложи му да погледа није ли то она сама половина коју он даде просјаку на капији. Мартин је стајао побожно ћутећи; а Господ Христос, обраћајући се Ангелима који су Га окружавали, громко рече: "Мартин је тек оглашен, и ево обуче ме својом одећом".

Обрадован тако дивним, утешним виђењем, младић се пробуди. То би након три године по његовом ступању у војну службу. После тога Мартин одмах без колебања прими свето крштење. А по крштењу он још одлучније стаде тежити, да напусти војску и крене многожељеним путем усамљеничког, подвижничког живота. Али он то није могао одмах привести у дело. Јер када Мартин саошнти своме трибуну, који је такође био хришћанин, своју намеру: да напусти војну службу и постане монах, овај га замоли да то одложи за неко време, па ће онда заједно напустити војску и ступити у монаштво. Мартин попусти тој трибуновој жељи и остаде у војсци још две године, учествујући у ратним походима цара Констанција против дивљих Алемана.[17]

За време тим похода цар предаде старешинство над оним делом војске, где је служио и Мартин, своме брату од стрица Јулијану, постављеном за ћесара.[18] Одред војске није био велик, и Јулијан, да би своју војску одушевио на већу храброст, одлучи да војницима разда као дарове плен, заплењен од Алемана. Војници су гласно поименце прозивани, и сваки је прилазио и лично од Јулијана примао дарове. Када Мартин би прозван, он смело ступи пред Јулијана и рече му: Ћесаре! до сада сам служио код тебе у коњици, а сада допусти ми да ступим на службу Богу. Твојим пак даром нека се користи други, који ће остати и даље.у служби теби. А ја сам војних Христов, и зато нисам дужан више да се бијем за тебе. - Ти си кукавица, Мартине! с прекором одговори разгневљени

Јулијан. Сутра ће се водити битка. И ето, страх од битке а не страх Божји нагони те да напустиш службу. - Међутим Мартин смело продужи: Ако ти ово моје тражење сматраш за кукавичлук, онда ме сутра самог, без икаквог оружја, постави на најопасније место битке. Тада ћеш видети да ћу ја без икаквог оружја, само са именом Христа и знамењем Његовог светог Крста, неустрашиво јуришати на редове непријатеља. - Нека тако буде! рече Јулијан, и нареди да Мартина држе под стражом до сутрадан. - Но сутрадан Алемани, угледавши изванредно припремљену војску Јулијанову, послаше к Јулијану преговараче за мир изјављујући да без услова полажу оружје. И мир би закључен.

После тога Мартин би ослобођен своје војничке заклетве, и одмах напусти војску. Онда оде к знаменитом по светости живота и хришћанској православној образованости Илариј у, епископу града Поатје,[19] да себе повери духовном руководству овог светог мужа. Илариј е прими младића са искреном љубављу, и после кратког испитивања његовог карактера хтеде да га посвети за ђакона. Али Мартин, пр дубокој смирености својој, одрече се тог чина, и једва га приволеше да прими скромнију, ма да и тежу, дужност заклињача.[20]

Пошто проведе неко време на својој новој дужности, Мартина стаде мучити мисао што су му родитељи још незнабошци, и он крену у постојбину да своје родитеље обрати ка Христу. На путу он је морао прелазити Алпе, често се губити по беспутним пустим горама, и бивати у опасности од разбојника. Једном им он и паде у руке. Један од разбојника замахну мачем да Мартину одсече главу, али га у томе спречи један друг који се сажали на младића. Мартин би свезан и предат под стражу разбојнику који му спасе живот. - Ко си ти? упита га разбојник. - Ја сам хришћанин, кротко одговори младић. - И међу њима двома се разви разговор, да се овај постиде свог злочиначког, срамног живота. И одмах пусти Мартина на слободу, и са сузама га стаде молити да се моли Богу за њега. После тога бивши разбојник поче водити побожан живот, и доцније се подвизаваше као монах у Галском манастиру светог Мартина.

Када најзад ступи на тло Италије Мартин, поред осталих тешкоћа и мука, срете крајње одвратног и страшног по изгледу

човека, који навали на њега са мноштвом радозналих питања, нарочито настојавајући да сазна куда иде. - Идем куда ме Господ зове, одговори Мартин. - Добро, рече са гњевом саговорник; али запамти ово: куда год ти ишао и ма шта предузимао, ја ћу бити твој противник.

Овај сусрет и разговор учини на Мартина дубок утисак. Ипак се он не уплаши, него само кротко и са тврдим уздањем у свеблаги Промисао Божји примети: Господ је са мном; не бојим се онога што ми човек може учинити.

На ове речи саговорник моментално нестаде. Тада Мартину би јасно да је то био исконски непријатељ људски - ђаво, који је узео на себе обличје човека.

Стигавши родитељском дому, Мартин затече своје родитеље живе. Отац се његов показа према њему врло непријатељски и остаде упоран према његовој проповеди. Али мајка његова усвоји његове разлоге, и би просвећеиа светлошћу Еванђеља, као и многи житељи његовог родног града. Али успех еванђелске проповеди светог Мартина у Сабарији није дуго трајао. У то време се аријанска јерес, под покровитељством нечистог цара Констанција, рашири по целој Панонији. Мартин устаде против овог злочестивог учења, и зато га стадоше гонити, и после телесних истјазавања он би прогнан из града. И отпутова у Италију; и заустави се у Медиолану,[21] и тамо начини себи усамљеничку келију. Али и одатле, после разноврсних гоњења и злостављања, он би прогнан од аријанског епископа Авксентија. Онда он одлучи да се ода пустињачком подвигу, зато оде на ненасељено острво Капрарију,[22] стеновито и пуно отровних змија. Тамо он живљаше у подвизима богоразмишљања и молитве, са једним само садругом, хранећи се једино пустињским биљем. А промисао Божји на чудесан начин чуваше светог подвижника, те од змија немађаше никаквих непријатности.

Чувши да су његовог учитеља Иларија аријанци протерали из Поатје, Мартин отпутова к њему, и они после пет година с радошћу загрлише један другога. Иларије поново стаде наговарати Мартина да прими презвитерски, или бар ђаконски, чин, али Мартин то упорно одби, желећи да до краја живота свог остане прост монах.

Илариje дaдe блaгослов и дозволу Мартину да оснyje манастир недалеко од Поатje, у месту Локоциаг или Лигуже.[23] Око побожног младића брзо се окупише пријатељи и ученици, да се науче од њега савршеном монашком животу. Мартин их је све примао с љубављу, и свима служио као најбољи пример подвижничког, богоугодног живота. Иако без школе, Мартин је благодаћу Божјом, која је због његовог врлинског монашког живота обитавала у њему, богомудро водио путем правог хришћанског живота и људе школоване и многоучене. Неки су се од тих људи, под његовим утицајем, одрицали света и потпуно посвећивали себе Богу и пустињачким подвизима. Манастир светог Мартина за кратко време процвета и прочу се. И то би први манастир у Галији, знаменити расадник монаштва у тој земљи.

У то време један од оглашених ступи у манастир светог Мартина, али пре но што би крштен он се изненада разболе и умре. Преподобни у то време не беше у манастиру. А кад се врати он затече бездахно тело оглашенога усред уплакане братије. Преподобни удаљи све из келије и, простревши се у молитви, он кроз два сата, благодаћу Христовом, поврати умрлога у живот. Враћени к животу покојник одмах прими свето крштење; и после тога живео је богоугодно још много година. Касније он причаше да када му се душа разлучи од тела, он би изведен пред неког страшног Судију који изрече кривичну пресуду; али два ангела рекоше Судији да је то онај за кога се Мартин моли, и Судија нареди да га врате Мартину.

Од тога времена о Мартину се пронесе слава као о светом и дивном апостолском мужу, обученом у силу с висине.

Привлачећи к себи многобројне ученике,[24] људе разних звања и сталежа, и утичући на њих примером свога врлинског и строго подвижничког живота, он је много утицао на њих и својим учењем. Он је сам јасно видео истину Христову и чврсто био убеђен у њу, па је са том истом јасноћом, живошћу, простотом и убедљивошћу умео да је изложи и разјасни како верујућима тако и неверујућима. Волео је он да своје поуке излаже у виду прича, што је на слушаоце производило силан утисак.

Видећи велике подвиге светог Мартина и не подносећи његов свети, богоугодни живот, исконски непријатељ рода људског - ђаво поведе против њега злобну борбу, јављајући му се и кушајући га на све могуће начине. Међутим светитељ, иако је стално видео око себе демоне и самог кнеза демонског, ипак никада није имао страха од њих. Штавише он је отворено позивао ђавола у борбу; и говорио му: Ако имаш каког удела у мени, онда покажи то на делу.

Тада Сатана покуша да обмане и преласти светог подвижника узимајући на себе изглед ангела светлог, јер, као што каже Апостол, понекад се и сам Сатана претвара у ангела светла (2 Кор. 11, 14). Тако једнога дана Сатана стаде пред Мартина у време молитве, окружен пурпурном светлошћу, обучен у царску одећу, украшен круном од бисера и злата, у златним сандалама, весела и радосна лица. Ова необична, дивна појава спочетка силно збуни Мартина, и они обојица дуго ћутаху. Најзад ђаво рече: Знаш ли, Мартине, кога сада видиш? Ја сам Христос. Пре но што се поново јавим при другом доласку свом, реших да се теби покажем. - Светитељ оклеваше и не даде никакав одговор. - Зашто се двоумиш да верујеш у виђење? рече Лукави. Ја сам Христос. - Тада Мартин, по внушењу Духа Светога, познаде да је то ђаво, и рече: Господ мој Исус Христос није обећао да ће се јавити у пурпуру и блиставој круни. Ја нећу да верујем да видим повратак Христа, док Он не дође у онаком виду у каком је пострадао, и пре свега не покаже на очигледан начин оне ране које је задобио на крсту.

Тада ђаво ишчезе као дим, и напуни келију таким страшним смрадом, да не остаде никакве сумње да је то био ђаво.

Но поред ових заводничких виђења свети Мартин је имао и утешна и благодатна јављења ангела и светитеља Божјих из загробног света. Тако, њему су се више пута јављали свети апо столи Петар и Павле и утешавали га богонадахнутом беседом. Благодат Божја је јавно почивала на светом Мартину и показивала себе наочиглед свих ученика његових, нарочито када је он служио Божанствену службу и у време када је благосиљао народ. Тако, једном када он подиже десну руку своју ради благослова, они видеше где из ње излази неки необични блесак. Другом приликом они видеше где се око чела његова појави сијање.

Не може се град сакрити кад на гори стоји. Нити се ужиже свећа и меће под суд него на светњак, те светли свима који су у кући (Мт. 5, 14-15). Тако је и односно светог Мартина свима постајало јасно, да га је Бог предизабрао не само за усамљеничке подвиге у пустињи и тишини манастирске келије, него и за то да га постави високо на светњаку Цркве, да би он својим благодатним даровима, добрим делима и светим животом светлио вернима, као пастир многобројног стада Христовог. Велика слава његова, која је све више и више расла, указивала је на то да ће га народ које било цркве позвати себи за епископа. И заиста, када се епископски престо у граду Туру[25] указа слободан, народ изјави жељу да му свети Мартин буде епископ. Али сви су знали дубоку смиреност Мартинову, због које је он раније одбијао да се прими презвитерског или чак ђаконског чина. Због тога они решише да прибегну лукавству и сили. Један грађанин по имену Рурицију дође к светом Мартину у његов манастир, припаде к ногама његовим и моли га да пође његовој кући и помоли се за његову болесну жену. Светитељ пође, али га убрзо опколи многобројни народ и силом одведе у храм и прогласи за епископа.

Поставши епископ, свети Мартин се не промени: он и надаље остаде свима образац дубоке смирености, беше задовољан простом одећом и најмршавијом храном, и већи део времена посвећиваше монашким подвизима, удаљавајући се од света и тежећи молитвеном тиховању. Недалеко од града он изабра себи дивље, забачено место за своје монашке подвиге. То место беше заклоњено стенама и с једне стране реком Лауром, и приступ к чему беше могућ само једном стазицом. Ту свети Мартин сагради дрвену келију. Поред њега ту се стадоше насељавати и други подвижници побожности, жељни пустињачког живота. Једни од њих прављаху себи колибе, а други издубљиваху себи пећине у планинској стени. И на тај начин око светог Мартина се сабра до 80 братије, и образова се нова монашка обитељ. Она се називала манастиром Мартина, а исто тако великим манастиром, и доцније Мармутје.[26] Монаси ове обитељи примише устав Мартина и подвизаваху се у подвизима поста и молитве, под његовим искусним руководством, користећи се његовим душе корисним поукама и примером његовог личног

узвишеног подвижничког живота. Братија нису имала ништа овога; све им беше заједничко. Није било допуштено ништа ни куповати, ни продавати; једино се младим монасима препуштало преписивати рукописе Божанских и душекорисних књига; а старији су се бавили искључиво молитвом. Из келија су ретко кад одлазили, осим ради заједничког богослужења; вина нико окусио није, осим у болести; дневно су јели само једанпут, а храна им се састојала једино из хлеба, поврћа и маслина; одећа им је била од грубе камиље длаке, мада су многи од монаха били знатног порекла. Братија су живели у безусловном послушању и већина њих у молитвеном самовању и тиховању. Овај манастир је дао не мало епископа, који су се много потрудили у ширењу хришћанске просвете међу незнабошцима.

Сам свети Мартин ревносно се трудаше на обраћању незнабожаца, и сруши идолопоклонство у већем делу Галије. У овом апостолском служењу он беше храбар, неустрашив и самопрегоран проповедник истине Христове. Ради тога свети Мартин често одлажаше из манастира и путоваше по околним крајевима, уништавајући незнабожачка идолишта, зидајући цркве и учећи незнабошце вери Христовој. Еванђелска проповед светог Мартина имаћаше утолико већи успех што је била праћена знамењима и чудесима, која свети Мартин често чињаше силом Христовом пред очима незнабожаца. Прво место где он незнабошце обрати у веру Христову беше Амбуаз.[27] Пошто ту основа цркву својом проповећу, он управу и бригу о њој повери некима од својих ученика. Али незнабоштво тамо још беше силно, и хришћанима је претила велика опасност од њих; јер тамо још беше остао незнабожачки храм са огромним идолом, веома поштованом од народа. Ученици светог Мартина нису се решавали да разруше то уточиште идолопоклонства, иако је свети Мартин био наредио да се то учини. Тада свети Мартин поново дође у Амбуаз, и сам се увери да је стварно тешко разрушити тај храм. Онда светитељ учини ово: изабра једио усамљено место, и сву ноћ проведе у пламеној молитви Богу. И Господ услиши молитву угодника Свог: ујутру настаде страховита олуја, која до темеља разруши незнабожачки храм и разби идола што беше у њему.

Ношен апостолском ревношћу свети Мартин намисли да и у насељу Лепрози[28] разруши важан незнабожачки храм. Са том намером он у једном склоњеном месту близу Лепрозе проведе у молитви и посту три дана и три ноћи, молећи Господа да уништи незнабожачко идолиште. Као одговор на његову ватрену молитву њему се јавише два светла ангела, као наоружани, и обавестише га да их је Бог послао њему у помоћ против незнабожаца. Чувши то, свети Мартин похита у насеље Лепрозу, и силом благодати Христове чудесно претвори у прах жртвенике и идоле, и то пред народом који беше свезан невидљивом Божанском силом. Угледавши такво чудо и необично разрушење храма, житељи Лепрозе познаше ништавност идола и обратише се ка Христу.

Једном свети Мартин са неколицином својих ученика, путујући у град Карноту,[29] пролажаше крај једног многољудног насеља. Ту славног угодника Божјег срете огромна маса незнабожачког света, који беху чули за његова славна дела. Ову прилику светитељ искористи за обраћење неверних ка Христу. По внушењу Светога Духа он громко поче своју пламену проповед, јављајући реч Божју незнабошцима и често уздишући из дна душе што толико мноштво народа не зна Господа Спаситеља.

У то време једна жена, носећи на рукама мртвог сина који недавно беше умро, спусти његово мртво тело крај светитељевих ногу, па пруживши к светитељу руке с вапајем му говораше: Ми знамо да си ти пријатељ Божји. Молим те, врати ми сина, јер ми је јединац. - Молби несрећне мајке придружи се сав народ. Свети Мартин узе тело мртвога детета у своје руке, преклони колена заједно са целим народом, и сатворивши молитву, устаде и врати мајци дете живо. Када то народ виде, сви стадоше једнодушно исповедати Христа Бога, и падајући пред ноге светитељу усрдно га мољаху да их начини хришћанима. И светитељ одмах, ту на лицу места, метнувши на њих руке, огласи их речју истине.

Глас о овом чуду брзо се пронесе по целој покрајини.[30] А свети Мартин са истим успехом распростираше светлост Еванђеља и у другим крајевима Галије.

У граду Карноти доведоше к светом Мартину дванаестогодишњу девојчицу, нему од рођења. Отац њен мољаше

светитеља да јој молитвом својом раздреши језик. Светитељ изјави да то није у његовој моћи, а да то могу учинити два епископа: Валентин и Виктрицију, који беху с њим, пошто је њима, као савршенијима у врлинама, све могуће. Али ова два епископа придружише се молбама несрећног оца, и мољаху светог Мартина да он учини то. Тада свети Мартин нареди да се народ удаљи; а он у присуству само епископа и девојчина оца, паде ничице на земљу са усрдном молитвом, затим благослови мало јелеја и насу га у уста девојчици, држећи и језик њен својим прстима. Онда светитељ упита девојчицу како се зове њен отац, а она му тог тренутка разговетно одговори и каза име свога оца. Када то отац њен виде, он паде пред светитеља, обгрли му колена, и са сузама радосницама громко сведочаше пред свима који се ту слегоше, да је то прва реч његове кћери.

Једном свети Мартин, праћен мноштвом народа, улазећи у Париз срете једног јадног губавца, страховито унакаженог болешћу, кога су се сви гадили. Сажаливши се на њега, светитељ га целива и благослови; и гле, губавац се одједном очисти од губе. И сутрадан он дође у цркву и узнесе благодарност Богу за своје исцељење.

Павлин,[31] благочестиви чиновник државни, који се касније прослави својим светим животом, поче жестоко патити од очију, и већ му густи мрак покри зеницу, но свети Мартин се крпицом дотаче ока његовог, и болест тог часа нестаде.

Безбројни су у светог Мартина подвизи милосрђа и љубави хришћанске, зато је и добио назив "Милостиви". Једном у зимске дане, на путу за цркву, он срете полунагог убожјака који заиска од њега одећу. Светитељ нареди архиђакону да одене убожјака, а сам уђе у одају крај цркве, и седе тамо. Но како ђакон не даде одећу убожјаку, то овај уђе код светог епископа, и стаде му се жалити на ђакона и на хладноћу. Тада светитељ кришом скиде са себе тунику[32] што се носи испод горње хаљине, наложи сиромаху да је обуче и да иде. Убрзо после тога уђе ђакон и обавести светог епископа да је већ време почети свету службу, пошто народ чека у цркви. На то светитељ рече ђакону, мислећи на себе: Треба најпре оденути сиромаха: не могу ја ићи у цркву ако сиромах не добије одећу. - А ђакон, не схватајући о чему се ради, пошто није

примећивао да је светитељ наг испод горње хаљине, стаде се извињавати како не може да пронађе оног убожјака. - Међутим свети Мартин упорно понављаше: Нека одећу што је спремљена донесу мени: убожјак неће бити неодевен, - Расрдивши се, ђакон оде до оближњег дућана, купи кратку просту одећу, па је са гњевом стави пред ноге епископу, говорећи: Ево одеће, а убожјака нема. - Светитељ спокојно нареди ђакону да неколико тренутака постоји иза врата, па оденувши се тајом у купљену одећу, изиђе у храм ради служења литургије.

Међутим Господ не оклевајући награди светог Мартина за ово тајно еванђелско дело. Тог истог дана, када свети епископ благосиљаше жртвеник, у време богослужења заблиста од његове главе огњени колут, чији пламен дижући се увис образоваше дугачак зрак. Ову дивну појаву од мноштва присутног народа виде само неколицина одабраних, и то: благочестиви ученик светог Мартина Гал, једна девојка, један презвитер и три монаха.

Кротост светога Мартина приморавала је чак и незнабошце да га воле. Он уопште није имао непријатеља; но ако их је и било, то су они који су га мрзели због његових врлина, које сами имали нису и које нису могли подражавати. Међутим блажени Мартин никога није осуђивао, никоме није враћао зло за зло. Све увреде он је трпељиво подносио, и трудио се да увек има љубави за своје увредиоце. Нико га никада видео није ни разгневљеног, ни растројеног, ни насмејаног. Он је свагда био један исти, носећи на своме лицу неку небеску радост. Никада у устима његовим није било ништа друго сем имена Христова. Никада у срцу његовом није било ничег другог сем побожности, мира и сажаљења. Он је често плакао чак и због грехова оних својих клеветника који су га својим змијским устима и отровним језицима нападали отворено у лице или у његовом одсуству.

Колико је свети Мартин био трпељив и кротак према својим увредитељима, јасно показује овај пример. Међу духовништвом у манастиру беше један млад човек по имену Брикциј, ниског порекла, али кога свети Мартин узе код себе, васпита, и касније произведе у чин ђакона. Хушкан од злих духова, Брикциј стаде страховито вређати свога незлобивог учитеља у очи и за леђима.

Свети муж се стараше да га уразуми кротким саветима; али то остаде без утицаја на безумника, и он продужи ригати још веће грдње, па онда побеже. Путем Брикциј срете једног болесника, који га упита где би могао наћи светог Мартина. Брикциј назва светитеља старом варалицом, и другим погрдним именима. А када ускоро после тога, а по исцељењу тог болесника, блажени Мартин срете Брикција, он га кротко упита: Зашто си ме назвао варалицом? - Ја те никада нисам назвао варалицом, одговори ђакон. - Зар уво моје није било крај твојих усана, иако си ти говорио за мојим леђима? примети светитељ. Када будем умро, ти ћеш такође постати епископ, и много ћеш пострадати.

После тога Брикциј поче добијати наступе беснила. И једном када свети Мартин сеђаше на клупи пред својом келијом, Брикциј се окоми на њега са јаросним грдњама, док на оближњим стенама беху видна два демона који подбадаху Брикција на безумље. - Ја сам светији од тебе, говорио је ђакон; ја сам се васпитавао у манастиру, а ти си некада био војник.

Братија захтеваху да Брикциј буде примерно кажњен и лишен свештеничког чина; но свети Мартин спокојно отрпе његове грдње. А када ускоро после тога Брикциј, тронут кротошћу светитељевом, дође к себи и баци се пред ноге његове мучен грижом савести, светитељ само примети: Брикциј је нашкодио само себи, а не мени. Господ Исус Христос трпео је крај себе чак Јуду: не треба ли онда да ја трпим овог младића поред себе?

Предсказање светог Мартина се испуни. Брикциј се доцније толико промени, да после смрти светог Мартина би изабран за његовог наследника. И као епископ он заиста претрпе многе невоље и поруге, и затим сконча у миру.

Како је неодољив и силан био утицај светог Мартина и на најнадувеније и најокорелије људе, чак и на силнике овога света, показују следећи примери. Још у почетку светитељевог епископовања град Тур обузе ужас због посете свирепог и звероликог по нарави царског обласног намесника Авицијана. За његовом свитом ишле су дуге поворке осуђеника, над којима је намесник хтео да изврши смртну казну у граду Туру, да би тиме заплашио град. Но човекољубиви епископ Мартин, не бојећи се

свирепог намесника, одлучи да се заузме и за осуђенике и за свој епископски град, и у поноћи упути се Авицијановом дворцу. А те ноћи немиран сан намесников би изненада прекинут неким силним треском, и он чу неки непознати глас који му рече: Ти ту спаваш, а слуга Божји чека пред твојом капијом.

Авицијан одмах нареди својим слугама да осмотре пред капијом. А они. немарно погледавши, убедише га да никога нема, и он поново заспа. Но убрзо би по други пут пробуђен громким узвиком: Пред капијом стоји Мартин. - Тада слуге нађоше да је заиста тако. Намесник нареди да му светитеља доведу, и упита га: Зашто си тако поступио? - Мени је позната твоја намера, смело одговори свети Мартин, пре но што ми је ти будеш казао. Иди и не допуштај да те гњев неба погуби.

Уплашен надахнутим, пророчким гласом светитељевим и изобличаван својом савешћу, Авицијан хитно поступи по светитељевом наређењу: пусти осуђенике на слободу и отпутова из Тура.

Укори светог Мартина и касније извршише добар утицај на нарав жестоког намесника. Једном, када Авицијан поново посети град Тур, свети Мартин уђе код њега у собу, и ћутећи гледаше у њега упорно. - Зашто тако упорно гледаш у мене, свети човече? упита Авицијан. - Ја гледам не у тебе, одговори свети епископ, већ на одвратног демона који ти седи за вратом. - И ова светитељева реч добро делова и задржа свирепог намесника од извршења злих намера његових.

Цар Валентијан I,[33] слушајући са свих страна о слави светога Мартина, изрази жељу да жели ступити са њим у пријатељске односе; али га у томе спречаваше његова супруга Јустина, која беше ревносна аријанка. А када једном свети Мартин важним послом дође у Трир,[34] где се тада налазио царев двор, цар, настројен супругом против њега, нареди да га не пуштају к њему. После узалудних напора да буде примљен од господара, светитељ се предаде молитви и посту. Седмога дана њему се јави ангео и нареди да иде у дворац код цара. Добивши ово Божанско внушење, свети Мартин похита у двор, и нашавши капије отворене он отиде право к цару без икакве пријаве. Валентијан се силно разгњеви, али изненада

осети као да фотеља под њим сва гори у огњу. Приморан да устане, он се одједном промени и прими светитеља са ватреним загрљајем, и дуго разговара с њим, и задржа га као милог госта неколико дана, и обећа му да ће учинити све што буде тражио. При растанку цар му понуди богате дарове; но светитељ то одби, чиме изазва код цара још веће уважење према себи.

Пред крај свога живота свети Мартин чу да је међу духовништвом у округу Канда[35] настала жестока распра, и он похита тамо да измири завађене клирике. Сазвавши своје монахе, он им предсказа приближење своје кончине, и крену на пут, праћен њиховим сузама и јауцима. Пошто васпостави мир у Канди, светитеља тамо ухвати жестока грозница, и осећајући своју кончину он нареди својим ученицима да га положе на под у покрову и пепелу, јер, говораше он, тако хришћани треба да умиру. При томе он, како му се учини, виде ђавола близу себе, и рече: Зашто стојиш ту, ужасни звере? Ти немаш удела у мени: наручје Авраамово примиће мене.

То беху последње речи његове. Братија која стајаху око њега беху поражени блеском и лепотом лица његова када он већ мртав лежаше.[36] Две хиљаде монаха и хор девствениц праћаху тело његово у Тур, где он при огромној маси народа и би свечано сахрањен. По блаженој кончини Свога великог угодника и чудотворца, Бог удостоји тело његово нераспадљивости, и на гробљу његовом биваху велика и многобројна чудеса, у славу Бога, дивног у светима Својим вавек. Амин.

СПОМЕН СВЕТЕ МУЧЕНИЦЕ ДОМНИКЕ

СВЕТА Домника се подвизавала у време цара Диоклецијана. Изведена на суд пред Лисија, игемона Аназарва Киликијског, она исповеди своју веру у Христа Бога. Зато је најпре бише воловским жилама и ноге јој жегоше усијаним гвожђем; затим јој штаповима кости поломише и зглобове разглавише, па је у тамницу бацише, где она сконча, предавши душу своју у руке Божије, 286. године.

СТРАДАЊЕ СВЕТИХ СВЕШТЕНОМУЧЕНИКА МАКСИМИЛИЈАНА и КИРИНА, епископа Норичких

НОРИКА је била земља Словена, протезала се од Јадрана до горњег Дунава, и од Дунава далеко на запад. Назив је добила од тога што су њени житељи највећма живели по планинским рупчагама, пећинама и клисурама. Блажени Максимилијан родио се у граду Целју, на горњем току реке Саве. Син богатих родитеља, он у својој седмој години доби за учитеља свештеника Оранија, човека образована и искреног хришћанина. Кад му би 19 година њему умре мајка, а отац му шест година раније беше пострадао као мученик за време цара Декија. Максимилијан постаде наследник огромног имања; но он га раздаде сиромасима, и робове пусти на слободу, а сам свега себе предаде на службу Богу.

Око 260. године Максимилијан би изабран и посвећен за епископа Норичког, са седиштем у граду Лерхи. Као епископ он се веома ревносно трудио на ширењу свете вере међу Словенима, и имао великог успеха. Блажени светитељ се с великом љубављу старао о сиротињи и болесницима, а нарочито о гоњенима за свету веру од стране незнабожаца.

Када цар Нумеријан објави гоњење на хришћане, префект Норике својом свирепошћу заплаши хришћаке, те не мали број њих из страха приношаху жртве. Свети Максимилијан похита у свој родни крај, да својим присуством и живом речју ободри драге сроднике. Јавивши се префекту, он му у присуству других рече: Зар ти ниси послан овамо да штитиш земљу од непријатеља? А ти се показујеш као најљући непријатељ. - Префект се збуни; но потом осионо рече: Водите уваженога у храм Марса да принесе жртву. - Свети епископ то не хте учинити. И никакве префектове претње не могоше присилити светог Максимилијана да увреди име Христово. И префект нареди да се светитељу одсече глава. И то би учињено 12. октобра 282. године.

Мученичка кончина светог Максимилијана много поможе ширењу хришћанства међу Словенима на реци Сави и на обали Јадрана. Ускоро после светитеља, године 297, у приморју Норике неки војници претрпеше најсвирепија мучења за свету веру Христову.

Епископски престо светог Кирина беше у граду Сиску. Када префект доње Паноније Максим подиже жестоко гоњење на хришћане, свети Кирин се уклони из свога града. По наређењу префекта он би пронађен и доведен пред њега. - Зашто си побегао? упита Максим. - Узалуд се мисли, одговори епископ, да ме је страх гонио. Не! ја сам само испунио вољу Господа Мога који је рекао: када вас гоне у једном граду, идите у други (Мт. 10, 23). - Ко је то наредио? упита префект. - Христос, истинити Бог, одговори Кирин. - А зар ти не знаш, говораше Максим, да ће те царске наредбе пронаћи свуда? Тај, кога ти називаш Богом, неће те избавити. Ето, ти си ухваћен. - Кирин одговараше: Муке којима ми ти претиш, ја сматрам за славу; и смрт, коју ми обећаваш, даће ми живот вечни; поклањам се Богу моме и Њему приносим достојну жртву, а не царевима земаљским.

Префект нареди да га немилосрдно бију. Потом рече да ће Кирина поставити за жреца у храму Јупитера, ако послуша и призна богове којима је потчињена римска царевина; у противном биће послат префекту горње Паноније. Епископ одговори: Ја сам и без тога истински свештеник, приносим себе Богу моме. - Максим нареди да епископа држе у тамници у тешким оковима.

У тамници светитељ слављаше Господа за своја страдања и мољаше се. У поноћи тамница би обасјана силном светлошћу. Видевши то, старешина тамнице Маркел припаде к ногама светог епископа и са сузама говораше: Помоли се за мене Господу; верујем да нема другога Бога сем Онога кога ти почитујеш. - Блажени епископ га научи истинама вере и запечати га именом Господа Исуса Христа. Након три дана Максим издаде наређење да се епИскоп Кирин упути префекту горње Паноније.

По свима придунавским градовима вођаху епископа у оковима. Утом се префект Паноније враћаше из Чепрега, и пред њега изведоше епископа Кирина, но он нареди да Кирина воде у Сабарију, где ће и он сам бити. Благочестиве жене донесоше ту

епископу храну и пиће; он благослови понуде за веру њихову, а оне целиваше окове његове. Пошто се свети епископ прихвати понуда, стражари га одведоше у Сабарију. Префект се налажаше у позоришту када му приведоше Кирина. Прочитавши извештај, он упита: Је ли то све истина? - Епископ одговори: У Сиску сам исповедио Бога истинога; Њему сам се свагда клањао, и Њега носим у срцу; Он је једини истинити Бог и нико ме не може одвојити од Њега.

Префект употреби све да поколеба чврстоћу светитељеву; говораше и то, да жали старост његову и да је непаметно не марити за живот. Но све би узалуд. Свети исповедник говораше: Не личим ја на безумнике; они, одричући се Бога из жеље за животом, истински умиру; а ја, исповедајући Бога, прелазим ка вечном животу; закони ваши мене не задовољавају, и ја извршујем наређења Христа Бога мог, објављена за верне.

Префект пресуди да Кирин буде бачен у реку са каменом о врату. А кад би бачен, он још дуго остаде на површини воде, убеђујући гледаоце да буду чврсти у вери и да се не страше ни мука, ни смрти. Најзад, тек по молитви његовој, таласи га покрише. Тако светитељ би овенчан мученичким венцем 309. године.

Мученичка кончина светога Кирина, као и страдање светог Максимилијана, учинише не само да верни подражавају њихов свети пример, него и допринеше ширењу хришћанске вере међу Словенима на реци Сави и на обали Јадрана: епископ Мурсе, што је на реци Сави, штитио је Православље на Сардикиском сабору 343. године; епископ јадрски са Јадрана учествовао је на Аквилејском сабору 381. године.

СПОМЕН СВЕТЕ МУЧЕНИЦЕ МАЛФЕТЕ

СВЕТА мученица Малфета сконча стрелама изрешетана.

СПОМЕН СВЕТЕ МУЧЕНИЦЕ
АНАСТАСИЈЕ ДЕВИЦЕ

ОВА светитељка живљаше у време царева: Декија и Валеријана; пореклом из Рима, она се подвизаваше у манастиру са другим девственицама. Она би оптужена као хришћанка, и у ланцима изведена пред игемона За исповедање вере у Христа Бога она би бијена по лицу; затим обнажена, и буктињама паљена, и ране јој заливане смолом, уљем и сумпором. После тога је обесише, и груди јој одсекоше, нокте јој са кореном ишчупаше, руке јој и ноге одсекоше, зубе јој избише, па јој најзад чесну главу одрубише. И тако блажена Анастасија прими венац мученнштва.

СПОМЕН СВЕТИХ МУЧЕНИКА
ЈУВЕНТИНА и МАКСИМА

ОВИ свети мученици за веру у Христа бише мачем посечени у време безбожног цара Јулијана Одступника (361- 363. године). Похвално слово њима одржао је Свети Јован Златоусти (Migne, P. C. 50, 572-577).

СПОМЕН СВЕТИХ МУЧЕНИКА
АНДРОМАХА и ДИОДОРА

МУЧЕНИЦИ свети Андромах и Диодор за Христа Господа у огњу скончаше.

СПОМЕН СВЕТОГ ОЦА НАШЕГ
ТЕОДОТА,
епископа Едеског

ОВАЈ свети угодник Божји Теодот, епископ Ефески, у миру скончао.

СПОМЕН СВЕТЕ МУЧЕНИЦЕ
АНТИЈЕ

СВЕТА мученица Антија би бачена у усијаног бакарног вола, и тако сконча.

СПОМЕН СВЕТОГ ОЦА НАШЕГ
ЈАСОНА,
епископа Дамаског

СВЕТИ Јасон, епископ Дамаска, у миру скончао.

СПОМЕН СВЕТИХ
СЕДАМДЕСЕТ МУЧЕНИКА

ОВИХ светих 70 мученика пострада за Христа, мачем посечени, а одушевљени беху да пострадају ако треба и више пута.

СПОМЕН ПРЕПОДОБНОГ И БОГОНОСНОГ ОЦА НАШЕГ
СИМЕОНА НОВОГ БОГОСЛОВА[37]

СПОМЕН ПРЕПОДОБНОГ ОЦА НАШЕГ
ТЕОСЕВИЈА АРСИНОЈСКОГ

ПРЕПОДОБНИ Теосевије Арсинојски, тако назван по селу Арсинои на Кипру, где је рођен од побожних родитеља Михаила и

Ане, беше брат Светог Аркадија, епископа Арсинојског (који се спомиње 29. августа). Беше ожењен једном побожном девојком, са којом живљаше као са сестром. Живот провођаше у напасању стада, усамљујући се притом у једну пећину на молитву и подвиге. Од хлеба што је добијао за храну делио је већи део сиромашнима, или птицама небеским, јер је сам јео врло мало. Мирно се упокојио у својој пећини, а пси му отерали стадо кући и тако обзнанили родитељима. После три дана родитељи му, опет помоћу паса, пронађу пећину, у којој открију његово свето тело свеже и миришљаво. Но преподобни не дозволи да га одатле однесу, него се јави ноћу оцу своме и зажели да остане погребен у пећини. Касније ту би подигнут и храм у част светог Теосевија, а у славу Божју.

СПОМЕН ПРЕПОДОБНИХ ОТАЦА НАШИХ АМФИЛОХИЈА, МАКАРИЈА, ТАРАСИЈА и ТЕОДОСИЈА ГЛУШИЦКИХ

ПРЕПОДОБНИ Амфилохије, већ као монах дошао у Глушицки манастир к настојатељу преподобном Дионисију,[38] и био му десна рука у изграђивању манастира, и строги чувар и извршитељ манастирског устава у току двадесет година. Кротост и смирење његови беху узорни; он се брвнуо само о души, и носио је најскромнију одећу. После смрти свога наставника он би постављен за игумана, и мирно се престави 1452. године. Свете мошти његове покоје се у храму његовог имена.

Његовим наследником би преподобни Макарије. Родом из града Ростова, он се од своје дванаесте године подвизавао у Глушицкој обитељи, и преставио се око 1478. године. Свете мошти његове почивају у Глушицкој обитељи.

Преподобни Тарасије беше игуман једног од манастира, основаних светим Стефаном Пермским;[39] и светом Стефану он беше један од најревноснијих саподвижника његових у ширењу и утврђивању православне вере међу мирјанима. Потом он добровољно дође на послушање к преподобном Дионисију, и подвизавао се у Глушицкој обитељи десет година, проводећи врло

суров и строг живот, постом и бдењем умртвљујући своје тело. Сузе умилења стално су росиле његове образе, сведочећи о његовом дубоком смирењу и скрушености срца. И сви се дивљаху његовом трпљењу и гледаху на њега као на једнога од древних великих подвижника. Достигавши дубоку старост, он се упокоји 1440. године. Свете мошти његове покоје се у Глушицком манастиру.

Преподобни Теодосије беше ученик преподобног Дионисија. Свете мошти његове такође почивају у Глушицкој обитељи.

СПОМЕН СВЕТОГ МУЧЕНИКА ДИОСКОРА

СЕНАТОР; сматрајући све за трице, само да Христа добије, он неустрашиво ступи пред кнеза Лукијана, и речима које беху као муње изобличи и исмеја његово незнабожје, и сва његова застрашивања и ласкања. Зато би стављен на страшне муке, но све оне беху ништа за храброг и неустрашивог јунака Христовог. Напослетку мачем одсекоше свету главу мученику, 288. године.

НАПОМЕНЕ:

1. Помпеопољ - значајан стари град Киликије; данас - рушевине.
2. Виктор значи: Победитељ.
3. Клавдиопољ - град Исаврије, која сачињава део Киликије.
4. Град у Малој Азији.
5. Дуго истјазаваље светих мученика извршено је у Мопсуестији - граду Киликије у Малој Азији.
6. Амфитеатар - округласто, откривено здање, намењено за борбу зверова и људи. У средини се налазила арена - поприште, - засута песком, где се обављала борба. Арена је била унаоколо ограђена оградом. Иза те ограде дизале су се степенице, са редовима седишта за гледаоце.
7. Кончина светих мученика збила се око 304. године.
8. Св. Јован Дамаскин - један од најзнаменитијих хришћанских песника н богослова, преставио се 776. године. Спомен његов Црква празнује 4. децембра.
9. Св. Козма написао дивне каноне на Успеније Пресвете Богоматере, Божић, Крстовдан, Сретење (са стихирама), Педесетницу, трипеснеце на понедељак, уторак, среду и петак Страсне Недеље. Исто тако свети Козма је саставио ону изузетно богонадахнуту песму у част Пресвете Богоматере: "Честњејшују херувим"...; затим: канон на Велики Четвртак, икос и 14 кондака на Успеније Богоматере, каноне: праведноме Јосифу, цару Давиду, великомученику Георгију, Григорију Богослову; саставио је и још неке друге црквене песме. Односно песме "Честњејшују херувим" постоји овакво црквено предање: Ова песма је била врло пријатна Пресветој Богомајци, и Она се јавила светом Козми и радосна лица рекла: "Пријатне су ми твоје песме, али ова ми је пријатнија од свих других; пријатни су ми они који певају духовне песме, но никада им ја не бивам тако блиска него кад певају ову нову песму твоју". Поред тога познати црквени историчар XIV века Никифор Калист пише да су многи, способни за созерцавање духовних ствари, често виђали Пресвету Богомајку како благосиља оне који певају ову песму.
10. Мајума - пристанишни град Палестине, недалеко од Јерусалима. Св. Козма, против своје воље, изабран од сабора и постављен за епископа од стране Јерусалимског патријарха

Јована V, око 735. године. И као епископ он је одржавао присне братске везе са светим Јованом Дамаскином.

11. Свети Козма Мајумски скончао око 787. године.
12. Сабарија - град у Штајерској.
13. Трибун - римски виши официр.
14. Тицин - сада Павија, значајан град у северној Италији на реци Тичино.
15. Галија - данашња Француска.
16. Амиен - главни град округа Соме у Француској, на северу од Париза.
17. Алемани - дивљи народ Германског порекла, живео између Дунава, Мајне и горње Рајне, крај граница покрајина Римске царевине, у које је често упадао и пљачкао их. Походи цара Констанција против Алемана, о којима је реч, били су 354 - 355. године.
18. Тојест за помоћника и сауправитеља цару, који је са временом могао постати и наследник његов. Јулијан о коме је реч, и јесте каснији - цар Јулијан Одступник.
19. Св. Иларије - знаменити отац Цркве и заштитник Православља, + 368. г. Поатје - град на југозападу од Париза.
20. То је била нарочита дужност клира у старој Цркви; састојала се у читању посебних молитава над ђавоиманима, бесомучнима, падавичарима, и сличним болесницима. У садашње време таква посебна дужност у Цркви не постоји.
21. Медиолан - данашњи Милано, стародревни и најзначајнији град северне Италије.
22. Капрарија - мало острво на Тиренском Мору.
23. Манастир св. Мартина био удаљен 10 км. од Поатје. То је био први правилно уређени манастир на Западу, и Мартин се јавља као један од главних оснивача манастира на Западу.
24. Међу њима се налазио богат човек, по имену Сулпиције Север, један од најобразованијих древних писаца Западне цркве. Он је и написао житије св. Мартина.
25. Тур - град у Галији, на левој обали Лауре, на југозападу од Париза.

26. Манастир Мармутје касније се веома прочуо и имао велики значај у историји монаштва не само у Галији, него и на целом Западу.
27. Амбуаз - град на 24 километара од Тура.
28. Лепроза - сада Левру, мали град, удаљен око 260 км. јужно од Париза.
29. Карнот - сада Шартр, град на 80 км. југозападно од Париза.
30. У спомен овога чуда у Шартру је касније сазидана црква у име"светог Мартина Милостивог, који даје живот".
31. Павлин је у то време још био незнабожац. Касније се крстио, и био епископ у Ноли; упокојио се 431. године; познат под именом "Милостиви". Спомен светог Павлина Црква празнује 23. јануара.
32. Туника - обична доња одећа Римских грађана; нека врста кошуље; прављена већином од свиле.
33. Валентијан - цар Западне Римске царевине, царовао од 364. до 375. године.
34. Трир или Тревир - многољудни, напредни град северне области древне Галије.
35. Град на саставку Лауре и Виене.
36. Св. Мартин скончао 11. новембра око 400. године, а имао је око 80 година.
37. Спомен Св. Симеона Новог Богослова врши се 12. марта (где видети његово житије), но како тај дан пада увек уз Велики Пост, зато му је премештен спомен и на овај дан (да би се свечаније славио).
38. Спомен његов Црква празнује 1. јуна.
39. Спомен његов празнује се 26. априла.

13. ОКТОБАР

СТРАДАЊЕ СВЕТИХ МУЧЕНИКА КАРПА, ПАПИЛЕ, АГАГОДОРА и АГАТОНИКЕ

ВЕОМА је корисно сећати се оних који за Христа страдаше, јер само сећање на њихова мучења може побудити мисао нашу на љубав к Богу и нашој тежњи ка врлини дати као нека крила, да бисмо, ради будуће награде, душом претрпели она иста страдања која они поднеше телом. Таквим страдалцима, који на земљи извршише мученичке подвиге, припадају Карп и Папила, велики стубови и темељи Цркве. Обојица се они родише у славном граду Пергаму[1] од благочестивих родитеља, и својим врлинским животом обелоданише врлине својих родитеља: јер света грана расте из светог корена, добар плод указује на добро дрво и чист поток слава је извора. Они обојица даваху телу од хране само

најпотребније, одбацујући све излишно и разноврсно; па и најпотребније они употребљаваху у тако малој количини, да се од анђела разликоваху само телом, пошто по свом великом уздржању изгледаху скоро бестелесни. Када таквим животом они постадоше савршени у врлинама, њима би, као достојнима, поверена црквена управа: Карп би постављен за епископа, и тајанства вере проповедаше житељима Тијатире,[2] а Папила, кога Карп почаствова ђаконским чином, показиваше ревност, сагласно своме звању, у доличним трудовима.

Слава ове двојице угодника Божјих рашири се по свима околним покрајинама, као што обично и бива са врлином, да се она не може сакрити него се увек обелодани. Због тога се к њима стаде стицати мноштво људи, и под утицајем њихове проповеди обраћаху се у хришћанство. Разуме се да исконски мрзитељ добра, ђаво, видећи шта се збива, не могаше остати равнодушан: зато се даде на посао, и када нађе усрдне служитеље својој злоби, он им нашапта да свете ревнитеље вере оптуже незнабожном цару Декију.[3] И они оптужише Карпа и Папилу да се не клањају боговима њиховим него их, напротив, проклињу и следују хришћанском учењу. Цар Декије, чувши то разгњеви се силно и посла у Азију саветника свог Валерија, ревносног многобошца и љутог човека, који уживаше царево потпуно поверење. При томе цар каза Валерију све што му беше познато о Карпу и Папили, и даде му пуну власт над њима. Валерије, добивши наређење, хитно крену н а пут. И дошавши у место где живљаху свети Карп и Папила, он узажеле принети жртве боговима својим. Зато одмах издаде наређење у све крајеве Тијатирске области, да сви житељи њени одмах дођу на место жртвоприношења ради поклоњења боговима. Тако овај безбожник не само боловаше од идолођаволије, него жељаше да и друге зарази њоме.

Када се сви слегоше на место жртвоприношења, међу њима се не обретоше два хришћанска проповедника, Карп и Папила, јер они на другом месту приношаху истинитоме Богу истиниту жртву, тојест молитву. Не нашавши их на овоме скупу, мучитељ нареди да их пронађу. А кад их нађоше и пред њега доведоше, он их гордо упита: Зашто се ви не јависте заједно са другима да принесете жртве

боговима? - па онда додаде: Хајде, пред мојим очима исправите своју погрешку, да би се мржња оних који су вас оптужили сручила на њихову главу, а ваша слава тиме постала још већа од пређашње. - На то светитељи, не бојећи се страха и не иштући славе људске, смело одговорише: Не треба, о судијо, да ми разгневљујемо Бога нашег и да будемо неблагодарни за Његова доброчинства према нама! Та и сама стока би нас изобличила због наше неблагодарности, јер и она зна свога господара; а ми бисмо показали да не знамо свога Створитеља, ако бисмо одали поштовање лажним боговима, оставивши истинитог Господа нашег.

Када они ово говораху, Бог потврди речи њихове следећим знамењем: земља се изненада страховито затресе, и сви идоли попадаше и у прах се расуше. Но Валеријева злоба беше силна и непоколебљива: јер када је требало да се задиви неисказаној сили Божјој и да се наруга страховитој ништавности лажних богова, он се, напротив, показа још безумнији и неразумнији. Постићен благородством и кротошћу Божјих људи, он се уздржа да их тада подвргне најтежим мукама и нареди да им око врата ставе синџире и да их наге воде по граду. И тако, сјајни подвижници: достојни високе части, бише вођени по улицама с бешчашћем; достојни безбројних похвала, бише подвргнути подсмесима и поругама.

Међутим судија, сматрајући да ће они, претрпевши тако бешчашће, изменити своје чврсто држање, намисли да их придобије благим речима, и стаде им говорити: Када вас не бих сматрао за благоразумне, ја вам никако не бих давао добар савет, него би вас, и против ваше воље, мукама приморао на нашу веру. Али пошто ваша благоразумност и племенитост указују на ваше, великим људима својствено, здраво расуђивање о стварима, ја и одлучих да вам будем добар саветник. Држим, није вам непознато, да се слава и част одају бесмртним боговима из давнина, и то остаје тако све до данашњега дана не само код нас који знамо грчки и римски језик,[4] него и код варвара: јер кроз тако усрђе према боговима градови се управљају добрим законима, победе се односе над непријатељима, и мир се учвршћује. И откуда цареви и кнезови Римски дођоше до такве славе, да толике народе и градове освојише и све противнике својој власти покорише? Не отуда ли што богове поштоваху и

поклањаху им се? Стога одајте им и ви поштовање. И ако сте речима неуких људи заведени у неразумну и скорашњу хришћанску веру, онда се сада уразумите и окрените ономе што је боље, те да се и богови смилују на вас, и да се наситите многих блага која ми поседујемо, и да се од цара удостојите велике милости. Останете ли пак при првобитној непокорности, онда ћете и толика блага изгубити и нас принудити да поступимо с вама крајње немилосрдно.

Када светитељи чуше ово, подигоше очи к небу, осенише себе крсним знаком и одговорише Валерију: Ти се надаш да нас као неке незналице на брзу руку обратиш у своје безбожје; али знај, пред тобом стоје не слабићи и малоумници. Ми не сматрамо да је вера ваша достојна поштовања зато што је стародревна: јер све што је стародревно, није неизоставно и поштовања достојно; ето, и злоба је стародревна, али то не значи да је због древности своје достојна поштовања. Треба дакле расправлзати не о томе да ли је вера ваша древна, него о томе да ли је треба примити. Ми смо решили да се уклонимо од ње, и да је уколико је могуће избацимо из своје средине као ону која припрема страшан огањ паклени свима који је љубе. Ако хоћеш да познаш истину, ти размисли, па ћеш наћи да богови ваши нису ништа друго до само дело руку људских: они су неми и глуви, и не могу никакву корист донети не само другима него ни себи самима. "Истинити Бог је неописив по природи Својој; Њега ум наш постићи не може, нити временом измерити, јер нема почетка бићу Свом; Он је извео у биће све што је видљиво и достижно уму нашем; Он је створио човека, увео га у рај и дао му заповест, да би се човек навикао бити послушан Створитељу. Но завишћу ђавола човек паде у непослушност и постаде подложан смрти. Међутим ђаво се не задовољи таким падом човековим, него похита да и потомство његово одвоји од Бога, те да би људи умирали не само телом него и душом: и тако људи, оставивши Бога и одвративши очи своје од светлости правде, западоше у таму идолослужења. Тога ради милосрдни и жалостиви Створитељ, да би избавио човека од ђаволове тираније, сиђе на земљу не одвајајући се од Оца, и у свему постаде сличан нама осим греха; распет на крсту, Он умре, да нас избави од греховног пада. Победивши смрћу Својом

непријатеља нашег ђавола, Он узиђе на небеса и нас призива тамо, учинивши за нас узлаз к Њему лаким. - А ти, о судијо, можеш ли нам ишта слично рећи о твојим боговима? И није ли те стид да их називаш боговима? Што се пак тиче богатстава ваших и почасти у цара, које ви називате вашим благом, ми их ниушта не сматрамо: јер сву наду нашу полажемо у Бога, за кога смо чврсто решени пострадати и умрети.

Чувши то, Валерије се страховито разгњеви и разбесни, збаци са себе лицемерну кротост и изригну своју унутрашњу свирепост, и нареди: да се најпре имање мученика разграби од стране оптужитеља, а да затим мученици буду привезани за коње и тако гоњени у Сард.[5] И коње, са привезаним за њих мученицима, тераху врло брзо и без одмора, да би за један дан стигли из Тијатира у Сард.[6] За храбре страдалце то беше тежак пут, јер пошто они не беху у стању да трче брзо као коњи, њих насилно вуцијаху и они, ударајући се о земљу, трпљаху силне муке. За њима иђаше и слуга светих мученика, блажени Агатодор, састрадавајући и сапатећи својим господарима. А кад стигоше у Сард, они се не одморише после тешког пута, него највећи део те ноћи проведоше у молитвама и божанственом певању. Када пак мало заспаше, анђели Божји их у виђењу утешаваху и за трпљење укрепљаваху. Пробудивши се од сна, они испричаше један другоме шта видеше, и веома се радоваху, благодарећи Бога што их утеши у тузи обећавши им помоћ у мукама, и ватрено жељаху да пострадају за Христа.

Валерије допутова у Сард са надом да ће страдалце, после толиких мука претрпљених на путу, лакше приволети на своје безбожје: безаконик не знађаше да се светитељи још више укрепише на подвиг благодаћу Божијом, даном им у виђењу. А када Валерије угледа да су им лица светлија него раније, да су духом крепки и срцем неустрашиви, он изгуби наду да ће их мучењем победити, па поново прибеже лукавству, желећи да их благим речима и разним ласкама преласти и одврати од вере у Христа. И призор беше овакав: лисица се бори с лавовима, али ништа не успева лукавством својим, јер не може да победи оне које укрепљује помоћ Свевишњега. Када Валерије увиде да тиме ништа не постиже, он поступи овако: Карпа и Папилу, људе тврде и одабране, он даде под

стражу; а дивнога Агатодора, слугу светих мученика, који и сам беше савршен мученик, и љубављу својом њихов пријатељ и сапатник, простре на земљу и нареди да га воловским жилама бију без милости. И надметаху се судија и мученик: судија хоћаше да победи мученика задајући му мноштво рана, а мученик с таком радошћу примаше ране, да је изгледало да се боји да се не уморе они што га бију и тако престану са бијењем. Из мученика, страшно и дуго бијеног, тецијаху потоци крви као из неког извора, отпадаше му месо, провиђаше му се унутрашњост, откидаху му се удови из зглобова, и болови сјајнога мужа морали су заиста бити велики. Међутим он тако јуначки подношаше толике муке као да уопште не осећа бол; ћутке он трпљаше тешке ране, и сама помисао да он страда за Христа беше за њега довољна утеха усред страховитих страдања. А када сустаде Валерије, сустадоше и они што бију; Агатодору пак мучења увећаваху радост. Христос, гледајући с неба на његов подвиг и спремајући награду, видевши сјајно трпљење слуге свога, позва га к себи да се одмори после толиких трудова. И он тог часа предаде дух свој у руке Господа свог, оставивши своје мртво тело мучитељима. По наређењу Валеријевом тело мучениково би остављено неукопано на појеђење зверима и птицама. Али када наступи ноћ, неки од верних узеше тело светог мученика и тајно га погребоше.

После тога Валерије позва свете мученике Карпа и Папилу, и рече им: Безумни слуга ваш прими смрт, достојну његових дела, јер не хте да принесе жртву бесмртним боговима. А ви, мудри људи, зашто не изаберете себи оно што је корисно за вас, него хоћете да будете слични човеку заиста несрећном, који безумно претпоставља насилну смрт животу и радости. - Чувши то, светитељи укорише Валерија и назваше га безумним; похвалише пак јуначку смрт светог Агатодора, они рекоше да и себи усрдно желе такву смрт за Христа.

Тада мучитељ разбеснивши се нареди да Карпа и Папилу опет привежу за коње и брзо их гоне пред њим из Сарда у Пергам. И опет светитељи, гоњени путем и вучени, трпљаху велике муке и страдања; и сваки од њих говораше са Давидом: Ради речи уста твојих држим се путова оштрих (Пс. 16, 4). Ноћу пак њиховим боловима од рана додадоше се тесни окови и сурова тамница. Но

свети мученици, после тешког пута, проведоше сву ноћ у молитвеном бдењу, узносећи молитве Богу. И Господ благоизволи поново их посетити: јави им се анђео Господњи, исцели их од рана, и срца им испуни Божанском радошћу, укрепљујући их на већи подвиг. А када свану, мучитељ мислећи да мученици после јучерашњег пута не могу уопште стајати на ногама и ходити, нареди да их доведу пред њега, да он види њихове патње. Но угледавши их здраве и чиле, светлих и радосних лица, и како брзо ходе, он, сам пун злодуха, приписа то њиховим мађијама, и зато им приреди још већа страдања: окова свете мученике у тешке окове и потера их на још даљи пут. За време тог путовања он на једном месту принесе жртву идолима, седе на судишту, па дозва к себи Карпа и стаде му пријатељски говорити, као да га истински сажаљева: Ето богови, имајући сажаљења према твојој старости, помогоше ти да толики пут пређеш без муке. Зашто си онда незахвалан својим добротворима подвргавајући их руглу? Послушај мој добронамерни савет: хајдемо заједно к боговима, јер ја поштујем твоју старост, и сажаљевам те, и плачем због невоље у којој си као да сам сам у њој. Но шта да радим? Ти знаш да си ме силно увредио, и ја већ не могу више да подносим: зато, ако сада не послушаш мој добри савет, ја то отрпети нећу, не што мене омаловажаваш него због богова.

На то свети Карп одговори: Твој савет, који од светлости води у таму и од живота у смрт, нико не може назвати добрим, већ варком и замком. А ако ти поштујеш старост моју, зашто онда не верујеш мени када те очински саветујем? Јер ја више жалим твоју погибао него ти моје патње, и веома тугујем због твоје невоље што си сву наду положио на бесмислици и почитујеш такве богове који те не могу избавити од вечних мука: та они су бездахни, руком људском саздани, и не могу се уствари назвати боговима, јер су идоли ништавни и непотребни.

Валерије, не могући више слушати срамоћење богова својих, нареди џелатима да светог Карпа узму, свуку хаљине с њега, обесе, и љуто бију трновим прућем. Када тако бијаху светитеља, сво му се тело претвори у рану, и месо му отпадаше и у ваздух одлеташе. Али мучитељу и то беше мало, зато дозва друге џелате: те једни Карпу свећама ребра паљаху, а други му ране сољу посипаху, и земља се

крвљу светитељевом натапаше; жиле му се кидаху и тешке патње изазиваху; но мученик, уколико га јаче мучаху утолико се он јаче утврђиваше у љубави Божјој и трпљењу. И висећи тако, он се усред мука осмехну, и кнез га упита: Зашто се, Карпе, осмехну? - Свети Карп одговори: Зато што видех благодат Христа мог дану ми. - Јер светитељ виде небеса отворена, и Господа где седи на престолу, и Херувиме и Серафиме око Њега.

Тако Господ утеши слугу Свога у мукама, и надјача благодат Божја све болове његове, те светитељ заборави на страшне болове и тешке муке, које јуначки трпљаше. И би свети Карп мучен све док се целати не уморише. После тога га у тамницу вргоше; и он благодараше Бога што га удостоји да страда за Њега.

Затим Валерије изведе преда се светог Папилу, и стаде га испитивати као да га први пут види: Каквог си порекла, одакле си и каквог си занимања? - Теби је већ познато, одговори светитељ, да сам рођен од високородних родитеља у граду Пергаму; а по занимању сам лекар, но моје лекарство не зависи од биља што расте на земљи, него ми се оно даје одозго од Бога; то лекарство лечи не само тело него исцељује и душевне бољке. - На то судија рече: Лекарске вештине не може бити без изучавања онога што су написали Галин[7] и Ипократ,[8] којима знање лекарства би дато од богова. - Папила одговори: Галин, Ипократ и њихови ученици могу излечити болесника само када Христос мој, по неисказаном милосрђу Свом, благоволи дати коме Своје лекарство. Без тога, узалуд је лекарско знање, некорисна је опитност у лекарском звању. А они, које ти називаш боговима, како се могу побринути о ма чијем здрављу када ни сами себи не могу ни у чему помоћи? И ако хоћеш да дознаш истину, пробај на делу: ето ти видиш, тај што поред тебе седи слеп је на једно око: нека му богови твоји дају да прогледа, и ја после тога ништа приговорити нећу. - Валерије на то рече: Може ли постојати неко да та исцели? - Светитељ одговори: Не само ту, него и све друге неизлечиве болести лако ће исцелити онај који призове Христа, Исцелитеља свих болести. - Валерије рече: Хајде онда да видимо сада то што говориш: ако имаш силе, учини пред нама да овај прогледа на слепо око. - Папила одговори: Ја нећу да учиним то овог часа, бојим се да ти не станеш приписивати то чудо твојим бесима; него

нека најпре ваши врачи, ваши лекари, призову ма кога од својих богова, па ћу после тога и ја показати силу Христа мога.

Тада Валерије сазва своје жреце и нареди им да призову богове, да они исцеле слепо око његовог саветника. Жреци стадоше вапити к ништавним боговима својим, дозивајући сваки од њих свога бога: један Аполона, други Асклипија, трећи Зевса, четврти Хермеса. И збиваше се ствар достојна смеха: цео дан се они мољаху онима који им не могаху пружити никакву помоћ, викаху ка глувима, жртве приношаху бездахнима и, пошто сами беху ослепљене душе, не добијаху оно што искаху, нити беху у стању дати вид једном телесном оку.

А шта ради слуга Христов? Он подиже к небу телесне и душевне очи, и призва милосрдног Господа; затим руком својом додирну слепо око, осени га крсним знаком, и човек, тог часа прогледа. И то прогледа не само телесним оком него и очима душе: јер се Божанска светлост косну срца његова, и он, пробудивши се као из сна, познаде немоћ ништавних богова и увиде силу Јединога Бога, Исуса Христа, Светлости истините која обасјава свакога човека који долази на свет (Јн. 1, 9), и поверова у Њега. И не само тај човек, него и мноштво других људи дође тим чудом у познање истине. Јер кога то преславно чудо не задиви и не приведе вери? И сваки који то виде и чу говораше: Заиста је сила Христова велика, и Он је истинити Бог! - Али, иако сви слављаху Бога истинога, ипак безакони Валерије не усхтеде познати Га, и са још већим бесом окоми се на светог Папилу. И уместо захвалности за такво доброчинство, он нареди да светог мученика привежу за дрво и немилице бију.

И док тако бијаху светог Папилу, он страдаваше не што га бију, него туговаше што га не стављају на најтеже муке. Валерије пак, видећи да мученикова јунаштво побеђује муке, све се више распаљиваше јарошћу и додаваше мучење мучењу: испод слабина светог Папиле наложи огањ и нареди да бацају камење на њега. Међутим мученик подношаше огањ трпељиво, а камење падаше на друго место, као указујући поштовање телу које страда за Христа; не науђујући светитељу ни најмање, камење се, напротив, враћаше на оне који га бацаху и падаше на њих.

Када се Валерије умори, и не знађаше каквом још мучењу да подвргне свете мученике, он ипак одлучи да обустави мучење, сматрајући да ће се за неко време ране мученика подљутити и још их страшније болети, те их на тај начин потпуно раслаби ти за мучења која ће им касније приредити. Међутим мученици, имајући као свог лекара Христа, ради кога добровољно примаху ране, бише исцељени не само од болова него и од рана и модрица, те не остаде на њима ни трага од њихових рана. А то баш и јесте оно што безумног мучитеља у силан бес увођаше: јер уколико се олакшаваху њихове патње, утолико више Валеријево срце пађаше, и јарошћу као огњем пламћаше.

Након мало времена мучитељ поново седе на судишту, дишући свирепошћу и гледајући крвнички. Свети пак мученици стадоше пред њим радосна лица и светла погледа, као да су на пир позвани. Безаконик хоћаше да их самом јарошћу својом уплаши, али он чу из њиховог неустрашивог срца и њихових одважних уста овакве речи: Зашто, о мучитељу, замараш себе и своје слуге, често нас доводећи и одводећи, мучећи и не изричући нам последњу пресуду? Надаш ли се да нас одвратиш од Христа и од истине? Пре ћеш нас угледати мртве но што ћемо се ми покорити твом безбожном наређењу.

После тога мучитељ нареди те на земљи наместише парчад цигаља и гвоздене клинце; на њих ничице положише свете мученике наге, и стадоше их вући, жестоко их бијући при томе. Али и у тим мукама Господ не остави слуге Своје, јер им притече у помоћ, надахњујући лица њихова и отклањајући од њих муке: цигле и гвоздени клинци изненада нестадоше без трага, и светитељи остадоше неповређени. То још више разјари судију, и он нареди да им бријачима режу слабине; а свети мученици све то јуначки трпљаху, славећи Бога.

После тога мучитељ сабра љуте звери и приреди на гледалишту призор: доведоше мученике и пустише на њих медведицу. Сви мишљаху да ће их она сместа умртвити и растргнути им тела; али она не показа никакву крвожедност и, као указујући светитељима поштовање, леже крај ногу њихових и грљаше их. Затим би пуштен лав, који се не само показа кротак као и медведица него се преко њега још чудесније обелодани Божија сила: јер ричући, он

проговори људским гласом ружећи гонитеља и свирепост њихову. Међутим они запушише уши своје, све то приписујући мађијама светих мученика. И нареди судија да мученике баце у јаму пуну негашеног креча. Али узалуд се трудаше безумник супротећи се Богу који свуда чуваше слуге Своје неповређенима, јер, провевши три дана у том кречу, свети мученици изађоше здрави и читави.

Валерије пак, уколико се више убеђиваше да светитеље не може победити, утолико више беснијаше гњевом на њих. После свега он их обу у гвоздене чизме, начичкане гвозденим клинцима, па их натера да трче у њима; али ни тиме он не могаде победити непобедиве војнике Христове. Затим мучитељ страховито ужеже пећ, и врже у њу свете мученике; са њима заједно уђе у пећ и блажена Агатоника, сестра светог Папиле, желећи да узме удела у њиховим подвизима и да умре за Христа. Али, огњена пећ их не само не опече него се силом Христовом претвори у прохладно место, јер паде велика киша, угаси огањ и охлади пећ. А када светитељи изађоше из пећи неповређени, поново их одведоше у тамницу, у којој они као у цркви певаху Богу.

Мучитељ, не знајући шта да ради и стидећи се што је побеђен, изрече коначну пресуду мученицима: да им се одсеку главе. Вођени заједно са Агатоником на место посечења, свети мученици се радоваху, и подижући очи своје и руке к небу они се мољаху не само за себе него и за убице своје; и тако завршише подвиг свој посечени мачем. Света пак тела њихова, с поругом бачена и остављена, верни узеше тајно и погребоше чесно, славећи Господа нашег Исуса Христа, коме са Оцем и Светим Духом част и поклоњење вавек. Амин.

СПОМЕН СВЕТОГ МУЧЕНИКА ФЛОРЕНТИЈА

СВЕТИ мученик Флорентије беше из града Солуна. Као хришћанин он беше ревнитељ побожности и врлине, и изобличаваше и исмеваше лажне богове незнабожачке. Хришћане пак он утврђиваше у Христовој вери, трудећи се свим силама да их

научи вршењу заповести Господњих и врлина. Зато га игемон града Солуна изведе на суд. Он на суду пред игемоном и свима смело исповеди своју веру у Христа као Бога и Творца, а незнабожачке богове нагрди тврдећи да су они дрво и камен и злато и сребро и бакар и гвожђе, бездахни и мртви идоли. Због таквих речи он би страховито бијен; затим га обесише о дрво и стругаше; после тога га бацише у огањ, и блажени мученик радујући се и молећи се и благодарећи Бога сконча, и доби венац мучeништва.[9]

СПОМЕН ПРЕПОДОБНОГ ОЦА НАШЕГ НИКИТЕ ИСПОВЕДНИКА

СВЕТИ Никита родио се у Пафлагонији[10] од побожних и богољубивих родитеља, који беху даљни сродници царице Теодоре, жене цара Теофила иконоборца. Као дете он би дат у школу, и изучи књигу; а кад му би седамнаест година он оде у Цариград. У то време на царском престолу бејаше супруга умрлог цара Лава IV Ирина и њен малолетни син Константин.[11] Примљен у царски двор на службу, Никита убрзо постаде управник двора, и доби звање патрицијa. Затим би постављен за војног старешину, војводу на Сицилији.[12] Од детињства свог живећи богоугодно Никита, иако на високом положају, осети сву таштину и ништавност световних звања и блага и хтеде да се замонаши. Али га у томе спречише цар Никифор и његов син Ставрикије,[13] јер они, високо ценећи Никитине заслуге за државу, не хтедоше га ослободити дужности у манастир. А када после њих на престо ступи Михаило Рангава,[14] Никита с тешком муком измоли од њега дозволу да остави службу и да се замонаши. Цар му даде дозволу с тим да Никита не иде ван престонице Цариграда, него да буде у манастиру Хрисоники код Златних Врата.[15] У то време Никита имађаше педесет година. И остаде преподобни Никита у том манастиру све до царовања Лава Јерменина иконоборца.

Када свети Никита виде каквом се ругли предају свете иконе од безаконог цара иконоборца, он напусти Цариград и оде у манастир у близини Цариграда, и тамо ступи као најпростији монах; и

провођаше време у посту и трудовима. Међутим неки иконоборци, дознавши да преподобни Никита има Спаситељеву икону, набављену из Рима, известише о томе цара, Цар посла к преподобном Никити чиновнике, да га претњама и застрашивањем приморају да им да икону. Али свети Никита одлучно одби да им да икону. При томе им рече: Та икона није моја него Божија, и као светиња она се чува са другим црквеним драгоценостима. - Тада цареви изасланици пронађоше монаха који им каза где се налази света икона. И ушавши у цркву, они узеше свету икону, и бестидно јој се наругаше. Видећи тако богохулство, светитеља обузе силна туга. Цареви пак изасланици, одлазећи, строго наредише преподобном Никити да се никуда не миче из манастира.

Доцније, када на царски престо ступи други иконоборачки цар - Теофил,[16] к преподобноме Никити би послан од стране цара неки дворјанин Теодосије, који пред свима рече преподобноме: Цар ти наређује преко мене: да признаш патријарха Антонија[17] и да се не клањаш иконама; у противном, одмах ћеш бити послат у прогонство. - Но светитељ на то одговори: Нећу никада престати да се клањам икони Христа Бога мог; а Антонија, док је у мени читав и здрав ум, нећу назвати патријархом него прељубочинцем и злочинцем. А ти, терај ме у прогонство, закољи ме, и какво год хоћеш зло учини ми!

И тог часа свети Никита би истеран из манастира. Захваливши Богу, свети исповедник узе са собом тројицу од братије, и оде у друго, оближње место, и тамо проведе Свету Четрдесетницу, и све до Тројичина дана. После тога отиде одатле у Пантихион. Но пошто изиђе заповест од цара да нико не сме примати оне хришћане који се склањају и беже због поштовања светих икона, свети Никита отиде на једно острво. Али и тамо не имађаше мира, јер навалише Агарјани. Тада му неки рођак његов Никола предложи да иде у место звано Силопа, и тамо се склони. Преподобни оде тамо. Али после кратког времена иконоборци му послаше поруку: или да се придружи њима, или да напусти то место. - Преподобни напусти Силопу и отиде у Катисију. Тамо нађе једно згодно местанце, купи га и подиже на њему цркву у име Светих Архангела. И проведе тамо доста времена, заједно са братијом што беху с њим, живећи добро и

богоугодно. Напослетку оде у један приморски манастир, и живећи тамо многа чудеса сатвори. Тамо провиде смрт своју и одлазак свој к Богу; и поучивши монахе и пожелевши им све што је на спасење, отиде ка Господу, у својих седамдесет пет година.[18] Како за живота, тако и по смрти, свети Никита учини многа чудеса.

СПОМЕН СВЕТОГ СВЕШТЕНОМУЧЕНИКА ВЕНИЈАМИНА ЂАКОНА

СВЕТИ ђакон Венијамин живљаше за време персијског цара Издегарда[19] сина Гороранова. Пореклом Персијанац, а ревностан у проповедању Еванђеља, он обрати у веру Христову многе незнабожне Персијанце. Због тога он би оптужен, ухваћен, немилосрдно бијен, па у тамницу бачен, где проведе две године. Неко од велможа царских заступи се за њега код цара. Цар га пусти но с тим, да ћути и више не говори људима о Христу. На то одговори Венијамин: Ја не могу да не дајем помраченима светлост богопознања коју сам примио, јер Еванђеље јасно учи, да ће великим мукама бити предан онај ко скрива дани му талант.

Пуштен из тамнице, свети Венијамин продужи ширити веру Христову, и читаву годину проповедаше Еванђеље, обраћајући незнабошце ка Христу. Сазнавши за то, цар нареди да Венијамина доведу преда њ на суд. И приморава цар слугу Христовог да се одрекне Христа. А Венијамин упита цара: Какву казну, о царе, заслужује онај који би презрео тебе и другог цара претпоставио теби? - Такав заслужује смрт, одговори цар. - На то мученик узврати: Када заслужује смрт онај који се одрекне тебе, смртнога цара, какве ли тек муке с правом заслужује онај који се одрекне истинитог Бога, Творца и Саздатеља свега, а поклања се ма коме створењу?

Чувши овакве речи, цар се разјари и нареди да мученику забију по зашиљено дрвце под сваки нокат на рукама и ногама. Но кад виде да то мучење јунак Христов сматра као неку шалу, он мученика подвргну ђаволским мукама, па га најзад натаче жива на колац. У таким мукама овај сјајни борац предаде душу своју многожељеном Христу.[20]

СТРАДАЊЕ СВЕТЕ ВЕЛИКОМУЧЕНИЦЕ ЗЛАТЕ МЕГЛЕНСКЕ

СВЕТА девомученица Злата је рођена у селу Слатини у Мегленској области, од сиромашних сеоских родитеља, који имаху још три кћери. Света Злата беше смерна, кротка и побожна девојка, мудра мудрошћу Христовом и златна не само по имену него и по срцу богобојажљивом, чистом и чедном. При томе она беше и необично лепа. Та њена лепота и би повод да се њен живот украси страдањима великомученице.

Један тамошњи Турчин, прелашћен ретком лепотом Златином, распали се сатанском љубављу према Злати, и вребаше згодну прилику да задовољи своју гнусну страст. Једнога дана Злата оде са другим женама у шуму по дрва. Сладострасни Турчин, сазнавши за то, подговори неке сличне себи бесрамнике Турке, те уз њихову помоћ ухвати Злату и силом је одведе кући својој. И најпре покуша да је разним крупним обећањима приволи да се потурчи, дајући јој реч да ће се онда оженити њоме; у противном, он ће је ставити на страшне муке. Поражена безочношћу, Злата одлучно одби, и остаде храбра и неустрашива. И призвавши у помоћ име Господа Исуса, она неустрашиво рече: Ја у Христа верујем, и Њему се клањам, и Њега јединога знам као Женика свога; Њега се нећу одрећи никада, макар ме ви и на хиљаде мука метнули и на сигне комаде исекли.

Чувши такве одлучне речи, Турци видеше да ову девојку не могу придобити обичним средствима, већ се мора измислити нешто нарочито. И знајући да су жене вичне у томе да девојку занесу, они предадоше Злату својим женама да је на сваки начин приволе на оно што они желе. И шта све те жене не чинише! и каква све лукавства не употребише! и каква све уживања не обећаше! Читавих шест месеци они се трудише око Злате да је приволе да прими муслиманску веру. Али им све то би узалуд, пошто блажена Злата беше чврста и непоколебљива у својој вери у Христа.

После тога Турци позваше Златине родитеље и сестре, и страховито им претећи наредише им: или да своју кћер Злату

приволе да се потурчи, или ће они убити Злату, и њих подвргнути мукама и одузети им имање. - Преплашени, родитељи и сестре стадоше наговарати Злату да се потурчи; и плачући горко, са сузама јој говораху: Кћери, кћери слатка, сажали се на себе, и на нас родитеље своје, и на сестре своје, сви ћемо због тебе пропасти и бити уништени. Одреци се Христа привидно, да будеш срећна и ти и ми, А Христос је милостив, опростиће ти грех, учињен у нужди живота.

Пренераженa и ожалошћена, али сва окриљена пламеном љубављу према Христу, витешка , душа свете Злате не даде се победити ђаволским замкама, него се диже изнад суза својих родитеља и својих сестара. И сва винувши се изнад тела и крви и изнад природних закона, света Злата рече својим родитељима и сестрама: Кад ме ви саветујете да се одрекнем Христа, истинитог Бога, нисте више родитељи моји ни сестре моје. Имам оца, - Господа Исуса Христа, и мајку - Пресвету Богородицу, и браћу и сестре - светитеље и светитељке.

Када Турци, особито отмичар Златин, увидеше да сва лукавства и средства која употребише, не помажу ништа, онда они прибегоше мучењима. И најпре свету Злату бацише у тамницу, где лежаше три месеца; и извођаху је сваки дан и шибаху док крв њена не затопи земљу. Затим јој с леђа искаишаше кожу, па те каише њене коже повешаше испред њених очију, еда би је на тај начин заплашили; док крв потоцима течаше од њеног тела и натапаше земљу. Но мучитељима и то беше мало. Они после тога усијаше гвоздену шипку, па јој њоме пробушише главу, провукавши усијану шипку од једнога ува до кроз друго, тако да дим излажаше кроз нос и уста свете великомученице.

Ове страховите муке, које би могле поколебати и најхрабрије људе, света мученица трпљаше веома јуначки, крепљена силом крста и свесрдном љубављу према Господу Христу. Јер, као што каже свети Симеон Метафраст: душа, оковима љубави везана за Бога, ниушта не сматра страдања, радује се боловима, и цвета у мукама.

Боравећи у тим ужасним мукама, света страдалница чу да се у селу налази проигуман Светогорског Светоникитског манастира отац Тимотеј, духовник њенога оца, и посла једног хришћанина к

оцу Тимотеју са усрдном молбом, да се помоли Богу за њу, да је Господ удостоји да богоугодно заврши подвиг свога мучeништва. - Смирена молба њена би испуњена: Господ јој даде силе те она заиста богоугодно заврши подвиг велике мученице.

Напослетку бездушни Турци обесише страдалницу о дрво и исекоше сву на ситне комаде. И тако света Злата, испитана и очишћена као злато у топионици толиких страдања, предаде своју свету душу у руке Бесмртном Женику свом, добивши од Њега двоструки венац; венац девичанства и венац мучeништва. И сада се у рајским насељима радује заједно са мудрим и победничким девама и блаженствује у дивотном Царству Господа Христа, славећи Га кроза све векове. Њеним молитвама нека се и ми удостојимо Небеског Царства.

Комаде чесних моштију свете великомученице Злате хришћани тајно покупише, па чесно и побожно сахранише. Света Злата пострада 1795 године месеца октобра.[21]

СПОМЕН СВЕТОГ МУЧЕНИКА
АНТИГОНА

СВЕТИ мученик Антигон пострада за Христа спаљен у огњу.

НАПОМЕНЕ:

1. Пергам - град у великој Мизији, у северозападном крају Мале Азије; био престоница Пергамског царства; у старини чувен по богатству, раскоши и огромној библиотеци, и по изврсној изради пергамената. Доцније овај град је присаједињен Римској царевини. Спомиње се у Откривењу (Откр. 2, 12).

2. Тијатира - град у Лидији, на граници Мизије, југоисточно од Пергама; првобитно улазио у састав Сиријске краљевине, затим пао под власт Римљана. Хришћанство се ту почело ширити још у доба светих апостола. Тијатира се спомиње у Новом Завету: Д. А. 16, 14; Откр. 1, 11;2, 18.24.
3. Декије царовао од 249. до 252. године.
4. Тојест код образованих људи. Грци и Римљани су све остале људе, који нису припадали њима по пореклу и нису знали њихове језике, сматрали за грубе и необразоване и називали их варварима.
5. Сард или Сардис - град у Лидији, на југу од Пергама и Тијатира; престоница Лидијског царства; чувен по богатству. У апостолско доба било много хришћана. Сардиска црква спомиње се у Откривењу
6. Сард удаљен од Тијатира око 40 километара.
7. Галин или Гален - знаменити учени лекар; рођен 131. године после Христа у Пергаму; много се учио, много путовао; био дворски лекар код ондашњих римских царева; умро у самом почетку трећег века. Он је имао огроман утицај на лекаре целога света и био у њиховим очима неоспорив ауторитет све до шеснаестог века.
8. Ипократ - други знаменити грчки лекар са острва Коса; живео много раније од Галена (од 460. до 356. год. пре Христа). Од њега остало неколико списа, на којима се васпитавао и Гален.
9. Свети Флорентије пострадао почетком трећега века.
10. Свети Никита се родио око 763. године. - Пафлагонија: дивља планинска покрајина у северном делу Мале Азије, граничи с Понтом и Витинијом.
11. Лав IV Хазар царовао од 775. до 780. год. Жена његова Ирина управљала државом за малолетства сина свог Константина VI Порфирородног, и затим после њега царовала од 797. до 802. год.
12. Острво Сицилија било у то време под Византијском владавином, и то од половине VI века па до 827. године, када су острво заузели Арабљани.

13. Византијски цар Никифор царовао од 802. до 811. год. Син његов Ставрикије царовао после њега само два месеца и шест дана.
14. Цар Михаило Рангава царовао од 811. до 813. године.
15. У азијском делу Цариграда, на месту старога града Витиније Хрисопола, које је сачињавало неку врсту предграђа Цариграда.
16. Године 829.
17. Антоније I, иконоборац, био патријарх од 821. до 832. године.
18. Преподобни исповедник упокојио се око 838. године.
19. Цар Издегард I царовао од 399. до 420. год. За време његово пострадао учитељ и епископ ђакона Венијамина, свети Авда (+ 418. год.).Спомен његов 3. марта.
20. Св. Венијамин пострадао 421 године, за царовања Издегардова сина Варахрана V.
21. Ово Страдање свете великомученице Злате описано по казивању духовника оца Тимотеја.

14. ОКТОБАР

ЖИТИЈЕ ПРЕПОДОБНЕ МАТЕРЕ НАШЕ ПАРАСКЕВЕ - ПЕТКЕ[1]

ОВА славна, равноангелна светитељка беше српскога порекла, рођена у граду Епивату,[2] између Силимврије и Цариграда.

Родитељи свете Петке беху имућни и побожни људи: живљаху у свему по заповестима Божјим и живот свој украшаваху милостињом и добрим делима. Осим Петке они имађаху и једнога сина, Јевтимија. Децу своју они васпитаваху у побожности: учаху их свакој врлини и животу по Богу. Једном Петка као десетогодишња девојчица, када с мајком беше у цркви, чу речи Божанског Еванђеља: Ко хоће за мном да иде нека се одрече себе и узме крст свој, и за мном иде (Мк. 8, 34). И ове јој се речи дубоко урезаше у срце. По изласку из цркве она срете просјака, и кришом од мајке она скиде са себе своју скупоцену хаљину и даде је просјаку, а сама обуче његове дроњке. Када дође дома и родитељи је угледаше у дроњцима, они је изгрдише и строго јој запретише да то више не чини. Но она продужи и даље то чинити. На грдње због тога, она је родитељима одговарала да она другачије не може живети.

Брата Петкиног Јевтимија родитељи дадоше на школе. Жељан савршенијег живота духовног Јевтимије се, уз пристанак родитеља, замонаши. Као монах он се прочу због свог подвижничког живота, и би изабран за епископа Мадитског.[3] Као епископ он се прослави врлинама и борбом са јеретицима. Упокоји се у дубокој старости, и би сахрањен у саборној цркви. За живота и после престављења он сатвори многа чудеса.

По смрти родитеља девица Петка, вазда жељна подвижничког живота Христа ради, одаде се строгим подвизима: угледајући се на живот светитеља, она постом и бдењем умртвљиваше тело своје и потчињаваше га духу. Но сва горећи жељом да живи само Господу и ради Господа, она не могаде дуго остати у многометежном свету, него напусти родитељски дом, остави свет, и отпутова у Цариград да се поклони тамошњим светињама. Обилазећи те светиње, она срете многе ревносне подвижнике и доби многе драгоцене поуке од њих. И по њиховом савету она се настани у Ираклијском предграђу при цркви Покрова Богородице, и ту проведе у молитвама, посту и сузама пет година.

Испуњавајући своју давнашњу жељу она отпутова у Палестину, и поклонивши се светим местима, освећенима Спаситељевим животом, она се настани у Јорданској пустињи. И ту провођаше равноангелни живот. Подражавајући Боговидца пророка Илију и

Јована Крститеља, она се храњаше једино пустињском травом, у врло малој количини, и то по заласку сунца. Постепено се топећи и од жеге и од мраза, она упираше очи само к Јединоме Боту који смирене срцем може спасти од малодушности и од буре. Ко би могао исказати све трудове, и патње, и муке, и искушења демонска, која претрпе света Параскева у току многих година? Ко би могао знати колико је она суза пролила, и колико уздаха к Богу послала? Ко би могао описати њене свакодневне борбе које је са телом, са помислима, и са ђаволима водила док их није потпуно победила? - Једино свевидећи Бог, јер је само Он могао видети и знати све њене подвиге. Тамо у ње не беше бриге о таштим стварима овога света: она се бринула једино о очишћењу своје душе о одговору на будућем суду, и о сусрету са Небеским Женихом. "Тебе, Жениче мој, тражим", - говораше преподобна Параскева, и стално имађаше на уму речи из Песме над песмама: Покажи ми се ти кога љуби душа моја (1, 6). Њена главна и непрекидна брига беше: како украсити жижак свој, и с мудрим девојкама изаћи у сусрет Женику Небеском, и чути слатки глас Његов, и насладити се гледањем красоте Његове. Да, само се око тога она пашташе, и говораше: Кад ћу доћи и показати се лицу Божјем? (Пс. 41, 3).

Док такав живот у пустињи вођаше преподобна Параскева, лукави враг јој завиђаше на врлинама и покушаваше да је сањаријама и привидима заплаши. Често пута узимајући на себе обличје разних звери, он кидисаше на свету подвижницу, еда би је омео на путу подвига. Али дивна невеста Христова Параскева "изабра Вишњега себи за уточиште" (Пс. 90, 9), и Његовом помоћи, а знамењем светога крста, одгоњаше враге и као паучину кидаше све ђаволове замке, и потпуно победи ђавола. Јер она, при женској природи својој, стече мушки разум, и победи ђавола као Давид Голијата. Украсивши душу своју таквим подвизима и врлинама, света Параскева постаде возљубљена невеста Христова, те се на њој испуни пророчка реч: Цару ће омилети лепота твоја (Пс. 44, 12). Јер се тај Цар усели у њу са Оцем и Светим Духом и пребиваше у њој као у светој цркви Својој. Јер света Параскева, сачувавши душу своју од греха и оскврњења, заиста начини себе црквом Бога живога.

Тако, живећи дуги низ година у пустињи, преподобна Параскева, када једне ноћи по обичају свом стајаше на молитви и са умилењем пружаше руке своје к небу, угледа ангела Божија у облику пресветлог младића који дошавши к њој рече: Остави пустињу, и врати се у твоје отечество; потребно је да тамо предеш своје тело земљи, а душом да се преселиш Господу. Удубивши се у смисао овога виђења, преподобна разумеде да је то наређење од Бога. И радоваше се она што ће се ускоро разрешити од тела, али и туговаше што ће се растати са пустињом: јер ништа тако не очишћава душу и не приводи је к Прволику као пустиња и усамљеничко молитвено тиховање. Но, покоравајући се небеској вољи, преподобна крену у своје отечество. Допутовавши у престони град Цариград она посети дивну цркву Свете Софије; исто тако посети и цркву Пресвете Богородице што је у Влахерни, и поклонивши се чудотворној икони Богоматере, отпутова у своју постојбину Епиват. Ту она проживе још две године, не мењајући начин свог пустињског живота, него проводећи сво време у труду, посту и молитви. А када дође време њеног одласка к Богу, преподобна се усрдно помоли Богу за себе и за сав" свет и тако у молитви предаде Богу блажену душу своју. Тело њено би од стране верних сахрањено по хришћанском обичају, али не на општем гробљу, већ одвојено, као тело странкиње која никоме не беше казала одакле је. Бог, хотећи да прослави угодницу Своју, откри свете мошти њене после много година, и то на следећи начин. Близу места где преподобна мати Параскева беше сахрањена подвизаваше се на стубу у молитвеном тиховању неки столпник. Догоди се да тамо би таласима избачено тело некога морнара који се за време пловидбе тешко разболе и умро. Од тога леша стаде се ширити страховит смрад, да је просто било немогуће проћи тим путем. Смрад тај није могао трпети чак ни столпник, те због тога би принуђен да сиђе са стуба и да наложи неким људима, да ископају дубоку рупу и усмрдели леш закопају. Копајући рупу ти људи, по промислу Божјем, нађоше нетљено тело где лежи у земљи, и зачудише се томе. Али као прости и невјеже, они не обратише на то потребну пажњу и не схватише како треба. И говораху међу собом: Када би ово тело било свето, Бог би то открио преко каквих било чудеса. - Са таквим расуђивањем они поново затрпаше нетљено тело

земљом, бацивши тамо и смрдљиви леш, па отидоше својим кућама. А кад паде ноћ, један од њих, неки Георгије, човек христољубив, мољаше се Богу у својој кући. И заспавши пред зору он виде у сну неку царицу где седи на пресветлом престолу, а около ње стоји велико мноштво светлих војника. Видевши то, Георгија обузе страх, и он паде на земљу, пошто не беше у стању гледати тај сјај и лепоту. А један од тих светлих војника узе Георгија за руку, подиже га и рече му: Георгије, зашто тако омаловажисте тело преподобне Параскеве и погребосте поред њега смрдљиви леш? Сместа извадите тело преподобне и положите на достојном месту, јер Бог хоће да слушкињу Своју прослави на земљи, - Тада и та светла царица рече Георгију: Похитај те извади моје мошти и положи их на чесном месту, не могу више да трпим смрад онога леша. Јер и ја сам човек, и постојбина је моја Епиват, где ви сада живите.

Те исте ноћи имађаше такво исто виђење и једна благочестива жена, по имену Јевтимија. Сутрадан они обоје испричаше свима о својим виђењима. Када то чу благочестиви народ, сви са свећама похиташе к моштима преподобне Параскеве и, извадивши их са великим страхопоштовањем из земље, радоваху им се као неком скупоценом благу. Свете мошти бише свечано положене у цркви светих и свехвалних апостола Петра и Павла, у Епивату. Молитвама преподобне Параскеве даваху се од светих моштију њених многа исцељења болесницима: слепи прогледаху, хроми прохођаху, разноврсни болесници и бесомучници добијаху здравље.

Два века после престављења преподобне матере наше Параскеве Цариград и околина беху под завојевачком владавином крсташа папских. Године 1238. благочестиви бугарски цар Јован Асен[4] реши да свете мошти преподобне Параскеве ослободи из руку тиранске власти крсташа. И када цар Асен достави крсташима своју намеру да свете мошти преподобне Параскеве пренесе у своју престоницу Трново,[5] крсташи одмах пристадоше да му их дају, јер се бојаху моћнога цара. Тада цар посла блаженог Марка, митрополита Перејаславног, са многим епископима и свештеницима, да свете мошти преподобне пренесу у Трново. У Трнову свете мошти бише свечано дочекане и положене у

придворној цркви, где оне, почивајући нетљено, точаху разноврсна исцељења свима који им са вером притицаху.

После доста времена, када турски султан Бајазит[6] заузе Трново, тада све драгоцености и светиње бише разграбљене. Тада чеоне мошти свете Параскеве бише пренете у Валахију.[7] А када Турци освојише и Валахију 1396 године, на заузимање српске царице Милице код султана Бајазита ове свете мошти бише пренесене у Србију у Београд.[8] У Београду је затим подигнута црква Свете Петке која и до данас постоји (у Калемегданској тврђави), у којој се налази и извор Св. Петке са чудотворном водицом. Побожни Београђани и други верници одлазе често, а особито петком, у храм и на извор Св. Петке и добијају од ње благодатну помоћ по вери својој.

Године 1521. султан Сулејман II,[9] заузевши Београд, заплени и чесне мошти преподобне Параскеве, пренесе их у Цариград и постави у својим палатама. И ту биваху многобројна чудеса од богосилних светих моштију, те се света мати Параскева слављаше не само међу хришћанима него и међу муслиманима. Али то и узнемири муслимане, и они бојећи се да се вера у чудотворну силу светих моштију свете Параскеве не прошири још више међу муслиманима, а и због молбе и заузимања хришћана, они предадоше ове свете мошти цариградским хришћанима, и ови их чесно положише у Патријаршијској цркви.

Године 1641 благочестиви Василије Лупул,[10] војвода и господар земље Молдавске, добивши вест да се свете мошти преподобне Параскеве налазе у патријаршијској цркви у Цариграду, свим срцем жељаше да се оне чесно пренесу у његову православну државу. Ову жељу његову потпоможе Господ, прослављан у светима Својим, и желећи да и у Молдавији прослави светитељку Своју, Он стави у срце Цариградском патријарху Партенију[11] мисао да изађе у сусрет жељи Молдавског господара. Тада патријарх, уз сагласност целог свештеног сабора и пристанак других пресветих патријараха, посла чеоне мошти преподобне матере наше Параскеве благочестивом господару, војводи Василију, у престони град његов Јаш.[12] Тамо, са великим слављем и уз огромну радост житеља целе Молдавије, свете мошти бише положене у цркви Три Света Јерарха,

дана 14. октобра 1641 године. Дивним чудесима својим ове свете мошти непрекидно прослављају Господа, увек дивног у светима Својим.[13]

СТРАДАЊЕ СВЕТИХ МУЧЕНИКА НАЗАРИЈА, ГЕРВАСИЈА, ПРОТАСИЈА и КЕЛСИЈА

СВЕТИ Назарије родио се у Риму од оца Јеврејина и мајке хришћанке. Мајка му Перпетуа беше крштена самим апостолом Петром. Када одрасте у дечака, Назарије дуго размишљаше чије ће се вере држати, очеве или материне. Најзад он донесе одлуку да подражава своју свету матер, чија молитва много поможе његовом просвећењу; и он би крштен епископом Лином.[14]

Када Назарије достиже зрео узраст, он се показа савршен у врлинама: свесрдно служећи Господу, он вођаше бригу не само о своме спасењу него и о спасењу других, јер многе неверника обраћаше ка Христу. Но узевши од својих родитеља део имања који му припадаше, да би сиромасима чинио добра, он отпутова из Рима и дође у Медиолан. Тамо он мудро раздаде све што је имао: чинећи милостињу убогима и служећи сужњима који за Христа страдаху. Јер тада, у време царовања незнабожног Нерона,[15] би велико гоњење хришћана, и многи који исповедаху Христа беху држани у оковима и мучени: служећи њима, свети Назарије их утврђиваше у вери и укрепљаваше на мученички подвиг. У то време бише од стране обласног управитеља Анулина ухваћени и у тамницу бачени и свети мученици Гервасије и Протасије. Свети Назарије често долажаше к њима, и тешаше их својим богомудрим разговором. Он их веома заволе, јер виде да су они испуњени Божанске љубави и пламено желе да душе своје положе за Господа, који је душу Своју положио за нас на крсту. Назарије осећаше толику љубав према њима, да није хтео да се растане са њима него је жудио да заједно са њима страда и умре. Управитељ пак области сазнаде да Назарије посећује сужње по тамницама, доноси им што им треба и учвршћује их у хришћанској вери. Због тога он нареди да Назарија ухвате и доведу преда њ на суд. И упита управитељ Назарија, ко је и

одакле је. И дознавши да је по рођењу Римљанин а по вери хришћанин, Анулин га стаде саветовати да се не одриче праотачких богова, које Римљани из давнина почитују жртвама и поклоњењем. Но светитељ не само не хте слушати његов савет него му ове насупрот говораше, кудећи лажне богове њихове и исповедајући Јединог Истинитог Бога, Исуса Христа.

Тада управитељ нареди да Назарија бију по устима. Али светитељ не престајаше неустрашиво говорити и изобличавати безбожје њихово. То још више разгневи управитеља и он нареди да мученика бију моткама, па га затим с бешчешћем протера из града. Протеран, блажени Назарије се радоваше што се удостоји добити ране за Христа, и као прогнан правде ради он се опомињаше Христових речи: Благо вама када вас узасрамоте, и успрогоне, и рекну на вас свакојаке рђаве речи лажући, мене ради (Мт. 5, 11). Једино туговаше он због тога што се одвоји од својих милих пријатеља, Гервасија и Протасија, са којима је желео да заједно и умре. Ову жељу Господ му касније испуни, а у ово време њему је ваљало још у другој земљи послужити спасењу људи и одвратити многе од заблуде. Наредне пак ноћи њему се у виђењу јави блажена мати његова, наређујући му да иде у Галију и тамо се труди у проповедању Еванђеља Христова.

Уставши, Назарије по наређењу своје матере отиде у Галију, и проповедајући Христа просвећиваше тамо светлошћу вере људе који сеђаху у тами и сенци смрти (ср. Мт. 4, 16). А када свети Назарије беше у граду, званом Мелија[16] он узе од неке високородне и верујуће жене трогодишње дете, по имену Келсије, крсти га и васпита у побожности. Дете растијаше по годинама и разумом, испуњујући се Божјом благодаћу. А када порасте, Келсије праћаше свога учитеља, светог Назарија, учећи се од њега вишњој мудрости и слажући у срцу своме његове богонадахнуте речи и родитељске поуке. Дечак Келсије беше толико мудар у Христу, да се изједначи са својим учитељем, и подједнако с њим служаше спасењу људи; проповедајући Христа, он подједнако с Назаријем трпљаше гоњења и муке, а касније удостоји се и подједнаког с њим венца мученичког.

Диновије, управитељ те земље, дознавши да Назарије шири хришћанство по многим градовима, одмах посла те ухватише Назарија заједно са Келсијем, и пошто их обојицу избише баци их у тамницу, с намером да их сутрадан стави на сваковрсне муке. А када свану, жена управитеља Диновија видевши где Келсија, дивног дечака воде на мучење, сажали се на њега и, павши пред мужем својим, усрдно га моли да се смилује на дечака и пусти заједно са учитељем његовим Назаријем; и све дотле неодступно мољаше управитеља док га не умоли, те он обојицу пусти слободне. Пуштајући их, управитељ им рече: Заузимање моје жене ослобађа вас од сваког мучења.

Међутим свети мученици туговаху што не стигоше до жељеног венца мученичког и што не завршише земаљско течење, да би се опростили тела и са Христом живели (ср. Флб. 1, 23). Отишавши одатле они стигоше у град Тимир,[17] и тамо, по обичају своме, проповедајући Еванђеље придобише многе душе за Христа. Али ђаво, не подносећи то, подстаче идолопоклонике на гњев, и они устадоше на светог Назарија и Келсија, ухватише их и послаше свом незнабожном цару Нерону. А светитељи, ставши пред царем, јасно исповедише Христа Бога. Због тога Назарије би бачен на земљу и ногама гажен, и Келсије би моткама бијен. А када свете исповеднике приморавaху да боговима принесу жртве, они речју својом пообараше идоле на земљу; и због тога их бацише зверовима да их поједу, али их се зверови не дотакоше. Затим свети мученици бише бачени у море, али они иђаху по води као по равноме пољу. Видевши то, слуге цареве повероваше у Христа; свети Назарије их крсти; они оставише царски двор, и уклонивши се од светске вреве они стадоше служити Христу.

Свети Назарије са својим учеником, светим Келсијем, поново пође у Медиолан и затече још живе свете мученике Гервасија и Протасија, који у тамници тамноваху. А када он стаде проповедати Еванђеље у Медиолану, то он би од управитеља Анулина поново изведен на суд. Анулин га упита, где је био за ово време. И дознавпга да је био у рукама самога Нерона, Анулин се зачуди на који се начин он ослободи жив и здрав из руку његових, јер је знао да је Нерон - цар љут и бездушан, и да он немилосрдно убија не само криве него

и невине. Управитељ приморава̀ше Назарија да приступи и поклони се боговима њиховим. Али он не само не хте то учинити него их и ругл̀у изврже. Управитељ нареди да га по устима бију; и пошто много бише светог Назарија и ученика његовог Келсија, бацише их у тамницу код светог Гервасија и Протасија. Назарије се веома радоваше што се удостоји да се поново види са милим пријатељима својим и да заједно са њима трпи окове за Христа у једној тамници.

У то време управитељ Анулин извести писмом цара Нерона о Назарију. А цар, чувши да је Назарије жив, силно се разгњеви на оне слуге којима је било заповеђено да га потопе у мору. И дуго их тражаше да их погуби, сматрајући да су они пустили Назарија, али их не пронађе, јер они већ беху побегли од света и добровољно посветили себе светом служењу. Цар онда написа управитељу Анулину да Назарија сместа погуби. Анулин, примивши царево писмо, изведе из тамнице светог Назарија са учеником његовим, светим Келсијем, и одсече им чесне главе мачем.

Један од верних који живљаше у предграђу, узе тајно свете мошти њихове и унесе их у своју кућу. А у њега беше кћер која узета лежаше на постељи. Када мошти светих мученика бише унесене у кућу, болесница тог часа устаде са постеље здрава, као да никада ни боловала није. Томе се веома обрадова домаћин куће са свима домашњима својим, и чесно погребе тела светих мученика у своме врту.

Ускоро по посечењу светих мученика Назарија и Келсија стиже у град војсковођа Астазије, који је ишао у рат против Морава.[18] Овога наговорише идолски жреци да побије преостале у тамници свете мученике Гервасија и Протасија. Тада Гервасије бијен оловним прућем, сконча; а Протасије оконча подвиг мучеништва на тај начин што му глава би одсечена мачем. Хришћанин Филип са својим сином узе тела светих мученика и погребе их у дому своме.

Мошти све четворице светих мученика: Назарија и Келсија, Гервасија и Протасија, остадоше тако сакривене у земљи, и нико није знао о томе све до времена светог Амвросија, епископа Медиоланског. Мошти Гервасија и Протасија он обрете, по

откривењу Божјем, у време царовања Теодосија Великог, а мошти Назарија и Келсија - за царовања Аркадија и Хонорија.[19]

О обретењу моштију Назарија и Келсија презвитер Павлин у Житију светог Амвросија пише овако: Мошти светог мученика Назарија, нађене ван града у врату, донесе Амвросије уцркву светих Апостола. Ми видесмо у гробу, у коме лежаху мошти мученика, крв као да је сада истекла, главу са косом и брадом тако нетакнуто сачуване као да су малочас спуштене у гроб, а лице тако светло као да је овог тренутка умивено. И какво је чудо у томе, када је сам Господ раније обећао у Еванђељу: дани длака с главе ваше неће погинути (Лк. 21, 18). Ми у то време осетисмо такав миомир, који превазилази све мирисе. Подигавши мошти мученика и метнувши на кола, ми се одмах са светим Амвросијем дадосмо на трагање за моштима светог мученика Келсија, који је такође ту био сахрањен. Од сопственика тога врта ми сазнадосмо, да им је од предака завештано да не напуштају то место, јер су велика блага у њему сакривена. И стварно, тамо су се налазила таква блага, која ни мољац ни рђане квари, ни лупежи поткопавају ни краду.

Тако говори презвитер Павлин о моштима Назарија и Келсија. О моштима пак Гервасија и Протасија постоји овакво писаније светог Амвросија:

"Амвросије, слуга Христов, браћи по целој Италији жели вечно спасење у Господу. Божанско Писмо назива дужником онога који, добивши што забадава од Господа, не даје то другама; јер он као да нешто краде од Цркве када утаји оно што може бити од користи другима. Зато Давид рече: Правду твоју не сакрих у срцу свом, истину твоју и спасење твоје казах; не утајих милост твоју и истину" твоју од сабора великог (Пс. 39, 11-12). И као желећи награду за то дело, дода̀де: А ти, Господе, не удаљи милости твоје од мене (Пс. 39, 12). Он као да вели: као што ја учиних другима да нађу милост, тако и ти не удаљи милост твоју од мене. - Но зашто правимо овај увод? Објавићу вама који верујете и побожно умујете у Господу, и позваћу вас на весеље поводом обретења светих моштију.

"У прошлу Свету Четрдесетницу, по милости Божјој, ја бејах међу онима што се посте и моле. Једном ноћу када стајах на молитви мене ухвати такав танан сан, да нити сам спавао нити што

осећао. И видех два младића у белим хаљинама, подигнутих руку увис они се мољаху; захваћен дремежом, ја не могох говорити с њима. А када се освестих, они постадоше невидљиви. И ја молих благог Господа да то одагна од мене ако је то демонска прелест; а ако је посреди нека истина, онда да ми је јасније покаже. - Да би Господ услишио ову молитву моју, ја појачах свој пост, и друге ноћи у петле видех исто што и први пут: видех она иста два младића где се моле са мном. Треће пак ноћи, када моје тело изнемогло од поста не могаше да заспи, опет ми се јавише они младићи, али тада ја нисам спавао него сам се свему томе чудио. Са њима беше и трећи благолик муж, сличан светом апостолу Павлу какав се на иконама виђа. Он једини говораше са мном, а они ћутаху. И он говораше овако: То су они који, послушавши речи моје, презреше свет и богатство, и следоваху Господу нашем Исусу Христу, не желећи ништа земаљско или телесно; провевши овде у Медиолану десет година у служењу Богу, они се удостојише постати мученици Христови; тела њихова ти ћеш наћи где леже у сандуку у земљи на том месту где ти стојиш и молиш се. Извади их из земље и сагради цркву у њихово име. - Ја га онда упитах за њихова имена, а ан ми одговори: Крај њихових глава наћи ћеш књижицу, у којој је написано о њиховом рођењу и кончини.

"После тога ја сазвах братију и епископе и испричах им шта сам видео, и сам почех први копати, а епископи ми помагаху. И као што свети Павле каза, ми нађосмо сандук, у коме угледасмо тела светих као да су овог часа погребена, и која дивно мирисаху. Крај њихових пак глава нађосмо књижицу, у којој беше све по реду овако написано: Ја, слуга Божји Филип, узех тела ових светитеља у свој дом и погребох. Мати њихова беше Валерија, а отац Виталије; они родише ова два сина као близанце, и једнога назваше Протасије а другога Гервасије. Виталије беше војник и живљаше у Медиолану, тајно служећи Богу са својом супругом. Када он са судијом Павлином оде у град Равену, тамо се сазнаде да је он хришћанин. Мучен, он се не одрече Христа; бачен у дубоку јаму, и одозго бијен камењем, он жив погребен сконча. Супруга његова, сазнавши за смрт свога мужа, оде по тело његово, желећи да га погребе у дому свом, на утеху свога удовишта. Но грађани Равенски, који беху

хришћани, не дадоше јој да носи тело свога мужа, јер се сами радоваху таквоме благу и сматраху га за свога заступника. Не добивши што је желела Валерија, враћајући се у Медиолан, пролажаше кроз једно село у коме су незнабошци житељи празно вали овој богомрски празник и приносили жртве свом поганом богу Силвану.[20] Идолопоклоници, по обичају своме, угошћавајући странце путнике идоложртвеним месом, позваше и Валерију, која је шпла својим путем, да се прихвати тога меса. Но ана се згади на такву нечистоту, и не желећи да окуси од демонске жртве она изјави да је хришћанка. Незнабошци се разгњевише, па је немилице штаповима тукоше, тако да је њени сапутници једва живу одведоше у Медиолан. Дошавши својој кући и поучивши истинитој вери своје синове Гервасија и Протасија, Валерија у трећи дан предаде душу своју у руке Божије. Када после својих родитеља, који се удостојише мученичких венаца, Гервасије и Протасије остадоше сиротани, они продадоше кућу и сва имања своја, па све раздадоше убогима, и робовима дадоше слободу, а сами се затворише у једној кућици, и ту проведоше десет година у усрдној молитви, посту и читању божанствених књига. Једанаесте пак године њих управитељ Анулин затвори у тамницу, и они почеше страдати за Христа. А када војсковођа Астазије иђаше из Медиолана у рат против Морава, идолски жреци, зашавши напред, сретоше га на путу и рекоше: Ако хоћеш да се вратиш цару са победом, онда приморај Гервасија и Протасија да боговима принесу жртву, јер се богови разгневише зато што их та два човека презиру, и већ нам богови не желе давати одговоре на наша питања.

"Чувши то, Астазије изведе свете мученике из тамнице, постави пред собом и рече им: Наређујем вам да не вређате богове наше него им са страхопоштовањем принесите жртве, да би наш пут био срећан. - Гервасије рече: Победе над непријатељима треба да иштеш од самог Свемогућег Бога, а не од идола који не виде, не чују, не говоре и не дишу. - Тада Астазије нареди да Гервасија бију оловним прућем све док не умре. И свети Гервасије тако бијен издахну. Астазије, наредивши да Гервасијево тело изнесу, рече Протасију: Бедниче! поштеди живот свој, и немој бити луд као брат твој. - Протасије одговори: Не знам ко је од нас двојице бедан: да ли ја који

се не бојим тебе, или ти који се бојиш мене. - Астазије викну: Како! ја се бојим тебе, бедниче? - Светитељ одговори: Ти се бојиш да те не увредим, ако не принесем идолима жртву; јер када се не би бојао, ти ме не би приморавао на жртвоприношење. Аја се тебе не бојим и претње твоје презирем; идоле твоје сматрам за ђубре, а само се клањам Јединоме Богу који царује на небу.

"Тада Астазије нареди да Протасија моткама бију. И дуго бише светог мученика; а када га са земље подигоше, Астазије рече: Несрећниче! зашто си тако горд и непокоран? Зар хоћеш да погинеш као и твој брат? - Протасије одговори: Ја се не љутим на тебе, Астасије, јер видим слепило твојих очију: неверје твоје не да ти да видиш оно што је Божје. Господ мој није грдио Своје распињатеље него се молио за њих, рекавши да они и не знају шта раде. И ти не знаш шта радиш, зато те ја и жалим. Ипак, продужи што си почео, да бих ја сада са милим братом мојим могао угледати Спаситеља мога.

"Тада Астазије нареди да Протасија посеку мачем. И када се то збн, ја слуга Христов Филип, заједно са сином својим, узех тајно ноћу тела њихова у своју кућу, о чему зна само Бог, и погребох их у овом мермерном гробу. Верујем да ћу молитвама њиховим и ја добити милост од Господа нашег Исуса Христа, који са Оцем и Светим Духом живи и царује вавек".

То нам казује свети Амвросије и пронађена књижица Филипова. Када пак те свете мошти бише изнесене из земље, многа се исцељења даваху болеснима, ђаволи се из људи изгоњаху, слепи прогледаху. Исти свети Амвросије спомиње да у њиховом граду бејаше један свима познати слепац, по имену Севир: он се само дотаче краја од хаљина што беху на моштима светих, и одмах прогледа.[21] - Молитвама светих Твојих, Господе, просвети очи душа наших "да бисмо ходили у светлости Лица Твога и о имену Твоме радовали се вавек. Амин.

ЖИТИЈЕ ПРЕПОДОБНОГ ОЦА НАШЕГ НИКШЕ СВЈАТОШЕ,[22] кнеза Черњиговског

ПРОЛАЗИ обличје овога света (1 Кор. 7, 31)... Благоверни кнез Никола од најраније младости своје осети пролазност свега на земљи, и јасно увиде да једино на небу постоји царство непролазно, вечно, препуно оних вечних блага, која Господ уготови онима који Га љубе. Стога он, као некада индијски царевић Јоасаф,[23] остави славу и богатство, почаст и власт свог земаљског пролазног кнезовања ради вечног небеског царства, дође у Печерски манастир и обуче се у свети монашки лик.[24] У монаштву блажени Никола толико засија светошћу свога живота, да сви, видећи његова добра дела, усрдно прослављаху Бога због њега. Он пре свега силно напредоваше у послушности. Упочетку он рађаше у кујни: сам сецијаше дрва и на раменима доношаше са брега, и вредно обављаше све друго потребно за готовљење хране. Пошто се преподобни Никола дуго времена тако трудио, сазнадоше браћа његова Изјаслав и Владимир за његове подвиге, и стадоше га одвраћати од таквог труда. Али овај истински послушник са сузама их умоли да још једну годину послужи братију у кујни. И тако он проведе три целе године на послушању у кујни са ревношћу и старањем. После тога он, као опробан и за све способан човек, би одређен за чувара манастирске капије. И у том послушању проведе он три године, никуда не одлазећи сем у цркву. Одатле он би одређен да служи братију при трпези. То послушање он вршаше веома усрдно и марљиво на опште задовољство свих.

На тај начин прошавши законито све степене послушања, преподобни Никола са разрешењем игумана и све братије узе на себе подвиг безмолвија, подвиг усамљеничког молитвеног тиховања, да би се у тишини старао о своме спасењу. Обављајући ово послушање, он рукама својим засади крај своје келије башту; и у току ових година монашког живота његовог, њега нико никада не виде незапослена, него му свагда у рукама беше рукодеље а у устима непрестано молитва Исусова: Господе Исусе Христе, Сине Божји, помилуј ме! - Он никада ништа не окуси осим заједничке манастирске хране у трапези, па и то у малој количини. А кад му се, и мимо његове воље, дешавало да као кнез добије што од својих, он

је све то одмах раздавао намерницима, сиромасима и цркви, те је од тога црква набавила много књига.

Овај блажени књаз, још за време своје владавине у својој кнежевини, имађаше код себе врло искусног лекара по имену Петра, пореклом Сиријца, који дође са њим и у манастир. Али овај лекар, видећи добровољно сиротовање свога господара, остави га и живљаше у Кијеву, лечећи тамо многе. Ипак он је често долазио к блаженоме, и видећи га где се злопати и мучи у неизмерном пошћењу, у служењу у кујни, у чувању манастирске капије, он му саветоваше да се остави тога, и говораше му: Књаже, треба да обратиш пажњу на своје здравље, да не би прекомерним радом и уздржавањем сасвим изнурио своје тело, јер ако изнемогнеш, ти нећеш бити у стању тако носити јарам који си добровољно узео на себе Христа ради. Та Бог не тражи пост или подвиг изнад моћи, већ само чисто и смерно срце. Ти радиш монасима као купљени роб; ниси навикао на такву оскудицу; нити то доликује теби, кнезу. За твоју благородну браћу, Изјаслава и Владимира, та твоја сиромаштина велика је туга и понижење, пошто си од толике славе и части постао убожјак, те умртвљујеш тело своје и због недовољне хране обољеваш. Чудим се и промени твога стомака: раније си се хранио укусним јелима, и стомак ти је побољевао; а сада се храниш сировим зељем и сувим хлебом, и стомак твој подноси. Али пази да те једном не спопадне нека тешка болест, и ти, немајући снаге, брзо ћеш подлећи; нити ћу ја бити у стању да ти помогнем, Да, да, ти браћи својој припремаш неутепши плач. Ено и бољари који су служили теби, и били знатни због тебе, већ су изгубили наду, жале за тобом и у великој су тузи. Но они су подигли велике куће, и живе у њима; а ти немаш где главе склонити, и боравиш час крај ђубришта, час у кујни, час на капији. Ко од руских књажева тако уради? Еда ли блажени отац твој Давид, или незаборавни дед твој Свјатослав? Па нико ни од бољара не узажеле тако неславни живот, осим једнога Варлаама[25] који је овде био игуман. Зато, ако мој савет не послушаш, умрећеш пре времена.

Ове и сличне речи лекар Петар, наговаран од браће блаженог Николе, често говораше блаженоме, било кад је седео с њим у кујни, било код манастирске капије. А блажени му на све то одговараше,

говорећи: Брате Петре, често размишљајући о здрављу душе своје, ја сам дошао до закључка да не треба штедети тело, да оно не би устајало на дух и изазвало у мојој души рат. Јер тело, мучено уздржањем и трудом, смирује се али не ослабљује; но ако би и слабило, онда ево речи Господа Христа: сила се моја у слабости показује потпуно (2 Кор. 12, 9); ево утехе и светог апостола: страдања садашњега времена нису ништа према слави која ће нам се јавити (Рм. 8, 18). Бог хоће срце чисто и смирено, али оно не може бити такво без поста и труда, јер пост је мајка целомудрија и чистоте. Речено је: и смири се срце њихово у трудовима (Пс. 106, 12). Ја благодарим Богу што ме ослободи од световних брига и начини ме слугом слугу Његових - ових блажених црноризаца: јер на тај начин ја, кназ, у облику црнорисца служим Цару над царевима. А браћа моја нека се брину о себи: јер ће сваки своје бреме но сити (Гал. 6, 5). Доста им је мога наслеђа, које оставих заједно са мојим земаљским кнезовањем, да бих добио наслеђе у царству небеском: јер Христа ради све оставих, да Христа добијем (Флб. 3, 8). А ти, зашто ме у сиромаштву моме прекораваш због уздржања и просте исхране, претећи ми смрћу? Та и ти када лечиш телесну болест, не наређујеш ли болеснику да се од неких јела уздржава а да нека и сасвим избегава? А мени ваља на такав начин лечити душевне болести. Ако и умрем телесно, умрети ради Христа мени је добитак (Фбл. 1, 21). И када седим крај ђубришта, зашто ме ти сматраш горим од бојара? та са Јовом ми ваља царовати! Ако ово не учини пре мене нико од руских кнажева, ја ћу, следујући Цару Небескоме, поставити почетак; можда ће се убудуће неко и угледати на мене, следујући моме примеру. Уосталом, гледајте себе, и ти и они који су те наговорили.

Често се дешавало и ово. Када се овај блажени кназ, изнурен подвизима послушања, разболевао, лекар Петар је, чим би сазнао за његову болест, одмах спремао потребне лекове. Али кназ - монах је увек, пре но што би стигао лекар са лековима, Божјом помоћу оздрављао, и никада није дозвољавао да га лекар лечи. Но једном се сам лекар Петар разболе. Блажени му посла ову поруку: Ако не будеш пио лекове, брзо ћеш оздравити; а ако ме не послушаш, дуго ћеш се мучити. - Међутим лекар га не послуша него попи лекове

хотећи да се излечи од болести, али га то умало не стаде живота. Тада га свети кнез монах исцели молитвом. А када се исти лекар после извесног времена поново разболе, блажени му посла поруку: Ако се не будеш лечио, оздравићеш у трећи дан. - Лекар, сећајући се казне због прве непослушности, овога пута послуша блаженога, и у трећи дан заиста оздрави.

Блажени Никола, који у то време завршаваше своје послушање манастирског вратара, позва оздравелог лекара и рече му: Петре, треба да се пострижеш у монашки лик и да место мене послужиш у овом манастиру Господу и Његовој пречистој Матери, јер ја кроз три месеца одлазим из овога света. - Чувши то лекар Петар паде к ногама његовим и ронећи сузе завапи: Авај мени, господине мој, добротворе мој, и драгоцени животе мој! Ко ће примити мене када дођем овде? Ко ће прехранити сироте и убоге? ко ће се заузети за потлачене? ко ће обасути милошћу многе којима је потребна помоћ? Не рекох ли ти, књаже, да ћеш браћу своју побудити на неутешни плач? Не рекох ли ти, књаже, поштеди живот свој, пошто многима можеш бити од користи, и у животу твом је живот многих. Ниси ли ме ти исцелио силом Божјом и твојом молитвом? А сада, куда одлазиш, пастиру добри? Ако си сам занемогао, исцелитељу мој, кажи мени, слузи твоме, болест своју, и ако те не излечим, онда нека буде за главу твоју глава моја и за душу твоју душа моја. Не отиди од мене, господине мој, док ми не кажеш, откуда теби таква вест? Ако је од људи, ја ћу живот свој дати за тебе; а ако те је Господ обавестио о томе, онда Га моли да ја умрем место тебе. Јер ако ме ти оставиш, онда где ћу сести и оплакивати свој губитак? да ли на ћубришту овом, где си ти тако често седео? Али ме ни туга пустити неће. Шта ћу наследити од твога имања када си ти сам наг? Еда ли ове искрпљене хаљине што су на теби? Али ћеш ти, одлазећи из света, сахрањен бити у њима. Даруј ми бар твоју молитву, као некада Илија Јелисеју плашт, да њоме разделим дубину срца и воде живота мога и стигнем до дивног заклона - у дом Божји, куда ти желиш сада отићи. О, и звер зна да му по заласку сунца ваља отићи у легало његово и лећи, а ја не знам куда ћу, по одласку твом ићи. И птица находи себи кућу и грлица гнездо себи где леже птиће своје (Пс. 83,

4), а ти шест година живиш у манастиру и ниси себи нашао место. Где ћеш онда оставити мене?

Блажени кнез подиже плачућег лекара и рече му: Не тугуј, Петре! Боље је уздати се у Господа него ли ослањати се на кнезове (Пс. 117, 9). Зна Господ како да сачува твар коју је сам створио. Он ће се постарати да нахрани гладне, да заштити сиромашне и да спасе искушаване; а биће прибежиште и теби. Браћа пак моја по телу нека не плачу за мном, него нека плачу за себе и за дела своја у плачевној долини овога света, да би добили утеху и блаженство у оном свету. Мени, ради временог живота, није потребно лечење, јер сам давно умро за све времено; као што говори Исаија: Мртви неће видети живота, нити ће лекари васкрснути (Ис. 27, 14).

Рекавши то, блажени Никола оде са лекаром к пештери и уготови себи место за гроб. И упита лекара: Који од нас више воли ово место? - Петар одговори с плачем: Знам, ако хоћеш, умолићеш Господа да још живиш, а мене положи овде. - Блажени му рече: Нека ти буде како желиш, ако је тако угодно Господу. Помолимо се дакле Њему, али само у монашком чину.

Тада се лекар, по савету блаженога, постриже у монашки чин, и проведе три месеца на молитви, непрестано дан и ноћ проливајући сузе. Затим тешећи га, блажени му рече: Брате Петре, хоћеш ли да те узмем са собом? - А он му, као и раније, одговори с плачем: Хоћу да ми допустиш да умрем за тебе, а ти остани и моли се за мене. - Блажени му на то рече: Брате, не бој се и буди готов, јер ћеш, по жељи својој, у трећи дан отићи из овога живота.

Када настаде предсказано време, Петар се причести божанственим и животворним Тајнама Христовим, леже на одар и предаде дух свој у руке Господу. А по смрти лекара блажени кназ Никола Свјатоша подвизава се у манастиру још тридесет година, не излазећи из манастира, и достигавши, сходно имену, потпуно свети живот, он пређе у вечни живот к Пресветоме свих светих, Цару смирености Исусу.[26] У дан престављења овог светог кназа слеже се скоро цео град Кијев, дајући му последњи целив и са обилним сузама препоручујући се његовим молитвама.

Браћа блаженога, Изјаслав и Владислав, сазнавши за смрт његову, много плакаше и ридаше за њим. Изјаслав се обрати

игуману са молбом, да му да на благослов и утеху покојников крст, јастук и даску на којој је клечао. Дајући му то, игуман му рече: По вери твојој нека добијеш од ових ствари помоћ у ономе што желиш. - А Изјаслав, примивши ове ствари, чуваше их са великим страхопоштовањем, и посла у манастир много злата, да не би забадава добио те братовљеве ствари.

Једном се овај Изјаслав тешко разболе, и већ се није надао да ће устати са постеље. Видећи га на самрти, око њега стално бејаху његова жена, деца и сви бојари. После извесног времена он се мало отрже, и заиска воде са Печерског студенца. Учинивши то, он одмах онеме и више не могаше ништа проговорити. Онда послаше у Печерски манастир и узеше у сасуду воде којом претходно омише гроб преподобног Теодосија; а игуман даде и власеницу преподобног Николе Свјатоше, да у њу обуку брата његовог, књаза Изјаслава. Но пре но што дође овај са водом и власеницом, књаз Изјаслав проговори: Брзо идите у сусрет преподобним оцима Теодосију и Николи ван града. - Затим, када послани уђе са водом и власеницом, књаз поново узвикну: Никола, Никола Свјатоша! - Онда му дадоше да пије те воде, и обукоше га у власеницу, и он одмах оздрави. И сви прославише Бога и Његове угоднике.

Од тога времена књаз Изјаслав је увек одевао на себе ту власеницу кад год би се разболео, и одмах је оздрављао. Осим тога он је свагда носио на себи ту власеницу када је ишао у рат, и увек се враћао неповређен. Једном приликом еагрешивши, он се не усуди обући власеницу, и тога пута би убијен у рату. Но он претходно беше наредио да га сахране у њој.

Стога и ми, надајући се у молитве овог преподобног кнеза, нека се удостојимо да силом његових молитава будемо исцељени од сваковрсних болести и рана времених и вечних - благодаћу Цара смирености, а уједно и Цара славе, Господа Бога и Спаса нашега Исуса Христа, коме са Богом Оцем и Светим Духом слава, сада и увек и кроза све векове. Амин.

СПОМЕН СВЕТОГ МУЧЕНИКА
ПЕТРА АВСЕЛАМСКОГ

ОВАЈ свети мученик беше из места Аније у околини Елевтерополја; храбар душом а млад и снажан телом. Много се борио за веру Христову. Презревши све земаљско, он најзад постаде жртва паљеница Христа ради: много и разнолико мучен за царовања Диоклецијана, он напослетку би у огњу спаљен.

СПОМЕН СВЕТИХ МУЧЕНИКА
Свештеномученика СИЛУАНА и ЧЕТРДЕСЕТ МУЧЕНИКА

СВЕТИ презвитер (по другима епископ) Газски Силуан пострадао уГази (почетком 4. века) са св. 40 Мученика из Египта и Палестине; пострадаше за Христа мачем посечени. (О свима њима видети још и под 4. мајем и 17. септембром).

СПОМЕН СВЕТОГ ОЦА НАШЕГ
ИГЊАТИЈА АГАЛИЈАНА,
архиепископа Митимниског и Чудотворца

НАПОМЕНЕ:

1. Име свете Параскеве или Петке долази од грчке речи Парав^ЕцТЈ = Петак.
2. Епиват или Пиват, по турски Бојадос.
3. Мадит - приморски град у Херсонису Тракијском. Спомен Св. Јевтимија, епископа Мадитског, празнује се 5. маја.
4. Јован Асен II, син Асена I (царовао од 1221 до 1241 год.), - најзнаменитији владар II бугарског царства; више урадио на

просвети него сви владари пре њега; подигао многе манастире и украсио их златом и драгим камењем; цркве обогаћивао многим поклонима, а свештенство награђивао високим почастима.

5. Трново - ондашња престоница Бугарске, на реци Етри или Јантри, која се улива у Дунав.
6. Бајазит I, турски султан, ступио на престо 1389 године. Користећи раздор између византијског цара Јозана и сина му Андроника, Бајазит потчинио себи у многоме византијску царевину. Он освојио Бугарску, Македонију, Тесалију и многе друге земље. Године 1402, после Ангорске битке, Бајазит би одведен у ропство од стране монголског завојевача Тамерлана, где и умре 1403. године.
7. Валахија - југозападни део садашње Румуније (Влашка). Мошти Свете Петке беху тада у Видину (на Дунаву).
8. О томе се говори у Житију Св. царице Милице и Св. Деспота Стефана Високог, под 19. јулом. Опис преноса моштију Св. Петке из Бугарске у Србију. тј. из Видина у Београд, дао је Григорије Цамблак (око 1404. године).
9. Царовање Сулејмана II представља најсјајнији расцват турске моћи. Турци га сматрају за свог највећег владара и зову га "Величанствени".
10. Василије Лупул - владар Молдавски од 1634. до 1654. године.
11. Партеније I - патријарх Цариградски од 1639. до 1644. године.
12. Јаш - главни град Молдавије, једне од придунавских кнежевина, која са Валахијом сачињавају данашњу Румунију.
13. Опширно Житије Св. Петке на словенском језику написао је у 14. веку блажени Јевтимије, патријарх Трновски, кога је Бугарска Црква недавно унела у календар својих светитеља (житије објавио Стојан Новаковић у Starine, K, Загреб 1877, стр. 53-59).
14. Свети Лин, први епископ Римски; припада Седамдесеторици апостола. Спомен његов 5 новембра и 4 јануара.
15. Нерон - римски цар од 54 до 68 године после Христа; један од најсвирепијих, најуображенијих и најразвратнијих римских царева. Он подигао прво гоњење хришћана у Риму; у његово време пострадаше и свети апостоли Петар и Павле.

16. Мелија или Кимела - град у Галији, Француској, близу данашње Нице, на југу Француске.
17. Тимир или Трир - многољудни, напредни град у северној Галији.
18. Морави, Моравијани - Словенско племе, у границама данашње Чехословачке.
19. Аркадије - син и наследник Теолосија Великог, управљао источном половином царевине (395-408 године); Хонорије такође син и наследник Теодосија Вел. управљао западном половином царства (395-422 год.)
20. Силван је код Римљана сматран за бога шума, поља и стада.
21. Обретење моштију светих мученика било је у јуну 395. или 396.
22. Свјатослав Свјатоша (тако назван због своје побожности) на крштењу добио име Панкратије, а у монаштву Никола. Био син Чернјиговског кнеза Давида Свјатославича и унук Кијевског и Чернјиговског кназа Свјатослава Јарославича, који подиже свету, Богом саздану, цркву Печерску.
23. Спомен његов Црква празнује 19. новембра.
24. То би 1107. године.
25. Варлаам је био први игуман Кијевопечерског манастира; а био је син првог кијевског бојара Јована. Спомен његов Црква празнује 19. новембра.
26. Преподобни се упокојио 14. октобра 1143. године. Његове свете мошти нетљено почивају у пештери преподобног Антонија.

15. ОКТОБАР

ЖИТИЈЕ И СТРАДАЊЕ СВЕТОГ СВЕШТЕНОМУЧЕНИКА ЛУКИЈАНА,
презвитера Антиохијског

СВЕТИ Лукијан је рођен од благочестивих родитеља у граду Самосату[1] у Сирији. У својој двадесетој години он остаде сироче, и сво имање што му остаде од родитеља он раздаде сиромасима, а сам отиде у град Едесу к исповеднику Макарију, и под његовим руководством он ревносно изучаваше Свето Писмо. При томе он вођаше строг подвижнички живот. Вина никада пио није већ само воду; јео је једанпут дневно, и то суви хлеб са водом; каткад по читаву недељу ништа окушао није. Велики део времена он провођаше у молитви и сузама, желећи се удостојити блаженства оних који плачу. Волећи молчаније, он срце своје храњаше богоразмишљањем свагда, а лице му бејаше тужно. Но када му је ваљало говорити, из његових су се уста изливали потоци божанске мудрости Светог Писма, које је он непрестано изучавао, осим кад се кратком сну предавао. За свој свети подвижнички живот и за ревносно и богомудро ширење Еванђеља међу Јеврејима и незнабошцима, учени Лукијан би удостојен свештеничког чина у Антиохији. Ту он основа школу, сабра мноштво ученика, и постаде наставник двоструке мудрости, књижевне и духовне: он ученике своје учаше и разумевању Божанскога Писма и живљењу у врлинама. При томе он написа многе поучне књиге, и од тога се као од неког рукодеља издржавао и сиротињу помагао. Он врло велику услугу учини Цркви тиме што према јеврејском тексту исправи многа места у Светам Писму, која јеретици сходно своме наопаком учењу беху искварили. На овом и у овом човеку Божјем бејаше толика благодат Божја, да када је ишао кроз град, за неке је бивао видљив а за неке невидљив.

Када се слава о Лукијановим врлинама пронесе на све стране, дознаде за њега злочестиви цар Максимијан Галерије. Желећи да свету веру искорени и уништи у источним покрајинама, Максимијан мучаше и убијаше хришћане, нарочито мудре и знамените учитеље хришћанске. Безаконик је мислио: ако сруши стубове црквене, онда ће и сама Црква убрзо пасти. У то време он већ беше убио светог Антима Никомидијског и светог Петра Александријског.[2] А чувши и за светог Лукијана, он нареди да га пронађу и доведу на мучење. Лукијан пак, као човек, бојећи се да не поклекне у мукама, кријаше се од оних који га тражаху. Но неки свештеник Панкратије, који

живљаше у Антиохији и беше присталица јереси Савелијеве, а који давно завиђаше великој слави Лукијановој, каза царевим посланицима где се Лукијан крије, и као Јуда предаде на смрт невинога. Свети Лукијан би пронађен и одведен у Никомидију на мучење.

У то време љути мучитељ се толико разјари на хришћане да, као други Ирод, убијаше и малу хришћанску децу. Желећи да идоложртвеним јестивима оскврнави децу, он нареди да им се та јестива насилу мећу у уста. Али деца, научена Светим Духом, не хотијаху примити те гадости, и због тога их убијаху. Два високородна детета, два рођена брата, научена не толико од родитеља колико од Бога, веома се гнушаху идолопоклонства. Дозвавши их к себи, мучитељ их стаде наговарати благим речима и саблажњавати слатким јестивима идолских жртава, да би их навео да окусе од њихових демонских поганштина. Но дечаци се чврсто супроћаху, и одбијајући јестива говораху: Родитељи су нам завештали да не окушамо ова јестива, јер који окуси, тај ће разгњевити Христа.

Тада мучитељ нареди да дечаке немилосрдно бију прућем; а они, као зрели људи, с великим трпљењем подношаху мучење. Онда један од блиских цару рече: Срамота би било да мала деца, која су недавно из пелена изашла, својим трпљењем победе римског цара. Велики царе, дај ми ту децу, и ја ћу их научити да поштују богове. - Цар му даде децу. А он одмах начини маст од љуте слачице, обрија деци главе, намаза их том љутом машћу, и затвори у врело купатило; од тога им се главе запалише као пламеном огњеним обузете или као муњом поражене, и оба дечака скончаше у тим мукама. Најпре паде мртав млађи брат; а старији, видевши мртвог брата, ускликну: Победио си брате мој, победио! Бог ти је помоћник! - После тога и он, целивајући тело мртвога брата, предаде дух свој.

Ово се догоди у Никомидији, куда су светог Лукијана водили на мучење. У то време свети Лукијан беше у Кападокији, на путу за Никомидију. Угледавши у Кападокији војнике који се из страха од мучења беху одрекли Христа, свети Лукијан их стаде саветовати да трпељиво подносе мучења, и говораше им: О, стида вашег огромног!

о, срамоте ваше велике! Ви као војници свагда жртвујете у рату здравље своје за цара земаљског и временог, и душе своје полажете за њега; а за небеског и вечног Цара Христа не хтедосте јуначки стајати, и не само себе поштедисте него се и Њега одрекосте! Расудите: каква вам је корист слушати цара земаљскога? И размислите: колику штету себи нанесосте не послушавши Цара Небескога? Ради сујетне славе и части ви ринусте себе у такву погибао; а ради Господа свога, који крв Своју проли за нас и слугама Својим уготови неисказана блага, ви не желите да претрпите привремене муке, да бисте вавек царовали с Њим. Постидите се мале деце и слабих жена, које се показаше храбрије од вас: јер оне, јуначки стојећи за Господа свога, показаше се као храбри мужеви, а ви, уплашивши се мука, пострадасте као жене и мала деца. Шта ће бити с вама када вас Христос позове на суд Свој?

Чувши то, војници се опет обратише ка Христу с покајањем и пођоше на муке, срцем и устима исповедајући свесвето име Господа Исуса Христа. И би тада око четрдесет војника убијено за Христа. Тако свети Лукијан својим слаткоречивим и благодати Божје испуњеним језиком опет обрати ка Христу отпале од Христа и укрепи их на мученички подвиг.

Када Лукијана доведоше у Никомидију, он тамо нађе много познатих хришћана и својих ученика, који бојећи се гоњења беху у великом страху. Неки се од њих скриваху, а неки намераваху одрећи се хришћанства, плашећи се љутих мучења и смрти. Свети Лукијан их силном речју својом охрабри и учини чврстима у вери, да се не би бојали оних који убијају тело а душе не могу убити (Мт. 10, 28).

За ученицу светог Лукијана девицу Пелагију казују ово: трагали су за њом да је изведу на мучење за Христа; а она, бојећи се да јој не одузму девичанство, баци се са високог прозора, и павши на земљу разби се и издахну; њој верни одадоше поштовање као мученици.[3]

Пошто Максимијан беше чуо да Лукијан има тако пријатно лице, тако допадљиво говори, да сваки који га гледа и слуша неизоставно постаје хришћанин, побоја се незнабожни цар да и сам не постане хришћанин разговарајући са Лукијаном лице у лице. Зато, када Лукијана доведоше к њему, он стаде разговарати с њим на извесном растојању, кроз завесу. Испрва он обећа Лукијану много

дарова и почасти. А када се светитељ насмеја његовим преварним и лукавим речима, тада му Максимијан поче претити новим мукама. Но свети Лукијан се ни најмање не уплаши од његових претњи. Цар га оида баци у тамницу, у којој свети страдалник претрпе многа и разноврсна страдања: окивали су га у окове, тукли оштрим камењем, дуго и дуго морили глађу и жеђу. Но између осталих мучења беше и једно овако: све удове тела његова истргоше из зглобова, па га полеђушке положише на оштро комаће од разбијених црепова, на чему он лежаше четрнаест дана. А када дође празник Богојављења, светитељ зажеле да се он и сви хришћани што беху с њим причесте светим Тајнама Христовим. Он се помоли Богу да му испуни жељу, и Бог удеси те, непажњом стражара, неки од верних сабраше се к светом Лукијану у тамницу и донесоше хлеб и вино. Тада свети Лукијан рече ученицима својим и свима хришћанима што беху тамо: Окружите ме и будите црква, јер верујем да је Богу пријатнија жива црква неголи сграђена од дрвета или камена. - А када сви окружише светог Лукијана, он рече: Одслужимо литургију и причестимо се Божанственим Тајнама. - Тада га ученици упиташе: Где ћемо, оче, ставити хлеб за вршење Светих Тајни, пошто немамо стола? - А он, лежећи окован на комаду црепа с лицем окренутим горе, рече: Ставите их на моје груди, и биће живи престо живоме Богу. - И тако у тамници на грудима светитељевим би одслужена Божанствена литургија свима прописаним молитвама, како ваља и треба, и сви се причестише светим Божанственим Тајнама.

Сутрадан посла цар слуге да дознаду, је ли још жив Лукијан. А када слуге улажаху на тамничка врата, свети Лукијан угледавши их три пута узвикну: Хришћанин сам! - И са тим речима предаде дух свој у руке Христа Бога.[4]

Слуге известише цара Максимијана да је Лукијан већ умро. Цар нареди да се тело његово баци у море. Слуге поступише по царевом наређењу: привезавши камен, они вргоше многонапаћено тело светог Лукијана на пучину морску. И остаде оно у мору тридесет дана. После тога свети мученик се јави једноме од својих ученика, коме беше име Гликерије, наређујући му да иде на обалу морску, узме тело његово и погребе. Гликерије оде са другим хришћанима на обалу да тражи светитељево тело. И гле, они угледаше на мору

делфине где носе на себи нетљено тело мученико̀во; допловивши до обале они га положише на сувом месту. Тада верни с радошћу узеше тело светог мученика и чесно сахранише.

Много година касније света царица Јелена, мајка Константина Великог, подиже над гробом светог мученика Лукијана цркву у славу Бога, Јединога у Тројици, коме и сада од нас нека буде слава, част и поклоњење кроза све векове. Амин.

ЖИТИЈЕ ПРЕПОДОБНОГ ОЦА НАШЕГ ЈЕВТИМИЈА НОВОГ Солунског

ПРЕПОДОБНИ Јевтимије, у свету Никита, родио се 823. године у месту Опсо, близу града Анкаре, у Галатији.[5] Никитини родитељи Епифаније и Ана беху људи богати и веома побожни, те служаху као живи пример побожности не само за суграђане него и за све житеље суседних покрајина. Они беху жалостиви, кротки, гостољубиви и милостиви према сиромасима, и уопште пуни свих хришћанских врлина. Син тако благочестивих родитеља, Никита се од самог рођења испуни благодати Светога Духа, и зато још од најранијег детињства бејаше кротак, честит, послушан и покоран родитељима; клонио се обичних игара и волео да често иде у цркву. Дете Никита беше у седмој години када му умре отац. Тако мати његова остгне са њим и са још две кћери, Маријом и Епифанијом. Развијених умних способности, Никита убрзо постаде ревносан помоћник својој мајци у домаћим и породичним бригама. Према постојећим законима мајка је морала дати Никиту у војску. И као војник, Никита је био својој мајци велика потпора у сваком погледу. Престарела мајка, да би скинула са себе кућни терет, изабра свом сину, по промислу Божјем, за невесту паметну и скромну девојку Ефросинију, кћер богатих и чувених родитеља. Са њом Никита ступи у брак. Кроз неко време Бог благослови њихов брак, те им се роди ћерчица, која на крштењу доби име Анастасија. После тога Никита, сматрајући да је дете довољна утеха и за његову мајку и за његову жену, донесе одлуку да остави породицу и да се сав посвети служби Богу у монашком чину. Као оправдање, ове одлуке служило

му је још и то, што је његова удата сестра Марија живела у њиховој родитељској кући, те ће бити помоћница мајци.

Празник Крстовдан беше последњи дан који Никита проведе у кругу своје породице. А сутрадан, на дан светог мученика Никите, он остави своју породицу заувек, рекавши да иде да види свога коња који је пасао на ливади. И породица дуго није знала стварни разлог што је Никита напустио родитељски дом.

Међутим Никита, обилазећи многа места и посетивши многе подвижнике, стиже напослетку на неприступачне висине Олимпа,[6] где се у то време подвизавао чувени подвижник преподобни Јоаникије Велики.[7] Једном се код овог великог подвижника сабра велика гомила људи, жељних да чују од њега реч поуке. У тој гомили неприметно стајаше и млади Никита. Богоносни отац Јоаникије прозре пламену жељу Никитину за монашким животом, његову будућу славу и успех у врлинама, и пожеле да пред свима обелодани врлину, дотада скривену у Никити. - Ко је то што се у световном оделу тако смело опходи са другима? - притворно упита Јоаникије монахе сабране код њега. - Не знамо, одговорише му они. - Тај младић је рђав човек: он је убио човека; узмите га и вежите! - узвикну с притворним гњевом Јоаникије. Монаси с чуђењем гледаху младића и питаху се између себе: је ли стварно он убица? - А младић, који још пре монаштва беше стекао послушност и смиреност, изјави на сав глас да је стварно убица, да заслужује тешку казну и да је готов да радо прими окове. - Оставите га! рече старац монасима, ја га окривих пред вама као убицу, само ради пробе. Када он у младости, и у свету, још не искусивши наш монашки живот, из послушности објављује себе кривим за такав злочин, онда какве ли ће он врлине извршити када постане монах?

Саслушавши то, смирени Никита оде од светог Јоаникија. Њему би јасно да ако остане близу Јоаникија, међу његовим монасима, он неће моћи избећи славу коју је тако мрзео још у детињству свом, и због које је побегао и из свог родног места. А други старац, по имену Јован, који живљаше далеко од Јоаникија, с радошћу прими дошавшег к њему Никиту, и давши му поуке о подвизима монашког живота, убрзо га обуче у ангелски лик монашки, и даде му при постригу име Јевтимије.

Пошто код старца Јована проведе много времена и научи се од њега скитском безмолвију и подвижништву, Јевтимије по наређењу свога учитеља оде у општежићни манастир Писадинон, да се у њему научи од стараца подвизима општежићног монаштва. Игуман те обитељи Николај, који са великом благоразумношћу управљаше својим општежићем, прими новог ученика и одреди му испрва најнижа послушања. Јевтимије не узропта против тога, иако та послушања беху скопчана и са великим трудовима: он их је сматрао као прави лек за своје младо тело. Помисли на остављену супругу, сроднике и богатство, узбуђиваху његову душу не једанпут. Али, вршећи ова послушања, Јевтимије је могао тешити себе Спаситељевим речима: Сваки, који остави кућу, или браћу, или сестре, или оца, или матер, или жену, или децу, или земљу, имена мога ради, примиће сто пута онолико, и добиће живот вечни. Који љуби оца или матер већма него мене, није мене достојан (Мт. 19, 29; 10, 37). А када се Јевтимију дешавало да при вршењу најнижих послушања добије грдње и поруге, он је то подносио без роптања и с радошћу. Помоћу такве послушности, смирења и труда, Јевтимије успе да уђутка у себи све зле страсти.

Очврснувши у врлинама општежићног живота, преподобни Јевтимије реши да иде у пустињу, да се тамо у безмолвију, у усамљеничком молитвеном тиховању још више приближи Богу. Ваљало му је проћи још тај пут строгог безмолвија. У то време надалеко се беху прочули Атонски, Светогорски подвижници, и преподобни Јевтимије одлучи да иде к њима. Своју намеру он откри једноме од великих подвижника Олимпа, старцу Теодору. Свети старац благослови ревносног монаха на нови пут, и знајући да међу живима већ нема старца Јована, од кога Јевтимије прими свој први постриг, он га обуче у велики ангелски образ.[8] Осам дана након тога преподобни Јевтимије већ беше спреман за пут, напуштајући Олимп после петнаестогодишњег боравка на њему. Доби он и сапутника - монаха Теостирикта, који такође беше жедан виших подвига монашких.

Пут са Олимпа на Атон водио је преко Никомидије. Сгигавши у Никомидију, преподобног Јевтимија обрадова вест да су му у родитељском дому живи сви укућани, које он некада остави.

Желећи да им олакша тугу због свог одласка, он им посла овети крст са поруком да више нема њиховог рођака Никите већ постоји монах Јевтимије, који и њима саветује да следују његовом примеру. Добивши од њега такву вест, његови укућани испрва плакаху, али доцније, укрепљени помоћу одозго, одлучише да следују примеру преподобног Јевтимија. Осим кћери преподобнога, која се у то време удаде, све оне постадоше монахиње.

Стигавши на Атон, преподобни Јевтимије стаде усрдно извршавати устав тамошњег манастирског живота. А Теостирикт, не подносећи тегобе и злопаћења строгог безмолвног живота, врати се на Олимп. Преподобни пак Јевтимије на своме подвижничком попришту удружи се са неким монахом Јосифом, који се пре доласка његовог подвизавао на Атону. Но убрзо млађи постаде учитељ старијем. Једнога дана преподобни Јевтимије рече Јосифу: Брате, пошто се ми, будући у части, по речима Давида (Пс. 48, 13), нарушењем заповести изједначисмо са стоком и лишисмо се високородства, онда сматрајмо себе за стоку и у току четрдесет дана хранимо се једино травом, поникавши к земљи као животиње. Може бити, очистивши се помоћу овога, ми ћемо повратити своју, по слици и прилици Божјој красоту.

Јосиф пристаде на овај предлог, и они обојица проведоше четрдесет дана трпећи жеђ и зиму, глад и жегу. Једва би прођен овај нови ступањ лествице хришћанских врлина, а преподобни Јевтимије предложи своме саподвижнику следеће: Оставимо сада, добри Јосифе, злопаћење безкровног живљења; закључајмо се у некој пештери, и нека нико од овдашњих монаха не зна где смо; поставимо себи закон, као да нам је од Бога дошао: да ни ја ни ти не излазимо из пештере за три године. А ако у току тих трију година умре један од нас двојице, онда ће он заиста бити блажен, као човек који је до краја живота размишљао о смрти, и ова ће му пештера бити гроб. Ако пак буде воља Божја да ми обојица останемо живи, онда ће умрети, уколико је то могуће, наше страсти и телесне жеље, и ми ћемо се изменити на боље.

Јосиф пристаде и на овај предлог. Подвижници нађоше пештеру, закључаше се у њој, и једва на једвите јаде одржаваху свој живот жиром и кестењем што су расли крај пештере. Сав живот

њихов прохођаше у највећим подвизима, као што су: свуноћно стајање на молитви, непрекидни пост, стална клечања, спавање на голој земљи, провођење времена у пештери без паљења огња. Држећи строго ћутање, они и кад би проговорили, разговарали су једино о молитви и другим душекорисним стварима. Кроз годину дана у подвижника не беше чак ни вете хаљине, која би их могла заштитити од мноштва разноврсних инсеката који су њиховим телима причињавали неподношљиве муке. То беху, у потпуном смислу речи, мученици без гоњења. Но по истеку године, саподвижнику Јевтимијевом понедостаде снаге да и даље носи крст страдања који добровољно беше узео на себе. Изнурен, монах Јосиф остави преподобног Јевтимија. Међутим преподобни Јевтимије после тога још појача своје подвиге. Но многа искушења он доживе ту од злог духа. Јер, по дејству његовом, Јевтимија испрва спопаде жалост и туга због брата Јосифа; затим страх од усамљености; напослетку га стадоше узнемиравати гордељиве помисли поводом узвишеног монашког пута који је он прошао. Но сва ова, као и многа друга искушења, преподобни Јевтимије победи.

Пошто испуни свој завет о трогодишњем боравку у пештери, преподобни Јевтимије напусти пештеру. Иза пештере пак њега су давно очекивали многи подвижници, који беху чули о њему од Јосифа и желели су да га подражавају. Давши им поуке, преподобни Јевтимије опет крену на Олимп, куда га је звао старац Теодор који га је обукао у велику схиму, да би заједно са њим отпутовао на Атон. Старчева молба би испуњена. Дошавши опет на Атон, преподобном Јевтимију паде у део нови подвиг еванђелски: да служи старцу Теодору, ослабелом и онемоћалом од дугог подвижништва. Преподобни Јевтимије сам сазида нову келију за старца Теодора, и са великим усрђем служаше му у њој. То трајаше све дотле док болесни старац, услед неподношљивих болова, не отпутова у Солун по лекарску помоћ. Тамо се он и упокоји. Преподобни Јевтимије га сахрани у цркви Св. Созонта.

Љубав према преминулом старцу побуди преподобног Јевтимија да иде у Солун и поклони се његовом гробу. Скоро сви житељи Солуна, одавно слушајући о врлинама преподобног Јевтимија, изађоше му у сретање, да га поздраве и добију благослов.

Но преподобни се кратко задржа у Солуну. Живот у граду наруши му безмолвије. Он изађе из Солуна и, слично Симеону Столпнику,[9] узиђе на столп који се налазио недалеко од града. Са тог стуба преподобни поучаваше све који му долажаху. Проведе он на стубу доста дуго време, учећи народ врлинском животу и исцељујући од неизлечивих болести. Затим он поново зажеле да се врати на Атон своме ранијем безмолвију. Растајући се са Солуном преподобни Јевтимије, по савету Солунског архиепископа Теодора, прими ђаконски чин, да би се могао сам, помоћу "Припремљених Дарова", причешћивати у пустињи Пречистим Христовим Тајнама.[10]

Преподобни Јевтимије не остаде дуго на Атону, јер не нађе жељено безмолвије. Пређашња пустиња бејаше густо насељена новим подвижницима. Сазнавши да се у њиховој средини појавио "освећени" подвижник, они га стадоше често посећивати ради његових савета и поука. Тада преподобни Јевтимије дође поново у Солун, где би рукоположен за презвитера, па онда изабра себи ново уточиште - ненасељено острво, звано "Ново острво". Тамо се он удаљи са два монаха, своја једномишљеника: Симеоном и Јованом Коловим. По Божјем попуштењу на то острво нападоше Сарацени. Допловивши на две лађе, они заробише монахе и поведоше их са собом као робље. Користећи се погодним ветром, варвари с радошћу дигоше једра и отпловише. Али њихова радост би краткога века. Лађа, на којој се налажаху заробљени монаси, изненада стаде насред мора и никако се не могаше покренути с места, док друга пловљаше потпуно слободно. Један од варвара схвати прави разлог тога и рече својим друговима: Зар смо ми толико неразумни да нисмо у стању схватити, да се ово догоди с нама због насиља над слугама Божјим? Ако не желимо да се подавимо у мору, пустимо их што пре на слободу!

Другови његови одмах пристадоше: сви они падоше к ногама светих заробљеника и молише их за опроштај, који тог часа добише. После тога дотле непокретна лађа, сама крену с места и брзо стиже до опустошеног острва. Три житеља његова поново добише слободу. И мољаху они варваре да им врате њихове, иако ништавне ствари, но за њих, као пустињаке крајње неопходне. Међутим свирепи

варвари, малочас наказани прстом Божјим, не осврнуше се на њихову молбу. Због тога им и би суђено да поново осете на себи ову силу карајуће деснице Божје. Јер када беху насред мора, изненада дуну супротан ветар и наново притера њихове лађе уз напуштено острво. Разуме се, сада већ нису могли одбити молбе преподобних. Само један од варвара, љут што морају да врате отете ствари, дохвати Јована Колова и немилосрдно га бијаше, док га његови другови не зауставише. Присутан свему томе, свети Јевтимије кротко примети: Арапи! да сте нас пустили на слободу не чинећи неправду, ви бисте мирно стигли у своју отаџбину; а сада, учинивши неправду брату, ви сте тиме увредили Бога, и брзо ћете увидети како је велико то зло.

Испуњење овог пророчанства варвари доживеше за кратко време. На мору их нападоше војне лађе римске, и одведоше у ропство управо ону лађу на којој се налазио онај што изби преподобног Јована Колова; а друга лађа, мимо сваког очекивања, спасе се. Тако и међу незнабожним варварима бише прослављени три велика мужа, који целог живота свог прослављаху Бога.

После тога ова три подвижника разиђоше се на три стране: преподобни Јован се насели у такозваној Сидирокавсији, преподобни Симеон оде у Грчку, а преподобни Јевтимије пређе у Врастаму. Ту се он срете са својим пређашњим саподвижником, преподобним Јосифом. Пред тога, ту се око преподобног Јевтимија сабра много и друге братије о Господу. Преподобни им начини келије, а сам се настани у једном рову. Понекад је он излазио из свога рова и посећивао братију; а понекад, из љубави према безмолвију, узлазио на врх Атона, и тамо, беседећи у молитвама с Богом, он до те мере очисти ум свој и срце, да се удостоји Божанствених виђења и откривења. И тамо он једном чу глас који му говораше: Јевтимије! иди у Солун: тамо у горама, на истоку од града, наћи ћеш врх, звани Перистера, и на њему извор воде; ту ћеш угледати храм светог апостола Андреја Првозваног, који је сада претворен у тор за овце; очисти то место и оснуј на њему манастир: ту ће многи наћи спасење. Ја ћу ти помоћи у свему. Ти не треба више да остајеш у пустињи у борби с демонима, јер се они удаљише од тебе, давно побеђени твојим врлинама.

Извршујући Божје наређење, преподобни остави врх Атона, и узевши са собом два монаха, Игњатија и Јефрема, крену са њима у Солун. Овога пута Солун га срете "као ангела сишавшег с неба". Распитавши се за место звано Перистера, преподобни узе пратиоце и с њима крену на указану му гору, и тамо стварно нађе тор овчији. Али нико од тамошњих хришћана није знао да је ту постојао храм. Преподобни горко плака, видећи тако обесвећење светиње. А кад он поче са раскопавањем, убрзо се показа сав темељ храма. Тада мештани, поражени прозорљивошћу старца, с радошћу узеше на себе трошкове око васпостављања заборављеног храма. Тако би подигнут храм светог апостола Андреја, са побочним малим олтарима: с десне стране - у част светог Јована Претече, а с леве - у име светог Јевтимија Великог. При подизању храма преподобни је лично имао много мука и тегоба. Јер по пакости демона: једном се срушише скеле око грађевине, другом се одвали тек подигнута лева страна грађевине. При таким неприликама преподобноме није било лако убеђивати зидаре да продуже посао. Проводећи ноћи у молитвама, преподобни се дању није одвајао од радника, дајући им пример својим сопственим радом. Најзад, у години 863. храм би завршен. Крај храма, по жељи мештана, ускоро ниче и манастир, који се касније прослави мноштвом монаха својих. Новим монасима преподобни даваше многа поучења; говораше им о опасностима од ђавола; указиваше им средства за Избегавање тих опасности; величаше светост труда; осуђиваше пороке и призиваше врлинама.

Браћо, говораше преподобни Јевтимије монасима, непријатељ наш ђаво, као лав ричући ходи и тражи да прождере онога који не ради на своме спасењу, стога будимо трезни и стражимо (ср. 1 Петр. 5, 8). Ако смо се одрекли света, онда одсецимо жеље телесне; ако смо распели тело своје и обукли се у смрт Господњу, онда се немојмо заносити телесним уживањима, него духом да ходимо; ако смо се ради Царства Небеског обукли у ангелски лик, онда смо дужни и живети као ангели; ако стварно љубимо Господа, онда смо дужни држати заповести Његове. Да радимо својим рукама, јер од беспосличења и лењости ми изнемогавамо и слабимо, и тада неродност и оскудица постају наш неминовни удео: Ко затире кућу своју, наследиће ветар (Приче Сол. 11, 29), каже Премудри; а

апостол Павле вели: Ко неће да ради, нека и не једе (2 Сол. 3, 10). Негујте смиреност, љубав, послушност према настојатељу; имајте поверење у њега и ништа не скривајте од њега: исповедајте му своје помисли, и на тај начин очишћавајте своје срце и ум, јер то је пут спасења.

Слушајући преподобног Јевтимија, монаси његове обитељи говораху да је сам Дух Свети удахнуо у њега Божанску благодат, као што ју је удахнуо у свете апостоле. Међу новим монасима бејаше и Василије, касније архиепископ Солунски, благодарећи коме сачувао се до нашег времена спомен о подвизима преподобног Јевтимија. Он прича о Божанској ревности којом су горели монаси нове обитељи, подстицани светим пастирем. Тако, на пример, када је у њихову обитељ случајно доспела једна јеретичка књига, они су је одмах спалили.

За свој побожни живот преподобни Јевтимије се удостоји дара прозорљивости и дара чудотворства. Тако, горе споменути Ваоилије, казује, да је њему преподобни Јевтимије предсказао да ће бити епископ. У трећи дан после пострижења, преподобни долази к њему у цркву, где је он као новопострижени монах дужан био провести седам дана, и говори му: Василије, премда сам и недостојан дара прозорљивости, али пошто си ти и остали ради спасења душе прибегли под руководство моје недостојности, то је свеблаги Господ благоволео даровати и мени неку капљу благодати, да бих, провидевши шта ће се десити с вама, могао говорити вам оно што је корисно по ваше спасење. Дакле, знај, ти ћеш се из љубави према наукама скоро удаљити из манастира и бићеш епископ; али и тада сећај се мене као оца свог, и обитељи наше, и братије.

Из Житија преподобног Јевтимија, састављеног архиепископом Василијем, јасно се види колику је он љубав и страхопоштовање имао према успомени онога чије подвиге и чудеса, која је сам видео, описује. Ево неколико од тих чудеса. Једном када Василије са братом Јованом безмолвником бејаше у пустињском месту, и њима прећаше смрт од глади и изнурености, к њима се изненада јави преподобни Јевтимије и храном коју донесе поткрепи им снагу, те су могли продужити свој пут. Другом приликом исти Василије налажаше се са преподобним далеко од манастира, и преподобни

му одједанпут саопшти да овога тренутка одлазе из манастира два брата, Јован и Антоније, због свађе њихове са осталом братијом. У Солуну, за време свог подвизавања на стубу, преподобни Јевтимије изагна ђавола из једнога човека. И многа друга чудеса учини свети Јевтимије, од којих је једна видео сам описатељ његовог житија, а о другима је слушао од других лица.

Много је монаха примило постриг од преподобног Јевтимија. Много је он и мирских људи својим подвизима и чудесима привукао у монаштво. Његовим старањем и бригом много је манастира поникло на Олимпу, Атону и у Солуну.

Најзад, после четрдесет две године од напуштања родитељског дома, преподобни Јевтимије на своју радост постриже у монаштво и своје сроднике и сроднице. Сроднике он узе у свој манастир, а за сроднице подиже нови женски манастир. За настојатељицу овог манастира би постављена сестра преподобнога, која у светој схими доби име Ефимија. Поверивши оба ова манастира бризи Солунског митрополита Методија, преподобни ради безмолвија опет узиђе на свој пређашњи стуб близу Солуна. Но када је требало да из временог живота пређе у вечни покој, Господ доведе преподобнога близу врха Атона, где је он обавио своје најузвишеније подвиге.

Обавештен унапред о дану свога престављења, преподобни Јевтимије на дан преноса моштију светог Јевтимија Великог,[11] седмога маја, позва код себе на трпезу братију најближих Атонских манастира, отпразнова с њима овај дан, и опрости се с њима. Идућег дана, никоме ништа не говорећи, он узе са собом само монаха Георгија, и оде са Атона у једно усамљено место, звано "Свештено острво". На том острву он се у једној пештери подвизавао око четири месеца, па се готово здрав упокоји 15. октобра 889. године.

Након две године монаси Перистера, желећи да им утодник Божји и после смрти буде заштитник обитељи, послаше по тело његово на Свештено острво јеромонаха Власија и инока Павла. Стигавши тамо, они нађоше тело светог Јевтимија где лежи у истој пештери у којој се упокојио. Труљење се уопште не беше коснуло његовог тела, премда је и лежало тамо врло дуго. Наредне године 13. јануара свете мошти преподобнога бише пренесене у град Солун, где и сада почивају.2

Молитвама преподобног и богоносног оца нашег Јевтимија, да се избавимо и ми сви од душевних и телесних недуга, и да се удостојимо Царства Небеског у Христу Исусу, Господу нашем, коме приличи свака слава, част и поклоњење са беспочетним Његовим Оцем и Светим Духом, кроза све векове. Амин.

Зато се преп. Јевтимије Нови назива Солунски. Град Солун уживао је заштиту и заступништво преподобног Јевтимија, како за живота његова тако и по смрти, и у њему се збивала многа чудеса од светих моштију преподобнога.

СПОМЕН СВЕТИХ МУЧЕНИКА САРВИЛА и ВЕВЕЈЕ[12]

СВЕТИ Сарвил живљаше у време цара Трајана,[13] и испрва бејаше идолски жрец у Едесу,[14] а затим научен хришћанској вери од једног благочестивог хришћанског епископа, он се крсти заједно са својом сестром Вевејом. Оптужен кнезу Едеском као хришћанин, Сарвил му предстаде на суд, и би штаповима бијен. Но свети Сарвил силовито изобличаваше кнеза и доказиваше ништавност незнабожачких богова; а разјарени кнез у бесу свом наређиваше те седам пута вешаху мученика на справу за мучење; и сваки пут га воловским жилама бише, гвозденим гребенима стругаше, и свећама палише. А светитељ, сав устремљен к Богу, мољаше се, и Господ сила му ублажаваше болове. Видећи јуначко трпљење светитељево, мучитељ нареди да му клинце забијају у главу, због чега све спопаде ужас. Видевши то, сестра мученикова Вевеја изјави да је и она хришћанка. Због тога је кнез подврже мукама, па је баци у тамницу. Светом пак Сарвилу одераше кожу, но видевши да он још дише, кнез нареди те и њему и Вевеји одсекоше главе.[15] Тада верни узеше тела њихова и предадоше их земљи.

СПОМЕН ПРЕПОДОБНОГ ОЦА НАШЕГ САВИНА,

епископа Катанског

БЛАЖЕНИ Савин због многих врлина својих би изабран за епископа у Катани.[16] Али после извесног времена он се повуче у пустињу, пошто је више волео усамљеничко молитвено тиховање. И тамо се предаде великим и тешким подвизима: молитве, поста, бдења и гладовања. Због тога се удостоји дара чудотворства и прорицања. И благодаћу Божјом он болесне исцељиваше, ђаволе изгоњаше и будућност предсказиваше. И многе он поукама својим убеди да оставе свет и родитеље своје, и да служе Христу у монашком звању. И пошто богоугодно поживе, он у миру сконча, предавши дух свој Господу;[17] тело пак његово би предано земљи, и даје исцељења вернима.

СПОМЕН СВЕГОГ ОЦА НАШЕГ
ВАРСА ИСПОВЕДНИКА,
епископа Едеског

О ОВОМ светом подвижнику и исповеднику пише блажени v Теодорит Кирски (у својој "Црквеној Историји", IV, 16). Опширније о њему видети под 25. августом: Спомен светих Исповедника Едеских.

СПОМЕН СВЕТОГ ОЦА НАШЕГ
ЈОВАНА,
епископа Суздаљског

СВЕТИ Јован од младости беше монах. Због светог живота свог он би 1340. године постављен за епископа Суздаљског. Необично добар и милосрдан, он се заузимао код кнезова да се сиромашним сељацима смање намети; за болеснике оснивао је болнице, а за

изнемогле старе људе збрињавалишта; ревносно се трудио на ширењу вере Христове међу незнабожним Моравима, и многе незнабошце привео Христу. Преставио се 1373. године. Свете мошти његове почивају у Суздаљској саборној цркви.

НАПОМЕНЕ:

1. Самосат - главни град Сиријске покрајине Комагане, на западној обали реке Еуфрата; сада се назива Самсат.
2. Спомен светог Антима Црква празнује 3. септембра, а светог Петра Александријског 25. новембра.
3. Спомен њен Црква празнује 8. октобра.
4. Свети Лукијан скончао 312. године.
5. Галатија - планинска, али родна покрајина Мале Азије, између Фригије, Витиније, Понта и Кападокије, Анкира - један од главних градова Галатије (данашњи главни град Турске Анкара).
6. Олимп - гора у Малој Азији, на граници између Фригије и Витиније.
7. Преподобни Јоаникије Велики подвизавао се на гори Олимпу у половини деветога века. Спомен његов Црква празнује 4. новембра.
8. Тојест велику схиму.
9. Спомен његов 1. септембра.
10. Пошто непосвећенима није допуштено узимати Христове Тајне својим рукама, то свети Јевтимије прими ђаконско рукоположење, да би се сам могао причешћивати у пустињи "Припремљеним Даровима" за болеснике.
11. Преподобни Јевтимије Велики подвизавао се у петом веку; спомен његов 20. јануара. За разлику од њега, преподобни Јевтимије Солунски назива се "Нови".

12. Ови свети Мученици, брат и сестра, спомињу се и 29. јануара (где видети мало опширније о њима).
13. Римски цар Трајан царовао од 98. до 117. године.
14. Едес - град у Киликији, југоисточној покрајини Мале Азије.
15. То је било почетком другога века.
16. Катана - древни град на источној обали Сицилије.
17. Упокојио се око 760. године.

16. ОКТОБАР

ЖИТИЈЕ И СТРАДАЊЕ СВЕТОГ МУЧЕНИКА ЛОНГИНА КАПЕТАНА

КАДА ГОСПОД наш Исус Христос, по неисказаној милости Својој, благоволи спасти нас од погибли Својим добровољним страдањем, крстом, смрћу и васкрсењем, тада један капетан по имену Лонгин, родом из Кападокије, налазећи се под влашћу Пилата, би одређен да са својим војницима служи при страдању и

распећу Господа Христа. Видевши чудеса која се збиваху због Христа: земљотрес, помрачење сунца, отварање гробова, васкрсавање мртваца и распадање камења, капетан Лонгин исповеди да је Христос - Божји Син. О томе божанствени евангелист Матеј овако говори: А капетан и који с њим чуваху Исуса видевши да се земља тресе и шта би, поплашише се врло, говорећи: заиста овај беше Син Божији (Мт. 27, 54). Овом Еванђелском казивању црквено предање додаје, да је Лонгин био онај војник који копљем прободе ребра распетоме Господу Исусу Христу и од истекле крви и воде доби исцељење болесним очима својим.

Тај исти Лонгин са војницима би од Пилата постављен да чува стражу код гроба у коме је лежало животворно тело Исуса Христа. А када Господ свеславно васкрсе из гроба и Својим чудесним васкрсењем препаде стражаре,[1] тада Лонгин и два војника коначно повероваше у Христа, и постадоше проповедници Васкрсења Христова: јер они известише Пилата и главаре свештеничке о свему што се догодило. А главари свештенички саставши се са старешинама начинише веће, и дадоше војницима довољно новаца, да би они утајили Васкрсење Христово, говорећи им: кажите: ученици Исусови дођоше ноћу и украдоше га кад смо ми спавали (Мт. 28, 11-13). Но Лонгин не узе новац и не хте скривати чудо, него још усрдније стаде сведочити о њему, и сведочанство његово беше истинито. Зато и Пилат и сво Јеврејско збориште омрзнуше Лонгина, и сав гњев овој, који раније беше уперен против Христа, они сада окренуше на Лонгина. Јер Лонгин отворено и јасно проповедаше да је Христос истинити Бог, и да је он, Лонгин, очевидац Његове животворне смрти и васкрсења. Због таквог сведочанства, непријатељи васкрслог Господа Христа решише да убију Лонгина, само тражаху повод за то и згодну прилику, али не налажаху: јер Лонгин беше најстарији међу војницима, и човек попгген, и познат самом ћесару.

Када Лонгин сазнаде за њихову злу намеру, он вољаше да буде одбачен од њих и да остане са Христом, него ли да живи у насељима Јеврејским. И он збаци са себе војнички чин, одело и појас, па узевши са собом два пријатеља своја, који имађаху исту ревност за Христа, уклони се од мешања с народом, и сав се посвети служби

Богу. Примивши крштење од светих апостола, Лонгин ускоро напусти Јерусалим и са своја два пријатеља отпутова у Кападокију. И тамо постаде проповедник и апостол Христов, и многе обрати од заблуде к Богу. Затим напусти град и стаде живети на имању свога оца, водећи безмолвни живот - у посту и молитвама.

Убрзо сазнаде сво зборипгге Јеврејско у Јерусалиму, да Лонгин шири своје учење по целој Кападокији и јавља сведочанство о васкрсењу Христовом. Тада главари свепггенички и старешине Јеврејске, пуни зависти и гњева, отидоше к Пилату са многим иоклонима и молише га да упути ћесару у Рим тужбу против Лонгана: да се одрекао војничког чина, да се одметнуо од Римске власти и да буни народ у Кападокији проповедајући им другог цара. Пилат, примивши поклоне, пристаде на молбу Јевреја и упути ћесару Тиберију[2] писмо, у коме тешко оптужи Лонгина. Са тим писмом Пилатовим Јевреји послаше од себе много злата ћесару, и самим тим купише смрт светоме Лонгину: јер од ћесара Тиберија ускоро стиже наређење да Лонгин буце кажњен смрћу као противник ћесарев. Пилат одмах посла војнике у Кападокију, да одсеку главу Лонгину и да је донесу у Јерусалим као очигледан доказ Јеврејском збориште да је Лонгин погубљен. Усто, на молбу богомрских Јевреја, Пилат нареди да убију и она два војника, који заједно са Лонгином напустише војничко звање, и тамо у Кападокији заједно с њим проповедају Христа.

Када војници стигоше у Кападокију, они стадоше марљиво распитивати о Лонгину где живи. Дознавши да он борави на имању свога оца, они похиташе тамо, правећи се као да иду к Лонгину, не да га убију него да му укажу извесне почасти. Јер они се бојаху да им се Лонгин не измакне из руку, и они се врате празни к онима који су их послали. Зато им и беше жеља да га тајно ухвате.

Међутим свети Лонгин, пун Духа Божијег, сазнаде шта му се спрема: јер њему би откривено Богом да му се припрема мученички венац. И он изиђе сам у сусрет војницима, и љубазно их дочека чесним речима. А они, не познавајући га, питаху: Где је Лонгин који некада беше капетан? - А због чега вам он треба? упита их Лонгин са своје стране. - Војници одговорише: Чусмо да је он добар човек, па хоћемо да га посетимо; ми смо војници, а он је био капетан у војсци,

зато и хоћемо да га видимо. - Тада им Лонгин рече: Молим вас, господо моја, свратите код мене у моју кућу и одморите се мало од пута, а ја ћу известити Лонгина о вама, јер знам где живи, па ће он сам доћи к вама, пошто не станује далеко одавде.

Војници свратише код Лонгина, и он приреди велико угошћење. А кад наступи вече, војници, веома весели од вина, казаше Лонгину због чега су послани. Но претходно га молише и клетвом заклеше, да никоме не ода ту тајну, бојећи се да неко не обавести о томе Лонгина, и овај им побегне. И говораху војници: Ми смо послани да одсечемо главу Лонгину и двојици његових пријатеља, јер такво наређење дође Пилату од ћесара.

Чувши да и пријатеље његове ишту да убију, Лонгин посла по њих брзо, позивајући их код себе. Сам пак не хте казати војницима, док не дођу његови пријатељи, да је он Лонгин. А кад војници заспаше, Лонгин стаде на молитву, и сву ноћ ту усрдно се мољаше Богу припремајући се за смрт. А када свану, војници, журећи да што пре крену, молише Лонгина да им, као што је обећао, покаже онога кога траже. Лонгин им на то рече: Причекајте мало, господо моја; послао сам по њега, и он ће одмах доћи к вама. Верујте ми да ће онај кога ви иштете, сам предати себе у ваше руке, само причекајте.

Затим Лонгин сазнаде да његови пријатељи иду: одмах им изиђе у сретање, и загрливши их целива их и рече им: Радујте се, слуге Христове, а моји саратници! радујте се заједно са мном, јер се приближи весеље наше, дође време разрешења нашег од телесних уза: ето, сада ћемо заједно предстати Господу кашем Исусу Христу. И Онога кога видесмо страдајућа, распета, погребена, и васкрсла са славом, - Њега ћемо сада опет видети где седи с десне стране Бога, и науживаћемо се гледањем славе Његове.

Рекавши то својим пријатељима, Лонгин их обавести да су од Пилата и Јеврејског Синедриона дошли војници да их убију због сведочења о васкрсењу Христовом. А кад они то чуше, веома се обрадоваше што ће се удостојити мученичког венца и што ће скоро предстати Господу своме, кога од све душе заволеше. Затим, уводећи своје другове к војницима, Лонгин рече: Ево вам Лонгина и његова два пријатеља! Ја сам Лонгин кога ви иштете, а ово су два

моја пријатеља, који заједно са мном видеше васкрсење Христово и повероваше: чините дакле с нама што вам је наређено од оних који су вас послали.

Чувши то војници се запрепастише, и с почетка не повероваше да је он Лонгин. Затим уверивши се да је то заиста он, њих обузе стид и не хоћаху да погубе свога добротвора. Међутим Лонгин их приморава да изврше што им је наређено; и говораше: За моју љубав према вама, ви ми не можете боље захвалити него да ме брзо пошаљете Господу моме, кога одавно желим да видим. - Затим, обукавши се у беле погребне хаљине и показавши руком на оближњи брежуљак, Лонгин нареди укућанима својим да тамо сахране тело његово и тела двојице пријатеља његових. После тога, помоливши се и давши свима присутнима последњи целив, Лонгин и два његова пријатеља[3] преклонише под мач главе своје. И војници, одсекавши им главе, узеше са собом главу светога Лонгина и одоше; а тела светих бише чесно погребена на месту које указа сам свети Лонгин.

Војници пак, стигавши у Јерусалим, предадоше Пилату чесну главу светога Лонгина, као сигуран доказ Пилату и Јеврејима да је Лонгин заиста убијен. А они, видевши главу светитељеву, наредише да је баце изван града, и она се дуго ваљаше на ђубришту, док је ђубрем не затрпаше. Али Господ који "чува све кости"[4] угодника Својих, сачува целу у ђубришту и главу светога Лонгина. И када Господу би угодно да прослави пред људима на земљи слугу Свога, кога већ беше прославио пред анђелима на небу, Он откри свету главу његову на следећи начин. Једна жена хришћанка, удовица из Кападокије, ослепи на оба ока, и дуго искаше помоћи од лекара, али је не доби. После тога она намисли да отпутује у Јерусалим и да се тамо поклони светим местима, иштући Божију помоћ ослепелим очима својим. Узевши сина свог јединца, она крену на пут, и син је вођаше све до Јерусалима. Но кад стигоше у Јерусалим, син се њен разболе, и после неколико дана умре. Удовица би силно уцвељена смрћу свога сина; и горко плакаше због двоструке слепоће своје: јер се лиши и очију и сина, који јој беше као светлост за очи њене и вођ њен у слепоћи њеној. И док она неутешно плакаше и горко туговаше, њој се у виђењу јави свети Лонгин и утеши је, обећавши јој

да ће јој и сина њеног у слави небеској показати и светлост очима њеним даровати. И исприча јој све о себи: како је био при страдању, распећу, погребењу и васкрсењу Христовом; како је затим проповедао у Кападокији Христа, и пострадао за Њега са друговима својим. При томе он јој нареди да иде изван града и да тамо на ђубришту нађе његову главу, затрпану ђубретом. И још јој рече: Теби је предодређено да је нађеш ради твога исцељења.

Утешивши се у тузи, удовица устаде и замоли да је одведу изван града; и онима који је вођаху говораше: Где видите ђубриште са много ђубрета, тамо ме ставите. - Они тако и поступише. Нашавши велико ђубриште, они је тамо доведоше. И она поче рукама својим разгртати ђубре и претурати: иако ништа очима не виђаше, она велику веру имађаше у светитељеве речи које јој је у виђењу говорио: И до промислу Божјем, она одмах доби оно што је тражила, и изненада угледа сунчеву светлост: јер јој се очи отворише, и она угледа главу светитељеву у ђубришту. И обрадова се она не толико сунчевој светлости коју виде, колико глави светитељевој коју нађе и због које прогледа. И прослављаше она Бога и величаше слугу Његовог, светог Лонгина.

Узевши главу светитељеву и целивавши је, она је однесе у кућу у којој становаше. Омивши чесну главу, она је помаза миришљавим мастима, и толико се радоваше проналажењу овог духовног блага, да и заборави на своју жалост због умрлог сина. Идуће пак ноћи свети Лонгин јој се опет јави у великој светлости, доводећи к њој сина њеног у блиставом свадбеном руху. И очински га загрливши, светитељ јој рече: Погледај, жено, сина свога, због кога толико тугујеш и плачеш! погледај, у каквој је сада части и слави! погледај, и утеши се! Бог га је уврстио у Небеске Чинове, који се налазе у Царству Његовом. А ја га сада узех од Спаситеља, и он никада неће бити удаљен од мене. Узми, дакле, главу моју и тело сина твога, и сахрани их у једном ковчегу; и не плачи више за својим јединцем, и нека се не смућује срце твоје; јер велика слава, радост и бескрајно весеље дани су њему од Бога.

Када жена чу то, она журно устаде и положи главу светог мученика у један ковчег са телом умрлог сина свог; и затим се врати кући својој, славећи и хвалећи Бога. Стигавши у своју постојбину,

она на чесном месту сахрани тело сина свога и главу светог мученика,[5] и при томе говораше у себи ово: Сада знам да онима који љубе Бога све иде на добро (ср. Рм. 8, 28): исках очи телесне, а са њима нађох уједно и очи душевне. Туга ме беше заробила због смрти сина мога; а сада га имам на небу, предстоји Богу у слави са пророцима и мученицима; с њима се он свагда радује, и са Лонгином у Царству Христовом носи крст - знамење победе - усред Ангела, и као ученик Лонгинов радосно пева: Заиста Божји Син овај беше, и јесте, и биће: Царство Његово - Царство је свих векова, и владавина Његова у сваком нараштају и нараштају: Њему слава вавек. Амин.[6]

СПОМЕН ПРЕПОДОБНОГ ОЦА НАШЕГ МАЛА

ПРЕПОДОБНИ Мал остави свет, богатства и сроднике и отиде у пуста и ненасељена места. Тамо се строго подвизаваше, радујући се посту и бдењу и другим злопаћењима. Лице му је радошћу зрачило и радост изазивало. Именом Христовим чињаше разна чудеса: губаве очишћаваше, демоне изгоњаше, слепима вид даваше. Тако за живота. А када се упокоји, тело његово точаше миро, и постаде и остаде извор исцељења од неизлечивих болести и сваковрсних недуга. Тако Господ прославља оне који Њега прослављају.

СПОМЕН ПРЕПОДОБНОГ ОЦА НАШЕГ ЛОНГИНА ТРУДОЉУБИВОГ

МОНАХ Кијево-Печерски из четрнаестог столећа. Био је вратар у манастиру, и толико је имао чисто и облагодаћено срце, да је увек знао, с каквим мислима неко улази у манастир, и с каквим опет други излазе из манастира. Чудотворне мошти преподобнога Лонгина почивају у Теодосијевим пештерама.

СПОМЕН СВЕТИХ МУЧЕНИКА
ЛЕОНТИЈА, ДОМЕТИЈА, ТЕРЕНТИЈА и ДОМНИНА

ОВИ свети мученици пострадаше за Христа скончавши у огњу.

СПОМЕН ПРЕПОДОБНОГ ОЦА НАШЕГ
САВИНА

РАВНОАНГЕЛНИ подвижник отац Савин у миру се упокојио.[7]

СПОМЕН СВЕТИХ МУЧЕНИКА
ДВА ВОЈНИКА,
пострадалих са Светим Лонгином Капетаном

СПОМЕН СВЕТЕ БЛАГОВЕРНЕ
ЕВПРАКСИЈЕ

У СВЕТУ - Ефросинија, кнегиња Псковска. Супруга Псковског кнеза Јарослава Владимировича, који заведен од латинских бискупа, ожени се Немицом. Остављена, кнегиња Ефросинија основа у Пскову женски манастир светог Јована Претече, замонаши се и би настојатељица. Позвана ради виђења с бившим супругом у Ливонски град Оденце, она сконча мученички од руке свога пасторка 1243. године 8. маја. Свете мошти њезине почивају у Претечином манастиру у Пскову.

НАПОМЕНЕ:

1. Еванђелист то овако описује: Анђео Господњи сиђе с неба, и приступивши одвали камен од врата гробних и сеђаше па њему. А лице његово беше као муња, и одело његово као снег. И од страха његова уздрхташе се стражари, и постадоше као мртви (Мт. 28, 2-4).
2. Тиберије царовао од 14. до 37. године. За време његово распет је Господ Исус Христос.
3. По подацима из старине, то су били: Исавр и Афродисије; спомен њихов 19. априла.
4. Псал. 33, 21.
5. Чесна пак рука светога Лонгина налази се у Риму, у цркви светога Петра.
6. Житије светога Лонгина написао је свети Исихије, презвитер Јерусалимски (+ 434. год.), који је документа о мученику нашао у библиотеци светог Васкрсења, и по њима саставио Житије, из кога се види да је мученик посечен 16. октобра.
7. Можда се ради о истом преподобном Савину који се спомиње 15 октобра.

17. ОКТОБАР

СПОМЕН СВЕТОГ ПРОРОКА
ОСИЈЕ

СВЕТИ пророк Осија беше син Веириjин из племена Исахарова.[1] Живео је овај богомоћни пророк и пророковао на преко 800 година пре Христова Рођења. Речи његове богонадахнуте налазе се у књизи његовој, која садржи 14 глава. Укоравао је много Израиљ и Јуду због идолопоклонства, прорицао казну Божију за грехе, пропаст Самарије и Израиља због богоодступништва, али и милост Божију колену Јудину. Прорицао укидање и престанак старозаветне жртве и укидање суботе (уместо које је Христос установио недељу), и долазак Господа, и богатство дарова, које ће Он донети Собом на земљу. Тако у његовој књизи пише за старозаветну синагогу јеврејску: "И укинућу сваку радост њезину, светковине њезине, младине њезине и суботе њезине и све празнике њезине" (Ос. 2, II).[2] Живео до у дубоку старост,[3] и мирно се упокојио.

СТРАДАЊЕ СВЕТОГ ПРЕПОДОБНОМУЧЕНИКА АНДРЕЈА КРИТСКОГ

ПРОЂЕ доста времена откако престадоше многобројна жестока гоњења Цркве Христове од стране незнабожних и непобожних царева и кнезова. По престанку гоњења Црква Божија, као на плодоносној земљи, напојена чесном крвљу слугу Божјих, рашири се по свима крајевима земље. И у дому Господњем настаде мир и јединство вере, цветаше побожност, учвршћиваху се у људима добре нарави, извршиваху се заповести Господње, и верни живећи у врлинама напредоваху из силе у силу. Тада ђаво, завидећи томе, стаде тражити нове начине да одврати људе од Христа. И он смисли: да људе одвраћа од Христа, не отворено, него прикривено, вешто под видом ревности по Богу. Зато и изазва иконоборство: да би људи, одбацујући икону Христову, уствари одбацивали самога Христа, јер све што бива икони односи се на онога чији је лик изображен на икони. У том смеру, ненавидник спасења људског ђаво нахушка на гоњење светих икона цара Константина, не оног равноапостолног који просвети свет вером Христовом, него другог, званог Копроним, тојест Поганоимени.[4] А би назван тако зато што при крштењу свом опогани купељ својом погани, а потом к Цркву Христову оскврнави својом безбожном јересју иконоборском. Њега ђаво подстаче, те безумни цар стаде говорити: да хришћанима не приличи клањати се иконама и поштовати их, јер је то незнабожачко идолопоклонство. Безумник није схватао да, ако је нека ствар рђава и штетна по душу, онда је и њена слика рђава и штетна по душу, и треба је забранити; а ако је ствар добра и корисна по душу, онда је и слика дотичне ствари добра и корисна по душу. Незнабожачки богови су зло и штетни по душу, зато је и забрањено поштовати их. Исто тако и слике њихове, изображења њихова су ствар зла и штетна по душу, зато Закон Божји и забрањује поштовати их. Свет је Гоепод Бог наш Исус Христос, свете су и слуге Његове, и веома корисни по душе наше, као што и

Давид рече: Мени веома драгоцени бише пријатељи твоји, Боже (Пс. 138, 17). Зато су и изображења, иконе Господа и драгоцених пријатеља Његових - којима Он вели: Ви сте пријатељи моји (Јн. 15, 14) - свете и веома корисне по душе наше, и лш смо дужни поштовати их, знајући да поштовање, указивано иконама, прелази на онога који је изображен на њима.

Не схватајући то, безумни и безакони цар Копроним, посла у све крајеве свога царства наређење: да се иконе избаце из домова Господњих, и да се нико не дрзне држати иконе у дому свом. При томе цар пређаше страшним мукама и смрћу овима који се не буцу покорили његовом наређењу. И настаде у Цркви Божјој велика невоља, туга и сета. Многи од верних, бојећи се страшне претње цареве, бегаху и скриваху се: градови опустеше, људи се разбежаше по пустињама; а од оних који остадоше: неки се потчињаваху царевом наређењу и престадоше се клањати светим иконама, а други, чврсто држећи предања Светих Отаца, неустрашиво се супроћаху иконоборцима, и зато их стављаху на разне муке. Сви затвори, тамнице и дубоке јаме беху пуни тада не разбојника, не лопова, не злочинаца, него епископа, свештеника и других побожних људи.

У то време на острву Криту бејаше један благочестив и богобојажљив човек, по имену Андреј. Он се беше одрекао света и славе његове и презрео све радости света: и узевши крст свој он иђаше тесним путем који води к небу, и многе привођаше таквом богоугодном животу. Чувши да у Цариграду безакони Копроним, ради новог јеретичког богохулног иконоборачког учења, држи по затворима многе свете, Андреј се распали ревношћу вере и љубави ка Христу и отпутова у Цариград. Тамо он, ничега се не бојећи, јуначки и веома неустрашиво поучаваше народ отворено да се не да завести царевим речима и јеретичким учењем. Оне пак који беху чврсти у вери Андреј сокољаше и подстицаше на истинско исповедање вере и трпљење мука.

Када Андреј виде како исповеднике Христове због поштовања светих икона иконоборци, по царевом наређењу, неке љуто бију жилама, неке огњем жегу, некима очи ваде, некима руке и ноге одсецају - би веома потресен. И не могући то више подносити Андреј хитно оде к цркви светог мученика Маманта, где се у то време налазио цар са мноштвом својих велможа и дворјана. И прогуравши се кроз силан свет у цркви он дође до самога цара, неустрашиво стаде пред њега, и громким гласом викну: Зашто се ти, царе, називаш хришћанин и слуга Христов, а иконе Христове газиш и многа зла слугама Његовим чиниш?

Андреј хтеде да продужи реч своју, али цар нареди да га ухвате. И слуге одмах полетеше на Андреја, и једни га ухватише за главу, други за руке, а трећи за рамена и одећу, и бацивши га на земљу, они га стадоше тући, по земљи вући и ногама газити. Цар пак, желећи да се покаже тобож милосрдан, нареди да престану тући Андреја; и изишавши из цркве, дозва га к себи, и стаде сам говорити с њим. Откуда теби, упита га цар, толика смелост, те си бестидно дошао да ме у лице грдиш? Је ли то из безумља, или са неким планом? Или

ради тога, да би постао познат мени? - Андреј одговори: Ја ово чиним не из безумља, нити са неким планом, нити из какве сујетне славе да бих постао познат теби, јер све то што ти имаш у свету, ја презирем као ништарију и сматрам као дим. Него ја чух за твоје пагубно учење, којим ти одричеш поштовање светих икона, и гониш православну Цркву Божију. Због тога, ревност за дом Божји поједе ме (ср. Пс. 68. 10), и ја дођох овде издалека, да или усаветујем тебе или умрем за Христа мог. И када је Он, Господ мој, умро за мене, онда ја, лик Његов, нисам ли дужан умрети за лик Његов = за икону Његову? - Цар на то рече Андрејy: Какво је то беснило и безумље ваше одавати славу бесмртнога Бога дрвету, бојама, камењу, и не послушати оно што је Бог наредио преко Мојсија, не градити себи лика ни слике? Откуда у вас расте то безумље, да се ви тако очигледној истини противите, и сами себе гурате у погибао? Веруј ми, ја ћу тебе мучити не због истине, не због Христа, него због твоје бестидне смелости и противљења.

Свети Андреј, не могући трпети такву хулу, рече: Проклета главо, зар не страда за Христа онај који страда за његове иконе? Зар срамота коју наносиш икони, не прелази на Онога чији је лик на њој? Зашто ви оне који срамоте и ниподаштавају ваше царске слике и статуе сурово кажњавате смрћу? Ви који сте прах, данас постојите а сутра ће вас нестати, ипак, желите да вам се преко ваших слика одаје поштовање. А много је већи грех посегнути на слику Христову = на икону Христову, јер срамота нанесена икони Христовој јесте срамоћење самога Христа, чији је лик на икони изображен.

И када свети Андреј хтеде да објасни, да је Бог преко Мојсија заповедио не градити слике ни ликове које би људи сматрали као богове, цар му не даде да више говори, и рече: Када се цареви гњеве због својих слика, онда се они далеко више гњеве када их неко грди у лице.

И одмах нареди цар да обнаже светог Андреја и бију без милости. А када светитељ јуначки отрпе то бијење, цар га стаде ласкавим речима наговарати да се повинује његовом злочестивом наређењу. А свети Андреј, подигавши очи к небу, рече: Не дај Боже, да се ја одрекнем Христа мог у светој икони Његовој. Ти царе, боље је да се бавиш војним стварима и да управљаш народом, него да Христа и слуге Његове гониш.

Тада цар нареди да Андреја поново немилосрдно бију, те се крвљу његовом земља обагри. А неки од присутних, да би се додворили цару, стадоше се камењем бацати на Андреја, и разбише му уста камењем, и ребра поломише. Најзад, после многих мучења светитељ би бачен у тамницу. Ту он проведе неко време, и учвршћиваше у побожности верне који му долажаху.

Потом цар нареди да Андреја изведу из тамнице и опет муче на исти начин као и пре. И док преподобног исповедника тако мучаху, тело му се распадаше и дробљаше. Најзад, везавши га за ноге, они га кроз град вуцијаху по земљи ка месту где злочинце кажњавају смртном казном, да би и њега тамо погубили, по наређењу мучитеља. А када тако светитеља вуцијаху преко пијаце,

један јеретик, по закимању трговац рибом, дознавши због чега муче светитеља, нахушкан ђаволом, дохвати секиру и пресече мученику ногу, и тиме прекрати многострадални пут светог мучеиика, јер од тога мученик одмах издахну.[5]

Тело свето!1 Андреја би бачено у провалију међу лешеве злочинаца, и лежаше тамо преко дванаест недеља. По Божијем пак наређењу тамо стадоше са разних страна долазити ђавоимани: они изнесоше из провалије и исред лешева тело светог Андреја и погребоше га на свештеном месту, и тог часа, као награду за то, добише исцељење. И на гробу светог Андреја, молитвама његовим многи болесници добијаху исцељење: јер свети Андреј има слободу пред Богом и моли се за све нас, предстојећи заједно са светима престолу Господњем вавек. Амин.

СТРАДАЊЕ СВЕТИХ БЕСРЕБРНИКА
КОЗМЕ и ДАМЈАНА
и са њима: ЛЕОНТИЈА, АНТИМА и ЕВТРОПИЈА (ЕВПРЕПИЈА)

ИМАЈУ троји свети врачи - бесребрници, по имену Козма и Дамјан. Једни од њих родише се од оца незнабошца и мајке Теодотије, побожне хришћанке; они се мирно упокојише,[6] и бише сахрањени на месту званом Фереман.[7] Други живљаху у Риму, и окончаше од руке завидљивог учитеља њиховог, који их преваром заведе у гору тобож да беру лековито биље, па их тамо поби камењем.[8] А ови трећи, чији спомен сада вршимо, беху из Арабије, лекари по занимању. Но када примише веру Христову, они стадоше бесплатно лечити безбројно мноштво болесника, и то не неким травама или другим куваним лековима, него силом Христовом: јер проходећи градове и села, они Христа проповедаху и именом Његовим све болеснике исцељиваху.

Слављени свуда због свог учења и својих чудеса, ови свети лекари бише ухваћени од игемона, за царовања злочестивих царева Диоклецијана и Максимијана, гонитеља и мучитеља хришћана. Доведени у град Киликију, ови свети врачи Козма и Дамјан предстадоше игемону Лисију. Игемон их најпре распитиваше за њихова имена, отаџбину и веру, па их онда стаде приморавати да идолима принесу жртву. Али пошто они не хтедоше то учинити, већ неустрашиво Христа исповедише, игемон нареди да их најпре бију без милости и бездушно. Затим их свезане баци у дубину морску. Но они се силом Божјом спасоше од потопљења, јер их анђео Господњи раздреши уза и изведе здраве на

копно. Видевши то, игемон нареди да их доведу пред њега, и упита их: Реците ми, каквом се врачбином спасосте из мора? Јер и ја хоћу да последујем вашем учењу. - Они одговорише: Ми смо хришћани, и никакву врачбину ми нити знамо нити потребујемо, него имамо силу Христову, која нас избавља од сваке беде, и која спасава свакога ко призива пресвето име Христово.

После тога свети мученици бише одведени у тамницу. Сутрадан их изведоше из тамнице, и мучитељ нареди те их у огањ вргнуше, али они и у огњу остадоше неповређени: јер огањ изгуби своју природну силу, и не дотаче их се, нити их повреди. Веома зачуђен, игемон нареди да свете лекаре обесе и да их немилосрдно муче. Затим слуге, по наређењу мучитеља, бацаху камење на њих, да их убију, али камење се одбијаше од њихових тела као од стене и падаше на оне који га бацаху и њих убијаше. После тога стрелама стрељаху свете мученике, но и стреле се одбијаху од њих, ни најмање их не повређујући, а устрељиваху оне који их пуштаху. Најзад видећи да су страдалци непобедиви, игемон их осуди на посечење мачем. И посечени бише за Христа свети бесребрници Козма и Дамјан, са друга три хришћанина: Леонтијем, Антимом и Евтропијем (по другима: Евпрепијем). И сви они бише погребени заједно. Они не само за живота, него и после смрти имађаху дар да чине многа чудеса, јављајући се болесницима и исцељујући их. Молитвама њиховим нека и ми добијемо исцељење наших душевних и телесних болести. Амин.

СПОМЕН ПРЕНОСА МОШТИЈУ СВЕТОГ И ПРАВЕДНОГ ЛАЗАРА ЧЕТВОРОДНЕВНОГ

ГЛАВНО празновање светог Лазара је у Лазареву Суботу уз Часни Пост. Под данашњим датумом празнује се пренос светих моштију његових са Кипра[9] у Цариград. Цар Лав Мудри сазида огроман и прекрасан храм светом Лазару у Цариграду и пренесе му мошти у тај храм 890. године. Када после близу хиљаду година откопаше гроб Лазарев у граду Китију[10] на Кипру, нађоше мермерну плочу, на којој је стајало написано: "Лазар Четвородневни, пријатељ Христов".

СПОМЕН ПРЕПОДОБНОГ ОЦА НАШЕГ АНТОНИЈА ЛЕОХНОВСКОГ

СИН Тверских бојара. Најпре се подвизавао као отшелник у пустоши Рубљеви, на петнаестак километара од Новгорода. Затим је он на Леохнови, у близини језера Илмења, основао манастир Преображења Господња. А кад Швеђани нападоше на тај крај, преподобног Антонија позва у Новгород Новгородски митрополит Исидор 1161. године, где преподобни Ангоније и оконча у својој 85. години у цркви светог евангелиста Луке. Свете мошти његове бише 1620. године пренесене у Леохновски манастир.

НАПОМЕНЕ:

1. Пророк Осија живео у царству Израиљском и пророковао у дане Осије, Јоатама, Ахаза и Језекије - царева Јудејских, и у дане Јеровоама II, цара Израиљског. Од светих пророка савременици му беху: Исаија, Михеј и Амос.
2. Види још Осија 6, 1-3.6; 11, 1.9-11; 13, 3-15; 14, 1-9.
3. Пророчко служење Осијино трајало је преко 60 година.
4. Цар Константин V Копроним владао од 741. до 775. године.
5. Свети Андреј пострада 767. године.
6. Спомен њихов празнује се 1. или 25. новембра; ср. и 1. јула.
7. Фереман се налазио у Азији, на два дана хода од Амида; разрушен од Турака при заузимању.
8. Пострадали у време цара Карина, 284. године; спомен њихов празнује се 1. јула.
9. Свети Лазар је по васкрсењу свом остао у животу још тридесет година, као живи сведок Спаситељеве Божанске свемоћи и Његове власти над смрћу, и као очигледан доказ нашег свеопштег васкрсења из мртвих на дан Страшнога Суда. Свети Лазар је био епископ на острву Кипру, где се попут апостола много потрудио у проповедању Еванђеља и ширењу хришћанства. Као епископ био је удостојен посете Божије Матере, и добио од ње омофор, начињен њеним пречистим рукама. Свети Лазар се на Кипру мирно упокојио, и тамо сахрањен био.
10. Китиј - град на јужној обали острва Кипра, близу данашњег местанца: Ларнака. То је Један од девет старих феничанских градова. По њему се и цело острво називало код Јевреја Хетим. Доцније, као и други градови Кипра, био заузет од Грка.

18. ОКТОБАР

ЖИТИЈЕ СВЕТОГ АПОСТОЛА И ЕВАНЂЕЛИСТА ЛУКЕ

СВЕТИ Еванђелист Лука беше родом из Антиохије Сиријске. У младости он добро изучи грчку философију, медицину и живопис. Он одлично знађаше египатски и грчки језик. У време делатности Господа Исуса на земљи Лука дође из Антиохије у Јерусалим. Живећи као човек међу људима, Господ Исус сејаше божанско семе спасоносног учења свог, а Лукино срце би добра земља за то небеско семе. И оно проклија у њему, ниче и донесе стоструки плод. Јер Лука, гледајући Спаситеља лицем у лице и слушајући Његову божанску науку, испуни се божанске мудрости и божанског знања, које му не дадоше ни јелинске ни египатске школе: он познаде истинитог Бога, верова у Њега, и би увршћен у Седамдесет апостола, и послат на проповед. О томе он сам говори у Еванђељу свом: Изабра Господ и других Седамдесеторицу, и поапа их по два и два пред лицем својим у сваки град и место куда шћаше сам доћи (Лк. 10, 1). И свети Лука, наоружан од Господа силом и влашћу да проповеда Еванђеље и чини чудеса, хођаше "пред лицем" Господа Исуса Христа, светом проповеђу припремајући пут Господу и убеђујући људе да је на свет дошао очекивани Месија.

У последње дане земаљског живота Спаситељевог, када Божански Пастир би ударен и овце се Његове од страха разбегоше, свети Лука се налажаше у Јерусалиму, тугујући и плачући за Господом својим, који благоволи добровољно пострадати за спасење наше. Али се његова жалост убрзо окрену на радост: јер васкрсли Господ, у сами дан Васкрсења Свог јави се њему када је с Клеопом ишао у Емаус, и вечном радошћу испуни срце његово, о чему он сам подробно говори у Еванђељу свом (Лк. 24, 13-35).

По силаску Светога Духа на апостоле, свети Лука остаде неко време са осталим апостолима у Јерусалиму, па крену у Антиохију, где је већ било доста хришћана. На том путу он се задржа у Севастији,[1] проповедајући Еванђеље спасења. У Севастији су почивале нетљене мошти светога Јована Претече. Полазећи из Севастије, свети Лука је хтео да те свете мошти узме и пренесе у Антиохију, али тамошњи хришћани не дозволише да остану без тако драгоцене светиње. Они допустише, те свети Лука узе десну руку светога Крститеља, под коју је Господ при крштењу Свом од Јована преклонио Своју Божанску Главу. Са тако скупоценим благом

свети Лука сгимсе у свој завичај, на велику радост антиохијских хришћана. Из Антиохије свети Лука отпутова тек када постаде сарадник и сапутник светог апостола Павла. То се догодило у време Другог путовања светога Павла.[2] Тада свети Лука отпутова са апостолом Павлом у Грчку на проповед Еванђеља. Свети Павле остави светога Луку у Македонском граду Филиби, да ту утврди и уреди Цркву. Од тога времена свети Лука остаде неколико година у Македонији,[3] проповедајући и ширећи хришћанство.

Када свети Павле при крају свог Трећег апостолског путовања поново посети Филибу, он посла светог Луку у Коринт ради скупљања милостиње за сиромашне хришћане у Палестини. Скупивши милостињу свети Лука са светим апостолом крену у Палестину, посећујући успут Цркве, које су се налазиле на острвима Архипелага, на обалама Мале Азије, у Финикији и Јудеји. А када апостол Павле би стављен под стражу у Палестинском граду Кесарији, свети Лука остаде поред њега. Не напусти он апостола Павла ни онда, када овај би упућен у Рим, на суд ћесару. Он је заједно са апостолом Павлом подносио све тешкоће путовања по мору, подвргавајући се великим опасностима (ср. Д. А. 27 и 28 глава).

Дошавши у Рим, свети Лука се такође налазио поред апостола Павла, и заједно са Марком, Аристархом и неким другим сапутницима великог апостола народа, проповедао Христа у тој престоници старога света.[4] У Риму је свети Лука написао своје Еванђеље и Дела Светих Апостола.[5] У Еванђељу он описује живот и рад Господа Исуса Христа не само на основу онога што је сам видео и чуо, него имајући у виду све оно што предаше "први очевидци и слуге речи" (Лк. 1, 2). У овом светом послу светог Луку руковођаше свети апостол Павле, и затим одобри свето Еванђеље написано светим Луком. Исто тако и Дела Светих Апостола свети Лука је, како каже црквено предање, написао по налогу светог апостола Павла.[6]

После двогодишњег затвора у узама римским, свети апостол Павле би пуштен на слободу, и оставивши Рим он посети неке Цркве које је био основао раније. На овоме путу свети Лука га је пратио. Не прође много времена а цар Нерон подиже у Риму

жестоко гоњење хришћана. У то време апостол Павле по друга пут допутова у Рим, да би својом речју и примером ободрио и подржао гоњену Цркву. Но незнабошци га ухватише и у окове бацише. Свети Лука и у ово тешко време налажаше се неодступно поред свог учитеља. Свети апостол Павле пише о себи као о жртви која је већ на жртвенику. Ја већ постајем жртва, пише у то време свети апостол своме ученику Тимотеју, и време мога одласка наста. Постарај се да дођеш брзо к мени: јер ме Димас остави, омилевши му садашњи свет, и отиде у Солун; Крискент у Галатију, Тит у Далмацију; Лука је сам код мене (2 Тм. 4, 6.10).

Врло је вероватно да је свети Лука био очевидац и мученичке кончине светог апостола Павла у Риму. После мученичке кончине апостола Павла свети Лука је проповедао Господа Христа у Италији, Далмацији, Галији, а нарочито у Македонији, у којој се и раније трудио неколико година. Поред тога благовестио је Господа Христа у Ахаји.[7]

У старости својој свети Лука отпутова у Египат ради проповеди Еванђеља. Тамо он благовестећи Христа претрпе многе муке и извршивши многе подвиге. И удаљену Тиваиду он просвети вечном светлошћу Христова Еванђеља. У граду Александрији он рукоположи за епископа Авилија на место Аниана, рукоположеног светим Еванђелистом Марком. Вративши се у Грчку, свети Лука устроји Цркве нарочито у Беотији,[8] рукоположи свештенике и ђаконе, исцели болесне телом и душом.

Светом Луки беше осамдесет четири година, када га злобни идолопоклоници ударише на муке Христа ради и обесише о једној маслини у граду Тиви (= Теби) Беотијској. Чесно тело његово би погребено у Тиви, главном граду Беотије, где од њега биваху многа чудеса. Ту су се ове свете чудотворне мошти налазиле до друге половине четвртога века, када бише пренесене у Цариград, у време цара Констанција, сина Константиновог.

У четвртом веку нарочито се прочу место где су почивале чесне мошти светога Луке, због исцељивања која су се збивала од њих. Особито исцељивање од болести очију. Сазнавши о томе цар Констанције посла управитеља Египта Артемија[9] да мошти светога Луке пренесе у престоницу, што и би учињено веома

свечано.[10] У време преношења ових светих моштију од обале морске у свети храм, догоди се овакво чудо. Неки евнух Анатолије, на служби у царском двору, беше дуго болестан од неизлечиве болести. Он много новаца утроши на лекаре, али исцељења не доби. А када чу да се у град уносе свете мошти светога Луке, он се од свег срца стаде молити светом апостолу и евангелисту за исцељење. Једва уставши са постеље он нареди да га воде у сусрет ковчегу са моштима светога Луке. А када га доведоше до ковчега, он се поклони светим моштима и с вером се дотаче кивота, и тог часа доби потпуно исцељење и постаде савршено здрав. И одмах сам подметну своја рамена испод ковчега са светим моштима, те га са осталим људима носаше, и унесоше у храм светих Апостола, где мошти светога Луке бише положене под светим престолом, поред моштију светих апостола: Андреја и Тимотеја.

Стари црквени писци казују, да је свети Лука, одазивајући се побожној жељи ондашњих хришћана, први живописао икону Пресвете Богородице са Богомладенцем Господом Исусом на њеним рукама, и то не једну него три, и донео их на увид Богоматери. Разгледавши их, она је рекла: Благодат Рођеног од мене, и моја, нека буду са овим иконама.

Свети Лука је исто тако живописао на даскама и иконе светих првоврховних апостола Петра и Павла. И тако свети апостол и еванђелист Лука постави почетак дивном и богоугодном делу - живописању светих икона, у славу Божију, Богоматере и свих Светих, а на благољепије светих цркава, и на спасење верних који побожно почитују свете иконе. Амин.

ЖИТИЈЕ СВЕТОГ ОЦА НАШЕГ ПЕТРА ПРВОГ, Митрополита Цетињског, Чудотворца

СВЕМОГУЋИ Бог, Отац и Син и Дух Свети, даје сваком народу пророке и апостоле и свете људе, да га воде и руководе путевима спасења, и изводе из таме неверја и зла на светлост вере и богопознања, да му дарују разумну наду бесмртног живљења у

љубави Божјој и заједници Духа Светога. Запаливши тако у она древна времена и свећњак Српске Цркве и засадивши блаженим оцима нашим Симеоном и Савом, као дрво маслиново, и Српски народ у духовни рај Христов, слао му је анђеле чуваре душе његове и благовеснике, да га уче покајању и пазе да се не би дигао свећњак његов са места његова (ср. Откр. 2, 5). И да не би поново постао дивља маслина и бесплодна смоква. Тако и у ова последња времена, када поче да се хлади љубав и богољубље многих, и када походи праведни Господ народ свој због грехова његових човекољубивом казном својом, предавши тело његово као Јова у руке непријатељске, посла милостиви Бог народу том још једног чудесног апостола и пророка, мученика и пустињака, званог Петра Првог, Цетињског чудотворца, тог уистини духовног камена и тврђаве и просветитеља новог.

Не зна се тачна година рођења овог крстоносног светитеља Цетињског, овог новог Мојсија, законодавца и миротворца. Највероватније је да се родио септембра месеца 1748. лета Господњег.[11] Родио се у месту званом Његуши, од побожних родитеља Марка Дамјанова (Петровића) и Марије (рођене Мартиновић). Његов деда Дамјан беше рођени брат чувеног митрополита Црногорског Данила.[12] Прозревши у десетогодишњем дечаку богомудрог пастира стада Христава и народног вођу, тадашњи митрополит Скендеријски и Црногорски Сава, изабра га између четири сина свога синовца Марка, за свога наследника. Призвавши га к себи рече му: "Дођи, чедо, код мене, благодат Свевишњега нека почине на теби, како би могао бити народу своме на корист. Заједно са мном отсада и народ наш полаже наду на тебе. Преблаги Бог нека ти помогне да будеш крин украшени Црне Горе и светило народа твога". Тако овај млади изабраник и будући чудотворац, дође у Цетињски манастир да се учи књизи. Будући обдарен особитим даровима Божјим и трудољубивошћу, Петар је веома брзо напредовао у науци, уз помоћ тихог владике Саве и монаха Данила, кога му овај одреди за учитеља. У 12 години он би обучен у анђелски лик монашког чина, добивши име Петар (његово световно име није нам остало записано), а у седамнаестој години би рукоположен за јерођакона.

У то време владика Сава имађаше за помоћника митрополита Василија, веома даровитог и способног мужа, који кренувши по трећи пут (1765. г.) ради народних и црквених послова у једноверну и једноплемену Руоију, поведе са собом и младог јерођакона Петра ради даљег образовања његовог. Но његово школовање у Русији не потраја дуго: 10. марта 1766. године упокоји се у Петрограду речени митрополит Василије, што примора јерођакона Петра да се врати у Црну Гору. Отада он борављаше са митрополитом Савом, који га рукоположи за јеромонаха, давши му ускоро и чин архимандрита. Живећи тако у манастиру Стањевићима и Цетињском манастиру уз тихога владику Саву, млади архимандрит узрасташе духовно, трудећи се непрестано на свом свестраном образовашу. Док га је снажна и енергична личност митрополита Василија надахнула смелошћу и одлучношћу, неискусни за световне ствари и повучени митрополит Сава, и манастирски живот, наводњавали су његову младу душу небеском росом молитвености, смирења и поста. Његов ум од детињства беше упућен и утврђен у целомудрености, која беше корен његове потоње свете смелости пред Богом и људима и његовог богоносног здравоумља. Једном пробуђена жеђ за Богом и за познањем тајни Њиме створене природе, у крилу које је растао, све се више разбуктавала у души младог монаха. Све је занимало ову девствену душу, од младих ногу принесену на дар небоземном Девственику Христу Богочовеку. Интересовало га је богословље и природне науке, историја и географија, учио је језике и сакупљао медоносне књиге. Суочен од младићства са суровом стварношћу времена у коме је живео, врло рано постаде свестан демонске силе зла, које и споља и изнутра прети човеку и које је разарало организам његова народа, схвативши, Богом научен, да се оно може победити само огњеном ревношћу пророка и безазленошћу голуба. Видео је како над главом православног народа ових гора виси оштри агарјански мач, као некад фараонов над главом изабраног народа Јеврејског; његовом богомудром оку није могао измаћи ни онај још опаснији непријатељ, унутрашњи: племенска закрвљеност, крвна освета, разни пороци који су харали народну душу, сиромаштво, отимачине, помори, убиства. Народ је тужио у својој невољи, као некад пророк Јеремија: "Постасмо сироте, без оца, матере наше као удовице.. . На врату нам је јарам, и гоне нас; уморени немамо

одмора.. . Оци наши згријешише, и нема их, а ми носимо безакоња њихова" (Плач, 5, 2-5). Савети смернога Саве, с којим је Петар живео, и миротворни судови главара били су немоћни да победе злу крв и неслогу браће, која се још више умножила после смрти одлучног митрополита Василија, потпомагана уз то и агарјанским подмићивањима.

У то смутно време појави се у Црној Гори неки чудни самозванац, лажни цар Шћепан Мали, који се престави намученом и разбратимљеном народу као Божји посланик, умиритељ, и као руски цар Петар III. Простодушни народ, уморан од зла и неслоге, истински прими ову и до данас загонетну личност, као избавитеља. Он стално истицаше да га је Божје надахнуће довело у Црну Гору. "Чујте Црногорци, говораше он, глас Господа Бога и славу светога Јерусалима, ја нисам овде дошао, но сам послан од Бога чији глас чух: устани, пођи, труди се, и ја ћу ти помоћи". Турци, видећи да његова појава уноси немир у балканску рају и бојећи се буне, тражаху на све начине да га убију. На европским дворовима се расправљаше о њему, а он, задобивши поверење народа, тражаше од њега да живи у миру са свима, мирећи завађене и протеруЈући лопове и убице. Овај лажни цар љубљаше Православље, па и поред свога самозванства би од користи народу. Но да би могао да има за себе световну власт, он постави за заменика повученог митрополита Саве његовог сујетног сестрића Арсенија Пламенца, кога народ не љубљаше. Када пак овај чудни владар би убијен од стране његовог слуге, потплаћеног од Турака (1773 г.), поново се разбукташе у народу суровост и страсти, а семе раздора доношаше страшне плодове.

У то тешко време млади архимандрит Петар беше још непознат и непризнат, а другога никога није било да заведе мир и слогу у земљи, међу главарима и народом. Шћепан Мали беше ојачао оветовну власт гувернера из куће Радоњића а умањио углед владичанског дома Петровића око кога су се дуго времена окупљала црногорска племена. Видећи те тешке невоље и опасности, којима беше изложен народ, овај благородни Петар, пун љубави према браћи својој, одлучи се да помоћу Божјом угаси разбуктале спољашње и унутрашње зле стихије, које су претиле да униште

словесно стадо Христово. Узевши тако благослов од седог митрополита Саве, крену са још неколико пратилаца по други пут у Русију (1777. г.), да тражи помоћ од једноверне браће Руса и да нађе у њиховом самодршцу моћног заштитника за његов мали и сироти народ. Но његово дуго путовање би узалудно. Царица руска Екатерина II не хтеде да га прими, а он и његови пратиоци бише приморани да напусте Петроград и да се врате дома без икаквог успеха у делу. Тако исто и моћна Бечка царевина, у коју на повратку свратише тражећи заштиту и помоћ, остаде глува за њихове молбе.

Када се године 1781. упокоји стогодишњи митрополит Сава, постави се питање избора његовог наследника. Иако је већина народа била за младог архимандрита Петра, ипак би изабран дотадашњи Савин помоћник и сестрић Арсеније Пламенац, кога народ није волео. Требало је да се по Божјем промислу душа младога Петра још испроба, као злато у огњу, како би, кад за то дође повољан час, што лепше засијала свима жељнима правде и мира Божјега.

На крају, и против своје воље, приморан народним поверењем и љубављу, снабдевен препорукама главара и губернатора Радоњића, крену се овај будући светитељ у Беч да од Аустријског цара измоли дозволу да га рукоположи за архијереја неки од православних епископа, који су живели у Аустријској држави. У међувремену умре и митрополит Арсеније (1784. г.), тако да очи целога народа бише окренуте архимандриту Петру. Препоручен од главара и гувернадура и целог народа као богољубив и благонараван, он доби дозволу од аустријског двора да га рукоположи карловачки митрополит Мојсије Путник. Но на путу од Беча за Сремске Карловце догоди се светоме још једно искушење, или "Божја посета", како то сам он називаше. Догоди му се, наиме, да испадне из кола и сломи десну руку.[13] Као да је лукави тиме хтео да спречи да његова десница буде десница која носи мир, слогу и благослов; али то би ипак узалуд. После шестомесечног боловања, Бог светоме поврати здравље и он би свечано рукоположен тројицом епископа у саборном храму у Сремским Карловцима, за архијереја Црногорског, Скендеријског и Приморског (13. октобра 1784. године).

У својој првој архипастирској поуци, нови архијерej називаше себе "недостојним слугом и робом Исуса Христа"; изражаваше своју радост због чина, а преко њега и његова паства, која је саизволела, како говораше пун смирења, да и против његове воље буде изабран за њеног духовног архипастира. Изражавао је даље уверење да неће изневерити наде своје пастве већ да ће оне бити испуњене. Он који је дошао доста тужан и жалостан, говорио је, сада се враћа пун радости, примивши рукоположењеи видевши устројство тамошњих Цркава Божјих. Обећавао је враћајући се "у дане му пределе судбине његове", да све то у његовом уму дубоко записано проповеда и да потстиче свој народ, "заједно са самим собом", на вршење свих Богом задатих изузетних врлина. Молио је на крају митрополита Мојсија и архијереје да његову паству држе у милости, љубави и незаборавном молитвеном сећању, дајући и сам ово обећање: "А ја заједно са мојом паством, која иако се далеко налази притискана од свуда различитим биједама, у истинском савезу вјере, љубави и наде с вама до краја живота потрудићу се пребити и бићу".

Нови пак митрополит црногорски беше, како нам саопштава један од присутних на његовом рукоположењу, човек високог стаса, финих црта лица, плавих очију. Сјајна коса и дугачка брада, повећавали су достојанство његовог звања, "а начином опхођења са људима личио је на правог племића".

Добивши грамату о рукоположењу од митрополита Мојсија Путника, у којој се каже да је посвећен по жељи црногорског народа и његових представника, нови архијерej Христов крену поново, "због народнијех потреба", преко Беча у Русију. Прво оде, одазивајући се позиву, код свога пријатеља српскога рода генерала Зорића у место звано Шклов. Но, будући да овога не нађе, продужи у Петроград. Он беше још из Беча писао моћноме кнезу Потемкину да му изради пријем код царице Екатерине II, изражавајући спремност да пролије последњу кап крви у служби једноверне браће. То беше онај исти кнез који га већ једном отпусти празних руку и без помоћи. Тако и сада, по осионости својој или зависти и на клевету злих људи, Потемкин нареди да блажени буде протеран насилно из Петрограда, три дана после његова приспећа. Овај кнез, писаше касније са тугом свети Петар, као да се трудио да у поштеним

људима угаси пламен љубави према православном народу земље своје. И заиста, и поред његових протеста, полиција га насилно стрпа у кола, и гоњаху га дан и ноћ без починка, преко Полоцка и Полочина, докле га не протераше преко границе, тобож зато што је варалица а не архијерej, - јер, како може бити архијерej без допуштења руског Синода? говорили су његови гонитељи. "Заиста", писао је о том немилом поступку митрополит Петар, "мени се чини чудноватим и безаконим казнити човјека па послије испитивати његово дјело". И питао се светитељ, чудећи се: зар они не знају да власт руског Синода не излази изван граница Руске државе? - остављајући да праведност његову пресуди Бог и савест сваког човека, који није помрачен неправдама. "Као Христа од Ирода до Пилата, тако је и мене звијер звијеру предавала на трзање к већему моме оскорбљењу и поругању", жалио се овај незлобиви архијерej, растужен неправдом учињеном њему и његовој ни од кога сем Бога заштићеној пастви. Чувши царица руска за ово, позиваше га да се врати, али он не хтеде више никад отићи у Русију. Колико пак беше незлобив и незлопамтљив показује љубав коју је гајио код своје паствe према једноверној браћи, називајући непрестано руског цара за свога и свога народа заштитника. Чак у свом тестаменту прокле свакога онога који би се "нашао да помисли одступити од покровитељства и наде на јединородну и јединовјерну нашу Русију"; који би то покушао "да Бог Јаки да те од њега живога месо отпадало и свако добро временито и вјечно одступило".

Док је Владика још био на путу и подносио понижења, куцајући на врата глувих, да би помогао своме народу, дотле је Скадарски везир Махмуд-паша Бушатлија, то оличење злога духа, пустошио земљу његову а паству му на крст голготског страдања прикивао. Безбожни паша беше почео још од раније да окива народ у гвожђа и да га сече, пунећи скадарску тамницу сужњима, а све ради тога да би га застрашио. Научен уз то сатанском силом, неке од њих завађаше између себе, неке опет поткупљиваше, да би их лакше покорио, будући да се спремаше да огњем и мачем прегази Црну Гору. На крају удари са 18.000 војника, већином латинских хришћана Арбанаса, да покори илн побије оне који се беху заклели на Цетињу, да ће бранити "огњишта, вјеру и нејач". Но, авај, сили

његовој они не могоше одољети. Он неке од њих посече, неке зароби, земљу и светињу Цетињског манастира попали. На вратима силник обеси једног монаха, који се ту беше задесио, да би застрашио остале, а сиротињу и нејач растера по горама. Оскрнавивши Цетињску светињу, паша се спусти преко Његуша па на веру превари, разори и опустоши и Паштровиће. Ко тада не погибе од љутога мача и не би заробљен, тај је умирао од глади, раздора и болести, а кад дође зима многи помреше и од хладноће. Тада умре од глади око 700 људи, жена и деце. Многи живљаху по колибама на брзу руку направљеним и по пећинама, јеђаху кору од дрвета и куваху траву жуђеницу и корење.

То је била утеха и добродошлица младоме Владици, који је долазио на згариште и пустош и доносио својој пастви на место помоћи љуто понижење моћника овога света. Дошавши и видевши невољу народа свога, Свети горке сузе проливаше и уздисаше као пророк Јеремија на развалинама Јерусалима. Сготине очајника сађоше из пећина да га дочекају на згаришту разореног Цетињског манастира. Сви су упирали очи у њега и тражили спас; а он гледаше у Бога, једино уточиште и њихово и његово. Пољубивши нагорели праг манастирски, Митрополит благослови народ, извади из торбе само оно што је имао: неколико двопека и даде деци, па позва главаре на договор. Једино што беше донео своме напаћеном народу из Европе, била је врећа кромпира, коју доби у Трсту да засади у Црној Гори. Та благословена биљка беше до тада непозната у овим крајевима, а по тада, по запису Вука Караџића, многе спасе да не умру од глади.

Најтеже рана на души паства његове која чекаше исцелитеља беше крвна освета. Разлози за међусобно убијање и крвопролића били су често безазлени. Ситне увреде, похаре стоке, оштра реч, били су довољни да распире злу крв и да пусте у дејство Ламехов закон: "Убићу човјека за рану своју и младића за масницу своју" (1 Мојс. 4, 23). То је било довољно да се покрене крваво коло освете, узимање главе за главу међу братствима, селима, породицама, племенима. Иза сваког грма чекала је пушка осветница да наплати ненаплаћену рану и неосвећену главу. Мајке су криле тек проходалу децу, јер је мета освете била свака мушка глава дотичне породице

или братства, а орач је орао њиву с пушком на рамену. Било их је који су од освете бежали у Турску земљу, неки се чак и турчили, губећи душу своју.

Новодошавши светитељ, знајући да је то корен и многих других зала, поче свој пастирски рад са призивом на узајамно праштање, слогу и послушност. Пошто обнови спаљени Цетињски манастир, кренуо је од нахије до нахије, од племена до племена, улазио у сваку кућу и молио, преклињао, саветовао, претио проклетством, да би измирио старе мржње и збратимио, силом Христове љубави, разбратимљени народ, и исцелио демонском неслогом затроване душе. Посећивао је сад једно сад друго закрвављено братство и племе, утврђујући дан заједничког састанка и измирења. Кад не би успео први пут, поново се враћао и остајао међу завађенима све док се не помире. Особито је за то користио пресвети и предрагоцени дар милости Божје: тајну кумства именом Божјим и светим Јованом. Некима је сам одлазио, некима слао свој крст по другоме, као знак Божјег и свога присуства, некима опет писао писма и посланице. Није био редак случај да стане међу закрвљена братства и племена, са крстом у руци и раширених руку, да би спречио проливање крви које је сваког момента могло да почне или је већ било у току. Заклињао би тада завађену браћу страшним именом Бога Сведржитеља и светим Јованом, сузама и преклињањима, а кад то не би помагало онда и проклетствима.

Ко би био у стању да наброји чудна дела и распећа овога новога пророка и апостола, мученика и подвижника! Он је уистину душу своју положио за ближњега свога, по речи Господњој (ср. Јн. 15, 13). Заједно са апостолом је говорио сваки дан: "Ко ослаби, и ја да не ослабим? Ко се саблазни, и ја да се не распалим?" (2 Кор. 11, 29). А и оно друго: "Слабима био сам као слаб, да слабе придобијем; свима сам био све, да какогод спасем кога" (1 Кор. 9, 22). Особито се свети бринуо о сиротињи. Тако читамо из његових посланица како брани неког сиромаха Петра Попадића да га Ускоци не "разуре", јер је он хранио не само своју породицу него и сирочад свога брата. И сам још mime да је свагда бранио сиротињу, старе и нејаке, и то ништа мање оне ван Црне Горе од оних у Црној Гори. А кад је требало да некога измири, није жалио труда ни времена. Ево само једног

примера за то: ишао је 14 пута у току једне године у Ријечку нахију да измири Цеклињане и Добрњане. Ходио је на обадве стране, саопштава нам сам Свети, и молио толико, да би се досадило већ и на највиша весеља ходити. Али опет, додаје он, "кад помислим, на ону љубав коју сам из моје младости с Ријечком нахијом имао, све бих прве труде заборавио, а наново започео труд и муку постављати, само кад бих знао да ће мојом труди колико гођ зла уставити, које би било да не буде. И ништа више не жалим, него што је Ријечка нахија себе под заклетвом поставила и зло почетак учинила и што ће Богу одговарати за своје клетвопреступлениje и за худи изглед (= пример) који је осталом народу дала". Као што је потсећао Цеклињане и Љуботињане: "Спомените се, о Цеклињани, да су Љуботињани вама браћа, а ви љуботињанима, и да њихово зло не може вама никаквога добра ни поштења донијети, ни ваше Љуботињанима", - то исто је говорио и томе учио сва друга братства и племена и све људе, тражећи чак да се ни Турцима зло не ради, јер су нам свима заједнички прародитељи Адам и Ева, и сви смо деца једнога Оца. Свима је говорио да живе у миру и слози међу собом, колико до њих стоји. Лажну светост је изобличавао а клевету прогонио као богопротивно зло. Тако, кад је неко оклеветао девојку Обрадовића из места Каменога, да би јој изгубио срећу и поштење, Свети пише у то место да су то богомрске ствари, јер осуђују ближњега свога и убијају поштење, па их заклиње: свака таква богопротивна зборења да престану. Трудио се још да искорени крађу и пљачку у народу и свако самовољство, не штедећи, како говораше сам Светитељ Цетињски, нн живота ни имања свога, непрестане и неописане труде и трошкове подносећи, радећи за општенародну слогу и за опште народно добро. Једина утеха му је била и награда за то, не благодарност оних којима је чинио добро, него што је испуњавао дуг "истинога сина и љубитеља отечества".

Кад би свети Петар чуо да је негде завладала слога и мир, где је раније харала мржња и проливала се братска крв, срдачно је благодарио и захваљивао, као да је њему лично неко неизмерно добро учињено, молећи се Богу да таквима "и у напријед дарује братску слогу и мир и послушање за њихово и свега народа вјечно добро и благополучије". Ове случајеве је истицао вазда за пример

другима. Тако је свуда истицао пример Бура Томова из Доњег Дола и благосиљао његове земне остатке. Њега беше ранио у свађи други Црногорац. Рана је била тешка, и ако умре од ње, то ће бити повод за крваво коло освете. Кад су пак дошли умирници у кућу Бурову и запитали га: "Умиреш ли од ране?" - Буро је одговорио: "не умирем од ране но од болести, тако ми пута на који идем". Тако је, мирно издахнувши, овај великодушни човек прекинуо коло освете и заслужио благослов Бога и његова светитеља. Ако би се опет нашао неко непослушан и остао упоран у злу и непослушању, таквога је свети Петар остављао под најстрашнијим проклетством: "да га сила Божја немилостиво порази и да му погане свака срећа и напредак и дом његов да остане пуст". Или још страшнијим речима: "Ко ме не послуша, Бог велики нека сколи на његову кућу тешку болест и проклетство и нека му вазда снијева и у свако јело нека му капље крв коју је пролио". Он није имао друге силе и другог оружја да принуди на послушање, изван Бога и своје речи, молитве, савета, клетве и заклетве. Зато писаше аустријским властима у Котору и Задру, поводом њихових жалби на Црногорце, овако: "Ваше господство има градове, тамнице, синџире и силу војну и пандуре и сваку потребну јачину и снагу и са свијем тим не можете зле и непослушне људе устрашит и привести у послушност, премда они не живе два дана хода распршани по горама као Црногорци, него близу по градовима... А у мене ништа од такове силе и јакости не има и мене ништа народ не даје ... Ја, не имајући изван пера и језика јакости никакве, не могу принудити силом на послушање никога". И не само што није имао тамнице и синџире, него, чувајући еванђелску слободу поверених му људи и знајући да је добро дело само онда добро кад је добровољно учињено, не хоћаше никоме ни да заповеда, него је свакога молио да, ако хоће, извршава закон Божји и има њега за свога доброжелатеља.

Као што се трудио да народ изведе на пут слоге и љубави, тако се првенствено бринуо за свештенике и монахе, учећи их и саветујући да живе по закону Божјем и буду пример другима. Богобојажљиве и послупше међу њима благосиљао је, а оне ко ји су газили заповести еванђелске изобличавао, понекад и одсецао од здравог тела Цркве, као болесни уд. Тако изобличи, као други Јован

Крститељ, неког богохулног попа Гаврила, који за мито венча за другога кћер Мата Маркова при живу мужу, а неког Бијелића са његовом рођеном снахом; Гаврила светитељ лиши чина а хришћанима забрани под претњом проклетства, да га нико не сме звати ни за какав црквени обред. Јер, писаше он о том безаконом свештенику Цеклињанима, венчати снаху са девером, исто је као да се венча с његовом родном сестром, будући да је снаха, за роднијем братом венчана, свакоме као рођена сестра. Зашто је свети Јован Крститељ од проклета цара Ирода посечен био, ако не зато што му не даваше да узме жену брата својега Филипа? И три пута је глава Јованова у земљу закопавана била и сва три пута из земље излазила и сваки пут исто говорила: Не ваља ти, безакони Ироде, узети жену брата твојега Филипа! Сад промислите, напомињаше им на крају свети Петар, какво је то безакоње и каква је страшна и нигда непроштена грехота узети снаху за жену!

Тако је светитељ изобличио и самозваног калуђера и лажног свеца Авакума, који је мутио у народу и бунио га, па је због тог Авакума опомињао хришћане да се чувају од лажи и обећања његових и да не буду безумни и лаковерни. Стефана пак Вучетића, кога је сам светитељ подигао на чин архимандрита, па овај, на крилима високоумља ношен, постао неблагодарни смутљивац народни и клетвопреступник, лишава свештеничког чина, обавештавајући сав народ да се од вишепоменутог растриженика Вучетића уклањају као од злонаравног смутљивца, који не мисли друго него како да са лажима утврди своју срећу, врх несреће и срамоте свега народа. Када би се опет догодило да се сукобе људи свештенога чина и монашкога, саветовао им је као добри пастир да се клоне тога јер, говорио им је богомудри пастир: "калуђер против попа, поп против калуђера, стидно је чут". Од калуђера је тражио да се не скитају него да живе у манастирима својим, јер је знао да је често премештање из места у место извор свакога зла за монаха.

Трудио се благоразумни овај муж и да искорени свако сујеверје у народу и да насади здраву веру у њему, васпитавајући га у правој побожности и свакој врлини хришћанској. Против сујеверја се борио као против "чудне сљепоте и чудна безумља и злих схватања". Желео је светитељ да изагна светлошћу Христовом из народне душе

страх од вештица, вампира и вједогоња, који народну душу помрачаваше и убијаше у њој право благочешће и страх Божји, као једини извор спасења и мудрости. Тражио је да се у овој ревности, а и у сваком труду, и сви остали пастири угледају на њега, као он на Христа, како би се и преко њих усељавала светлост еванђелска и мир Божји у људска срца. "Ја, писао је преподобни Отац попу Марку Лековићу а преко њега и свему свештенству, радио сам и радим да се не просипље крв христијанска, а и ви свештеници дужни сте исто чинит и сваки чојек који зна за Бога и за душу". Ако би опет неки хришћанин вршио недела и био упоран у своме непослушању, свети је тражио од свештеника под претњом лишења чина, да таквима не врше црквене обреде, старајући се као древни Оци да и строгошћу исцели духовне недуге повереног му народа.

Беше ушао у та времена још један рђав обичај у народ. Наиме, кад би славили крсно име, многи би га славили и по недељу дана, као да се слављење крсног имена састоји у претераном јелу и пићу и раскалашности, а не у молитвеном слављењу и чествовању Бога и Његових угодника. Тако се дешавало да гости поједу све и онако сиромашној сиротињи и оставе иза себе гладну децу и празне домове. Видећи ту недобру ствар, свети Петар изађе једном пред Црногорце са крстом у рукама, па подигавши после беседе обе руке к небу, гласно рече: Чујте ме, Црногорци, и нека ме чује Бог и ове планине: Ко од сада буде славио своје крсно име као до сада, дабогда га с крвљу својом славио! Ова свечана и страшна молитва светог Петра тако подејствова на све Црногорце, да отада као неким чудом нестаде овај рђави обичај међу њима.

Овај дивни миротворац Цетињски, желео је да са свима људима живи у миру, па је и све Црногорце и Брђане, тј. сав од Бога поверени му народ, молио и Богом Сведржитељем заклињао да се чувају рата и свађе и да са свима у миру стоје. Само онда кад је требало душу своју полагати за ближње своје у одбрани огњишта, вере православне и народа од насиља агарјанског и њему сличног, тада је и сам ишао пред народом својим као некад Мојсије боговидац и Исус Навин, поражавајући непријатеље своје десницом Вишњега. Тако, када су Агарјани објавили рат Русији (1787. г.), која беше у савезу са Аустријом, хришћански савезници полагаху наду и

на помоћ хришћана који су стењали под турским игом, особито на Црногорце, велике љубитеље слободе. Владика Петар, пун састрадалне љубави према свима пониженим и поробљеним хришћанима, помагаше ову борбу хришћанских савезника. Но кад дође до мира између великих царевина (179.1. г), њега и његов народ нико не спомену, остављајући их на милост и немилост Агарјана. А безбожни онај и вероломни скадарски везир, Махмуд паша Бушатлија, који беше у сукобу и са султаном као бунтован, стално је тражио згодну прилику да поново покори и понизи народ Црне Горе и Брда, који свети Владика окупљаше и закриљаваше својим благословеним скутом. Митрополит Петар, мрзитељ сваког крвопролића, мољаше и преклињаше надменог силника и писаше му да остави сиротињу на миру, да се права крв не пролијева. "А ако ли нећеш", писао је Свети паши, "хвала да је Богу, а ми ћемо се од твоје силе и напасти с помоћу Божјом бранити докле један тече". Видећи пак да насилник нема намеру да одустане од свог пакленог плана, трудаше се дању и ноћу, како би ујединио све Црногорце против заједничког непријатеља. Тај његов труд не остаде бесплодан. На збору главара на Цетињу (1. јула 1796. г.) би донесена одлука свих, звана "Стега", у којој се народни прваци обавезују да ће бранити своја огњишта до последње капи крви "и пролити крв своју за хришћанску праву вјеру". Они ту зададоше један другоме веру тврду да ће се узајамно помагати, да ће свакога издајника проклети, да "он и род његов остане у вјечну срамоту и безчест као издајник вјере и закона и хулитељ имена Божјега, као крвник свега народа". Пред саму борбу владика Петар издаде проглас народу у коме га позива "да сваки вјерни син отечества на одбрану праве вјере и предраге наше слободе и на освету сину Мухамедову за учињено вјероломство с напрегнутим оружјем у рукама, буде хитно спреман".

И док је крволочни Бушатлија хитао са неупоредиво већом војском против владике Петра и његовог христоименог народа, Светитељ Цетињски, сабравши такође своје јунаке, стиже са њима почетком јула 1796. године у село звано Слатине у Бјелопавлиће. Отслуживши ту литургију у светом храму, он причести своју војску као некад великомученик Лазар у цркви Самодрежи на Косову, па храбрећи их својом крепком беседом, рече им: "Ја молих

непријатеља да одустане од проливања крви невине и не хтеде. Велика је његова војска али је јадна и чемерна, јер није победа у мноштву него у Господу. Ви браните вјеру своју, своја огњишта, свој образ пред свијетом; ви сте, драги синови, слободан народ, ви немате друге награде за вашу свету борбу до своје вољности (слободе), али знате да је награда слободног јунака: одбрана слободе и милог отечества, јер ко се за другу награду бори, оно није племенити јунак, већ најмљени роб, чије витештво нема цијене, који јуначкога поноса и своје слободе нема". Потом Свети благослови војнике и покропи их светом водицом, па препоручи и себе и њих милостивоме Богу "који све види и праведно руководи", тврдо уверен да ће погледати и на правду његову. И заиста, Господ не изневери његова надања. Иако је агарјанска сила била више него троструко већа, Бог даде победу Црногорцима, као некад Израиљу против Амалика, на месту званом Мартинићи (11. јула 1796. г.). Сам Бушатлија би рањен у бој, а оно мало његове војске што преостаде од љутога мача, побеже у великоме страху у Подгорицу. Бојиште крваво бејаше испуњено мртвих телеса агарјанских, и мноштвом плена и оружја. Причали су потом неки хришћани из Црмнице, који се беху намерили у турској војсци, а то и сам Цетињски светитељ посведочава у свом писму которском провидуру, да "то је можемо рећи чудо од самога Господа Бога учињено, којему славу и хвалу приносимо".

Сујетном и осионом Махмуд паши не би довољан овај знак од Бога да га смири и уразуми. Он припремаше у безумљу свом брзу освету и поново нападе на Црну Гору у септембру исте године. Владика Петар му и овом приликом изиђе у сусрет са својим јунацима, сад са још већом храброшћу, после прве Богом им дароване победе. И овом приликом сокољаше он своје војнике речима: "Устремите се на непријатеље наше вјере, нашег предрагог имена Српског и наше дражајше вољности (слободе) .. . Будите сложни сад више него игда и учините оно што вам достојно вашем имену одговара .. .". Па призвавши Бога за помоћника и благословивши војску, ступи у љути бој на месту званом Круси у Љешанској нахији, који бој потраја од осам сати ујутру до мркле ноћи (22. септембра 1796. г.). Ту агарјанска војска би до ногу

потучена а њен вођа Махмуд паша убијен и посечен, добивши тако награду према делима својим. Махмуда посече дотада непознати јунак Богдан Вуков из Залаза, поразивши охолост овога силника као некад Давид Голијатову.[14]

Овом Богом дарованом победом, мала Црна Гора уђе у ново доба своје историје, добивши Бјелопавлиће и Пипере и учврстивши своје јединство, молитвама и подвизима светога Петра. Народ пак увери се на делу да уистину десница Вишњега чува Цетињског светитеља, зато га још више поштоваху и прибегаваху његовој помоћи и савету. Сав хришћански свет се и наслађиваше а и чуђаше толикој слави, мудрости и храбрости овог Владике и јунаштву његовог народа, а они који беху и даље под агарјанским игом, гледаху на светог Петра као на једино уточиште.

Старајући се за православне људе и ван његове области, митрополит Петар сиђе, после пада Млетачке републике (1797. год.), у приморска места Брајиће, Поборе, Мајине и град Будву, у жељи да узме под своје окриље вековима угњетавани од латинске јереси православни народ овога краја, а у нади да ће изаћи на море и тиме помоћи свој сиромашни народ, који често ни соли није имао. Но по одлуци силних овога света, за које сиротињске сузе и страдања не зиаче много, ти крајеви припадоше моћној Аустријској царевини, а свети Петар имаћаше и даље само духовну власт над овим приморским крајевима као и његови претходници. Али када, после првог аустријског гувернера, званог Рукавина, дође за војног начелника у Боку Которску генерал Бради, овај тражаше да се Митрополиту и та власт одузме, да се над православнима у Боки постави други владика. Тражио је он да му се преда и православни манастир Мајине, како би га претворио у војну касарну. Не желећи да православна светиња буде поругана, Владика се одупираше томе безбожноме насиљу, па пошто сазва народни Збор, сви написаше да "неће допустити поругу да се од њихових богомоља граде војнички станови, него ће прије сви изгинути". Тако ова светиња и би спашена, али тиме не престадоше многе невоље православних и Светога у овим крајевима.

Док је Владика био у љубави са руским царем Павлом I, добивши од њега помоћ и орден св. Александра Невског, дотле је

Европом владао страх од нове силе Француске на челу са Наполеоном. Наполеонова војска је стигла и у Далмацију, спремна за нова освајања, Будући да је после убиства цара Павла I његов наследник на руском престолу Александар занемарио Црну Гору, која беше у сталном сукобу са Аустријом, Црногорци су морали да дођу у додир са Французима, остајући увек верни једноверној Русији. Но то даде повода некима да поново оклеветају светога Петра на руском двору и да скују заверу против њега. Цар Александар пошаље тада у Црну Гору грофа Ивелића и некадашњег посланика Владичиног при руском двору архимандрита Стефана Вучетића, који беше устао против свога добротвора у намери да му узме владичански престо, да би ова двојица открила Црногорцима њихове тобожње "домаће непријатеље", мислећи при том на самог светитеља Цетињског и његовог секретара Долчија. И Свети Синод Руске Цркве оптуживао је у своме писму светог Петра као немарног и лењивог. Тврдили су тадашњи архијереји руски у Синоду да је Владика учинио смртни грех када је, да би спасао народ од глади, био заложио неке црквене ствари код трговаца у Боки. Оптуживали су га још да је свој народ оставио без закона, да ретко кад одлази у цркву, да су му манастири опустели, деца се на крштењу не помазују светим Миром, а црквене књиге, послане из Русије, уопште се не читају. Додавали су да такве жалосне појаве доносе велику опасност хришћанској вери у Црној Гори и Брдима, и називали Светога учитељем зла и разврата. Зато је Синод тражио од њега да се оправда пред судом или покаје. У случају пак да не изиђе на његов суд у Русију, Синод му прети да ће га одлучити од Цркве и позвати православни црногорски и брдски народ да себи изабере достојнијег пастира.

Чувши за ове оптужбе, црногорски главари и сав народ узеше у заштиту свога архијереја, не примајући царске изасланике, који су стигавши у Боку роварили против светог Петра у народу, у намери да га на превару лађом пребаце до Петрограда, како би био стрпан у затвор и протеран у Сибир на вечно заточење. Бранећи свога архипастира, главари упутише са Скупштине, која се сабра на Цетиње 1. маја 18(М. године, писмо руском цару где му говораху овако: "Наш архијерej није заслужио да би у његовој кући и

сопственој независности могао ико с њим тако тирански поступати, јер док смо ми живи никаква сила људска није у стању њему сличну неприлику учинити. Наш митрополит никада није био под заповиједи руског Синода, него само под покровитељством Вашег императорског величанства, а и то под моралним, и тако досад нијесмо били ни од кога брањени; мјесто силне одбране почињемо трпјети силно гоњење". Тражили су главари још од цара да пошаље савеснијег посланика, и то рођеног Руса, који ће се уверити у неоснованост свих наведених оптужби. Нешто доцније Скупштина шаље и отпоздрав на писмо руском Синоду, изјављујући у њему да су срећни што њиховом земљом влада такав човек као што је владика Петар I Петровић, који је оптужен на основу лажних достава, а који је међутим ослободио народ од његових непријатеља, што је познато целоме свету. У свом писму главари кажу још и ово: "Свети оци оптужују нашега владику због лењости и мисле да он има ону величину као они у Русији, који се возају на позлаћеним кочијама и имају времена да се у светом служењу упражњавају. Тога нема код нас: наш владика обилази своју паству пјешице по беспутним крајевима и с крвавим знојем". Тако је народ одбранио верношћу својом и љубављу свога пастира. После тога дошло је до бољих односа са једноверном и једноплеменом Русијом захваљујући доласку новог руског посланика у Боку Маузерског. Но ова нечиста игра ипак није остала без жртве: Владичин секретар опат Долчи, старином Херцеговац, који иако римског закона беше веома одан и веран Владици, би затим, и поред свег настојања Владике да га спасе као невиног, осуђен на смрт вешањем а потом осуда би промењена на вечно тамновање, те он ускоро умре у тамници. Њега, наиме, беху оптужили да је француски човек и издајник.

У то време завлада Наполеонова војска Далмацијом, па сходно миру у Тилзиту њему требаше да преда Аустрија и Боку. Свети Петар се јуначки борио са Французима, некад заједно са Русима од Боке до Дубровника, а некад опет сам са својим Црногорцима, и побеђиваше силног Наполеона. Ово је трајало тако све док Наполеон не би поражен од савезника и протеран на острво свете Јелене. Владика се и састајао неколико пута са француским командантима маршалом Мармоном, Готјеом и Бертраном, и они се

дивљаху Владичином достојанству и разборитости, чврстини карактера и јачини духа. У то време православни у Боки претрпеше многа страдања, чак на предлог реченог маршала Мармона (1808. г.) Владици би одузета и духовна власт у Боки и на његово место Французи поставише Бенедикта Краљевића. Но народ му се и даље тајно обраћаше и "готово сви православни", по признању самог Краљевића, "а особито свештеници пристају уза њ". Кад су на крају Енглези и Црногорци одузели Боку од Француза и Енглези је оставили владици Петру, дође до краткотрајног јединства Боке и Црне Горе, изгласаног на Скупштини у Доброти (1813), али по одлуци великих сила Бока би поново поседнута Аустријом, на велику жалост Владичину.

Владика Петар који је узалуд маштао о стварању "славеносербске државе", радовао се устанку српског православног робља под вођством Карагеоргија и имао сталне везе са њим, а када је чуо за његову смрт са сузама је писао о стиду и поругању које пада због његовог убиства на целу нацију, "а сувише гњев Божји, који се излива за таково страшно злодјејство и крвопролитије", оплакујући ту "неисцијељену рану, не само садашњим, него и будућим од рода нашега честитим и добромисленим људем..." Надајући се ослобођењу од агарјанског ига свих поробљених православних народа, обавештавао је са одушевљењем свој народ о устанку једноверне браће Грка, благодарећи Бога што хришћанска војска "иде срећно напријед и сваки дан све више расте и умножава се". У то време, уз његову помоћ, ослободише се од турског ига Морача и Ровци са дивном задужбином Немањића манастиром Морачким, и бише припојени Црној Гори (1820. г.).

Трудећи се тако да заштити душу и тело народа свог од непријатеља који га беху одасвуда опколили, много се стараше Свети истовремено и о унутрашњем поретку Богом му повереног народа. У ту сврху је основао Народну канцеларију са секретаром који је обављао писарске и судске послове. Владика није имао никакав принудни орган своје управе, и не зна се да је извршио ни једну смртну пресуду. "Ја немам", писао је он у једном писму, "ни коца ни конопца да икога принудим него само ово језика и пера па ако ме ко послуша". Знајући, међутим, да анархија и безвлашће, из

којих су се рађала многа зла у народу и толика братска крв проливала, не могу бити отклоњени без закона и општег поретка, настојао је да народу свом да писани закон по коме би се сви управљали. До тада се народ управљао по обичајима својим обраћајући се у тежим случајевима Владици за помоћ. Он им је сам ишао или слао своје посланике, најчешће свештенике или секретаре, позивао се на одлуке њихових племенских зборова, саветовао их и заклињао да живе у миру и слози.

Први законик који је примила Скупштина главара била је звана "Стега" од шест чланова, донета "у име Пресвете, једносуштне и једнославне вечнопоклањајеме и нераздељиве у три ипостаси животворне Тројице, Оца и Сина и Светога Духа". У њој главари и старешине и сав збор црногорски, призивајући пресвето име Господа Бога Сведржитеља у помоћ себи, - "друг другу, племе племену, нахија нахији тврду и чисту вјеру и ријеч од чести и поштења дадоше да се издати и преварити међу собом неће", него да ће цркве свете и манастире и домове своје, жене и децу своју с помоћу Свесилнаго у Тројици славимаго Бога оружјем својим бранити, предајући свакога издајника вечном проклетству. Но, ово је била само припрема за прави законик, звани "Законик светог Петра I", донет и примљен у два маха: први његов део до члана шеснаестог донет је 18. октобра 1798. године на Скупштини у манастиру Стањевићима, а друга на цетињској Скупштини одржаној 17. августа 1803. године. Почињући Законик "Во Имја Господа Спаса Нашега Исуса Христа" и разделивши га на 33 члана, на онолико чланова, дакле, колико Господ наш Исус Христос поживе година међу нама на земљи, ради нашег спасења, сви га једногласно и саборно примише, заклевши се на крају да ће све што је у њему написано чувати и држати, и потврдивши заклетву целивом часног и животворног Крста и светог Евангелија, а уз то и светих моштију великомученика Пантелејмона. Призивајући великога Бога у помоћ и одбрану, Збор најпре потврђује Једним гласом" Стегу, а потом одређује како треба поступати са убицама невиних људи и како их треба кажњавати, будући да без казне злога и самовољнога човека Јединство, мир, тишину и сваки добри поредак није могуће уздржати". Законик одређује даље како треба поступати са онима

који наносе повреде другима, који отимају туђу жену или девојку и са свештеником који такве венчава; одређује казне за крадљивце и крађе, пошто је највише зла и крвопролића у земљи бивало због лупежа, а зато су по Законику "највише родитељи криви, који испочетка не хоћаху своју дјецу с добрим дјелом васпитати и ни у страху Божијему содержавати"; говори о дуговима, купопродаји имања, миру са Приморцима и свађама на пазарима и око цркава, "от чега не само пазари остају у смутњи и народ жалостно враћа се натраг без својега удовољствија, него црква Божија находи се поругана и обесчашћена"; даље се одређује порез да би могао од њега да се одржава суд законити и добра власт, и наводи пример Митрополита Петра, који први даје за то цео приход од свих земаља Цетињског манастира у Синачком читлуку. Закон даље забрањује мегдане и опомиње судије: кад седу да суде, да се "спомену, што они гласом народа по вољи Божијој за судце постављени јесу, а не како најамници, но како отци прави и љубитељи отечества"; да се моле Богу да им даде просвећење разума, силу мудрости да познају шта је праведно, свето и богоугодно; да пазе на своје обећање и заклетву да не преступе и да не суде пристрасно, него по правди маломе и великоме, Јербо суд Божи јест"; да слушају стрпљиво разлоге и једне и друге стране и да не примају мито; а народ да поштује, воли и слуша судце поштене и добре, добровољно изабране и постављене. Забрањујући на крају свако насиље и призивајући на верност отечеству Законик, боље речено свети Петар преко овога, јер је закон његово дело, - обавезује свештенике за време празника у црквама, а исто тако и кнезове и племенске старешине, да свакога домаћина од куће поуче и свакоме да говоре "да мирно у љубави са сваким живе, да се Бога боје и да зло говорити и чинити престану"; и да се сећају и запамте казне одређене за свакога злочин, "и то нека сваки домаћин од куће запамти и својој дјеци и чељади каже".

Доневши тако саборно овај богомудри закон, свети Петар се целог живота трудио да увери и научи народ да га се придржава, за његово добро, претрпевши многа страдања због тога, јер су га често газили чак и они који су га потписали, претпостављајући слози и миру своју самовољу и разузданост. Знајући пак Светитељ од колике је користи школа за васпитање младежи, и усађивање благих

обичаја и закона у народну душу, желео је да оснује школу па и штампарију, али се та жеља Светоме није испунила, због сиромаштине и немирног стања у земљи, а и због тога што му нико није хтео дати тражену помоћ. Зато је он сам постао учитељ њихов: окупљао је децу око себе, учио их писмености и православној вери, а способније слао да се уче у Русију и Аустрију. У жељи да што боље просвети народ светлошћу Еванђеља, водио је разговоре са неким руским архијерејима и о преводу Светог и божанственог Писма на народни језик. Учио је народ и како да се чува и од болести, особито од куге и колере, које су неколико пута оставиле пустош иза себе у Црној Гори за време његовог архијерејства.

А што се болести тиче и глади, они су били чести гости овом народу стешњеном "међу змијама и скорпијама" у брда камена и потпуно одвојеном од осталог света, чему су особито доприносиле међусобне заваде и стално ратовање са својим суседима. Изузетно тешке године наступише после ратова са Французима. Суседни Аустријанци у Боки Которској често су затварали пазаре Црногорцима а од Русије није стизала обећавана помоћ, и поред свих молби светога Владике. Уз то попушти Бог неродне године и наступи глад какву људи не запамтише. Народ је цвилио што од глади што од Агарјана. Сви се обраћаху у невољи беспомоћном Владици и тражаху од њега помоћи. Сиротиња Луковачка му писаше тражећи хлеба и утехе и додаваше: "љубимо ти руку и скут и стопу ђе чепљеш ..." Из Дробњака му "плачну књигу писаху" очекујући напад Агарјана и од њега спаса иштући, главари пак обадве Мораче, на челу са Мином војводом, поручиваху му у писму: "Доносимо велики плач обје Мораче и ускоках, да никако није већ могуће овамо живовати ни у наша ова мјеста стајати ..." због гладне године и нападања јачег на нејачега. Сам свети Владика записа у те дане да "народ у мјесец дана није једанпут јео хљеба, нако само коријен и траве свакојаког рода". Те гладне 1817. године ни сам Владика није имао зашто соли купити и бојао се: "одржат никога жива нећемо, него себе изгубит а народу не помоћи". "Но, ево моје велике жалости", писао је он у једном писму, "што ја, видећи да овај народ нема о чему живјети, не видим никакве душевне ни тјелесне ползе да се умножава, нако да од глади умире или по причини

велике тјескоте и несташице да један другога бије и ћера, сљедствено по мојем плачевном расужденију боље је да дјеца од крастах по полученији свјатаго крешћенија умиру, него ли кад нарасту да буду глађу и несташицом принуђени туђе имуће (= имање) грабити и своју браћу бити и ћерати".

Глад је изнова разбуктавала дугим напорима смирене страсти крвне освете и пљачке, уз то из Херцеговине пребегоше многи ускоци са породицама тражећи спаса од турске освете у Црној Гори, која се и сама давила у немаштини. Да зло и невоља буде већа, у пограничним крајевима се појави куга, а Аустријанци затворише пазаре да би спречили епидемију. А светитељ Цетињски крстоносни? - Он је плакао са онима који су плакали, сиротовао са сиротима, са свима делио све што је имао, храбрио, вером надахњивао, тешио, молио да се чувају од болести, залагао своје и манастирске ствари, да би у гладне године жита набавио за сиротињу, а у ратним приликама оружје, прах и олово, "Кад црногорска кућа прокисује", говорио је овај нови милостиви Самарјанин, "чини ми се да мени капље за врат". Какво је и колико његово богатство било, види се из писма овог милостивог Владике Цетињског од 22. децембра 1820. године, у коме се тужи једном пријатељу: "Моји трошкови, превасходе моје дохотке, јербо за народне после трошим, а од народа ништа не получавам (= добијам) нако свакодневно беспокојствије и главобољу. Ја сам и моје најдраже вешчи заложио и у дуг пануо".

Владика није волео да се његов народ расељава у туђе земље и да иде да другима служи. Зато је спречавао одлазак Црногораца у војну службу бечкога двора, кад су их за то у своје време врбовали аустријски посланици. Устављао је и Требјесане код Никшића, којима су Турци после њихове буне разорили и спалили домове, па они лутали двадесет година по морачким планинама и на крају се одлучили да нађу спаса у Русији. Тада се ипак отселило у Русију 98 становника из племена Требјеса (1804. године). Доцније му је Карађорђе обећавао да ће примити код себе у Србију оне који због немаштине желе да се преселе, а сад је и сам Владика увидео да је сеоба за многе спас од пропасти. Прво је 80 становника села Хумци кренуло по његовој препоруци у Русију, што је подстакло многе да

се одлуче на сеобу. Владика се поводом тога обраћао цару и лично и преко других, али није добијао никаквог одговора. Слушајући свакодневне молбе гладних и очајних, он одлучи да и без претходне дозволе пошаље 800 Црногораца бродовима у Русију. Истовремено је писао руском цару: "Погледајте, најмилостивији Господару, на седамдесетљетњу сједину моју, дајте помоћ мојејем трудовима!" Па је додавао хвалећи крв народа овога: "Крв је народа црногорскога тако чиста као што му је и душа ведра, и туђи љекар за њега и од његовог живљења далек је и његово је повјерење отлучено од туђијех врата".

Народ овај, продавши све што је имао, стиже на три изнајмљене лађе до Цариграда. Руски посланик у Цариграду Строганов сажали се на њих, даде им јело и лекове, али одложи за две недеље њихов одлазак у Одесу будући да од руске владе није добијао никаквог одговора. Турска влада чувши за њих, захтевала је да јој се они предају, сматрајући их за своје поданике. На крају посланик их укрца у три руска брода и нареди да се врате у Боку. Путујући четрдесет дана, неки се од њих разболеше, неки умреше од глади и бише бачени у море, а они који стигоше на Росе болни и невољни, писаху руком "на ови свијет" несрећног попа Тоша Шоровића, препоручујући се Богу и Влалици да за остатак мисли. Владика им написа у карантин, у коме су били због болести, утепшо писмо, заливајући га сузама састрадања, али им ништа помоћи не могаше јер беху продали другима своја имања. А они кад изађоше из карантина, многог опљачкаше и убише тражећи хране да одрже голи живот. Један од њих остави следећи тужни запис о том жалосном повратку из Цариграда стотина гладних породица: "Ми отолен бони и гладни те у Црну Гору, па од нас би и мртвијех од глади и потурченикаx, и опросисмо сву земљу и много зла и невоље би од тога народа ... И дођосмо опет на Цетиње, љуто бони и без никад ништа - без хаљина, без кућа, без покућства, без права, без свачега што треба за живот човјеку ..." Изгладнеле чете ових патника су лутале и претиле чак и манастиру, додајући нове ране на многобројне старе овог Цетињског мученика.

Старост му је долазила, ноге побољевале од великог труда и подвига а невоље и бриге се умножавале и смењивале једна другу.

Када је куга прошла, молио је ћесареве власти да отворе градове да народ не умре од глади, и чекао нову глад која се догодила 1822. године и за коју сам Светитељ пише: "Ја сам много гладнијех година запазио, но оваквих није било нигда у моје вријеме". И последња година његовог многострадалног земаљског живота била је гладна година. "Данас трећи дан народ не има хљеба", пише он жалопојку Јеремији Гагању. А њему пишу Граховљани, исте те 1830. године: Обавештавамо вас, да се налазимо још који дан у животу с помоћу Божјом и вашом", а у нашој великој и мучној мисли од Турака и Црне Горе и гладни..."

Најтеже је било светом Владици што су због свега овога крвна освета и други пороци поново хватала маха, што Правитељство нико није хтео поштовати, а он више није имао снаге да свуда стигне као некад. Ипак и даље се трудио да очува јединство и поврати ред и мир који је некад владао. Знао је добро да само сталним бдењем, својим ауторитетом и речју може спасти земљу од пропасти. Горке су му биле последње године његовог земнога живота и мученичке, али и љубав његова и самопожртвовање огромни и вера у Свемогућег Бога неизмерна. Иако више није могао због старости и болести да сам иде по земљи да би мирио и тешио народ, слао је друге уместо себе, свој крст и многобројна писма, пратећи их тајним молитвама свудаприсутном Богу, да не би труд остао празан. Свима се обраћао као брат и учитељ, сапатник али и као строги отац. Кад је требало молио је и благосиљао, други пут опет опомињао, заклињао и клетве слао. Желећи добросуседске односе са Аустријанцима, ради несметане трговине са Бокељима, трудио се да уразуми Црногорце да не уиадају у Боку ради крађе и пљачке, па је писао Његушима да је добар сусед најбољи пријатељ и земља најбоља она која је кући најближа, и молио их да не наносе срамоту целоме народу. У Бјелопавлиће је послао свога брата, бојећи се да због самовоље не изгубе слободу, па видевши да не желе да га послушају строго им писаше: "За то, дакле, кад мене не љубите и науке моје не слушате, ја већ немам с вама посла никаква, него ми пошљите брата и те остале Црногорце нека иду дома, а ви пошто не можете без турскога јарма, ето ви га. .." У Катунску нахију, у којој се водио мали рат међу завађеним племенима, по калуђеру Стефану Лазаревићу

свети Владика овако поручиваше: "Ја с великом жалошћу и са сузама видим, да сви ваши непријатељи и сви ђаволи од свијета не би вам могли, толико зла, толико штете ни срамоте учинити, колико ви сами себи чините. А шта је фајда жалит и плакат, кад више љубите зло, него ли добро, и срамоту него ли поштење и кад не слушате, што ве ја учим и савјетујем и што ве молим и заклињам." Тужио се на њих и изобличавао их да су "од Бога одступили и страха Божија изгубили, грехоту и срамоту заборавили", и да чине оно што знају али не знају шта чине, јер, писао им је.

"Ви никога не слушате ко за добро ваше ради и говори, а нека дође који лажац међу вама, сви ће те му вјеровати..."

Сараспињао се тако Цетињски страдалник Господу своме и Његовој безграничној љубави према свима, све дајући, и душу своју, а ништа не тражећи и не добијајући. Жртвујући се, до краја се жртвовао. "Остара сам", писао је последњих година живота на земљи, "више од зла и непослуха црногорскога, него ли од мојијех данах", немоћан више због старости и оболелих ногу да свуд стигне и свима лично помогне, као што је вазда ходио и о миру радио. Оне које Бог повери његовој љубави, до краја љубљаше, као Господ његов ученике своје: волео их је и кад их је благосиљао, и кад их је прекоревао и кад их је клео и заклињао "силнијем Богом Сведржитељем и честнијем Крстом и светом Госпођом и свијем архангелима и ангелима и светитељима, који су од вијека Богу угодили", и њиховим здрављем и срећом и напретком, и то "у три пута и у три хиљаде путах!" Волео их је и онда кад им је писао, препун гетсиманске туге и жалости: "Ја сам одавно видио да овдје живјети не могу и ево дође вријеме, да од силе цетињске под старост бјежим из Цетиња". Па и кад им је прекорно напомињао како је његово "сердце од вашега злочинства увехло и старост моја оскорбљена, да ночивала и радости нигда нема." Знао је ипак Владика да га је народ дубоко поштовао и речи се његове и сузе бојао као грома, па је отуда и имао смелости У Богу да им тако строго пише, користећи и седине своје и страдања своја за њих претрпена, само да би их навео на мир и братску слогу, постидевши их старошћу својом и несебичном љубављу својом према њима.

Осећајући Свети да се примиче крај његовом земаљском странствовању, и многим трудовима и бригама за поверене му Богом душе, нађе за богоугодно да у лицу Ђорђија, сина његовог млађег брата Сава, припреми себе наследника. Зато га посла у Русију у петроградску духовну Академију да се достојно припреми за узвишену службу. Но овај, имајући више склоности за војни него за духовни позив, затражи од њега да му дозволи да ступи у војну службу. Владика га разреши обавезе ступања у духовни чин, па позва к себи другога синовца Радивоја - Рада, сина свога најмлађега брата Тома, провидевши у њему достојног наследника, многоструко обдареног. Кад је Раде стигао на Цетиње, пред манастиром га је сачекао, наслоњен на своју сребрну штаку, један висок скроман старац у црним дугачким хаљинама. Његова дуга брада и коса, по опису који је према казивању савременика забележио љуба Ненадовић, нису се разликовали од повесма беле свиле; кожа на лицу и рукама била је жута као воском помазана. Око њега су стајали гологлави Црногорци: стајали су око свеца који још по земљи ходи. То је био Владика свети, који је утицао на будућег великог песника више него ико други, својим ликом, речју, делом и примером. Јер и сам беше даровит писац и песник, а уз то мудар народни вођа и сасуд Духа Светога.

Свети Петар I преставио се у Цетињском манастиру на дан св. Евангелиста Луке 18. октобра 1830. године, пун труда, брига и година, у четрдесет и шестој години овога архипастирског служења. Уочи самог Лучиндана, предосетивши свети Владика да му се ближи крај, позва свог секретара Симу Милутиновића у своју ћелију и саопшти му у перо своје последње завештање и вољу. Истичући у завештању да је чувао народ и сиротињу као своју душу, свети Митрополит моли свакога Црногорца и Брђанина малога и великога, коме је што сагрешио или какву жалост учинио, да му свак опрости, од свег срца и душе, опраштајући и сам свакоме, ко му је ма шта сагрешио: у>а је свакоме вавек просто и на Страшном Божјем суду за време другог Христовог доласка. Затим моли сав народ и заклиње самосилним Богом свега света Творцем и свом силом небесном, да га с миром у тишини и љубави општенародној кротко укопају и ожале, и да се закуну на његове мртве прси да до

Ђурђева дана нико никога не дира и да се крв не пролива. Поред тога свакога моли и заклиње истинскијем Богом Сведржитељем и оставља им у аманет да не дирају у црквена имања, да све свештенослужитеље поштују и пазе, одређујући за свога наследника Рада Томова, за којега се нада "да ће бити човјек од посла и разума". На крају, благосиљајући све добре, верне и послушне, оставља им за општенародне потребе новац који је добио као помоћ од руског цара и због кога су га неки клеветали и заклиње их да се држе једиоверне и јединородне Русије.[15]

Тога дана када ће се упокојити, седео је овај смирени Божји угодник, као обично, у пространој манастирској кујни покрај ватре. Наоколо су седели неки од главара црногорских, који су били к њему дошли. Он их је саветовао и давао им последња упутства, рекавши им да му се ближи крај. О свему им је говорио и за свашта наручивао, као брижљиви домаћин када полази на далеки пут. Усред тога говора његова наступи велика слабост: он изнемогне и целом снагом. Главари га придигну и одведу у његову малу једнопрозорну ћелију, у којој је као прави испосник и пустињак свој живот проводио, где га спусте на постељу. И ту, молећи се Богу и благосиљајући Црну Гору и сав народ и "разговарајући с около стојећима", тихо предаде дух свој Богу, без икаквих болова и самртних мука.

Чувши о његовом упокојењу, цела Црна Гора је плакала за њим; сви хришћани у Приморју и под агарјанским игом, уздахнули су тешко, изгубивши свога утешитеља и прибежиште и молитвеника пред Богом. Један ревносни апостол Христове вере, проповедник братске љубави, слоге и слободе, оставио је земљу сиротом. Погребен је у манастирској цркви. А пре погреба, на Већем гумну испред манастира, укрстивши пушке изнад мртвог и светог тела Владичиног, расплакани главари су се заклели и ухватили веру: да ће живети у љубави, да ће држати слогу и мир и слушати Рада Томова. Постојала је бојазан, како нам саопштава наследник му Петар II, оплакујући овога "вјесника воље Свевишњега" и нашега заједничког оца и кроткога учитеља, да дође до покоља на гробу, "али слава всевишњему Творцу и всех благ Оцу, внушио је у њихово срце мирнога ангела", па "како се Тестамент прочита, свак се заплаче

и његови највиши душмани.. не уздрже се од суза, сви плачући се закуну слушат његов Тестамент." Исти овај Раде Томов, пун жалости за изгубљеним стринем и учитељем, примајући његово тешко бреме на своја нејака плећа, писао је овако 22. октобра 1830. године: "У сву нашу државу није чојека који не плаче за њим и сами су се злотвори његови до тога чувства горести (= жалости) узнијели, па можете мислити како је нама његовијем домаћијема".

Када је четири године после његовог упокојења, исто на дан светог Еванђелиста Луке (1834.), његов гроб био отворен, мошти Владике светог бише нађене целе и нетљене. Ту сверадосну вест, да је Бог прославио свога угодника, објави Петар II истога дана прогласом свему народу, са жељом да сви буду учесници "радости и весеља општега нашега Православија". У својој радосној посланици овај умни наследник светога стрица писаше овако: "На знање ви дајемо, благочестиви народе, како смо 18 овога мјесеца, на Лучиндан, отворили гроб блажено и светопочившега претка мојега и архипастира вашега Петра и, пошто смо отворили гроб, нашли смо цјелокупно и свето тијело доброга и светога архипастира нашега. Зато, благочестиви наро де, ми вама радосно и објављујемо о томе срећноме догађају, јербо знамо да ћете благодарити Свемогућега Творца, који ви вашега доброга оца, крепкога пастира Цркве и стада Христова, вашега обранитеља и избавитеља, посла међу вама у светоме тијелу, да, како је био у смртноме животу готов за вас дати душу и тијело, тако да му се молимо да он и сада, како (= као) светитељ и угодник Божји, буде молитвеник Свемогућему Богу за нас како за своје синове. Ја мислим, благочестиви хришћани, да памтите ви ријечи светога Петра које је вама говорио "да живите у слога, миру и јединству". Ове свете и божанствене ријечи ја мислим да је сваки од вас држао на срцу и доклен се није ови угодник Божји био међу вама јавио. А сада надам се да ће те их добро држати, јербо видите онога који ви (= вама) их је говорио међу вама света и цјелокупна. И ви сте увјерени, ја мислим, да који Црногорац неће држати слогу, мир и јединство, биће му свети Петар саперник и на томе и на овоме свијету, него, који што има међу собом немира, сложите се и мирите, и тада ће те бити Богу повољни и вашему светитељу Петру. За друго вас Богу препоручујући и његовом

угоднику новообјављеному светитељу, остајем сваком доброжелатељ."

Народ, који је свога архипастира још за живота сматрао за свеца и увек га називао "Владика свети", чувши ову радо сну вест, похита са свих страна на Цетиње да целива његове свете мошти. Стизао је народ из Црне Горе, Брда и Боке Которске, славећи Бога на дару Његовом. Долазили су преко гудура и беспућа чак и старци од 90 година на поклоњење новојављеном угоднику Божјем и стубу православне вере свога отечества. По процени Вука Караџића, који се тада беше нашао на Цетињу, сабрало се око његовог светог тела до 15 000 душа. Иако је било злонамерника и завидљиваца, лажним разумом помрачених, који не остављаху на миру ни свете мошти овог истинског пастира, као што га и за живота нису на миру остављали од својих злобних клевета, и који покушаваху да спрече да му народ долази на поклоњење, особито из Боке, ипак ништа није могло зауставити реку народне љубави и поштовања према њему. Никоме од смртних, каже Љуба Ненадовић, што се сада рађају неће више ни један хришћанеких народ такво поштовање указивати: да се његовим именом заклињу, да га у помоћ призивају, да у тузи и болести његовом мртвом телу долазе ради утехе и исцељења!

Колико су се Црногорци бојали његових чудотворних речи и његове клетве док је био у животу, толико више сада су се чували да штогод не учине што њему није мило и што је он проклео, јер, знали су: он је сада ближе Богу. Он гледа и зна и вазда ће гледати да ли народ његов живи у вери и љубави, у слози и поштењу, и да ће добрима као и за живота помоћник бити, а злима наказатељ и противник. Памтило се дуго и данас се памти свако његово проклетство и сваки његов благослов: што је благословио остало је благословено, што је проклео, никад није имало напретка. Народ за њега вели: "Онај свети Петар што је у Риму, три пута се одрекао Христа; а наш свети Петар што је на Цетињу, није ни једанпут"! Зато често кажу: "Помози свети Петре!" - јер је кост од њихове кости, заступник сигурни пред Богом и похвала целе Цркве Божје. Народу није остало непознато да је он читавог свог живота, и поред разноврсних световних обавеза, био велики испосник и молитвеник,

да је до смрти живео у једној полумрачној ћелији уз цркву Цетињског манастира, која је по свему личила на ћелију пустиножитеља. Мало га је ко видео да се смејао или даје много говорио; обично је ћутао, удубен у богоумље и молитву или у бриге о својој пастви. Коме год би болеснику над главом молитву читао, ретко би остајао неко да није преболио и оздравио.

После прибројења Владике богоносног лику Светих и прослављења његовог тела силом Духа Светога и чудесима, у његову част бише подигнути многи храмови, од којих први подиже богоразумни Петар II на Ловћенском врху, њему у част а и за починак свога праха (1844. г.).[16] Но у ова последња времена, кад неста страха Божјега и охладње вера многих и љубав према Светоме и његовим распињањима за народ до смрти и после смрти, неста и свете црквице са Ловћена. Али вечнострадајући Владика, који је и у својој старости писао: "да међу Турцима живим, не бих толики зулум трпио, колико трпим од Црногорацах", - поново нађе уточишта у Боки коју толико љубљаше. У Прчању код Котора побожни народ му зида нови храм, подобан ономе Ловћенском, који се вазеесе тамо где и његова света душа. Тако и у граду Дортмунду у далекој Немачкој расејана чеда његова, посветише му недавно скромну капелицу, њему и Богу његовом у част, а себи на спас. Њему припадамо и ми свегрешни са молитвеним вапајем: Светитељу оче Петре, Цетињски Чудотворче, моли Пресвету Тројицу, Тросунчаног Бога нашег, да просвети таму нашу. Амин!

ЗАВЕШТАЊЕ И ПОУКЕ СВЕТОГ ПЕТРА

Богомудри Светитељ Цетињски био је даровит писац. Али све што је писао, никад није писао ради разоноде или ради похвале људске, или са жељом да ствара неку "своју" философију и науку. Његове посланице су по духу најближе посланицама св. Апостола Павла, као што је и живот њих двојице био сличан. Свако слово које је изашло испод његовог пера, окађено је миомиром двоједне љубави: љубави према Богу и према повереном му народу, и самопожртвовањем. Све што је писао са Голготског крста је писао: зато је тако просто ипуно трезвеног здравоумља. Већи број његових

посланица први је објавио Душан Вуксан (Посланице митрополита Црногорског Петра I, Цетиње 1935.). Ми овде доносимо његов Тестамент и душекорисне одломке из Посланица, на основу овога и једног новијег издања, које је приредио Чедо Вуковић под насловом: Петар Први Петровић, Фреске на камену (изд. Библиотека "Луча", Титоград, 1965. г.). Доносимо и одломак из његове једне поучне песме. Свети Владика је написао и једну недовршену "Кратку историју Црне Горе", као што је писао и песме (издао их је Трифун Ђукић, изд. "Народне књиге", Цетиње, 1961.).

ТЕСТАМЕНТ СВЕТОГ ПЕТРА

Од нас Владике Петра

Благородној господи духовног и мирског чина, главарима и старешинама и свему народу црногорском и брдском срдно о(во) најпогоње поздравље.

Сватко знаде и види како сам ја од давнога времена оронуо и пануо, те не могу већ никуђ, нешто од старости, а највише од свакојаке муке и труда, које сам у већи мој вијек за народ црногорски и брдски подносио и за слободу хришћанске вјере и нашег отачаства претрпио, чувајући народ и сиротињу као своју душу. Но то и сам видећи и познавајући своју слабост и болест неизлечиву и да ми се смрт приближава, написао сам нека потребита писма и књиге и наредио их све, ће сам имао што посилати да се пошље по мојој смрти, тако и вама и свему народу црногорском и брдском написах и оставих ову књигу, коју сви да чујете и добро разумијете пријед него ме укопате. Молим свакога Црногорца и Брђанина малога и великога, којему сам што сагријешио или какву жалост учинио, да ми свак опрости, од свега срца и душе, и тако ја опраштам свакојега малога и великога, који ми је гођ што сагријешио, просто да је од мене свакому задовијек и на страшни Божији Суд о второму Христу Бога пришествију.

Пак најпрви свему народу чиним аманет и самосилнијем Богом свега свијета Творцем и свом силам небесном заклињем свеколико

да ме с миром у тишини и љубави општенародној кротко укопате и ожалите, да не би ни крвник крвнику тадер проговорио ни горке ријечи. Другу вас молбу молим и страшнијем и свемогућнијем Богом заклињам, да на моје прси вјеру задате и утврдите кроз сву нашу земљу и епархију, кроза све нахије, села и племена, да нико никога ни за што не тиче до Ђурђева дне и дотадер надам се у Господа и Спаса нашега да ће вам начин живљења бити занаго учињен и суд у ову земљу царски постављен, које сам ја у нашега свагдашњега покровитеља и бранитеља испросио и исплакао, и то сам вама и пријед говорио некијема - да ја за вас и за општенародно благополучениje и добро живљење и брижим работам, како и Бог знаде и коко ћете и ви свиколици до мало времена знати и видјети.

Изван тога највише вас свакојега молим и све иетинскијем Богом Сведржитељем заклињем и ваздашњи аманет чиним и остављам, да црковно добро и имуће, гдје год је какво, не тиче нико никада за ваших свих и за сваку вашу срећу и поштење, и да ми свако црковно чељаде, калуђере, како служитеље моје и ваше пазите и држите, како сам их и ја исти вазда пазио и држао. А ја на моје мјесто насљедником и управитељем од свега мојега, народскога и црквенога чиним и остављам синовца мојега Рада Томова, у којега се надам да ће бити човјек од посла и од разума, колико је преблага Отац Небесни благоволио подарити, и којега Богу и Цару нашему и свему народу црногорском и брдском на вијеки препоручавам свијем срцем и овом душом.

Најпослијед још нешто да вам кажем и избистрим, о браћо и народе црногорски и брдски! Но чујте и за вазда знајте од мене, који вас нијесам никада лукавио и на злу срећу никога наводио. При смрти мојој објављујем вам нову Божју истину: како је тешко лакоми на лафу (= новац) московску, и не заслужујући је, мислио и зборио, да ја изједох све и браћи подијелих штогођ новца из Русије од цара народу доходи, ема се сваки вара и гријеши у то, и ја вас вијерно и поштено овијем путем, на који ћу задовијек, свакога увјеравам да од ове лафе московске, како се говори, ништа никућ дестрегао (= потрошио) нијесам, но ето је ова у готову и на гомилу, и да је она од цара мени на образ и на расположење по мојим молбама дошла, и на ползу свега народа орпскога, него да те новце ни ја без велике

преше и највеће нужде не трошим, како и нијесам никуђ ни динара, до што сам на кудук (= суд), докле га опета силни и безумни људи не развргоше, за које ја чист остајем иред људима и пред Богом. Пак сам и ја за те новце нашему цару и покровитељу писао да учини он за те његове аспре какву хоће наредбу и одговорио ми је да ће својега официјала овамо послати, који ће и те аопре примити и харчити на суд, који ће он поставити у нашу земљу. И моја је највећа рана на срцу, коју ћу и у гроб понијети, што и то још не дочеках за мога живота.

Ако би се ко нашао у народу нашем да не прими ове моје потоње ријечи и препоруке за истините или ако не би све тако послушао, како ова књига изговара, него би какву смутњу и раздор међу народом усудио се чинити словом или дјелом, тога свакога, који гођ он био, мирски или духовни, ја на смртни час мој вјечноме проклеству и анатеми предајем, како њега, тако и његов род и пород, да му се траг и дом ископа и утре! Исто тако да Бог даде и ономе који би вас од вјерности к благочестивој и христољубивој Русији одлучити поискао и свакојему, ако би се који из вас Црногорацах и Брђанах нашао да помисли одступити од покровитељства и наде на јединородну и јединовјерну нашу Русију да Бог да јаки те од њега живога месо отпадало и свако добро временито и вјечно одступило.

Свијема пак добријема, вијернијема и који гођ ово моје потоње писмо послуша и изврши, да буде моје најусрдније, отачаско и архипастирско благославеније од рода у род и ва вијеки вјекова - амин.

Цетиње, 18. октобра 1830.

ПОУКЕ ИЗ ПОСЛАНИЦА СВ. ПЕТРА
Брђанима
Петар, Божијеју милостију,
православни митрополит и кавалер росијски

Знате, како сам вама и свијема Црногорцима вазда и на свако мјесто говорио, молећи свакога и заклињајући да у мир и слогу међу собом живите. И колико сам труда и муке од почетка до сада претрпио, то само једини Бог знаде; и све радећи за обште народно добро и слободу без никакве хиле и лукавства, нако с правијем и чистијем срцем, желећи видјети вас и осталу моју браћу от непријатељског јарма и зулума ослобођене. Нијесам искао моје собствене користи и течења (= стицања), него сам оставио цркве и манастире и све црковне и манастирске и домаће послове. Заборавио сам и моју душу и моје здравље, а пријенуо за вас и за другу браћу Црногорце, да не изгубите, него да уздржите своје поштење и славу и да утврдите вашу предрагу вољност и слободу, коју ви је Бог даровао мимо свакога народа у свијету, да ви туђин не господари и не заповиједа и да није господар од вашијех живота, жена и ђеце и от вашега имућа и домовах, но ви сами да поставите себе из договора уредбе и законе от вашега владања и суда, по којему можете злога чојка и непослушнога кастигати, пак се у слободи дичити и живјети међу собом како браћа мирно, поштено, без инада и сваке мрзости. Али ево жалости и несреће велике, што ја не видим да ви ово своје добро љубите, нити вашу вољност и слободу познати хоћете, коју ако једанпут изгубите от својега непослуха и злочинства, онда ћете спомињати моје ријечи и виђега јесам ли право говорио и јесам ли за опште народно добро ваше и свега народа нашега радио; али ће то бити у невријеме, ка(д) ви неће памет ништа ваљати. Ово ја не говорим само вама Брћанима, него и свима Црногорцима једнако, јер знам што је слобода и што је темељ от свакога добра на овоме свијету, а знадем и што је робство и невоља или сужанство и јарам туђи оному који га носи... Друге ви не остаје, него да од зла престанете и да се помирите, како најскорије и најбоље знате, пак да не ћерате своју браћу Христијане који су под турско копито и да им повратите њиове пљенове, које сте им неправедно ограбили, да ве сиротиња не куне и да зло од Бога на себе не дочекате. А ето шиљем тамо господу главаре и судце да се с вама виде и разговоре и да очисте смутње и заћевице, које нађу У ваша мјеста, и да потврде стегу и јединство међу свијем народом. Тога ради свакога молим и страшнијем именом Божијим заклињам,

промислите за своје добро и послушајте што ви суд и ваши главари реку и осуде, како из своје душе познаду.

Најпослије правично, не носите злому и пакосному чојку хајтер и не чините како је мило, но такве глобите и кастигајте, да се зло не чини. А што је до сад било, то радите смирит, и кога видите да је зло без невоље учинио от силе и от своје опачине, тога и кастигом покарајте и будите сви супротиву онога који послух и слогу размеће. Ја желим да вазда наша браћа из нашега народа буду у нашу земљу судци и да они, који буду на то мјесто из договора обштега постављени, владају народом и управљају по начину разумно и да свеђер више слава, чест и слобода и благополучје ваше обћено у мир и у слогу вашу срећно и честито расте и да ово дјеци вашој након себе оставите, нека она имена ваша у вијеки хвале и превозносе и нека могу радостним гласом говорити: "О блажени отци! О славни родитељи наши, велики витези и честити јунаци! блажена и преблажена витешка дјела ваша, блажене утробе које су вас родиле и дојке које су вас дојиле! Ви сте угасили међусобну рат и крвопролиће, ви сте поставили мир и тишину у своја мјеста, ви сте укријепили слогу и јединство међу народом и ви сте нам дохранили и оставили дражајшу вољност и слободу, а ми ћемо предраго име ваше у памети у срцима нашим с највећим благодаренијем до гроба носити и синовом нашим од рода у род остављати, нека име и слава ваша буде безсмртна!"

Ево, моји драги јунаци, што ја желим! Ево зашто се трудим непрестано и зашто моју душу и здравље полажем! Ево зашто сам добио неизбројене непријатеље и ево, познајете у чему ваша срећа и вјечно добро и благополучије стоји! Сад, ако нећете ово љубити, миловати и држати и за ово свијем срдцем и вољом и са свом јакости пријенути, ви ћете бити сами себе и својој дјеци самовољни крвници и вјечни злотвори и мучитељи; а ја у то, како пред Богом тако и пред цијелим свијетом, не хоћу имати дијела, који остајем ваш доброжелатељ,

Владика Петар.

Фебруара 23. год. 1800, на Стањевиће.

*

Но као што благородне душе човјек, све што на виши степен у господство и у власти излази и колико се у вишему богатству и срећи находи, толикођер он све веће иште приличне његовоме благородству начине за потврдити своје достојинство благодејанијем, милостију и кротким живљењем, а најпаче благодарним срдцем к својему благодјетељу, тако и неблагородни чојек, кад се види из нискога бића уздигнут ђе се није надао, заборави и Бога и душу, камо ли неће заборавит свога благодјетеља, па на крилима високоумља или, љепше рећи, пребезумне гордости, безобразно летећи .., пакленим и отровним духом из његове утробе дише.

(Из посланице Бокељима, 1804. г.)

*

Народ ми не даје ништа и не иштем да ми даде икакве ствари, нако само да прекрати междусобно крвопролиће и остала безакона дјела и да у миру и у љубави христијански живе ...

И не чудите се, мој драги оче архимандрите. Ми смо Срби такови, не знадемо нити хоћемо знати друго, нако један другога гонити и у несрећу и безчест постављати, и што који више ради за добро општенародње, то се више завист против њега вооружава, која (= јер) у српском народу, како и у греческом, гордост царује.

(Из посланице архим. Арсенију Гаговићу, 1804. г.)

*

Свакога Црногорца ... молим и заклињам нека сваки стоји с миром и нека трпи како и ја трпим, зашто знам да ће наше трпјеније боље за нас бити, него ли икаква наша освета.

(Из посланице Катуњанима, 1805. г.)

*

Ми ћемо сви, љубезна браћо моја, умријети и тешко нама ако један другога на овоме свијету живлећи не љубимо, ако се не смиримо с нашијем суперницима на које жалост имамо, и ако један другоме увређаје не простимо, нећемо на ономе свијету вјечнога покоја и блаженства имати и неће нам Отац небесни наша сагрешенија простити.

Дакле, ради Бога, који је једино и вјечно наше добро и ради вјечнога веселија и радости, којега је Бог уготовио свијем послушним у рајске сладости вјековјечно уживати и наслаждати се Његова божественога лицезренија, и опет вас молим да послушате како (= оно што) ви пишем, тако били од Бога благословени и тако ви Бог даровао на овому свијету сваку добру срећу и добри напредак у свему, а на оном вјечну радост, коју вам и свим христијаном од свега срдца желим и остајем, уздајући се да ћете моје молбе послушати, ваш доброжелатељ.

(Из посланице Радуловићима, 1805. г.)

*

А ја не бих рад ни Турчину, који је добар и поштен чојек, никаква зла колико ни доброме ни поштеноме Хрисћанину, зашто знам што ми Бог заповиједа ...

(Из посланице Дробњацима, 1809.Г.)

*

... Видим да ви сваки дан више у своје самовољство и безаконије напредујете, и да ви је милије зло и срамота, него ли добро и поштење, и нека ви буде по желанију вашему. Ја се од свега зла и добра личим и по данас нити ме у ваше после призивајте, нити ћу

се у њих мијешати, него остајем још залуду ваш доброжелатељ, несрећни ...

Владика Петар.

(Из посланице Црногорцима и Брђанима, 1812. г.)

*

Људи ваља да зло дочекају овога и онога свијета, који свако зло самовољно чине и никога не слушају, ако им за добро говори.

(Из посланице Дробњацима и Жупљанима, 1817. г.)

*

Извјесно је вам и свему црногорскому и брдскому народу да у све вријеме мојега владичествовања нијесам ја престао радећи за обште народно добро и поштење, за које нити сам штедио мојега труда, ни мојега именија, него и живот мој и душу постављао на ползу и слободу мојега отечества. Ово знаду и остали, најпаче нам сусједствени народи; и ако бисте ви ово заборавили остају они, који ће ову истину пред цијелијем свијетом сједочити; остаје мене за утјешеније моја чиста совјест, која ће ме свагда веселити, што сам ја непрестано испуњао моје дужности, како истинити и прави син и слуга отечества; остајете и ви по непослушанију и самовољству сами себе пред Богом и пред свијетом кривци за све несреће, које су се међу вама догодиле и које ће се унапријед догодити.

(Из посланице Катуњанима, 1818. г.)

*

Нијесу закони за добре, него за зле људе постављени; будући они не познају од Бога уливенк у срдца њихова наравеки закон, зато је потребно било законе поставит да свакога реда злодјеји буду

кастигани, јер инако (= иначе) ваљало би да сви народи у свијету буду несрећни, како и јесу они гдје таквијех законах нема и гдје се добри људи не почитују, а зли не кастигају (= кажњавају).

(Из посланице Катуњанима, 1818. г.)

*

Него добро разсудите и спомените се, љубезна браћо, да сада стоји срећа или несрећа у ваше руке. Ако ви будете међу собом сложни и послушни, све ће добро и лијепо бит и то ће вам похвалу и поштење донијети; ако ли онако (не) учините, сва ће кривица на вас остати и ви ћете сами себе постићети и своје поштење увриједити. Тога ради вас молим и страшнијем Богом Вседржитељем заклињем да сви у слогу и у согласије радите за обште народње добро. Ако ли се нађе који међу вама да започне чинити што поради мита и хајтера, таквога имате свиколици исћерат између себе, јер му није мјеста међу вама и да вашу слогу не размеће.

(Из посланице Кметовима, 1818. г.)

*

Људи, који путом Божијем иду да Бога служе и угоде, не мисле ни за какво зло, нако вазда за добро и не говоре сами себе да су свети, него да су грешни и окајани. А та(ј) је калаш (= калуђер) до скора био у Шумадију (ради се о калуђеру скитници Авакуму) хајдук и разбојник; пак и сада чини хајдучка и разбојничка дјела, наговарајући будале на зло, да се људска крв пролијева; и још има дрзновеније говорити да је светињак и Божји посланик! Није, дакле, доста што је он крвомутник, него и сувише хулитељ преблагога Бога и порутатељ чина калуђерскога. Зашто (= јер) Бог у своје заповиједи забрањује најжесточајшим начином свако злочинство и безаконије, а прави калуђер ваља да буде добри и смирени чојек и да заповиједи

Божје слуша и не учини дјелом ни помишљенијем ништа, што би вољи Божијој противно било.

Чојек, који Бога служи и хоће да буде спасен, неће ни звијера убити, ни рећи да га убију, а камоли человјека подобнога себе; јер он не жели никому зла, нако свакому добра, помишљајући да (су) сви људи од једнога оца Адама и од једне матере Еве произашли и да је Бог свакога сотворио и заповједио да једни другим добро чинимо и добра а не зла радимо.

Сад разсудите, може ли крвомутник бити светињак у исто доба кад чини да људи гину и једни друге кољу. Не стоји светиња у то што он иде, да боље народ вара, гологлав, бос и одрпан, него светиња стоји у праву вјеру и у добра дјела, како Бог заповиједа.

Не будите, дакле, безумни и не дајте да вас речени калаш превари и да његовим лажем вјерујете, пак да се послијед кајете, него га ишћерајте да га међу вама није ...

(Из посланице Кучима и др., 1819. г.)

Спомените се, дакле, молим вас, и обратите ваше поступке и ваше мисли на пут послушанија и слоге, по којему можете избавит себе од сваке несреће и зла, које самовољство о (=или) непослуху доноси. И помислите на своје биће и состојаније (= стање) и не заборављајте ону пословицу, која вас учи говорећи: кога је молити, није га срдити.

(Из посланице Његушима, 1822. г.)

*

Међу многе духовне неуредности находи се веома худи и неприлични обичај од давних времена укоријењен, да попови од ове епархије иду оружани једнако ка и мирски људи и да не имаду на себе ни једнога свештеническога знака, по којему би се могли познавати у свештенически чин. Ја сам вазда желио и настојао, што би ово неприлично и поругатељно дјело било изтребљено, и што би

духовни људи у благопристојни начин били приведени. Но будући приморски народ при владању бивше републике Млетачке на злодјејаније распуштен, не мање него ли црногорски, који је у вољности и у самовољству свеђер живио, нијесам имао јакости за испунит моје желаније за прекратит такво злоупотребљеније .. , Тога ради вам архипастирски повељевам: да (по) полученији овога мојега објављенија не имаде ни један свештеник оружије и црвене капе носити, или браду бривати, него у благопристојни чин пастирскога смиренија, кротости и богољубија ходити и словесноје стадо Христових овец на пут спасенија настављати и учити... Ако ли се који свештеник међу вама нађе овому мојему објављенију непослушан, да не хоће оружије оставит и капицу од свите љубичастога цвијета носити, такођер и браду пустити, такви нека остави епитрахиљ и свештенство ...

(Из посланице Бококоторском свештенству, 1808. г.)

Дајем ви на знање како дође ка мене показатељ овога писма честни јеромонах Софроније, постријжник Пецкога патријаршескога манастира, будући соборно од игумена и братије послат искати од благочестивих Христијан милостињу на воспомошчествованије оне свете цркве, на коју су Турци велики данак и глобу поставили, пријетећи, ако не би оно благо дали, да ће и цркву и манастир разурити и свештенике посјећи и повјешати, како што су многе манастире разурили и свештенике побили.

Ја знам ваше биће и состојаније и вашу убоштину и оиромаштину у коју се находите, али је оно српска Црква свега славеносрпскога народа к мати свијех српскијех црквах, у коју су патријари наши стојали и коју су цари наши оградили. Тога ради, љубезна браћо, не одреците се по својој јакости, колико је кому могуће милостиње и помоћи у ону светују обитељ приложит, да је откупите и сохраните од разоренија, да и вас Бог сохрани од свакога зла и од сваке биједе и напасти.

(Из посланице Црногорцима и Брђанима, 1822. г.)

*

Да је проклет сваки они, који неправедно на сиромахе и на сиротињу намеће кривицу.

(Из посланице Бјелопавлићима, 1823. г.)

*

Питали су једнога мудрога и просвијећенога человјека: који је пријатељ најбољи и која земља јест најбоља? Ови је одговорио да је добар сусјед најбољи пријатељ и земља да јест најбоља, која се најближе куће находи. Ја мислим да је погодио ... Ваши сусједи биће вам добри и најбољи пријатељи и ви ћете уживати њихову љубав и пријатељство, ако од своје стране будете равним начином соотвјествовали и учинили се достојни сусједске љубави и пријатељства.

(Из посланице Његушима, 1823. г.)

*

Благородна господо главари и народе црногорски и брдски,

Ево су већ прошлога пролећа, априла мјесеца, пасале тридесет и осам годиштах, откада сам ја постао међу вама Владиком.

Труди моји јесу били најпрво и желаније моје, од свакога желанија највише, за покрађење ваше домаће рати и крвопролића, радећи вас саставити у слогу и јединство, док се избавите од љутога јарма паше скадарскога, под којим бјесте у вријеме мојега у туђе земље путовања по несогласију вашему себе подложили.

Ви моје науке примисте, послушасте, и своје оружје витешки у рукама прифатисте и Бог даде вама срећу не само да своју слободу опет к себе повратите, него и сувише да својега непријатеља у два

жестока боја побиједите и да његову главу одсијечете и државу скадарску уплашите, од које мира и почивала не имасте.

Ова је побједа име ваше у свијет прославила и учинила да сви европејски народи за вас знаду и да ве почитују за народ славни, народ поштени, храбри и уздани, који своју слободу познаје и својијем оружјем брани.

Ја срдцем и душом жељах да се и више пред свијетом прославите и да вашу слободу јаче и боље утврдите. Молих вас да суд и правитељство поставите, на законах општим согласијем сочињених, да правитељство народом влада и да народна дјела управља, а кулук да зле људе фата и на суд доводи, како што се у цијели свијет чини, јер без тога не могаше бит ни слава ни слобода ваша утврђена, ни дуговјека. И ви тако учинисте; кулук и правитељство постависте, да законик царствује и да је свакоји законику подложен. Настаде, дакле, законик међу вама, настаде суд и правда, мир и тишина, вријеме срећње и блажено, радост и весеље за добре и богобојазне људе и за нејаку сиромаш и сиротињу, престаде самовољство, престаде домаћа рат и крвопролиће.

Законик, царствујући кастигом, страшо пријећаше, правитељство суд и правду чињаше, кулук с мјеста на мјесто иђаше и сваки злодјеј од страха трепеташе. Не бјеше већ домаће рати ни боја, не бјеше покличи: ко је витез; ни витеза на домаћи бој, не чујаше се колежа ни тужбање, не виђаше се лица мушкога ни женскога огреботинах крвава и нагрђена, ни главе црном капом, ни црном махрамом покривене, ни перчина мушкога ни женске косе острижене, не обливаше се земља, дрво и камен крвљу ваше браће и не кипјаше братска крв из устах вашијех, не кукаху мајке за својијем синовима, ни сестре за својом браћом ошишане, ни сироте удовице за својијем мужевима огребене, ни жалостна дјечица за својијем родитељима сузам обливена.

Путник мирно путоваше, трговац слободно трговаше, работник своју работу весело работаше и чобан своју стоку без страха пасијаше и Богом благословена тишина на све стране пребиваше.

Но будући вам милије зло него добро, не могасте правитељство међу собом трпјети, желећи да се опет на обична ваша зла и самовољна дјела повратите и да један другом крв пијете.

Не би вам угодно да ве људи од свијета почитују добрим и поштеним народом, како сам прије река, да ви буду туђи градови и пазари отворени и да имате стиму (= уважење) како и остали народи европејски, него је вам драже и милије да ве називају злим, безаконим и самовољним народом, да стиме и приступишта нигђе немате и да ве ћерају како хајдуке и разбојнике.

Ви сте од свакога цара и краља вољни и слободни, да ви нитко не заповиједа, но нијесте један од другога; ви слободу своју не познајете и познати је не хоћете; вама је противно све што је Богу и поштенима људима угодно; ви сте од Бога одступили и сасвијем страх Божји изгубили; ви не находите добра и поштења ни у чем, нако у своје зло и безаконо самовољство; ви не имате вишијех злотворах од самијех себе и вама нико ништа не чини без ваше заћевице.

Ја вас залуду у све вријеме мојега међу вама владичествовања учих и настављах на све оно, што могаше служит за вашу корист и поштење и залуду се у толико силе времена трудих, не штедећи ни живота ни имјенија мојега за ваше опште народно добро. Да сам то чинио за који драго остали народ од свијета, он би благодарио и ја бих међу њим срећно и весело живио и моје би име у љубави онога народа вјечно остануло, а међу вама је моје срдце од вашега злочинства увехло и старост моја оскорбљена, да почивала и радости нигда немам. Не могу већ ни о себе радити, а камо ли ваше после оправљати и за ваша дјела ћесарокраљевскому гуверену одговарати, него ето ви, Господо Главари, владајте се како знате и договарајте се како ћете с народом управљат и за народ ће потреба буде одговарат, да се црне капе у то не мијешају. Само вас молим да ми на писмо ваше мисли дате како ћу реченому гуверну на ову књигу одговорит, која ће ви бит с овијем листом данас приказана, да је добро чујете и разумијете. Међутијем остајем ваш доброжелатељ и слуга,

Владика Петар.

(Посланица Црногорцима и Брђанима, 1826. г.)

... Зато ја најпрво оне, којијема је највише зло и највиша штета учињена, пак и свакога великога и малога у све три племена молим

и свијех Богом Вседржитељем, Творцем неба и земље и честним Крстом и пресветом Богородицом и свом силом архангелском и ангелском и светијем Евангелијем и свијема светијема, и вашим напретком, у три пута и у три хиљадех путах заклињем да помислите на своје и осталога народа жалосно живљеше и да послушате речену господу главаре, да зло и крвопролиће прекратите и да се за све и посве умирите и подмирите. Такође молим и заклињем нстијем начином свакога главара да сви јединодушно раде, како ће вас умирити, да не би који по хајтеру или по миту или по другому икаквому неправедному начину потезао кривицу на коју страну и чинио међу дружином смутњу. Који ли се нађе од стране главарске, оли од којега племена и братства толико злога и окамењенога срдца да се од Бога не убоји и да смутњу учини и на мир не пристане, такви од Господа Бога Вседржитеља да будет проклет и да му Бог смути срдце и мозак, да погине од праведнога суда Божија како зли и безакони крвомутник, и дом његов да остане пуст, а правим и богобојазним да будет Бог у помоћ, којему свакога доброга и послушнога препоручавам и остајем ваш доброжелатељ.

(Из посланице Чевљанима, Цуцима и Бјелицама, 1826. г.)

*

Не могу ја пером описат и језиком изговорит, колико ми је мило и радостно чути од главарах, који су међу вама шест нељељах данас стојали, како сте их лијепо држали и њихове молбе и мене послушали и умирили се за сва зла, која се бјеху у ваше племе догодила. Ово ће и свакога поштена чојка у ову Црну Гору и у сва Брда овеселити и сваки ће вам за такова богоугодна и поштена дјела христијанска благодарити, како што ви и ја из свега срдца благодарим и преблагога Господа Бога Вседржитеља теплејше молим да он благослови оне, који су се за своје синове и за своју браћу умирили и свакога ко је о миру вашега племена радио, и да им Бог дарује мир и здравље и свако добро овога свијета, а онога, душевно спасеније и вјечиту радост у царство небесно ...

Домаћа рат и велика царства разура и у несрећу обраћа, камо ли неће једно племе, оли једну нахију у наша убога и сиромашна мјеста разурити; такођер слога и послушаније чине да један мали народ постане великим и силним народом. Спо мените се, дакле, својега добра и своје славе и поштења, да се ваши злотвори не веселе.

Ја вас свијех молим и силнијем Богом Вседржитељем у три пута и у триста путах заклињам да учините сами себе начин како ћете живјети, то јест да збор и договор на једно саставите, да слогу и јединство међу собом непоколебљиво утврдите, да злому чојку руку не држите, него да глобите и покорите како буде заслужио и да своје старешине и главаре љубите, почитујете и слушате. Такођер и главаре на исти начин молим и свом силом небесном заклињам да оставе инад и ненавист, да чистосрдачно у љубави живе и да се мирно и лијепо договарају, како ће племе у мир и у слогу држати и свакому једнако без хајтера и без мита суд и правду чинити, како што су и ваши родитељи и прародитељи чинили...

(Из посланице Његушима, 1827. г.)

*

Ја сам мнозими омрзнуо, зашто жалим нејаку сиротињу од напасти и самовољства и зашто говорим право, али Бог правду љуби, пред којим сва сила человјеческа свега свијета била би ништа, кад би она противу воље Божје ишла. И тешко оно му человјеку, који говори да јс свјетлост тмина, а тмина да је свјетлост. То хоће рећи: ко не хоће говорит оно што је право, него по миту, али по хајтеру, оли по којему другому лукавому начиину, говори и чини оно што је безаконо, и неправедно ... нити се бојим урока, говорити ћу право, док год срце у мене куца.

(Из посланице Његушима, 1827. г.)

*

Данас с великим мојим оскорбљенијела разумјех зла и проклета дјела, која излазе од некаква проклетога ђетића, сина некојега попа из Врања, из Зете, и од његове дружине ... који за .. . (про)клету корист да паре узимају варају безазлени народ и кажују некакве вјештице, ... и остале лажи свакојако просипају међу народом, који без свакога размишљања њихове лажи вјерује и топи у воду, ... сиромашице жене мучи и трза, говорећи да су вјештице изјеле тога и тога младића, а тога и тога, који је у бој погинуо, с лијеве стране запахнуле и за то да је погинуо. О Боже мој, чудне сљепоте, чудна безумија и чудна сујевјерија и злога помишљенија! Како могу људи такве проклете бајалице вјеровати, те ли не виде да их они за измамити коју пару варају и да им лажи за готове паре продају. Како ли може која жена кога заклати, кад га ни су чим не такне и кад му ништа отровно не даде јести или попити?! Како ли га изјести може, кад му тијело јавно у гроб полаже цијело! Ви говорите да вјештице по ноћи лете, а како могу леће ти, кад њихово тијело у одар лежи? Ви одговарате да њихов дух лети, но ја вам говорим и Богом се заклињам да то бити не може да дух из чељадета по ноћи или по дневи из тијела изиде, нити да се опет у тијело поврати, јер тијело без духа остаје мртво, а мртве нико воскресити не може, нако сам Творац неба и земљи, Бог, Његовом силом и благоволењем.

Ја сам по свијету у нека мјеста ходио и неколико књигах читао и нигђе не нађох, нити ми ко каза, да има вјештицах и вједогоњах, нако међу слијепим и жалостним Србским народом, а зашто него зато што је слијеп и зашто више лажи вјерује, него ли Јевангелије Христово и Христове науке и заповједи.

Тога ради свијех вас, о Црмничани, великога и малога, мужевскога и женскога пола и возраста, силнијем и страшнијем Богом Вседржитељем и честнијем крстом и пресветом Богородицом и свом силом небесном у три пута и у триста путах заклињам да се од тога злога к пребезаконога дјела прођете, да те проклете бајалице не слушате, да к њима не идете, да их међу вама не пуштајете, да им ништа не вјерујете и да праву чељад не мучите. А вама свијема свештеницима у сва села и племена пишем и властију нам од Бога данојy најжесточајше запрепаштавам (= забрањујем) и говорим да ни једному, који не би ово писмо послушао, немате никаква посла

црковнога оправљати, него они и њихови домови нека остају под жестоким проклетством отлучени; тако и они свештеник, који би преко овога мога писма преступио, а праве и добре Богу препоручавам и остајем ваш доброжелатељ,

Владика Петар.
(Посланица Црмничанима, 1830. г.)

*

Калуђери имају гледати своје црквене и манастирске после и не мијешати се у дјела мирскијех свештеника, а мирски свештеници остају у дужности вјенчавати и сваки своју иноријy (= парохију) пазити, за коју имаде самому Богу отвјет на Страшни Суд второга пришествија Христова дати. Свештеници ваља да су свјетило и огледало народу, пастири и учитељи, вожди и наставници словеснога стада Христова, који воде и настављају Христијане на пут спасенија, дајући им изглед (= примјер) од својега доброга и богоугоднога живљења. Но кад свештеници трују и погане народ, а најпаче ради којега скврнога прибитка и лакомости, - од кога ће се добру научити, оли добри изглед и наставленије примити? И како народ може бити спасен?...

(Из посланице Ришњанима, 1808. г.)

ПОУЧЕЊЕ У СТИХОВИМА

Ну послушај, драги пабратиме,
Или брате, прељубезно име,
Јере ћу ти истину казати,
Но запази, нећеш се кајати,
Што су давно рекли и казали
Мудри људи, који су познали:
Да у Турске и у љуте змије

Хришћанскога пријатеља није,
Ни разума бистра у пјанице,
Ни у лажи тврде узданице,
Ни вјернога друга у страшљивца,
Ни поштена чојка у свадљивца.
Не уздај се, брате, у лакомца
Одступиће и од Бога Творца,
Од закона и од своје вјере,
Неће пазит оца ни матере,
Отачаства, рода, ни племена,
Јер не љуби части ни поштења,
Нако благо, да се обогати,
И зато ће свакога продати!
Ово велим само за лакомца,
За лакомца, љуцкога трговца,
Који љуби благо преко мјере,
А продаје вјеру у невјере,
Вјеру драгу отачаства свога,
Најпослије и себе самога!
Пак остаје така издајица
Како тужна, лакома лисица,
Кад на маму буде преварена
И у ломна гвожђа ухваћена;
Да се трже, сама себе глође,
Докле ловац изненада дође,
Па је дрвљем и камењем туче,
Најпослије и кожу јој свуче.
Свакоме се тако догодило,
Коме опште добро није мило,
И који ће бити издајица
Да га Божја сакруши десница!
А ти, брате, здрав и весел буди,
За потребу немој жалит труди!

Слушај мудре, а мало бесједи
И хришћанским путем себе води.
Који млого збори без разлога,
Кајаће се од говора свога;
Кад што речеш и кад ријеч дајеш,
Пази добро, да се не покајеш:
Срамота је саде ријеч рећи,
Обећати па се покајати;
Коноп веже коње и волове
А поштена ријеч витезове.
Држи слогу, а моли се Богу,
љуби добро и драгу слободу;
Добро рекох, а не самовољство,
Ни лаживо клето лицемјерство;
Пази ово моје говорење,
Биће теби радост и поштење,
А у туђе поштење не тичи,
Но се радуј, весели и дичи,
И кад видиш поштена главара,
Војеводу, суђу, ал' сердара,
Добра чојка, ал' разумна кнеза,
У народу јунака витеза,
Или частна, мудра свештеника,
Што је добро, то је општа дика.
У народу што је од потребе:
Поштовати старије од себе,
Мудре људе праве савјетнике
И војнике, храбре начелнике.
Ако хоћеш бити многољетан,
А на овај свијет пуно - срећан:
А ти поштуј драге родитеље
И духовне оце, учитеље,
Да благослов од Бога получиш,

А и вјечно блаженство добијеш,
Да нам Бог да свијем православним,
Ја из свега мога срца желим ...

На крају доносимо једну проповед Владике Светог, како ју је забележио Симо Матавуљ, познати књижевник. Проповед је изговорена пред главарима и народом на Цетињу, који се беху сабрали ради умира крвно завађених. Матавуљ каже:

"Најприје им честита Нову годину и пожели да у њу уђу по закону Божијему, праштајући, заричући се на мир и слогу и љубав братску, јер их иначе чека последња погибија. Исприча им причу из Светога Писма о Кајину и Авељу ... Говорио им је дуго, тако од срца просто, очински, њиховијем језиком. Кад, видје гвоздене и самовољне горштаке укроћене и заплашене као дјецу, Владика се одједном преобрази и од блага оца постаде оштар, неумитан судија, рече им да тога дана хоће умир без поговора, да се утврди суд и све што се дотле два пута покушавало: "Тако вам овога животворјашчег и часнога крста, тако вам он увијек помогао, тако га се не одрекли, тако вас не помамио, тако вас не затро Бог, свети Јован и свети Василије и сви свеци и угодници Божји, тако вам траг по трагу не погинуо, тако се не разгубали, тако вам шљеме и сјеме не погинуло, тако не испогибали срамотно, покорите се одлукама које ћете сами данас учинити и донијети. Ко им се не покори, ко их буде хотимично преступио, да Бог да постигле га клетве које изговорих. Реците сви у име своје и својих по три пута: Амин". Сви ужаснути повикаше три пута: Амин. - Онда стаде дијелити нафору и опет бјеше благ. Главари му љубљаху руку, а он свакога у чело".

Молитвама Чудотворца Цетињског Петра, Господе Исусе Христе Боже наш, помилуј нас. Амин.

ЖИТИЈЕ ПРЕПОДОБНОГ ОЦА НАШЕГ
ЈУЛИЈАНА ПУСТИЊАКА

ПРЕПОДОБНИ Јулијан родио се од незнатних и небогатих родитеља. У младости он не доби школско образовање, али стече истинско познање Христове вере. Када постаде пунолетан, Јулијан се уклони из света и настани у једној пештери, у Партанској пустињи.[17] Ту се он трудјаше да обузда све своје житејске жеље и да се уздигне изнад свега пролазнога и трулежнога. Тога ради он само једанпут недељно узимаше хлеб са сољу и водом. Његова радост и духовна храна беху псалми светог пророка и цара Давида, и непрекидно размишљање, и молитвени разговор са Богом.

Као што светионик, постављен на врху горе, не може бити сакривен, тако се и праведни живот светитељев не могаде сакрити од људи. Глас о светом подвижнику брзо стиже до ушију људских, и око преподобног Јулијана ускоро се сабра много људи, са жељом да свој живот проводе под руководством и по примеру светитељева живљења. Измоливши дозволу од светога оца, они начинише себи колибе око његове пештере, настанише се у њима, и стадоше се подвизавати под руководством богомудрог наставника. Но свети Јулијан не остаде дуго са њима. Жудећи за животом у потпуној осами и молитви, он остави братију и повуче се за педесет пет километара у дубину пустиње. И тамо вођаше живот у потпуном усамљеничком молитвеном тиховању, и само понекад посећиваше братију ради поуке.

Једном, после једне таке посете братији, преподобног оца Јулијана стаде молити јуноша Астерије да га поведе са собом у пустињу. Ова Астеријева жудња за подвижничким животом у дубокој пустињи превазилажаше његове силе, пошто беше одгајен у нези. Преподобни Јулијан испрва одвраћаше јуношу Астерија од тешког путовања у пустињу, где чак ни воде нема. Али на усрдну и упорну молбу Астеријеву старац пристаде и поведе га са собом. С радошћу иђаше Астерије за старцем. Али после три дана он ослаби и стаде малаксавати. Најзад, сав изнемогао, он мољаше светога старца да се сажали на њега и олакша му муке. Старац му даде благослов да се врати натраг, али Астерије беше толико изнемогао да већ није имао снаге да хода; поред тога јуноша није знао ни како да се врати к пештери. Тада човек Божји, тронут страдањем свога сапутника, преклони колена, и тако се усрдно мољаше Богу за

спасење јуноше, да сузама ороси земљу. Молитва светог богоугодника би услишена: из земље, орошене сузама његовим, изби извор студене воде.

Треба споменути и кротост овог угодника Божјег. Једном, овај исти ученик светог Јулијана Астерије, који са временом и сам постаде подвижник и руководилац других, а који је често посећивао свога љубљеног учитеља, крвну у посету њему. У знак љубави он му донесе на поклон велику врећу смокава, веома тешку, коју је он читавих седам дана носио пустињским путем. Смућен и ожалошћен што да се други толико мучи за њега, свети Јулијан одби да прими тај дар. Али када Астерије стаде уверавати старца да неће са својих леђа скинути товар док он не пристане да прими поклон, преподобни пристаде, иако тешка срца, да употреби храну, стечену трудом другога. Он прими ту услугу, јер га дирну искрена љубав његовог ученика. И он рече своме ученику: Испунићу твој захтев, само што пре скини са себе тај терет.

За време рата цара Јулијана Одступника са Персијанцима, многи хришћани мољаху преподобног оца Јулијана, као верног слугу Божјег, да се моли Богу да уклони овог непријатеља хришћанског. Преподобни се десет дана мољаше Богу да ослободи хришћане од овог злог мучитеља, и најзад он чу глас с неба: Нечиста и одвратна животиња погибе. - Завршивши молитву, преподобни се с радошћу врати к братији. Упитан што је тако радостан, преподобни Јулијан одговори: Браћо, сад је време благодушности и радости, јер нестаде безбожника: устао је против Господа, али га постиже заслужена казна. Радујем се што видим да Црква коју је он гонио тријумфује, и што он не доби помоћи од демона којима је служио.[18]

Не мало труда уложи свети Јулијан у борби против аријанске јереси. Ради тога је он љубитељ пустињског молитвеног тиховања, напустио пустињу, да би сведочио о Истини. Аријанци, да би добили што више присталица, беху протурили глас по Антиохији, да се преподобни Јулијан држи њиховог учења. Обавештени о томе, ученици светог Јулијана Акакије и Астерије похиташе к своме светом учитељу да га зову у помоћ православнима. Они му испричаше шта све православни трпе од аријанаца.[19] Чувши то,

свети старац одмах крену у Антиохију. На путу ка Антиохији он се ради одмора задржа у једном селу у дому неке побожне жене, која имађаше седмогодишњег сина. За време вечере син њен неприметно изађе из куће, и непажњом паде у бунар. Побожна жена, чувши за то, ни најмање се не узнемири, већ нареди да се бунар затвори, а она продужи дворити светитеља за трпезом. Јер њена вера беше велика: да се у њеном дому не може десити несрећа када се у њему налази чувени молитвеник и чудотворац. И Господ јој учини по њеној вери. Када свети старац упита за њено дете, она одговори: Нешто му није добро, и ено га лежи. - Светитељ затражи да дете дође к њему за благослов. Тада домаћица исприча шта се догодило. Светитељ сместа изађе, скиде поклопац са бунара, и угледавши дете поврх воде потпуно здраво, нареди једноме човеку те извади дете из бунара. А кад стадоше распитивати дете шта је с њим било у бунару, оно одговори: Ништа рђаво ми се не деси, пошто ме свети старац држаше поврх воде не допуштајући да потонем.

Одатле преподобни отпутова у Антиохију, и настани се у пештери, у којој се некада скривао свети апостол Павле. Силан свет се слеже око пештере да добије благослов од светога старца, али њега беше ухватила грозница, и он лежаше у несвести. Но, дошавши к себи он се помоли Господу за себе, и тог тренутка болест га остави. Тада он изађе пред народ окупљени и смирено рече: Ако вам је мој благослов од користи, Бог нека вам га да!

Боравећи ту, свети подвижник исцељиваше верне од разних болести телесних, а речју својом исцељиваше од духовних болести; и тако клеветници - јеретици бише изобличени и посрамљени, и привржености Истини - утешени и обрадовани. Једном неки болесник само се дотаче краја од одеће светитељеве, и тог часа устаде и пође за њим, као исцељени хроми за Петром и Јованом (ср. Д. А. 3, 1-11). Усто, преподобни дарова овоме и душевно здравље: утврди га у православној вери.

После тога преподобни се врати у своју пустињу, и поживевши тамо до дубоке старости, он мирно отиде ка Господу.[20]

СПОМЕН СВЕГОГ МУЧЕНИКА

МАРИНА СТАРЦА

СТАРАЦ Марин пострада за Христа у Аназарву Киликијском у време цара Диоклецијана. Он би немилосрдно мучен: моткама бијен, огњем паљен, у тамницу затваран, најзад мачем посечен.

СПОМЕН ПРЕПОДОБНОГ ОЦА НАШЕГ ДАВИДА

УЧЕНИК преподобног Пафнутија Боровског,[21] и оснивач Вознесенске Давидове пустиње, у Московској епархији. Преставио се 1520. године. Свете мошти његове почивају у његовом манастиру.

СПОМЕН СВЕТИХ МУЧЕНИКА ЧЕТРДЕСЕТОРО ДЕЦЕ

ОВА света деца пострадаше за Господа Христа мачем посечена.

СПОМЕН СВЕТИХ МУЧЕНИКА ГАВРИЛА и КЕРМИДОЛА (КРЕМИДОМ)

ОВИ свети мученици пострадаше за веру Христову у Египту, у време султана Сулејмана, 1522. године. Беху родом из Египта и обојица живљаху у побожности. Оклеветани од муслимана египатских да руже џамије, бише ухваћени и принуђавани да се одрекну своје хришћанске вере. Но они се ни мало не поколебаше и зато бише погубљени: Кермидол (или Кремидол) би мачем прободен у груди, ослепљен и каменом пресечен на двоје; Гаврилу пак прободоше мачем рамена и затим му одсекоше главу. (Страдање им написано опширније у "Неон Еклогион". Постоји им и

Служба у Патријаршијској библиотеци у Александрији, рукопис бр. 379).

СПОМЕН СВЕТОГ СВЕШТЕНОМУЧЕНИКА МНАСОНА,
епископа Кипарског

СВЕТИ Мнасон беше епископ Кипарски; пострада за Господа мачем посечен.

СПОМЕН ПРЕПОДОБНИХ ОТАЦА НАШИХ СИМЕОНА и ТЕОДОРА
и преподобне ЕФРОСИНИЈЕ

СВЕТИ Симеон и Теодор бише ктитори дивног манастира "Мега Спилеон" (= Велика Пећина) код места Калаврите на Пелопонезу. Преподобно поживевши, починуше у миру у ранијим вековима. Преподобна пак Ефросинија беше она која нађе икону Пресвете Богородице, која се до данас чува у манастиру Велике Пећине, а коју је иконописао Св. Апостол Лука. (Служба им штампана у Венецији 1706. године, и у Агини 1840. и 1911. године).

НАПОМЕНЕ:

1. Севастија - главни град Самарије у Палестини. То путовање светог апостола Павла трајало је од 52. до 55. године после Христа.
2. Види: Д. Ап. 20, 6.

3. Види: Д. Ап. 20, 6.
4. То се јасно види из Посланице Колошанима и Посланице Филимону, које је у то време свети апостол написао.
5. Судећи по тесној вези која постоји између овог Еванђеља и Дела Апостолских (ср. Лк. 1, 1-4; Д. А. 1, 1), која су написана после Еванђеља у Риму око 63. године, мора се сматрати да је размак између писања Еванђеља и Дела Апостолских био врло кратак, и да се Еванђеље појавило такође у Риму око 61. или 62. године.
6. У Делима Апостолским свети Лука је описао силазак Светога Духа на апостоле и подвиге њихове у ширењу хришћанске вере у Јудеји и другим земљама. "Ту је свети Лука, вели свети Златоуст, првенствено описао дела светог апостола Павла, којега је он био омиљени ученик и најближи сарадник".
7. Ахаја - област на југу Грчке, на Пелопонезу.
8. Беотија - област средње Грчке.
9. Овај Артемије скончао као мученик у време цара Јулијана Одступника; спомен његов 20. октобра.
10. Пренос моштију светога Луке Црква празнује 22. априла и 20. јуна. Део моштију Св. Апостола Луке пренео је у 15. веку у Србију из Епира деспот Ђурађ Бранковић и оне су почивале у цркви Успења (на смедеревском гробљу).
11. Неки кажу да се Свети Петар родио априла 1747. г., други опет да је то било годину или две касније.
12. Са Владиком Данилом трон Црногорске и Скендеријске митрополије постаје наследан у кући Петровића, прелазећи углавном са стрица на синовца: Данила је наследио Сава и Василије, а њих Петар I и Петар II, који су теократски управљали Црном Гором.
13. Б. Михаиловић (у књизи "Митрополит Петар I - Свети", Цетиње 1973, стр. 5) каже да је светитељ сломио ногу, док у најновијој "Историји Црне Горе (књ. III, том I, 1975., стр. 415-416) говори се о ломљењу руке.
14. Главу Махмудову Црногорци су однели на Цетиње, где се и данас чува у манастирској ризници.

15. По некима Владика је диктирао Тестамент на Лучиндан пре подне, а по Љуби Ненадовићу - после уласка у ћелију, пред само упокојење, што је мање вероватно.
16. Његове свете мошти се налазе од самог почетка у цркви Цетињског манастира. Тропар и кондак бише му напиеани одмах по прослављењу. Службу и кратко житије написао му је Београдски митрополит Михаило (штампана посебно у Москви, 1895. године).
17. Та пустиња простирала се од Партанске области до обала реке Еуфрата.
18. Јулијан Одступник погинуо 363. године.
19. Положај православних је био тежак нарочито стога што су у то време на царском престолу налазио аријанац Валент (364-378), који је насилничким мерама ширио аријанство.
20. Преподобни Јулијан се упокојио крајем четвртог века.
21. Спомен његов Црква празнује 1. маја.

19. ОКТОБАР

СПОМЕН СВЕТОГ ПРОРОКА ЈОИЛА

СВЕТИ пророк Јоил беше из колена Рувимова, син Ватуилов, из села Метомора. Други по реду из мањих пророка. Живео на 800 година пре Христа. Пророковао беду народа Израиљског и ропство Вавилонско за грехе које почини пред Господом. Позивао народ на пост и свештенике на покајне плачне молитве, да би се Бог умилостивио. "Трубите у трубу на Сиону, наредите пост; саберите народ, освештајте сабор, скупите старце, саберите децу и која сисају. Нека плачу свештеници, слуге Господње, и нека реку, прости, Господе, народу своме, и не дај наследства свога под срамоту" (Јоил.2, 15.16.17). Прорекао је свети Јоил и силазак Светога Духа на апостоле, и изливање благодати Духа Божјега на све хришћане. Прорекао и описао Страшни Суд Божји. Прорекао и славу Цркве Божје свете. Тако он пророкује у име Божје: "И после тога ћу излити Духа Својега на свако тело, и проричаће синови ваши и кћери ваше, старци ће ваши сањати сне, младићи ће ваши видети утваре. И на слуге ћу и на слушкиње у оне дане излити Духа Својега. И учинићу чудеса на небу и на земљи, крв и огањ и пушење дима. Сунце ће се претворити у таму и месец у крв пре него што дође велики и страшни дан Господњи. И сваки који призове име Господње, спашће се, јер ће на гори Сион и у Јерусалиму бити спасење, као што је рекао Господ, и у остатку који позове Господ" (Јоил 2, 28-32 = 3, 1-4; Д. Ап. 2, 17; Мат. 24, 29; Рм. 10, 13).

СТРАДАЊЕ СВЕТОГ МУЧЕНИКА УАРА (ВАРА) и с њим СЕДАМ УЧИТЕЉА ХРИШЋАНСКИХ, и спомен блажене КЛЕОПАТРЕ и сина јој ЈОВАНА

ЗА царовања незнабожног римског цара Максимијана живљаше у главном граду Египта Александрији један храбар војник

по имену Уар (или Вар), који тајно служаше Небесноме Цару. Из страха од безаконих идолопоклоника он за неко време скриваше своју веру у истинитога Бога, коју затим обелодани и земљи и небу када он Христа ради постаде "гледање и анђелима и људима" (1 Кор. 4, 9).

У то време Максимијан подиже гоњење на хришћане, и посла у све земље свога царства наређење да убијају хришћане који неће да принесу боговима жртве. Такво наређење дође и у Египат, и хришћанска се крв стаде проливати немилице, јер сви који служаху Творцу а не твари беху стављани на разноврсне муке. А потајни хришћанин Уар обилажаше ноћу тамнице, у којима тамноваху верни за исповедање Христа. Он златом поткупљиваше стражаре, те га ови пуштаху к сужњима; и он целиваше узе њихове, испираше им крв, везиваше им ране, доношаше им храну, и мољаше их да му измољују милост у Господа.

Једном бише ухваћени седам учитеља хришћанских, који се скриваху по пустињама, и доведени к царском намеснику Египта. А кад их намесник испита и виде да су они тврди у вери, он их стави на многе муке, па их оковане вргну у тамницу. Сазнавши за то, Уар по своме обичају похита ноћу к тамници у којој се налажаху ови свети учитељи, даде много злата стражарима и уђе код светих сужања. И скинувши им окове са руку и кладе с ногу, постави пред њих храну и умоли их да једу, јер они већ читавих осам дана не беху ништа јели. И припадајући к ногама њиховим, он им целиваше ноге, и величаше страдања њихова говорећи: Блажени сте ви, добре и верне слуге Господње, ући ћете у радост Господа свога, јер стајасте за Њега "до крви" (Јевр. 12, 4).[1] Блажени сте ви, дивни подвижници, вама се на небу плету венци руком Свевишњега, јер с трпљењем трчите у битку која вам је одређена (ср. Јевр. 12, 1), и сутра ћете, насигурно знам, завршити своја страдања. Блажени сте ви, страдалници Христови, вама је отворено Небеско Царство, јер ви страдате са Христом који је пострадао за нас; а кад страдате са Њим, са Њим ћете се и прославити (ср. Рм. 8, 17). Молим вас, свети угодници Божји, помолите се за мене Владици Христу да милостив буде према мени: јер бих и ја хтео да поетрадам за Њега, али немам довољно снаге за то: бојим се љутих мука које видим на вама.

Свети страдалници одговорише: Нико, мили наш, који се бори не може достигнути савршенство; нико неће пожњети, ако не посеје; нико не добија венац, ако не пострада. Сети се речи из Еванђеља: Ко се одрече мене пред људима, одрећи ћу се и ја њега пред Оцем својим (Мт. 10, 33). Ако се бојиш привремених мука, нећеш избећи вечне; ако се плашиш исповедати Христа на земљи, нећеш се наслађивати гледањем лица Његова на небу. Стога хајде, брате, крени с нама путем мучeништва ка Господу који гледа подвиге наше; пострадај заједно с нама, јер овакву дружину нећеш скоро наћи.

Док свети страдалци то говораху, срце се Уарево разгореваше љубављу к Богу, и он осети у себи силу да може претрпети свако страдање за Господа Христа. И сву ту ноћ он проведе у тамници са светим мученицима, слушајући њихове поуке с насладом. А када свану дан, дођоше намесникове слуге у тамницу да свете мученике воде на суд, и међу сужњима обретоше Уара где седи с њима и с умилењем слуша речи њихове. Зачуђене, слуге рекоше Уару: Шта ти овде радиш, Уаре? Да и ти ниси полудео, обманут баснама ових злих људи? Зар се не бојиш, да ако неко извести о овоме намесника и великаше, ти ћеш изгубити не само војнички чин, него ћеш и живота бити лишен? - Уар одговори: Ко ће ме од вас оптужити код намесника? Та ви сте моји другови. А ако ме и оптужите, ја сам готов умрети за Христа заједно са хришћанима.

На те речи слуге ућуташе, узеше шест мученика, а седми, изнемогао од рана, остаде у тамници, и скончавши отиде ка Христу, уступајући своје место Уару, да он, попунивши његово место, доврши његово страдање.

Када окована свети страдалници бише доведени пред намесника, који гордо и осионо сеђаше на судијском трону, намесник их стаде приморавати да идолима принесу жртву. Л пошто они не хтеше то учинити, њих обнажише и без милости тукоше по прећашњим ранама. Нове ране, задаване на старим ранама, додаваху бол на бол, но свети страдалци трпљаху, говорећи само ово: Хришћани смо.

После тога намесник, погледавши на њих, упита: Не беше ли их седморица? сада их је шест; а где је седми? - Тек што намесник то

рече, свети Уар који беше дошао тамо, испунивши се божанске ревности, ступи на средину и рече: Ево, ја сам седми; јер један већ сконча свој подвиг и предстаде Христу, а мене остави иза себе за наследника његових страдања. Стога, шта ти је он дужан, ја сам готов да платим за њега; ја хоћу да место њега са овим дивним страдалцима пострадам за Христа, јер сам хришћанин.

Намесник, чувши то, упита оне што стајаху пред њим: Ко је овај? - Они му рекоше: Војвик Уар, старешина Тианинске чете.[2] - Намесник се зачуди, и рече Уару: Који те ђаво нахушка да срљаш у очигледну погибао? Та изгубићеш војничку част, одузеће ти се принадлежности, и живот ће твој бити подвргнут толиким залима. - Блажени Уар одговори: Хлеб који сиђе с неба, и Божанствену чашу свескупоцене Крви Господа мога ја претпостављам твојим почастима и принадлежностима; мени ништа није милије од Христа мога. Без Њега, мени нису мили: ни част ваша, ни чин мој, ни велике принадлежности, ни живот. Јер част је за мене = страдати за Христа; добитак је за мене = бити лишен свега ради Христа; мени је живот = умрети за Христа.

Тада намесник, погледавши бесно на шест мученика, рече: То је ваше дело, безбожне варалице! Ви заведосте овог царског војника; ви га залудесте вашим врацбинама. Ево, кунем се мојим великим боговима! вас ћу пре погубити него њега, и осветићу вам се што хулите наше богове; ви сте недостојни да останете међу живима, јер хулите бесмртне богове и друге неким заводништвом наводите на то исто зло. - Свети мученици одговорише: Ми не заведосмо Уара, него га избависмо од заведености; ми га не залудисмо, него га уразумисмо. Бог му даде снаге и јунаштва за подвиг, да заједно с нама победи вашу и ваших богова немоћну силу. Причекај мало, па ћеш видети његово јунаштво у служењу Христу, јер га ми уврстисмо у анђелску војску. Ти се хвалиш што ћеш нас погубити. А нама је баш то и потребно: да главе своје положимо за Господа свих људи и свих твари.

Намесник на то рече: Овог часа ћу тела ваша искидати на комаде, ако се не поклоните боговима Египатским. - Свети страдалци одговорише: Богови, који нису створили небо и земљу, нека нестану (Јерем. 10, 11). - А блажени Уар, желећи да што више

разгњеви намесника, рече му: Што замараш светитеље, говорећи им безумне и некорисне речи. Луд луде речи изговара, каже пророк Исаија (Ис. 32, 6). Ето, тела њихова леже пред тобом простртa; чини шта хоћеш.

Намесник, разгњевивши се, нареди да Уара обесе нага на дрвету, да би га мучили. А светим страдалцима рече: Сад ћемо видети ко ће кога победити: или ви нас примајући муке, или ми вас задајући вам муке. Кунем се, ако нас ви победите својим трпљењем, ја ћу се одрећи богова својих и почећу веровати у вашега Христа. - Свети одговорише: Испробај силу своју на једноме од нас, па ако једнога победиш, онда се можеш надати да и остале победиш. - А Уар, почињући страдати, рече светим мученицима: Свети страдалци, благословите мене, слугу вашег, да се удостојим вашег удела. Помолите се за мене Господу Христу, да ми подари трпљење, јер Он зна природу нашу: дух је срчан, али је тело слабо (Мт. 26, 41).

Свети подигоше очи своје к небу и усрдно се мољаху за Уара, кога слуге у то време почеше по свему телу тући штаповима и моткама. Док тако бијаху светог Уара, намесник му рече: Кажи сада, Уаре, каква ти је корист од Христа твога? - Уар одговори јуначки: Несравњиво већа него теби од твојих демона. - А свети мученици у то време бодраху Уара и довикиваху му: Буди храбар, Уаре, и буди чврст, јер ето Христа стоји крај тебе и невидљиво те укрепљује. Уар одговори: Заиста осетих помоћ Господа мог, јер муке не сматрам низашта.

Тада мучитељи стадоше железним ноктима стругати груди његове. Затим га главачке обесише, тело му за дрво клинцима приковаше, па му кожу с леђа одраше, бријачима му тело резаше, а по стомаку га чворноватим штапом дотле бише док му се стомак не раседе и сва му утроба испаде на земљу. А кад свети мученици видеше како му се просу утроба, они заплакаше. Мучитељ пак, угледавши мученике где плачу, повика на сав глас: Ето, побеђени сте! ето, изнемогосте! ето, плачете бојећи се мука! И шта вам још треба да бисте сазнали, да вас Христос не може избавити из наших руку? Вама сада не остаје ништа друго него да се поклоните боговима нашим. - Свети мученици одговорише: Зверу, а не човече! Ми нисмо побеђени, већ напротив, побеђујемо Исусом који нам

помаже. А заплакасмо, не што се бојимо мука него из љубави према брату нашем кога ти нечовечно мучиш. У души пак ми се радујемо видећи да је дивноме страдалцу венац већ готов.

Тада намесник нареди да их воде у тамницу. А Уар, висећи на дрвету и мучен, угледавши где оковане светитеље вуку у тамницу, повика: Учитељи моји, помолите се за мене последњи пут Христу, јер већ одлазим из тела; а вама благодарим што ме приведосте вечноме животу.

Пошто свети Уар би мучен око пет сати, он у тим мукама предаде чесну и свету душу своју у руке Господу.[3] А мучитељи, држећи да је он још жив, бијаху и мучаху мртво тело његово. Но затим приметивши да је већ умро, скидоше га са дрвета, и по наређењу намесника одвукоше изван града и бацише где лешеве животиња бацаху, да би га пси појели.

Једна пак побожна удовица по имену Клеопатра, родом из Палестине, којој муж војсковођа у Египту умре и која имађаше малога сина Јована, са тугом посматраше издалека страдање светога Уара. И када тело његово би бачено изван града, она ноћу са неколико слугу својих узе многонамучено тело светога Уара, однесе га кући својој, ископа гроб у спаваоници својој пред постељом својом, и тамо га положи.

Идућег дана намесник изведе из тамнице остале мученике. И пошто их је дуго мучио, он их посече мачем и баци изван града непогребене. Тела њихова, такође ноћу неки потајни хришћани узеше и погребоше. Клеопатра сваки дан паљаше свеће на гробу светог Уара и кађаше, почитујући га као свог великог заштитника и пред Богом посредника. А кад прође неколико година и гоњење спласну, Клеопатра намисли да се врати у своју постојбину. И дуго размишљаше на који би начин однела са собом мошти светога Уара. Најзад, спремивши скупоцен поклон, она се преко посредника обрати намеснику са оваквом молбом: Мој муж беше војсковођа, и умре овде на царској служби; он још није коначно сахрањен, јер је немогуће у туђини сахранити како доликује тако важног војсковођу; ја пак, оставши удовица у туђини, хоћу да се вратим у своје отачаство код својих рођака. Стога ми дозволи, господине мој, да са собом понесем остатке љубљеног мужа мог, те да их с почастима

сахраним у отачаству мом, у гробници предака мојих, јер не желим да се и по смрти одвајам од њега.

Ова жена тако поступи зато, што би хришћани, дознавши да она односи из њиховог града мошти светог мученика, могли да је спрече у томе и да јој одузму драгоцено благо. Намесник, добивши поклон, изађе у сусрет њеној молби. Међутим она, уместо мужевљевих телесних остатака узе мошти светога Уара, и пренесе их као драгоценост из Египта у Палестину, и сахрани их поред својих предака у своме месту, званом Едра, у близини Тавора. И сваки дан она излажаше на гроб светог Уара, кађаше и свеће паљаше. А тамошњи хришћани, видећи то, стадоше с њом одлазити на гроб светог мученика и доносити своје болеснике, који молитвама светога Уара добијаху на гробу његовом исцељење. И разнесе се глас по свима околним местима, и сви хришћани с вером притицаху ка гробу његовом.

Клеопатра, видећи да се хришћани скупљаху на молитву код гроба светог мученика Уара, донесе одлуку да подигне храм у име његово. И стаде своју одлуку приводити у дело. У то време њен син Јован напуни седамнаест година, и Клеопатра се стараше да му осигура место у царској војсци;[4] и помоћу неких посредника она издејствова код цара почасну дужност у војсци за свога сина: он би примљен у војну службу и доби војнички појас, знак војног старешинства. у време када се отпоче зидање цркве у име светог Уара. А Клеопатра тада рече: Мој син неће ступити на службу у царској војсци док се не доврши зидање дома Божјег, јер хоћу да он заједно са мном понесе одар светог мученика, па после тога нека изврши царево наређење.

Када се заврши зидање храма, Клеопатра позва епископе, свештенике и монахе, и извадивши из гроба чесне мошти светог мученика, положи их на скупоцени одар, а преко моштију стави појас и војничко одело, које је имао обући њен син, да би се осветило од светих моштију. И она усрдно моли светог мученика, да буде помоћник њеноме сину, кога благословише сви присутни епископи и свештеници. А слеже се ту и огромно мноштво хришћана. И узевши одар са моштима, понесоше их у цркву; ношаше мошти и Клеопатра са сином. И пошто црква би освећена, положише мошти

светитељеве под светим престолом, на коме се стаде вршити Божанствена литургија. А Клеопатра, припавши к моштима светога Уара, мољаше се говорећи: Молим ти се, страдалче Христов, измоли ми од Бога оно што ће бити угодно Њему и корисно мени и сину мом јединцу: јер се не усуђујем искати више него што сам Господ хоће; Он зна шта нам је потребно, и нека се извршује на нама Његова блага и савршена воља.

По окончању свете службе Клеопатра приреди богато угошћење присутнима, и сама са сином служаше своје госте за трпезом. А син њен, служећи госте, изненада се разболе, па оде и леже на постељу своју. Када се гости разиђоше, Клеопатра стаде звати свога сина да заједно с њом једе за трпезом од онога што је преостало, али Јован не могаше проговорити ни речи, сав горећи од ватре у грозници. Видевши да јој се син разболео, мајка рече: Тако ми Господа, нећу ништа у уста метнути, док не видим шта ће бити сину моме. - И устаде око сина свога, трудећи се на све могуће начине да му скине ватру; и срце јој се кидаше од бола за јединцем сином. Међутим младић у поноћи умре, оставивши своју матер у неутешном болу. Она горко плачући одјури у храм светога Уара, и павши пред гроб његов вапијаше: О, угодниче Божји! тако ли ми узвраћаш за толики труд мој око тебе? Такву ли помоћ указујеш мени, која сам мужа свог занемарила због тебе, и сву наду своју полагала на тебе? Уморио си сина мог јединца, погубио си наду моју, одузео си ми светлост очију мојих. Ко ће ме у старости гледати? Ко ће ми на самрти очи затворити? Ко ће тело моје сахранити? Боље да сам сама умрла, него да милог сина мог гледам мртва, као цвет који је пре времена увенуо. Стога, или ми врати сина мог, као некада Јелисеј Сунамићанки (ср. 4 Цар. 4, 36), или и мене одмах узми, јер не могу да живим од горке жалости моје.

Док она тако плакаше и кукаше крај гроба светитељева, њу силно преморену и веома уцвељену ухвати лак и кратак сан. И у сну њој се јави свети Уар, држећи за руку њеног сина: они обојица сијаху јаче од сунца и хаљине им беху беље од снега; опасани беху златним појасима, а на главама имађаху венце, неисказане лепоте. Угледавши их, блажена Клеопатра се баци к ногама њиховим, али је свети Уар подиже говорећи: О жено, зашто се жалиш на мене? Еда

ли сам заборавио услуге које си ми учинила у Египту и за време пута? Или сматраш да нисам осећао када си узела тело моје усред лешева животињских и положила у спаваоници својој? Еда ли не пазим свагда на твоје молитве? и не молим ли се за тебе Богу? И пре свега ја умолих Бога за сроднике твоје, крај којих си ме положила у гробу, да им грех буду отпуштени. Затим узех сина твог у војску Небе скога Цара. Ниси ли ме ти сама овде молила, да измолим теби од Бога што ће бити угодно Њему и корисно теби и сину твоме? И ја молих благога Бога, и Он по неисказаној благости Својој благоизволе примити сина твог у небеску војску Своју; и ето син твој, као што видиш, сада је један од оних што предстоје престолу Божију. Ако хоћеш, узми га натраг и пошљи на службу цару земноме и временоме, пошто нећеш да син твој служи Цару Небесноме и Вечноме.

Међутим младић загрли светог Уара и рече: Не, господине мој! немој послушати мајку моју! не дај ме у свет, пун неправде и сваког безакоња, од кога се избавих твојим заузимањем; не лишавај ме, оче, заједнице са тобом и са светима. - Затим, обраћајући се мајци својој, рече: Што тако плачеш, мајко? Ја сам увршћен у војску Цара Христа, и дано ми је да са анђелима на небу предстојим Њему, а ти сада иштеш да ме из царства ринеш у убожјаштво.

Блажена Клеопатра, видећи да је син њен обучен у анђелски чин, рече: Узмите и мене са собом, да и ја будем са вама, - Но свети Уар јој рече: И овде, на земљи остајући, ти си са нама. Иди дакле сада с миром; а после извесног времена, када Господ нареди, доћи ћемо да те узмемо.

Рекавши то, они постадоше невидљиви. А она, дошавши себи, нађе срце своје препуно неисказане радости и весеља, и исприча о своме виђењу свештеницима. И заједно са њима чесно сахрани сина свога крај гроба светога Уара, не плачући више него веселећи се о Господу. После тога она раздаде своје имање невољнима; а сама, одрекавши се света, живљаше при цркви светога Уара, служећи Господу дан и ноћ у посту и молитвама. Сваке пак недеље њој се у време молитве јављаше свети Уар са њеним сином у великој слави. Пошто у таким подвизима проведе седам година, блажена Клеопатра се престави, угодивши Богу. Тело њено би положено у

цркви светога Уара близу сина њена Јована, а света душа њена заједно са светим Уаром и Јованом у весељу предстоји на небесима Богу, коме слава кроза све векове. Амин.

ЖИТИЈЕ ПРЕПОДОБНОГ ОЦА НАШЕГ ПРОХОРА ПЧИЊСКОГ, мироточивог Чудотворца

ПРЕПОДОБНИ отац наш Прохор, подвизавајући се подвигом добрим у Нагоричанској и Козјачкој пустињи, би јављен свету као светило за царовања благочестивог цара Диогена, који је царовао од 1067 до 1071 године. Родитељи светога Прохора Јован и Ана побожно живљаху у селу Овчепољског краја Скопске области. Беху то људи тужни, јер не имађаху деце. Горећи од жеље за децом, они усрдно узношаху топле молитве Богу и многе милостиње даваху сиротињи и црквама. И Господ погледа на њихове молитве и милостиње, и дарова им утеху и велику радост: Ана заче у старости и роди сина, који на крштењу доби име Прохор. А када Прохор напуни осам година родитељи га дадоше да учи књигу. Просвећиван Духом Божјим, Прохор веома напредоваше у учењу, и тиме много радоваше своје благочестиве родитеље.

Када Прохор изучи књижну мудрост боље од својих вршњака и постаде пунолетан, родитељи намислише да ожене свога сина јединца, да би добили наследнике. Али преподобни не хте да себе окива оковима светским, јер му се душа отимаше к небу и срце његово љубљаше Бога изнад свих красота света и земаљских чари. Горећи пламеном љубављу према Господу, он жуђаше да Му данонoћно служи умом и срцем, духом и телом. Зато је волео цркву и њена богослужења, и сваки дан одлазио у њу на молитву. То беше најслађа храна његовој побожној души. Слушајући речи Господа Христа у Еванђељу: Који љуби оца или матер већма него мене, није мене достојан; и који ме љуби, нека узме крст свој, и иде за мном, - Прохор се, укрепљаван и озараван Духом Божјим, реши да остави свет и све красоте света, и да се сав посвети Богу. Изишавши из цркве, где слушаше ове речи Господње, он све своје имање раздаде сиромасима, и отиде у пустињу, певајући заједно с пророком

Давидом: Жедна је душа моја Бога, Бога живога. Као што кошута тражи потоке, тако душа моја тражи тебе, Боже! (Пс. 41, 2, 1).

Дошавши у пустињу Нагоричанску што је у Жеглиговском крају, Прохор нађе у њој малу пештеру и покрај ње мали извор воде, и ту се настани. И стаде се подвизавати подвигом дивним и спасоносним, имајући увек пред очима душе Бога Творца и Спаситеља. Храна му беше биље и трава. Па и то узимаше само једанпут у три дана. Молитвом пак свагда храњаше душу своју. Живећи на такав начин, преподобни проведе у пустињи тридесет две године, и за то време не виде лица човечија. А дружаше се са зверовима који му понекад долажаху.

По промислу Божјем догоди се ово: Диоген, који је имао постати цар, дође у лов у пустињу, где се преподобни подвизавао. И он угледавши једну срну стаде је гонити. Срна бежећи дотрча пећини преподобнога, који ју је често хранио. Видећи срну силно уплашену, преподобни је упита: Зашто тако бежиш? - Утом пристиже и Диоген, па угледавши косматог старца, обученог у подерану хаљину, он се силно препаде па удари натраг и наже бежати. А свети пустињак, провидевши духом да ће Диоген ускоро постати цар, стаде га звати, говорећи: Диогене, врати се! не бој се! стани! та и ја сам човек. - Чувши ове речи преподобнога, Диоген се врати, и са страхом паде пред ноге чуднога старца тражећи благослов од њега. Свети старац га благослови и пророчки му рече: Диогене, иди одмах у Цариград, јер ће те Бог уздићи на царски престо. А тада не заборави мене. Те пак хаљине што су на теби, остави у нарочитој одаји, и чешће навраћај да их видиш, опоминући се и мене старца који живи у овој пустињи.

Диоген послуша старца и одмах отпутова у Цариград. И пророчанство светога старца се испуни: кроз неко време Диоген постаде цар. И поступи по налогу светог пустињака: своје пређашње хаљине остави у нарочитој одаји. Али убрзо заборави на њих. Тридесет година после тога преподобни Прохор се јави Диогену у сну и рече му: Зашто, Диогене, заборави своје пређашње хаљине и мене старца? Постарај се да ми подигнеш макар мали храм.

Пробудивши се, цара обузе страх, и оде одмах да види своје старе хаљине; и опомену се свега што му рече преподобни старац. И

желећи да испуни жељу преподобнога, цар крену у пустињу, у којој беше пронашао светог подвижника гонећи срну. Дошавши у Жеглиговски крај, цар не могаде пронаћи светога старца. Јер пре тога, по промислу Божјем, старац пређе у планину Козјак. А то би овако: Анђео Господњи јави се преподобном Прохору и рече му: Бежи одавде дубоко у пустињу, и настани се у Козјаку.

Свети Прохор послуша глас анђела Господњег, и дошавши у Козјак обрете малу пећину и настани се у њој. И ту живљаше још тридесет година, подвизавајући се постом и молитвама, и угађајући Богу испуњавањем светих заповести Његових. Таквим богоугодним животом он стече велики дар пророштва и чудотворства. И тада, већ у дубокој старости, јави се у сну цару Диогену. И цар путујући нађе место подвига угодника Божјег, и ту му у Нагоричану подиже храм. Али цар много туговаше што не зна где почивају његове мошти. Зато се усрдно мољаше светоме Прохору, да му открије своје мошти. И свети Прохор му се јави у сну и рече му да његове мошти тражи у Козјачкој пустињи. И цар посла много војника да траже светитељеве мошти. И тражаху их много дана, али им труд би узалуд. А старац један, стојећи на врху Козјака, одакле се могао видети сав Козјак уздуж и попреко, угледа белога орла где се вије изнад пећине у којој беху свете мошти светог пустињака Прохора. Тамо се упутише са царем Диогеном сви који трагаху за моштима преподобнога, и нађоше у пећини светитељеве мошти нетљене. Цар и сви са њима падоше ничице пред светим моштима, па их са великим страхопоштовањем и побожношћу узеше и понесоше уз појање црквених песама, прећоше реку Пчињу и дођоше у новоподигнути Нагоричански храм, који беше далеко од пећине у којој су пронађене свете мошти. А када сутрадан дођоше у храм, не нађоше у њему свете мошти, које се саме беху вратиле у своју пећину. Но они их поново донесоше, а оне се поново вратише. Тако би три пута. Тада цар одлучи да светитеља однесе са собом у Цариград: и натоварише свето тело на мазгу. Али мазга се не хте макнути с места. Цар виде у томе жељу светога оца Прохора, и он нареди те се подиже нова црква на реци Пчињи, и у њој досада нетљено почивају свете и чудотворне мошти, из којих тече свето и целебно миро.[5]

Новоподигнута црква би освећена у присуству цара и много народа; а уз цркву и манастир. Цар узе леву руку еветитељеву и однесе са собом у Цариград, а остало цело тело остави у новој обитељи, које непрекидно точи из себе целебно миро на утеху, помоћ и исцељење свима који са вером и љубављу приступају светом угоднику Божјем, преподобном и богоносном оцу нашем Прохору Пчињском,[6] чијим молитвама нека и нас Господ помилује и спасе.

СПОМЕН СВЕТОГ СВЕШТЕНОМУЧЕНИКА САДОКА, ЕПИСКОПА ПЕРСИЈСКОГ, и са њим 128 Мученика[7]

СПОМЕН СВЕТИХ СВЕШТЕНОМУЧЕНИКА ФИЛИКСА и ЈЕВСЕВИЈА

СВЕТИ Филикс беше презвитер, а свети Јевсевије ђакон; пострадаше за Христа мачем посечени.

СПОМЕН СВЕТОГ ЛЕОНТИЈА ФИЛОСОФА

СВЕТИ Леонтије рођен у Цариграду; подвизавао се у лаври светог Саве Освећеног, у Палестини; био ревностан, силан и искусан изобличитељ савремених му јереси: несторијанске, евтихијанске, монофизитске. Скончао у миру, не касније од 624 године. Познат под богословским именом као Леонтије Јерусалимски (за разлику од Леонтија Византијског).

СПОМЕН ПРЕНОСА МОШТИЈУ ПРЕПОДОБНОГ

ЈОВАНА РИЛСКОГ

У НЕКИМ Синаксарима се на овај дан врши спомен преноса моштију Светог Јована Рилског (заједно са споменом Светог Прохора Пчињског). Свете мошти овог Светог Јована пренете из Софије у Трново 1238. године. (Иначе о Св. Јовану Рилском видети опширније под 18. августом).

СПОМЕН СВЕТОГ И ПРАВЕДНОГ ОЦА НАШЕГ ЈОВАНА КРОНШТАТСКОГ,
новојављеног Чудотворца

НА овај дан се, после црквеног уношења Св. Јована Кронштатског у календар Светих Руске Цркве (19. октобра 1964. године), слави његов спомен заједно са споменом његовог светог имењака Јована Рилског. Опширно Житије Св. Јована Кронштатског видети под 20. децембром, када се врши спомен његовог блаженог престављења.

НАПОМЕНЕ:

1. Тојест: пролисте за Христа крв своју.
2. Тачније (са грчког): из Тианске кохорте (кохорта - део пука). Тиана = град у Египту. Кохорте римске носиле су имена градова, од чијих су житеља оне састављене
3. Свети Уар пострада 307 године.
4. У том узрасту младићи су обично примани у војну службу

5. То је данашњи манастир светог Прохора Пчињског: свете мошти светог богоугодника почивају с десне стране светог олтара, и точе свето миро; и данас бивају еванђелска чудеса од ових светих моштију.
6. Свети Прохор се подвизавао у једанаестом столећу. - То је данас једини мироточац у земљи Српској.
7. Њихов спомен 20. фебруара.

20. ОКТОБАР

СТРАДАЊЕ СВЕТОГ ВЕЛИКОМУЧЕНИКА АРТЕМИЈА

СВЕТИ великомученик Артемије беше рођен у знатној породици Римској; имађаше звање сенатора; и за царовања Констанција беше управник целокупне цареве имовине; а пострада за Христа под царем Јулијаном Одступником.

Артемије поче своју службу под царем Константином Великим; у војсци овог благочестивог владара. А када се Константину јави чудесно знамење светога крста на небу, то знамење очима својим виде и Артемије, и утврди се у хришћанској вери, и моћном силом крста побеђиваше непријатеље. После смрти Константина Великог он све време бејаше поред сина његовог цара Констанција,[1] као најбољи пријатељ његов, и свршаваше цару најважније и најповерљивије послове. Тако, када Констанције сазнаде од једног епископа да су тела светих апостола Андреја и Луке сахрањена у Ахаји,[2] он повери Артемију да изврши пренос ових скупоцених ризница у Цариград. Извршујући царево наређење, Артемије са

великим почастима пренесе чесне мошти светих апостола у царски град. Зато га цар награди високим звањем, које је он потпуно заслуживао: произведе га за дукса и августалија[3] Египта. И живљаше тамо Артемије богоугодно. Разносећи част и славу имена Господа Исуса Христа, он многе идоле у Египту обори и уништи.

Када цар Констанције сконча, цар над целом Римском царевином постаде безакони Јулијан Одступник.[4] Ступивши на престо, он се јавно одрече Господа нашег Исуса Христа и стаде се отворено клањати идолима. Он разасла по свима крајевима свога царства наређење да се сви храмови, које су хришћани за царовања Константина Великог одузели од незнабожаца и претворили у цркве, поново врате незнабошцима, и да се у тим храмовима поново поставе идоли и приносе жртве боговима. Та ко, овај безбожни цар обнови многобоштво које беше пало за време светог цара Константина, а хришћане подврже силним насиљима, гонећи страховито Цркву Христову, мучећи и убијајући верне, отимајући им имања, и ругајући писмене и усмене хуле на свето име Исуса Христа.

Да би омаловажио хришћанство и његове светиње, незнабожни Јулијан извади из кивота кости светог пророка Јелисеја и мошти светог Јована Крститеља, осим чесне главе његове и десне руке, које лежаху у Севастији, помеша их са костима животиња и нечестивих људи, па их спали, и пепео развеја по ваздуху. Међутим хришћани скупише тај пепео и остатке од спаљених костију, и чесно их погребоше.

Затим скверни цар Јулијан сазнаде да се у граду Панеади[5] налази статуа Христа Спаситеља, подигнута од стране жене крвоточиве, што се исцели дохвативши се скута од хаљине Христове (ср. Мт. 9, 20). Ову статуу, око које је расло лековито биље, христоборни Јулијан обори и нареди те је вукоше по тргу док се сва не разби; само главу ове статуе један хришћанин дохвати и сачува. На месту пак где је стајала та статуа, цар нареди да се постави његова статуа. Но у ову статуу удари гром и сву је разби.

Скупивши велику војску, безбожни Јулијан крену у рат против Персијанаца. При овоме походу он дође у Антиохију, и по своме обичају стаде ту гонити Цркву Христову, убијајући верне. У то време

к њему доведоше два Антиохијска презвитера: Евгенија и Макарија,[6] људе учене. Са њима се Јулијан дуго препираше о боговима, поткрепљујући своја мишљења наводима из дела незнабожачких писаца, али не могаше надговорити богоречита уста мудрих стараца, нити им одговорити; и би од њих поражен, посрамљен и изобличен због свог зловерја. Не будући у стању да поднесе ову срамоту, цар нареди да ове свете презвитере обнаже и немилице бију: Езгенију ударише пет стотина батина, а Макарију - ни броја се не зна.

За време када ове свете свештенике мучаху, догоди се да ту беше и велики Артемије. Јер он, чувши да се Јулијан зацарио и да је пошао у рат против Персијанаца, и добивши од Јулијана наређење да му се са својом војском придружи у Антиохији, честити војвода и августалије Артемије допутова са својом војском, одаде Јулијану дужно поштовање као цару, подневши му и поклоне, и стајаше поред цара када мучаху свете исповеднике, Евгенија и Макарија. Посматрајући мучење светих људи и слушајући како богомрски цар хули на Господа Исуса Христа, Артемије се испуни ревности, приступи цару и рече: Зашто, царе, тако нечовечно мучиш невине и Богу посвећене мужеве, и зашто их присиљаваш да се откажу од вере православне? Знај да си и ти човек, од исте човечанске природе; јер иако те је Бог поставио за цара, ипак и ти можеш бити подвргнут искушењу од ђавола. Ја сматрам да је први виновник зла лукави и злобни ђаво. И као што он некада измоли од Бога дозволу Да куша Јова и доби је, тако и тебе он диже против нас и натутка на нас, да тобом истреби Христову пшеницу и посеје свој кукољ. Но узалуд су његова напрезања и ништавна је његова сила; јер откако Господ Христос дође и пободен би крст, на који се подиже Господ, паде ђаволска гордост и сатрвена би ђаволова сила. Зато, не варај себе, царе, и не предај себе ђаволима, гонећи Богом чувани род хришћански. Знај, Христова јачина и сила су непобедиви и несавладљиви.

Чувши то, Јулијан се запали гњевом и повика громким гласом: Ко је и откуда је овај несрећник, који дрско насрну на нас и усуђује се да нас у лице грди? - Присутни одговорише: Царе, то је дукс и августалије Александријски. - А, је ли то, упита цар, мрски ми

Артемије, који је учествовао у убиству мога брата Гала? - Да, моћни царе, то је он, одговорише присутни. - Цар онда рече: Дужан сам узнети благодарност бесмртним боговима, нарочито Дафниском Аполону, што ми предадоше у руке овог непријатеља који сам дође овамо. Нека дакле одмах буде стављен на муке; а сутра, ако буде воља богова, изрећи ћу му пресуду за убиство мога брата. Осветићу на њему невину крв, и погубићу га не једном већ хиљадама смрти, јер је пролио крв не простога човека него царску.

Када цар то изговори, маченосци одмах дохватише Артемија, одузеше му појас и друге знаке чина, свукоше му хаљине, па га нагог предадоше мучитељима. Ови му свезаше и руке и ноге, и растегоше на четири стране, па га толико бијаху воловским жилама по леђима и стомаку, да се четири пара мучитеља изменише од замора. Но свети страдалац показа заиста надчовечанско трпљење, и као да ништа не осећа: он не пусти гласа од себе, нити уздахну, нити се мрдну телом, нити показа икакав знак који је својствен људима које муче. Земља се крвљу његовом натапаше, а он непроменљив пребиваше, тако да се сви дивљаху, па чак и сам безбожни Јулијан.

Затим нареди цар да престану тући Артемија и да га одведу у тамницу. Вођени у тамницу, страдалци: Артемије, Евгеније и Макарије, певаху путем: Ти си нас окушао, Боже, претопио си нас, као сребро што се претапа. Увео си нас у мрежу; метнуо си бреме на леђа наша; дао си нас у јарам човеку; прођосмо кроз огањ и воду; али си нас извео на одмор (Пс. 65, 10-12). Остало нам је још, да прођемо кроз огањ и воду, па да нас изведеш на одмор. - Завршивши певање, Артемије говораше сам себи: "Артемије, ето ране Христове су урезане на твоме телу; остаје ти још да душу своју даш за Христа са преосталом у теби крвљу". И опоменувши се пророчких речи: Леђа своја подметах онима који ме бијаху и образе своје онима који ме удараху (Ис. 50, 6), он говораше себи: "Но зар сам ја недостојни претрпео више него Господ мој? Њему сво тело беше покривено ранама; од ногу до грла не беше на њему места читава; глава Му беше избодена трњем; руке и ноге приковане на крсту за грехе моје, иако Он греха не позна, нити уста Његова изговорише иједну неправедну реч. О, како су велика, у поређењу са мојим, страдања Господа мога, и како сам ја бедник далеко од

Његова трпљења и невиности! Радујем се и веселим се просвећиван страдањима Господа мога, која ми ублажавају моје патње. Благодарим Ти, Господе, што си ме овенчао страдањима Твојим. Молим Те, доведи ме до краја пута исповедништва; не допусти да се покажем недостојан овог мученичког потхвата: јер сву наду своју положих на милосрђе Твоје, преблага Господе Човекољупче!

Тако говорећи себи, и молећи се, свети страдалац стиже до тамнице. И сву ноћ проведе у њој заједно са светим Евгенијем и Макаријем славословећи Бога.

А кад освану дан, Јулијан Одступник нареди да мучевици поново предстану на судишту. Ту их он не подвгрну испитивању, него их раздвоји: Артемија остави код себе, а Евгенија и Макарија посла на заточење у Оасим Арабијски.[7] То је крај сасвим нездрав: тамо дувају убитачни ветрови, и нико од послатих тамо не може да живи више од једне године, пошто се сваки тешко разболи, и умре. Тако и свети Евгеније и Макарије, послани тамо, скончаше после неког времена блаженом смрћу.

Свети пак Артемије претрпе многа страдања. Испрва, злотворни вук Јулијан одену на себе овчију кожу и стаде кротко говорити Артемију, бајаги сажаљевајући га: Својом неразумном дрскошћу, Артемије, ти си ме приморао да нанесем срамоту твојој старости и да повредим твоје здравље, због чега веома жалим. А сада те молим, приступи и принеси жртву боговима, пре свега Дафниском Аполону, моме дивном богу, кога ја веома волим. Ако то учиниш, ја ћу ти опростити кривицу због убиства мога брата, и наградићу те још већим и славнијим чином: поставићу те за врховног жреца[8] великих богова и за старешину над жрецима целе васељене; а назваћу те и оцем својим, и ти ћеш бити друга личност иза мене у васцелом царству мом. Ти и сам знаш, Артемије, да је мој брат Гал убијен невин од Констанција, просто из зависти. Јер на престо имао је више права наш род него род Константина, пошто се отац мој Констанције родио у мог деде Констанција од Максимијанове кћери, а Константин се родио од Јелене, жене простога порекла.[9] Усто, деда мој не беше ћесар када се у њега роди од Јелене син Константин, а отац мој се роди у њега када је већ био ступио на престо. Међутим Константин безочно приграби себи

царску власт. Син пак његов Констанције уби оца мога и браћу његову, а недавно уби и брата мога Гала. Хтео је он убити и мене, али ме из руку његових спасоше богови, у које уздајући се ја се одрекох хришћанства и приклоних многобожачкој вери, добро знајући да је јелинска и римска вера врло стара, а хришћанска се јавила од јуче; њу Константин, као незналица и неразумник прими, одбацивши древне и добре законе римске. Због тога га богови омрзнуше као свепоганог и недостојног њиховог поверења. и одбацише га од себе, и његово безбожно потомство затрше.[10] Не говорим ли ја истину, Артемије? Ти си човек стар и паметан; расуди, није ли све тако? Дакле, признај истину и буди наш, јер ја хоћу да ми ти будеш пријатељ и помоћник у управљању царством.

Чувши све то, свети Артемије поћута мало, па стаде говорити овако: Најпре, односно твога брата, царе, изјављујем да сам невин у његовој смрти: ја се никада не огреших о њега ни делом, ни речју, нити чим било другим. Истражуј колико хоћеш, ти нећеш наћи никаквог доказа да сам ја крив за његову смрт. Ја сам га знао као правог хришћанина, побожног и послушног закону Христовом. Нека знају небо и земља, и сав лик светих анђела, и Господ мој Исус Христос, коме служим, да сам невин у убиству твога брата, и да ничим нисам сарађивао са његовим убицама. Ја нисам био са царем Констанцијем у време када се већало о твоме брату, него сам све до ове године провео у Египту. А што се тиче твога предлога, да се одрекнем Христа Спаса мога, на то ти одговарам речима Три Младића што беху при Навуходоносору: Знај, царе, да боговима твојим служити нећу, нити ћу се икада поклонити златноме кипу твога милога Аполона (ср. Дан. 3, 18). Ти си омаловажио блаженог Константина и његов род, назвавши га непријатељем богова и човеком безумним. На то ево мога одговора: Он се обрати ка истинитоме Богу Исусу Христу преко нарочитог призива с неба. О томе саслушај мене као очевидца тога догађаја: Када ми ићасмо у рат против љутог мучитеља и ненаситог крволока Максенција,[11] у подне јави се на небу крст који је сијао јаче од сунца, . и на крсту звездама исписане латинске речи које су обећавале Константину победу тим знамењем. Сви ми видесмо тај крст који се јави на небу и прочитасмо што беше написано на њему. И данас има у војсци још

много старих војника који се добро сећају онога што јасно видеше својим очима. Распитај се, ако хоћеш, и уверићеш се да истину говорим: Но зашто говорим о томе? Христа на много година пре Његовог доласка предсказаше пророци, као што то и сам добро знаш. Многобројна су сведочанства о томе да је он стварно дошао на земљу; па су чак и сами богови ваши често прорицали о доласку Христа, а говориле и књиге Сибила и Виргалија.[12]

И још говораше свети исповедник како су често ђаволи, који живљаху у идолима, приморани Божјом силом, и против своје воље исповедали Христа као истинитог Бога. Међутим Јулијан, не подносећи убедљиве речи светог Артемија, нареди да мученика обнаже, и да му усијаним шилима пробадају груди, и да му леђа стружу оштрим трозупцима. Мучен тако, свети Артемије и сада, као и раније, не пусти гласа од себе, нити уздахну, као да не осећа никакав бол, и показа се непобедив у трпљењу.

После тих мучења Јулијан га поново посла у тамницу, наредивши да светитеља море глађу и жеђу, а сам оде у предграђе Антиохије Дафну, да принесе жртве богу своме Аполону, питајући га о исходу свога ратног похода против Персијанаца. И задржа се он тамо много дана, приносећи поганоме Аполону сваки дан на жртву огромно мноштво животиња, али не доби жељени одговор. Јер ђаво, који је обитавао у идолу Аполоновом и давао одговоре људима, умуче од онога времена када у Дафну бише пренесене мошти светог Вавила, епископа и мученика Антиохијског, заједно са моштима трију детета, пострадалих са светим Вавилом.[13] И тако, Аполон не одговори ништа Јулијану. А када се цар марљиво распита и сазнаде да је Аполон онемео зато што су недалеко од њега положене мошти светога Вавиле, он одмах нареди хришћанима да узму мошти одатле. Али чим свете мошти узеше са њиховога места, паде с неба огањ на храм Аполонов и сагоре га заједно са идолом који се налазио у њему.

Артемије пак, налазећи се у тамници, би посећен самим Господом и светим анђелима Његовим. Јер када се Артемије мољаше, њему се јави Христос и рече му: Буди храбар, Артемије! Ја сам с тобом, избављајући те од сваког бола и припремајући ти венац славе. Јер као што ти исповедаш мене пред људима на земљи, тако

ћу и ја исповедити тебе пред Оцем својим небеским. Буди дакле храбар и радуј се: ти ћеш бити са мном у Царству моме.

Чувши то од Господа, мученик се тог часа исцели од рана, тако да ни трага не остаде од њих на светом телу његовом, и душа му се испуни Божанске утехе, и он певаше и благосиљаше Бога. Међутим, он, откако би бачен у тамницу, не окуси ништа од хране нити што пи, и све тако до саме кончине своје. И њему би руком Анђела доношена небеска храна, хлеб који га укрепљаваше.

Вративши се са стидом од својих жртвоприношења, Јулијан баци на хришћане кривицу због сагорења Аполоновог храма, говорећи да су га хришћани запалили ноћу. И одузевши хришћанима свете цркве, он их претвори у идолске храмове, и стаде страховито тлачити хришћане. Затим нареди да Артемија доведу из тамнице к њему, и рече Артемију: Свакако си чуо шта се догодило у Дафни, да су безбожни хришћани запалили храм великог бога Аполона и уништили предивни кип његов. Али нека се не радују томе безаконици, нека нам се не подсмевају, јер ћу им узвратити за то седам пута седамдесет, као што се каже у вас.[14] - Свети Артемије одговори: Чуо сам да је по допуштењу разгневљеног Бога сишао огањ с неба, уништио твога бога и сагорео његов храм. Но ако је твој Аполон био бог, зашто онда не избави себе од огња? - Цар на то рече: И ти се, бедниче, подсмеваш и радујеш сагорењу Аполона? - Артемије одговори: Подсмевам се безумљу вашем, што служите таквоме богу, који не могаде себе сама избавити од огња. Како вас онда он може избавити од огња вечнога? мене теши пад његов, и радујем се свему што Христос мој чудотворно чини. А што се тиче твога хвалисања да ћеш невиним хришћанима, који ти никакво зло учинили нису, узвратити седам пута седамдесет, знај да ће одмазда доћи на тебе, када будеш бачен у неугасиви огањ и вечне муке; а то ће с тобом бити скоро. Јер је потибао твоја већ близу, и спомен твој нестаће с буком.

Разгњевивши се, мучитељ нареди каменоресцима да расеку један огроман камен, па да на један део положе Артемија, а други део метну преко Артемија. Када то би учињено, и тешки камен притисну светог Артемија, њему се све кости здробише, изнутрице просуше, очи испадоше, и све тело спљошти као даска. И, о

превеликог чуда! иако тако спљоштен између два камена, свети мученик остаде жив, и призиваше Бога, свога Помоћника, и говораше Давидске речи: На камен си ме подигао, Господе; упутио си ме, јер си ти уточиште моје, тврди заклон од непријатеља (Пс. 60, 3-4). Поставио си на камен ноге моје, и утврдио си стопе моје (Пс. 39, 3). Стога, Јединородни, прими дух мој, јер Ти знаш муку моју, и немој ме оставити у рукама непријатељским.

И тако спљоштен између два камена, светитељ проведе дан и ноћ. Затим Јулијан нареди да скину камен, држећи да је мученик већ мртав; но свети мученик, на опште запрепашћење, показа се жив и уставши хођаше. И свима беше страшно гледати: пред њима је стајао човек наг, спљоштен као даска, размрсканих костију, просутих изнутрица, испалих очију, смрвљеног лица, а душа још у њему, и ноге још могу да ходе, и језик способан да јасно говори. - Сам мучитељ, угледавши такво чудо, запрепасти се, и рече својима: Шта је ово, човек или привиђење? Није ли овај волшебник опчинио наше очи? Јер пред нашим очима је призор страшан и превазилази границе људске природе. Ко је очекивао да је он још жив? Ето, премда су му изнутрице испале и сви зглобови размрскани и раслабљени, он се ипак креће, хода и говори. Но очигледно, богови га наши очуваше жива на уразумљење другима, да он, који не хте да се поклони моћи њиховој, буде ужасно страшило за оне који га гледају.

И рече Јулијан мученику: Ето, бедниче, већ си лишен очију и сви ти удови потпуно руинисани; какву онда наду можеш још имати у онога у кога си се досад узалуд надао? Зато ишти милости од милосрдних богова, да се смилују на тебе и да те не предаду пакленим мукама. - А Христов мученик, чувши о мукама, осмехну се и рече цару: Твоји ли ће ме богови предати мукама? Они и сами не могу избећи спремљене им муке, а с њима ћеш и ти, предат бесконачноме огњу, бити вечито мучен, јер си се Сина Божјега одрекао и крв Његову свету, за нас проливену, ногама згазио, и благодати се Духа Светога наругао, слушајући убитачне демоне. А ја за мало патње, нанесене ми тобом, надам се у Господа мога, за кога страдам, добићу вечни покој у Његовим небеским дворима.

Јулијан, чувши то, изрече мученику овакву пресуду: Артемија, који је хулио богове, погазио Римске и наше законе, објавио себе хришћанином а не Римљанином, место дуксом и августалијем назвао себе галилејанином, - предајемо на смрт, и наређујемо његову погану главу одсећи мачем.

После овакве пресуде свети Артемије би поведен на губилиште, и он иђаше тамо са неисказаном радошћу, желећи "отићи и са Христом бити" (Флб. 1, 23). Дошавши пак на губилиште, где је имао бити посе.чен, он измоли себи време за молитву; и окренувши се истоку, он трипут преклони колена, и дуго проведе у молитви; и чу глас с неба који говораше: Ходи, да са светима примиш спремљену ти награду.

И тог часа блажени великомученик приклони под мач главу своју, и би посечен од једнога војника у двадесети дан месеца октобра; а тај дан у који он заврши свој мученички подвиг беше петак. Чесно пак и свето тело његово једна жена по имену Ариста, ђакониса Антиохијске цркве, измоли од мучитеља, и помазавши га скупоценим мирисима метну га у ковчег и посла у Цариград, где оно би чесно погребено. И од ових моштију светог великомученика Артемија биваху многа и неисказана чудеса и даваху се болесницима разна исцељења, која и сада даје свети Артемије свима који му с вером приступају.

Убрзо по кончини светог Артемија збиде се пророштво које он изрече у очи Јулијану о његовој смрти: твоја погибија је близу, и за кратко време спомен твој нестаће с буком. - Јер Јулијан, погубивши светог Артемија, крену са својом војском из Антиохије у поход на Персију. А када стиже до града Ктезифона,[15] он се срете са једним Персијанцем, човеком старим, угледним и врло паметним. Он обећа Јулијану да му без муке преда Персијско царство, и безакони цар га узе себи и својој војсци за проводника у Персијску земљу. Али то не би на корист злом крвопији, јер га тај Персијанац обману, и правећи се да га води путем којим треба, он га заведе у Карманитску пустињу,[16] у места непроходна, безводна и пуста, где се војници силно изнурише од глади и жеђи, а коњи и камиле угинуше. После тога проводник призна да је намерно завео Римљане у тако пуста и страшна места, да би ослабио њихову силу. Ја ово урадих, изјави

он, да непријатељи не опустоше моје отачаство; и боље је да ја један овде погинем од ваших руку, него цело моје отачаство.

После оваквог признања, војници сместа исекоше на комаде овог Персијанаца. И лутајући дуго по пустињи, Грци и Римљани се и против своје воље сукобише са Персијском војском, и за време битке многи Јулијанови војници падоше. А одмазда Божија сустиже и самога Јулијана: јер он би невидљивом руком одозго и невидљивим мачем прободен у слабину, који му прође испод стомака. И он зајаука горко и страшно, па дохвативши руком крв своју баци је у ваздух и викне: Победио си, Христе! Насити се Галилејанине!

И ту, у страшним мукама изврже Јулијан своју злочиначку и погану душу и погибе с буком, по пророчанству светог Артемија.[17] Војска римска, по смрти Јулијана, постави за цара Јовијана, који беше хришћанин. Он закључи с Персијанцима мир и врати се натраг. И тако, Јулијан се мучи у паклу са Јудом, а Артемије се весели на небу са светитељима, предстојећи Богу Једноме у Тројици, Оцу и Сину и Светоме Духу, коме слава вавек. Амин.

СПОМЕН СВЕТОГ ПРАВЕДНОГ ДЕЧАКА АРТЕМИЈА, Веркољског чудотворца

СВЕТИ праведни Артемије, Веркољски чудотворац, родио се 1532. године у селу Веркољу, у Двинском крају, крај реке Пињеге, на две врсте узводно од Кевроле.[18] Родитељи његови, Козма и Аполинарија, беху сељаци. Они васпитаваху сина свога у страху Божјем и побожности хришћанској. Још од пете године он се поче туђити уобичајених дечјих навика: није волео дечје игре; био је тих, кротак, богобојажљив, послушан родитељима; усрдно је помагао оцу своме у његовим сељачким пословима, колико је могао према своме узрасту.

Једном, када му беше тринаест година, он рађаше са оцем својим у пољу, дрљаше земљу. Неочекивано наиђоше црни облаци, смрче се као ноћу, настаде олуја са провалом облака, над главом

преплашеног Артемија пуче страховит гром, и блажени дечак паде мртав.[19] - Тако милосрдни и премудри Господ благоволи примити у Своје небеске обитељи душу слуге Свог.

Међутим Артемијеви сељаци, по глупавости својој и по сујеверју свом, сматраху овакву смрт блаженога дечака као казну Божију за неке тајне грехе његове. Тело блаженог дечака остаде неопојано и несахрањено; само би пренесено у густу шуму, положено на земљу, покривено грањем, лишћем и брезовином, и место ограђено дрвеном оградом. И тако пролежа оно тридесет две године, заборављено од свију.

Једном лети Агатоник, појац цркве светог Николаја Чудотворца у селу Веркољу, тумарајући по тој шуми ради печурака, угледа светлост над местом где почиваше блажени дечак, приђе и нађе његово нераспаднуто и нетљено тело. Он одмах обавести о томе Веркољске сељане. А они, не схватајући ствар, просто пренесоше Артемијево тело, без икаквих почасти у своју парохијску цркву, положише га у паперти и покрише брезовином.[20]

Но Господу би угодно, те прослави младог угодника Свог у покрајини Кевролској: од његових моштију почеше се изливати обилна исцељења болесницима. Те године у Двинској области беше убитачна редња опаке грознице. Многи умираху од опаке болке, нарочито жене и деца. Разболе се од ње и син Веркољског сељака Калиника, и беше на самрти. Калиник у силној тузи оде у цркву, помоли се праведном Артемију, па узевши од брезовине којом беху покривене његове нетљене мошти, са вером је метну на груди умирућег сина. И син му оздрави. Обрадован, Калиник исприча то својим сељанима. Они се с радошћу сабраше у цркви светитеља Николаја, одслужише Молебне и одсветковаше спомен праведног дечака Артемија. И Господ се смилова на слуге Своје: опака редња убрзо престаде у том крају

Од тога времена чудеса светог Артемија стадоше се умножавати. Једноме човеку Павлу од тешке болести тако се искриви врат, да му се лице окрену на потиљак, и очи му се затворише. У таквој невољи својој Павле се пламеном молитвом обрати Богу и праведном Артемију, - и глава му дође на своје место, и очи му се отворише. Исцељени Павле похита и свима у своме селу

исприча о своме исцељењу. После тога Веркољци начинише при цркви светог Николаја посебну малу црквицу и у њу пренесоше из паперте мошти светог Артемија, пошто их претходно положише у нови кивот. То урадише 1584. године.

К пренесеним моштима блаженог дечака дође жена са раслабљеним детенцетом, замоли те се одслужи Молебан, па детенце положи крај Артемијевог кивота, и оно одмах оздрави. Око тог времена сељанин Андреј и сељанка Ирина, који пађаху од очију, потпуно оздравише чим се дотакоше кивота новојављеног чудотворца. Једна жена по имену Марија, која четрдесет година боловаше тако тешко од стомака, да је од страшних болова често обамирала на по два или три сата, чувши за чудеса што бивају од моштију светог Артемија, обрати му се молитвом и брзо доби исцељење.

Видећи како се множе исцељења од светих моштију светога дечака, два свештеника, Јован и Тома, наредише те на даскама старога кивота живописаше неколико икона праведнога Артемија. Од тих дасака остадоше струготине. Јерej Јован брижљиво покупи те струготине и остави их да се чувају при цркви. А благочестиви поштоваоци праведнога Артемија, који са вером узимаху те струготине, добијаху исцељења од својих недуга.

Један човек са Пињега по имену Панкратије, пролазећи 1601. године кроз Веркољ, донесе у Велики Устјуг једну од таквих икона светога Артемија, и од иконе многи добише тада исцељење.

Године 1619. дође у Веркољ Иларион Артемијев, житељ града Холмогора, и исприча о себи ово: Дуго сам боловао од очију, ништа видео нисам, и толико сам због тога патио, да сам у очајању покушао да се удавим, само ме суседи, који то брзо приметише, ометоше у томе. И ја чувши за чудеса која бивају од моштију праведнога Артемија, обратих се њему са усрдном молитвом да ме исцели. И тог часа ја прогледах, и угледах светог Артемија у белим хаљинама са штапићем у левој руци и са крстом у десној. Он ме осени крстом и рече: "Човече! што ти патиш? Устани: исцељује те Христос преко мене, слуге Свога. Иди у Веркољ, поклони се моме гробу, и испричај ово свештенику и свим сељанима". При тим речима праведни дечак узе ме за руку, и као примораваше ме на то,

па затим постаде невидљив. А ја, пробудивши се, осетих се потпуно здрав, као да никад ни боловао нисам. И ево, дошао сам овамо да се поклоним светим моштима његовим.

Врло је необично чудо које се догодило Патрикију Игњатјеву, из села Кивокурија, среза Устјужског. Од детињства он је тешко патио од киле. Чувши за чудеса праведног Артимија, он се са вером помоли њему, даде завет да ће се поклонити његовом гробу, и оздрави. Али затим заборави на свој завет. Но после неколико година њему се поврати стара болест, и стаде га још јаче мучити него раније. Патриције се опет обрати с молитвом праведном Артемију, и опомену се свога неиспуњеног завета. Молитва би услишена, али Патриције опет заборави на свој завет. Тада га спопаде туга, и непрозирна тама покри му очи. Несрећник се опет опомену свог неиспуњеног завета, горко се покаја, и обећа да неизоставно испуни своју дужност. Праведни Артемије избави Патрикија од недуга. И исцељени Патрикије с радошћу похита у Веркољ на гроб светог Артемија, одслужи му Молебан, са сузама целива његов многоцелебни гроб, исприча пред свима о чуду и својој грешној заборавности.

Марта месеца 1636. године, на путу за Кеврол, задржа се у Веркољу војвода Атанасије Пашков, али не посети мошти праведног Артемија, нити му одслужи благодарни Молебан. Међутим, у Кевролу се син његов тешко разболе и већ беше близу смрти. Тада се отац опомену да није одслужио Молебан праведноме Артемију, и даде завет да ће отићи на богомољу у Веркољ. И гле, син његов који је дотле лежао у тешком заносу, изненада се сам подиже са постеље, и држећи се за прозорче стаде распитивати свога оца којим ће путем ићи к праведноме Артемију. Чудећи се томе, отац одвезе сина у Веркољ, одслужи Молебан, узе брезовине са гроба Чудотворчева, да је син носи на прсима заједно са крстом, и дечак оздрави. Благодарни отац подиже у Веркољу храм на месту обретења моштију праведног Артемија, и то у част светог мученика Артемија.

Након неког времена изгоре у Веркољу храм, а огореше и мошти праведнога Артемија. Месни свештеник Лаврентије и парохијани села Веркоља, да би од сличних несрећних случајева

сачували мошти светог Артемија, подигоше над моштима засебну капелу, положише свете мошти у нови кивот и покрише новим покровом.

После тога од кивота светога чудотворца стадоше се изливати нова чудеса. Тако, неког Симеона Казаринова праведни Артемије спасе на мору од потопљења. После Илијиндана пловљаше он на лађи заједно са својим друговима по Северном Леденом Океану из Мангазеје у Архангелск. Одједном настаде страховита бура, и лађа беше у опасности да потоне. Све на лађи обузе ужас и очајање. Не видећи ни с које стране наду на спасење, они се стадоше спремати за смрт и праштати између себе. И прибравши се мало, они се стадоше са сузама молити Богу и праведном Артемију да их спасу, обећавајући да ће одслужити благодарни Молебан угоднику Божјем. И на молитву њихову море се умири, и они се спасоше сигурне пошбли.

Године 1648. у Кеврол стиже грамата цара Алекоија Михајловича на име тамошњег војводе Аничкова, у којој се наређује: да се мошти праведнога Артемија положе у нови кивот, и да се подигне манастир на месту где су биле пронађене његове мошти. - То би урађено, и мошти светог Артемија бише пренесене тамо наредне године, и положене у цркви светог мученика Артемија, подигнутој још војводам Пашковим. При томе од светих моштију биваху разноврсна исцељења свима који им са вером прнбегаваху.

Доцније, свете мошти праведног Артемија, због пожара, беху трипута изношене из манастирскога храма, док најпосле не би 1793. године подигаут у манастиру храм од камена, освећен у част праведнога Артемија, у коме мошти његове и бише положене.[21]

СПОМЕН ПРЕНОСА МОШТИЈУ ПРЕПОДОБНОГ ГЕРАСИМА НОВОГ, КЕФАЛОНИЈСКОГ

ПРЕПОДОБНИ Герасим беше из места Трикале на Пелоггонезу, од родитеља Димитрија и Калије, из фамилије Нотарас. Рођен 1509. године; у младости изучио свете књиге. Као пунолетан, напустио постојбину и подвизавао се у разним местима.

Подвизавао се у Светој Гори на Атону; тамо је "као пчела покупио од тамошњих подвижника отаца најлепше цвеће врлина". Подвизавао се у Палестини, где је постио четрдесет дана угледајући се на Господа. Потом се настанио на острву Кефалонији у Јонском мору, где је основао и један женски манастир. Молитвом низводио кишу, исцељивао болеснике и прозирао у будућност. Доживео дубоку старост. Предсказао дан своје смрти. Упокојио се у Господу 15. августа 1579. године.[22] Двадесетог октобра откривене су његове свете мошти погагуно здраве и читаве, и веома мирисаве. И од њих бивају чудеса многобројна, свима који им са вером приступају. Ооообито исцељује Св. Герасим бесомучнике. По наговору демона Латини су му спаљивали свето тело, али нису успели. Зато Свети Герасим спаљује сада демоне. Демони из бесомучника га зато зову "Капсалис", тојест: Опаљивани и Опаљујући. На његове дане долази у његов манастир на Кефалонији огромна маса верних.

Ево сада опширније изложеног његовог житија, подвига и чудеса, на основу древних Житија његових (једног опширног и два краћа синаксарска) и на основу истинитих запиеа очевидаца из његовог манастира на Кефалонији.

*

Овај велики подвижник и чудотворац, који достиже духовни узраст и савршенство древних отаца Божјих угодника, доказ је светао као сунце да је свако време погодно за вршење заповести и задобијање савршенства у Богу.

Сјајна ова звезда на небу Цркве свете, би призвана у живот рођењем од побожних православних родитеља Димитрија и Кале, који живљаху на Пелопонезу, у месту званом Трикала. Породица Нотарас којој припадаше била је у сродству са последњим византијским царем Константином Палеологом. После пада Цариграда (1453. г.), она се досели у Трикала, да би ту у њој изникао овај дивни изданак, лета Господњег 1507. Родитељи његови беху веома имућни, али највеће богатство које предадоше чеду своме, и које оно заволе, беше побожност њихова и страх Господњи. Чим дете мало поодрасте, родитељи га предадоше учењу свештеног

наука. Будући да дете беше по природи обдарено, брзо схвати и научи све оно што је довољно да би схватио пролазност овога света, и да задобије слободу од материјалног богатства својих родитеља. Иако имађаше све услове да постане угледан и славан човек свога краја, он, другу славу иштући, остави отачаство своје и отпутова на острво звано Закинтос, ради даљег учења и духовног усавршавања. После извесног времена крену се на даљи пут, пропутова сву Јеладу, стиже у Тесалију, Тракију, па одатле у Понт и Цариград, свуда тражећи душекорисне ствари. Из Цариграда отпутова до Халкидона *н*посети друга околна места, освећена сузама и молитвама многих подвижника. Но младићка жеђ његова не би тиме засићена. Из Цариграда се поврати натраг, према светоименој Гори Атонској, чије су зоре привлачиле и пре и после њега многе душе рањене милим стрелама божанске љубави и светлости. Ту на том чудном огњишту врлина грејао се и учио науци монашког живљења.

Колико је и где боравио свети Герасим у Светој Гори, није са сигурношћу познато. По некима, највише је боравио у манастиру Ивирону, где је и примио монашки чин анђелског образа, подвизавајући се у месту званом Капсала, по коме су га и демо ни касније распознавали.

Из Свете Горе отпутова преподобни да се поклони светим местима у којима поживе Господ и Спас наш. Посетивши тако свети град Јерусалим и све крајеве освећене ногама Господњим, изађе потом и на свештену Гору Оинајску, посети Александрију, Антиохију, Дамаск, цео Египат и Либију, једном речју скоро цео Исток. Отуда се поново врати у Јерусалим, где годину дана вршаше дужност кандиловжигатеља-црквењака на Гробу Господњем. Видећи његов побожни и свети живот, тадашњи блажени патријарх Јерусалимски Герман, заволе преподобнога, и положивши руке на главу његову, рукоположи га за ипођакона, па онда ђакона и на крају за презвитера. Примивши благодат свештенства преподобни остаде на Гробу Господњем, служећи Господу своме и помажући блаженом патријарху Герману (који беше родом из Арахове, вероватно и сам пореклом Нотарас), пуних дванаест година. Док је тако боравио у Јерусалиму, једном се повуче преподобни на реку

Јордан, и одржа четрдесетодневни пост, ништа не једући, на месту где се постио и Господ његов, па се онда поново врати у Јерусалим. Победивши тако Сатану и све замке његове, доби силу против демона као и пре њега преподобни Герасим Јорданski, чије је име носио.

После дванаестогодишњег боравка на Гробу Господњем преподобни затражи благослов од Патријарха да иде куд га Бог научи, у потражњи за странствовањем и молитвеним тиховањем. Добивши благослов, отпутова на острво Крит, а одатле поново на Закинт (око 1550. г.), где проведе пет година у посту и молитви. Његова посета Криту није остала непримећена од побожног народа. Тамо и данас постоје, у крају званом Хања, неколико пећина у којима се по предању подвизавао преподобни Герасим. Две од њих су данас и у храм претворене а трећа, у селу Хањски Вртови, служила му је за боравак и за место где се скупљао народ да чује његове поуке. И на Закинту је живео у једној светој пећини, потпуно усамљен, проводећи своје дане као анђео у телу, божанском силом окрепљаван. У току тих пет година, пола недеља је провео хранећи се несланим тиквама а другу половину сочивом, и то без хлеба, расквашеним. На Закинту и данас показују посетиоцу два света места где је боравио преподобни: мала пећиница у Светом Николи Геракарију, коју народ зове "Кура св. Герасима" и "Пећина св. Герасима" близу манастира Кримии, на месту стрмом и каменитом. Служио је по предању у храму св. Лазара.

Са Закинта пређе преподобни, вођен Духом Светим, на суседно острво Кефалонију и настани се у једној пећини северозападно од Аргостолија наспрам Закинта, где проведе пет година и једанаест месеци. Острво Кефалонија, као и Закинт и сва Јонска острва, беху тада под управом Венеције. То је вешто користила Римска црква, покушавајући да православне ових места потчини папској власти. Често би латински свештеници, особито језуити, упадали у православне храмове, и изгонили свештенике да би они служили; лаковерне су обмањивали обећањима а православну децу слали у своје школе, да би их тиме придобили за своју јерес. Зато је долазак преподобног на Кефалонију био од необичног значаја за учвршћење

Православља у раслабљеној народној души и за народно просветљивање неискваренoм еванђелском светлошћу.

На крају преподобни напусти и ово место свога подвига, по злоби људској или ради тражења мирнијег места за молитву, пошто се његово име прочу и што је ту многи народ долазио к њему за савет, и пресели се у место звано Омала, на истом острву. Ту, поред села Валсамата налазио се један стари храм посвећен Успењу Богородице. То место које народ називаше "Свети Јерусалим" и где је вероватно и раније био манастир, беше обновио свештеник Георгије Валсамос уз помоћ благочестивих хришћана. Речени свештеник предаде преподобном Герасиму ово свето место, са свим покретним и непокретним стварима, "да ради са њим што он хоће, ради обнове и славе Божје, да га претвори у мушки или женски манастир, како се њему учини боље, у славу Божју а на похвалу и спомен оних који су га обновили и свих Хришћана". Преподобни обнови ово место, назвавши га "Нови Јерусалим" и ту се подвизаваше. Око њега се убрзо окупише побожне хришћанке, изабравши га за свога учитеља и духовног оца, тако да Нови Јерусалим постаде (1561. г.) и до данас остаде женски општежитељни манастир. Светитељ је желео да до краја живот проводи у молитвеној тишини и усамљености, али би приморан побожним ћеркама истакнутих људи на Кефалонији и њиховим очевима, да се прихвати да их учи духовном животу и равноангелском монашком живљењу.

Окупи се око њега око 25 дјева Христових. А он продужаваше и даље свој строги живот, злопаћење тела и свеноћна бдења. Око тридесет година преподобни Герасим не окуси хлеба. Гамо у манастиру имађаше своју испосницу под земљом, у коју се силази низ степенице (на западном делу данашње цркве Успења Богородице). Очистивши тако себе, и оправши сузама душу своју и срце, он прими од Бога дар чудотворења, поставши обиталиште Духа Светога. Тако, на молитву његову у време суше, паде обилна киша; доби и дар лечења ђавоиманих, тј. душевно оболелих и других болесника.

За оснивање манастира Новог Јерусалима преподобни затражи прво благослов од епископа Кефалонијског кир Пахомија Макрија; а потом затражи од Патријарха да то буде ставропигијални манастир,

тј. да само Патријарх има власт над њим, што и доби. Добивши благослов, он сазида кућице и ћелије за монахиње, али се највише стараше да сазида духовни дом душа њихових и да их припреми за горњи Јерусалим. Данонoћно их учаше, али највише својим примером и равноанђелским живљењем. Поставивши здраве духовне темеље манастиру, преподобни учини да он, благословом Божјим и његовим сузама, постане неисцрпни извор са кога утољују своју духовну жеђ хиљаде душа до дана данашњега.

Преподобни не само што беше учитељ дјева Христових око њега окупљених у духовном и равноангелском живљењу, него и свих поклоника и свих оних КОЈИ живљаху у том месту. Зато и доби назив "учитељ" од многих, који су се хвалили да су били ученици тако дивнога учитеља.

Када преподобни осети да се ближи крај његовог земаљског живота, он сазва сестре монахиње, поучи их последњи пут, затражи опроштај од свих, па, благословивши их и давши овима хришћанима опроштај, помоли се и предаде дух свој Богу (1579. г.). То се догоди 15. августа, на дан Успења Пресвете Богородице, после божанске Литургије. Последње речи преподобнога су биле: "Господе Исусе Христе, Сине и Слове Божји, помилуј ме и прими дух мој!". Поживе свети у Новом Јерусалиму деветнаест година, а жеља му беше да се упокоји управо на тај дан. Његово свето тело би погребено са јужне стране храма, уз учешће епископа кир Филотеја Ловердоса и свештенства и уз плач његове духовне деце.

Но Господ, који је награда праведницима (Прем. Солом. 5, 16), прослави сасуд Свој Герасима и откри целоме свету велике плодове врлина његових, после разлучења душе његове од тела. Његово благодатно присуство на месту подвига његових, где почиваху мошти његове, биваше из дана у дан све очигледније. Мноштво хришћана долажаху на гроб његов, тражећи утехе и заступништва пред Богом. Оно што особито задиви све, беше случај једне ђавоимане жене, која беше дошла у манастир ради молитава у пратњи сродника. Та жена искочи ноћу из своје собе и гоњена демоном, скочи у манастирски бунар. Истог момента игуманија Лаврентија и друге монахиње чују глас преподобнога, њима добро познати, који им говораше да потрче да спасу болесницу јер јој је

живот у опасности. Потражише је у соби, али узалуд, па вођене Духом Светим, одоше на бунар, где је угледаше како се држи изнад воде. Бацивши коноп, извуку је напоље и то, на дивљење свих, потпуно здраву. Она им исприча, како је демон гурнуо у бунар и како се у том моменту појавио преподобни Герасим, који је држао над водом и ослободио од демона.

Ово дивно чудо и многа друга, уверише монахиње и духовника кир Јоаникија, који беше у манастиру још за живота светог као његов ученик, да треба отворити гроб преподобнога и извршити пренос светих моштију. Уз благослов патријарховог егзарха митрополита Филаделфијског Гаврила и при његовом присуству, отворише гроб 20. октобра 1581. године, и нађе се тело преподобнога цело, нетрулежно и пуно миомира. Сви се овоме веома обрадоваше. О овом чудном знамењу прочу се по целом острву и многи долажаху да се поклоне његовим светим моштима. То се, међутим, не допаде латинима, који владаху острвом, и који протураху вест да православни хришћани не могу имати светих, тобож због тога што не признају папску гордост. Зато разни мисионари Римске цркве клеветаху православне да су отворили гроб пре него што су се напуниле три године од сахране јеромонаха Герасима, и тражаху од политичке власти да нареди да му тело буде поново закопано да би могло сатрунути. То изазва велики немир на острву. Егзарх патријархов мира ради и у споразуму са световном влашћу, одлучи да мошти светог буду поново сахрањене, да би се навршиле три године његовог боравка у земљи. Требало је чекати само неколико месеци, да би сјај светости преподобнога био још дивнији и очевиднији. И заиста, када се наврши одређено време и гроб би поново отворен, свете мошти се нађоше у истом стању, извор дивног миомира и чудеса, на радост православних и посрамљење злоумних. То беше боља од свих проповеди проповед о истинитости Православља, која учини постепено да се оно потпуно учврсти на острву а латинство да изчезне скоро без остатака. Тиме се још једном показа да је сила и снага Православља у сили Божјој, а не у пролазној сили овога света. Отуда с правом песник пева о преподобном и назива га "челником Православља" и "заштитником Православних". Пренос његових моштију би извршен 20. октобра,

отуда тај дан би одређен као главни дан његовог празновања. Верни га славе и 16. августа, други дан по упокојењу. До тог преношења је дошло због празника Успенија Мајке Божје, да би и његов дан могао бити свечаније и са литијама прослављен.

Како је време пролазило, глас о преподобноме и његовим чудима се ове више ширио и све више поклоника је долазило из разних крајева на његов гроб, да целива његове свете мошти исцељујући се од различитих недуга. Будући очевидац свега тога, епископ Јеремија, који је био и духовник у манастиру после кир Јоаникија, заједно са епископом Кефалонијским Пахомијем и другим народним представницима, затражише од патријарха да преподобнога прибројн и званично к лику светих, пошто он то већ јесте дејством силе Божје, његовим врлинским живљењем и народним поштовањем. Тадашњи патријарх цариградски Кирило, са сабором архијереја око себе, то и учини, издавши поводом тога и Патријарашки том јула месеца 1622. године, образложујући то тиме што је Бог благоизволео да учини од божанственог Герасима "образац Христовог живљења и оличење божанске врлине", прославивши га чудесима. Тада би написана и прва његова Служба.

А беше преподобни, сагласно његовом првом животописцу Митрофану, сличан по телесном изгледу преподобном Теодосију Киновиарху, изузев жућкасте браде, по којој се одликоваше. Његове свете мошти се и данас чувају у посребреном дрвеном ћивоту, који се налази у једном већем, сребром окованом и украшеном иконом његовог уснућа. Овај мали ћивот се за време празника усправља заједно са моштима преподобног и тако у усправном стању бива обношен у литанији око храма. Уочи 16. августа и 20. октобра, као и на Велику Суботу, мошти бивају постављене у усправном ставу поред јужних олтарских двери, ради целивања, и тако остају до оданија празника, односно до Томине недеље. Диван је то призор који се понавља сваке године, на радост безбројних поклоника: мртве мошти као живе благосиљају народ, који хита са свих страна Јеладе и ван ње, из дана у дан већ четири стотине година, да целива свету руку овог чудног угодника Божјег, тражећи више од њега помоћи, него од свих живих на острву присутних! Заиста је диван Бог у светима Својим!

Чудеса преподобног су безбројна, како она видљива, пројављена преко исцељења неке болести, душевне или телесне, тако и још више она невидљива, која се вековима одигравају кроз преображај небројених душа, њиховим угледањем на врлинско живљење преподобнога, и његовим и његових моштију благодатним посмртним дејством на њих. Поред чуда учвршћења Православља његовим молитвама и присуством на острву, да наведемо још нека чудна дела, која учини Бог да прослави онога који Њега прослави живећи у телу. Када су 1570. године Агарјани вршили страшне нападе на острво Кефалонију да га заузму, сви су били чврсто уверени, да су молитве преподобног спасле острво од сигурног ропства. Али да оставимо стара времена, и чудна дела Божја преко светих Његових остварена у њима, и да се обратимо нашем маловерном веку, кога ипак не заборавља доброта Божја, него се и даље пројављује кроз пријатеље своје и угоднике, ради учвршћења вере и очувања разумне наде у људским срцима.

Године 1918. дођоше у манастир св. Герасима три посетиоца, који се преставише да су лордови. Уђоше у храм да се поклоне преподобном. Међутим, то не беху ни лордови ни поклоници већ лопови, који су хтели да покраду светитељев ћивот. Преноћивши у манастиру, идућег дана, кад не беше никога у цркви, један од њих оде да разбије св. ћивот а друга два чуваху стражу. Но пошто се овај дуго не враћаше, оде један са страже да види шта је са њим и да му помогне. Али на његово запрепашћење нађе дотичног како лежи поред ћивота као мртав! На његову вику и тражење помоћи, дотрча игуманија и нађе лопова са уздигнутом руком и песницом стегнутом. Он беше разбио стакло песницом на ћивоту, али у том моменту, како сам исповеди дошавши уз њихову помоћ себи, ухвати га рука светитеља и са силином баци на земљу, где се он од великог страха онесвести. Сва тројица затражише опроштај, и напустише манастир посрамљени и поучени.

Године 1923. дође у Кефалонију група полицајаца ради гоњења одметнутих лопова. Сви они приступише светитељу и поклонише се његовим моштима, само десетар Никола Бехати не хтеде, ругајући се и не желећи да прими од игуманије благослов са моштију. Он је подругљиво говорио: "Да видимо ко ће да настрада, ја или ви што

узимате те крпе. Узео сам учешћа у толиким биткама и ништа ми се није десило". Нису га могли уразумити ни савети официра. Напустивши манастир, зауставише се после извесног времена да се одморе у маслињаку на Кранејском пољу. Док су ту чистили оружје по наредби претпостављеног, наједном се чу пуцањ. Шта се догодило? Док је десетар Никола чистио пушку, она опали и пробије му лево раме, али метак на место да продужи нормални пут и да рани друге, који су седели близу њега, поврати се и удари у оближњу маслину. Рањеног десетара преиесе Космет Валсамаки хитно у болницу, али и поред труда лекара он убрзо умре од задобијене ране. Његов трагични случај би опомена свима онима који се изругују светињи Божјој.

Године 1924. разболе се душевно младић Г. М. из Ликсурија на Кефалонији. Рођаци га одмах доведу у манастир св. Герасима, везаног у окове, јер беше постао страх и трепет за људе и налазио се у ужасном стању. Остадоше прилично у манастиру, молећи се за његово оздрављење. Младић је стално претио да ће извршити самоубиство. Једног дана им се искраде, попе се на високу звонару и гоњен демоном, скочи одатле да се убије. Сви ужаснути притрчаше, сматрајући да му је смрт неминовна, али на њихово дивљење, не само што се не беше повредио, него га нађоше потпуно здравог од поседнутости демоном. Благодарећи Бога и његовог угодника Герасима они одоше дому своме са оздравелим младићем.

Исто тако и Екатерину Г, из села В. поче љуто да мучи демон године 1932. Њен муж сав утучен одмах је поведе у манастир код свеца и ту остаде заједно са њом прилично времена, са молитвом и великим стрпљењем. Болесница је викала, ударала, мењао јој се лик, постала је право страшило, тако да је нико не могаше познати. Псовала је светитеља, јела сваку нечистоћу, шкргутала зубима и претила свецу да ће га уништити. После дугог поста и молитве њених рођака и дугог боравка у манастиру, свети учини своје чудо силом Божјом: болесница потпуно оздрави и сви се вратише дома, славећи и хвалећи Бога.

Из места Етолика Акарнанијског доведоше 1930. године родитељи и рођаци у манастир Марију Зервуљи, која беше поседнута љутим демоном. Постили су и молили се светитељу да се

смилује на несрећницу. Она је викала, псовала најпогреднијим речима и бестидношћу пред самим моштима. "Капсали Герасиме, викала је, гориш ме, побећи ћу, гориш ме као огањ, доста ми је зрака који извиру из тебе!" На крају болесница заиста оздрави и сви се вратише радосни дома, свима приповедајући шта им учини Бог преко угодника свог.

Године 1931, донесоше из Тројаната у манастир ђавоиману Е. П. Она је просто урлала и откривала скривене ствари разним лицима. Људи су се бојали ње, због њене вике и због тога што многима откриваше тајне неисповеђене грехе. Светитеља је псовала најпогреднијим речима и викала: "Капсали (= "Спалиоче", или по Капсали у Св. Гори где се преподобни у младости подвизавао) нећу одавде побећи, ма колико ти Бога твога молио. Овде ћу остати. Не напуштам, никад се нећу вратити где сам раније био. Остајем овде да ти се осветим, за сву твоју борбу против мене док си био жив. Ни за моменат не успех да те победим. Био си као стуб огњеии. Борићу се против твога манастира, уништићу те зато што скупљаш толико народа чудима својим, што нас бијеш и спаљујеш! Видите ли га? Долази са својим штапом да ме удари. Где да се сакријем! Тешко мени. Бежи, Капсали Герасиме! Бежи из моје близине, све силе си уперио против нас демона да би нас протерао, толико си се уморио у твом животу. Тешко нама, нећу моћи остати, али ако побегнем, разбићу ти средње кандило. Учинићу знак и онда тек побећи. Нећу га разбити? Разбићу га. Не бежим без знака". Па наједном повика: "Наређујеш ми да идем? Да. Одлазим! Бежим!" И кад рече: "бежим", кандило поскочи високо са великим фијуком, а Јелена остаде да лежи као мртва. Када пак дође себи, као од тешког сна, сви прославише Бога и преподобнога, због чудесног дара исцељења.

Године 1936. доведоше у манастир из Патраса родитељи своју ћерку Зои која љуто страдаше од злог демона. Она се дуго превијаше и викаше: "Побећи ћу, изаћи ћу Капсали, али ћу ти сломити платан (дрво које посади сам преподобни поред храма и које и данас постоји), када литанија буде на бунару!". Тако је викала цео месец дана, док дође празник преподобнога. На дан самог празника, када је литанија стигла на бунар, болесница поче да виче: "Побећи ћу! Побећи ћу!" У том моменту, док сакупљени народ беше

испунио сав простор око платана, један велики телеграфски стуб паде на платан и на народ, али тако да нико не претрпе никакву повреду. Жена постаде потпуно здрава, а народ са сузама радосницама благодараше Бога, дивнога у светим Својим.

Исте те године донеше родитељи болесну ћерку Василику из места Етолика у манастир. Она беше парализована, ношаху је увијену у ћебе и унакажену дејством демонске силе. Родитељи очајни говораху монахињама: Да ли је могуће да од овог унакаженог створења икад постане човек?! Њихова кћер је викала, вречала као коза, косе своје на дивљачки начин чупала, плазила језик као безумна, страшно је било погледати. Беху јој везали ланцима и ноге и руке. Викала је: "Капсали, тражила сам згодну прилику да те раскинем. Но нисам у стању да то урадим, јер нас гориш кад нас донесеш овде. Али ако успем уништићу те, да те немају више ове у црно обучене које скупљаш овде. Но немоћан сам. Наређује ми се да одлазим. Сав си се претворио у огањ постом и молитвом, страх ме је да те гледам". Тако ова сирота оста да још неко време, тешко се патећи. На крају јој се смилова Бог и дарива јој оздрављење, тако да је отишла дома са родитељима, потпуно други човек, ни налик на ону унакажену несрећницу.

Спиридон Расјас, једанаестогодишњи дечак, разболе се душевно. Његови побожни родитељи га доведу код светитеља ради исцељења. Дете је говорило стране језике, иако их никад није учило, псовало свеца речима њему као малом потпуио непознатим. Пљувало је на њега, и друге ствари радило да их је тешко испричати. Једног дана октобра месеца за време Молебна светитељу, мали устаде, стаде пред светитеља и стајаше пажљиво све до краја Молебна. На крају Молебна рече: "Одлазим, Капсали!" и паде на земљу онесвешћено. Родитељи га пренесоше у манастирску зграду за госте. Дете остаде у таквом стању пуних тридесет и шест сати. Кад дође себи, рече: "Где се то налазим?" Беше оздравило. Спиридон је и данас жив, налази се у Америци.

Две сестре, Тета и Панајота, доведоше 1946. године брата Панајота у манастир. Брат им је патио од великог узнемирења и болова. За време напада није знао шта ради? ударао је око себе, раскидао ланце којима је био свезан, покушавао да сруши зид собе у

којој су га држали. Сестре су дан и ноћ молиле светитеља и постиле се тражећи од Бога лека за свога брата. Једне ноћи једна од сестара виде у сну преподобнога који јој рече: "Узми брата свога, води га на клинику у Атину, да му изврше операцију на глави. Он нема нечистог духа. Има тумор на мозгу и кад му га изваде оздравиће". Она му рече: "Калуђеру, да га водимо у Атину? Али ми немамо новца". Одговори јој: "Иди, твој брат ће бити излечен од болести, а ја ћу се за све побринути". Она га опет упита: "Ко си ти калуђеру, не познајем те?" - "Ја сам Герасим, боравиш у мојој кући и видиш ме сваки дан. Како ме не познајеш?". Уплашена, девојка се пробуди и исприча шта је видела. И заиста, новац се одмах нађе за путовање у Атину, операција би извршена без наплате, лекар извади тумор и болесник оздрави. Брат се врати здрав у манастир са сестрама да заблагодари светитељу.

Када је избио рат између Италијана и Немаца 1943. године, дојучерашњих савезника, немачки авиони надлетаху острво Кефалонију ради бомбардовања италијанских утврђења. Близу манастира Св. Герасима Италијани су имали магацине са оружјем и храном и авиони надлетаху изнад манастира у намери да их униште, наравно заједно са самим манастиром. Монахиње и поклоници који беху у манастиру, клечаху у страху пред моштима светитеља, молећи се за своје спасење. Из часа у час су очекивали сигурну смрт. Међутим, иако су авиони дуго времена надлетали манастир, до бомбардовања не дође, него се авиони на крају повукоше. После неколико дана, када Немци уђоше у Кефалонију као победници, дође у манастир један немачки официр авиатичар и разматраше манастир са особитом радозналошћу. После исприча настојатељици преко тумача са дивљењем, следеће: "Имао сам наредбу, да бомбардујем италијанске магазине, заједно са манастиром, у коме смо рачунали да има Италијана. Међутим, када сам стигао изнад манастира, нисам успевао да утврдим циљ, јер је један црни облак покривао цео крај и један калуђер из њега одгонио нас. То се поновило неколико пута, и пошто не могосмо ништа да урадимо вратили смо се у нашу базу, без остварења задатка". После тога официр уђе у храм, и кад му отворише свете мошти, он препознаде калуђера кога је видео у облаку. И док је год боравио у

Кефалонији, долазио је са дубоким поштовањем у манастир и ту се молио.

Марта месеца 1973. године Управа манастира прими једно писмо из Уганде из Африке. Писмо није долазило од неког кефалоњанина, него од једне уганђанке која беше заједно са мужем и седморо деце примила Православље. О светом Герасиму беху сазнали из једног енглеског часописа и задивљени нетрулежношћу његовог тела, узели су га за заштитника њиховог дома. У писму је писало: "Поштована Игуманијо, молим вас са уважењем, да примите ове речи које вам пишем из далеке моје домовине Уганде. Ја сам једна жена, која много воли нашу православну веру. Живот светог Герасима, оснивача Вашег манасти, брижљиво сам проучила, и он је на мене оставио неизбрисиви утисак. Толико само заволела светог Герасима, да сам једном свом детету дала име Герасим и изабрали смо светитеља за заштитника нашега дома ... Жеља ми је да посетим ваш манастир и да видим мошти светог Герасима..." Бог је удостоји да дође у манастир 1974. године и да се поклони Светитељу. Сви присутни у манастиру били су дубоко дирнути побожношћу ове уганђанке и поучени њеном вером. Један од њених синова који сада студира медицину у Солуну, написа недавно писмо - захвалну молитву светитељу. "Веома сам радостан", пише он самом светитељу, "што ти пишем ово писмо. Захваљујем ти на твојим молитвама за Народ мој, преко којих нам помажеш, јер нам је неопходиа вера у Свемогућег Бога. Цео свет, особито далеке земље, као што је напр. Африка, Латинска Америка, Аустралија, Русија, имају потребу да се благодатно утврде у Господу, па им је нужна особита помоћ и благослов ..." Тако, ето, благодатног дејства светог усамљеника кефалонијског, који је хтео да се сакрије од људи, а Бог га поставио на високу гору да светли, стиже и до далеке Уганде, чудотворећи у људским душама и преображавајући их вером у Бога и Спаса нашега Исуса Христа и љубављу према Њему.

Наведосмо само нека од свакодневних чудеса која се дешавају на моштима преподобног Герасима, да обрадујемо верне душе, утврђења њиховог ради у сазнању, да је Бог наш вечно жив у светима Својима. Оно што је свети Василије Острошки чудотворац за наше крајеве, то. је преподобни Герасим за острво Кефалонију и целу

Грчку. Колико га воле на Кефалонији види се из тога што се сваки трећи кефалоњанин зове Герасим, а многи од њих, као познати морепловци, дају имена својим бродовима и чамцима по светом Герасиму. Нека би дао Христос Спас, да угодник Његов кефалонијски Чудотворац, чудотвори и у душама свих православних Срба, који буду читали овај његов животопис. А ТО је и молитвена жеља садашњег веома благочестивог кефалонијског митрополита кир Прокопија: да манастир Нови Јерусалим постане место где ће се молитвено сабирати православни свих племена и раса, око моштију овог уистини васељенског светитеља и просветитеља.[23] Зато му епископ на овом трећем великом острву у Јонском мору (после Крфа и Закинта), подиже велелепни храм, поред оног храма Пресвете Богородице у коме се данас чувају његове мошти, да би велико мноштво народа, које из дана у дан све више пристиже у манастир, имало где да се смести.

Молитвама преподобног оца нашег Герасима, Господе Исусе Христе, помилуј и просвети нас, амин.

ЖИТИЈЕ И СТРАДАЊЕ СВЕТОГ НОВОГ ПРЕПОДОБНОМУЧЕНИКА ИГЊАТИЈА ИВИРОНСКОГ[24]

МЕСТО рођења светог преподобномученика Игњатија бешеЕски-Загора у Трновској области у Бугарској. Његови родитељи Георгије и Марија, православни хришћани, доцније се преселише у Филипопољ, и тамо дадоше Игњатија, коме крштено име беше Јован, да учи књигу. По природи способан, Јован за кратко вреше изучи свој словенски језик; а за даље усавршавање у наукама он оде у Рилски манастир. Ту он под руководством једног ученог старца шест година изучаваше разне науке, и у исто време подношаше разне муке од старца који беше плаховите нарави. Једном приликом старац се толико нађути на Јована, да његова љутина поче прелазити границе. Јован осети да му је живот у опасности, па бојећи се тежих последица оде из манастира кући својих родитеља.

У то време Турска зарати против Србије. Сакупљајући војску, Турци предложише Јовановом оцу, који беше крупан, наочит и храбар, да ступи у њихову војску, обећавајући му високи чин. Али благочестиви Георгије одлучно одби њихов предлог, говорећи: Не могу ја да идем против мојих хришћана. - Због тога би тог часа прободен мачем, а потом обезглављен. Жену пак његову и две кћери Турци разним претњама приморaше те се одрекоше Христа и примише муслиманску веру. Јован, видећи такву несрећу своје мајке и сестара, преобуче се и сакри у кући једне побожне старице. А Турци злотвори, дознавши где се Јован скрива, послаше неколико војника да га ухвате. Но Јован, чуван промислом Божјим, умаче гониоцима, и побеже у Влашку. Када дође у Букурешт, он се упозна са светим преподобномучеником Јевтимијем, и тако се спријатељи с њим, да постадоше као једна душа у два тела. Међутим слободан живот у Букурешту поче утицати на Јованово младо срце, и он, осећајући опасност од греха, одлучи да отпутује у Свету Гору Атонску.

На путу за Свету Гору Јован се у Шумли срете са својим пријатељем светим Јевтимијем,[25] који мало раније беше напустио Букурешт, и ту се у Шумли одрекао Христа. Видећи пријатеља свог у таквом стању, Јовану га беше веома жао, али се није могао задржавати због ратног стања, и хтео је да што пре отпутује. Утом неколико турских војника упадоше у кућу где је Јован био на стану и стадоше пљачкати. Угледавши Јована они га стадоше приморавати да се одрекне Христа. Уплашен, несрећни Јован пристаде да се одрекне хришћанске вере и имена Господа нашег Исуса Христа. Поверовавши Јовану Турци га оставише на миру и продужише са прекинутом пљачком. Међутим Јован, улучивши згодан тренутак, изађе из куће, умакну одмах из Шумле, и путујући журно дан и ноћ стиже у свој завичај ЕскиЗагору. Одатле са проигуманом Григоријатског манастира светогорског отпутова у Свету Гору, и тамо ступи у тај манастир. После неког времена он из Григоријатског манастира пређе у скит свете Ане.

Једном, за време свог боравка манастирским послом у Солуну, Јован виде светог преподобномученика Давида где обешен за исповедање хришћанске вере виси на дрвету. Подвиг овог храброг

мученика толико распали у Јовановом срцу огањ божанске љубави, да се код њега појави чежња да сам пострада за име Христово и прими мученичку смрт. Али, очигледно, још је било рано за то. У то време налажаше се у Солуну један светогорски старац који одврати Јована од његове намере, саветова му да се врати натраг у Свету Гору, да ојача себе духовним подвизима, па после тога, ако буде воља Божја, да приступи мученичком подвигу.

Послушавши савет доброга сгарца, Јован се заједно са старцем врати у Свету Гору, у скит свете Ане, где добри старац убрзо занеможе и упокоји се у Гоеподу. После његове смрти Јован се премести у Капсокаливски скит. Ту он сазнаде да је његов пријатељ преподобпомученик Јевтимије примио мученичку смрт за Христа. Обрадован богоугодном кончином свога пријатеља, он од свег срца узнесе благодарност Небеском Оцу, који заблуделу овцу оте од крвожедног вука - ђавола, па и сам се реши да иде стопама преподобномученика Јевтимија. Зато се истога часа упути у скит светога Претече к духовнику Никифору (оцу и духовнику Јевтимијевом), и стаде га усрдно молити да га прими под своје духовно руководство. У току разговора Никифор сазнаде у појединостима прошли живот Јованов, и пристаде да га прими за ученика.

Под руководством искусног духовника Никифора, Јован из дана у дан напредоваше све више и више у врлинама: молитва, бденија и коленопреклоњења сачињаваху му утеху, а име Исусово, које стално цароваше у срцу његовом, постаде животом његовим. Поред тога он је свакодневно прочитавао одељке Светог Еванђеља, и неколико пута на дан узносио Богоматери кратку молитву, просећи Небеску Посредницу да га удостоји мученичке кончине. Храна пак његова састојала се из хлеба и воде, које је употребљавао са уздржањем.

Водећи тако строг живот, Јован није слабио духом, нити падао у униније, него је стално био весео. При томе, желећи да пострада за веру Христову, он се старао да у свему подражава свога пријатеља, светог преподобномученика Јевтимија. Зато се он често обраћао своме пријатељу молитвом: да и њему помогне ступити у велики подвиг мучeништва и јуначки примити смрт за Христа.

Такви Јованови подвизи и чежње наоружаше против њега стародревног врага ђавола, те овај поведе рат против њега, и стараше се на све могуће начине да му охлади срце за врлински живот. Злобни враг отпоче рат против њега тиме, што му стаде нашаптавати разна светска уживања. Тако, једном приликом Јованово изнурено тело враг толико распали блудном страшћу, да од пламена тог Јован паде на земљу и дуго лежаше, као полумртав. А када се страст унеколико стиша и Јован дође себи, он онда исприча своме старцу све што се с њим догодило. Добри старац га успокоји, и саветова му да га не доводе у забуну лукавства врага, који не може учинити ништа против наше жеље. На тај начин укрепивши Јована божанственим речима, он га отпусти с миром.

Излазећи од старца, блажени подвижник сврати у цркву и стаде се са сузама молити пред иконом Богоматере, просећи Богоневесту да му помогне и да га заштити у блудном искушењу које је ђаво навео на њега. После молитве он оеети неки мир; и од тог часа, благодарећи помоћи Царице Небеске, блудна страст га потпуно напусти.

Најзад се приближи време жељног добровољног мучеништва за Христа, и Јован сада јаче него раније гораше чежњом да умре за пресладког Господа свог Исуса Христа. Зато стаде упорно молити свога старца за благослов да крене у мученички подвиг, али старац не пристајаше и на све могуће начине га одвраћаше од те намере. То ожалости Јована, и он дотада увек весео постаде тужан. Искусни старац, видећи свога ученика у тузи по Богу и чврсто решеног да умре за исповедање хришћанске вере, позна̂де у томе вољу Божју, и постриже Јована у анђелски лик монашки, давши му име Игњатије, благослови га на мученичко страдање, и даде му за сапутника Григорија, који је пратио на мучеништво и пријатеља Игњатијевог, светог преподобномученика Јевтимија.

Убрзо после тога Григорије и Игњатије кренуше у Цариград. Путем они свратише у Иверски манастир, поклонивши се чудотворној икони Богоматере, измоливши од тамошњих отаца молитве за себе, па одоше у Лавру. Из Лавре отпловише на лађи за Цариград 20. септембра. Стигавши у Цариград, Григорије потражи оног истог христољупца Јована који у своје време много послужи

светом Јевтимију. Овај благочестиви муж прими ич с братском љубављу у свој дом, и Игњатију стави своје услуге на расположење.

Када свану дан у који је Игњатије имао предати себе на зчучење, сви се они причесгише светим Тајнама Христовим. Онда обукоше Игњатија у турско одело; и после кратке молитве упутише у Отоманску Порту. Но Порта тог дана није имала заседање, и Игњатије је морао да чека неколико дана на заседање.

У том међувремену он је неколико пута навраћао и распитивао се о заседању, али се стално враћао дома тужан што нема заседања. У гој тузи он се једном у поноћи обрати Богоматери са сузном молитвом: преклонивши колена пред светом иконом Њеном, он свом душом мољаше своју Покровитељку да му удеси пут ка мученишту. И гле, у тај тихи поноћни час би некакав пгум, и од иконе Божје Матере одвоји се светли венац и сам себе метну на Игњатијеву главу.

Сутрадан после тог виђења Игњатије оде у Порту. Овога пута Порта је заседавала. Игњатије уђе у судницу, приђе судији и рече: Судијо, још као дечак ја сам, притешњен претњама од стране ваших Турака да се одрекнем Христа, дао пристанак да напустим хришћанску веру, А сада сам ево дошао да ту реч своју узмем натраг и да пред вама исповедим своју веру у истинитог Бога и Творца свега видљивога и невидљивога: Господа мога Исуса Христа.

Рекавши то, он скиде са своје главе зелену чалму и баци је на земљу. Запањен таквом смелошћу, судија гњевно упита светитеља: Шта си ти, човече: монах или световњак? И ко те доведе овамо? - Мученик одговори: Сам сад дошао овамо, а путовођа ми је Христос мој. Да је тако, ево ти доказа очигледног и убедљивог; гледај! - Рекавши то, Игњатије извуче из својих недара малу икону Господа нашег Исуса Христа, коју је заједно са крстом носио на грудима, и показа је судији. - Судија подвикну: Остави глупе речи своје и освести се! Унапред знај да ћеш ме непокорношћу својом присилити да те осудим на тешке муке, а затим на срамну смрт. У противном пак случају, ми ћемо тебе богато наградити, даћемо хи положај и чин, да би и ти заједно с нама уживао у сластима живота. - Мученик одговори: Гнушам се твојих дарова и почасти, јер су привремени; а твојих претњи се ни најмање не плашим, пошто сам

ја и дошао овамо: да умрем за Христа мог, који је вечан и бесмртни Бог. Међутим ваш лажни пророк је учитељ погабли: он сам погибе, па и вас увуче у погибао; и ви, његови следбеници, заједно ћете се мучити с њим, ако не поверујете у Христа истинитог Бога.

Видећи смелог младога изобличитеља њихове вере, судија узавре гњевом, и не рекавши ни речи даде присутнима знак да мученика изведу напоље. Један од слугу дохвати мученика и силом га повуче, али га мученик одгурну, па приђе судији, клече пред њим и опет поче изобличавати веру њихову; притом мољаше разгневљеног судију да му одсече главу. Тада слуге силом зграбише мучеиика, забише му ноге у кладе, и бацише у тамницу. За то време мучитељи исмеваху веру у Христа и приморавахуу страдалца да поверује у Мухамеда. Храбри подвижник Христов благодушно подношаше исмевање и увреде, и попут светих апостола радоваше се што страда за свето име Господа свог.

По завршетку заседања судија нареди те му доведоше мученика. Судија га упита: Кажи ми, ко те доведе овамо? - Господ мој Исус Христос, одговори мученик. Судија му на то рече: Сине мој, дођи к себи! Немој бити тако упоран и горд; иначе ћу бити принуђен да те предам на такве муке, какве нико ни чуо није. Осим тога, ти и не помишљај да ћу ти одсећи главу, па ће хришћани узети твоју крв као светињу! Не, ја ћу наредити да те обесе! - Обезглавио ти мене или обесио, одговори мученик, учинићеш ми подједнако доброчинство; и ја ћу за пресладког Исуса мог с радошћу примити смрт, ма каква она била.

Видећи мученикову непоколебљивост, судија нареди да мученика вргну у једну тајну тамницу. У тој мрачној тамници бездушни мучитељи читава два дана непрестано мучише светога страдалца; али сјајни мученик, крепљен Господом Христом, и на саблажњива обећања остаде непоколебљив. Трећега дана судија опет нареди да мученика доведу преда њ. И када виде да он и надаље остаје непоколебљив у вери својој у Исуса Христа, он изрече своју коначну одлуку: да мученик буде удављен.

Слуге одмах узеше мученика, и као безазлено јагње поведоше на смрт. Када стигоше до места Пармак-капи, ту мучитељи удавише добровољног мученика и обесише на дрвету. То би у четвртак, осмог

октобра 1814. године. И тако његова чиста и девствена душа одлете у небеска насеља.

Када Григорије сазнаде за кончину светог Игњатија, он одмах оде на место погубљења и издалека се поклони светом мученику као живоме; а кроз три дана купи његове мошти од џелата. Потом узе мошти и раније пострадалог светог преподобномученика Јевтимија, које беху сахрањене на острву Проти, 13. октобра отпутова из Цариграда, а 20. октобра срећно стиже у Свету Гору са скупоценим товаром. Мошти обојице мученика бише положене у новоподигнутом храму, крај келије духовника Никифора.

Не треба прећутати ни чудеса, учињена од светог мученика Игњатија. Да поменемо два. У Галати Цариградској. беху два једнака болесника: један умно поремећен, други одузет; и кад им на главу метнуше скуфију светог мученика, прво једноме па онда другоме, призивајући име преподобномученика Игњатија, оба болесника тог часа оздравише.

Чесна глава светог преподобномученика Игњатија налази се сада у Руском манастиру на Атону светог великомученика Пантелејмона. Спомен његов врши се и 1. маја, заједно са светим преподобномученицима Јевтимијем и Акакијем.

Богу нашему слава, који прослави светитеље Своје, сада и увек и кроза све векове. Амин.

СПОМЕН ПРЕПОДОБНЕ МАТЕРЕ НАШЕ МАТРОНЕ ХИОСКЕ

ПРЕПОДОБНА Матрона родила се на острву Хиосу у месту Волису, од врло побожних и богатих родитеља. Из љубави према Господу, све имање наслеђено од родитеља раздала сиротињи и црквама. Зидајући цркву у име Господа Христа, пронашла много злата при копању њених темеља. Да не би ово злато ђаво употребио на њену саблазан, она се помоли Господу, и Господ претвори злато у угаљ.

Преподобна толико постом сасуши своје тело, да је изгледала скоро бестелесна. Главно јој делање беше: молитва и проливање суза. Ум јој сав беше на небу, сав устремљен к Богу, и сав озараван и обасјаван Богом. Украшена таквим врлинама, преподобна Матрона би удостојена од Бога таквог дара чудотворства, да је једном и мртваца васкрсла својом молитвом.

Сијајући врлинама и благодатним даровима, преподобна предаде у миру блажену душу своју у руке Божје.[26] А после смрти остави свете мошти своје, тај неисцрпни извор чудеса на острву Хиосу за све који им са вером и љубављу приступају.

СПОМЕН СВЕТИХ МУЧЕНИКА
ЗЕВИНА, ГЕРМАНА, НИКИФОРА и АНТОНИЈА

ОВИ свети мученици пострадаше за Господа Христа мачем посечени.

СПОМЕН СВЕТЕ МУЧЕНИЦЕ
МАНАТЕ

ОВА света мученица за Господа Христа у огњу спаљена.

СПОМЕН СВЕТИХ МУЧЕНИКА
ЕВОРА и ЕНОЈА

УЧЕНИЦИ светог свештеномученика Мила, епископа Персијског;[27] пострадали за Христа у Персији, за време цара Сапора II, 341. године. Пострадали - затрпани камењем.

НАПОМЕНЕ:

1. Констанције царовао од 337. до 361. године.
2. Покрајина у Грчкој, на Пелопонезу.
3. Дукс = војвода, војеначалник; августалије = мали август, мали цар.
4. Јулијан = нећак Константина Великог; још за живота цара Констанција био овоме савладар, управљајући западним покрајинама Римске царевине.
5. Град на северу Палестине, - иначе Кесарија Филипова.
6. Спомен њихов празнује се 19. фебруара.
7. Оасим = оаза у Арабијској пустињи.
8. Колико је важна била дужност врховног жреца, види се из тога што је назив "врховни жрец" била једна од титула римскога цара. Врховни жрец имао је право да непослушне њему жреце кажњава смрћу. Становао је у старом царском дворцу Нуми.
9. Цар западног царства Максимијан Херкул царовао од 284. до 305. године. Његов наследник Констанције, прозван Хлор, био је најпре ожењен Јеленом (= светом равноапостолном Јеленом); затим се на захтев цара Диоклецијана развео с њом и оженио Теодором, ћерком Максимијана Херкула. Константин Велики, као најстарији син Хлоров, ипак је наследио царски престо.
10. Константин Велики имао је три сина: Константина, Констанција и Констанса. Константин владао Галијом, Британијом, Германијом и Шпанијом; Констанс: Јужном Галијом, Италијом, Илиријом и Африком: Констанције: Истоком и Египтом. Константин ускоро погибе у рату, а Констанса уби Магненције у лову.

11. Овај војни поход против римског цара Максенција учињен је 312. године.
12. Сибиле су биле код Римљана прорицачице. Њихова прорицања су била сабрана у три књиге, које су чуване у Јупитеровом храму на Капитолу, а затим у Аполоновом храму на Палатинском брежуљку. - Виргилије Марон био је знаменит римски писац.
13. Спомен светог свештеномученика Вавиле празнује се 4. септембра.
14. Јулијан изврће смисао еванђелског текста (Мт. 18, 21-22). Ту је реч не о одмазди и казни, већ о опраштању брату који греши.
15. Персијски град на левој обали реке Тигра.
16. Садашња у Персији област Керман: северни део - бесплодна пустиња, јужни - веома песковит.
17. Јулијан погинуо 363. године.
18. Пињега = река Вологодске и Архангелске губерније; притока Северне Двине. Кеврол = главно место истоимене области. То се догодило 23. јуна 1545. године.
19. То се догодило 23. јуна 1545. године.
20. Мошти праведног Артемија нађене 1577. године.
21. Спомен праведног Артемија, Веркољског чудотворца, празнује се 23. јуна и 20. октобра.
22. Свети Герасим се, због празника Успења Пресвете Богородице 15. августа, тог дана само спомиње, а празнује се иначе или 16. августа или данас, 20. октобра, када му је спомен преноса чесних моштију.
23. Три Службе преп. Герасима, написане у разна времена, издао је протопрезвитер Константинос Гелис, у Атини, 1967. године. Ово Житије је написано на основу најстаријег биографа преподобнога, Митрофаниса Навплијског, затим кратког Житија епископа Јеремије Мајниса, и недавно објављене књиге протопрезвитера Константина Гелиса "О Агиос Герасимос Кефаллиниас", Атина 1911 г. Стара Житија св. Герасима садржана су у Службама, недавно издатим Манастир св. Герасима на Кефалонији био је једно време идиоритамски, а сада је поново постао општежитељни, трудом реченог

митрополита Кефалонијског кир Прокопија, који је велики љубитељ монаштва и поштовалац преподобног Герасима.

24. Спомен овог светог Новомученика врши се негде 8. октобра. Првога пак маја врши се заједнички спомен његов са светим Новомучеником Јевтимијем (спомен му 22. марта) и Акакијем Ивиронским. Житије, страдање и службу њима написао је Иверски монах Онуфрије.
25. Спомен његов Црква празнује 22. марта.
26. Преподобна се упокојила 1462. године.
27. Спомен његов празнује се 10. новембра.

21. ОКТОБАР

ЖИТИЈЕ ПРЕПОДОБНОГ ОЦА НАШЕГ ИЛАРИОНА ВЕЛИКОГ

ПРЕПОДОБНИ Илариoн роди се 291. године у селу Тавати, близу Газе Палестинске. Родитељи његови беху незнабошци. Као што ружа израсте на трњу, тако се овај велики светитељ роди од родитеља незнабожачких и јави као Христов миомир. Послат од родитеља у Александрију на школовање, даровити младић брзо прими и светску ученост и духовну мудрост. Познавши Господа Христа и поверовавши у Њега он прими свето крштење; и често одлазећи у цркву он свесрдно слушаше реч Божију. Упражњавајући врлине и срцем горећи љубављу к Богу, он стаде размишљати о томе на који би начин угодио Богу. И чувши о светом Антонију Великом, о чијем се врлинском животу слава шираше у то време свуда, Илариoн зажеле да га види, и крену к њему хитно. Стигавши до места његовог боравка у пустињи, Илариoн угледа светолепо лице његово и чу његове медоточиве речи које му показиваху пут што води савршенству. И проведе Илариoн неко време поред светог Антонија, посматрајући његов равноангелни живот, усрдне и честе молитве, рукодеље и непрекидни труд, пост и уздржање, љубав к ближњима и нестицање, и друге подвиге монашкога усавршавања.

Преподобном Антонију долажаше мноштво људи: једни, да се исцељују од својих недуга; други, да добију од њега благослов; трећи, да слушају његове богонадахнуте и душекорисне поуке. Пошто због тога тамо не беше савршене усамљености и тишине, Илариoн не хте дуго остати тамо, него реши да потражи такво место, где би могао живети насамо с Богом и далеко од сваке вреве. Стога, добивши благослов од преподобног Антонија, он се врати у своју постојбину.

Не затекавши родитеље своје међу живима, он раздели своје имање на два дела: један део даде сродницима, а други сиротињи, не оставивши себи ништа, "сматрајући све за трице" (Флб. 3, 8), одричући се и целога света и себе самога, еда би могао постати ученик Христов и подражавалац Његовог сиромаштва.

Оставивши на тај начин све ништарије, Иларион оде у пустињу што је на осам километара од Мајуме Газке, и настани се тамо између мора и језера. У тој пак пустињи живљаху разбојници, и неки му познаници саветоваху да се уклони одатле, да не падне у руке разбојницима и буде убијен. Но преподобни Иларион се није бојао смрти телесне, желећи да се избави од смрти духовне. Треба, говораше он, бежати од разбојника који убијају душу, а разбојника који убијају тело ја се не бојим: Господ је просветљење моје и Спаситељ мој; кога ћу се бојати? Господ је заштитник живота мог; кога ћу се плашити? (Пс. 26, 1). - И живљаше преподобни у посту и непрекидној молитви. Храна му беше петнаест смокви на дан, и то по заласку сунца; а одећа му беше: власеница, и кожна мантијица коју му даде преподобни Антоније.

Ненавидник свакога добра ђаво, видећи како га млади монах побеђује, крену у рат против њега. Желећи да духовног војника победи телесном похотом, он стаде распаљивати младо тело његово и смућивати му ум нечистим помислима. Осетивши нечистога змаја који хоће да га уједе жаоком, Иларион иступи против њега још већим умртвљавањем тела и победи врага, наоружавши се усрдном молитвом к Богу. Он додаде пост посту и труд труду, не окушајући хране по три, а понекад и по четири дана. И изнураваше он тело своје: некада копајући земљу, некада плетући корпе, и говораше себи апостолске речи: Ко неће да ради, нека и не једе (2 Сол. 3, 10). Нечисте пак помисли он изгоњаше из срца бијући себе у прса, попут цариника, и уздишући из дубине срца. А тело своје Иларион називаше магарцем, и овако му говораше: Магарче, ја ћу укротити тебе да не бесниш: хранићу те не јечмом него плевом; мориħу те глађу и жеђу; натоварићу те тешким товаром, те да помишљаш на храну а не на нечистоту. - Ове речи, говорене телу, он стварно привођаше у дело: јер он толико изнури своје тело, да од њега остадоше само кости, покривене кожом.

Када ђаво виде да овим ратовањем не постиже ништа, и не само не победи преподобнога него напротив сам би побеђен од њега, он намисли да га утварама и привиђењима заплаши. Тако, једне ноћи свети Иларион стојећи на молитви чу плакање деце, кукање жена, рикање лавова и гласове других дивљих зверова и животиња, вреву и метеж као од велике битке. Јер ђаво нарочито доведе пук својих другова који викаху на разне начине, да би се Иларион поплашио од саме њихове вике и побегао напустивши пустињу. Међутим свети Иларион, схвативши да су све то само ђаволска застрашивања, осени себе крсним знаком, и наоружавши се штитом вере, паде на колена, још усрдније молећи се Богу да му пружи помоћ одозго. И лежећи распростр ничице на молитви, преподобни побеђиваше врага који је ударао на њега.[1] Но подигавши се мало, желећи да очима види оно што ушима чује (а ноћ беше веома светла, пуна месечине), кад гле! на њега са великом хуком јураху огромна кола са страшним и свирепим коњима, и он повика: Господе Исусе Христе, помози ми! - и тог тренутка се раседе земља и прогута сву ђавољу силу. А преподобни запева, као славећи победу над фараоном: Певаћу Господа, јер се славно прослави; коња и коњика врже у море; пружи десницу своју, и прождре их земља... Једни на колима, други на коњима, а ми ћемо призвати име Господа Бога нашега. Они посрћу и падају, а ми стојимо и не колебамо се (2 Мојс. 15, 1.12; Пс. 19, 8-9).

Међутим, побеђени враг не преста устајати и војевати противу преподобнога, кушајући га на разне начине. Тако, када се светитељ одмарао, крај њега као да су се намештале и лежале наге жене понашајући се бестидно; када је бивао гладан или жедан, ђаволи су му показивали разна слатка јела и пића; када се молио, понекад му се јављао вук и завијао стојећи пред њим, понекад скакала лисица, понекад војници битку водили, од којих би понеки убијен припадао к ногама преподобног и молно да га сахрани. Једном стојећи на молитви, преподобни се заборави, и ум његов, побеђен природном немоћи, стаде мислити о нечем, а ђаво му одмах скочи на леђа као неки ратник, и ударајући га ногама по ребрима и бичем по леђима и по врату, говораше: Трчи! трчи! што спаваш! - и смејући се питаше га: Хоћеш ли јечма?[2]

Све ове ђавоље замке преподобни Иларион ни у шта не сматраше, и одгоњаше их од себе крсним знаком. А начини он себи малу келијицу у виду гроба, тако да се једва могао сместити у њој, и живљаше у њој, подвизавајући се у борби против невидљивих духова. Једне пак ноћи разбојници намислише да га нападну, са надом да ће што наћи у њега, и сву ноћ га тражаху, али га не нађоше. Но кад га изјутра нађоше и видеше да он ништа нема, они га упиташе: Шта би ти радио, када би те разбојници напали! - Он им одговори: Голаћ се не боји похаре. - На то му они рекоше: Али, они те могу убити. - Светитељ им одговори: Ја се не бојим разбојника, пошто сам увек готов умрети. - Запањени таким јунаштвом и вером, разбојници признадоше преподобном Илариону да су га сву ноћ тражили, али га нису могли наћи. И обећавши преподобноме да ће се поправити, они отидоше.

Пошто преподобни Иларион проведе много година у тој пустињи, глас о светости живота његова пронесе се по целој Палестини, и к њему почеше долазити људи, иштући помоћи од светих молитава његових.[3] Прво дође нека жена из Елевтеропоља,[4] петнаест година већ у браку али бездетна. Прекоравана и вређана од мужа што је нероткиња, она се усуди прибегнути к светитељу и припасти к ногама његовим. Угледавши је, светитељ се склони од ње. А она га стаде са сузама молити, говорећи: Зашто се склањаш од мене, слуго Божји, када сам у жалости? Због чега бежиш од мене, када те с ридањем молим? Погледај не на жену, већ на бол срца њена и на сузе! Смилуј се на мене, угодниче Христов! Сети се да је Спаситељ почаствовао наш пол, обукавши се од њега у тело људско; а и тебе самог родила је жена. Тога ради не одбаци без помоћи мене која сам прибегла к теби и од твојих молитава очекујем ослобођење од бездетности моје, због које ме мој муж стално кори и вређа.

Ове речи склонише светог Илариона на милост, и он подиже очи своје к небу и помоли се за њу. Затим јој нареди да се врати дома, и рече: Иди са ведром надом, и Господ ће испунити молбу твоју. - Жена се с радошћу врати кући својој, верујући речима светитељевим. И Бог услиши молитву слуге Свога: жена убрзо, по пророчанству светог Илариона, зače и роди сина. И наредне године

она дође к светом угоднику Божјем носећи у наручју детенце, и рече: Ево плода светих молитава твојих, угодниче Божји. Зато благослови моје чедо, које си ми ти измолио у Бога. - Светитељ благослови детенце и матер његову, и отпусти их с миром. И жена оде, хвалећи Господа и прослављајући угодника Његовог по целом крају оном.

После тога к преподобноме дође друга жена по имеиу Аристенета, хришћанка, супруга неког велможе Елпидија. Три сина њена у један дан се тешко разболеше од неке заразне болести, од које их никакви лекари не могоше излечити, и већ беху близу смрти. Чувши за светог Илариона пустињака, та жена похита к њему са својим робињама и евнусима, и са плачем припаде к ногама његовим; и говораше: Заклињем те Господом нашим Исусом Христом и часним крстом Његовим, дођи у Газу и исцели од болести три моја умирућа сина, да би се и у незнабожачком граду прославило име Господње и посрамио лажни бог Газки Марнас,[5] кога незнабошци обожавају.

Светитељ се отказиваше, говорећи да он никада не излази из пустиње и не приближује се не само ка граду него чак и к селима. Но жена му својим сузним молбама досађиваше све дотле док јој он не обећа да ће доћи по заласку сунца. И касно ноћу светитељ дође у Газу. И чим се дотаче болесних дечака призивајући на њих име Исуса Христа, из њих одмах потоцима истече силан зној. И они тог часа устадоше здрави; и поткрепивши се храном, они заблагодарише Богу и целиваше свете руке свога лекара. Глас о томе пронесе се по целој Гази; и од тога времена разноврсни болесници стадоше долазити у пустињу к преподобном Илариону, и молитвама његовим добијаху исцељења, - услед чега се мноштво незнабожаца обраћаше к вери у Господа нашег Исуса Христа. Многи пак, желећи да подражавају његово врлинско живљење, остављаху свет и живљаху с њим у пустињи. И убрзо се умножи број ученика његових; и свети Иларион постаде први наставник монаха у Гази и Палестини, као свети Антоније у Египту.

Једном доведоше к преподобноме слепу жену, која у својој десетој години беше изгубила очни вид, и све своје имање потрошила на лекаре, али без икакве користи. Свети Иларион је

исцели пљувачком, усличивши се у томе Господу:[6] јер он пљуну на њено лице, и она тог тренутка прогледа; и сви прославише Бога.

Слуга кочијаш неког велможе Газког, ударен бесом за време вожње, сав се укочи, те се не могаше ниједним делом тела мрднути; једино језиком слободно владаше. Овога слугу донесоше к преподобноме Илариону у пустињу. Угледавши: га светитељ му рече: Ти се не можеш исцелити од свог недуга док најпре не поверујеш у Господа Христа који те може исцелити. - Болесник одговори с усрђем: Верујем у Њега, само нека ме исцели. - Сатворивши молитву, светитељ га исцели силом Христовом; и пошто га научи вери, наложи му те се крсти. И тако се слуга тај врати дома слободан од робовања ђаволу, и здрав телом и душом.

Други младић из околине Јерусалима по имену Марсит, беше веома снажан, те је могао подићи и носити петнаест мерица пшенице, и није му био потребан магарац за преношење товара. И у њега тако снажног уђе ђаво и стаде га мучити, гонећи га по пустињама и пољима. А тамошњи житељи, ухвативши га, везиваху му руке и ноге оковима и ланцима, затвараху у сигурне затворе и будно стражараху. Али он им је одбегавао: лако је кидао окове и ланце, разваљивао врата, полуге и катанце, јер је располагао двоструком снагом, ђаволском и својом, и премлаћивао људе које је сретао на путу: некима је одгризавао нос, уши и усне; некима ломио руке и ноге; некима вадио очи; неке је убијао прегризавши им грло. И многа друга зверства чинио је он по тим местима, и нико га није могао укротити. Но једном се сабра силан народ, ухвати га, свеза му цело тело гвозденим ланцима, па га одвуче к преподобном Илариону као дивљег вола. Угледавши бесомучника, преподобни нареди да га одреше, и он постаде кротак као јагње. Помоливши се усрдно за њега, светитељ рече ђаволу што беше у њему: У име Господа нашег Исуса Христа, наређујем ти, нечисти душе, изиђи из овог човека и удаљи се у безводна места.

Тада ђаво стресе болесника и баци га на земљу, па изиђе из њега, и он тог тренутка оздрави благодаћу Господњом и молитвама светитељевим, и стаде свесрдно славити преподобног Илариона. А преподобни заирети њему и свима присутнима, говорећи: Ово није од наше силе него од благодати човекољубивог Спаситеља, који

болести наше понесе из неизмерне милости Своје према нама, слугама Својим. Стога смо дужни Њега непрестано славити, благодарити и величати.

Када свети Иларион то говораше, к њему доведоше другога мужа по имену Ориона, једног од богатих и знатних грађана града Аиле.[7] У њему беше легион бесова, и њега доведоше везана железним ланцима. Када се приближи к светитељу, он се оте из руку људи који га вођаху, па притрчавши остраг, дохвати преподобнога и подиже увис изнад своје главе. Сви повикаше од страха да га не баци о земљу и поломи му кости, сасушене од дугога поста. А светитељ се осмехну и рече: Оставите мога противника да поратује са мном. - Па пруживши руку своју назад, ухвати бесомучника за косу, положи га пред своје ноге, свеза му руке, и наступивши му на ноге.. рече: Мучи се, ђаволски легионе, мучи се! - А ђаволи који беху у том човеку завапише на разне гласове, правећи вику као огромна гомила народа. Тада се светитељ поче молити: Господе Исусе Христе, ослободи овог јадника од легиона ђавола, јер Ти можеш лако победити како једнога од њих тако и многе.

И ђаволи тог часа изађоше из човека са страховитом виком, и он, избављен од њихове тираније, оздрави, и узнесе благодарност Богу и Његовом угоднику, светом Илариону. А кроз неко време он поново дође са својом женом и пријатељима к светом Илариону, доносећи светитељу богате дарове за исцељење. Али светитељ не прими дарове и рече: Зар ниси чуо како пострада Гијезије[8] што прими награду од човека исцељеног од губе. Благодат Господња се не продаје. Него иди, раздај то сиромасима у твоме граду, а нама који живимо у пустињи имовина не служи на корист. - И тако га врати натраг са његовим даровима.

После тога донесоше к преподобноме раслабљеног човека, каменоресца из града Мајуме, по имену Занана, који молитвама преподобнога одмах оздрави.

Затим би доведена к светитељу бесомучна девојка из околине Газе. Бес беше ушао у њу са следећег разлога. Један младић заволе њу, и зажеле да има грешне односе са њом; али она га одбијаше и не пристајаше на то. Увидевши да ни умиљатим речима ни скупоценим поклонима не може да дође до онога што жели,

младић оде у Египатски град Мемфис[9] к тамошњим врачима Ескулаповим[10] и исприча им о својој љубавној патњи за том девојком. Добивши од њих некакве волшебне речи, исписане на бакарној плочици, он се врати дома, и закопа плочицу под прагом куће у којој живљаше та девојка: јер га тако беху научили врачи. И тог часа уђе ђаво у девојку; и толико је распали блудном похотом, да она поче бестидно викати, дозивајући ио имену онога младића да јој задовољи страст; и скидаше са себе хаљине, и бесрамно се разголићиваше, и мучаше се распаљивана огњем блудољубља. Када то видеше њени родитељи, они разумеше да јој је та напаст од ђавола, па је узеше и поведоше к преподобноме у манастир. Јер У то време преподобни беше сабрао мноштво братије и устројио велики манастир. На путу ка преподобноме, ђаво у девојци викаше и кукајући говораше: Мени беше боље када бејах у Мемфису, заводећи људе сновиђењима, него ли сада када сам послан овамо. - А када девојка би приведена к светитељу, ђаво завапи: Ја сам преко воље ушао у ову девојку, и силом сам послан у њу од мога господара. А сада се страховито мучим и не могу да изађем, јер сам привезан за бакарну плочицу и закопан под прагом. Зато нећу изаћи док ме не разреши младић који ме је привезао. - Осмехнувши се мало, светитељ рече: Тако ли је велика твоја сила, ђаволе, да су те кончићем завезали и насилно те држе бакарном плочом? Зашто нисси ушао у младића који те је завезао? - Ђаво одговори: У њему се већ налази други мој, ђаво сладострашћа. - Помоливши се, светитељ изагна ђавола из девојке, и поучи је да се чува вражјих замки и да избегава разговоре са бестидним младићима.

Кнез неки, у коме бејаше нечисти дух, дође к светитељу, и доби исцељење. Из благодарности за то он донесе свом бесплатном лекару, светом Илариону, десет литри злата, и моли га да прими дар. Светитељ му показа свој јечмени хлеб, и рече: Који се хране таким хлебом, гледају на злато као на блато. - И не примивши злато, он отпусти кнеза здрава.

Преподобни Антоније, слушајући о Илариону и о чудесима која чини, радоваше се духом и често му писаше. А онима који из Сирије долажаху к њему ради исцељења, говораше: Зашто се мучите преваљујући толики пут до мене, када близу вас имате мога сина у

Христу, Илариона, који је добио од Бога дар да исцељује сваку болест.

Благословом светога Илариона почеше по свој Палестини ницати манастири, и сви монаси долажаху к њему, жељни његових поука. И он их настављаше на пут спасења. Једном га братија, који долажаху к њему, умолише да пође и посети манастире који се умножише његовим молитвама и благословом, и да их утврди, и да им пропише устав монашког живота. И када крену на пут, слеже се к њему мноштво братије, око три хиљаде њих, који га праћаху наслађујући се његовим медоточивим поукама. Обилазећи манастире и посећујући братију, преподобни сатвори многа чудеса. Један гостољубиви брат имаћаше свој виноград, од кога је сваке године добијао око сто мерица грожђа. Он С љубављу прими светог Илариона и умоли братију да зађу у његов виноград и наберу себи грожђа колико ко хоће, јер беше већ сазрело. Тако, сваки набра себи колико је хтео; а беше братије, као што је горе речено, око три хиљаде. Видећи такву љубав овога брата, преподобни благослови његов виноград, и те године брат набра од свог винограда преко триста мерица грожђа. Тако, благослов преподобнога умножи виноградни род за гостољубље према братији. - Друга пак брат, тврдица и немилостив, видећи где светитељ са својим духовним стадом пролази мимо, постави стражара крај свог винограда, да не би ко откинуо грозд; и бацаше се стражар камењем на братију, говорећи: Не приближавајте се винограду, јер је туђ. И тај брат лиши себе светитељева благослова; и набра врло мало грожђа, па и оно беше сво кисело.

Једном преподобни крену у пустињу Кадис,[11] да посети свога ученика. На путу догоди се светом Илариону да пролажаше кроз незнабожачки град Елусу.[12] Ту он наиђе на демонски празник, на који се беше слегло много незнабожачког света из околних села, који се весељаху приносећи своје погане жртве у храму богиње Афродите.[13] Чувши да се свети Иларион приближава, ови незнабошци му изиђоше са женама и децом на сусрет, пошто и до њих давно беше допро глас да је он велики чудотворац. Угледавши га, они приклонише главе своје и на сиријском језику повикаше: Варах! Варах! - што значи: Благослови! благослови! - Онда

приведоше к њему мноштво болесних и бесомучних, и преподобни их исцели силом Христовом. И научивши незнабошце познању јединог истинитог Бога, он их све приведе к вери Христовој; и не отиде од њих док они не срушише идолски храм, поразбијаше идоле, подигоше свету цркву, и крстише се у име Господње. Утврдивнш их у вери и давши им благослов, светитељ настави свој пут.

Преподобни Кларион имађаше од Бога таку благодат, да је по мирису тела и по додиру хаљина и ствари познавао ко од какве страсти пати. Једном брат неки, тврдица и среброљубац, посла преподобноме поврће из своје градине. Када наступи вече и светитељ седе за трпезу, ученици му изнесоше то поврће. Угледавши поврће, светитељ се окрену од њега говорећи: Носите то одавде, не могу да подносим смрад што излази из тог поврћа. - А ученик његов, блажени Исихије, нуђаше га да окуси и да благослови љубав братњеву, говорећи: Не гнушај се, оче, приноса братњева, јер он са вером принесе теби првине из своје градине. - Светитељ одговори: Зар ти не осећаш како ово поврће смрди на тврдичлук? - Исихије упита: Како може поврће, осим свог природног мириса, пуштати из себе смрад које било страсти? - Светитељ одговори: Ако не верујеш мени, онда дај ово поврће воловима, па гледај да ли ће јести. - Исихије узе поврће, однесе га и положи у јасле пред волове. Волови оњушише поврће и стадоше помамно рикати, и не могући подносити смрад поврћа, они се откинуше од јасала и побегоше.

У то време светом Илариону беше већ 63 године. А пошто се око њега беше сабрало врло много братије, то се јави потреба да се манастир прошири. Но умножене бриге сметаху безмолвију, молитвеном тиховању преподобног оца. Поред тога к њему долажаше мноштво људи: једни ради исцељења, други ради благослова. А долажаху к њему и епископи и свештеници са осталим служитељима Цркве; долажаху кнезови и велможе из многах градова и области, са жељом да од њега чују реч Божију и добију благослов. Ожалошћен што му се не даје да усамљенички молитвено тихује, светитељ плакаше опомињући се свога молчанија првих дана, када он живљаше сам у пустињи.

Видећи га где стално тугује и плаче, братија га питаху: Због чега тако тугујеш и плачеш, оче? - А он им одговараше: Због тога тугујем и плачем што се поново вратих у свет и примих на земљи награду своју, јер ме сви палестински и суседни градови славе; а и ви ме сматрате као господара, и сви ме у манастиру називате господином.

Чувши од преподобнога такве речи, братија се досетише да он хоће кришом да оде од њих, зато стадоше будно мотрити да их не остави. А старац тако туговаше две године.

Једном дође к преподобноме Аристенета, жена епарха[14] Елпидија, којој некада светитељ исцели три умирућа сина њена. Она га замоли за благослов и молитве на пут, пошто је намеравала да путује у Египат, да се поклони преподобном Антонију. Чувши о Антонију, свети Иларион уздахну и рече: О, када би и мени било могуће отићи тамо и видети у телу светог и љубљеног оца мог Антонија. Али ме братија силом држе овде, и ја не могу ићи к њему. - Затим поћутавши мало, он заплака горко, и рече: Ето, већ је други дан откако сав свет тугује због нестанка великог светилника, јер преподобни Антоније већ изиђе из свога тела. - Чувши то, жена и сви присутни разумеше да преподобноме Илариону би откривено од Бога о престављењу преподобнога Антонија. Аристенета се врати кући својој; а кроз неколико дана стиже вест о упокојењу преподобног Антонија.

Не подносећи вреву и почасти од људи, притом откривањем од Бога, знајући да је Богу угодно да се он удаљи оданде, свети Иларион позва неке од својих ученика и наложи им да иду са њим. Они доведоше магарца, посадише на њега преподобнога оца, пошто од старости он већ није могао пешачити, и придржавајући га они кренуше на пут. Када пак остала братија, а и житељи околних села и градова, дознадоше да их је преподобни напустио, сабраше се око десет хиљада људи, и појуривши за њим сустигоше. И падајући пред њим са плачем они га мољаху да их не оставља; и говораху: После Бога ми тебе имамо у Палестини за оца, који нас укрепљује и помаже нам. Зато нас не остављај, да не будемо као овце без пастира. - А он саветујући их говораше им: Зашто ми, чеда моја, кидате срце? Нека вам буде знано, да ја ово не чиним без воље Господње: јер ја се молих Господу, и Он ми нареди да идем одавде,

да не видим невоље што ће снаћи Цркву Божију, и да не гледам рушење светих храмова, уништавање олтара, и проливање крви чеда мојих. Зато ме немојте задржавати, чеда моја. - А када они чуше да му је откривено за невоље које ће наићи, они га још усрдније стадоше молити да их не оставља, него да им молитвама својим помаже у невољама. Огорчивши се, светитељ удараше штапом у земљу, и говораше: Нећу ни јести ни пити док ме не отпустите. Ако пак хоћете да ме видите мртва, ви ме задржавајте.

Они читавих седам дана молбама својим задржаваху преподобнога, па кад увидеше да је његова намера непоколебљива, отпустише га с миром. И сво мноштво народа са плачем га праћаше далеко. А кад се приближише граду Ветилији,[15] светитељ преклони колена и помоли се са свима, па поверивши их Господу отпусти их њиховим кућама. Онда изабравши четрдесеторицу братије, за које знађаше да могу издржати путне тешкоће, постећи се и узимајући мало хране једино по заласку сунца, он их узе са собом. И после петодневног путовања светитељ стиже у Пилусију.[16] Посетивши братију која живљаше у оближњој пустињи, у месту званом Аихнос, он отпутова одатле и кроз три дана дође у град Таваст. Ту се он виде са епископом Драконтијем исповедником, који се тамо налазио у заточењу, и обојица се утешише богонадахнутим разговором.[17] И одатле путујући неколико дана са великим напором, стиже у Вавилон, да посети епископа Филона[18] исповедника. Ова два мужа беше прогнао у та места цар Констанције, помажући зловерним аријанцима. Саставши се са блаженим Филоном и поразговоравши с њим, преподобни настави свој пут и дође у град Афродитопољ. Одатле после тродневног путовања кроз страшну и сурову пустињу он стиже на високу гору, где је обитавао преподобни Антоније. Тамо преподобни Иларион нађе два ученика Антонијева, Исака и Пелусијана, који се веома обрадоваше видевши светог Илариона. То место беше врло лепо, и светитељ га обиђе са великим усрђем. А Исак и Пелусијан показиваху преподобном Илариону сва места, освећена подвизима преподобнога Антонија. - На овом је месту певао свети отац наш Антоније, говораху они, ана оном се предавао молитвеном тиховању и богоразмишљању; овде се молио, а тамо

седео и плео корпе; овде је имао обичај да се одмара од трудова, а тамо да спава; овај виноград и ово дрвеће он је сам засадио, и ово гумно он је рукама својим начинио; овај бунар за заливање градине он је сам ископао, са великим трудом и знојем; ево и мотика коју је светитељ дуго време употребљавао за копање земље.

То и много штошта друго они показиваху светом Илариону. Дошавши пак на место где је свети Антоније имао обичај да се одмара, преподобни Иларион са страхом и радошћу целива то место и леже на њему. А на врху те горе беху две камене келије, у које је преподобни Антоније одлазио на безмолвије, на усамљеничко молитвено тиховање и богоразмишљање, кријући се од народа који му је долазио. Узвевши тамо преподобног Илариона по степеницима, ученици му показаше виноград и разне воћке, препуне рода, и говораху: Све то посади свети Антоније пре три године.

Одморивши се тамо са својом братијом, преподобни Иларион се поново врати у Афродитопољ; и ту отпусти братију, наредивши им да се врате у Палестину у свој манастир, а код себе остави само два брата. Са њима он се удаљи у пустињу, недалеко од тога града, и тамо се настани; и живљаше у безмолвију, молитвеном усамљеничком тиховању, посту, молитви, и у другим подвизима тако великим, као да је тек сада почео своје монашко у Христу живљење.

После престављења преподобнога Антонија у току три године не паде киша у тим местима, те би велика глад у тој области, пошто земља изгоре од жеге као од огња, и људи говораху: Због смрти преподобнога Антонија тугују не само људи него и земља, а небо не даје кише. И умираху од глади и жеђи и људи и домаће животиње. Но чувши да у њиховим местима живи ученик Антонијев свети Иларион, сабра се велико мноштво људи са женама и децом и упути к њему у пустињу. Дошавши, они га усрдно мољаху, говорећи: Бог нам посла тебе наместо Антонија; смилуј се на нас, и помоли се Господу, да по милости Својој пошаље кишу нашој земљи, сасушеној од безкишија.

Видећи муку ових људи, морених глађу и жеђу, свети Иларион подиже очи и руке к небу, и са сузама се помоли. И одмах паде

велика киша, и напоји сву земљу потпуно.[19] Од тога времена стаде народ долазити к преподобноме, доносећи своје болеснике. А светитељ, видећи да му и ту досађују и не дају усамљенички молитвено тиховати, одлучи да иде у пустињу Оасим.[20] И уставши крену са своја два ученика. Прошавши Александрију он дође у Брухију, и тамо нађе неку познату братију, који га примише с радошћу. Провевши у њих неколико дана, он намисли да настави пут. Али братија не хоћаху да га пусте, молећи га да остане код њих. Тада он одлучи да ноћу кришом оде од њих. Но када ученици стадоше за преподобног спремати магарца, братије приметише, па одоше к преподобноме и легоше код врата, говорећи: Боље је да умремо лежећи крај твојих ногу, него да се тако брзо лишимо тебе. - А преподобни их мољаше, говорећи: Устаните, чеда моја; корисније је и за вас и за мене, да ме брзо отпустите, јер ми Бог преко откривења нареди да идем одавде. Ја зато и журим да што пре отидем од вас, да вас због мене не би снашла нека жалост. Ви ћете ваистину тек касније разумети да ја узалуд не хитам да напустим ваше обиталиште.

Чувши то, братија устадоше, а преподобни сатвори молитву, опрости се с њима, и отпутова. И путоваше он кроз непроходну пустињу, чуван благодаћу Божјом. У други пак дан по одласку преподобнога из Брухије, у Брухију дођоше незнабошци из Газе са целатима, и питаху где је Иларион. И дознавши да је отишао, они рекоше један другоме: Види ти тог волшебника: сазнао је шта ће га снаћи од нас, па је побегао. - Јер незнабожни житељи Газе од самог почетка завиђаху светом Илариону што се народ, напустивши њиховог бога Марнаса, стицао к њему. Због тога силно беху љути на преподобнога, нарочито жреци Марнасови. Они се на све могуће начине стараху да га убију, али нису могли, пошто сви околни градови и села веома поштоваху светитеља. А када умре цар Констанције и на престо ступи злочестиви служитељ идола, Јулијан Одступник, безаконици нађоше да је време згодно да они остваре своју давнашњу злу намеру. Тада незнабошци града Газе приступише безбожном цару, оклеветаше преподобнога Илариона и његове ученике, и издејствоваше од цара писмено наређење: да се поруше његови манастири у близини Газе; да се његови ученици

најпре избију, па протерају из њихове области; н да сам Иларион и његов помоћник Исихије буду убијени. Незнабошци тако и поступише: манастире порушише, и стадо Христово разјурише. А Исихије, најмилији ученик блаженог Илариона због своје свесрдне послушности, којом он превазилажаше остале ученике, скриваше се по пустињама, бежећи од руку безаконика.

У то време преподобни Иларион, чуван Богом живљаше у Оасимској пустињи. И пошто проведе тамо око годину дана, к њему дође његов ученик Адријан и извести га да је цар Јулијан убијен. И позиваше Адријан преподобнога да се врати у Палестину на пређашње место, пошто се у Цркви мир већ беше зацарио. Али светитељ, волећи безмолвије - волећи усамљеничко тиховање, не хте да се врати у Палестину. И видећи да се ни у Оасимској пустињи не може сакрити од људи, он крену пустињом у Либијске крајеве са једним учеником својим Зиноном, а Адријан са другим учеником врати се у Палестину.

Дошавши у приморски град Паретон,[21] преподобни Иларион се укрца у лађу, и отплови у Сицилију, да избегне људску славу. Газда пак од те лађе имађаше сина кога мучаше нечисти дух, који повика из њега: Слуго Божји Иларионе, зашто нам ни на мору не дајеш мира? Стрпи се док пристанемо уз обалу, да не бих одавде отишао у бездан. - Светитељ одговори: Ако Бог наређује теби да останеш у Његовом створењу, ти остани; ако те пак Он изгони, шта ја ту могу: ја сам човек грешан. - Чувши то, отац болесног дечака и сви на лађи припадоше к светитељу молећи га да се смилује на дечака и истера из њега ђавола. Али светитељ одбијаше, називајући себе грешником. Најзад рече: Ако ми обећате да никоме нећете говорити о мени у тој земљи у коју пловимо, ја ћу замолити Господа мога, да Он истера злог духа. - Они са заклетвом обећаше. Тада преподобни, сатворивши молитву, изагна ђавола из дечака. И ови слављаху Бога.

Када лађа пристаде уз Сицилијско предгорје Пихон, светитељ понуди за превоз господару од лађе Еванђеље, преписано његовом руком још у младости: јер ништа друго не имађаше да му да, пошто беше сиромашан и духом и имовином. Но газда од лађе не узе, иако преподобни веома настојаваше да он узме. Најзад газда рече:

Никада то бити неће, да ја што узмем од вас сиромаха и који ништа немате.

Светитељ пак радоваше се духом, видећи да је пуки сиромах и да нема ништа од ништарија. И отишавши од обале око двадесет потркалишта, он се настани тамо са својим учеником. Ученик сваког дана скупљаше нарамак дрва, одношаше у оближње село, и за добијени новац куповаше комад хлеба; и тиме се обојица храњаху благодареħи Бога. Но не може се град сакрити кад на гори стоји (Мт. 5, 14). Јер у Риму у цркви светога Петра један ђавоиман човек повика: Недавно. је допутовао на Сицилију слуга Христов Илариои; њега нико не зна, и он сматра да се може утајити; али ја ћу отићи тамо, и обелоданићу га.

Тако и би. Тога човека одведоше на Сицилију; у Пихону он нађе светог Илариона, паде пред келијом његовом, и доби исцељење молитвама преподобнога. И од тог времена он постаде познат у тој земљи. И стадоше к њему долазити многи и многи људи, иштуħи исцељења од својих болести, и никад се нису враħали не добивши што су искали. А споменути човек из Рима, што се исцели од ђавоиманости, донесе богате поклоне преподобноме из благодарности за исцељење; али их он не прими, говореħи: Писано је: Забадава сте добили, забадава дајите (Мт. 10, 8).

Док је свети Илариoн боравио на Сицилији, његов омиљени ученик блажени Исихије читаве три године тражаше по целоме свету љубљеног духовног оца свог, преподобног Илариона; брижљиво пропутова он многе земље, горе и пустиње, али га нигде не нађе. Бавеħи се затим у приморском граду Метону, на Пелопонезу,[22] чу он од неког Јеврејина трговца, да се на Сицилији појавио неки хришħански пророк који чини многа чудеса. - Како се зове, и какав изгледа? Упита га Исихије. - Ја га нисам видео и не знам му име, одговори Јеврејин, само сам слушао о њему.

Исихије осети да је то онај кога он тражи, па седе на лађу и отплови на Сицилију. Од својих пак сапутника на лађи једва сазнаде толико, да је тај чудотворац учинио многа чудеса и да ни од кога није примио ни кришку хлеба. И нашавши у Пихону светог Илариона, Исихије припаде к ногама његовим, целивајуħи их и сузама их заливајуħи. Старац једва узможе подићи са земље овога

ученика који је од радости много плакао, и утеши га душекорисним разговором.

Након извесног времена видевши мноштво оних који долажаху к њему и слављаху га, старац рече својим ученицима, Зинону и Исихију: Чеда моја, нама је немогуће живети овде, него хајдемо у другу земљу, где нико не би знао за нас. - И кренувши са њима, он тајно отпутова у далматски град Епидавр,[23] куда га упути Господ ради добра многима. И пошто проведе неколико дана близу Епидавра у једном усамљеном и забаченом месту, житељи тог краја дознадоше да је к њима дошао угодник Божји што је раније био на Сицилији. Јер Бог проказа људима слугу Свога и прослави га. И људи, слушајући један од другога о угоднику Божјем, сабраше се и дођоше к њему; и поклонивши му се, стадоше га молити да им помогне у великој невољи њиховој: јер у тим местима живљаше страшна змија, тако огромна да је прождирала волове и гутала људе. И на тај начин она погуби огроман број људи и стоке. Чувши то, светитељ нареди да се наберу дрва и наложи велики огањ, а сам, преклонивши колена, помоли се Господу да се смилује на људе Своје и да их у славу светог Имена Свог избави од пагубне змије. Затим он поче дозивати змију. И гле, змија дође као вучена неком силом на заклање. Сви то посматраху и ужасаваху се. Светитељ нареди змији да уђе у огањ; змија га одмах поелуша, уђе у огањ и изгоре. Тада људи прославише Бога и заблагодарише светом Илариону.

Од тога дана многи стадоше долазити к њему за помоћ. То ожалошћаваше старца, и он размишљаше где да пронађе такво место, у коме би се могао сакрити од људи и пребивати у безмолвију, у усамљеничком молитвеном тиховању. У то време догоди се велики земљотрес, од којега се море силно усталаса, и изли преко својих обала. Таласи се дизаху тако високо, да покриваху висока брда, и лађе ношене водом остајаху на високим местима. Житељи приморског града Епидавра видећи то, помислише да почиње други потоп, и у ужасу очекиваху пропаст целе земље и своју смрт, и силно кукаху. Но сетивши се светог Илариона, потрчаше к њему сви, велики и мали, жене и деца, и с плачем га мољаху да се помоли за њих Богу, да Он одврати од њих Свој

праведни гњев. Светитељ устаде и пође с њима ка њиховом граду. И дошавши стаде између мора и града; а море се подиже високо у ваздух над Епидавром, да је изгледало као да додирује облаке, и већ готово да потопи град. Светитељ пак нацрта на песку три крста, и подигавши руке к небу мољаше се усрдно Човекољупцу Богу да се смилује на Своје створење. И кад се он тако мољаше, Бог показа Своје човекољубље: море се по наређењу Божјем постепено утиша и врати у своје обале, и земљотреси престадоше, и ветрови смирише. О овој великој сили Господњој и молитвеном посредовању преподобног Илариона у граду Епидавру, очеви причаху својој деци с колена на колено.

Међутим свети Илариoн, избегавајући славу људску, ноћу отпутова одатле, и нашавши лађу која је пловила за Кипар, седе на њу са својим ученицима. Но за време пловидбе њих нападоше разбојници, и сви се на лађи силно уплашише. Свети Илариан их тешаше, говорећи: Еда ли их је више од Фараонове војске, коју Бог потопи у мору? - А кад се разбојници приближише лађи, да се могло каменом добацити, светитељ с лађе даде им знак руком и рече: Доста вам је што сте допловили до тог места. - И тог тренутка разбојничке лађе стадоше, не могући пловити даље и приближити се лађи на којој беше светитељ. Разбојници уложише много труда, узалуд веслајући, и са стидом се вратише, одбачени Божјом силом од лађе.

Допловивши на острво Кипар[24] свети Илариoн се настани на пустом месту, удаљеном два километра од града Пафа.[25] Али се и тамо не мога утајити: јер ђаволи који живљаху у људима обавестише народ о његовом доласку. По Божјем наређењу сабраше се из целе те крајине око двеста ђавоиманих, које људи које жена, и дођоше к светом Илариону, и молитвама његовим сви се ослободише од ђавоиманости. Провевши тамо две године, преподобни реши да се удаљи одатле, иштући пустињско место, где би могао у усамљеничком молитвеном тиховању и миру завршити свој живот. И отишавши дванаест километара од мора, он пронађе усамљено, дивље место усред високих гора. Око њега беше много воћки, (чији род он ниједном не окуси), и дивна вода планинског потока; ту беше и градина, и запуштен идолски храм, у коме живљаше мноштво

демона. То се место допаде светитељу, јер беше веома пустињско, и он проведе тамо пет година. А демони и дању и ноћу прављаху ратну вику, еда би уплашили светитеља и отерали га одатле. Али он се бораше са њима непрестаном молитвом, и богочежњиво тихујући уживаше мир, јер нико није смео долазити к њему зато што беше веома тешко доћи до тог места и што оно беше насељено мноштвом демона.

Једнога дана старац, изишавши из своје колибе, угледа узетог човека где лежи пред колибом и упита Исихија: Ко је тај човек, и ко га је донео? - То је власник овога места на коме ми живимо, одговори Исихије. - Светитељ се заплака, пружи руку над њим и рече: У име Господа нашег Исуса Христа устани и ходи! - И раслабљени тог тренутка устаде потпуно здрав, и поче ходати хвалећи Бога. После овог чуда сви околни житељи почеше долазити к светитељу, не плашећи се више ни злих духова, ни тешког и опасног пута.

Опоменувши се оне братије у Палестини, преподобни посла блаженог Исихија да их посети и да им однесе поздрав од њега. Сам пак стаде помишљати да се и одатле уклони, пошто му и ту људи досађиваху својим долажењем, само чекаше да се Исихије врати с пута. У то време умре ученик његов блажени Зинон; а и њему самом дође време да заврши своје мучно земаљско живљење. А беше му већ осамдесет година. Унапред обавештен о свом одласку к Богу, он својом руком написа своје завештање о братији; при томе он остави Исихију Свето Еванђеље, преписано његовом руком, власеницу и кукуљачу. После тога он поче изнемогавати телом.

Када житељи града Пафа чуше да је свети Иларион болестан, благочестиви људи одмах дођоше да га посете. Са њима дође и нека богоугодна жена, по имену Констанција, чију болесну кћер преподобни исцели помазавши је јелејем. И преподобни, видећи да га Господ позива к Себи, стаде молити своје посетиоце да они, после његове смрти, без одуговлачења одмах сахране тело његово у истом врту у коме је живео. А умирући, преподобни Иларион својим очишћеним умом посматраше разлучење душе од тела: Изађи, душо моја, што се бојиш! Изађи, што се узнемирујеш! Осамдесет си година служила Христу, и бојиш се смрти? - И са тим речима он

предаде дух свој Богу.[26] А присутни, плачући за њим као за оцем и учитељем, сахранише га на том месту, по заповести његовој.

Блажени пак Исихије када се врати из Палестине и не нађе свога наставника, ридаше над гробом његовим много дана. И намераваше да тело његово пренесе у Палестину к братији, али не могаше, пошто сви околни житељи чуваху тело, да неко не однесе из њиховог краја такво благо. Тада се Исихије направи као да хоће да остане на том месту и ту живи, и рече: Нека и ја умрем и сахрањен будем овде са оцем мојим.

Људи му повероваше и оставише га да живи на месту где беше сахрањен свети Иларион. А Исихије, по истеку десет месеци, отвори гроб преподобнога, и угледа свето тело његово као да је тог часа умрло, лицем светло и дивно мирише. Исихије га узе и кришом отпутова у Палестину. А палестински монаси и мирјани, чувши да је Исихије донео мошти светог Илариона, сабраше се из свих манастира и градова са свећама и кадионицама, и чесно их пратећи положише их у Мајуму, у првом манастиру његовом.

Не треба прећутати и то што уради гореспоменута жена Констанција. Будући добродетељна и богоугодна, она имађаше велико усрђе према светом Илариону и често долажаше на његов гроб, и мољаше се по читаве ноћи, и као са живим разговараше, молећи га да се моли за њу. А када дознаде да је светитељево тело украдено, она од жалости паде и умре, и својом смрћу показа колику је веру и љубав имала према преподобноме.

Житељи пак Кипра и Палестине препираху се међу собом, хвалећи се светим Илариоином. Житељи Палестине говораху: Код нас је тело светог Илариона. - Кипрани узвраћаху: А код, нас је дух његов. - На обадва места: и на Кипру где је био сахрањен, и у Палестини куда је пренесен, светим молитвама његовим биваху многа чудеса и даваху се безбројна исцељења у славу Бога, Једнога у Тројици, коме и од нас нека буде част и благодарење и поклоњење вавек. Амин.

СПОМЕН СВЕТИХ МУЧЕНИКА
ДАСИЈА, ГАЈА и ЗОТИКА,

пострадалих у Никомидији

СВЕТИ Дасије, Гај и Зотик, налазећи се у Никомидији запалише се божанском ревношћу, уђоше у незнабожачко идолиште, порушише жртвенике и поразбијаше идоле. Зато их ставише на све могуће муке. Обесише на дрвету, стругоше им тела коњском чешагијом, па им ране трљаше сурим и оштрим крпама власеним. Видећи да муке не сматрају ништа, и притом смело изобличавају ништавност идола и громогласно проповедају Христа Бога, једносушног са Оцем и Светим Духом, незнабожни мучитељи им обесише камење о врату и бацише у море, где они скончаше, и примише венце мучеништва.

СПОМЕН ПРЕПОДОБНОГ ВАРНАВЕ МОНАХА

ОН дошао из Палестине на Кипар са осталих триста подвижника (о којима видети под 1. јулом). Подвизавајући се ревносно, Богу угодио.

СПОМЕН СВЕТОГ ОЦА НАШЕГ ИЛАРИОНА, епископа Мегленског

СЛАДАК је и овај садашњи живот, али је онај бесмртни слађи од сваке сладости, и он сам зна да човека привуче и присвоји неким чудним начином и да га одашаље оном будућем веку. Зато, ако ми у овом садашњем животу сачувамо лепоту боголикости наше душе, онда ћемо за овај телесни живот добити већу и бољу награду - вечномлади бесмртни живот. Али, једино када бисмо имали небески језик, онда бисмо тек могли достојно описати са сваком сладошћу она будућа добра, јер су она неупоредиво боља и славнија од свих житејских ствари и добара. Но пошто се ја такога нечега још не

удостојих, зато и говорим само оно што телесно чувство може схватити и разумети. Јер је заиста не могу ће пропадљивим чулима говорити о стварима непропадљивим и неисказаним, које се само вером примају и схватају.

Овим и оваквим речима започиње описивање и казивање живота и подвига преподобног оца нашег Илариона, епископа Мегленског, блажени патријарх Трновски Јевтимије.[27] Па затим додаје: Једино би сам свети Илариoн био у стању да нам лако и тачно исприча о ономе чиме се он сада и душом и чувством изобилно наслађује.

Пошто ја то нисам у стању, вели даље блажени патријарх Јевтимије, зато и призивам сада благодат овога Светога да бих некако испричао, ако и не по достојанству, а оно макар према могућностима, његова света дела и живљење. Јер као што је немогуће избројати капи кише, тако је немогуће исказати и сва дела и подвиге овога Светога. Зато, сакупивши и сабравши на једно место оно што беше ту и тамо расејано, настојаћу на неки начин да све то изнесем на видело, верујући да ће Свети то с радошћу примити, као отац чедољубиви детиња неспретна замуцкивања. Ако пак и изостанем негде далеко од онога што њему приличи и доликује, света и блажена душа његова и сваким блаженством испуњена опростиће то нама као деци оцељубивој. Макар нас због усрђа неће покарати, него ће нам и помоћ дати и подржаће нас и руководити ка истинском приповедању. Јер он зна, заиста зна да се радује користи ближњега.

Родитељи овога блаженога беху од врло истакнутих људи, и богољубиви беху као ретко ко други. Они у свему ревноваху у заповестима Господњим, дан и ноћ проводећи у молитви. Беху пак бездетни, и силно жељаху да добију пород. Мати његова, будући неплодна као Ана Самуилова, непрестано се мољаше, но глас њен не беше услишаван. Видећи себе да јој нема тако напретка набоље, она се предаде Богоматери и често одлажаше у Њен свети храм. Често са молитвом у храму уздишући и топле сузе проливајући, она Јој овако вапијаше: Немој презрети, о! Владичице, слушкињу Твоју, не остави ме да једина будем бездетна у роду моме. Веома ме разједа туга и жалост, и не могу више подносити срамоту бездетности. Зато

к Теби јединој притичем, јер ми Ти можеш разрешити свезе неплодности.

То и тако молећи се у свако време и сваки час, њој се једне ноћи у сну јави Пресвета Богородица, и дотакнувши је ногом, рече јој: Устани, жено, добила си оно што си тражила, и више ми не досађуј. - Када жена чу ове речи, сва се радошћу испуни, па опет као да поново чу речи: Родићеш сина и он ће многе обратити од заблуде на светлост богопознања. - Испунивши се после овог јављања великом и чврстом надом, мајка се врло радоваше и благим надама се весељаше. И заиста после не много времена она заче, и роди овог блаженог Илариона. Када пак детету би три године, оно иако још муцајући отпева ону анђелску песму која се пева на висинама: Свјат, Свјат, Свјат - један је Бог! Чувши ову песму, мати његова се сва испуни радошћу и недоумицом, јер се дивљаше томе чуду како дете само изговори речи песме.

Када пак дете би одгајено, дадоше га да се учи свештеним књигама. А када напуни осамнаест година, блажени Илариoн напусти родитеље и свет и притече монашком животу. Отишавши у неки од тамошњих манастира, он приклони главу своју Господа ради пред игуманом тога манастира, и остригавши власи главе своје, би одевен у анђелски образ, то јест у свету одећу монашкога лика. У монаштву пак би преподобни Илариoн као маслина плодна у дому Господњем, као неки други Исак, јер се у свему покораваше своме духовном оцу и до краја одсецаше вољу своју. Са сваким усрђем прохођаше он и испуњаваше свако послушање, тако да толиком врлином засија, да су сва братија само о њему говорила и његовим се врлинама хвалила. Видећи све то, његов се духовни отац њему свакодневно радоваше. Прозирући духовним очима и схватајући благодат коју ће Бог дати овом блаженом Илариону, игуман се топло мољаше да преподобни буде до краја сачуван од искушења. Када пак прође довољно времена и игуман разумеде свој скори одлазак ка Господу, он заповеди да се сва његова братија сакупе, и поучивши их све довољно, предаде старешинство манастира преподобном Илариону. Потом поживевши још мало времена, игуман предаде дух свој Господу.

Поставши тако наследник благодати и уједно молитава свога духовног оца, Иларион се стараше да добро чува своје поверено му од Бога стадо. Он себе смираваше пред братијом и свима себе показиваше као пример и углед. Постом, бдењем, и свеноћним молитвеним стајањима он себе мучаше, а изобилно проливаше и потоке суза сваке ноћи. У свему се стараше да подражава општежиће оног светог и великог Теодосија, оснивача и началника општежићког монашког живота.[28]

Једне године наста у манастиру велика несташица жита и глад, тако да се братија налажаше у немаштини и недоумици и много због тога страдаше. Тада се блажени Иларион сав преда де на молитву и са сузама преклињаше Божије човекољубље да Им помогне. И заиста, о! чуда, изненада се житница манастирска испуни жита, те се облак жалости, што беше притискао братију, убрзо развеја. Јер је речено: Близу је Господ оних који га се боје, и молитве њихове услишава (Пс. 84, 9). А учини преподобни и многа друга достојна казивања чудеса, која кад би сва подробно хтели испричати исувише би нам се реч одужила. Када се пак на овај начин светитељ показа својим ученицима као друга житодавац Јосиф, они стекоше према њему још веће усрће и поверење, и умножи се од тада још већма број братије у манастиру. Јер из свих оних околних места стицаху се к њему многи и добијаху од њега благодат, а многи примаху од њега и монашки образ, тако да се величаше Бог у овом светитељу Свом. О светом Илариону се разнесе глас на све стране, и не беше краја где се не би чула добра вест о његовим подвизима и врлинама. Но преподобни Иларион се томе не радоваше нити се тиме наслађиваше, него себе још већма одеваше у смирење Христово и свагда говораше: Не нама, Господе, него имену Твоме дај славу (Пс. 113, 9).

Док се свети Иларион дуго година овако подвизаваше и богоугодно руковођаше монашке зборове, Господ не допусти да се овај светилник Његов дуго скрива под судом управљајући само монашким зборовима, него требаше да и осиротело стадо Цркве својом светлошћу просвећује и да собом украшава црквени архијерејски престо. Тога ради јави се Пресвета Богородица у светлосном виђењу тадашњем преосвећеном архиепископу

Охридском, по имену Евстатију, и овако му рече за светога: Не одлажи, архиепископе, него постави светиљку на свећњак. Ово велим за Илариона, старешину општежића, кога узевши постави га за пастира народу Мегленскоме. Јер ће он многе од заблуде обратити и извести на светлост богопознања. - Када ово чу архијерej Божји, пробуди се одмах из сна и размисли о значењу овога виђења, па онда размишљаше како да ту заповест спроведе у дело. Исте те ноћи би и блаженом Илариону неко умилно виђење које му овако говораше: Ево, данас ћу те извести нз синова Израиљевих; ја Господ Бог призвах те правдом, и руку ћу твоју подржати и укрепићу те. И дадох те у завет роду, за светлост народима, да отвориш очи слепима, и изведеш свезане из окова и оне што седе у тами из дома тамничкога (ср. Ис. 42, 6 - 7). Када се преподобни пробуди од сна и размотри значење овог виђења, схвати да је то виђење од Бога и какво је његово значење, па се ражалости због скорог раздвајања од братије. Али се не могаше противити божанском наређењу, него му би смирено послушан.

Не прође много дана и преподобни Иларион би хиротонисан за епископа Мегленског од споменутог архиепископа Охридског Евстатија.[29] Када затим светитељ дође у свој град и уђе у саборну цркву, он најпре усрдно целива свете иконе и сатвори усрдну молитву за стадо своје, давши му затим свој мир и благослов, чиме испуни срца њихова весељем и радошћу. Затим их све пастирски поучи: да се држе праве православне вере; да с љубављу извршују заповести Господње; да следују само за оним што је предано и заповеђено православнима, а да беже од сваке јереси и њихове сујетности и празности, као што је речено у Светом Писму: Омрзох, Господе, на оне који Тебе мрзе (Пс. 138, 31). Још их поучи да увек притичу само Саборној Католичанској Цркви и да се клоне од сваког човека који неуредно ходи. Да верују само у Оца и Сина и Светога Духа, у Свету Тројицу нераздељиву, и такође у оваплоћење Христово, и у Животворни Крст Његов као непобедиво оружје на све невидљиве непријатеље. Да поштују и свете мошти Светитеља као присних и блиских Божјих угодника. Да се држе и свих уопште предања Цркве, а да проклињу све јеретике: Арија и Евномија, Савелија и Македонија, Аполинарија и Оригена и њихове списе,

Теодора Мопсуестијског и Несторија ученика његовог, Диоскора и Севира и Евстатија и сличне њима, и уз то још Манеса и Павла Самосатског, и да се свом душом гнушају њих и њиховог учења. Слушајући ове поуке свога пастира, стадо се његово веома радоваше и Богу велику благодарност одаваше што им дарова таквог пастира и учитеља. Јеретици пак због свега овога завишћу и гњевом се растрзаваху. А сам блажени Иларион стараше се да умножи таленат који му од Бога би уручен.

Пошто прође неко време од овог догађаја, за које време свети усрдно учаше и васпитаваше поверене му људе, увиде блажени епископ Илариан да је велики део народа захваћен манихејском и јерменском (монофизитском) и богумилском јересју. Ови споменути јеретици настојаху да светитељу и његовом верном народу сплету разне пагубне замке и нанесу клевете, а стараху се и да у мраку устреле оне који су прави срцем, тако да разврате и растуре православно стадо, попут неких дивљих зверова. Гледајући да се ово јеретичко зло умножава на сваки дан, светитељ се љутим болом душе жалошћаше и Свемоћноме Богу усрдно од срца узношаше молитве: да сам Бог загради уста незаграђена и одагна непријатеље. Људима пак својим он држаше честе поуке и утврђиваше их да се држе православне вере. Слушајући за ове његове честе поуке, напред споменути јеретици се због тога распаљиваху гњевом на њега и као дивље звери зубима шкргутаху, творећи светоме разне пакости, а тражаху и да са њим воде препирку и расправе о веровању.

Добри пастир разумних оваца својих, преподобни Иларион, положи себи Вишњега за прибежиште (ср. Пс. 90, 9), и зато све њихове замке и сплетке раздираше лако као паучину, чиме причињаваше велику радост верној пуноћи Цркве своје. Једнога пак дана поборници ове нечисте манихејске јереси (то јест Богумили), као вуци обучени у овчију кожу, дођоше кротко светом Илариону, кушајући га као фарисеји Господа и желећи да га ухвате у речима. Али, по реченоме, неправда обману себе, н у мрежу коју исплетоше сами упадоше, јер лаж истином би изобличена.

Јеретици запиташе преподобнога, говорећи: Зашто, док ми сматрамо да је добри Бог творац неба, а други зли да је творац земље

и онога што је на њој, ви се не покоравате истини него јој се противите? - На то им божанствени Иларион одговори: Чујте Христа како у Еванђељу говори: Моје учење није моје, него Оца који ме је послао (Јн. 7, 16). И ја вам исто нећу од себе говорити, него из Еванђеља Христовог, за које ви сматрате да себе њиме утврђујете, а такође и из светог Апостола. Зато, ако их хоћете саслушати, оставите настрану сваку гордост. Како дакле ви говорите да је добри Бог творац само неба, а уводите неког другог творца за земљу и оно што је на њој? Неки пак од вас и за само небо и оно што је на њему кажу да је све то створење ђавоље. Ако је дакле, по вашој речи, и небо дело лукавога, како онда добри Бог почива на небу створеноме од лукавога? Како онда Спас наш научи нас и предаде нам да се молимо оном страшном молитвом: Оче наш, који си на небесима, нека буде воља Твоја како на небу тако и на земљи (Мт. 6, 9-10)? И опет: Ако опраштате људима сагрешења њихова, опростиће и вама Отац ваш небески (Мт. 6, 14)? И опет: Ко изврши вољу Оца мога, који је на небесима, онај је мој брат и сестра моја (Мк. 3, 35)? Шта дакле има ко да каже о овоме што нам Спас наш проповеда о небескоме и о Оцу који је на небесима? Шта је пак јасније од овога гласа, који вели: Исповедам Ти се, Оче, Господе неба и земље (Мт. 11, 25)? Јер Он овде јасно каже да је Господ не само Господ неба, него је Он исти и Господ земље. Видите ли како, сматрајући да себе утврђујете еванђелским речима, тим истим речима себе разобличавате? И шта опет вели Спаситељ Петру: Даћу ти кључеве царства небескога... и остале речи што за тим следе (Мт. 16, 19)? А чујте и ово: И крстивши се, вели, Исус, изиђе из воде, и одмах се отворише небеса (Мт. 3, 16). Како се дакле отвори створење злога и лукавога док се Син доброга Оца крштаваше? Ради чега се отворшпе небеса и зашто? Јер виде, вели, Духа Божијег где силази као голуб (Мт. 3, 16). Ово је већ треће изобличење вашег нечестивог учења у овим малим и кратким речима. Јер како то да Дух Божји узме на себе обличје створења лукавога и сиђе на Господа? А погледајте и четврто изобличење ваше безбожности: И дође глас са неба: Овај је Син мој љубљени, који је по мојој вољи (Мт. 4, 17). Ко је то овај? То је Онај који се у води крштавао, коме се отворише небеса, на кога Дух Очев у виду Голуба сиђе са неба. Ево, дакле, ми јасно и јавно показасмо истину да је Бог творац неба и земље и све твари.

Ви пак, запита их свети Иларион, како пречисту Богородицу називате вишњим Јерусалимом? Из ког то Писма, од ког Светог или Пророка или Апостола? Ко вам је учитељ тог безумља да ви себе ринусте у толику пропаст зла? Зар не говори јасно и разговетно Еванђелист Матеј: Исус Христово рођење овако би: кад је Марија, мати његова, била обручена за Јосифа, пре но што се они састадоше, нађе се да је она зачела од Духа Светога... и остало даље (Мт. 1, 18). И говорећи Еванђелист надаље детаљно о рођењу Христовом, дође и до доласка мудраца, па онда вели: И дођоше у кућу и видеше дете с Маријом матером Његовом, и павши на колена поклонише Му се (Мт. 2, 11). Тако исто и Еванђелист Лука сасвим јасно и гласно говори о Господњем рођењу по телу од Марије Богородице. А нађи ћете и многа сведочанства из Еванђеља и из Апостола, - које две књиге ви једино примате и поштујете док све друге одбацујете, - да је пречиста Богородица Марија родила по телу Господа нашег Исуса Христа.[30] Због тога и Спаситељ себе на много места у Еванђељу назива Сином Човечијим. Ево видите, ми и овде показасмо истину да благовесници нигде не назваше свету Богородицу вишњим Јерусалимом, као што ви сматрате. Исто тако вас питам: одакле ви измислисте оно хулно и богопротивно учење, за које се и беси плаше да га изговоре? Јер и они назваше Христа сином Давидовим (ср. Мт. 9, 27), а ви се бестидно усуђујете да говорите да је Он донео тело са неба. О, крајњег вашег безумља! Ако би тело Христово било небеско, онда оно не би било подложно оним безгрешним људским страдањима, то јест глади и жеђи, сну и умору, жалости и сузама, и осталоме сличноме. Ако је небески човек био онај са којим се по ипостаси сјединио Логос, онда не би био повредљив и смртан и земаљски, јер су небески житељи нетрулежни и непропадљиви и бесмртни. Каква је онда уопште и била потреба оваплоћења од Дјеве? Али, Спаситељ је не само тиме, него и после васкрсења је потврђивао Својим ученицима да тело које је од нас узео није привиђење нити фантазија, и зато је говорио: Видите руке моје и ноге моје да сам то ја; опипајте ме и видите да дух тела и костију нема као што видите да ја имам (Лк. 24, 39). Ако је био привиђење, чија је ребра Тома опипао (Јн. 20, 27)? Чујте и великога Павла где говори Јеврејима: Пошто деца имађаху удела у телу и крви, и Он слично њима узе такође удела у томе (Јевр. 2, 14). Он такође побија и

ваше мишљење о небеском телу, јер вели: Јер не узе удела од анђела, него узе од семена Аврамова, и зато је дужан да се у свему уподоби браћи (Јевр. 2, 16-17). Ето, видите да је постало јасно и очигледно да је Христос узео тело телесно и пропадљиво од пречисте Богородице Марије.

И опет вас ја питам: Где сте пронашли ту душегубну болест да говорите да је старозаветни Закон био од лукавога (тј. од ђавола)? Пробудите се, људи, и пренете се из мрака којим сте обузети. Отресите са очију својих сан неосетљивости. Јер ако је стари Закон био од ђавола, како је Спаситељ, будући питан о старом Закону, која је од његових заповести прва и највећа, одговорио: Прва је и највећа заповест "Чуј Израиљу, Господ Бог твој је Господ једини . .. и остале речи о томе (Мр. 12, 29-30). И када се на то сложио онај младић што Га је питао, Спаситељ му је одговорио: Ниси далеко од Царства Божијег (Мр. 14, 34). Како дакле, ако би Мојсијев Закон био дело вражје, како тај Закон може имати и знати једног и јединог Господа и Бога? Ако Мојсије проповеда једнога Бога Господа и говори да се осим Њему никоме другоме не служи нити се клања, где су онда они који уводе неко друго зло начело и њему приписују то старозаветно законодавство? А да је стари Закон божански и да је дело Небескога Бога, кличе нам Павле, проповедник истине, и говори: Еда ли је закон грех? Боже сачувај (Рм. 7, 7). И опет: Знамо да је закон духован, и сагласан сам са законом Божијим по унутрашњем човеку (Рм. 7, 14. 22). И опет: Али ја умом служим закону Божијем, а телом служим греху... и остало (Рм. 7, 14. 18). И тако, закон је свет, вели Апостол, и заповест је света и праведна и добра (Рм. 7, 12).

Уза све ове бесмислене заблуде, ви се Богумили још усуђујете да хулите на часни Крст и да га називате непријатељем, нити се стидећи светог Апостола, нити у познање истине можете доћи. Јер ако следујете апостолским предањима, као што себе убеђујете, зашто се не клањате Крсту, када Апостол Павле говори: А ја да се не хвалим ничим другим, него само Крстом Господа нашег Исуса Христа, којим се свет мени разапе, и ја свету (Гал. 6, 14). И опет: Реч Крстова је лудост онима који гину, а нама који се спасавамо сила је Божја (1 Кор. 1, 18). Ако је дакле Крст сила Божја, као што и јесте, зашто ви не верујете сили Божјој? Ако апостолској верујете

проповеди која говори: Вером Аврам учини то и то (Јевр. 11, 8), а вера је ствар неиспитљива и неизрецива и језиком се телесним никако не може исказати, вером пак се прима све оно што су Свети кроз веру ишчекивали и добили, онда и ви таквом истом вером поклоните се Крсту, то јест Сили Божијој. Јер свако дело и чудо Христово је велико и чудесно и божанско, али је од свих чаонији и узвишенији Животворни Крст. Јер се ничим другим него Крстом уништи смрт, и би сатрт првородни грех, и ад би разорен, и васкрсење се дарова, и нама се дарова моћ да презремо све садашње па и саму смрт. Како иначе ми постадосмо деца Божја и наследници него захваљујући Крсту Господа нашег Исуса Христа? Јер се Крстом све савршава. Ми који се у Христа крстисмо, вели божански Апостол, у Његову смрт се крстисмо. И опет: који се у Христа крстисмо, у Христа се обукосмо. И: Христос је Божија сила и Божија премудрост (Рм. 6, 3; Гал. 3, 27; 1 Кор. 1, 24). То је дакле смрт Христова, то јест Крст, који нас одева ипостасном силом и премудрошћу Божјом. Сила пак Божија јесте реч Крстова, или другим речима, сила Божија, то је победа над смрћу која нам се јави кроз Крст. Или опет: као што Крст има четири крака и они се држе тесно сједињени због онога средњег споја што их спаја, тако се због силе Божје држе висина и дубина и дужина и ширина, то јест држи се сва видљива и невидљива творевина Божја. Овај знак Крста се нама даде и на лице, као што се Израиљу даде обрезање. Крстом се разликујемо верни од неверних и њиме се од њих издвајамо. Он нам је штит и оружје и победа над ђаволом. Крст нам је печат да нас не дотакне онај што погубљује. Он је подизање онима што леже, утврђење онима што стоје, потпора немоћнима, жезал пастирима и овцама, руководитељ онима који се обраћају, он је Дрво живота вечног. Ово дакле свечано Дрво, на којем Христос себе за нас на жртву принесе, ми примамо достојно и клањамо му се као што му и приличи, јер је то Дрво освећено додиром светог тела и крви Његове. Ми се пак клањамо знаку часнога Крста и ако је начињен и од неке друге материје (не само од дрвета), не као да материју поштујемо, Боже сачувај, него поштујемо знак и лик Крста као слику Христову. Јер Он сам рече Својим ученицима: Тада ће се јавити знак Сина Човечијега (Мт. 24, 30), то јест Крст. Такође и женама мироносицама говораше Анђео васкрсења: Знам да тражите Исуса

Назаређанина, распетога (Мт. 28, 5; Мр. 16, 6). И Апостол вели: Ми проповедамо Христа распетога (1 Кор. 1, 23). Није рекао прободенога, него распетога. Овај часни Крст имађаше као свој праобраз оно дрво живота што беше насађено у рају. Јер као што због дрвета (познања добра и зла) дође смрт, тако требаше опет да се због дрвета да живот и васкрсење. Јаков благослови синове Јосифове ставивши на њих руке крстолико (1 Мојс. 48, 13-15); Мојсије жезлом начини знак Крста над водом и раздвоји море (2 Мојс. 14, 16. 21); и просто речено - Крстом се изврши спасење свега света.

Изговоривши све ово и овако, преосвећени Иларион тиме зачепи уста свима у оном нечестивом скупу јеретика, и они се сви испунише великог стида, јер беху неми као рибе, и чуђаху се благодати и сили која излажаше из уста овог истинитог пастира. Видећи себе да му не могу ништа насупрот одговорити, чак ни једну реч прословити на оно што им светитељ рече, они у себи смишљаху шта би могли учинити. А Иларион опет узе реч, па им рече: Ако се Христос само привидно оваплотио, као што ви мислите, или је пак с неба донео тело, како је онда у осми дан био обрезан према старозаветном закону? Сама већ ова чињеница довољна је да заустави брбљања неразумних, јер обрезано тело беше сродно нашем телу. Према томе, сасвим се јасно показује да се Господ истински оваплотио од чисте крви девичанске. Ави, најдрскији, одакле вам то да говорите даје Господње тело од злога начела? Ако још и говорите тако и усуђујете се тело приписивати зломе и лукавоме ђаволу, објасните ми онда како се зло сједини са Добрим? И како добри Бог могаше поднети да се злим телом изврши спасење света? Или како га посади са Собом на престо Очев?

Даље, ако је законодавац старозаветног Закона зли ђаво, како онда Христос говори: Испитајте Писма, јер ћете у њима наћи вечни живот (Јн. 5, 39)? А под Писмима Он подразумева списе Мојсијеве и свих осталих Пророка, јер још не беху књиге Нове Благодати (тј. Новог Завета). Како ће се дакле наћи вечни живот у ономе што лукави узакоњује и заповеда? Како о тим Писмима Христос, који је Истина, говори: Кад бисте Мојсију веровали, веровали бисте и мени, јер он за мене писа (Јн. 5, 36). Христос није рекао: Некако бисте веровали Мојсију, него је једноставно потврдио Мојсија као

истинитог и достојног поверења. Ако је старозаветно начело зло, како онда велики Павле почињући своју Посланицу Римљанима говори да је Бог унапред јавио преко Пророка Својих у Светим Писмима о Сину Својему, који је по телу рођен од семена Давидова (Рм. 1, 2-3)? Ако су дакле Пророци Божји и Писма света, преко којих је Бог унапред јавио о Сину Своме, како се онда Стари Завет може приписати злом? А и Марко Еванђелист рече: Почетак Еванђеља Исуса Христа, Сина Божјег, као што је писано код Пророка (Мр. 1, 1). И уопште на много је места код четворице Еванђелиста писано: Да се збуде што је речено преко Пророка тог и тог. Ако се на крају, по Апостолу Павлу, правда Божија јави посведочена од Закона и Пророка, како се онда Закон и пророци могу сматрати да нису по надахнућу доброга Бога и да нису од Истине?

Ето вам дакле показах из Еванђеља и из Апостола да је Бог творац неба и земље и сваке твари, и да су стари и нови Закон од Њега, и да је Он узео на Себе наше пропадљиво и смртно тело и обоживши га узнео га на небо и посадио с десне стране Оца, и да је од чисте и девичанске крви узео то тело, и да је Христос Крстом спасао васељену, и да ће се Њему поклонити свако колено небеских и земаљских и преисподњих и сваки ће језик исповедити да је Исус Христос Господ, на славу Бога Оца (ср. Флб. 2, 10-11). Зато, увидите и схватите таму у којој се налазите, напустите сујету и лаж, познајте Истину и обасјајте се њеном светлошћу. Гле, о вама Господ данас говори: Да нисам дошао и говорио им, не би имали греха; а сада изговора немају за грех свој (Јн. 15, 22). Приступите зато Саборној (Православној) Цркви и примите бању (тј. крштење) Светога Духа за отпуштење грехова. Ево се вама радује Отац Небески и коље теле угојено ради вашег обраћења, и пријатеље и суседе позива због вашег обретења и налажења (ср. Лк. 15, 23-24. 32). Када пак присутни јеретици чуше све ово од светога, срце им би гануто умилењем и они од све душе припадоше светоме иштући од њега дар светога крштења, које одмах и добише. Изобличивши веома и попљувавши сасвим своју дотадашњу веру, они приступише Саборној Цркви и присаједининше се изабраном стаду. Видећи све ово, сабор народа православнога радоваше се неизрецивом радошћу, и непрестано

одаваше благодарност Богу и своме архијерејy због добитка толиких душа.

Видећи све ово, старешине нечисте и богомрске јереси јерменске (то јест монофизити, и уз њих манихејци и богумили), испунише се гњевом и завишћу, па стадоше увредама и хулама нападати светитеља, и називаху га лажовом и преварантом они који беху синови таме и прелести. Божји пак архијерej не обзирући се на то, непрестано учаше и казиваше реч истине, тако да велики број људи стално приступаше збору православних. Тада напред споменути јеретици Јермени наговорише свој многобројни народ, који се њима покораваше, да убију светитеља. Но Божји угодник, као неко незлобиво јагње, хођаше између безбожних вукова и стално на устима имађаше оне псаламске речи, ко је кажу: Ако пођем и посред сенке смртне, нећу се бојати зла, јер си Ти са мном (Пс. 22, 4). Јеретици ови често долажаху к светоме, чинећи то не ради неке користи, него желећи да му натоваре неку кривицу. Међутим, видећи себе да увек одлажаху без успеха, одгоњени од њега као неком прaћком, они се гњевом већма распаљиваху. Једном пак, препирући се са њим и не могући противстати премудрости и речима које им он говораше, јеретици се гњевом покренуше и зграбивши камење у руке немилостиво њиме претукоше светитеља, као некада безумни Јевреји Првомученика Стефана. Мислећи да је праведник мртав, они га напустише и побегоше. На овај се, дакле, начин блажени Иларион показа као мученик, ако и не крвљу, а оно добровољним подношењем. Када пак свети дође к себи и схвати да је то ђавоља злоба и пакост, подиже се и радујући се оде у своју келију, јер место на коме га камењем пребише беше далеко и усамљено ван града. Сазнавши за ово недело, збор православних људи једнодушно одлучи да нападну на јеретике и да их до краја истребе. Но Иларион, као ученик и подражатељ незлобивога Владике свога Христа, забрани им то, говорећи: Не, децо моја, не, него се сећајте речи Господњих речених Петру: Врати нож свој у ножницу, јер сваки који се маши за нож, од ножа ће погинути (Мт. 26, 52). И свети Апостоли, будући бијени за име Господње, отидоше са синедриона радујући се (Д. Ап. 5, 41). Оставите их, дакле, јер не знају шта чине. А онај зли јеретички скуп, који беше готов на

проливање крви, кад видеше шта би, у себи се збуњиваху и међусобно, као некада Јевреји за Господа, говораху: једни говораху да је добар, а други да није него да обмањује и вара људе. Тако међу њима настаде разногласност, те се и спораху и свађаху међу собом око светога.

Други пут опет неки од њих, опијени болешћу своје заблуде, дођоше к блаженоме и много му говорише утврђујући своју јерес. Они се пребациваху у говору и на једну и на другу страну и хвалише се да православно мисле и да држе сва црквена предања, а такође и свете службе и постове и све остало што је православно и што је предано Саборној Православној Цркви. њима на то кротки срцем и још кроткији мишљењем Иларион одговори: Добро је што већ од самог почетка споменусте Саборну Цркву. Јер је Саборна Васељенска Црква све добро примила од очевидаца Логоса Божјег светих Апостола и све добро установљено и предано она непоколебљиво држи до данас. То сте све и ви Јермени чврсто и непоколебљиво држали до Четвртог Васељенског Сабора у Халкидону.[31] Од тада сте ви себе оделили од Саборне Католичанске (тј. Православне) Цркве идући за неким Јеханијем, који би назван и Мантакунијем, и преко других заједно са њим нечистих јереја примили сте Евтихијево и Диоскорово зло учење; и умноживши те безбожне наредбе и учења, одржасте их до данас. И ви говорите да Христос није узео на Себе тело једносуштно са нашим, него неко нетрулежно и нестрадално и танано и несаздано и небеско тело. Такво хулно учење Саборна Црква нити је икада примила нити га је предавала. Јер, ако је тело Господње било нетрулежно и нестрадално и небеско, а нестрадално тело нити се умара нити спава, нити једе нити пије, нити се може рукама опипати, ко је онда спавао на лађи ако не наша природа? Ко је плакао над градом Јерусалимом? Ко је за Лазаром сузе проливао? Ко је седео у дому Симона губавога? Ко је ученицима ноге опрао? Ко је предао свете тајне на Тајној Вечери? Ко је везан био одведен у двор Кајафин? Ко је на Крсту био разапет? Ко је био у гроб положен? Ко је по васкрсењу рекао ученицима: Опипајте ме и видите да дух меса и костију нема, као што мене видите да имам (Лк. 24, 39)? Ето, дакле, јасно вам показасмо да се Господ одену истински у ово наше људско тело.

Јеретици пак, будући притешњени истинитим речима блаженога, одговорише му овим хулним речима, и рекоше: То Господње тело које се јавило, оно је, сјединивши се с Божанством, постало једна природа Христова. На то им одговори ова премудра душа: Ако је природа Христова једна, и та једна природа је сва Божанство, Христова пак природа је нераздвојна од Оца, онда јасно излази да је и тело Христово у време страдања, сјединивши се с Христовом природом, било нераздвојно од Оца. Како је онда то тело уопште страдало и доле на земљи држано и рањавано и пробадано, и како је истински умрло и у гробу мртво и непокретно лежало? Ако је дакле тело Христово постало Божанство, како је онда сам Христос говорио: Боже, Боже мој, зашто си ме оставио (Мт. 27, 46)? Како је и Марији Магдалини говорио: Марија, не дотичи ме се, јер још не узађох ка Оцу мојем (Јн. 20, 17)? Како је и Апостолима по васкрсењу говорио: Опипајте ме и видите да дух меса и крви нема, као што мене видите да имам (Лк. 24, 39)? Апостоли нам још наводе и премногa другa таквa и слична сведочанства о ваплоћењу Христовом, која сведоче јасније од гласне трубе.

Уз то, рече даље свети Иларион Јерменима, ви и у Трисвету песму "Свјатиј Боже" додајете на крају, после речи "Свети Бесмртни", оне неумеснеречи "који си сераспео за нас", чиме јавно показујете своје безумље и своју безбожност. Јер, ако је тело Христово бесмртно и непропадљиво и небеско, како се онда оно разапе? А ако се разапе, како га онда називате Божанством? Даље, ви и на светој Служби (тј. Литургији) не приносите прави квасни хлеб као ми, него погачу, тј. тесто без квасца, а такав бесквасни принос је јудејски обичај, а не хришћански. Такође, Апостол Павле и Григорије Богослов јасно говоре: Старо је прошло и ево све је постало ново (2 Кор. 5, 17); и свети Златоуст говори о Старозаветном закону и о Новом: Тамо је слово, овде је дух; тамо је кивот, овде је Дјева; тамо је жезал Аронов, овде је Крст, тамо је јагње, овде је Христос; тамо је безквасни, а овде прави хлеб. Када јеретици чуше све ове речи светога, само се чуђаху и, немајући му шта насупрот одговорити, лица им се покрише стидом. Ипак, после неког времена, они одговорише: Зар хлеб који је Христос дао Апостолима није био безквасни а не овај хлеб? Јер се тада у то време само то нађе, зато и ми бесквасни хлеб приносимо

на жртву. На то им блажени Иларион одговори: Нека буде да је бесквасни хлеб био онај који је Христос у оно време, због оскудице времена, узео и принео, да не би тајна Нове Вечере остала нама непредата. Пошто је ускоро имао бити предан Јудејима, какав је хлеб нашао такав је и узео и принео, да нас некако не би лишио таквога спасења. Али сами Ученици Његови и остали по реду црквени првосвештеници и Свети Оци, они су на жртву приносили савршени хлеб а не бесквасни, и ми њима следујући приносима на жртву овај прави хлеб. Јер Христос је и друге многе ствари другачије предао, а Апостоли и њихови наследници учинише да се те ствари врше другачије, не као да противурече Христу, - како би то могли! - него, пошто се вера шираше и растијаше, и они без икаквог страха раширивахуу тајне Христове, на славу и величање Његово. Тако, на пример, када се Христос имао крстити није се окренуо на запад нити се језиком одрекао сатане, нити је изговорио Символ вере, нити је имао потребе за молитвом крштавања, нити се крстио у крстионици, нити је миром помазан, нити се одмах по крштењу причестио Господњим телом и крвљу, а ми све то сада чинимо. Или опет, Христос није предао духовну службу тела и крви Господњег по црквама (тј. храмовима), него у горњој заједничкој соби и за општом трпезом, и то најпре јевши друга јела и легавши, а није био обучен ни у свештеничке одежде, нити је изговарао молитве нашег свештенодејства, са псалмима и химнама и песмама духовним, а ми и службе вршимо у храмовима, и пред духовни жртвеник, то јест пред свету трапезу, долазимо гладни, и пред њом стојимо обучени у архијерејску одежду, свакако не зато што негирамо све напред речено, него што желимо да чин службе учинимо лепшим и пречаснијим. Јер су Апостоли, и после њих истински Пастири и прави Учитељи црквени, сви руковођени Духом Божјим и имајући Његово просветљење, неке ствари укинули а неке су умножили, јер су за то добили благодат с више, тако да су све чинили на корист и све су богољубиво уредили и заповедили.

Али, ако пажљиво погледамо видећемо да хлеб који је Христос предао Ученицима Својим није био без квасца. Јер закон о Пасхи јеврејској овако говори: У четрнаести дан првога месеца једите с вечера бесквасне хлебове до дана двадесет првога увече; седам дана

да се не нађе квасца у домовима вашим (2 Мојс. 12, 17-18). Такав је дакле био закон. Али, Христос је пре четрнаестога дана, то јест у тринаести дан свршио законску Пасху и предао нам Тајну Вечеру, у који дан сви још јеђаху квасни хлеб. А ако неко рече: Ако је тада свршавао законску Пасху и јео бесквасни хлеб са горким зељем и Он и ученици Његови, откуда им тада бесквасни хлеб? Ми ћемо на то рећи: Отуда што је то требало тако припремити по заповести Спасовој или по предвиђању самога домаћина онога дома, јер и он беше верујући.

Даље, зашто ви не приносите на свештеној служби вино помешано са водом, него само вино без воде, и због тога само једну природу Христову најављујете? Док Свети Григорије Богослов вели да крв и вода, што истекоше из ребара Христова, једно јавља да је Христос човек, а друго да је изнад човека, тј. да је Бог. Зато, када неко приступа жртвенику и причешћује се крви Христове из чаше, нека сматра да уста своја ставља на сама ребра Христова и да из ребара Његових пије. А из ребара Христових није истекла само вода него и крв, на потврду Његових обадвеју природа, као што напред већ рекосмо. А да је и у оној чаши, из које је Христос дао Апостолима да пију, била помешана и вода са вином, о томе сведоче Јаков брат Божји и Еванђелист Марко У својим Литургијама, јер обојица говоре овако: Узе чашу и ули вино и воду и заблагодаривши благослови и даде им, говорећи: пијте од ње сви, ово је крв моја која се за вас и за многе пролила. Свакако да је Бог, као онај који не лаже и који све провиђа, онакву предао крв с водом Ученицима каква се је имала источити из ребра Његовога.

И још даље, када ви узимате Крст, ви га, било да је од какве материје, не поштујете пре него што га крстите као човека и прободете гвоздени ексер кроз сред њега и помажете га крвљу од жртве. Међутим, чинећи руком знак крста на челу, и при крштењу, и на свештеним службама, и у многим другим случајевима, ви на тај начин сматрате да себе освећујете. Али, о! људи Јерменски, зар вама не приличи рећи оне пророчке речи: Примите наук, да се не би некада прогневио Господ, и схватите своју заблуду и слепоћу (ср. Пс. 2, 12). Јер ако крст који се руком изображава освећује вас и оне на које га стављате, на пример на воду крштења, и на масло, и на миро,

и на лица верујућих људи, и на тајни хлеб и свештену чашу, и уопште на све на шта га стављате, како се онда и крст начињен од било какве материје сматра код вас нечистим и мрским и бива од вас освећиван крштавањем и пробадањем и крвљу? Јер као што пре распећа Христова на њему, крст беше оруђе смрти и као такав проклет, тако да знак његов беше гнусан и одвратан, тако после распињања Христа на њему он би освећен Владичанском крвљу и знак његов постаде освећење свима вернима. Најпре је, дакле, крст људе убијао, а сада убија демоне. Зато је и божански Григорије, просветитељ Велике Јерменије,[32] поставивши дрвене крстове по неким местима, заповедио да им се клањају и да им притичу као освећенима и освећујућима, и то онда док још не беше рукоположен за архијереја, нити их беше осветио неким крштењем или крвљу или неком другом ствари. Исто тако, питам вас како ви, правећи три дрвена крста и сједињујући их у једно, смете онда називати име Свете Тројице, не бојећи се правити слику Блажене Тројице, једине нестворене и неизмериве и неиспитљиве и зато незамисливе?

И опет вас питам: Ради чега постите ваш пост звани ардивурцијев? На то му Јермени као једним устима одговорише, и рекоше: Ми постимо такав пост због неког Сергија Јерменина, који у нашој земљи пострада. Одговоривши светитељ рече им: Ви који сте неправославни и заблудно верујете, како можете показати да је тај Сергије био православан и да је ради Христа пострадао? Јер ми видимо да нити неки Пророк, ни Апостол, ни Мученик, ни Преподобни, па ни сам свети Григорије Велике Јерменије није вам предао тај пост или празник. А они, притешњени тиме, рекоше да је то пост Ниневићана којима се некада Ниневићани постише и избавише се од оне страшне погибије (ср. Јона 3, 5-10). Светитељ им одмах одговори: Пошто вам нико од светих Апостола, нити неки од Сабора Светих Отаца није споменуо тај пост нити га предао, ко је онда тај што вам је заповедио да постите пост незнабожачки који је био на много времена пре очовечења Христова? Ако је нама забрањено да постимо јудејске постове, који су од Бога били заповеђени преко Мојсија, онда је то далеко, далеко више забрањено за постове неприличних многобожаца. Овако пак јавно изобличени,

Јермени опет одговорише да је то пост Адамов који је постио када је био изагнан из раја сладости. На то им блажени Иларион опет одговори: Мојсије, који написа све о постанку света и о свему у вези са Адамом, ништа не говори о том посту, и како ви можете рећи да је то био Адамов пост? А они, опет запавши у недоумицу, рекоше да је то пост Велике Јерменије, који постише Јермени кад су имали бити крштени од светог Григорија. Свети Иларион им опет брзо одговори: Није тако, него пошто сте били гоњени од бесова пре крштења вама је било заповеђено да постите шездесет дана, а после када вас хтеде крстити Григорије вам заповеди да се постите тридесет дана, као што стоји написано у јерменским књигама, али се ниједан од тих постова не назива арцивурцијев пост. Јермени се на то испунише великим стидом и беху у недоумици не знајући шта да одговоре, па се ипак немајући шта друго досетише и рекоше да је то био пост цара Константина Великог, који је он постио кад се имао крстити. А светитељ, са строгим лицем и смелом речју, одговори им: О, неразумни и спори срцем да поверујете истини! Испитајте списе да ако у њима нађете да нема никаквога у васељени царскога поста, нити га ико спомену у вези са Константином Великим, нити неки свети Сабор, нити ко од Светих Отаца чињаше спомен таквога поста. Ви, говорећи на тај начин сваки пут другачије, несагласно и противуречно, сами показасте да је тај ваш пост безакон и мрзак, и зато је недостојан сваког хришћанског слушања. Ја ћу вам пак, ако ви то и нећете, тачно рећи за тај ваш пост оно што и ви сами добро знате.

Наиме, неки Сергије, који беше учитељ јерменске јереси, имађаше пса којега баш тако зваше, то јест Арцивурције, и тај пас беше гласник овоме споменутоме Сергију, јер помаган демонским дејством пас иђаше напред и наговештаваше много пута долазак Сергијев у неко место. Када Сергије хтеде ићи у неки град или село или насеље, у којем живљаху ученици и заједничари његове пагубе, онда становници тога места, видећи овог споменутог пса, излажаху на један дан раније на нека поља у сусрет своме учитељу. Једнога дана, када пас би послан на такву своју прљаву службу, би појеђен од вукова. Сутрадан ујутро пође и Сергије тамо где беше послао свога пса, па када га нико тамо срете он се веома увреди и разљути, и када

дође код њих и сазнаде да није ни дошао к њима његов пас претеча, он одмах посла да га траже. Када пак тражитељи дознаше по костима да су.пса појели вукови, тада Сергије заповеди свим Јерменима да посте због смрти овога пса и да тугују и жале у одређене дане у години, због чега се тај пост и назва арцивурцијев пост. Зато и ви, држећи се те наредбе, постите тај пост, па стидећи се тога нећете да признате истину. Такав ваш пост нико од Пророка, ни од Апостола не предаде Саборној Цркви. Зато се пренте из дубоке прелести и заблуде која вас је захватила, одбаците слепоћу која вам је прионула за очи и приступите Саборној Цркви Православној, придружите се нама, да бисмо сви ми, саставивши Један хор, благочестиво одали хвалу Богу свих. Јер је велико безумље кад неко зна истину а неће да прије к њој.

Изобличивши их овим и оваквим речима и разобличивши са сваке стране њихову јерес, свети Иларион учини да јеретици остану без икакве смелости и куражи. Јер њих обузе такав стид и срам, да до краја остадоше неми као заливени. Када пак отидоше домовима својим, међу њима настадоше спорови и препирке на сваки дан, јер су једни хвалили говоре и речи преподобнога, а. други су бранили своју јерес. Ова пак јерес беше се до тада толико осилила да замало и кир Манојло, цар грчки,[33] не отпаде од наше благочестиве православне вере, да га својим догматским поукама и речима не укрепи и утврди овај блажени Иларион.

Али га светитељ од тог искушења избави, јер нечастиво јеретичко учење одагна далеко од срца његовог, а семе православља у њему удвостручи. Када то цар схвати и наслади се православним учењем светитељевим, којим себе чврсто огради, он се испуни неисказане радости и Богу узнесе благодарне песме, а Његовом верном архијерају указиваше сваку послушност и поштовање, шаљући му и различне дарове и остало што овоме потребоваше. А напред речени Јермени, стално спорећи и свађајући се о својој вери, као што рекосмо, најзад доБоше до познања своје заблуде и обмане, и веома изобличивши и попљувавши своју јерес, усрдно приступише светој Саборној Православној Цркви. Зато се с вером причестише светог тела и крви Господње и присаједининше се

изабраном стаду, тако да од тада би једно стадо иједан пастир (ср. Јн. 10, 16).

Видећи све ово што се тако добро зби, Божји архијерej се сав испуни радошћу и весељем духовним. Видећи то и благочестиви цар, и он би веома обрадован, и свима јављаше врлине и дела новога доброг пастира. Цар написа преподобноме и писмо у коме му вели да се стара да и сву богумилску јерес до краја очисти од стада хришћанскога, тако да сви они који се покоре догматима благочешћа, буду примљени и прибројани изабраном стаду, а они који се не покоре него остану у својој нечастивој и мрској јереси, да се негде далеко одагнају од православнога стада. Ови пак јеретици, када ово чуше, приступише и они Саборној Православној Цркви и удостојише се да приме божанско крштење, попљувавши до краја своју јерес. Тада се заиста могло видети како се православно мноштво верних још више умножава, а збор неправославних се тамом безбоштва помрачава и умањује.

Христов пак подражавалац Иларион, на ономе месту где се раније окупљаху ови напред споменути јеретици, који сада постадоше његова присна чеда, са својим монасима подиже ту дивну цркву у име славних и свехвалних Апостола, чија лепота многе задивљује и побуђује на славословље Бога. Сабравши у овој цркви, тј. манастиру мноштво монаха и предавши им отачка правила, он их тада остави, али им ипак често долажаше и свагда их упућиваше и поучаваше како да се држе монашких подвига.

Видећи све ово његова још жива мати, која свога супруга и сажитеља већ беше отпустила ка Господу, узношаше Богу за то честа благодарења. Затим и она још мало поживевши, отиде ка Господу, а божански је Иларион чесно испрати свим надгробним песмама и обичајима, и у гроб је положи. Сам пак он беше надаље као дрво засађено при изворима вода Духа, растући и преуспевајући по Богу у свим догматима благочешћа, учећи и саветујући све људе који му беху поверени да се сви држе благочестивих наука, и заповести и да беже и удаљују се од безбожних јереси. На тај начин се узнесе рог православних, а нечестивих до краја утрну. Сви они који од некадашњих вукова постадоше овце, изменивши себе добром променом, следоваху за

својим пастиром као незлобиви јагањци и у свему му се покораваху, док своју ранију заблуду изобличаваху и пљуваху а њене вође и начелнике изругиваху и проклињаху. Исто тако, и оне поклонике нечастиве и скверне богумилске јереси, које Божји архијерej виде да искрено примају семе благочешћа (тј. Православља), и њих он прибројн к православном стаду, а они пак које виде да остају непокорни, такви бише на разне начине истерани и протерани из благочестивог стада. Тако свети Илариoн украшаваше свој архијерејски престо, и тако своје напасаше стадо да оно не имаћаше никакве нечистоте или мрље (ср. Еф. 5, 27). Зато му и сви околни доношаху дарове, иштући и добијајући од њега благослов и сваку духовну корист. Тако исто и онај напред споменути монашки сабор, руковођен добро и упућиван добрим пастиром, растијаше и напредоваше на славу Божију.

А пошта прође од тада још доста времена, и свети прохођаше још многе и различите врлине, њему би дато да схвати и време свога одласка ка Господу. Сазвавши све оно монашко мноштво, он га с усрђем и љубављу поучи да пребивају у покорности и отачкој љубави и да у сваком послу и служби буду приљежни, чврсто се држећи преданог им правила и старајући се усрдно о свакој врлини. За старешину им пак постави Петра, мужа нарочитог и врлинског, кротког и целомудреног као нико друга, јер његове врлине беху познате свима који живљаху у околини, и јер он беше ученик код блаженог Илариона дуги низ година и у сваком му послу и служби дуго послужи. Утврдивши их тако и довољно поучивши, светитељ им свима даде мир свој, као и свему стаду своме, па затим усну блаженим сном у Господу.[34] Благочестиво пак његово стадо, окруживши са свих страна његове чесне мошти, топлим их сузама сви обливаху, и псалмима и химнама и песмама опеваху га, а и кадионицама са мирионим миомирима га кађаху, па га онда чесно и побожно у гроб погребоше. А говораху за њега и то да у младости својој пуних тридесет година није вина ни мало окусио.

Када потом прође неко време, неки од оних његових монаха који живљаху заједно, почеше пренебрегавати правило установљено од светога. Они се успротивише споменутом игуману Петру и заведоше неке раздоре и јереси. Када их игуман усрдно караше и

исправљаше, они остадоше непокорни и неумољиви. Тада се свети Иларион, који са неба виде њихово зло и безаконо стремљење, јави њима у сну и изобличи њихова безакона дела, изговоривши им многе речи негодовања и чак неке од њих својим жезлом немилостиво изудара, а неке и смрти предаде. Чувши и схвативши прави смисао овог виђења, споменути игуман Петар га обзнани јавно свима монасима у обитељи. Они пак који у сну бише од бијења изранављени, остадоше болесни дуго дана, а они које смрти предаде они заиста и остадоше мртви. Ово је све било зато да не би и други монаси примили њихов смртоносни јед и отров. Када то све видеше остали монаси оне обитељи, сви се страхом и трепетом испунише, тако да од тада неповређено држаху сав манастирски устав и правило. А када ово страшно чудо би посвуда обзнањено, тада сви унаоколо са још већом вером и усрђем долажаху ка светоме и топло се мољаху пред његовим честим моштима.

А Бог преко Свога угодника чињаше многа и различита знамења и чудеса, те зато многи са свих страна ка гробу његовом притицаху и различита исцељења добиваху. Пошто његов гроб чињаше таква многа и безбројна чудеса, би донета царска и црквена одлука да се његове чесне мошти изваде из гроба и да се у цркву положе. А оно пак што се том приликом догоди, то такође не треба да прећутимо заборавом. Јер када открише раку блаженога, тада, о! чуда, нађоше да из очију његових као из два извора тече свето и благоухано миро. Када то чудо виде оно мноштво његових ученика, ови се испунише неизрециве радости. А и сви околни крајеви, када то ушима својим чуше, са усрђем долажаху ка раци преподобнога и добијаху од њега различита исцељења.

Када потом, после много времена, грчко се царство умањи, а бугарско се царство веома увећа, тада се зацари благочестиви цар бугарски Калојован.[35] Он се тада храбро бораше, и заузев многе грчке земље, Тракију велим и Македонију, Тривалију и Далмацију, дознаде за чудеса и знамења која Бог чини преко светог Илариона. Распаливши се божанском жељом и желећи се насладити благодаћу овога светога, он са многим усрђем и почастима посла своје људе у Меглен да узму мошти преподобног Илариона и да их са кадионицама и благоуханим мирисима пренесу у његов славни

град Трново. Тада и патријарх са својим клиром изиђе на сусрет моштима светитељевим, пресрете их са многим свећама и кадионицима и чесно са многим сузама целива тело овог светог Христовог архијереја. Свете мошти преподобнога бише положене у чесни храм светих и славних Четрдесет Мученика Христових,[36] и лежећи тамо дароваху исцељења свима који им са вером и љубављу притицаху. Јер свети Иларион све љуби и свима себе даје: као да је жив свима беше на услузи: ни младића не одбија, нити се старца гнуша, него и старце као старце воли, и младиће као младиће грли, свима све даје да све какогод придобије.

Ходите зато да и ми принесемо нешто достојно раци моштију његових, а ТО је: свеноћно стајање, очи бодре, усрће добро, слух послушан. Подражавајмо овоме оцу, да и ми будемо слични оцу; узревнујмо житију његовом, да добијемо достојну награду. Јер њему ће то бити врло пријатно, ако будемо његови ревнитељи и пођемо по његовим стопама. Јер Бог се ничему другоме тако не радује, као када некога види да се о врлинама стара све до саме смрти. Зато и ми данас тим поводом саставимо хор, обгрлимо раку, запевајмо над гробом светога, рецимо са Давидом: Чесна је пред Господом смрт преподобнога (Пс. 115, 6). Чесна је заиста смрт светих и славна, и сваке је похвале достојна. Зато њих Бог и прослави не само за живота, него и после смрти их прославља славом неизрецивом. И не само да душе њихове упокојава у небеским светлостима, него и тела њихова на земљи прославља, и даје им благодат чудеса да све силе демонске и њихова дејства прогањају и верне од њих избављају.

Но, о! свето име и биће Иларионе, похвало и украсе архијереја, ти који имаш смелости пред Богом и са висине гледаш на нас, јер си се сада разрешио од огледала и загонетке и чисто гледаш Свету Тројицу, сачувај стадо твоје заштићено од свих замки противнога; огради нас благодаћу даном ти од Пастире-началника и Спаса Христа. Праћком твојих мудрих речи одагнај вукове нечестија и јереси; твојим благодатним ветром развеј нападе противника као плеву. Упути и руководи верну пуноћу Цркве Божје; састрадавај са тегобама нашим. Знаш колико је тешко бреме епископа и предстатеља црквеног, знаш опасност и одговорност архијерејства. Но ти добро знаш управљати и руководити нас, само ако хоћеш, ка

пристаништу Божије воље. Знаш све оно што си искусио, јер си све тегобе ради Цркве Христове поднео. Угушио си устанке јереси, противнике догмата побожности ти си мудрошћу и вештином духовном обратио на благочешће и Православље. Цркве си подигао Христу Богу нашем, заблуделе си обратио, бесомучне си исцелио, јеретичке си замке разорио. Подвигом си се добрим подвизавао, течење своје окончао си, и веру праву сачувао си. Због тога си и као умрли ипак жив, јер по смрти жив пребиваш, и твоје свете мошти изобилно изливају потоке многих и разноврсних исцељења. Ти и наш украшаваш престо и на ревност нас побуђујеш због многах подвига твојих. Јер се ниси делимично подвизавао, него свецело и до крви, јер си и без крви постао мученик. Зато се сада и настањујеш са анђелским хоровима, и ненаситно се наслађујеш оним што око не виде и ухо не чу и на срце човеку не дође, у самом Христу Господу нашем, Коме слава и држава, са Оцем и Светим Духом, сада и увек и кроза све векове. Амин.

ЖИТИЈЕ ПРЕПОДОБНОГ ОЦА НАШЕГ ФИЛОТЕЈА СВЕТОГОРЦА

ЗЕМАЉСКА постојбина блаженог Филотеја[37] бејаше град Хрисопољ у Македонији. Родитељи његови беху из града Елатије у Малој Азији. Али од зулума турског они прећоше у Хрисопољ. Отац Филотејев умре у Хрисопољу, и тако Филотеј и његов брат осташе сирочићи са мајком удовицом. Мајка им се много мучаше, да би их исхранила. У то време Турци су многу хришћанску децу отимали, и у ислам милом или силом преводили. То се догоди и са Филотејем и његовим братом. Од јадне мајке удовице Турци отеше Филотеја и његовог брата, и одведоше к амиру. Овај их баци у тамницу. Несрећна мајка горко плакаше за децом својом. У тој њеној огромној материнској тузи и патњи сва јој утеха беше нада у милост и заштиту Пресвете Богомајке. Њој се она усрдно и истрајно мољаше са много плача и суза, поверавајући Њој своју децу и себе, и преклињући је да јој децу спасе од сатанских замки и избави од

ропства агарјанског. Молећи се са вером, она би услишена: деца њена бише на чудесан начин спасена и изведена из тамнице:

Једне ноћи њима се у тамници јави Богомати, у виду њихове мајке, и рече: "Устаните, децо моја мила, и хајдете са мном". Деца скочише од радости; врата се тамничка сама отворише, и Богомати их изведе одатле и пренесе у један манастир, посвећен пречистом имену Њеном, у Неаполису Малоазијском. То би у време јутрења. Наложивши им да остану у том манастиру, Она им саветова да слушају игумана и братију; и напослетку им нареди да приме на себе ангелски лик монашки. Ја ћу, продужи тобожња мајка, после извесног времена доћи к вама: напредујте, децо, у подвизима духовног живота, и опростите! - При тим речима Она их благослови и постаде невидљива.

После јутрења, примајући благослов од игумана, деца му испричаше све што се догодило с њима, и игуману, по надахнућу одозго, би јасно да су деца спасена тамнице на чудесан начин. Прослављајући свемогућство Бога и милост Пресвете Богородице, игуман повери децу једноме од манастирских стараца, да их учи Светоме Писму и правилима монашког живота. Деца брзо показаше велики успех у духовном образовању, и сагласно тежњи срца њихова и захтеву духа њихова игуман их постриже у монаштво, и одреди им као дужност црквењаштво. Њихова беспрекорна послушност, њихов узоран живот и видљиво напредовање у свима врлинама монашким брзо скренуше на њих пажњу целе обитељи; старци се радоваху због њих и прослављаху Бога. Нарочито Теофил, при монашењу назван Филотеј, одликоваше се кротком послушношћу и дивном смиреношћу.

Међутим њихова мајка, немајући никакве вести о својој отетој и одведеној деци, одлучи да и сама остави свет и да се посвети подвизима монашког живота. Због тога она остави Елатију, и по тајном руководству Промисла отиде у исти град Неапољ Малоазијски, и тамо ступи у женски манастир. И убрзо она прими постриг од истог старца који и децу њену беше постригао, и даде јој на монашењу име Евдокија. Иако беху на тако малој раздаљини, мајка и деца нису знали једно за друго, и у тој неизвесности прође неко време.

Једне године о храмовном празнику у манастиру, у коме се подвизаваше преподобни Филотеј са братом својим, са осталим монахињама из женског манастира дође и Евдокија. По завршетку божанствене литургије, млађи син Евдокијин, при сусрету са братом црквењаком, случајно га гласно ослови његовим световним именом. Чувши име Теофил, Евдокија уздахну, материнско срце се узбуди, и она нехотично погледа у лица два брата. Загледавши се у њих, она их обојицу ослови по имену; а они, угледавши у старачком лицу црте своје незаборавне мајке, падоше јој у наручје, и слатко плакаху благосиљајући Господа што их је опет саставио. На мајчино питање, када су и на који начин ослобођени из ропства, синови одговорише: Ти то сама боље знаш; што нас питаш? Не избави ли нас ти из руку Турака и доведе овде? И не нареди ли нам ти да живимо у овој обитељи, обећавши нам да ћеш доћи?

Из сваког одговора, мајци би јасно да је њену децу тајанствено избавила Пресвета Богомајка. И она Јој узнесе благодарност на милостивој помоћи и чудесном спасењу њене деце. Овај дирљив састанак мајке са децом, и њихове сузе радоснице, привукоше сву братију. И када чуше чудесан догађај, они духовно ликоваху.

Од тога времена Евдокија се стаде још усрдније подвизавати у својој обитељи, с великом радошћу служећи Богу и славећи чудесну милост и посредовање Пресвете Богородице, која избави децу њену од Турака; и мирно отиде ка Господу. А и деца њена подвизаваху се беспрекорно у својој обитељи, остајући углед за братију.

Међутим враг, који увек завиди подвижничким успесима светих људи и ненавиди добро, видећи Филотеја на висини духовнога савршенства, и немајући сопствене силе да му нашкоди, изабра за оруђе свога војевања против њега једну монахињу. Та несрећна монахиња, - Бог зна из каких је побуда била ступила у женски манастир - имаћаше слободан приступ у манастир у коме се подвизаваше преподобни Филотеј, пошто јој игуман бејаше духовник. Она сусрећући преподобног Филотеја, запали се телесном похотом према њему. И стаде тражити згодну прилику да своју грешну намеру приведе у дело. Враг са своје стране брзо удеси такву прилику: и бестидна бедница откри своју страст целомудреном Филотеју. Он је усрдно саветова да се окане тога: да држи свете завете

ангелског звања монашког, и да се сећа страшног суда Божјег за нарушење тих завета. Али она не хте да прими његове савете. Напротив, видећи да је непоколебљив у целомудрености својој, као у старини Јосиф, она потом стаде још бестидније нападати Филотеја, као нова Египћанка. Спочетка Филотеј, надајући се да ће се ова несрећница поправити, скриваше од свију њену срамну наклоност према њему. Али доцније, видећи њено опасно стање и немајући поверења у своја сопствена осећања у војевању овакве врсте, он све то откри игуману. При томе још га је један разлог руководио да поступи тако; и то овај: да не би који други монах упао у кушалачке мреже женске страсти и упропастио свој подвижнички труд. Последица овога би то, што несрећницу отправише из манастира као изазивача саблазни.

Када братија сазнаде за целомудрије преподобнога Филотеја, дивљаху се чврстини његовој и слављаху га, као новога Јосифа, који се одупро заводничкој убитачној страсти. Но христочежњиви Филотеј, знајући какву опасност по човека представљају људске похвале и како су опасне последице тога, реши се да промени манастир. Игуман се дуго противљаше његовој намери; но најзад увидевши да је његова одлука неизменљива, даде му свој пристанак и благослов. Тада Филотеј, опростивши се са братијом, и праћен благословом и љубављу стараца, радосно крену у Свету Гору Атонску, као у тихо пристаниште.

Дошавши у Свету Гору, преподобни Филотеј ступи у братство Дионисијатског манастира, и то као почетник, и све врсте послушања прохођаше са савршеном готовошћу и усрђем, тако да се братија и настојатељ не могаху нарадовати ангелском живљењу његовом, благодарећи Бога што им је падарио таквога брата. И тако прође много времена. Но Филотеј, после дугогодишњих трудова у послушањима, осећајући велику потребу за безмолвијем, за усамљеничким молитвеним тиховањем, реши се да се повуче у неку од суседних пустиња. И да при остварењу те намере не би имао сметње од стране манастира, он се направи глувонем. Због тога њему допустише да ради што сматра да је најбоље за њега. Тада се он повуче из манастира у пустињу, удаљену шест стадија од манастира. И погрузи се у ненарушиву тишину пустиње; и

посветивши се искључиво молитвеним подвизима, он држаше строги пост; често по читаву недељу ништа окушао није, а ако је што и јео понекад, јео је само хлеб са водом.

При таким подвизима и строгом изнуравању тела, као и раније, преподобни Филотеј не мога избећи упорно насртање и искушења од стране завидљивог Сатане. Јер овај, не надајући се да преподобнога Филотеја увуче у своје паклене мреже обичним средствима свога лукавства, реши се да га отворено гурне са стене у провалију, и на тај начин учини крај његовим подвизима. Због тога Сатана узе на себе вид јаднога човека који је претрпео бродолом. Јавивши се на једној од суседних приморских стена, он тужно запомагаше и преклињаше преподобнога да сиђе и помогне њему кукавном. Не слутећи да је посреди вражја замка, преподобни дирнут несрећом тобожњег човека, спусти се к њему да види шта он хоће. И тек што се приближи к њему на окомити крај стене, Сатана га гурну у провалију. Али не успе у своме очекивању, јер Бог сачува слугу Свога потпуно неповређена.

Убрзо после тога на преподобнога нападоше Турци који су разбојниковали на мору. Угледавши их, ученици преподобнога, - било их је тројица -, од страха побегоше у шуму, а преподобни, потпуно спокојан и миран, остаде у келији, прекрсти се, и подигавши руке к небу мољаше Господа да спасе од разбојника и њега са ученицима као што је некада спасао Израиљ од руку Фараона. И тек што он заврши своју молитву, море се разигра, и Турци видећи да им се лађе могу разбити о обалске стене, ударише натраг и нестаде их.

Поново спасен на тако чудесан начин од опасности, преподобни Филотеј се још усрдније стаде подвизавати са ученицима својим, и тако угоди Богу својим строгим животом, да се напослетку удостоји дара прозорљивости. Једном у Ватопеду о празнику, за време литургије на Великом Входу угледа свети Филотеј гаврана где кружи над главом једног од служашчих јеромонаха. Из тога он изведе закључак, да несрећни служитељ олтара недостојно врши своје божанствено служење. Преподобни кротко упозори јеромонаха на изузетну важност јерејског служења, и најзад га убеди да остави свештенодејство, што овај и учини са смиреношћу.

Стално се пењући лествицом подвижништва ка савршенству духовног живота, блажени Филотеј достиже дубоку старост и мирно се упокоји у 84. години живота. А када наста час праведничке смрти, преподобни строго забрани својим ученицима да сахрањују његово тело, и нареди им да га с бешчешћем баце у шуму, да га разнесу и поједу звери и птице. Ученици дословно поступише тако после смрти његове. Међутим Бог који прославља светитеље Своје и узвишује смирене, не допусти да његове мошти остану незнане и понижене. Један старац, ловећи рибу, остаде да преноћи на мору. Но пред зору он одједном угледа необичну светлост у шуми. Сматрајући да је то обична светлост од наложене ватре, он пође тамо да се огреје. Но како се он изненади када место ватре нађе лобању на сувим коСтима, и из ње излази чудесна светлост и сијањем својим обасјава суседна места. Поражен чудом од испрва задрхта и хтеде да се удаљи одатле, али се потом охрабри, паде пред смртним остацима непознатог угодника Божјег, тако дивно прослављеног Богом после смрти, па их онда узе и однесе у своју келију с тим, да тако скупоцено благо сакрије код себе. Међутим то не би по вољи Богу. Јер наредне ноћи старац виде у сну преподобног Филотеја, који му с претњом нареди да сместа преда главу ученицима његовим. То старац одмах уради, испричавши ученицима о чуду које виде. Ученици примише главу свога светог учитеља као божански дар, као залог старчевих молитава и благослова с неба, и прослављајући Бога који тако прославља себе у светима Својим, мољаху од Бога помоћ да достојно ходе стопама дивнога старца.

Преподобни Филотеј престави се 21. октобра, и сада, наслађујући се бескрајним блаженством у светлости светих, неуђутно славослови Свету Тројицу, којој и од нас приличи слава и поклоњење вавек. Амин.

СПОМЕН СВЕТИХ НОВОМУЧЕНИКА И ИСПОВЕДНИКА ВИСАРИОНА САРАЈА, СОФРОНИЈА и ОПРЕА, пострадалих у Румунији

ПРЕПОДОБНИ исповедник и мученик Христов Висарион Сарај рођен је 1714. године у месту Мајдан у Босни, од родитеља Максима и Марије. Крштено му је име било Никола. Још од детињства беше побожан и наклоњен повученом и молитвеном животу. У својој осамнаестој години отишао је У Свету Земљу да посети Света Места. Тамо се у манастиру Светог Саве Освећеног замонашио и добио монашко име Висарион. По повратку из Свете Земље, посетио је манастире Свете Горе. По повратку пак у своју отаџбину, ступио је у манастир Пакру у Славонији, где је као ђакон служио седам година. Ту је био рукоположен и у чин свештеника. Овде се преподобни Висарион прочуо по народу по свом побожном и светом животу, а такође и по томе што је дивно и слаткоречиво проповедао реч Божју.[38] Покренут љубављу према оним местима где је живео и проповедао Господ његов, преподобни је затим још једном посетио Света Места, па се вратио међу свој православни народ да сведочи и проповеда Христа Распетога и Васкрслог.

У то време православни народ на Балкану, особито на територији Аустроугарске монархије, страдао је веома од римокатоличке унијатске пропаганде. Јер су Латини настојали милом и силом да принуде православне да се одрекну своје отачке вере и да уместо послушности Христу, Апостолима и Светим Оцима, подчине се Римском папи. Овај притисак на православне особито је чињен у вре.ме Марије Терезије (1741-1780 г.), и то нарочито у Банату, Ердељу и Трансилванији (у Румунији). Пре тога, у овим крајевима вршена је над православнима калвинистичка (протестантска) пропаганда и насиље, но православни Срби и Румуни остали су непоколебљиви и нису одустали од своје свете вере.

Српски патријарх Арсеније IV Јовановић (1726-1748. г.), видећи проповедничку и исповедничку у вери способност светог Висариона, пошаље га (после године 1742.) у Банат и Трансилванију да тамо својим проповедима и светлим примером подржи православне у одупирању унијатском насиљу. Јер неки православни хришћани, под разноврсним притисцима црквених и државних власти римокатоличких, били су почели да подлежу утицају и прелазе у злогласну унију. Преподобни Висарион је схватио овај посао као од

Бога поверену му мисију и са апостолском ревношћу је штитио православну веру и народ у Ердељу и Трансилванији. Путовао је из места у место, из села у село, и свуда проповедима подржавао православни живаљ да остану верни вери отаца својих. Народ је његове проповеди осећао као силне и спасоносне, испуњене благодаћу Божјом, а њега као посланика дошавшег од Бога. Зато је у многим местима био дочекиван са великим народним литијама, са упаљеним свећама, кадионицама и црквеним звонима.

Но завидљивац ђаво, непријатељ спасења људског и противник вере православне, убрзо је преко својих слугу, римокатоличких власти у Ердељу, учинио да светог Висариона хазбурговци ухвате и затворе у тамницу. Преподобни би затворен најпре у град Сибин (око 1744. г.), где би не мало мучен, а затим прође и кроз тамнице у Деви, Темишвару и Раабу, па напослетку би бачен у стравичну тамницу Куфштајн у Тиролским планинама (у Аустрији). Изнурен разним патњама и мукама за Христа и за Православље, преподобни у овој тамници и умре, предавши мирно исповедничку душу своју у руке Господа свога. Његово свето име и исповедништво било је поштовано од православног народа још за живота, а по мученичкој кончини његовој за Православље., сви га сматраху за светитеља. Због тога је Румунски Свети Синод унео преподобног Висариона у календар својих Светитеља (28. фебруара 1950. г.), а тако исто и Свети Архијерејски Сабор Српске Православне Цркве (14. јуна 1962. г.). Преподобни пак исповедник Софроније родио се у селу Чоара, близу Албе у Румунији, и звао се Стан. Прешавши из Ердеља у Влашку замонаши се са именом Софроније, па се опет врати у свој крај и основа мали скит (око 1756. г.), у коме је многобројне православне посетиоце поучавао и укрепљивао да остану верни својој православној вери и нипошто не подлегну тадашњој силној унијатској пропаганди. Римокатолици су му због тога порушили скит и натерали га да напусти то место. Затим су га девет пута затварали и прогањали, но благодат Божја га је штитила. Он је тада ишао по народу и проповедао верност отачким предањима, држао саборе са народом и свештеницима, од којих сабора најчувенији је био онај из 1761. године у Алба Јулији. На том сабору су православни тражили од бечког двора да им не спречава да имају

своје православне епископе, што су на крају и добили. После тога је преподобни Софронијe отишао преко Карпата у манастир Арђеш, где се затим у миру и преставио у Господу.

Свети пак мученик Опреа Миклауш рођен је у Салистеа код Сибина. Био је сељак, земљорадник и чобанин, али по животу и вери заиста праведник. Имао је жену и децу. Видећи прогоне православних у Ердељу, који су због тога бежали преко Карпата у Влашку, док су они који су ту остајали трпели велике намете у порезама и разна друга насиља, Опреа се подигне у одбрану православне вере и Цркве своје. Ишао је по народу и крепио верне у Православљу, па је се чак и код власти заузимао за многе злостављане православне сиромахе. Године пак 1748. ишао је са једним верником чак и у Беч да тражи тамо верске слободе за православне У Ердељу. Због тога је био од римокатолика затваран, а онда и осуђен на доживотну робију у тамници Куфштајн у Тиролским планинама. Ту је и завршио свој мученички живот, добивши од Христа венац мучeништва.

Молитвама ова три света нова исповедника и мученика за Православље, нека Господ укрепи и спасе све нас православне. Амин.

СТРАДАЊЕ СВЕТОГ НОВОМУЧЕНИКА ЈОВАНА МОНЕМВАСИЈСКОГ

НОВОМУЧЕНИК Јован беше са Пелопонеза из села Гераки, из предела Монемвасијског, син свештеника. Као свештенички син он добро изучи свете књиге. Када Јовану би петнаест година, Арбанаси учинише најезду на Пелопонез, 1770. године, опљачкаше тамошње хришћане, од којих многе побише; а убише и Јовановог оца свештеника. Јована пак и његову мајку Арбанаси одведоше као робље.

У граду Лариси их продадоше као робље, па онда препродадоше. Затим одатле бише продани једном Солунском Турчину. Овај пошто не имађаше деце много заволе Јована, као и

његова жена. И стадоше наговарати Јована да се одрекне хришћанске вере и прими његову муслиманску. При томе некад употребљаваху милоште, ласке, обећавајући разне благодети и положаје, а понекад га заплашиваху и мучаху. Но Јован остаде чврст и непоколебљив у својој хришћанској вери, а све обећаване благодети и положаје не сматраше низашта.

Једнога дана Јованов газда стави Јована на тешке муке, приморавајући га да се одрекне своје вере. А кад у томе не успе, он са исуканом сабљом потера Јована испред себе и одведе у двориште џамије, где се слегоше многи Агарјани. И сви они присиљаваху Јована да се потурчи, кидишући на њега сабљама, ритајући га ногама, стављајући му пиштољ на груди. Али им ове то беше узалуд, јер то ни најмање не уплаши храброг Јована, и он неустрашиво говораше Турцима: Никада се потурчити пећу! Хришћанин сам, и хришћанин хоћу да умрем.

Жена пак Јовановог господара, са својим другама Туркињама, чињаше чини и мађије блаженоме Јовану, еда би га залудила и срце му запалила похотом према жени, и помоћу тога га потурчила. Али благи Господ Христос благодаћу Својом сачува од свега тога Свога младог исповедника и мученика.

Када наступи Госпојински петнаестодневни пост, христољубиви Јован не хте нипошто да мрси и наруши свети пост. Зато га господар његов узе и затвори у подрум, где је држана стока. И у току свих тих петнаест дана он га је некад вешао и сламу испод њега палио и димом га гушио, некад га сабљом по целом телу тукао, приморавајући га да једе мрсна јела. И тако је поступао с њим свих тих петнаест дана и петнаест ноћи. Али храбри борац Христов не хте да окуси од мрсних јела и тиме наруши божански закон о посту, него призиваше у помоћ Пресвету Владичицу Богородицу, у част које се и држи овај пост, и више вољаше да умре него да наруши свети пост. А његов господар, видећи да га не може натерати да наруши пост, не даде му ништа да једе. Мајка пак Јованова посматраше изблиза све то, и видећи сина свог страховито измученог и изнуреног од батина и од вешања и од поста и од других злопаћења, мољаше га да једе мрсно, и говораше му: Сине мој, једи од ових јела, да не би умро. А Бог и Пресвета Богомајка

опростиће ти, јер ти то нећеш учинити по својој вољи него по нужди. Сажали се и на мене, сироту мајку твоју, и немој умрети кад ти време није и мене оставити неутешну у овом ропству и туђини. Јер када поред себе имам тебе жива, мени изгледа као да се не налазим у ропству. - Мученик пак, соколећи мајку своју, рече јој: Зашто тако радиш, мајко моја? Зашто се не угледаш на патријарха Авраама, који беше готов да из љубави према Творцу принесе на жртву свога сина јединца? А ти само кукаш и сузе рониш због мене. Ја сам свештенички син, и треба да извршујем законе и обичаје свете Цркве наше боље него други световњаци. Јер ако не извршујемо оно што је мало, како ћемо моћи извршити оно што је велико?

Најзад, када господар Јованов увиде да не може Јована наговорити, нити да напусти веру у Христа, нити да га омрси у време поста, он се страховито разгњеви, па потеже нож и зари га Јовану у срце. И тако после два дана славни јунак Христов сконча и прими венац мучeништва.[39] Умирући, свети мученик завешта мајци, да му тело однесе у постојбину, када се буде вратила тамо. И мајка учини по завештању светог сина: и сада се чесне мошти његове налазе у постојбини његовој, у селу његовом, на помоћ и спасење вернима, и на опомену оним хришћанима који не држе свете постове Цркве Христа Бога нашег, коме слава и сила кроза све векове. Амин.

СПОМЕН СВЕТИХ МУЧЕНИКА АНДРЕЈА, СТЕФАНА, ПАВЛА и ПЕТРА

ОВИ свети мученици пострадаше за Господа Христа мачем посечени.

СПОМЕН СВЕТОГ ПРЕПОДОБНОМУЧЕНИКА ЗАХАРИЈЕ

ОВАЈ свети преподобномученик бачен у море, и тако пострада за Христа.

СПОМЕН СВЕТИХ МУЧЕНИКА ТЕОДОТИЈЕ и СОКРАТА ПРЕЗВИТЕРА

СВЕТА Теодотија живљаше у време цара Александра Севера; ћерка високородних родитеља, из једног места на обали Црнога Мора. Она се повуче у једну испосницу, и тамо се подвизаваше у молитвеном тиховању. Касније њу као хришћанку кнез Кападокијски приморава да принесе жртву идолима; она то одби, изјављујући одважно да она верује у Христа, јединог истинитог Бога. Зато је обесише и бише, па у усијану пећ бацише. Али чувана благодаћу Христовом, она остаде неповређена. Затим је одведоше у Анкиру, где живљаше презвитер Сократ. О једном незнабожачком празнику, када свечано прослављаху идоле, божанствени Сократ се испуни божанском ревношћу, па оде и обори жртвеник и жртву што беше на њему. Због тога му одмах одсекоше главу, и блажени доби венац мучеништва. А када свету Теодотију приморавају да принесе жртву идолима, и она то одлучно одби, они је мачем посекоше, и она од Господа прими венац мученички.

СПОМЕН СВЕТОГ ПРЕПОДОБНОМУЧЕНИКА ЕВКРАТА

ПРЕПОДОБНОМУЧЕНИК Евкрат пострада за Господа Христа мачем посечен.

СПОМЕН СВЕТОГ МУЧЕНИКА АЗИСА

ОВАЈ свети јунак Христов пострада за Господа спаљен у огњу.

СПОМЕН ПРЕПОДОБНОГ ОЦА НАШЕГ ВАРУХА

ПРЕСТАВИО се у миру.

СПОМЕН ПРЕПОДОБНИХ ОТАЦА НАШИХ ТЕОФИЛА и ЈАКОВА ОМУЧСКИХ

С ПОЧЕТКА се подвизавали на острву Коневци; затим основали манастир Успенски на реци Омучи, у којој се обојица и упокојили око 1412. године. Свете мошти њихове покоје се у цркви њиховог манастира.

СПОМЕН ПРЕНОСА МОШТИЈУ ПРЕПОДОБНОГ ХРИСТОДУЛА ПАТМОСКОГ

ОВОГА дана врши се спомен преноса његових чесних моштију из Еврипа са острва Евије у његов манастир на острво Патмос (у 11. веку). О њему пак опширније видети под 16. мартом.

НАПОМЕНЕ:

1. Древни хришћани су у молитви падали на земљу, простирући се ничице у облику крста.
2. Очигледно овде ђаво циља на оно што је свети Иларион говорио називајући своје тело магарцем.

3. То је почело после 22 године пустињских подвига његових, и то од 328. године.
4. Град у Јужној Палестини, на путу између Јерусалима и Газе. У садашње време ту је једно село, а у близини његовој леже развалине древнога града.
5. Незнабошци су сматрали Марнаса богом града Газе и господарем киша; у време суше прављене су свечане литије. Храм Марнасов у Гази порушен је тек 401. године.
6. Ср. Јов. 9, 6.
7. Аила - град на крајњем југу Палестине, у заливу Црвенога Мора.
8. Види: 4 Цар. 5, 20-27.
9. Мемфис - древна моћна престоница Египта, на Нилу. Од сјајне престонице древнога Египта данас постоје само бедни остаци рушевина покрај села Метрасана и Моганана.
10. Ескулап или Асклипије - грчкоримски бог лекарске науке и исцељивања од свих недуга Обожавање овога бога прешло касније и у Египат.
11. Кадис или Кадес - пустиња на југу Палестине.
12. Елуса, сада Ел-Калуса: град на југу Палестине, северно од пустиње Кадис, близу Арабијске границе на југозападу од Мртвога Мора.
13. Афродита - грчка богиња љубави и лепоте. Празници у њену част, праћени су били крајњом разузданошћу и развратом.
14. Епарх - градоначелник; управник града, области.
15. Ветилија или Ветулија - град у Палестини, на југу од Газе.
16. Пилусија или Пелуза, као и даље споменути: Лихнос, Таваст, Вавилон (Египатски; сада део Каира), Афродитопољ и Брухија - јесу градови и местанца у северном Египту.
17. Драгонтије - епископ Ермопољски, у Египту, ученик преп. Памва.
18. Филон - епископ Киринејски; Киринеја - област горње Либије, на западу од Египта.
19. То је било 359. године.
20. Оасим, или Велика Либијска Оаза - на југу од пустиње Тиваиде; древна грчка колонија, служила и као место прогонства. Тако, тамо је био прогнан јеретик Несторије.

21. Паретон - приморски град северног Египта.
22. Пелопонез - јужни део Грчке.
23. Епидавр - град на обали Јадранског Мора; разрушен у шестом веку. Сада - Дубровник.
24. Око септембра 365. године.
25. Паф - приморски град на Кипру. У њему проповедао Еванђеље свети апостол Павле (Д. А 13, 4-13).
26. Свети Иларион се упокојио 21. октобра 371. или 372. године.
27. Свети Иларион Мегленски био је Словен и живео је и подвизавао се у првој половини 12. века (упокојио се 1164. године), у време грчких царева Јована и Манојла Комнена (1118-1143 -1180. г.). Постојало је више краћих пролошких Житија његових (сачувано је једно на чистом старосрпском језику), која је Бугарски патријарх Јевтимије у 14. веку сакупио и према њима и осталим подацима написао ово опширније Житије (текст у оригиналу објавио Б. Даничић у "Старинама" у Загребу 1869, I, стр. 66-86) Блажени патријарх Трновски Јевтимије (1375-1418. г.) недавно је унет у календар светитеља Бугарске Цркве.
28. Спомен Св. Теодосија Великог празнује се II. Јануара.
29. Ово рукоположење Св. Илариона за епископа Мегленског би 1134. године.
30. Јеретици Манихејци и Богумили одбацивали су цело Свето Писмо Старога Завета, као тобоже дело ђавоље. Богумили пак су признавали само Еванђеље и Апостол, али су их тумачили према своме јеретичком схватању. Тако су порицали еванђелско откривење о истинском рођењу Христовом по телу од Богородице, него су говорили да је Марија уствари "небески Јерусалим" из Којег је Син Божји сишао на земљу, али је само привидно био у телу, јер се није истински оваплотио, него је имао само неко "небеско тело", тј. привидно је изгледао да је у људском телу.
31. Св. Четврти Васељенски Сабор одржан је 451. године у Халкидону, на коме је осуђена монофизитска јерес Евтихија и Диоскора, тј. јерес која је учила да Христос има само Једну природу (божанску), те да није истинити човек. Ово учење је прихватила и Јерменска Црква, нарочито после католикоса

Јована Мантакунија (478-490. г.), и тиме се отцепила од Православне Цркве. Јермени су касније усвојили и јеретичко учење Јулијана Аликарнаског (у 6. веку) по коме је Христос узео на Себе једно непропадљиво и нестрадално тело, због чега је јерес и названа "афтартодокетска". Јерменија се иначе налази у дубини Мале Азије, између горњег тога реке Еуфрата и планине Кавказа.

32. Св. Григорије, просветитељ Велике Јерменије (из 3. и 4. века) слави се 30. септембра.
33. Византијски цар Манојло I Комнен (1143-1180. г.) заиста је настојао да придобиЈе Јермене да се присаједине Православној Цркви и зато је био са њима успоставио неке везе и водио преговоре.
34. Свети Иларион Мегленски упокојио се 1164. године у граду Меглену.
35. Бугарски цар Калојан владао у другом Бугарском обновљеном царству од 1197. до 1207. године.
36. Овај пренос моштију Св. Илариона из Меглена у Трново би 1204. или 1206. године. Касније су његове свете мошти пренете у Цариград.
37. Световно име Филотејево, које доби на светом крштењу, беше Теофил. Живео и подвизавао се у 14. и 15. веку.
38. Постоји својеручни потпис Св. Висариона Сараја из 1736. године на једној књизи за патријарха Арсенија IV Јовановића.
39. Пострадао 21. октобра 1773. године.

22. ОКТОБАР

ЖИТИЈЕ СВЕТОГ РАВНОАПОСТОЛНОГ АВЕРКИЈА, епископа Јерапољског

ЗА царовања Марка Аврелија,[1] сина Антонинова, у граду Јерапољу,[2] у коме имађаше мало хришћана а огромно мноштво незнабожаца, свети Аверкије беше епископ. У време једног великог празника у част идола, сви сакупљени незнабошци у храму свом весељаху се и клањаху бездахним боговима својим, идолима, приносећи им жртве. Свети Аверкије, видевши то, уздахну и заплака што људи ослепљени безумљем, оставивши Бога, клањају се ђаволима, и не марећи за Створитеља почитују дело руку људских. Затворивши се у своме дому епископ се мољаше, говорећи: Боже векова и Господе милости, Ти си створио васељену и одржаваш је; Ти си послао Јединородног Сина Свог на земљу да се оваплоти ради човека; Ти сада погледај с неба на сав свет; погледај и на сшај град, у коме си ме поставио за пастира разумних оваца Својих; погледај на помрачене у њему људе: они поштовање које приличи Теби, одају поганим демонима и делу руку својих; Господе, ове заблуделе људе избави од погибли, приведи их из таме к светлости Твојој, приброј их избраноме стаду Твоме!

После ове усрдне молитве светитељ заспа, пошто већ беше пана ноћ; и у сну њему предстаде младић неисказане лепоте, који дајући му у руке жезал говораше: Аверкије, иди сада у име моје и овим жезлом полупај начелнике заблуде! - Пренувши се од сна Аверкије разумеде да му се у виђењу јавио сам Господ, јер осети у срцу свом неисказану радост. И испунивши се ревности он одмах устаде, па узевши велику мотку, на коју наиђе, он те исте ноћи у три сата по мраку похита ка Аполоновом храму, у коме се јуче бучно празновало и много жртава принело. У томе храму беше много великих, скупоцених и вео ма украшених идола. Стигавши пред храм, Аверкије нађе врата закључана. Он удари у њих, и она се тог тренутка отворише. Ушавши у храм, свети епископ стаде најпре ударати идола Аполоновог, а затим и остале. И све их полупа и разби у ситне делиће. А глуви и неми идоли, безгласни и бездахни и немоћни, не могаху се заштитити када их светитељ разбијаше. Само се чула лупа од удараца и тресак од стропоштовања идола на земљу.

Жреци идолски који живљаху близу храма, пробудише се од велике лупњаве у храму, и не могаху да схвате шта је то. И потрчавши у храм, они угледаше идоле богова својих где полупани

леже на земљи, и светог Аверкија како парчад идола гази ногама и разбија их жезлом. И уплашише се жреци. А свети Аверкије, обративши се њима, рече са гњевом: Идите к начелницима града и к свему народу, и кажите, да су се богови ваши на јучерашњи празник силно напили, па се ноћу побили међу собом, и тако попадали на земљу и разбили се. - Рекавши то, светитељ оде дому свом, као снажан јунак који победи непријатеље, што идоли заиста и беху, пошто многе душе људске одвукоше у погибао.

Жреци идолски одмах се упутише градским начелницима, и обавестише их о свему што учини Аверкије. А када се раздани, та се вест зачас рашири по целоме граду, и стекоше се у храм сви, и мали и велики, и прост народ и начелници. И кад угледаше идоле богова својих поразбијане на ситну парчад и разбацане по земљи, запрепастише се. Па испунивши се велике јарости, стадоше сви викати: Смрт Аверкију! - Неки додаваху томе: Пошаљимо га цару, нека тамо добије муке које је заслужио злочином својим! - А неки предлагаху: Хајдмо да му кућу запалимо, и њега са кућом! - Међутим начелници говораху народу: Не усуђујте се запалити кућу Аверкијеву; јер ми се бојимо да пожар не захвати сав град, ако ви запалите Аверкијеву кућу. Боље је да ухватимо Аверкија, па или да му сами судимо по закону, или да га пошаљемо на виши суд.

Док је узрујани народ тако грајао и већ хтео да нападне на Аверкијев дом, неки епископови суседи отрчаше к Аверкију у његов дом; они затекоше светог епископа где поучава сабране око њега верне, и испричаше што чуше у народу, који хоће да навали на његов дом и да њега ухвати као злочинца. - Чувши то, верни се уплашише, и молише светог пастира свог да се склони из свога дома и прикрије за кратко време, док се не стиша народ. Светитељ пак, ни најмање се не бојећи, одговори: Господ је заповедио Својим ученицима да они смело без икаквог страха проповедају свима народима реч спасења. Па зар ја да се бојим оних што су устали на мене и траже душу моју због моје ревности за Бога мог? Ако се и сакријем од руку људских, како ћу се сакрити од руке Божије? И које ме то место може сакрити од њега? Браћо, заиста не доликује нама да се бојимо и да се кријемо, када нам је Господ помоћник и чувар

живота нашег. Страдати за Њега јесте благо, а умрети за Њега слађе је од сваког срећног живота.

Рекавши то, свети епископ изађе из свога дома и упути се ка средишту града, а за њим иђаху верни. Дошавши тамо где се обично скупљао народ, и севши на повисоко место, он стаде учити људе које тамо затече, да познаду истинитога Бога, да схвате прелест демонску и лажност богова својих, да одбаце идолопоклонство, а да верно служе Јединоме Богу, Творцу свега света, који живи на небу. Тада неки од незнабожаца отидоше к начелницима градским и к народу, сабраном код Аполоновог храма, и разјареном због поразбијаних идола, и обавеетише их да Аверкије усред града учи људе Христовој вери. Чувши то, сви се још више разјарише против Аверкија, што он не само идоле њихове полупа него се, ето, дрзнуо да и веру своју хришћанску јавно проповеда. У таком бесу они појурише ка месту где се светитељ налазио, да га на месту убију. Међу тим народом беху и три одавно ђавоимана младића. А кад се народ стаде приближавати к светитељу, ова три младића по дејству ђавола што беху у њима добише наступ, и стравично запомажући све страховито уплашише. Раздравши на себи хаљине своје, они стадоше зубима својим кидати своје сопствено тело и гристи руке своје. Затим павши на земљу, они се ваљаху, и пену бацаху, и често ужасне крике пуштаху, запомажући: Аверкије, заклињемо те јединим истинитим Богом, кога ти проповедаш, не мучи нас пре времена.

Ужаснути овако страшним призором људи стадоше, и посматрајући потресно мучење она три младића и слушајући њихове стравичне урлике и крикове, они претрнуше од страха. И заборавивши ради чега су дошли, они стишани у недоумици чекаху шта ће бити, и шта ће са тим младићима учинити Аверкије, кога ђаволи моле да их не мучи. А свети Аверкије стаде се молити, говорећи: Оче возљубљеног Сина Свог Исуса, Ти нам отпушташ грехе па макар их било безброј, и дајеш нам све корисно што од Тебе иштемо, - Тебе сада призивам и молим: одагнај ђавољу напаст од ових младића, да би и они одсада ишли путем заповести Твојих, следујући светој вољи Твојој, и да преко чуда које учиниш на њима,

многи поверују у Тебе, Јединог свемоћног Бога, и приљубе се уз Тебе, и познаду да нема другога осим Тебе.

Помоливши се тако Богу, светитељ се обрати к мученим ђавоиманим младићима, и ударајући их овлаш по глави жезлом, који држаше у руци, рече: У име Христа мога наређујем вам, ђаволи, изиђите из младића, не повредивши их ни најмање. - Тада ђаволи, повикавиш ужасним гласом, изиђоше из младића који лежаху на земљи као мртви. А свети Аверкије, узевши свакога од њих за руку, подиже са земље. И они тог часа постадоше здрави и паметни, и припавши к светитељу, целиваху чесне ноге његове.

Када то народ виде, нестаде јарости у њега, и он повика: Једини истинити Бог јесте Бог кога Аверкије проповеда! - Затим стадоше распитивати светитеља: Реци нам, човече Божји, да ли ће нас примити Бог твој, ако Му приступимо? Да ли ће нам опростити безбројне грехе наше, ако се обратимо к Њему? Научи нас како да верујемо у Њега. - А свети Аверкије, отворивши уста своја, стаде их учити познању Бога, и продужи реч своју до три сата после подне. Онда нареди да донесу к њему све болеснике; и он их исцели призивајући име Исуса Христа и мећући руке своје на њих. Чувши његово учење и видевши чудеса, сви људи повероваше у Господа Исуса Христа, и молише светог Аверкија да их крсти. Но пошто већ беше вече, светитељ одложи њихово крштење за сутрадан, наредивши свима да се припреме за свето крштење. А када се сутрадан народ опет сабра к њему, он их све одведе к цркви, и поново их доста поучи. Затим сатворивши уобичајене молитве, он крсти тога дана пет стотина људи. И у току немного дана не само Јерапољ него и суседне градове и села он приведе вери и крштењем их присаједини Богу. И разнесе се слава његова свуда. И многи болесници из разних и далеких страна долажаху к њему и добијаху двоструко исцељење: исцељење тела и исцељење душе.

Једна угледна жена по имену Фриела, мајка Евксенијана Поплијана, намесника царског на Истоку, бејаше слепа. Но чувши за светог Аверкија да исцељује многе и разне болести, она нареди те је одведоше к светом Аверкију. Затекавши светитеља где учи народ, она паде к ногама његовим, молећи га да јој отвори ослепеле очи њене. А светитељ, бринући се најпре о просвећењу душевних очију

њених, упита је да ли верује у Христа Исуса који отвори очи слепоме од рођења. И када Фриела обећа да ће поверовати, и сузама заливаше ноге светитељу, светитељ, помоливши се Богу, дотаче се очију њених и рече: Светлости истинита, Исусе Христе, дођи и отвори очи слушкиње Твоје! - И тог часа Фриела прогледа, и би крштена од светитеља. Крстивши се, она даде светитељу пола имања свога да разда сиротињи. И добивши потребне поуке од светог епископа, она се врати дому своме. А син њен Евксенијан Поплион, царски намесник, видевши матер своју да је прогледала и сазнавши да јој свети Аверкије молитвама својим отвори очи, зажеле да га види и да му заблагодари за исцељење своје мајке. А светитељ и Евксенијана научи вери и обрати га Христу.

После тога три друге жене, које такође беху ослепиле, приступише к светитељу и поклонивши му се рекоше: И ми верујемо у Христа Исуса кога ти проповедаш; стога те молимо, отвори и нама очи, као што си отворио Фриели. - Светитељ им одговори: Ако стварно верујете у истинитога Бога, као што тврдите, онда ћете угледати светлост Његову. - Рекавши то, светитељ подиже очи своје к небу и стаде се молити. Док се светитељ мољаше, сиђе с неба зрак неисказане светлости, који превазилажаше сијање сунца, и обасја сво место где свети Аверкије стајаше и мољаше се. И сви присутни падоше на земљу, не могући гледати ту неисказану светлост, само три слепе жене стајаху непомично. А кад се та светлост дотаче очију тих слепих жана, оне одмах прогледаше, и блистање небеске светлости престаде. Светитељ упита прогледале: Шта угледасте најпре, када вам се отворише очи? - Прва рече: Ја видех Старога[3] данима који се дотаче мојих очију. - Друга рече: Ја видех прекрасног Младића који се дотаче мојих очију. - А трећа рече: Ја видех мало пресветло Дете које се дотаче мојих очију. - Чувши то, светитељ и сви што беху прославише Бога, Једнога у Тројици, који твори дивна и преславна чудеса.

Затим свети Аверкије, сазнавши да и у суседним градовима и селима има много болеоника који пате од разних болести, крену са ученицима својим и, угледајући се на Господа свог, прохођаше градове и села, учећи људе о царству Божјем и исцељујући болеснике. Дошавши у једно место звано Селиште, поред реке, он

преклони колена и помоли се говорећи: Господе милосрдни, услиши мене слугу Твога, и подај благодат месту овом: нека потекне овде извор топлих вода, и нека сви који Се мију на њему добијају исцељење од сваке болести и немоћи. - И када заврши молитву, изненада би гром из ведра неба, и сви се присутни препадоше. А после грома изби извор топлих вода на месту где свети Аверкије узнесе коленопреклону молитву. Тада светитељ нареди људима што беху с њим, да копају дубоке ровове за сабирање топлих вода, и свима болесницима наложи да се мију у. тој води, и сваки који се измивао, добијаше исцељење молитвама светитељевим.

Једном ђаво, желећи да искуша светог Аверкија, узе на себе изглед жене и приступи светитељу иштући благослов од њега. А светитељ, погледавши у лице ђавола, хтеде да се окрене од њега, но притом се удари десном ногом о камен, и повреди глежањ, тако да му се и рана појави. Осетивши јак бол, светитељ стајаше ћутећи и држећи се руком за оно место где беше рана. На то се ђаво громко насмеја, па узевши свој обични изглед рече светитељу: Немој ме сматрати за једног од ништавних н малих ђавола, које ти изгониш. Ја сам старешина њихов; и ето, задао сам ти рану; и ти који друге исцељујеш од болести, сада си сам болестан.

Рекавши то, ђаво уђе у једнога јуношу који стајаше покрај светитеља, и поче га мучити. А свети Аверкије, помоливши се Богу, запрети ђаволу и истера га из јуноше. Изишавши из јуноше, ђаво повика: Многа ми зла чиниш, Аверкије, и не даш ми да овде мирно живим; постараћу се да ти се осветим, и примораћу те да под старост своју путујеш у Рим.

Вративши се дому своме, свети Аверкије седам дана нити што једе нити што пи, него пребиваше у посту и свуноћним молитвама, молећи Бога да не да врагу таку власт над њим, те да он иде онамо куда ђаво хоће. Седме пак ноћи светом Аверкију се Господ јави у виђењу и рече: Аверкије, по моме промислу ти ћеш бити у Риму, да би и тамо познали име моје. Стога се не бој, јер ће благодат моја бити с Тобом.

Ово виђење укрепи светог Аверкија, и он исприча братији што чу од Господа који му се јавио. Ускоро после овога ђаво, који се

хвалио да ће приморати светог Аверкија да путује, поче то вешто приводити у дело.

У то време цар римски Марко Аврелије учини својим сацарем Луција Вера, и вери за њега своју кћер Лукилу. Но пре свадбе ђаво уђе у ту девојку и стаде је мучити. То баци у велику тугу оба цара, и оца и вереника. Они сабраше из целе земље најискусније лекаре, маге и жреце, трудећи се на све могуће начине да излече Лукилу. Али од свега тога не би никакве користи. Напротив, из дана у дан девојци биваше све горе и горе. А једнога дана ђаво поче викати у девојци, говорећи: Нико ме одавде не може истерати осим Аверкија, епископа Јерапољског.

Када то чу отац девојчин, цар Марко Аврелије, он одмах посла Евксенијану Поплиону, свом царском намеснику на Истоку, писмо оваке садржине: Наша царственост је сазнала да у подвластној ти области постоји неки Аверкије, епископ Јерапољски, муж толико силан у хришћанској вери, да може и ђаволе изгонити и разне болести исцељивати. Пошто нам је он потребан, то ми шаљемо два наша достојанственика, Валерија и Ваоијана, да га са сваком почашћу доведу к нама. А твоме достојанству наређујемо да га приволиш да нам радо дође, због чега ће ти од нас бити не мала награда.

Добивши овакво писмо од цара, царски намесник оде к светом Аверкију и стаде га молити да иде у Рим к цару са царским изасланицима. А свети Аверкије, сетивши се да се ђаво хвалио како ће га под старост приморати на тешко путовање у Рим, помисли у себи: Иако си се, враже, постарао да приведеш у дело оно што си у гордости својој хвалисаво обећао да ми приредиш, ипак се нећеш обрадовати: јер имам наду у Господа да се моја старост неће узалуд потрудити, него ћу и тамо сатрти гордост твоју силом Христа мога, који ми у виђењу обећа благодат Своју.

Спремивши све што Му беше потребно за пут, светитељ крену призивајући у помоћ свемоћног Бога. А спреми за пут ово: мало хлеба, и један кожни мех у који нали вино, јелеј, сирће и воду, и учини да се ове течности не помешају једна са другом. И када му за време пута беше потребно вино, то из меха тецијаше само вино; када му беше потребан јелеј, онда из меха излажаше само јелеј; када

му беше потребно сирће, онда излажаше само сирће; а када му беше потребна вода, тецијаше само вода. Тако свака течност истицаше посебно, иако све оне беху заједно у једноме меху. Једном ученик светитељев хтеде да без благослова његовог наточи себи из меха чашу вина, и гле, потекоше заједно све течности помешане: и вино, и јелеј, и сирће, и вода, тако да он не могаде окусити од те мешавине. Запрепашћен, он исповеди свој грех светитељу, замоли од њега опроштај, и тада, по благослову блаженога, свака течност стаде поново истицати одвојено.

Када свети Аверкије стиже у Рим, цар са својом женом Фаустином прими га с чешћу, и одведе к својој кћери, мученој од ђавола. А кад ђаво угледа светог Аверкија, насмеја се и рече: Не рекох ли ти, Аверкије, да ћу ти се осветити за јаде што си ми задао, и да ћу те натерати да под старост путујеш у Рим? - Да, заиста је тако, одговори светитељ, али ти ово неће бити на радост, проклети ђаволе. - И нареди светитељ да девојку изведу из палате напоље. А када је вођаху, ђаво се одупираше не желећи да иде, но девојку ипак силом вођаху. Тада ђаво стаде бацати девојку на земљу и бити је, а свети Аверкије, подигавши очи своје к небу, усрдно се мољаше Господу за исцељење страдајуће девојке. Онда ђаво поче запомагати: Заклињем те самим Христом твојим, немој ме послати ни у бездан ни у које друго место, него ми дај да се вратим онамо где сам био пре овог времена. - Светитељ одговори: Враже, пођи ћеш ка оцу своме, Сатани. Али пошто си намучио мене старца да овамо допутујем, то се и ти нећеш вратити одавде без муке и празан. Ево лежи камен, (пред дворцем бејаше огромно велики камен, да га је мноштво народа једва могло само покренути с места; на тај камен светитељ указа руком), наређујем ти, ђаволе, именом Господа мог Исуса Христа, да овај камен однесеш у моје отачаство, у град Јерапољ, и положиш код јужне градске капије.

Тада ђаво, као роб и заробљеник, везан клетвом, изађе из цареве кћери, узе тај камен, и тешко стењући понесе га по ваздуху преко иподрома. И сви људи што тамо беху, са великим удивљењем гледаху камен ношен по ваздуху и чујаху громко стењање ђавола, али њега самог не могаху видети. Одневши камен у Јерапољ, ђаво га положи на оном месту, где му беше наредио свети Аверкије. А

житељи Јерапоља, видећи огромни камен где изненада паде из ваздуха, беху пренераженi, и разумеше ту тајну тек када се к њима врати свети Аверкије.

Међутим царева кћи, ослободивши се злог мучитеља, лежаше безгласна као мртва крај ногу Аверкијевих. Видећи то мати њена, царица Фаустина, помисли да је кћи њена умрла, и стаде плакати. Но свети Аверкије пружи руку своју и подиже девојку живу, здраву и потпуно разумну. Тада се силно обрадоваше њени родитељи, сав дом царски би понесен весељем због исцељења цареве кћери. А родитељи њени послаше радосну вест и зету своме Луцију Веру, који у то време ратоваше противу Парћана, извештавајући га о оздрављењу његове веренице. Светитељу пак они нуђаху богате поклоне, и обећаваху му дати све што буде хтео. Али он не узе ни злата ни сребра, нити икаквог имања, и говораше: БогатствО није потребно ономе коме су хлеб и вода као царски обед и као гозба велика. - А заиска само две ствари: прво, да се сиромашним хришћанима у Јерапољу сваке године даје из царских данака по три хиљаде мера пшенице; друго, да се о царском трошку подигну купатила код извора топлих вода, које светитељ молитвама својим изведе из дубине земље на исцељење болних. Цар то одмах с радошћу прихвати, и даде и писмени налог за то.

Светитељ после тога остаде још неко време у Риму, утврђујући у вери Цркву Христову. И њему се у виђењу јави Христос и рече: Ваља ти, Аверкије, бити у Сирији, и тамо проповедати име моје, и утврдити цркве моје, и исцелити мноштво болесних.

После тога виђења свети Аверкије моли цара да га отпусти, али цар не пристајаше, бојећи се да у одсуству светитељевом ђаво поново не уђе у кћер његову. Међутим светитељ усаветова цара да се не боји, убедивши га да се ђаво не може вратити. Па и после тога цар нерадо отпусти светитеља.

Севши на лађу, свети Аверкије отплови у Сирију; и прво посети Антиохију, затим отпутова у Апамеју, и у друге тамошње градове, васпостављајући мир у црквама, узнемиреним јересју маркионита.[4] Прешавши преко Еуфрата, светитељ посети цркве у Низибији,[5] и у свој Месопотамији. Одатле оде у Киликију[6] и Писидију;[7] посети и Синад,[8] митрополију Фригијоку. По свима

тим областима и градовима он би од велике помоћи Цркви Божјој, многе неверне обрати у веру Христову, јеретике посрами и одагна, верне учврсти у вери, заблуделе изведе на пут истине, из многих људи изагна духове нечисте, и огромно мноштво разноврсних болесника исцели. И светог Аверкија сви стадоше називати равноапостолним: јер нико, осим светих апостола, не обиђе тако много земаља и градова. Тако светитељ овај пронесе славу Христа Бога и много послужи спасењу људи. После тога се светитељ врати у Јерапољ.

Када житељи Јерапоља чуше да се њихов пастир враћа к њима и да се већ налази недалеко од града, похиташе му у сусрет сви, и мало и велико, и жене и деца, и с неисказаном радошћу припадаху к њему, као деца к оцу, и добијаху од њега благослов, којега одавно већ беху жељни. Ушавши пак у град, свети Аверкије се упути У цркву, и севши на свој престо даде свима мир и поучи их много. И сви се радоваху повратку светога епископа, а нарочито ништи и убоги, пошто свети Аверкије донесе са собом царску грамату која наређује да им се за исхрану додељује сваке године по три хиљаде мера пшенице из царских данака. И пшеница је била давана све до дана Јулијана Одступника, који то укину и царску грамату одузе. Старањем светог Аверкија бише подигнута, по царевом наређењу, и купатила код извора топлих вода.

Остале године свога живота свети Аверкије проведе у светости и правди, мудро руководећи своју паству. О својој пак кончини он би унапред обавештен: јер му се у виђењу јави Господ, и рече: Аверкије, већ се приближи време да отпочинеш од трудова својих.

После тога свети Аверкије сазва своју паству, и обавести их да се ближи крај његовог живота на земљи, па им, по обичају свом, одржа опширну поуку, саветујући све: да буду непоколебиви у вери, чврсти у нади, и нелицемерни у љубави. Затим светитељ припреми себи гроб, па давши свима мир и благослов, предаде свету Аушу своју у руке Господа свога.

Тако свети равноапостолни Аверкије сконча у седамдесет трећој години свога живота.[9] Сви житељи града Јерапоља топло оплакаше свога пастира, и побожно погребоше чесно тело његово, и камен онај, који некада по светитељевом наређењу би пренесен из

Рима, положише са великом муком на гроб преподобнога. И молитвама светитељевим даваху се многа исцељења, како од његовог гроба, тако и од топлих вода, које он изведе својом молитвом. Молитвом његовом нека Господ и на нас богато излива милост Своју вавек. Амин.

СПОМЕН ПРЕПОДОБНОГ ОЦА НАШЕГ ЛОТА

ВЕЛИКИ подвижник Египатски. Савременик Арсенија Великог и Агатона. Подвизавао се у свом манастиру близу једног језера код града Арсиноја, и настављао многу братију на пут спасења. Његов блиски друг и саветник био је ава Јосиф. Једном Лот рече Јосифу: "Аво, ја постим колико могу, држим молитву и безмолвије и размишљам, и још по сили чувам се од скверних помисли. Шта, дакле, још да чиним?" Тада старац устаде, диже руке к небу, и десет његових прстију засијаше као десет пламених свећа. Па одговори Лоту: "Ако желиш, труди се да постанеш сав огањ у молитви!" - Угодивши Богу и наставивши многе на пут спасења, упокоји се свети Лот мирно у петом столећу.

СПОМЕН ПРЕПОДОБНОГ ОЦА НАШЕГ РУФА

ПРЕПОДОБНИ отац Руф подвизавајући се у Господу скончао у миру. Упитан једном: Шта је безмолвије - исихија (= riffuxia), и какваје корист од њега? старац одговори: "Безмолвије је седети у келији са познавањем Бога и са страхом Божјим, уздржавајући се од злопамћења и високоумља. Исихија је мајка свих врлина, и она чува

монаха од распаљених стрела нечастивога, не дајући им да га оне ране. Да, брате, стекни њу сећајући се свог часа смртног."

СПОМЕН ПРЕПОДОБНИХ ОТАЦА НАШИХ: ТЕОДОРА и ПАВЛА РОСТОВСКИХ

СВЕТИ оснивачи Борисоглебског манастира на реци Усћи, на двадесетак километара од Ростова, у Јарославској губернији. Преподобни Теодор, први настојатељ овог манастира, пред крај свога живота предао игуманство преподобном Павлу, а сам се повукао на обале реке Ковже, где је и основао манастир светог Николаја. Упокојио се он у првој обитељи 1409. године. Ускоро после њега престави се и преподобни Павле.

СПОМЕН СВЕТИХ МУЧЕНИКА: АЛЕКСАНДРА ЕПИСКОПА и ИРАКЛИЈА ВОЈНИКА и четири жене: АНЕ, ЈЕЛИСАВЕТЕ, ТЕОДОТИЈЕ и ГЛИКЕРИЈЕ

СВЕТИ Александар бејаше епископ и учењем својим многе V незнабошце обрати у веру Христову и крсти их. Због тога би ухваћен од игемона и стављен на многе муке; приморан да принесе идолима жртву, он не хтеде. Гледајући његово јунаштво и трпљење, војник Ираклије поверова у Христа. Због тога и он би најпре много мучен, па напослетку мачем посечен; и тако овенчан венцем мучeништва. Свети пак Александар благодаћу Господњом би изненада за трен ока исцељен од рана и потпуно оздрављен. То привуче вери Христовој четири жене: Теодотију, Гликерију, Ану и Јелисавету. Оне ступише пред игемона, изобличише лажност идола и због тога им главе одсекоше. После свију и Александар би посечен мачем, и отиде ка Господу, и доби од Њега венац победе.[10]

СПОМЕН СВЕТОГ МУЧЕНИКА
ЗАХАРИЈЕ

СВЕТИ мученик Захарија пострада за Христа бачен у море.

СПОМЕН
ЧУДЕСНОГ ИЗБАВЉЕЊА МОСКВЕ
од Литванаца

ИЗБАВЉЕЊЕ ово догоди се помоћу Пресвете Богородице. У време кнеза Василија Јовановића Литванци беху заузели Москву, и Руси стајаху у великом очајању. Тада се свети Сергије Радоњежски јави неком заробљеном епископу Арсенију и обећа му, да ће сутрашњег дана Москва бити очишћена од Литванаца силом и молитвом Свете Пречисте. И заиста сутрадан Литванци побегну из града, а руска војска уђе у Москву. И сав народ са сузама радости прослави Бога и Пресвету Богородицу.

НАПОМЕНЕ:

1. Царовао од 161. до 180. године.
2. Јерапољ - богати град у Фригији, Малоазијској области.
3. Стари данима - тако се назива Прво Лице Свете Тројице. Тај назив употребио је свети пророк Данило, описујући једно од својих тајанствених виђења у Вавилону.
4. Маркионити - јеретици другога столећа, признавали два начела: доброг Бога и материју, која се налази под владавином ђавола, бића злог и вечног.
5. Низибија или Низибида - велики и многољудни град у области Мигдонији, у Месопотамији.

6. Киликија - југоисточна приморска покрајина Мале Азије.
7. Писидија - област Мале Азије.
8. Синад или Синади - град на северу Фригије. Сада - развалине близу Ескикари - Хасаф.
9. Преставио се око 167. године.
10. Ови свети мученици пострадаше у Адријанопољу у трећем столећу.

23. ОКТОБАР

ЖИТИЈЕ И СТРАДАЊЕ СВЕТОГ АПОСТОЛА ЈАКОВА, брата Господњег по телу

СВЕТИ Јаков беше син праведног Јосифа, обручника Пречисте Дјеве.[1] Од младости своје он заволе строг живот: никада није јео масти ни зејтина, нити употребљавао разна јела; живео је само о хлебу и води; такође никада није пио ни вина ни друго какво пиће; у купатило није одлазио; једном речју: одбацивао је све што телу причињава задовољство; стално је на телу свом носио оштру власеницу; све је ноћи проводио у молитви, врло мало одмарајући себе сном; од честог метанисања њему се кожа на коленима стврдну као у камиле; до краја живота свог био је девственик.

О томе пак зашто се апостол Јаков назива братом Господњим, братом Божјим, постоји овакво предање. Када отац његов Јосиф дељаше деци своју земљу од своје прве жене, он хтеде да један део додели и Господу Исусу, сину Пресвете Дјеве Марије, који тада још беше мало дете, али се сви синови Јосифови успротивише томе, једини Га Јаков узе на свој део као сунаследника. Због тога се и стаде називати братом Господњим. А постоји још један разлог томе. Када се Господ Исус Христос оваплоти, и Пречиста Дјева Богородица бежаше с Њим у Египат, тада и Јаков бежаше заједно с њима, као сапутник Пречистој Богородици и светоме Јосифу, оцу своме.

Када Божански Младенац Исус Христос стиже у зрео узраст и стаде учити људе о Царству Божјем, показујући себе као истинитог Месију, свети Јаков поверова у Њега. И слушајући Божанско учење Његово, он се још силније запали љубављу к Богу и стаде проводити још строжији и побожнији живот. И Господ нарочито заволе светога Јакова. То се види из тога што се Господ Христос после добровољног страдања Свог и васкрсења јавио љубљеном брату Свом Јакову

одвојено од других апостола. То спомиње апостол Павле, говорећи: Потом се јави Јакову, па онда свима апостолима (1 Кор. 15, 7).

Видећи праведно и богоугодно живљење Јаковљево, сви називаху светог Јакова праведним, и он би уврштен у Седамдесеторицу апостола. Од самога Господа Христа он би постављен за епископа и научен свештенорадњи; и њему првом епископу и пастиру би поверена новопросвећена црква Јерусалимска.[2] Руковођен Светим Духом, свети Јаков први састави и написа свету Литургију, коју касније скратише због немоћи људских, најпре свети Василије Велики, па затим свети Јован Златоуст. Пасући у Јерусалиму стадо Христово, свети Јаков својим учењем обрати к Богу многе Јевреје и Јелине и настави их на прави пут. А написа он свима дванаест колена Израиљевим Саборну посланицу, испуњену богонадахнутог и душекорисног учења, којом се поноои сва Црква Христова поучавајући се вери и добрим делима.[3] Због врлинског живота свети Јаков уживаше велико поштовање код свих, не само код верних, него и код неверних: јер и сами првосвештеници Јеврејски, који су само једном у години улазили у Светињу над Светињама,[4] не бранјаху светоме Јакову да често улази тамо и моли се. Видећи његов чист и беспрекоран живот, они му због тога чак и име променише, и прозваше, га Обли или Офли,[5] што значи: "ограда, утврђење људима", или: "праведнији од "свих". Свети Јаков улажаше у Светињу над Светињама не само дању него и ноћу, и падајући ничице на земљу, са сузама приношаше Господу молитве за сав свет. И сав народ љубљаше Јакова због светости његове; а многи од старешина јеврејских вероваше учењу његовом, и сви га с наслађом слушаху. И много народа стицаше се к њему: једни, да слушају његове поуке; други, да се дотакну скута од хаљине његове.

У то време првосвештеником јеврејским постаде Ананије.[6] Видећи да сав народ пажљиво слуша учење Јаковљево, и многи се обраћаху ка Христу, Ананија и с њим књижевници и фарисеји стадоше се из зависти гњевити на светитеља и ковати планове како да га убију. И договорише се они да моле светог Јакова да овојим поучењем одврати људе од Христа; не пристане ли да то уради, онда да буде убијен.

Међутим приближавао се празник Пасха, и мноштво народа се са свих страна стицаше у Јерусалим на празник. Царски намесник Фист,[7] који избави апостола Павла из руку Јевреја и посла у Рим, већ беше умро, а његов заменик још не беше послат из Рима. Користећи се тиме, књижевници и фарисеји окружише у храму светога Јакова, и говораху: Молимо те, праведниче, да у дан празника Пасхе, на који се одасвуд слегло мноштво народа, изговориш народу поуку, одвраћајући их од Исуса, којим се многи преластише сматрајући Га за Сина Божијег. Убеди их да се оставе те заблуде: јер те сви ми поштујемо, и са целим народом слушамо; сви смо ми тврдо убеђени да ти истину говориш и заступаш, и не гледаш ко је ко; стога усаветуј народ да се не прелашћује Исусом Распетим. Молимо те, стани на високом крову храма, да би те сви могли видети и чути, јер, као што видиш, на празник се сабрало много људи, како из Јевреја тако и из других народа.

Рекавши то они узведоше светога Јакова на кров храма, и громко повикаше к њему: О, праведниче! сви смо дужни да ти верујемо. Ево, ови људи су у заблуди идући за Исусом Распетим. Затим нам реци искрено, што ти сам мислиш о Исусу. - На ово Светитељ одговори громким гласом: Што ме питате о Сину Човечијем, који добровољно пострада, би распет и погребен, и у трећи дан васкрсе из мртвих? Он сада седи на небесима с десне стране Вишњега; и опет ће доћи на облацима небеским да суди живима и мртвима.

Слушајући од Јакова такво сведочанство о Исусу Христу, народ се веома обрадова, и сви једногласно ускликнуше: Слава Богу! Осана Сину Давидову!

Тада фарисеји и књижевници рекоше: Рђаво урадисмо што дозволисмо Јакову да говори о Исусу, јер се народ још већма помете. - И разјаривши се од злобе, они ринуше светога Јакова са крова на устрашење свима, еда народ од страха не би веровао речима светитељевим. И при томе силно викаху: О, о! и праведник се преласти! - Павши са крова, свети Јаков се силно повреди; но још жив, он се подиже на колена, и пруживши руке своје к небу, мољаше се говорећи: Господе, опрости им овај грех, јер не знају шта чине. - А фарисеји стадоше бацати камење на њега и наношаху му

ране. Међутим један човек из рода Рихавова узвикну: Престаните! шта радите? праведник се моли за вас, а ви га камењем засипате?

Утом један човек са пирајком у рукама полете на светитеља и тако га силно удари по глави, да му сав мозак просу на земљу И у тим мукама свети Јаков предаде дух свој Господу.

Свето тело његово би погребено у близини храма, при чему верни горко оплакиваху праведника.

Свети Јаков епископствовао тридесет година у Јерусалим скоj цркви, а беше му 66 година када пострада за Христа Господа, коме са Оцем и Светим Духом част и слава кроза све векове. Амин.

СПОМЕН СВЕТОГ ОЦА НАШЕГ ИГЊАТИЈА, патријарха Цариградског

СВЕТИ Игњатије беше син цара Михаила Рангаве[8] и царице Прокопије. Он, као игуман, дође за патријарха после светог Методија 837. године. Патријарховао 11 година и 5 месеци, па би 858. године збачен са престола и послан у изгнанство. На његово место после годину дана сабор изабра Фотија,[9] првог секретара царевог. Но када дође на престо цар Василије Македонац, он опет поврати Игњатија на патријаршество. И управља Црквом свети Игњатије са великом ревношћу и мудрошћу. Сазида манастир светог Архангела, у коме се и упокоји у Господу у 89. години живота на земљи, 887. године. После њега за патријарха дође опет Св. Фотије, по жељи и самог Св. Игњатија.

СПОМЕН ПРЕПОДОБНОГ ОЦА НАШЕГ НИКИФОРА

СВЕТИ Никифор основао манастир у Цариграду; подвизавао се и упокојио се половином петог столећа.

СПОМЕН СВЕТОГ И БЛАЖЕНОГ
ЈАКОВА,
Боровицког чудотворца

ЗА Светог Јакова зна се само онолико колико је он открио после своје смрти у визији људима из места Боровица. Његово тело допловило је једнога дана на санти леда по реци Мсти[10] пред Боровиц 1540. године, и ту се зауставило. Од тамошњих житеља чесно сахрањено, па онда пренесено у нову цркву Силаска Светог и Животворног Духа 23. октобра 1545. године. Од светих моштију блаженога Јакова појавила су се многа чудеса.[11]

СПОМЕН ПРЕПОДОБНОГ ОЦА НАШЕГ
ПЕТРОНИЈА

У МИРУ се упокојио у Господу своме.

СПОМЕН СВЕТА
ДВА ДЕТЕТА

ПРИМОРАНИ да трче по жеравици, ова два детета пострадаше за своју веру у Христа.

СПОМЕН ПРЕПОДОБНОГ ОЦА НАШЕГ
МАКАРИЈА РИМЉАНИНА ("РОМЕЈА")

НАСИЛНО ожењен од својих родитеља, он побеже из брачне собе и нашав једну пећину тајно се у њој подвизаваше са зверовима. Био откривен од стране три путника монаха. Преставио се у миру.

НАПОМЕНЕ:

1. Спомен светог праведног Јосифа, обручника Пресвете Дјеве Марије празнује се 26. децембра. Сагласно јасним сведочанствима Светога Писма: Мт. 13, 55; Мк. 6, 3; Гал. 1, 17, - Црква јасно разликује светог Јакова, брата Господњег по телу, од припадајућих лику Дванаесторице апостола: Јакова Заведејева, чији се спомен празнује 30. априла, и Јакова Алфејева, чији се спомен празнује 9. октобра. Јаков се назива братом Господњим по телу, као син праведног Јосифа од прве жене. Он је био рођени брат апостола Јуде из лика Дванаесторице (види: Јуд. 1, 1), и Јосије из лика Седамдесеторице, који је такође познат и под именом Јакова "Малог" или "мањег" (Мк. 15, 40).
2. По речима древних писаца: Климента Александријског, Јевсевија Кесаријског и других, по Вазнесењу Спасовом, свети апостоли нису се расправљали међу собом о части, него су светог Јакова изабрали за епископа и првака Јерусалимске Цркве - мајке хришћанских цркава, када му је било 34 године. То су они учинили, јер га је сам Господ Христос унапред био изабрао за то и одредио.
3. Саборна посланица написана светим Јаковом око 59. год. После Христа. Пуна христомудрих поука.
4. Светиња над Светињама - најсветији део Јерусалимског храма;у њега улазио само првосвештеник, и то једном у години, у дан очишћења. Но у ово време у храму већ није било Ковчега завета са његовим светињама: озеленелим жезлом Ароновим, златним сасудом са Маном, таблицама закона. Ту се налазио само један камен од првог храма Соломоновог, и завеса која је одвајала Светињу над Светињама од Светилишта, која се у тренутку крсне смрти Спасове раздрла на двоје, од врха до дна.
5. Грчки: (овX1a8 = заштита, бедем народа.

6. Ананија - син Неведеја, добио првосвештеничко достојанство од Ирода Агрипе II; упоран непријатељ хришћана; уопште, човек дрзак, суров, неправичан; садукеј. Виновник погибије светог апостола Јакова, Ананија је касније клеветнички осудио и светог апостола Павла и желео да га погуби (Д. А. 23, 2-24, 23). Крај Ананије: цар Агрипа га лиши првосвештеништва; а затим би убијен за време устанка Јевреја против Римљана.
7. Фист - римски царски намесник у Јудеји, управљао три године, и скончао око 62. године после Христа. Трудио се да заведе ред у Палестини, служећи се строгошћу и правосуђем.
8. Михаило Рангава царовао од 811. до 813. године.
9. Спомен Светог Фотија празнује се 6. фебруара.
10. Мста - река, истиче из језера Мстина, у Тверској губернији; утиче у језеро Илмењ, у Новгородској губернији.
11. Постоји податак да се блажени подвизавао као јуродиви Христа ради.

24. ОКТОБАР

СТРАДАЊЕ СВЕТОГ ВЕЛИКОМУЧЕНИКА АРЕТЕ, и оних с њим

КАДА у Грчкој земљи цароваше Јустин,[1] а у Етиопији Елезвој,[2] цареви правоверни и добри, тада у земљи Омиритској[3] ступи на престо безакони цар, по имену Дунаан, Јеврејин по рођењу и по вери, хулитељ хришћана. Сви саветници његови, и слуге, и војници беху или Јевреји, или незнабошци који се клањаху сунцу, месецу и идолима. Он се стараше да све хришћане истера из своје земље и да у њој потпуно искорени и само име Христово. Он страховито гоњаше Цркву Божију, мучећи и убијајући верне који се не покораваху његовим наређењима и не хоћаху да живе по јеврејском закону.

Чувши да је Дунаан у својој земљи дигао гоњење на хришћане, цар етиопски Елезвој се силно разљути, па скупи војску и крену у рат против њега. После многих битки Елезвој победи Дунаана, и начини својим вазалом, па се врати у своју земљу. Но после кратког времена Дунаан устаде против Елезвоја, погази уговор, и скупивши војску своју поби све одреде Елезвојеве војске, остављене ради чувања градова, па се још кивније окоми на хришћане. Он издаде по свима местима заповест: да хришћани, или приме јеврејску веру, или да без милосрђа буду поубијани. И већ у царству његовом не остаде нико који би се усудио да исповеда Христа; једино се у великом и многољудном граду Награну[4] слављаше име Христово. А у том граду засија света вера од онога времена када Константције, син Константина Великог, шиљаше своје изасланике к Савејима, који се сада зову Омирити,[5] а воде порекло од Хетуре, робиње Авраамове. Дошавши тамо, богомудри и добродетељни изасланици орасположише цара те земље према Константцију, научише житеље њене вери у Христа Исуса и подигоше цркве. И од тога времена у Награни цветаше побожност, растијаше хришћанско учење, увеличаваше се број монаха, устројаваху се манастири, неговаше се целомудрије у свима сталежима, и напредоваху верни и усавршаваху се у врлинама. И не допуштаху они да међу њима живи ниједан иноверац: ни Јелин,[6] ни Јеврејин, ни јеретик,[7] него само они, као деца једне мајке, Саборне Апостолске Цркве, пребиваху у свакој побожности и чистоти.

Завидећи тако великој побожности овога града, ђаво наоружа против њега Дунаана Јеврејина. Чувши да се житељи града Награна не потчињавају његовој заповести и неће да живе по јеврејском закону, Дунаан крену на њих са овом војском, имајући пред собом двоструки циљ: да истера хришћане у своју земљи својој, и да тим истребљењем уцвели Елезвоја, цара Етиопског. Дошавши до града, он га опседе мноштвом војника, и начини опкопе око њега, и хваљаше се да ће га ускоро заузети и његове житеље немилосрдно истребити. И говораше грађанима: Ако хоћете да добијете од мене милост и останете живи, онда побацајте доле проклета знамења (тако бедник називаше свете крстове), која сте поставили на врховима високих цркава, и одреците се Распетога, изображенога на тим знамењима.

У то исто време цареви оружјеносци хођаху око града и викаху: Покорите се цару, па ћете остати живи и добићете од њега дарове; у противном, изгинућете од огња и мача. - Сам пак Дунаан својим богохулним језиком овако хуљаше на Хришћане: Колико ја хришћана погубих! колико њихових свештеника и монаха убих! колико огњем спалих! И ни једнога од њих не избави Христос из руку мојих. Та и сам Он не могаше избавити себе из руку оних што су Га распињали. И ево, ја сам дошао к вама, житељи Награна, да вас или од Христа одвојим или коначно истребим. - А грађани му одговораху: Царе, ти сувише дрско говориш о свемоћном Богу. Сличан си Рапсаку, војводи Сенахеримовом, који с радошћу говораше Језекији: "Нека те не узвелича Господ Бог твој, на кога се ти надаш!" Али таква хула не остаде без казне. Ти знаш, колико хиљада војника погибе за један час због такве хуле.[8] Пази дакле, да се то исто не деси теби што хулиш на Господа нашега Исуса Христа, Сина Божијег, свесилног и свемоћног, који је страшан и одузима храброст кнезовима. Господ може и тебе сатрти, и у прах обратити твоју надмену и богохулну гордост. Ти се хвалиш да нас, или од Христа одвратиш или коначно истребиш. Заиста, ти нас пре можеш истребити него од Христа Спаса Hauler одвратити, за кога смо сви ми готови умрети.

Не подносећи такве речи, цар се распаљиваше још већим гњевом и свим силама притешњаваше град. И мишљаше: ако га не

узме на јуриш, оида ће га изнурити глађу држећи га дуго време у опсади. Нађе он у околини града, по селима и пустињама, не мало хришћана, похвата их, и па разне начине погуби, а неке продаде као робље. Покушаваше он да град заузме на јуриш, али без успеха: јер грађани јуначки штитећи себе са бедема, побеђиваху безбожнике. И дуго се цар мучаше са својом војском, али не могаше узети град, нити га глађу изнурити, пошто се грађани беху обезбедили храном за много година. Изгубивши наду, безакони цар прибеже лукавству, тананом и оштром као наоштрени бријач, и упути у град изасланике са оваком поруком, поткрепленом заклетвом: "Ја вам нећу учинити неправду, нити вас од вере ваше одвраћати; једино тражим од вас уобичајени данак, који сте ми дужни давати као своме цару. Стога ми отворите капију града, да уђем и видил1 га, и узмем од вас обичан данак. А кунем се Богом и законом да вам нећу учинити никакво зло, ни велико ни мало, него ћу вас оставити да живите мирно при вашој вери". - Грађани одговорише: Ми смо хришћани научили из Светога Писма да се повињавамо цару и покоравамо властима. Стога, ако поступиш тако како нам са заклетвом обећаваш, да нас нећеш одвраћати од Госпо да нашег Исуса Христа, ми ћемо ти отворити капију града. И ти као цар уђи у град, и узми од нас уобичајени данак. Ако нам пак учиниш какво зло, онда ће ти Бог, који чује твоје заклетве, одмаздити ускоро. А ми нећемо одступити од Христа Спаса нашега, па макар нас лишили не само имања него и самога живота.

Цар се опет најозбиљније закле да им неће учинити ни најмање зло. Они му повероваше, отворише град и поклонише се неваљалцу, подносећи му дарове. Цар уђе у град са свом војском својом, као вук у овчијој кожи у тор, заузе бедеме и капију градску, и опседе их својом војском. Видевши лепоту града и мноштво људи у њему, он се врло љубазно опхођаше с њима, скривајући на неко време отров свој у срцу. И пошто се одмори мало у граду, он поново оде међу своје пукове. И желећи да почне безбожни посао који беше смислио, он нареди да дођу к њему сви угледни људи и власти градске. И дођоше к њему сви: чесни старци и начелници, угледни људи и богати. Усред њих налажаше се блажени Арета, највећи по разуму, звању и честитости, и најстарији по годинама: имађаше деведесет три

године. Он беше кнез и војвода; њему беше поверено целокупно градско благоустројство. Благодарећи његовим мудрим саветима и паметном управљању, грађани су дуго и храбро одолевали својим непријатељима. Јавивши се безакономе цару с Аретом на челу, грађани му учинише дужно поклоњење и захвалише му што испуни своје обећање и заклетву, те им не нанесе никакву неправду. Јер они још не знађаху његову препређеност. Но он не могаде дуго скривати у себи отров свој, и обелодани злобу коју је лукаво тајио у себи: заклетву коју беше дао грађанима, он сматраше као дечју шалу, и нареди да све грађане заједно са светим Аретом окују у ланце и чувају под стражом у тамници. Затим посла по кућама њиховим, те разграби имовину њихову. А распитиваше, где је епископ њихов Павле. И када сазнаде да се епископ преставио пре две године, он нареди да се раекопа гроб његов, па узевши тело умрлога сажеже га у огњу, и пепео развеја по ваздуху. После тога наложивши огромну ватру, он сабра мноштво свештеника, клирике, монахе, монахиње и девојке посвећене Богу, њих четири стотине двадесет седам на броју, побаца их у огањ и спали, говорећи: Они су виновници погибије других, пошто су саветовали да Распетога почитују као Бога. - Осим тога он нареди бировима да крстарећи по граду објављују грађанима да се сви морају одрећи Христа и живети по јеврејском закону, као и цар.

После тога цар нареди те му из тамнице доведоше прваке градске, на челу са Аретом. И стаде им говорити, нарочито Арети: Какво је безумље ваше - веровати у Распетога као у Бога! Еда ли може страдати Бог не имајући тела? Еда ли може умрети Бесмртни? Нема ли и међу вама таквих, који попут Несторија почитују Христа не као Бога него као пророка? Ја вас не подстичем да се клањате сунцу, или месецу, или некој другој твари; ја вас приморавам да принесете жртве не незнабожачким боговима већ самоме Богу, Створитељу сваке твари.

На те речи свети Арета одговори у име свих: Ми знамо да Божанство не може страдати, него за нас пострада човечанска природа коју Исус Христос прими од Пречисте Дјеве, као што о томе сведоче пророци, такође и теби познати: Божанство пак Своје Господ Христос појави чудесима неисказаним. Но каква је потреба

упуштати се у дуга излагања? Ми исповедамо да је Он Бог и Син Божји; и у име свих грађана изјављујемо, да нема муке коју ми нисмо готови поднети ради Исуса Христа, Бога нашега. А шта је нама стало до Несторија, осуђеног од Светих отаца? Ми не раздељујемо у Христу лица, него верујемо да је Његово човечанство сједињено са Божанством у једно Божанско Лице. А тебе, који говориш хулне речи на Господа нашег, брзо ће постићи казна Божја за ту хулу и за прекршење заклетве.

Мучитељ стрпљиво саслуша ове речи, јер се стиђаше мудрости Аретине и честитости осталих грађана, па стаде благим речима умекшавати срца њихова, обећавајући им дарове и почасти. Тим начином он је желео да њихову побожност и ревност за Христа придобије за своје безакоње. Али они, подижући очи своје к небу, као једним устима викаху говорећи: Ми се нећемо одрећи Тебе, Једини Логосе Божји, Исусе Христе! нити ћемо се саблазнити о пресвето рођење Твоје од Пречисте Дјеве! нити ћемо се наругати часном Крсту Твом!

Видећи непоколебљивост светих мужева у вери, цар одложи на неко време њихово мучење, и нареди да их оковане држе у тамници, а устреми се на народ, немилосрдно убијајући многе. Јер он издаде наредбу да доведу жене и децу оних светих мученика, које са Аретом држаху оковане у тамници. Са тим чесним женама дође велико мноштво других жена, и удовица, и девојака, и монахиња. Све њих цар најпре ласкама мамљаше, а затим мукама им прећаше да се одрекну Христа. А оне не само не пристајаху на то, него и понижаваху цара ругајући му се. Нарочито монахиње викаху на њега корећи га због безбожја. А он, не подносећи увреде, нареди војницима да их све посеку мачем. И оне пођоше у смрт као на весеље. При томе настаде међу њима необична распра, јер монахиње желећи да прве умру, говораху осталим женама: Ви знате да смо у Цркви Христовој ми више поштоване од других. Сетите се да смо свуда заузимале прво место: прве смо улазиле у храм Господњи; прве смо приступале Пречистим Тајнама; на првом месту смо стајале и седеле у храму. Зато треба и овде да прве примимо част мучеништва; ми захтевамо да прве умремо и пођемо пре вас и пре ваших мужева к Женику нашем Исусу Христу. - Претицаху и

жене једна другу, приклањајући под мач главе своје. Исто тако и мала деца гураху се између својих мајки, журећи се да умру, и свако дете из свег грла викаше: Мене посеците! мене посеците! - Њихово усрђе да за Христа умру беше тако велико, да силно запрепасти нечестивог Јевреjина Дунаана и све његове велможе. И говораше безакони цар: О, како је Галилејац могао тако занети људе, да они ни у шта не сматрају смрт, и ради Њега погубљују душе и тела своја!

У том граду Награну живљаше нека удовица Синклитикија, високородна и врлинаста, лепа лицем, но још лепша душом; богата имањима, но још богатија врлинама. Оставши удовица у младим годинама, она са своје две кћери провођаше време у посту и молитви. Не хте се она поново удавати, него се уневести Христу, и служаше Му дан и ноћ. Иако млада по годинама, она беше стара по разуму; чак и разумнија од стараца због вршења заповести Господњих. Чувши за њу, скверни Јевреjин Дунаан нареди да му са почашћу доведу Синклитикију и обе њене кћери. А када је доведоше, цар умиљато погледа у њу и стаде јој кротко говорити: Ми чусмо за тебе, уважено жено, да си ти благородна, целомудрена и паметна. Твоје лице и сама појава твоја сведоче да је истина што се о теби говори. Зато немој се угледати на оне безумне жене које погубих због њиховог безумља; и немој називатн Богом оног, који би распет на крст, јер је Он био прождрљивац и пијаница, пријатељ цариника и грешника, противник закона отачких. Но ти поступи као што доликује твом високородном пореклу; одреци се Назаређанина, и буди једне мисли с нама. И бићеш заједно са царицом у царским палатама, поштована од свих, и поживећеш у задовољству, слободна од свих невоља, везаних са удовиштвом. До нас дође слава твоја, а и сама стварност потврђује то. Заиста, ти имаш велика богатства, многа имања, робове и робиње, уважавана од свију, млада и лепа, па ипак се, при таком благостању, ниси хтела по други пут удати. Још говоре за тебе да си врлинаста и благоразумна. Стога, поступи и сада мудро: буди благоразумна до краја; послушај мој здрави савет, и немој пожелети да такву лепоту и младост своју, а и чедност деце своје, предаш у руке мучитеља, који наносе више стида и бешчешћа него мука. Престани славити

Распетога, и потчинивши се законима нашим изабери што је корисно теби и твојој деци.

Међутим та блажена и чесна жена одговори цару овако: Требало би, царе, да почитујеш онога који ти даде власт, и ту порфиру, и ту круну; и више од тога: који ти даде живот и постојање. То је Син Божји и Бог. А ти си, ето, незахвалан за толико доброчинство Његово, и дрским језиком својим ружити Добротвора свога. Зар се не бојиш, да те гром са висине не порази? Ти хоћеш да ме удостојиш великих почасти; али ваше почасти ја сматрам срамотом за себе, и нећу да мене хвали онај језик који хули Бога мог, нити ћу бити толико безумна да са непријатељима Божјим живим у насељима грешника.

Чувши ово, цар се испуни гњева, и обраћајући се великашима својим рече: Гледајте, како нас бестидно грди ова погана жена. - И нареди он да скину покривало са Синклитикије и са глава кћери њених, и да их тако гологлаве и расплетених коса воде по граду, подвргавајући их поругама и срамоћењу. И када је с таким бешчешћем вођаху по улицама градским, угледа она како многе жене плачу због срамоте и стида који јој се наносе, и обративши им се она им рече: Знам, драге моје, да због мене тугујете, гледајући мене и моје кћери, изложене оваком бешчешћу. Али, не тугујте када се ја радујем, и не плачите када се ја веселим. Данашњи дан за мене је радоснији од свадбеног дана, јер страдам ради Женика[9] мога, за кога беспрекорним сачувах моје удовиштво. За Њега беспрекорним сачувах и девство милих кћери мојих. И радујем се сада, јер Господ мој види поругу моју, чује исповедање моје и зна усрће моје; ја не пожелех ни почасти, ни богатстава, па нећу чак ни овај времени живот. Само једну жељу имам: да Христа обретем, да Њему предстанем у лику светих мученица, приводећи Му плод утробе моје, ове кћери моје. Зато вас молим, сестре моје, не плачите због мене, него се радујте са мном, јер идем к бесмртном мом Женику Небеском.

После тога њу опет доведоше пред цара. И рече јој цар: Одреци се Христа, и остаћеш жива - Светитељка одговори: Ако се одрекнем Христа ради временог живота овог, ко ће ме онда избавити од вечне смрти и огња неугасивог? - Па подигавши очи к небу она рече: О,

Бесмртни Царе! нека се не деси мени да се одречем Тебе, Јединородног Сина Божијег, и послушам хулитеља и клетвопреступника, који преваром узе град наш и гони Цркву Твоју свету. - Силно разјарен, цар повика. О, погана жено! одмах ћу тело твоје здробити, утробу твоју покидати, и псима те бацити да те поједу, па ћу видети да ли ће те избавити из мојих руку Назаређанин, у кога се надаш!

Не подносећи такве мучитељеве речи, старија Синклитикијна кћи, којој беше дванаест година, пљуну цара у лице. И одмах јој присутне слуге цареве одсекоше главу; а заједно с њом и млађу сестру њену мачем убише. И обе кћери падоше мртве пред очима сјајне мајке своје. Тада нареди цар да покупе њихову крв и да принесу устима мајке њихове да пије. А она, окусивши крв, рече: Хвалим Те, Господе Боже мој, што си ме удостојио да окусим од чисте жртве убогих кћери мојих. Теби, Христе Господе, приносим ову жртву моју; Теби предлажем ове мученице, чисте девице, плод утробе моје; присаједиливши и мене њима, уведи у дворе Своје, и као што говори Давид: По кажи мајку која се радује због деце своје (Пс. 112, 9).

Тада мучитељ нареди да јој мачем одсеку главу. И тако се мајка са кћерима својим пресели у насеља вечнога блаженства. А мучитељ са заклетвом тврђаше: У животу свом не видех тако лепу жену и тако дивне девице, као ове, које не поштедеше ни лепоту, ни живот овој.

Сутрадан цар седе на високом месту, и доведоше преда њ Арету и сву дружину његову, њих триста четрдесет људи на броју. Обраћајући се Арети као најстаријем, цар рече: Ти, одвратна главо, устао си на власт нашу, подигао си сав град против нас, и наредио си да нам дају отпор. Ти си приморао грађа не, те речи твоје слушају као закон, а наше законе и наредбе одбацују. Ти си научио народ да почитује Распетога као Бога и да сматра помоћником Онога који сам себи не поможе када Га распињаху. Зашто не идеш стопама оца свога, који управљајући Награном, беше послушан ондашњим царевима? Заиста си заслужио мучење и ти и сви који ти следују, као они мужеви и жене које смо већ предали смрти, којима Син Маријин и дрводељин не могаде указати никакву помоћ.

Старац стајаше задубљен у мислима, тешко патећи од гордих речи богомрског цара. Затим уздахнувши из дна душе, рече: Царе, ниси ти крив за све ово што се збива, него су криви наши грађани који не послушаше мој савет: јер ја им саветовах да не отварају градске капије теби, човеку лукавом и варалици, већ да се јуначки боре с тобом. Али они не послушаше речи моје. Ја хтедох да са малом дружином својом изађем против целе војске твоје, као некада Гедеон против Мадијанаца,[10] јер сам се надао на Христа мога, кога ти сада хулиш: Он би ми помогао да те надвладам, и да победим и да уништим тебе, безбожног клетвопреступника који заборави уговор склопљен између нас, према коме си ти и заклетвом обећао да сачуваш и град и грађане.

Један од оних што сеђаху са царем рече светитељу: Тако ли вас учи закон Мојсијев, да ружите помазаника Господња? Он заповеда: Старешини народа свога не говори ружно (2Мојс. 22, 28). Но и ваше Писаније учи поштовати цара, не само доброг и кротког него и суровог. - Светитељ му одговори: Ниси ли чуо шта је пророк Илија рекао цару Ахаву када Ахав упита Илију: Јеси ли ти онај што несрећу доносиш на Израиљ? Илија му тада рече: Не доносим ја несреће на Израиљ, него ти и дом оца твога (3 Цар. 18, 17-18).[11] Погледај: пророк изобличи и укори не само Ахава него и сав дом његов; па ипак не наруши закон. И сваки уопште, који побожно штује Бога, не нарушава закон када изобличава безаконог цара за његово безбожје, цара који се не побоја хулити Бога и ружити Саздатеља. Него видим да ви не марите за дуготрпљење Божије и настојавате да и ми чинимо што и ви. А ти, царе неправедни, безбожни и бешчовечни! да ли поступи с нама кас што си обећао? Таква ли правда приличи цару? Такви ли беху цареви који пре тебе управљаху? Ваистину они не беху такви, него беху добри и кротки, милосрдни и правични, држали су дату реч и милостиво се опходили са својим народом. А ти, клетвопреступниче, не можеш да се наситиш људске крви. Знај дакле, тебе ће свезнајући Бог скоро збацити с царског престола, и даће га човеку верујућем и добром, а утврдиће и узвисиће хришћански род, и сазидаће цркву коју си ти огњем спалио и са земљом сравнио. Што се мене тиче, ја се осећам блажен што у дубокој старости, са својих деведесет пет година,

пошто сам видео синове синова мојих и ћерке кћери мојих, примам мученичку смрт и завичајни град мој приводи.м са собом на жртву Богу.

Обративши се затим народу и својим састрадалцима, он стаде говорити овако: Грађани, пријатељи и знанци, ми се преварисмо поверовавши заклетви и лукавим речима овог безбожног цара, а сада видимо неправду његову и чујемо богохулне речи његове. Ми бисмо дивно урадили да смо му се одупрли у рату и чврсто до краја стојали. Нама би Бог помогао да га победимо. Али пошто друкчије испаде, нама сада предстоји: или да се покоримо непријатељу и бедно проживимо овај привремени живот, или да се не покоримо непријатељу и примимо блажену кончину. Зато, постарајмо се да страдањем наследимо бесмртну славу. Јер, шта је славније од мучеништва и шта драгоценије од страдања за Христа! Одавно имам мисао и жељу да претрпим муке за Христа. А сада, добивши што желим и нашавши што тражим, ја се радујем, и ево готов сам да одмах умрем. Ви пак, браћо, немојте бити плашљиви и малодушни, и приљубљени уз привремени живот, да не бисте ради привременог живота лишили себе вечнога живота. Исто тако и мучитељ ће се хвалити, ако кога било од нас уплаши својом претњом и отргне од свете вере; и понеће се гордошћу својом као да је победио све, и још више ће умножити своје хуле на Сина Божија. А ако међу нама има таквога који се боји смрти и помишља да се одрекне Христа, Вечнога Живота, тај нека сместа изађе из наше средине, и нека се одвоји од једнодушне и једномислене дружине наше, и нека не носи узалуд име хришћанин. Сваки који се одрече Тебе, Христе, Речи Божја, ради привременог живота, нека буде лишен њега! Ако пак неко од мојих сродника и од мојих блиских, обузет жељом за привременим благом, остави Тебе Створитеља и пође за поганим царем, онда не дај таквоме, о Христе Царе, да се наслађује оним што сматра за благо, него нека га постигне све што је супротно томе!

Када светитељ говораше ово, сви хришћани без изузетка проливаху топле сузе, и онда рекоше: Буди спокојан, вођо и учитељу наш! нико тебе оставити неће, нико се из дружине наше одвојити неће. Ево, сви смо готови да пре тебе умремо за Христа и примијмо блажену смрт. - Светитељ им на то рече: Ја ћу поћи испред вас; нека

ја умрем први, и бићу вам предводник: јер као што ми у граду поверисте предводништво, тако ми и овде дајте да први изађем пред Христа. - Затим светитељ дода̀де: Ако ко од мојих синова остане жив у светој вери, он нека буде наследник мојих имања. Од њих три села дајем светој Цркви, која ће ускоро бити васпостављена. Јер овај безакони мучитељ убрзо ће погинути, а Црква Христова у овом граду утврдиће се и процветаће као црвен цвет, обагрен крвљу толиких слугу Христових.

Рекавши то, светитељ благослови народ; па подигавши руке к небу и упѐривши очи на небо, ускликну: Хвала Ти, Господе, за све ово! - Затим се обрати цару и рече: Благодарим ти, царе, што си ммао стрпљења и ниси прекидао речи моје, него си ми дао времена да поразговарам са пријатељима својим. Сада не оклевај више, него чини што хоћеш, јер ти видиш нашу решеност; сазнао си наше мишљење и убеђење, да не може бити да се ми одрекнемо Христа и следујемо твоме безбожју.

Видевши да су несавитљиви, цар их све осуди на смрт. И поведоше свете ка једном потоку, званом Одиас, да им тамо одсеку главе. И када стигоше на означеио место, свети припадоше усрдној молитви, говорећи: Господе, Господе, сило спасења нашег! Ти си осенио главе наше у дан борбе; а сада нас изведи у живот вечни, јер ништа не заволесмо више од Тебе; ни отаџбину, ни сроднике, ни богатсгва, него све то остависмо Тебе ради. Чак н сам живот свој презресмо, и постасмо као овде које су за клање. Смирено Те молимо: освети крв слугу Твојих, подигни руку Своју на охолост поганог цара, прими под Своју заштиту децу људи који умиру за Тебе, обезбеди град који се хвали Твојом чесном крвљу, крстом и страдањем. Ти видиш шта с њим урадише непријатељи Твоји: они разорише благољепије његово, оскврнавише светињу Твоју, сажегоше свети храм Твој. Подигни га опет и дај скиптар царевима хришћанским.

Док се свети мученици тако мољаху, војници их почеше убијати. Најпре одсекоше главу светом и великом Арети, као предводнику хришћана; затим и свима осталим светим мученицима. На тај начин примише блажену кончину триста четрдесет људи.

Ту се налажаше једна верујућа жена, житељка тога града. Са њом беше њен синчић, мало дете од пет година. Видећи посечење мачем светих мученика, она притрча к њима, узе мало од њихове краи, и помаза себе и свога синчића. Па испунивши се ревности, она проклињаше цара и громко викаше: Снаћи ће тога Јеврејина што и фараона. - Војници је дохватише, приведоше цару, и све му испричаше шта је она рекла. Не давши јој да проговори реч, и ништа је не питајући, цар нареди да је одмах спале у огњу. И кад би наложен велики огањ, и мучитељи почеше везивати ту блажену жену, да би је бацили у огањ, синчић њен стаде плакати. Но угледавши цара где седи, малишан притрча к њему, загрли му ноге, и са очицама пуним суза мољаше га како је умео за своју мајку. Цар узе у своје крило ово лепо и слаткоречиво дете, и упита га: Кога више волиш: мене или мајку? - Малишан одговори: Волим мајку, због тога и дођох. Молим те, нареди да је одвежу: нека и мене узме са собом на мучење, о коме ми често она пouке даваше. - Цар га упита: Шта је мучење, шта велиш? - Малишан, испуњен благодати Божје која дејствоваше у њему, одговори цару: Мучење је: умрети за Христа, и опет с Њим живети. - Цар упита: А ко је тај Христос? - Малишан одговори: Хајде са мном у цркву, и ја ћу ти Га показати. - Затим, погледавши опет на мајку, малишан кроз плач рече цару: Пусти ме да идем код мајке. - Цар му одговори: Зашто си дошао к мени оставивши мајку? Немој ићи код ње; боље остани с нама, и ја ћу ти дати јабуке, орахе и друго дивно воће.

Тако цар вођаше разговор с њим као са обичним дететом, претпостављајући да је у њега обична памет. Али малишан памећу беше далеко изнад свога узраста, и врло смишљено одговори цару, говорећи: Нећу да останем с вама, већ хоћу к мајци. Ја сам мислио да си ти хришћанин, и дођох да те молим за моју мајку. Но ти си Јеврејин; зато нећу да останем код тебе, нити ћу што примити из твојих руку. Ја само хоћу да ме пустиш код мајке.

Цар се дивљаше таквој памети овога малишана. А кад малишан угледа где му мајку баците у огањ, он силно уједе цара. Осетивши страховит бол, цар га одгурну од себе, и нареди једноме од присутних велможа да га узме и васпита у јеврејском закону и у мржњи према Христу. Велможа узе малишана, и дивећи се његовој

памети поведе га у свој шатор. Путем он се срете са неким пријатељем, застаде и стаде му причати о овом малишану. А стајаху они недалеко од огња, у који беше бачена света мајка малишанова. И док они разговараху, малишан се истрже из руку велможе који га вођаше, и потрчавши брзо скочи у огањ, загрли мајку која је горела, и изгоре заједно са њом. Тако мајка са синчићем постаде миомирисна жртва паљеница пред Богом. - Хвала Господу који умудри тако мало дете, те се на њему испунише речи пророчке: Господе, из уста мале деце и која сисају начинио си себи хвалу, насупрот непријатељима својим, да би учинио да замукне непријатељ и немирник (Пс. 8, 3).

Када се све ово збиваше, кнезови и војводе безаконог цара сажалише се због тако великог проливања крви хришћанске, па приступише цару и молише га да обустави крвопролиће и да не уништава град који му сваке године даје велики данак. Безаконик изађе у сусрет њиховој молби и престаде проливати крв невину. Ипак, он изабра много хиљада малишана и девојчица из града Награна и целе његове околине, и једне узе као робље себи, а друге раздаде велможама и војницима. И сав град који раније слободно служаше Пресветој Тројици он потчини тешкоме ропству, па крену у своју престоницу. Но када се овај богомрски Јевреjин налажаше на повратном путу, појави се огањ на небу и сву ноћ осветљаваше ваздух. Појава овога огња страховито уплаши Дунаана и сву његову војску. И стаде падати огањ на земљу у виду кише, и многе повреди. А ово би знак гњева Божјег и почетак одмазде за проливену крв. Међутим нови фараон не хте да се поправи, и не смири се под јаку руку Божију. Напротив, он се толико разбесни од јарости на хришћане, да намисли истребити хришћане не само у својој земљи него и у другим земља.ма и царевинама. Тако, он посла изасланике цару персијском,[12] молећи га да и он исто уради: да побије све хришћане у својој царевини, ако жели да му милостиво буде сунце и отац сунца - Бог јеврејски. Пероијанци почитоваху сунце као бога. Стога и Дунаан, желећи да Персијанце наоружа против хришћана, називаше јеврејског Бога оцем сунца. Писа он и сараценскоме цару Аламундару, обећавајући му много злата ако истреби подвласне му хришћане.

Чувши за све то, благочестиви грчки цар Јустин се веома ожалости, и патећи срцем због гоњења хришћана он посла писмо александријском архиепископу Астерију, молећи га да етиопског цара Елезвоја потстакне на рат против поганог Јевреjина и одмазди за проливену крв хришћанску. Осим тога и сам он написа цару Елезвоју о свему што уради Дунаан са хришћанима у Омиритској земљи, нарочито у граду Награну, и како је слао изасланике цару персијском и цару сараценском, подстичући их молбама и митом против хришћана. При томе Јустин мољаше у писму Елезвоја, као суседа Дунановог, да крене у рат против овог богохулника, жедног крви хришћанске. Архиепископ Астерије побуђиваше Елезвоја на рат, а сам се усрдно мољаше Богу да помогне хришћанима и развеје непријатеље њихове. - Поручи он и свима монасима у Нитрији и по скитовима да се моле. Етиопски пак цар Елезвој сазнаде о овему што се догодило у Омиритској земљи, не само од цара Јустина и архиепископа Астерија, већ пре њих, пошто његови војници који чуваху пограничне градове беху поубијани. Горећи ревношћу по Богу и патећи срцем за хришћане, он хтеде одмах да зарати против Дунаана, али не могаде пошто беше зима; и чекаше он лето, припремајући све потребно за рат. А кад прође зима он скупи своје војнике, и војнике што му дођоше у помоћ из других народа, њих сто двадесет хиљада људи. У току зиме он наоружа седамдесет индијских лађа; а купи шездесет лађа од персијских и етиопских трговаца који беху дошли ради трговине; и поправи многе старе лађе. А кад грану пролеће он крену са својом војском у рат. Један део војске он посла сувим на Омиритску земљу, а сам са осталом војском укрца се у лађе и крену морем, да би и са сува и с мора ушао у Омиритску земљу, и тако са свих страна опколио цара Јевреjина. Међутим Бог који све премудро уређује, и поступа не по људској вољи него по неиспитаним судовима Својим, знајући што је корисно, омете план блаженог цара Елезвоја: јер војска његова што крену сувим, залута у пустињама и горама, у непролазним и безводним местима, те не могаше ни до Омиритске земље стићи, нити се натраг вратити. Лутајући много дана, војници изнемогоше од жеђи и падаху мртви. Мало ко оста жив, и враћајући се натраг донесе неутешну вест. Исто тако и цар на мору са лађама не имађаше среће. Приставши код града Дакела,[13] цар изађе из ла ђе

и пође к цркви што беше на обали морској. Пред црквом он скиде са себе царски венац и порфиру, и све царске украсе и ознаке, остави их при улазу код врата, и у убогој одећи уђе у цркву, и дуго се пред олтаром мољаше са умилењем. Сетивши се пак у молитви чудеса која Бог учини у Египту у пустињи неблагодарним Јеврејима, цар говораше: Неблагодарни бише Јевреји Теби, Добротвору свом; и то не само они које Ти изведе из Египта, него и деца њихова, и све потомство њихово до данашњега дана. Ти знаш, Господе, какво зло они приредише Твоме граду Награну, у коме на превару људе Твоје узеше. Они безаконо веће начинише против светих Твојих, и теже да са лица земље потпуно истребе и остале хришћане. Ако се све то збива због грехова наших, онда молим Твоју доброту: немој нас предавати у руке њихове, него нас Ти сам казни по Својој вољи, јер је Теби својствена како величина тако и милост! Не дај нас непријатељима нашим, да не рекну: Где је њихов Христос, на кога се они надају? и где је Крст њихов, којим се они хвале?

Помоливши се тако са сузама, цар изиђе из цркве, и из града. И тамо он чу да некм свети монах, по имену Зинон, недалеко од града безизлазно пребива у добровољном затвореништу четрдесет пет година, и да је он за врлински живот свој добио од Бога дар пророковања и дар провиђења будућности. Цар пође к овоме монаху обучен као прост војник, а понесе му тамјан у суду, сакривши злато испод тамјана, у нади да ће старац из незнања заједно са тамјаном примити и злато. Дошавши к старцу, цар му се поклони, и предајући му принесени дар мољаше га да се помоли за њега. При томе га упита, да ли ће им Бог помоћи у рату против Дунаана Јеврејина, на кога они иду да освете крв хришћанску.

Старац, будући прозорљив, познаде да је то цар, а исто тако дознаде да је испод тамјана сакривено злато. И не прими старац злато; и рече цару: Зар ниси чуо шта говори Господ: Моја је освета, ја ћу вратити? (Рм. 12, 19). Ти си кренуо у рат на погибао своју. Теби ће се одузети царство, и многи ће заједно с тобом изгубити живот.

Чувши то, цар се силно уплаши, и са плачем и тугом оде од светога старца. Налазећи се у великој тузи и невољи, он сву ноћ размишљаше, у недоумици, шта да ради. Најзад одлучи да бежи. Али када свану, он опет оде к ономе монаху. А овај му рече: Нема на

земљи града, где би ти могао утећи од смрти. Но ако хоћеш да останеш жив и да победиш безбожног цара, обећај да ћеш потом прећи у монашки живот. - Елезвој обећа са заклетвом говорећи: Ако ми Бог да победу над Дунааном, одмах ћу оставити царство и постаћу монах. Чувши ове речи од цара, и видећи сузе његове, старац се помоли за њега Богу, и благослови га, као некада Саул Давида против Голијата (1 Цар 17, 37), и рече: Нека Бог буде с Тобом! Иди, наоружан жртвама мученика, и молитвама архиепископа Астерија и светих отаца пустињака који се моле за тебе, као и сузама блаженога цара Јустина, ти ћеш победити Дунаана и осветићеш невину крв. - Цар се утеши у својој тузи, узе благослов и оде својој војсци радујући се и славећи Бога.

У то време омиритски цар Дунаан, чувши да етиопски цар Елезвој иде на њега морем и копном, скупи и сам велику војску, силно је наоружа, и распореди је дуж граница своје земље, очекујући најезду Елезвојеву. А када још чу да је Елезвојева војска што је ишла копном пропала по пустињама, Дунаан се обрадова, и престаде се бојати са копна већ се само чуваше с мора. Но и ту не беше опасности. Између Етиопије и Омиритске земље постоји морски плићак и теснац, широк нешто мање од две стадије. У њему беше на многим местима много крупног и оштрог камења, једва покривеног водом. Због тога то место беше веома тешко за пловидбу лађа. Томе Дунаан додаде још једну препреку: преко тог плићака протеже дебело и огромно железно уже и прегради га, да не само бројно камење него и железно уже препречи пут Елезвоју и онемогући његовим лађама пролаз на другу страну. Али Бог, "чијем разуму нема мере" (Псал. 146, 5), погуби мудрост вештог Јеврејина: јер чудесном силом Својом Он на том непроходном месту начини удобан пут за хришћане.

Када Елезвој отплови од града Дакела са добром надом, дуну повољан ветар, и подигавши једра они пловљаху врло брзо и за неколико дана стигоше до граница Омиритске земље. А када допловише до тесног морског плићака и још ништа не знајући, цар нареди да најпре преплове десет лађа, па за њима других двадесет лађа, на којима се налажаше он сам, посматрајући са високог места тај прелаз. Остало пак мноштво лађа зауставише се далеко позади, и

чекаху док преплове предње. Но тек што кренуше првих десет лађа, тог часа Господ Бог, којега су путеви морски, притече у помоћ вернима Својим, и где је требало да лађе пропадну, тамо Господ сврх сваког очекивања усгројгг спасење. Јер неочекивано настаде на мору велика бура и валови се гподизаху високо као горе, и подухватајући лађе они их преношаху преко тог опасног места. Само се једна лађа заустави на железној прегради и изгледаше као да стоји на камеиу, али се силом Божијом вода подиже високо и пренесе је. Тако се испуни реч пророка Давида: Који плове по мору на лађама, они видеше дела Господња, и чудеса његова у дубини (Псал. 106, 24), Јер крепка рука Божија учини овакво чудо: она не само предње лађе пренесе помоћу валова преко непролазног, камењем и железним ужем прегрђеног места, него и саму железну прегради искида буром и валима, те начини за остале лађе удобан прелаз.

Преневши преко опасног места десет предњих лађа, валови их поставише поред обале, на двеста стадија од оног места где се налажаше цар Дунаан са својом омиритском војском. Двадесет пак лађа, на којима бејаше и цар Елезвој, премда препловише морски теснац, но ометани ветром не сустигоше предње лађе, него бише валима разбацане по мору. А Дунаан, сазнавши за лађе пристале уз обалу, одмах посла на коњима тридесет хиљада наоружаних војника, да не даду хришћанима да се са лађа искрцају на копно. Лађе пак што беху разбацане по мору допловише до десет предњих лађи тек пошто се утиша бура, али људи са њих не могаху изићи на земљу, јер их силно тучаху са обале Дунаанови војници. А остале многобројне лађе тек трећега дана препловише оно опасно место и зауставише се недалеко од обале, и не могаху се придружити предњим лађама, и тако далеко усидрени једни од других, они не знађаху једни за друге.

Мислећи да се етиопски цар налази онде где бејаше мноштво лађа, Дунаан пође тамо са својом војском и распореди је у близини обале, спречавајући непријатеља да се искрцава на копно. И тако стајаху они дуго време, и обе стране беху у великој невољи: јер Етиопљанима на лађама поче недостајати хлеба и воде, а Омиритима на обали задаваше муку жега. Затим Дунаан посла

једнога кнеза, свога сродника, са двадесет хиљада коњаника у помоћ оним тридесет хиљада војника који чуваху предње лађе, не дајући хришћанима да се искрцају на копно. Са тим кнезом пође и један царски евнух који носаше пет златних копаља.[14] Много дана вођаху они борбу са хришћанима, који се у групама искрцаваху на копно и уровљаваху на обали. Једном Дунаанов кнез узе са собом евнуха, који ношаше златна копља, и неколико слугу, изиђе из свога логора у лов и заноћи тамо. Те исте ноћи, неки од Елезвојевих војника што беху на обали, мучени глађу, договорише се да беже; и укравши коње, они уседоше на њих и побегоше. Но случајно, или боље - по промислу Божјем, они набасаше на омиритског кнеза и на царског евнуха, који у заседи чекаху звериње, и ступише у борбу с њима. Савладавши их, они ухватише кнеза, царевог сродника, и евнуха с копљима, а остале исекоше мачвима, па се онда вратише к својим лађама, водећи живе заробљенике к своме цару и носећи златна копља. Цар се веома обрадова и узнесе благодарност Богу што је почео предавати у његове руке непријатеље светог Крста, а златна копља обећа дати храму Божјем на украшење олтара. И рано зором, припремивши војнике за борбу, цар их посади у мале лађе. И искрцавши се на копно, они призваше Господа у помоћ и заподенуше велику битку са Омиритима. Оставши без свога предводитеља кнеза, Омирити се пометоше, па окренувши леђа дадоше се у бекство. А хришћани, гонећи их, сецијаху их као грање. И Бог им поможе, те ниједан од противника не утече, него сви падоше од мача хришћанскога, и не остаде нико да обавести цара Јеврејина о погибији његове војске. А хришћани са својим царем узнесоше благодарне молитве Багу за даровану им победу.

Но радост хришћана не беше још потпуна. Велики део Елезвојеве војске који се налазио у задњим лађама бејаше у великој невољи са два разлога: прво, оскудеваху у храни и пићу, и друго, не знађаху где се налази њихов цар са предњим лађама. Елезвој пак, имајући код себе као заробљенике царевог сродника и евнуха, пође ка престоном граду Омиритске земље, званом Фаром, у коме се налазио дворац цара Дунаана. И нашавши град без страже, Елезвој га заузе без тешкоће. Затим он уђе у царске палате и седе на престо Дунаанов; захвати сва богатства његова, а царицу са њеним двором

узе у плен. А неки што утекоше из града, одјурише к своме цару Дунаану, који вођаше борбу са Елезвојевим лађама, и обавестише га о свему, како Елезвој победи војску и заузе престони град и царицу.

Чувши то, Дунаан се страховито уплаши, и од страха не знађаше шта да ради. Господ му одузе памет, и отпоче одмазда за невину крв хришћанску. Безакони Дунаан се поче плашити не само Елезвоја него и својих велможа и сродника. Немајући поверење у њих, и бојећи се да га не издаду и Елезвоју предаду, он их све и себе окова у златне ланце, и седе у логору свом очекујући последњу казну. Тако се избезуми бедни цар, јер га спопаде страх, као некада владаре Едомске, Моавске и Хананске, за које се у Светом Писму каже: Пометоше се владари Едомски и кнезови Моавски, спопаде их дрхат; уплашише се сви који живе у Ханану, спопаде их страх и трепет (2 Мојс. 15, 15.16).

Међутим хришћани што беху на многобројним лађама у позадини ништа не знађаху, и налазећи се у великој забуни. и тузи без свога цара, прибегоше усрдној молитви. И одслуживши Божанствену литургију на лађама, сви се они причестише Божанственим Тајнама, и једногласно завапише к Богу иштући помоћ. И тог часа чу се глас с неба који говораше: Гаврил, Гаврил, Гаврил.

Чувши овај глас, верни се окрепише духом, и наоруживши се за борбу кренуше на малим лађама ка обали. И међу њима се појави неки војник, који у руци држаше гвозден штап, на чијем врху беше крст, а чији друга крај беше оштар као копље. Са тим оружјем војник пре свих устрча на обалу, и одмах ступи у борбу са наоружаним коњаником, и прободе и њега и његовог коња. А када коњ и коњаник падоше, сви се непријатељи поплашише и са обале побегоше. Хришћани пак, заузевши обалу, пођоше у бојним редовима против безбожника. И настаде велика битка. Господ помете Јевреје и незнабошце, и они се не могоше одупрети хришћанима. И паде тада сва војска богомрског цара Дунаана, као трава косом покошена. А када хришћани стигоше до царева шатора, они обретоше цара и његове кнезове и сроднике окована у златне ланце где као безумни седе. И сви се зачудише том необичном призору. Не предузимајући ништа против њих,

хришћански их војници чуваху под стражом као заробљенике, док не сазнадоше да је њихов цар, блажени Елезвој, заузео непријатељску престоницу. Тада послаше своме цару извештај о богоданој победи над мрским Јеврејима. А цар Елезвој, оставивши град и у њему један део своје војске као посаду, похита к својим хришћанима. И нашавши Дунаана са његовом свитом где седи у златним ланцима, Елезвој својом руком посече њега и све који беху с њим. И настаде велико славље међу хришћанима и неисказана радост, по речи Светога Писма: Обрадоваће се праведник кад види освету (Псал. 57, 11).

Вративши се у град, Елезвој посече све неверника што беху у царским палатама с царицом, и потпуно истреби све непријатеље Христове. Затим посла гласнике цару Јустину и архиепископу Александријском, извештавајући их да је Господ излио огромну милост Своју на њих, положивши под ноге њихове непријатеље њихове и осветивши крв хришћанску. И сви узнесоше благодарност Богу. Архиепископ пак одмах посла у Омирит епископе и свештенике, да науче вери и да крсте преостале људе. А Елезвој стаде зидати по градовима цркве и ширити славу имена Христова. Када пак дође у мученички град Награн, он подиже цркву коју погани Дунаан беше спалио, и веома украси раке светих мученика, и све хришћане ободри и слободу им подари. А сина светога Арете, који беше остао у животу, он постави за кнеза у граду, и сву Омиритску цркву за кратко време очисти од безбожног незнабоштва и просвети светом вером. Затим он постави за цара једног побожног и врлинског човека по имену Аврамија, прописа и заведе хришћанске законе црквене и грађанске, па се са својом војском врати у своју земљу, славећи Бога. А врати се са великим богатствима, пошто његова војска беше запленила велики плен.

Дошавши у своју земљу, Елезвој узнесе благодарност Богу за све, и посла у Јерусалим своју царску круну, а сам након неколико дана, поверивши Богу Етиопско царство и себе самога, остави све. Јер он ноћу изиђе из царских палата и из града у худој одећи, не као цар већ као неки просјак, и затвори се у оближњем манастиру тамошњем, у келији, из које ие излажаше све до смрти своје, служећи Богу дан и ноћ. Храна му беше: једна лепињица на три

дана; а понекад је окушао смокве и урме. У келији пак својој он не имађаше ништа друго сем губера, дрвеног ведра и корпе. Вина и уља он никада не окушаше. Тако се он одрече целога света и славе његове, а сав ум обрати к Богу, и Њему Јединоме живећи, проведе петнаест година у монаштву, и престави се у миру. За све то Богу нашем слава свагда, сада и увек, и кроза све векове. Амин.

СПОМЕН СВЕТОГ
ЕЛЕЗВОЈА,
цара Етиопског[15]

РАСПАЉЕН ревношћу за веру Христову и љубављу еванђелском за ближње, овај благочестиви цар диже војску против цара Дунаана, опаког мучитеља хришћана у земљи Омиритској. Но у почетку рата немаше успеха, и многа његова војска пропаде у безводној пустињи. Тада он горко плакаше пред Богом, и обећа замонашити се, ако му Бог помогне победити крвника хришћанског. Победивши Дунаана Елезвој се врати у Етиопију, и одмах напусти царски двор и ступи у манастир, у коме се строго подвизаваше као истинити монах пуних петнаест година. Бог му дарова благодат чудотворства пре и после смрти. Упокоји се 555. године.

СПОМЕН СВЕТЕ МУЧЕНИЦЕ
СЕВАСТИЈАНЕ

ОВА света мученица, ученица светог апостола Павла, пострада у време цара Дометијана, 82. године. Дошавши из свог родног града Ираклије у град Маркијанополис, она проповедаше Христа. Зато би оптужена игемону Сергију као хришћанка. Изведена пред њега она смело изјави: да верује у Христа; да је тој вери научена, и крштена од апостола Павла; и да је готова умрети за Христа. Због тога је по целом телу бише оловним штаповима, па је у тамницу вргоше. Тамо

јој се јави апостол Павле и рече јој: Радуј се и не тугуј, јер ћеш одавде окована отићи у свој град, да исповедиш веру у Христа!

Након седам дана игемон изведе из тамнице свету мученицу; и пошто страховито ужеже једну пећ, нареди да мученицу баце у њу. Бачена у пећ, она дуго времена стајаше усред огња, и остаде неповређена. А кад је изведоше напоље, она удиви све и запрепасти. Затим се она помоли Богу, и настаде страховита олуја, грмљавина и севање муња, и паде силан град који угаси пећ. Од страха побеже сам игемон и они што беху с њим.

После тога игемон упита свету мученицу: Ко си ти? Шта се то збива око тебе? Из ког си места? - Но мученица му не одговори ништа. Игемон пак, дознавши од присутних да је она из града Ираклије, посла је свезану тамошњем игеману. Тада јој се јави Анђео Господњи и рече јој: Буди храбра, кћери! јер када будеш изведена пред игемона, ја ћу бити с тобом. - Стигавши у Ираклију, света мученица би изведена пред игемона. Овај је обеси на мучилишном дрвету: пуна три сата мученици резаху и кидаху тело; парчад меса што падаху с ње пушгаху из себе диван мирис; а света мученица ћуташе и мољаше се Господу, тако да сви присутни говораху да њено тело не осећа бол, као да у њему нема душе. Затим је скинуше са мучилишног дрвета и бацише зверовима да је поједу. А када пустише на њу једног огромног лава, он приђе светитељки, и стаде говорити људским гласом: славећи и величајући Христову мученицу, а изобличавајући и осуђујући неверника и безаконике. Онда пустише лавицу; пришавши светој мученици, она стаде с друге стране њене; и тако с десне и с леве стране светитељке стајаху лав и лавица као два безазлена јагњета.

Игемон, збуњен и не знајући шта да ради, нареди да мученици одсеку главу изван града. А када светитељки одсекоше главу, место крви из њеног тела истече млеко. Безбожни игемон нареди да тело и главу мученице метну у врећу и да у исту врећу ставе триста литри олова, па завежу врећу, и тако баце у море. Но анђео Господњи раздра врећу и изнесе мошти у место Рисистон, где их прими нека жена сенаторска по имену Амија, и чесно их сахрани. Мошти свете мученице беху мироточиве и целебне.

ЖИТИЈЕ ПРЕПОДОБНОГ ОЦА НАШЕГ АРЕТЕ ПЕЧЕРСКОГ

ЗАИСТА је достојно и праведно свагда благодарити Бога, не само за добра него и за недаће: јер недаће не само праведнику увећавају благодат, као што то би са Јованом, него и великог грешника преображавају у савршеног светитеља. Пример тога је овај преподобни Арета, о коме очевидац преподобнога, блажени епископ Симон,[16] тако сведочи:

У печерском манастиру бејаше неки монах по имену Арета, родом из града Полоцка.[17] У својој келији он кришом чуваше велико богатство, али беше страховита тврдица, тако да никада не даде просјаку милостињу ни пет пара, нити на своје потребе утроши што. Но једне ноћи наиђоше лупежи и украдоше му ову имовину. Тада он од велике туге и муке умало не изврши самоубиство. У трагању за украденим благом он стаде нападати невине, а многе и мучити безразложно. Сва братија мољаху га да се мане таквог трагања, и тешаху га говорећи: Брате, баци на Господа бригу своју, и Он ће те поткрепити (Псал. 54, 23).

После неколико дана монах Арета се тешко разболе, и беше скоро на самрти; али ни тада не престаде са роптањем и грђењем. Међутим човекољубиви Господ, који хоће да се сви људи спасу (1 Тм. 2, 4), показа на њему дивну милост Своју. Болесни Арета, лежећи у постељи као мртав, после многих дана ћутања одједном поче на глас запомагати: Господе, помилуј! Господе, опрости! Господе, сагреших! Све је Твоје; и ја не жалим за изгубљеним.

И одмах затим уставши са болесничког одра он објасни братији разлог свога запомагања, и исприча им о оваквом виђењу своме: Ја видех где дођоше к мени анђели и гомила ђавола, и почеше се препирати о украденом богатству мом. Ђаволи говораху: Он не одаде хвалу Богу за то већ похули; стога је он наш, и треба да буде предат нама. - Анђели пак рекоше мени: О, несрећни човече! да си ти узнео благодарност Богу за украдену ти имовину, то би ти се урачунало у милостињу, као Јову; јер велику заслугу има пред Богом ко чини милостињу по својој доброј вољи. А ако неко насилну

отимачину подноси с благодарношћу, која замењује добру вољу, тај бива кушан од ђавола. Јер ђаво наноси штету човеку, желећи да човека изазове на хуљење. Међутим благодарни човек све препушта Богу, те у таком случају и губитак постаје раван милостињи. Када ми анђели рекоше то, ја завапих: Господе, опрости! Господе, сагреших! Све је Твоје; ја не жалим за украденим! - Тада ђаволи одмах ишчезоше. А анђели се обрадоваше, и урачунавши ми украдено сребро у милостињу, отидоше.

Чувши то, братија прославише Бога који упућује грешнике на пут покајања, и који им откри велику силу благодарности. Блажени пак Арета, уразумљен Богом, од тог времена се потпуно измени на боље и умом и нарави, тако да се сви дивљаху и примењиваху на њега апостолове речи: Где се умножи грех, онде се још већма умножи благодат (Рим. 5, 20). Јер он, кога раније нико не могаше одвратити од хуљења, не престајаше узносити хвалу, у све дане славећи и благодарећи Бога речима праведнога Јова: Господ даде, Господ узе; како Господ хтеде, тако и би; нека је благословено име Господње (Јов. 1, 21). Исто тако Арета се усрдно кајаше и за остала сагрешења своја, показујући ревност у нелицемерном сиротовању, у послушности не само пред очима људским, у чистоти спољашњој и унутрашњој. Он се подвизаваше непрестаним мољењем, безмерним пошћењем, и многим другам врлинама телесним и душевним, на које га побуди врлина благодарности. Богатећи се врлинама и самим Богом, а не златом и сребром, он се после многих трудова пресели у вечни покој.[18] И чесно би сахрањен у пештери, где чудотворном нераспадљивошћу својих моштију сведочи о своме блаженству, равно блаженству милостивих, који су, по речи Господњој, помиловани (Мт. 5, 7). Светим молитвама његовим нека будемо помиловани и ми, који живимо с благодарношћу, и нека се удостојимо заједно с њим у царству небеском благодарити Бога у Светој Тројици, у бесконачне векове. Амин.

СПОМЕН СВЕТЕ ИКОНЕ ПРЕСВЕТЕ БОГОРОДИЦЕ "СВИХ ЖАЛОСНИХ РАДОСТ"

ТАКО се назива једна чудотворна икона Пресвете Богородице. Празнује се нарочито поводом чудесног исцељења Ефимије, сестре патријарха Јоакима, 1688. године у Москви. Имала Ефимија тешку рану на боку, па како је лекари безуспешно лечише, она с плачем припадне молити се Пресветој Богородици.

И чу глас: "Ефимија, иди у храм Преображења Сина мога; тамо је икона "Свих жалосних радост"; нека се помоли свештеник пред том иконом, и оздравићеш". Ефимија учини тако, и одмах поста потпуно здрава.

Молитвама Пресвете Богоматере нека Господ и нас исцели од свих жалости и нека нам дарује вечну радост Своју.

СПОМЕН СВЕТИХ МУЧЕНИКА
МАРКА, СОТИРИХА и ВАЛЕНТИНА

СВЕТИ мученици ови пострадаше за Христа, издахнувши вучени по земљи.

СПОМЕН СВЕТОГ МУЧЕНИКА
АКАКИЈА ПРЕЗВИТЕРА

СВЕТИ Акакије презвитер пострада за Христа мачем посечен.

СПОМЕН СВЕТОГ МУЧЕНИКА
НЕРДОНА

СВЕТИ мученик Нердон пострада за Христа спаљен у огњу.

СПОМЕН СВЕТОГ ОЦА НАШЕГ
ПАПА,

епископа Хитре на Кипру

ЕПИСКОПОВАО у месту Хитри (данас Китреја) на Кипру; учествовао у хиротонији Св. Епифанија Кипарског (12. мај). Исповеднички се подвизавао. (Као епископа спомиње га Махерас у "Кипарској Хроници").

СПОМЕН ПРЕПОДОБНОГ ОЦА НАШЕГ
ЈОВАНА,
затворника Псковско-Печерског

ПОДВИЗАВАО се двадесет две године у градском бедему; и у миру се преставио 1616. године,

СПОМЕН СВЕТЕ
МАЈКЕ И ЊЕНОГ ДЕТЕНЦЕТА

СВЕТО детенце Божје, видевши где му мајку због вере у Христа бацише у огањ, понесено и само љубављу ка Господу, отрже се из руку мучитеља и скочи за мајком у огањ, и изгоре заједно са њом.[19]

НАПОМЕНЕ:

1. Цар Јустин царовао од 518. до 527. године.

2. Етиопија - у Африци, одговара данашњој Абисинији. Њена престоница Авксуми. У прве векове хришћанства Етиопија била моћна царевина. Њени хришћански просветитељи: Едесије и Фрументије. Од 727. год. Коптска јерархија. - Спомен Св. цара Елезвоја такође 24. октобра.
3. Омирити - житељи јужне Арабије (Јемен). У то време Арабију насељавало много племена; од њих само Омирити и Савеји били хришћани; остала племена већим делом држала се јеврејске вере. Омирите просветио хришћанском вером Теофил Индијски. У VI веку у њих била три знаменита епископа: Павле, Јован и свети Григорије.
4. Награн, или Анагран, град код Арабијског залива.
5. Савеји и Омирити, живели као суседи на Арабијском приморју; сродни по пореклу, језику и вери; у VI веку сливају се у једно племе, и често се називају час Једним час другим именом.
6. Јелинима су се до Христа називали Грци: а у Светом Писму Јелинима се називају незнабошци уопште, како Грци тако и други народи (ср. Д. А 11, 20; 16, 1-3; Рм. 1, 16; 2, 9-11 итд.).
7. Јеретик је човек који погрешно учи о основним истинама вере, догматима, произвољно изопачује, унакажује хришћанску истину, хули на пут истине (2 Петр. 2, 1; Тит. 3, 10-11).
8. Рапсак, војвода цара Асирског Сенахерима, би послан са огромном војском да покори Јудеју за време цара Језекије. Но војска Асирска за једну ноћ би поражена Ангелом (185 хиљада), а остаци се са стидом вратише у своју земљу (4 Цар. 18, 13-37; Ис. 36, 1-37, 38).
9. Под Женико м подразумева се Господ Христос, Женик Цркве Своје и сваке душе хришћанске (Песма над песм. 4, 9; Јн. 3, 29; Мт. 25, 1-13).
10. Гедеон - судија Израиљски (1246. год. пре Христа). Победио Мадијанце са 300 војника (Суд. 7, 1-25).
11. Ахав - син Амвријев, цар Израиљски (924-903. пре Христа). Он завео у Израиљу служење незнабожачким боговима: Ваалу и Астарти. Пророк Илија неустрашиво га изобличавао (3 Цар. гл. 17-19).

12. Персија граничи са Арабијом на североистоку. Овде је реч о цару Хозрoју Нугинрвану, савременику грчког цара Јустина.
13. Град Дакел или Окилис - на улазу у Арабијски залив, служио као пристаниште за трговце с Индијом.
14. Златна копља су били ознака првог оружјеносца царевог.
15. Опширније о њему види под истим датумом: Страдање светог мученика Арете.
16. Симон најпре био монах Кијево-Печерског манастира 1215. године постао епископ Владимирски и Суздаљски; скончао 1226. године. У последњим годинама писао о животу светих монаха Кијево-Печерског манастира. Спомен светог Симона Црква празнује 10. маја.
17. Главни град ондашње Полоцке кнежевине: сада среско место.
18. Свети Арета се упокојио око 1190. године.
19. Видети о њима под данашњим даном: Страдање светог великомученика Арете.

25. ОКТОБАР

СТРАДАЊЕ СВЕТИХ МУЧЕНИКА МАРКИЈАНА и МАРГИРИЈА

КАДА безбожна јерес Аријева, раширивши се, изазва велике раздоре у Цркви Христовој, тада настаде гоњење на верне хришћане како од стране аријанаца, тако и од стране идолопоклоника. У то време биваху мржени, мучени, гоњени и убијани сви који

исповедаху да је Христос Творац а не твар, учовечени Бог а не прост човек. Нарочито се аријанци осилише од онога времена када и сам цар Констанције, син Константина Великог, паде у јерес и на двору своме приближи к себи два велика достојанственика, Јевсевија и Филипа, аријанце, који огорчено гоњаху православне и кињаху Цркву Христову. Ова двојица бише виновници прогонства и смрти светог оца нашег Павла Исповедника, патријарха Цариградског.[1] Пославши га у Јермевију, они наговорише своје једномишљенике да га удаве, што ови и урадише. А место њега узведоше на патријаршиски престо Македонија.[2] И многе друге исповеднике и учитеље вере они такође такође погубише на разне начине. Међу тим ревнитељима вере Христове беху и ова двојица: Маркијан и Мартирије, који својим учењем и списима украшаваху Цркву Христову, и "као две црквене дојке, млеко учења точећи, напојаваху духовна чеда".[3] Раније, при споменутом светом исповеднику Павлу патријарху, Маркијан беше чтец а Мартирије ипођакон. Усто обојица беху нотарији,[4] који записиваху све патријархове поуке и дела, којима се утврђиваше побожност. Осим тога, и сами они беху велики проповедници речи Божије и поборници Цркве, коју они као два штита заштићаваху од јеретичких стрела: јер им Господ, као верним ученицима Својим, даде уста и премудрост којој се не могаху противити ни одговорити сви противници њихови - аријанци (ср. Лк. 21, 15). После пак прогонства и смрти светог исповедника Павла јересиначалници окренуше свој отров против ових ученика његових, Маркијана и Мартирија. Но најпре, сакривши своју злоћу у лукавству као искру огња у пепелу, они покушаваху да их вештом обманом обрате од православља у своје зловерје: угодницима Божјим предлагаху много злата, обећаваху им да ће им издејствовати велику благонаклоност цареву, и да ће их узвести на архијерејске престоле, и да ће их учинити власницима огромних имања, само ако пристану уз њихову јерес. Али угодници Божји презреше све то као ништарије: злато не примише, обећаване им почасти одбацише, и лукавству се њиховом насмејаше, више волећи да ради вере приме ругање, срамоћење, муке, па и саму смрт, него да, живећи у јереси, имају богатство, славу и почасти. Тада јеретици, видећи да ничим не могу ове свете исповеднике придобити за своје зловерје, осудише их на смрт, коју ради Христа ови светитељи више

жељаху него живот. А када их ухватише и на место посечења одведоше, они измолише мало времена за молитву. И уперивши очи к небу и подигавши руке, они се мољаху: Господе Боже, Ти ои невидљиво створио срца наша, Ти знаш сва дела наша, прими у миру душе слугу Твојих, јер нас Тебе ради убијају и сматрају нас као овце које су за клање.

Пошто се тако помолише, они приклонише под мач свете главе своје и бише посечени од зловерних аријанаца због исповедања Божанства Исуса Христа. Неки од верних узеше чесне мошти њихове и погребоше их код Меландиске капије у Цариграду. Доцније им свети отац наш Јован Златоуст подиже цркву; и у њој даваху исцељења разним болесницима молитвама светих мученика, у славу Бога, слављеног у Тројици вавек. Амин.

СПОМЕН СВЕТЕ ТАВИТЕ

ТАВИТА (што значи срна) беше ученица апостолска и живљаше у Јопи, садањој Јафи. Она беше пуна добрих дела и милостиње (Д. А. 9, 36). Но занеможе изненадно и умре. У то време апостол Петар беше у граду Лиду. И послаше ожалошћени ученици по Петра молећи га да дође и утеши родбину. Дошавши велики апостол Христов нареди свима да изађу из собе где лежаше мртвац, па клече на молитву. Када сврши молитву, викну попут мртвог тела: Тавито, устани! - И Тавита отвори очи и устаде. Поводом овог дивног чуда многи повероваше у Христа Господа.

СПОМЕН СВЕТОГ МУЧЕНИКА АНАСТАСИЈА

СВЕТИ Анастасије беше ваљар сукна и ревносан хришћанин. У време Диоклецијанова гоњења хришћана овај Божји човек сам се

јави судији мучитељу у Далматинском граду Солину неустрашиво исповеди веру своју у Христа као истинитог Бога и Творца. Због тако чврсте вере своје он би мачем посечен и у море бачен. Но море избаци његове свете мошти, и једна побожна жена их узе, мирисима помаза и плаштаницама пови, и положи у својој домашњој цркви. И многа исцељења биваху на гробу светога мученика.

СПОМЕН СВЕТОГ МУЧЕНИКА
ВАЛЕРИЈАНА

СВЕТИ мученик Валеријан пострада за Христа мачем посечен.

СПОМЕН СВЕТОГ МУЧЕНИКА
САВИНА

УЧЕНИК Христов Савин због вере у Христа сконча у огњу.

СПОМЕН СВЕТИХ МУЧЕНИКА:
ВАЛЕРИЈА и ХРИСАФИЈА

ДВА света мученика ова бише мачем посечени због исповедања вере у Христа.

СПОМЕН СВЕТОГ МУЧЕНИКА
УАРА

СВЕТИ мученик Уар пострада у Египту за Христа мачем посечен.

СПОМЕН ПРЕПОДОБНОГ ОЦА НАШЕГ
ГЕОРГИЈА,
епископа Амастридског

ПРЕПОДОБНИ отац наш беше епископ у Амастриди. Писац канона. Скончао у миру.

СПОМЕН СВЕТИХ МУЧЕНИКА
ПАПИЈА, ДИОДОРА и КЛАВДИЈАНА

МУЧЕНИЦИ ови пострадаше за веру Христову мачем посечени.

СПОМЕН СВЕТИХ МУЧЕНИКА
ФАВСТА ВАСИЛИЈА и ЛУКИЈАНА

ТРИ света мученика бише мачем посечени за веру у Христа.

СПОМЕН СВЕТИХ МУЧЕНИКА
НИКИФОРА и СТЕФАНА

СВЕТИ мученици Никифор и Стефан пострадаше за Господа Христа тестером пресгругани.

СПОМЕН СВЕТИХ
ФИЛАДЕЛФА и ПОЛИКАРПА

СВЕЦИ Божји Филаделф и Поликарп скончали у миру.

СПОМЕН ПРЕПОДОБНОГ ОДА НАШЕГ
МАКАРИЈА[5]
епископа Пафског

МАКАРИЈЕ, светитељ Божји, био епископ Пафа на Кипру, скончао у миру.

СПОМЕН СВЕТИХ
ДВА МУЧЕНИКА у Тракији

ПОСТРАДАЛИ за Христа стиснути између два камена.

НАПОМЕНЕ:

1. Био Цариградски патријарх од 340. до 350. године. Спомен његов Црква празнује 6. новембра.
2. Македоније - оснивач духоборске јереси. Учио: Дух Свети није Бог већ створење; нема удела у слави Оца и Сина. Македонијева јерес осуђена на Другом Васељенском Сабору, 381. године.
3. Минеј за месец октобар, дан 25, песма 4.
4. Нотарије - брзописац. У првим вековима после Христа тако се називали царски секретари. У време цара Константина водили тајне записнике најважнијих седница државних саветника. У то време и секретари Цариградског патријарха називали су се нотарији.
5. Његов спомен врши се и 8. фебруара.

26. ОКТОБАР

СТРАДАЊЕ И ЧУДЕСА СВЕТОГ СЛАВНОГ ВЕЛИКОМУЧЕНИКА ДИМИТРИЈА СОЛУНСКОГ, МИРОТОЧИВОГ

СВЕТИ великомученик Димитрије роди се од високородних и побожних родитеља у граду Солуну. Његов отац беше војвода Солунски, и потајно вероваше у Господа нашег Исуса Христа и служаше Му; но не усуђиваше се да јавно исповеда пресвето име Његово због великог гоњења хришћана у то време од стране незнабожних царева. Унутар палата својих он имађаше скупоцени бисер вере Христове: у тајној молитвеници држаше две свете иконе, украшене златом и драгим камењем: на једној од њих беше изображен Господ наш Исус Христос, а на другој Пресвета Богомати. Пред овим светим иконама свагда прислужујући кандила и кадећи тамјаном, он се са једноверном супругом својом мољаше истинитоме Богу, живећем на висинама, и Јединородном Сину Његовом, и Свебеспрекорној Владичици. А беху они и веома милостиви према сиротињи, и чињаху велика добра невољнима. Али због једне ствари веома туговаху: они не имађаху деце. И усрдно се мољаху Богу да им подари наследника. И после дуго времена њихова жеља би испуњена: Свевишњи услиши њихове молитве и подари им сина, овог светог Димитрија. Овај дар Божји силно обрадова родитеље, и они узнесоше велику благодарност Богу. У тој њиховој радости узе учешћа и сав Солун. И благодарни родитељи приредише велике гозбе убогима.

Када дете толико одрасте, да је могло познати и схватити истину, родитељи га уведоше у своју домаћу молитвеницу, и

показујући му свете иконе рекоше: Ево иконе Јединог Истинитог Бога, који је створио небо и земљу, а ово је икона Пресвете Богородице. - И родитељи научише Димитрија светој вери, казујући му све чиме човек може познати Господа нашег Исуса Христа, и излажући му све што показује ништавост поганих богова незнабожачких и бездахних идола њихових. И Димитрије, умудрен речима родитеља својих и особито благодаћу Божјом која поче дејствовати у њему, познаде истину, и свом душом поверова у Господа, и поклонивши се светим иконама он их целива од свег срца. Тада родитељи кришом дозваше свештеника и неке од познатих им хришћана, и у својој тајној молитвеници крстише Димитрија У име Оца и Сина и Светога Духа.

Примивши свето крштење, Димитрије изучаваше закон Божји, и растијаше телом и разумом, пењући се лествицом врлина из силе у силу, и благодат Божја беше на њему просвећујући га и умудрујући га. А када Димитрије постаде пунолетан, његови се родитељи преселише из овог временог живота, оставивши своме сину не само своја имања него и пример богоугодног живота. Цар пак Максимијан, дознавши за смрт војводе Солунског, позва к себи његовог сина Димитрија. Приметивши да је паметан и храбар, цар га постави за царског намесника целе Солунске области. И поверавајући му такву дужност, он му рече: Чувај отачаство своје, и очисти га од безбожних хришћана, убијајући свакога који призива име Распетога.

Примивши од цара чин, Димитрије се врати у Солун, с почастима дочекан од грађана. И одмах поче пред свима јавно исповедати и прослављати Господа нашег Исуса Христа, и све учити светој вери; и постаде за Солуњане други апостол Павле, приводећи многобошце к познању истинитога Бога и искорењујући безбожно многобоштво. Но глас о томе брзо дође и до самог цара Максимијана. И сазнавши да је царски намесник Димитрије хришћанин и да је већ многе обратио у своју веру, цар се силно разгњеви. И баш у то време, враћајући се из рата са Сарматима,[1] цар се задржа у Солуну. Но још пре доласка Максимијана у град, Димитрије предаде своме верном слузи Лупу све своје имање, и богатство: злато, сребро, драго камење и хаљине, што му беху остали

после родитеља, да их брзо разда убогима и невољнима. Притом рече: Раздај ово земаљско богатство, да потражимо себи небеско. - А сам стаде молити се и постити се, припремајући се за мученички венац.

Цар пак одмах стаде проверавати, да ли је истина што је чуо о Димитрију. А Димитрије ступивши пред цара, неустрашиво исповеди да је хришћанин, и наружи незнабожачко многобоштво. Цар нареди да исповедника посаде у тамницу. Улазећи у тамницу, светитељ се мољаше речима пророка Давида: Господе, похитај да ме избавиш! Јер си ти трпљење моје, Господе! Господе, ти си поуздање моје од младости моје. Тебе се држим од рођења; од утробе матере моје ти си бранич мој; тобом се хвалим свагда. Радују се уста моја кад певам теби, и душа моја коју си избавио. И језик мој сваки дан казује правду твоју (Пс. 69, 2; 70, 5.6.23.24).

И сећаше свети Димитрије у тамници као у светој палати, хвалећи и славећи Бога. А ђаво, желећи да га уплаши, претвори се у шкорпију и хтеде да светитеља угризе за ногу. Прекрстивши се, светитељ без икаквог страха згази шкорпију ногама, изговарајући Давидове речи: На аспиду и на гују наступаћеш и газићеш лава и змаја (Пс. 90, 13). И док светитељ тако сећаше у тамници, њега посети анђео Божји, који му се јави у великој светлости са прекрасним рајским венцем, и рече му: Мир ти, страдалче Христов, буди храбар и крепи се! - Светитељ одговори: Радујем се о Господу и веселим се о Богу Спасу моме! - Ово виђење још више распали у срцу светитељевом љубав к Богу, и он све јаче и јаче жељаше да крв своју пролије за Христа.

У то време цар приређиваше игре и представе: јер имађаше једног истакнутог мегданџију, пореклом Вандалина,[2] по имену Лије. За Лијеве мегдане цар направи нарочито позориште, са бином , на стубовима. Доле испод те бине беху пободена копља са оштрицама увис. Када би Лије некога у хрвању победио, он би га ринуо одозго са те бине на читаву шуму усправљених копља. Унаокруг стајаше незнабожачки народ са својим царем, и увесељаваху се, како се неко бедно људско биће увија у мукама на копљима, докле не издахне. Међу невиним жртвама беху и многи хришћани. Јер када се некога дана нико не би добровољно пријавио

на мегдан Лију, тада су по наредби царевој хришћани вучени силом, да се боре са Лијем. Међу гледаоцима бејаше један младић хришћанин, поимену Нестор. Њега светој вери беше научио сам свети Димитрије. Гледајући то ужасно увесељавање незнабожачко, Нестору се срце параше од бола. Запаљен ревношћу, он се реши да изађе сам на мегдан циновскоме Лију. Но претходно оде у тамницу светоме Димитрију, исприча му све што ради Лије, и замоли од светог Димитрија благослов и молитве да би могао на мегдану победити тог немилосрдног човекоубицу. Свети Димитрије га благослови, осени га крсним знаком, и прорече му: Лија ћеш победити, али ћеш за Христа пострадати.

Дошавши хитно до позоришта, Нестор громогласно ускликну: Боже Димитријев, помози ми! - Затим изађе на мегдан Лију, ступи у борбу са њим, и с Божјом помоћи савлада Лија, обори га и рину на оштра копља, где тешки џин брзо нађе смрт. Погибија Лијева силно ожалости цара, и он одмах нареди да блаженог Нестора посеку мачем.[3] Али то не утеши цара, и он сав дан тај и сву ноћ туговаше због Лија. Дознавши пак да је Нестор изашао на мегдан Лију са благословом Димитрија, цар нареди да и Димитрија убију копљима. Јер свирепи мучитељ расуђиваше овако: Лије умре ринут руком Нестора на оштра копља, тако и Димитрије нека копљима буде прободен; с истом смрћу нека он умре какву он приреди нашем љубимцу Лију.

Но безумни мучитељ обмањиваше себе, сматрајући да је смрт праведника и грешника подједнака; јер смрт грешника је љута, а смрт праведника скупоцена је пред Господом. И чим стаде свитати двадесет шести октобар војници уђоше у тамницу, и затекоше светог Димитрија где стоји на молитви, и избодоше га копљима. Тако исповедник Христов предаде чесну и свету душу своју у руке Господа овог Христа.[4] А тело његово, бачено на земљу и поругано, хришћани тајно узеше ноћу и сахранише чесно.

Када војници копљима пробадаху у тамници светога Димитрија, ту се налажаше верни слуга његов, гореспоменути Луп. Он узе ризу господара свог, оквашену чесном крвљу његовом, а а и прстен његов умочи У крв. Том ризом и тим прстеном он чињаше многа чудеса, исцељујући сваку болест и изгонећи зле духове. Глас о

тим чудесима пронесе се по целом Солуну, те се сви болесници стадоше стицати к Лупу. Када за то сазнаде Максимијан, он нареди да ухвате блаженога Лупа и да му одсеку главу. И тако, добри слуга оде за господаром својим светим Димитријем ка Господу, у небеске обитељи.

Пошто прође доста времена и гоњење хришћана престаде, над гробом светог Димитрија би подигнут мали храм. И биваху у њему многа чудеса, и разни болесници се исцељиваху од својнх болести. Тако један знаменити велможа из Илирије, по имену Леонтије, тешко болестан од неизлечиве болести, са вером прибеже к светом великомученику Димитрију. Када га унесоше у храм и положише иа оном месту где беху погребене мошти светога великомученика, он тог часа доби исцељење и устаде потпуно здрав, благодарећи Бога и славећи његовог угодника светог Димитрија. У знак захвалности светитељу Леонтије реши да славном великомученику подигне велику и прекрасну цркву. Зато пређашњи мали храм би порушен; и када почеше копати ров за темељ, обретоше мошти светога великомученика потпуно читаве и нетљене; из њих истицаше миомирисно миро, и сав се град испуни мирисом. На то се слеже много народа. Свете мошти бише с великом радошћу извађене из земље, при чему се огромно мноштво болесника исцели помазујући се истичућим миром. Леонтије, радујући се не толико своме исцељењу колико обретењу светих моштију, убрзо заврши започето дело, и подиже на том месту предивни храм у име светога Димитрија. Ту и бише положене чесне мошти светога великомученика у ковчегу, окованом златом и сребром и украшеном драгим камењем. Усто Леонтије купи њиве и винограде и поклони их новоподигнутој цркви за издржавање њених свештенослужитеља. А када Леонтију дође време да се врати у своју постојбину, он намисли да понесе са собом један део светитељевих моштију, да би у своме отачаству подигао цркву светоме Димитрију. Но светитељ му се јави и запрети му да се не дрзне узети ни делић његових моштију. Тада Леонтије узе само плаштаницу обагрену светитељевом крвљу, положи је у златни ковчег, па крену у Илирију. Путем збише се многа чудеса од те плаштанице на молитве светог великомученика. Тако, када је Леантију ваљало прећи једну веома

велику и силном буром усталасану реку,[5] њега Спопаде страх и ужас, но утом њему се јави свети Димитрије и рече: Ковчег са плаштаницом узми у руке и не бој се. - Леонтије поступи тако, те и он и сви што беху с њим срећно прећоше преко реке. А када стиже у своје отачаство Леонтије подиже велељепну цркву светом великомученику Димитрију. Призивајући са вером име овог светог великомученика Христовог, Леонтије молитвама светитељевим сатвори чудеса. Епарх Илирије Марин беше тешко болестан: цело тело његово од главе до ногу беше покривено ранама и гнојем. Њега Леонтије избави од ове болести молитвама својим светом Димитрију. Исто тако он славно исцели једног крвоточивог призивајући светог Димитрија; изагна ђавола из једног бесомучника, и многа друга чудеса учини.

Но нарочито многа чудеса биваху у Солуну, где почиваху мошти светог великомученика Димитрија. Тако, једном се у цркви светог великомученика догоди пожар. При томе особито силно би оштећен сребрни свод над моштима угодника Божјег: од огња се истопи. Тадашњи архиепископ Јевсевије веома се стараше да поново начини свод. Али он имађаше сувише мало сребра. У самој пак цркви бејаше сребрни трон, који од пожара ни најмање не би оштећен. И архиепископ намисли да тај трон претопи и начини свод над гробом светог великомученика, али ту своју намеру он још никоме не откриваше. Но у то време једном побожном презвитеру при тој цркви Димитрију, јави се свети великомученик Димитрије и рече му: Иди и кажи епископу града: Не усуђуј се претапати трон који се налази у мојој цркви. - Презвитер Димитрије одмах оде к Јевсевију и рече му да одустане од своје намере. Архиепископа најпре силно поразише презвитереве речи; али затим, сматрајући да је презвитер Димитрије могао на неки начин дознати његову намеру, престаде се чудити томе, па чак и укори презвитера. И након неколико дана архиепископ још и нареди да му дозову мајсторе. Утом к архиепископу Јевсевију по други пут дође презвитер Димитрије и рече: Свети великомученик се поново јави мени грешноме у сну и нареди ми да ти кажем: из љубави према мени не претапај трон. - Архиепископ и овога пута грубо дочека презвитера, али ипак не нареди да се трон претопи. Међутим кроз

извесно време он опет хтеде да трон претопи, но свети Димитрије се јави истом презвитеру и рече: Не тугујте, ја се сам бринем о моме храму и граду; препустите мени самом бригу о томе.

Чувши то, архиепископ се већ не могаде уздржати од суза, и рече присутнима: Причекајмо мало, браћо, јер нам своју помоћ обећа сам угодник Христов. - Архиепископ не стиже ни да заврши своју реч, а оно дође један Солунски грађанин по имену Мина и донесе са собом седамдесет пет фунти[6] сребра. И рече Мина: Често ме је свети Димитрије избављао од опасности, па ме је чак и од смрти спасао. Ја сам одавна хтео да дам поклон моме милостивом покровитељу и дивном заштитнику. А данас ме од самога јутра неки глас подстиче на то и говори: Иди и учини то што одавна намераваш да учиниш. - Предајући сребро, Мина изрази жељу да се то сребро употреби за свод над гробом великомученика. После тога јавише се и други солунски грађани и донеше сребра. Од тих поклона би израђен диван свод над гробницом светог великомученика Димитрија.

Много пута је свети великомученик Димитрије на чудесан начин спасавао свој град Солун од варварских најезда и опасности. Тако, за царовања Маврикијева[7] Авари[8] затражише велики данак од житеља Византије, али Маврикије одби да испуни њихово тражење. Тада Авари сабраше велику војску, састављену махом од Словена, и решише да узму Солун, чувен трговачки град огромних богатстава. Цар Маврикије посла војску у Солун, у коме је пре тога куга била поморила силан свет, те тако веома смањила број Солунских житеља; а непријатељска војска, која је ишла на Солун, износила је око сто хиљада људи. На десет дана пре но што стиже под Солун непријатељска војска, свети Димитрије се јави архиепископу Јевсевију и каза му да граду прети страховита опасност. Но Солуњани сматраху, да непријатељска војска неће тако брзо стићи до Солуна. Међутим, непријатељ се неочекивано појави недалеко од градских бедема. И могао је без сметње ући ноћу у град, да га десница Свевишњега, на молитве светога Димитрија, не задржа на необичан начин недалеко од града. Јер непријатељи сву ноћ престојаше под зидинама једног од утврђених манастира, који су се налазили изван града Солуна, сматрајући то за Солун. А кад свану,

они увидеше своју погрешку и кренуше на сам град. Непријатељски одреди право пођоше у напад, али се на бедему градском на очиглед свију појави свети Димитрије у виду наоружаног војника, и првог непријатељског војника који се попе на бедем, он порази копљем и збаци са бедема. А падајући повуче за собом друге који наступаху; тада одједном непријатеље захвати страх, и они одмах одступише. Али опсада се не заврши; уствари она је тек почињала. На догледу тако огромне војске непријатељске, житеље града обузе очајање, и у почетку сви сматраху да је пропаст града неизбежна. Али потом, видевши бекство непријатеља и заштиту чудесног заштитника, они се охрабрише и стадоше се надати да заштитник Солуна, свети Димитрије, неће оставити свој родни град и неће га препустити непријатељима. Међутим, непријатељи почеше опсађивати град, довлачећи убојна оруђа, потресати темеље градских бедема; кише од стрела и камења, бацаних из убојних справа, као облаци замрачиваху светлост дана. Сва нада житељима града беше помоћ с неба, и силан народ испуњаваше цркву светог Димитрија. У то време бејаше у граду један богобојажљив и веома врлинаст човек по имену Илустрије. Дошавши ноћу к цркви светог великомученика Димитрија, Илустрије се у црквеном трему усрдно мољаше Богу и Његовом славном великомученику да заштите град његов од непријатеља. И одједном њему би виђење: виде он где цркви дођоше два светла младића, слични царским телохранитељима; а беху то ангели Божји. Њима се врата црквена сама отворише, и они ућоше у цркву. Уђе за њима и Илустрије, желећи да види шта ће бити потом. Ушавши, они громогласно рекоше: Где је господин што овде живи? - И гле, појави се неки други младић, сличан слузи, и упита их: Што вам он треба? - Они одговорише: Господ нас посла к њему да му нешто кажемо. - Указујући на светитељев гроб, слуга рече: Онде је. - Они рекоше слузи: Извести га о нама.

Тада слуга трже завесу, и свети Димитрије им изиђе у сусрет онакав какав се вида на иконама; а блисташе као сунце, тако да Илустрије од страха и ослепљујућег блеска не беше у стању гледати у светитеља. Дошавши младићи поздравише светог Димитрија; а он им одговори: Благодат нека буде с вама! Чега ради дођосте к мени? - Они му рекоше: Господ нас посла твојој светости, наређујући ти да

оставиш град и одеш к Њему, јер Он хоће да град преда непријатељима. - Чувши то, свети великомученик обори главу и ћуташе лијући сузе. А слуга рече дошавшима: Да сам знао да ће ваш долазак ожалостити мога господара, ја га не бих обавестио о вама. - Тада и свети великомученик поче говорити: Тако ли је угодно Господу моме? тако ли хоће Владика свих и свега, да град, искупљен Његовом скупоценом крвљу, буде предат у руке непријатељима, који не знају Њега, и не верују у Њега, нити поштују свето име Његово? - На то дошавши одговорише: Да тако није угодно Владици нашем, Он нас не би послао к светости твојој. - Тада свети Димитрије рече: Браћо, идите и реците Владици моме, да слуга Његов Димитрије говори овако: Човекољубиви Владико Господе, знам милосрђе Твоје; оно превазилази грехе наше; чак ни безакоња целога света не могу надвисити милосрђе Твоје; Ти си ради грешника пролио свету крв Своју, и душу Своју положио за нас; стога покажи сада милост Своју и на овоме граду, и не наређуј ми да га оставим. Ти си ме сам поставио за стражара овога града; дозволи ми да се угледам на Тебе, Владику Мога: дај ми да душу своју положим за житеље овога града; и ако они погину, нека погинем и ја с њима. Господе, не погубљуј град у коме се призива свето име Твоје; јер, ако људи ови и сагрешише, они од Тебе ипак не одступише. О, Ти си Бог оних који се кају. - Дошавши младићи упиташе светог Димитрија: Тако ли одговарати Господу који нас је послао? - Светитељ рече: Да, тако одговарајте, браћо, јер знам да се Господ не гњеви једнако, нити се срди довека (Пс. 102, 9). - Рекавши то, свети великомученик уђе у гробницу и свештени ковчег се затвори; а ангели што бесеђаху с њим постадоше невидљиви.

Све то Илустрије виде и чу у чудесном и страшном виђењу. А кад се заврши виђење он дође себи, и веома се чуђаше; па павши на земљу он узнесе благодарност светом великомученику што се стара о граду и моли Господа да житељи Солуна не буду предани у руке непријатеља. А кад свану дан Илустрије обавести своје суграђане о своме виђењу, и храбраше их да се јуначки боре против непријатеља. Чувши казивање Илустријево, сви са сузама вапијаху к Богу иштући милост од Њега, и призиваху у помоћ светог Димитрија. И светитељевом помоћи и заузимањем град остаде

читав: јер непријатељ убрзо са стидом одступи од градских бедема, пошто не беше у стању заузети град, чуван великим угодником Божјим. У седми дан опсаде непријатељ се без икаквог видљивог разлога даде у панично бекство, побацавши своје шаторе и опсадна оруђа. Наредног дана се неки од побеглих непријатеља вратише и причаху ово: Од самог првог дана опсаде ми видесмо у вас такво мноштво заштитника, да су они далеко превазилазили нашу војску. Ми смо држали да се војска у вас скрива иза бедема. И јуче она одједном изврши јуриш на нас, и ми побегосмо. - Тада их зачуђени грађани упиташе:: А ко је предводио војску? - Они одговорише: Ми видесмо огњеног блистајућег мужа на белом коњу у белом као снег оделу. - Чувши то, грађани Солуна разумеше ко је отерао непријатеља у бекство. Тако свети Димитрије одбрани свој град.

После овог одступања непријатељске војске од Солуна, убрзо друга несрећа снађе овај град. Јер ова огромна непријатељска војска за време опсаде опљачка све житне резерве, те у самом граду настаде велика глад: од недостатка хране људи стадоше умирати у великом броју. Видећи да његов родни град пропада од глади свети Димитрије се неколико пута јављао на лађама по мору, обилазио пристаништа и многа острва, наређујући свуда лађама са пшеницом да плове у Солун. И на тај начин светитељ избави од глади свој град.[9]

Када благочестиви цар Јустинијан подиже у Цариграду велељегшу и величанствену цркву свете Софије = Премудрости Божје, он посла у Солун чесне људе, да отуда донесу неки делић моштију светог Димитрија ради украшења и освећења новоподигнуте цркве. Пошто стигоше у Солун, изасланици прињоше чесном ковчегу у коме почиваху мошти светог великомученика, да изврше царево наређење; но из ковчега изненада сукну огањ, засипајући све варницама, и из огња чу се страшан глас: Станите, и не дирајте! - Од страха сви присутни попадаше на земљу. Затим изасланици узеше само мало земље са тог места, па се вратише к цару и испричаше све што им се догоди. Сви који слушаху њихово казивање бише задивљени. Пола од донесене земље изасланици предадоше цару, а другу половину положише ту у црквену сасудохранилницу.

Дужност некога младића Онисифора беше да пали свеће и прислужује кандила у цркви светог Димитрија. Подстрекиван од ђавола, овај младић стаде красти свеће и тајно их продавати, и тако себи стицаше поган добитак. А свети Димитрије, не трпећи такво злодело, вршено у његовој цркви, јави се у сну Онисифору и укори га благо и човекољубиво, говорећи: Брате Онисифоре, мени је непријатно што ти крадеш свеће; тиме ти наносиш штету приложницима, а још више себи. Опомени се, да људе који тако раде очекује осуда. Зато, остави се тога и покај се.

Онисифор пробудивши се осети стид и страх. Али после неког времена он заборави на светитељев савет, и опет стаде красти свеће, као што је то раније чинио. Но казна га убрзо постиже. Једном неки побожан човек, уставши изјутра врло рано, дође у цркву светог Димитрија и донесе неколико великих свећа. Запаливши их, он их постави код гроба светог великомученика, па помоливши се отиде. Онисифор приђе свећама, пружи руку да их узме, али се у том тренутку из гроба светитељева разлеже глас: Опет ти радиш оно исто!

Поражен овим гласом као громом, Онисифор се стропошта на земљу и као мртав лежаше све док не наиђе један од клирика, и подиже Онисифора избезумљеног од ужаса. И кад једва дође к себи, Онисифор пред свима исповеди све: и свој грех, и прво јављење светитељево у сну, и друго изобличење од стране светог Димитрија. Слушајући овакву исповест сви се испунише језивог ужаеа.

Свети великомученик Димитрије ослободи многе из ропства непријатељског. Тако, једног епископа ухватише варвари = неверници непријатељи, и метнуше га у окове; њему се свети Димитрије јави, ослободи га окова, и допрати до самог Солуна. Другом приликом налетеше варвари у околину Солуна, и многе људе одведоше у ропство. Међу робљем беху и две красне девојке: оне беху изврсне везиље: умеле су на ђерђеву вести разне цветове, дрвеће, птице, животиње и људске ликове. Варвари их одведоше у своју земљу и поклонише своме кнезу. Сазнавши за њихову везиљску уметност, кнез им рече: Чујем да у вашој земљи постоји велики бог Димитрије, који чини велика чудеса. Хајде, извезите ми на платну његов лик, да му се и ја поклоним. - Девојке одговорише: Кнеже,

Димитрије није Бог, већ само велики слуга Божји и помоћник хришћана. Ми се не усуђујемо да то урадимо, јер знамо да ти хоћеш, не да се поклониш њему него да му се наругаш. - Кнез им на то рече: У мојим је рукама ваш живот и ваша смрт; изаберите што хоћете: или урадите што вам наређујем, и остаћете живе; или, ако не извршите наређење, одмах ћете бити погубљене.

Уплашивши се смрти, робиње почеше вести на платну лик светог Димитрија. Уочи пак самог празника светог Димитрија, који се празнује 26. октобра, девојке завршише са везом, и те ноћи, наслонивши главе на извезени светитељев лик, оне стадоше плакати и говорити: Не љути се на нас, мученице Христов. Ми знамо да безакони кнез хоће да се наруга светом лику твом; но теби је познато да ми нисмо хтеле вести твој свети лик; а то учинисмо приморане претњом смрти. - Тако плачући над ликом светитељевим, оне заспаше. И гле, као некада анђео пророка Авакума, тако свети Димитрије узе ове девојке са извезеним ликом својим и на чудесан начин пренесе их у Солун на свој празник, и постави их у цркви код својих моштију у време свеноћног бденија. Људи, видевши такво чудо, сви се удивише, а девојке, пробудивши се, ускликнуше: Слава Богу. Где се ми то налазимо? - Од чуђења оне дуго не могаху доћи к себи и мишљаху да се све то збива у сну. Најзад се коначно убедише да се стварно налазе у Солуну, виде пред собом гробницу светог Димитрија, и стоје у његовој цркви са много народа који се моли. Тада оне громко узнесоше благодарност своме заштитнику светом Димитрију, и испричаше све што се догоди с њима. А житељи Солуна, обрадовани таквим дивним чудом, с великом радошћу отпразноваше тог дана празник светог Димитрија. Извезени пак лик његов поставише над олтаром, и биваху од њега многа чудеса у славу Бога, Једнога у Тројици. Слава, част, благодарење и поклоњење нека буде Њему вавек. Амин.

СПОМЕН СВЕТОГ ПРЕПОДОБНОМУЧЕНИКА ЈОАСАФА

ЈОАСАФ, незаборавни подвижник, бијаше ученик светог Нифонта, патријарха Цариградскот, у Светој Гори, и трућаше се по својим моћима да подражава врлине и подвиге свога светог учитеља. А када стече савршену љубав према Господу, њему се сви подвизи учинише као недовољни, и он жељаше да мученички пострада за Господа Христа. Ову своју жељу он откри свом светом учитељу, патријарху Нифонту. Овај знајући да је то воља Божја, прорече Јоасафу да ће подвиг мучеништва извршити у Цариграду. И после упокојења светог Нифонта блажени Јоасаф отпутова у Цариград, и тамо јавно пред Турцима са великом слободом исповеди веру у Свету Тројицу и оваплоћеног ради спасења нашег Сина Божјег, Господа Исуса Христа. Огорчени Турци га стављаху на разне муке, па му напослетку одсекоше главу, 26. октобра 1536. године. И тако овај свети јунак Христов доби венац мучеништва у Христу Исусу, коме слава вавек. Амин.

СПОМЕН ПРЕПОДОБНОГ ОЦА НАШЕГ АТАНАСИЈА

ПРЕПОДОБНИ Атанасије подвизавао се у Мидикијском манастиру, у Витинији, и био саподвижник светог Никите Исповедника.[10] Пошто потпуно угоди Богу, он се престави.[11] На његовом гробу, по заповести Божјој, из самих груди његових израсте кипарис, чије лишће исцељиваше сваку болест.

СПОМЕН СВЕТИХ МУЧЕНИКА АРТЕМИДОРА И ВАСИЛИЈА

АРТЕМИДОР и Василије, свети мученици, пострадаше за Господа Христа мачем посечени.

СПОМЕН СВЕТЕ МУЧЕНИЦЕ

ЛЕПТИНЕ

ЛЕПТИНА, света мученица, издахну у мукама за Христа, вучена по земљи.

СПОМЕН СВЕТОГ МУЧЕНИКА ГЛИКОНА

СВЕТИ мученик Гликон мачем би посечен за Господа Христа.

СПОМЕН ВЕЛИКОГ ЗЕМЉОТРЕСА

ЗА владе цара Лава Исаврјанина би страховит и дуготрајан земљотрес у Цариграду 26. октобра 740. године, од кога се срушише многе велељепне грађевине и погинуше многи грађани. Народ схвати то као казну Божју за грехе, и мољаше се Пресветој Богородици и светом Димитрију с великим покајањем, док се Бог не смилова и земљотрес не преста. За спомен овог чудесног избављења спеван је овај дивни тропар који се пева на данашњи дан: "Христе, Боже наш, који одозго погледаш на земљу и чиниш да се сва тресе, избави нас од претње страшнога земљотреса и пошљи нам свише богату милост Твоју, молитвама Богородице, Једини Човекољупче".

СПОМЕН ПРЕПОДОБНОГ ОЦА НАШЕГ ДИМИТРИЈА БАСАРАБОВСКОГ[12]

РОДИО се у селу Басарабов, на реци Лом, притоци Дунава, у Трновској епархији, од сиромашних родитеља. Васпитан и одгојен од њих у дубокој преданости хришћанској вери. Најпре био пастир, а по смрти родитеља отишао у један мали манастир у планини, где се подвизавао врло строго у усамљеној келији. Околни хришћани су му долазили за благослов и поуку. Осетивши крај свога живота, преподобни оде далеко у горе, и у једној дубокој раселини између стена мирно преда дух свој Богу. Касније су му нађени телесни остаци нетрулежни и пренесени у цркву његовог села Том приликом, а и касније, од његових светих моштију догађала су се исцељења. Затим му је подигнут храм у који су смештене његове чесне мошти. Месеца јуна 1774. године, мошти су му пренете из Басарабова у Букурешт и положене у Саборну цркву. Преподобни Димитрије живео и подвизавао се у 13. веку.

НАПОМЕНЕ:

1. Сармати - разна племена, која су насељавала југ данашње Русије, и унеколико Германију и Аустрију.
2. Вандали - народ Германског порекла, који је живео углавном на обалама Балтијског Мора.
3. Спомен његов 27. октобра.
4. Кончина светог Димитрија би око 306, године.
5. Реч је о реци Дунаву.
6. Фунта - мера за тежину, има 409 грама.
7. Маврикије царовао од 582. до 603. године.
8. Вазали Авара били су тада Словени, још не просвећени у оно време светлошћу Христове вере; живели на Дону, око Каспијског Мора.
9. Ово се чудо догодило 547. године.

10.Спомен његов празнује се трећег априла.
11.Преставио се око 814. године.
12.Овог преподобног Румунска црква празнује под 27. октобром.

27. ОКТОБАР

СПОМЕН СВЕТОГ МУЧЕНИКА НЕСТОРА

НЕЗНАБОЖНИ цар Максимијан, звани Херкул, пријатељ Диоклецијанов, дошавши у град Солун и вргнувши у тамницу светог Димитрија, царског намесника, због исповедања Христа, предаде се уживању у играма и. позоришним представама. При томе он се хваљаше једним својим мегданцијом по имену Лијем, човеком Вандалског порекла, говорећи да њега нико победити не може. Тај

Лије беше као неки други Голијат: растом крупнији од осталих људи, по изгледу страшан, а глас му као рикање лава. Од самог погледа његовог и гласа дрхтали су сви који су га гледали; снага његова беше нечувена а сила непобедива: јер дуси нечисти обитаваху у њему, и нико му се не могаше одупрети. Он већ беше убио безброј храбрих и снажних људи, и цар га због таке снаге веома љубљаше. Пошто сам цар бејаше ненасит крволок, он и љубљаше таквога човека који сву своју телесну снагу у прави на проливање крви људске.

За овог поганог Лија цар подиже усред града нарочито позориште, са бином на стубовима, где би Лије могао водити мегдане на догледу свих. Доле испод те бине беху пободена многобројна копља са оштрицама увис, да би Лије побеђене збацивао одозго са те бине на читаву шуму усправљених копаља. И стварно Лије, делећи мегдан са људима, он их збациваше на копља и предаваше смрти. А цар са свим мноштвом својих војника посматраше то уживајући, и горђаше се својим мегданџијом. Посматраше то и Солунски народ, међу којима беше и много хришћана. Гледајући тог бездушног звера како пролива људску крв, они тешко уздисаху: јер Лије већ уби многе хришћане, које незнабошци силом довлачаху и приморавaху да се боре са Лијем.

У граду Солуну живљаше један младић по имену Нестор: снажан телом, диван лицем, са брадом која је тек почела расти.

Он беше близак светоме Димитрију, од кога се и научи светој вери. Видећи невино убијане хришћане, он се запали ревношћу и реши да изађе на мегдан Лију. И отишавши хитно к светом Димитрију у тамницу, исприча му како Лије тога дана уби много хришћана. И мољаше светог Димитрија говорећи му: Помоли се за мене, угодниче Божји, да ми ради светих молитава твојих помогне Бог. Ево, идем на мегдан томе злотвору, и победићу га, и скинућу срамоту са хришћана. - Свети Димитрије му осени крсним знаком чело и прса, благослови га, и прорече му: Лија ћеш победити, али ћеш за Христа пострадати.

Добивши благослов, свети Нестор врло хитно оде до позоришта, скиде са себе плашт пред свима, и громко узвикну: Ја хоћу да се борим са Лијем! - Видећи таку смелост младићеву, цар се

зачуди, и жалећи његову лепоту и младост рече му: Зар ниси видео колико је храбријих и снажнијих од тебе Лије победио? А ти, мали растом и млад по годинама, усуђујеш се изаћи на мегдан ономе, коме нема равна под сунцем. - Нестор му одговори: Иако сам ја мали и немоћан, али је велика и непобедива сила Христа мога, на кога се надам и у чије име хоћу да се ухватим у коштац са тим цином. - Чувши име Христово и схвативши да је Нестор хришћанин, цар се разгњеви и нареди му да одмах узиђе на бину, држећи да ће се са Нестором догодити што и са осталима. Свети Нестор се журно попе на бину; а Лије, играјући и скачући, крену на светог младића. Видећи Лија где му се приближује, свети Нестор се прекрсти и громким гласом кликну: Боже Димитријев, помози ми! - И ухвативши се у коштац са Лијем, стаде се борити. А Бог, који некада укрепи Давида у борби против Голијата, укрепи и слугу свога Нестора против поганога Лија, на посрамљење незнабожном цару а на радост вернима. И стварно, мали растом Нестор показа се храброшћу својом већи од огромнога Лија: дохвативши Лија као штицу, он га са високе бине баци доле на оштра копља. Павши на копља као тешки храст, Лије срамно изврже своју бедну душу, те тако погибе с хуком спомен његов, нестаде охола сила његова и престаде сујетно хвалисање Максимијаново својим мегданџијом. Сав пак народ Солунски, нарочито хришћани, видевши ову неочекивану и славну победу, громко викаху: Велики је Бог Димитријев!

Цар, уставши са стидом, крену у своје палате, силно тугујући и жалећи за својим љубимцем Лијем. Притом, страховито гњеван на светог Нестора он нареди да га ухвате. Дознавши пак да је и Димитрије крив за Лијеву смрт, пошто он окрепи Нестора на подвиг, предсказавши му победу, цар нареди, те светог Димитрија копљем избодоше, а светог Нестора мачем посекоше. И сада они обојица примају од Подвигостројитеља Христа венце победе у Царству небеском, којега нека се и ми удостојимо молитвама светих страдалника.

СПОМЕН ПРЕПОДОБНОГ ОЦА НАШЕГ НЕСТОРА ЛЕТОПИСЦА

СВАКИ догађај, ако се не запише, заборавља се и губи му се траг. Тако, да нам Мојсије, научен Богом, није у својим књигама оставио повест о самом почетку и првом уређењу света, и о самом родоначелнику нашем Адаму, све би то у току времена покрила нека тама и прешло би у заборав. Али Бог, који чува спомен о Својим чудесима, да је описиваче, да би наредна покољења, читајући што су ови написали, могла се тиме користити. Тако је Господ и нашој Руској земљи дао у светом Кијево-Печерском манастиру незаборавног писца, преподобног оца нашег Нестора, који просвети очи наше, описавши нам што је корисно за нас, и тиме нас подстакао на благодарност Богу.[1] Он је писао о почетку и првобитном устројству нашег руског света, не само спољњег него првенствено унутарњег, духовног, - тојест о оснивању и благоустројству монашког живота у Русији, засађеног у светом Печерском манастиру као у рају, и о духовном родоначелнику нашем, преподобном Антонију,[2] и о другим светитељима Печерским, рођених духом његовим и следбеницима његовим. Један од њих беше и овај славни писац Нестор, који светолепа житија њихова написа не само пером на хартији него и сличним подвижничким делима на беспрекорној души својој. Тиме он и себе сама уписа у књиге вечнога живота, те је и сам достојан чути о себи: Радујте се, јер су имена ваша написана на небесима (Лк. 10. 20).

У време када се преподобни Антоније подвизиваше молитвено тихујући у пештери а блажени Теодосије изграђујући манастир, дође к њима овај блажени отац наш Нестор, коме тада беше седамнаест година, желећи да прими свети ангелски монашки лик. И до тада, не будући још монахом, он се беше навикао свакој монашкој врлини: чистоти телесној и душевној, добровољном сиротовању, дубоком смирењу, безроптајној послушности, строгом пошћењу, непрестаној молитви, неуморном бдењу и осталим равноангелним подвизима, чиме он беше усрдни подражавалац живота првобитних светитеља Печерских, Антонија и Теодосија. И од те свете двојице он у цвету младости своје примаше сваку заповест с таком љубављу, као одојче млеко из груди мајчиних и као жедан јелен воду из два извора који кључају усред гора, у

пештерама. И стварно, у својим списима он показује како је велику љубав имао према овим преподобним оснивачима манастира, и то љубав, показивану "не речју ни језиком, него делом и истином" (ср. 1 Јн. 3, 18). Гледајући светлећа добра дела ова два светила рускога неба, он усрдно прослављаше Бога у телу свом и у души својој (ср. 1 Кор. 6, 20). После пак чесне пред Господом смрти преподобних отаца Антонија и Теодосија, блажени отац наш Нестор умре свету не само световним делима, - што он учини још раније, пре искушеништва -него и на световни начин, примивши свети ангелски лик монашки од преподобног Стефана, игумана Печерског. А потом он би од њега узведен и у ђаконски чин. И тада, видећи на себи двоструки чин ангелски: монашки и ђаконски, он из дана у дан увећаваше своје врлине, умртвљујући све телесне страсти и творећи сваку истину, да би потпуно престао бити телесан и постао стварно духован, и тиме истинити слуга и поклоник Божји. Јер је он добро знао шта је Господ рекао: Бог је дух; и који му се моле, духом и истином треба да се моле (Јн. 4, 24). И стварно: Нестор јасно показује у својим списима да духа зла, туђег свакој истини, он побеђиваше неисказаном смиреношћу: јер стално назива себе недостојним, грубим, незналицом, и препуним свакога греха.

Када Богом подстакнута братија на своме састанку решише да ископају чесне мошти преподобнога Теодосија и да их пренесу из пештере у Богом подигнуту Печерску цркву, у томе послушању највише ревности показа овај блажени Нестор. Копајући земљу са великом вером и молитвом, он сву ноћ проведе у том послу, и за свети Печерски манастир ископа скупоцени бисер - чесне мошти преподобнога Теодосија. Он их изнесе из пештере и би очевидац великих чудеса која се тада збише, о чему он сам сведочи.

И поживе преподобни отац Нестор много година, трудећи се на састављању летописа. Опоминући се година вечности, он добро угоди Творцу година, ка коме пређе у вечност после много година проведених у времену. И би положен у пештери, где и досад почива његово нетљено чесно тело, точећи чудеса, и тиме сведочећи да овај преподобни састављач житија светих и летописа стече себи нетљено обиталиште на небу и удостоји се нетљеног венца у Царству Божјем. Нека молитвама овог светог писца и ми будемо уписани у књиге

живота Јагњета Божијег, чије године никад престати неће. Њему са Богом Оцем и животворним Духом приличи од нас свака слава, част и поклоњење, сада и увек и кроза све векове. Амин.

СПОМЕН СВЕТИХ МУЧЕНИЦА
КАПЕТОЛИНЕ и ЕРОТИДЕ

ЖИВЉАХУ ове светитељке у време цара Диоклецијана и управитеља Кападокије Зиликинтија. Света Капетолина беше високога рода и богата, а света Еродита беше њена служавка. Све своје богатство Капетолина раздаде сиромасима, и робове пусти на слободу. Као хришћанка, она би затворена у тамницу. А када је затим изведоше пред управитеља Зиликинтија, и приморавaху да принесе жртву идолима, она то одби, смело исповедајући своју веру у Христа као истинитог Бога. Због тога јој глава би одсечена. Служавка пак њена Еродита, заузимајући се за своју госпођу, баци се каменом на управитеља Зиликинтија и удари га. Зато је моткама тукоше; али благодаћу Божјом она остаде неповређена. Затим јој главу одсекоше. И тако обе примише венце мучeништва.[3]

СПОМЕН СВЕГОГА ОЦА НАШЕГ
КИРИЈАКА (КИРИЛИЈАНА)
епископа Цариградског

ЕПИСКОП Кириjак епископовао богомудро и богоугодно у граду Византу, који касније би назван Цариградом. Епископовао у 3. веку и имао за ученика и наследника Св. Кастина (спомен му 25. јануара). У миру се упокојио.

СПОМЕН СВЕТОГ МУЧЕНИКА
МАРКА
и оних са њим

МАРКО и свети мученици са њим живљаху у свакој побожности, и свима проповедаху Христа. И тако многе неверне ка Господу обратише и крстише у име Оца и Сина и Светога Духа. Незнабошци их ухватише, и дуго мучише; и тела им дугим гвозденим шипкама прободоше. И онда их по земљи вукоше, ногама газише без милости; и тако сви свети страдалци предадоше Богу своје свете душе. А хришћанин неки Теренције кришом узе чесне мошти њихове; положи их на острву Тасу, где оне непрекидно дају исцељења свима вернима.

СПОМЕН СВЕТОГ
АНДРЕЈА,
кнеза Смоленског

ИЗ љубави према Христу овај христочежњиви кнез напусти славу и част светску, отпутова у Перејаслављ Заљески, и тамо прерушен и непознат служаше тридесет година као црквењак при цркви светог Николе, живећи побожно, и сиротујући Христа ради. Упокојио се у Господу мирно 1390. године. Мошти му нетљене и чудотворне пронађене 1540. године; оне почивају у Перејаслављу у цркви њему посвећеној.

СПОМЕН СВЕТЕ
ПРОКЛЕ

СВЕТА Прокла = жена Пилатова. Видевши сан о Христу ноћу уочи суђења Спаситељу, она посла своме мужу, судији Пилату,

овакву поруку: Немој се ти ништа мешати у суд тога праведника, јер сам данас у сну много пострадала њега ради (Мт. 27, 19). Поверовавши у Господа Христа, Прокла се крсти, и провођаше дане у побожности.

НАПОМЕНЕ:

1. Преподобни Нестор се у својој седамнаестој години постригао у Кијево - Печерском манастиру; 1091 г. учествовао у откривању моштију св. Теодосија Печерског; писао Руски летопис, житија Кијево - Печерских угодника. Од његових списа, осим Летописа, до нас дошло: Житије преподобног Теодосија Печерског, и Житије Бориса и Гљеба. Преподобни Нестор преставио се око 1114 године, 27. октобра.
2. Спомен преп. Антонија Печерског празнује се 10. јула.
3. Ове блажене мученице пострадаше 304. године.

28. ОКТОБАР

СТРАДАЊЕ СВЕТЕ ВЕЛИКОМУЧЕНИЦЕ ПАРАСКЕВЕ - ПЕТКЕ, Иконијске

У ВРЕМЕ када незнабожни цар Диоклецијан подиже гоњење на хришћане, у граду Иконији живљаше једна високородна и лепа девојка по имену Параскева. Родитељи њени хришћани лепо је васпиташе, научивши је светој вери и држању заповести Господњих, па отидоше ка Господу. Њихова млада кћи остаде наследница њиховог огромног имања.

Када блажена Параскева постаде зрела по годинама, она стаде подражавати веру и дела својих родитеља: имање своје она употребљаваше не на украшавање своје лепоте и младости и не на уживање, већ на одевање нагих, на прехрањивање гладних, на збрињавање путника и намерника. Параскева не обраћаше никакву пажњу на своје смртне удвараче који се довијаху да се ожене њоме, јер она заручи себе Бесмртноме Женику, Јединородном Сину Божијем, и Њему живљаше у светости и правди. Пресвето име Његово она исповедаше пред људима непрестано свакога дана, приводећи их тиме к познању истине. Неки од људи вероваше у Господа нашег Исуса Христа, а који не хтеше да верују, грђаху и вређаху светитељку. Међутим, Параскева им смело казиваше реч Божју и изобличаваше ништавност бездахних идола. Не желећи подносити од ње таква изобличавања, незнабожни грађани је ухватише, избише, па у тамницу вргоше.

У то време дође у Иконију неки војеначалник, послан тамо од цара Диоклецијана да истреби хришћане. Грађани изађоше пред њега и рекоше: Светли војеначалниче, у овом граду има девојка која верује у Распетога Христа и проповеда Га; она се бави мађијама, и већ је својим чинима одвратила не мало људи од приношења жртава нашим боговима; она не престаје хулити на наше богове и на самодржца. И ми, чувши царево наређење, да имају бити погубљени сви који се не клањају боговима, ухватисмо ову девојку и држимо је у тамници.

Саслушавши то, војеначелник нареди да девојку доведу преда њ на суд. Када света девојка иђаше на суд, озари је Дух Свети и лице њено постаде светло, те сви који гледаху на њу дивљаху се и говораху: Погледај! она ни најмање није тужна, напротив, лице јој сија! - А кад предстаде суду, војеначалник је погледа, и удививши се лепоти и милоћи њенога лица, рече тужитељима: Ви напразно оптужисте ову предивну девојку, јер није праведно погубити такву сунцезрачну лепоту. - И обраћајући се њој, рече: Девојко, кажи нам своје име. - Света девојка одговори: Хришћанка сам, слушкиња Христова. - Војеначалник узврати: Посматрање лепоте лица твога побуђује ме на кротост, а речи уста твојих узмућују ме до дна душе, јер не желим да чујем такве речи. - Светитељка одговори: Сваки кнез

који право суди, радује се када чује истину; а ти, чувши истину коју ти ја рекох, разгњевио си се. - Војеначалник на то рече: Зато се гњевим што одговора од тебе не добих, јер те ја запитах за име твоје, а ти ми га не каза. - Светитељка одговори: Најпре је требало да ти кажем име вечног живота, па онда тек да ти објавим име временог живота. Ја ти дакле казах своје име вечнога живота: хришћанка, слушкиња Христова; а име временог живота мог, наденуто ми од родитеља мојих, јесте Параскева, пошто сам се родила у петак (На грчком петак се каже Параскеви = Параскева = Петка). - Родитељи моји, говораше даље светитељка, петак, дан добровољног и животворног страдања Господа нашег Исуса Христа, увек почитоваху постом, молитвама и милостињама, спомињући Господа свог који из љубави према роду људском тога дана проли крв Своју и положи за нас на крсту душу Своју. Бог им и дарова плод чесног супружанства њиховог, мене, недостојну слушкињу Своју, управо у тај дан који они врлинама почитоваху, сећајући се страдања Господњег. Они и нађоше за умесно да ми надену име тога дана, Параскева, и отуда се ја зовем Параскева, заједничарка Христових страдања. - Војеначалник рече: Престани говорити те празне речи и принеси жртву нашим боговима, па ћу се ја оженити тобом, и ти ћеш постати господарица огромног богатства, и многи ће те величати на земљи. - На то света Параскева одговори: Ја имам Женика на небу, Исуса Христа, и други ми муж није потребан. - Војеначалник узврати: Ја волим твоју лепоту, и поштедећу младост твоју. - Светитељка на то рече: Немој волети времену лепоту; она данас цвета, а сутрадан увене; боље је смилуј се на себе, јер тебе очекују вечне муке.

Тада војеначалник, разгњевивши се, нареди да раздеру хаљине на њој и да је бију сировим жилама. Тако бијена, светитељка не даде ни гласа од себе, него, ћутећи устима, она срцем призваше Христа иштући од Њега помоћи у мукама. Војеначалник пак, штедећи још њену лепоту, јер беше рањен и распаљен њоме, нареди да је престану бити, па јој поче кротко зборити: О, девојко! поштеди младост своју, не упропашћуј диван цвет девичанства свог! принеси боговима жртву, па ћеш остати жива, и удостојићеш се велике части од нас. - Но она му ништа не одговараше на то. Разљутивши се,

војеначалник је упита: Мени ли не одговараш, зли хришћански породе?

У одговор на то светитељка му пљуну у лице. То страховито разјари мучитеља, и он нареди да мученицу обесе на дрвету: да јој железним ноктима немилице деру ребра и да јој сурим крпама трљају ране. На тај начин светој мученици би одрано месо све до самих костију. Мучитељ пак, држећи да ће мученица скоро умрети, пошто већ једва дисаше, скиде је са дрвета и врже у тамницу. А када она тамо лежаше једва жива и већ безгласна од љутих рана, у поноћи уђе к њој Анђео, коме рамена и прса беху крстолико опасана златним појасом, и који у својим рукама држаше оруђа Христових страдања: крст, трнов венац, копље, трску и сунђер. И рече јој Анђео: Девојко, заједничарко Христових страдања, устани! Послан сам да те посетим. А на утеху теби у твојим патњама ја сам ти ево донео оруђа страдања Господа нашег. Погледај чесна оруђа: крст и трнов венац Нетљеног Женика; погледај копље које прободе животворна ребра, трску која написа опроштај грехова свету, сунђер који избриса Адамов грех. Устани, дакле! исцељује те Христос Господ! - И одмах устаде мученица као од сна; и Анђео пришавши отре мученици све свете ране, и сво тело њено постаде читаво и здраво, а лепота лица њена постаде сјајнија од пређашње. И света мученица побожно целива оруђа Христових страдања, и одаде хвалу Богу. После тога Анђео постаде невидљив.

Сутрадан у свануће дођоше тамнички стражари и нађоше Параскеву где здрава стоји на молитви, и на њеном телу не беше ниједне ране. Угшашивши се, они известише о томе војеначалника. Овај нареди да је доведу пред њега. А кад је угледа здраву, он се удиви, јер није очекивао да ће она са толиким ранама остати жива. И поново се дивећи њеној изванредној лепоти, он јој рече: Видиш, Параскево, како богови наши поштедише твоју лепоту, и подаривши ти живот начинише те здравом. - Светитељка рече на то: Покажи ми, о војеначалниче, оне који ми подарише живот.

Војеначалник је посла у храм богова својих, да види идоле њихове. Са њом кренуше и идолски жреци и мноштво народа, сматрајући да она хоће да се поклони боговима њиховим. А када уђоше у храм, у коме бејаше мноштво идола, света Параскева се

мислено помоли Једином Истинитом Богу вишњем, па дохвативши за ногу Аполоновог идола рече: Теби бездахноме, и свима осталим идолима што су овде с тобом, кажем: тако вам наређује Господ мој Исус Христос: падните сви на земљу и претворите се у прах. - И тог часа на светитељкину реч попадаше сви идоли и у прах се претворише. Тада сви побегоше из храма идолскога, вичући и говорећи: Велики је Бог хришћански!

Међутим незнабожни жреци, видевши рушење и пропаст својих идола, одоше к војеначалнику и плачући рекоше му: Господине војеначалниче, ми ти говорасмо: посеци ову волшебницу, пошто она обмањује наш град; а ти нас не послуша, и ево она сада својим чинима поруши све наше богове. - Разјаривши се, војеначалник стаде сурово испитивати свету Параскеву, говорећи: Каким си ти то магијама учинила? - Светитељка одговори: Са именом Господа мог Исуса Христа ја уђох у храм богова ваших и помолих се Господу моме овако: "Јави се мени, Спаситељу мој! Ти си ми живот даровао". И мени се јави сам Господ мој и Бог мој; а твоји богови, чим угледаше Бога мог, уздрхташе од страха, и павши на земљу разбише се, показујући тиме да не могу помоћи себи. Како ће онда помоћи другима?

Тада војеначалник нареди да мученицу опет обесе на дрвету и да јој ребра пале свећама. Обешена и паљена огњем, светитељка уздахну к Богу и рече: Господе Боже мој, Творче и Промислитељу свеколике творевине! Ти си Тројици Младића расхладио усијану пећ; Ти си првомученицу Теклу[1] избавио од огња; Ти спаси и мене недостојну из руку ових мучитеља. - И одмах сиђе Анђео, дотаче се свећа, и букну огроман огањ који сажеже многе безаконике. А народ викаше: Велики је Бог хришћански! - И поверова у Христа мноштво људи.

Војеначалник пак, видевши узрујаност у народу, уплаши се да народ не устане против њега, и нареди да хитно посеку светитељку мачем. У време када јој би одсечена глава, неки чуше глас с неба говорећи: Радујте се праведни, јер се венча мученица Параскева! - Свето пак тело њено хришћани узеше и чесно погребоше у њеном дому.

Тако ова дивна девојка заврши подвиг мучeништва, и оде к своме Женику, носећи уместо јелеја крв, и сада се она весели са мудрим девојкама у дворима Христовим.

Сутрадан изјутра безакони војеначалник изјаха у лов, али се коњ под њим разбесне и збаци га у провалију; и он павши, разби се сав и кости му се поломише, те у мукама изврже бедну душу своју. Света пак и чиста душа великомученице Параскеве у руци је Божјој, а од чесних моштију њених даваху се многа исцељења болесницима, у славу Господа нашег Исуса Христа, коме част и поклоњење са Оцем и Светим Духом вавек. Амин.

СПОМЕН СВЕТОГ СВЕШТЕНОМУЧЕНИКА КИРИЈАКА, патријарха Јерусалимског

СВЕТИ Кириjак поверова у Христа и крсти се после обретења часног и животворног Крста Госиодњег од стране Св. цара Константина и мајке му Св. Јелене. Потом, би епископ Јерусалимски. Он доживе до царовања Јулијана Одступника. У време свог ратног похода против Персијанаца цар Јулијан се задржа у Јерусалиму. Ту он изведе на суд светог Кириjака, и приморава̏ше га да принесе жртву идолима. Но светитељ то одлучно одби, и притом изобличи цара одступника. Тада Одступник нареди да му одсеку десну руку, говорећи светитељу: Много си посланица написао том руком, и многе си одвратио од поштовања богова.

После тога цар нареди те светитељу излише у уста растопљено олово, па га положише на усијани гвоздени кревет. Чувши за то, мајка светог Кириjака Ана дође на место мучења. Цар нареди те је ухватише, обесише за косу, стругоше гвожђем, палише буктињама, и тако она предаде душу своју у руке Божије. После мученичке кончине своје мајке, свети Кириjак би бачен у казан кипећег уља и истовремено прободен копљем, и тако сконча овај славни јунак Христов и доби од Господа венац мученички.

СПОМЕН СВЕТОГА ОЦА НАШЕГ
АРСЕНИЈА СРЕМЦА
архиепископа Српског

ВЕЛИКИ јерарх Српске Цркве и наследник Светога Саве Арсеније беше родом из Срема[2]. Још у младости замонаши се и предаде се искрено свесрдном подвигу ради спасења душе. Но чувши за дивну личност и делатност Светога Саве Арсеније оде к њему у Жичу, где га Сава љубазно прими и уврсти у братство Жичко. Видећи ретке врлине у Арсенију Сава га ускоро постави за игумана Жичке обитељи. Када Мађари навалише на земље Српске, посла Сава Арсенија на Југ, да тражи за архиепископију неко место склонитије од Жиче. Арсеније изабра Пећ, и ту сагради манастир и цркву Светим Апостолима, која се доцније прозва црква Вазнесења Господња. Пред свој други полазак за Јерусалим Св. Сава одреди Арсенија себи за наследника на архиепископском престолу (1233. године). А када Сава при повратку умре у Трнову, Арсеније навали на краља Владислава, да пренесе тело Савино у Српску земљу. Арсеније је мудро управљао Српском Црквом тридесет година (до 1263. г.), и упокојио се у Господу 28. октобра 1266. године. На олтарном зиду Пећког храма стоји написано: "Господи Боже наш вонми, посјети и благослови храм сеј ... Помените же и мене грјешнаго Арсенија". Сахрањен је ту у Пећском храму Светих Апостола. Године 1737, због спаљивања Пећке патријаршије од стране Турака, мошти Светог Арсенија однели су монаси из Пећи и, преко многих других места, оне су доспеле у манастир Ждребаоник код Даниловграда, где се и до данас налазе. Године пак 1933, по благослову Српског патријарха и Синода, руски архиепископ Нестор однео је део моштију Св. Арсенија у Пекинг и у Харбин (у Манџурију), кад је тамо основана Православна Црква.

Молитвама Светог Арсенија Српског нека Господ помилује и спасе све нас, сав Српски род, све православне хришћане, и све људе Божје. Амин.

СПОМЕН СВЕТИХ МУЧЕНИКА
ТЕРЕНЦИЈА и НЕОНИЛЕ и седморо деце њихове:
САРВИЛА, НИТА, ЈЕРАКСА, ТЕОДУЛА, ФОТИЈА, ВИЛЕ и ЕВНИКЕ

БЛАЖЕНИ Теренције и Неонила беху из Сирије, и васпитаваху децу своју у вери и побожности. Деца им се зваху: Сарвил, Нит, Јеракс, Теодул, Фотије, Вилија и Евникија. Оптужени због вере у Христа, родитељи бише заједно са својом децом изведени на суд. На суду они исповедише Христа истинитог Бога а наружише и исмејаше идоле. Зато их обесише и немилосрдно стругаше; при томе им ране заливаху љутим сирћетом и сољу, а огањ букташе испод њих. Свети мученици трпећи муке мољаху се и тихо подстрекаваху један другога на мучеништво. Бог се не оглуши о њихову молитву и посла им Своје свете анђеле, који их ослободише окова и исцелише им ране. Видећи ово изненадно ослобођење од окова и исцељење од рана, незнабошци се препадоше. И одмах свете мученике бацише у тамницу. Сутрадан их изведоше и моткама тукоше, па их на точкове привезаше и без милости мучише. Али благодаћу Божјом они остадоше неповређени. После тога свете мученике бацише зверовима да их поједу, али опет остадоше неповређени, јер се зверови показаше према њима кротки као овце. Онда их вргоше у казан пун кипеће смоле, али се тог часа огањ угаси и казан охлади и смола претвори у хладну воду. Видећи да никаква мучења не могу да нашкоде мученицима, незнабожни мучитељи им мачем одсекоше главе. И тако блажени страдалци примише венце мучeништва.

СПОМЕН ПРЕПОДОБНОГ ОЦА НАШЕГ
СТЕФАНА САВАИТА,[3]
епископа

БЛАЖЕНИ Стефан се замонаши као врло млад, и подвизаваше се у обитељи светог Саве Освећеног. Од тамошњих светих отаца он се научи страху Божјем, и свакој врлини и подвижничком делању. Пошто подвизима високо узрасте по Богу, он би удостојен епископског чина. Али не само то, него он доби од Бога и обилну благодат чудотворства, пошто претходно уздржањем и испосничким трудом и напорима умртви страсти душе и тела и достиже у потпуно бестрашће. Он молитвом ђаволе изгоњаше, болесне исцељиваше, дивље звери укрочиваше. Уопште, он својим подвижништвом и чудесима сијаше као сунце. Живео је пре 8. века. Упокоји се у миру, и отиде ка Господу, коме са анђелима предстоји у вечној слави.

СПОМЕН СВЕТОГ ОЦА НАШЕГ
АТАНАСИЈА,
патријарха Цариградског

ОВАЈ светионик васељене родио се у Дцријанопољу од родитеља Георгија и Ефросиније, који беху побожни, благородни и добродетељни. На светом крштењу Атанасије доби име Алексије. Још измалена он показиваше знаке шта ће после бити од њега. Није волео игре и друге таште ствари; а волео је књигу и црквена богослужења. Дружио се са добрим дечацима, а касније младићима. Оставши сироче после смрти свога оца, он се још усрдније трудаше у светим врлинама. Нарочито пријежно читаше Свето Писмо, и благоразумношћу постаде раван старцима. Такав живот изазва у младом Алексију мисао и жељу да се одрекне света и његове таштине ради стицања небеске мудрости и блаженства. У том погледу од силног утицаја на њега беху Спасове речи: Који љуби оца или матер већма него мене, није мене достојан (Мт. 10, 37). Но пресудну важност ту је имало Житије светог Алимпија Столпника.[4] Читајући ово Житије и видећи како је млади Алимпије Бога ради оставио не само свет него и мајку удовицу, којој је он био једина утеха, Алексије се реши да се угледа на њега: да остави кућу, завичај, пријатеље, сроднике, па и саму мајку. И он то

учини: не рекавши никоме ни речи он отпутова у Солун, у чијој се околини налазио манастир, у коме његов стриц беше монах. Дошавши у тај манастир, он прими монашки постриг са именом Акакије. Али ту он остаде кратко време: видећи да братија не испуњава у потпуности дужности свога монашког звања, он оде одатле у Свету Гору Атонску.

Живот светогорских испосника очара младога Акакија: обилазећи манастире, а нарочито пустињска обиталишта, он доби много духовне користи за себе. Као што трудољубива пчела, летећи са цвета на цвет, скупља слатки мед, тако и преподобни Акакије, користећи се примерима светогорских пустињака, слагаше у срцу свом њихове слатке беседе и поуке, да би их према својим моћима подражавао у њиховом подвижништву. И прво што усвоји од њих беше ово: строго сиротовање. Имао је на себи само власеницу и преко ње монашку мантију, без обуће; храна му беху хлеб и вода; ма куда ишао, ишао је пешке, па је тако радио и кад је постао патријарх Цариградски; земља му беше постеља. Уствари, иако човек, он живљаше као анђео.

Пошто обиђе Свету Гору, преподобни Акакије ступи у братство Есфигменског манастира. Тамошње подвиге његове немогуће је описати. Вршећи две године дужност трпезара, он не имађаше ни посебну келију, ни постељу, па чак ни рогожу; и то тако не само лети него и зими када тамо бива и снега и мраза. Спавао је врло мало, јер ноћи провођаше у молитви и бдењу. Храна му беху остаци са братске трпезе, јер он говораше са еванђелском женом: пси једу од мрва што падају с трпезе њихових господара (Мт. 15, 27); уља и вина он не дозволи себи у току три године, нити какву другу телесну утеху. Међутим, трудећи се у готовљењу хране и посматрајући огањ, он замишљаше огањ паклени, неугасиви, и тако стече плач и сузе.

Због свих тих врлина његових сво братство гајаше к њему љубав и велико поштовање. Али то и би разлог да се он кришом уклони из манастира, јер се бојао да због привремене славе не буде лишен вечне. Из Свете Горе он отпутова у Јерусалим, да се поклони светим местима и да види Јорданску пустињу. Затим посети Латрску гору, где и проведе дуго време у пустињаштву, заједно са другим светим оцима, чији му узвишени живот донесе много духовне користи. Са

Латрске горе он пређе на Авксентијеву гору, где су се тада подвизавали чувени подвижници: Илија, Нил и Атанасије. Познанство са њима би за преподобног Акакија веома поучно. Најзад се он удаљи на гору Галисијску, у манастир блаженог Лазара, где проведе осам година у разним послушањима. Ту он прими велики ангелски лик и доби име Атанасије. Испоснички живот Атанасијев и његова безусловна послушност побудише настојатеља да преподобног Атанасија, и против његове воље, одликује свештеничким чином. После тога њему би поверена дужност еклесиарха, коју он обављаше са великом приљежношћу.

Тако сваки дан настављајући у срцу свом узлажење к Богу, преподобни Атанасије се удостоји видети Господа Христа, који га позва да буде пастир словесних оваца. Преподобни Атанасије имађаше обичај да ноћу одлази у црквену паперту, и тамо се моли до јутрења, Једне ноћи када се он са сузама мољаше пред Христовим распећем, он одједаред чу од Спаситељева лика слатки глас: "Атанасије, зато што ти љубиш мене, треба да пасеш народ мој". Поражен тим гласом, Атанасије паде на земљу од страха и неисказане радости, гушећи се у сузама и славословећи Господа.

Преподобни Атанасије проведе десет година на Галисијској гори. Но иако је био блажен у вршењу налаганих му послушања, њега ипак не напушташе мисао о пустињском усамљеничком молитвеном тиховању. Због тога он опет отпутова у Свету Гору. Тамо нађе пустињу по жељи срца свог и остаде у њој, трпећи сваковрсне оскудице, умртвљујући тело и угађајући јединоме Богу. Али и ту преподобни не остаде дуго. Случајни нереди који избише у Светој Гори, натераше га да се одатле повуче на гору Ган. Тамо он нађе згодно место за молитвено усамљеничко тиховање, настани се ту и продужи своје подвиге. Но врлина се нигде не може сакрити: за кратко време око њега се сабра братија. Он их с радошћу назидаваше, руковођаше к небу и прерађиваше у изабране сасуде дарова Светога Духа. Међу ученицима његовим беху: чудесни Теофан, знаменити Теодорит, и други, прослављени врлинама. Због ангелоподобног живота свог, блажени Атанасије беше чувен не само по околним горама него и свуда, те мноштво света свакодневно долажаше к њему да чује медне' беседе његове и види светло лице

његово. То беше од таког утицаја на свет, да се многи, и мушкиње и женскиње, одрицаху света. И под управом светог Атанасија убрзо ниче у пустињи женски манастир.

Но време је да се каже, на који начин преподобни Атанасије постаде патријарх Цариградски. За царовања благочестивог цара Андроника II Палеолога престо Цариградске патријаршије остаде празан, после потреса и смута у Цркви, изазваних патријархом Јованом Веком.[5] Цар сазва архијереје и клир, и они једнодушно изабраше за патријарха преподобног Атанасија. Изасланство од неколико архијереја и царских великаша би упућено преподобноме да га извести о избору и свечано доведе у престоницу. Но смирени пустињак се дуго отказиваше и мољаше да изаберу другога. После многих и многих молби да се прими избора, изасланици најзад са строгошћу рекоше преподобноме: Ако нас не послушаш сада, када те Црква тражи и зове у помоћ против непријатеља својих, онда ћеш дати одговор Богу у час суда. - Тада се свети Атанасије сети виђења свог на гори Галисијској када му Господ рече да треба да пасе народ Његов, уплаши се, и без поговора повери себе промислу Божјем. И би свечано узведен на патријаршијски престо Цариградски око 1290. године.

Свети Атанасије затече Цркву, много пострадалу од јеретика, и много труда уложи да јеретички кукољ одстрани. Исто тако, ревнујући за добро своје паставе, он као нови Златоуст силно изобличаваше неправеднике и пљачкаше, не штеђаше ни велможе, ни богаташе, па ни самога цара. Оне са страхом Божјим он исправљаше саветима, а непокорне и непослушне кажњаваше строгим епитимијама. На тај начин он се свим силама стараше да стадо Христово сачува од видљивих и мислених вукова. Но баш због такве ревности његове архипастирске, враг добра није дремао. Међу великашима и клирицима појавише се непријатељи светоме патријарху. Они стадоше роптати на светог архипастира што их је корио и изобличавао, и замерати му што је тобож сувише строг. Потекоше и клевете против угодника Божјег. Са током времена то је бујало и расло, тако да и неки архијереји приступише непријатељима светог патријарха. Да би се избегао већи немир у Цркви, патријарх Атанасије би смењен. Том приликом свети

патријарх рече цару: Господару, ја се нисам примио овог високог звања да бих пузио пред људима, ћутао и забашуривао грехе њихове, него да би их изобличавао и исправљао; јер страшној осуди подлежи сваки од нас који не изобличава оне што греше. Због строгости мојих изобличавања омрзли су ме и желе моје уклањање са патријаршијског престола. Немам ништа против; ево, одлазим молећи Бога, да Он свезнајући уреди све на добро, молитвама Богородице и светих Његових. (Ово повлачење Св. Атанасија би око 1293. год.).

Сишавши са патријаршијског престола, свети Атанасије се повуче у свој манастир на гори Гану, где проведе десет година, подвизавајући се још строжије него пре. Ту он, за чистоту срца и за свој живот, доби од Бога дар предвиђања и пророчки предсказиваше будућност. Многе ствари предсказиваше он цару, и све се оне и збише, што се види из његових писама.[6]

После светог Атанасија престо патријаршијски заузе врлинасти и достојни дивљења Јован XII.[7] При својој неизмерној кротости и простоти, он не беше у стању борити се са непријатељима Цркве Божије. И након десет година управљања Црквом он се добровољно одрече патријаршијског положаја. На тај начин Црква Цариградска опет остаде без патријарха. У то време живљаше у Цариграду један врлинаст човек, по имену Мина, познаник светог Атанасија. Овоме Мини свети Атанасије посла писмо, пророчки предсказујући у њему, да ће тог и тог дана у престоници бити велики земљотрес. Тако и би. Цар, поражен таким пророчким даром смењеног патријарха, донесе чврсту одлуку, да без обзира на непријатеље, поново доведе светог Атанасија на патријаршијски престо. Свети Атанасије се, као и први пут, дуго отказиваше; али га они силом узеше из манастира, и са великом чешћу и слављем поново посадише на патријаршијски престо.[8]

Свети Атанасије сада још више блисташе врлинама. Беше он најусрднији заштитник потлачених, покровитељ удовица и сирочади, помоћник свима невољнима, самилосни хранитељ ништих и убогих и гладних. Седам година управљаше Црквом свети Атанасије, сијајући чистотом и светошћу живота и оличавајући собом пример сваке врлине. Но при свем том, непријатељи га

поново оклеветаше: тајно метнуше под његов кревет икону Пресвете Богородице, па је пред народом извукоше испод кревета, и светог патријарха објавише за јеретика - иконоборца.

После марљивог судског ислеђења, клевета би обелодањена, и клеветници кажњени. Но свети Атанасије искористи то као оправдан повод: да остави патријаршијски престо и уступи место злоћи непријатеља својих. Међутим цар се никако није хтео сложити са таком патријарховом жељом. Патријарх пак остаде непоколебљив у својој одлуци: и кроз неколико дана тајно се удаљи у свој манастир.

Ослобођен смута и јерархијских трудова, свети Атанасије се потпуно посвети Богу и испуњавању монашких правила. Просветливши се подвизима и созерцањем, ок се удостоји од Бога многих откривења, дара прозорљивости и дара чудотворства. Један од ученика његових, Јакинт, имађаше на врату неизлечиву болест - рак. Много пута мољаше он светог Атанасија да му допусти да се обрати лекару, или да му он сам измоли у Бога исцељење од болести. Светитељ му сваки пут саветоваше да трпи с благодарношћу, као Јов и многи други. Јадни Јакинт много пађаше, и трпљење га поче издавати. Најзад он поступи по угледу на крвоточиву жену из Еванђеља: једном он приступи светом Атанасију састраг, паде ничице, и гушећи се у сузама он крај од хаљине светитељеве прислони на болесно место, и тог часа, по вери својој, доби исцељење. - Другом једном приликом тај исти Јакинт попе се на кров келије да нешто оправи, али се омаче и паде, и лежаше скоро мртав. Свети Атанасије, дознавши за то, помоли се над Јакинтом, и овај устаде потпуно здрав.

Две монахиње женског манастира беху тешко и дуго болесне, и просто не беху више у стању да подносе болове. Од лекара се више нису могле надати никаквој помоћи. Због тога оне послаше светом Атанасију молбу, да им измоли у човекољубивог Господа олакшање у болести. Светитељ им посла овакав одговор: Ја бих желео да ви још неко време потрпите, да бисте примиле већу награду у вечноети. Али, пошто вам недостаје трпљења, ви се онда ове ноћи помолите Пресветој Богородици, и сутра ћете добити од Ње исцељење. - Тако одговори смиреноумни чудотворац, да би избегао славољубље и

похвалу од људи. И стварно, речи светог Атанасија се збише: изјутра се болеснице човекољубљем Божјим и благодаћу Царице Небесне исцелише и притекоше к светитељу да му изразе благодарност.

За време другог патријарховања светог Атанасија у Цариграду настаде опака глад. Патријарх нареди једноме од својих послушника, богобојажљивом и врлинском Христодулу, да раздаје пшеницу што се налази у патријаршијском дому, и то првенствено женским манастирима, и то по тридесет мера свакоме манастиру. Христодул увераваше патријарха да у њиховим житницама нема више од педесет мера пшенице. "Не лажи, маловерни, - рече му светитељ, - иди и изврши наређење". Христодул поступи по речи патријарховој. И када раздаваше пшеницу, она се благословом Божјим не само не смањиваше Hero се наочиглед умножаваше. Поражен таким чудом, Христодул се јави патријарху, паде к ногама његовим иштући опроштај за своје маловерје. То се исто понови и онда када се у време глади из патријаршијског дома раздаваше пшеница сиротињи.

Поред осталих врлина, свети Атанасије имађаше дивну смиреност: никада није носио скупоцене хаљине. Неки су га због тога осуђивали тврдећи да он тиме унижава високо достојанство свога чина. На то је он обично одговарао, да нема стида и унижења у ношењу скромних и худих хаљина; грех је једини стид и једино унижење човека; који љуби Бога, тај је дужан творити вољу Божију, и не сме бити човекоугодник већ смирен и умерен у сваком погледу.

Пред крај живота свог свети Атанасије се удостоји поново видети Господа Христа. Једном он, свршавајући по обичају молитве, виде Исуса Христа распета на крсту. "Због чега си ти оставио овце без пастира?" рече му Господ с прекором. "Ја сам их поверио теби, а оне су остављене, и вуци их разграбљују. Ја Бог, па сам ипак с љубављу примио тело и распео се за спасење света; а ти ниси претрпео клевету и оставио си Цркву моју, као плашљиви војник". - Поражен речима Господа Христа, свети Атанасије од ужасног страха и трепета паде на земљу, и гушећи се у сузама искаше опроштај за своју слабодушност. И доби опроштај од Господа. - После овог виђења стаде он још строжије живети, посвећујући сво време молитви и богоразмишљању.

Напослетку и за светог Атанасија наступи време одласка ка Господу. Сабравши своје ученике он их обавести о блиском крају свог временског живота, па им дуго говораше реч поуке, заповедајући им да држе све врлине, а особито смиреноумље, љубав и милосрђе, којима се прославља Света Тројица, и без којих се нико не може спасти. И говораше им: Свето чувајте прописе Цркве и предања Светих Отаца. Очишћавајте срце и ум од нечистих помисли, и спасавајући спасавајте душе своје.

Беседећи тако са својим ученицима, он тихо предаде Господу дух свој 20. октобра, у својој стотој години живота. Богу нашему приличи свака слава, част и поклоњење, свагда, сада и увек, и кроза све векове. Амин.

СПОМЕН СВЕТЕ МУЧЕНИЦЕ
АНЕ

МАЈКА светог Кириjака пострадала за Христа буктињама сажежена.[9]

СПОМЕН СВЕТИХ ОТАЦА НАШИХ
ФИРМИЛИЈАНА,
архиепископа Кесаријског
и
МЕЛХИОНА,
презвитера Антиохијског

ИСТАКНУТИ борци у трећем веку против јеретичког учења Павла Самосатског; борци и победници: јер светим апостолским учењем и предањем обелоданили, сузбили, оповргли лаж јереси Павла Самосатског. То учинише на великом Антиохијском сабору (262-268. г.) када осудише и свргоше овог зломислећег јеретика из Самосата. Светог Фирмилијана хваљаше и Св. Кипријан Картагенски и Св. Василије Велики.

СПОМЕН СВЕТЕ ФЕВРОНИЈЕ

КЋИ цара Ираклија. Још од ране младости одрекла се преимућстава свога звања; проводила живот у пустињачкој усамљености, служећи свим срцем Господу. И тако чисте душе и тела упокојила се у миру 632. године.

СПОМЕН ПРЕПОДОБНОГ ОЦА НАШЕГ ЈОВА ПОЧАЈЕВСКОГ

ПРЕПОДОБНИ Јов, син благочестивих родитеља, родио се у Галицији, у месту Покућа. Још измалена Јован показиваше љубав и ревност за свако добро. Као врло мален он се научи читати. У својој десетој години он тајно остави родитељски дом и оде у Угорњицки Преображенски манастир, у Карпатским горама, да се замонаши. У манастиру мали Јован са великом смиреношћу и огњеном ревношћу обављаше сва налагана му послушања. Строгим постом, он изнураваше тело своје. Све време слободно од послушања он посвећиваше молитви и читању душекорисних књига. Због своје благе нарави, дубоке смирености и јарке побожности он ускоро би пострижен за монаха и доби име Јов. Строг побожни живот Јова убрзо постаде познат по свој Западној Русији. Поборник православља Константин Константинович, кнез Острожски, желећи да њиме подигнути Крестовоздвиженски Дубенски манастир заштити од лукавстава језуита и заведе у њему строг монашки живот, позва преподобног Јова за настојатеља, сматрајући га "обрасцем трудољубивог и богоугодног живота". Као настојатељ овога манастира преподобни Јов проведе двадесет две године. Но горећи од жеље да се подвизава као прост монах, он тајно отпутова у Почајевску лавру, у Волинској епархији. Но монаси Почајевске обитељи одмах сагледаше у њему великог подвижника Божјег, и

умолише га да им буде настојатељ. Пред крај свога живота преподобни Јов прими велику схиму, и подвизаваше се као строги затвореник. Упокоји се 1651. године. Након осам година, 1659. год., његове чесне мошти бише откривене као нетљене, и од тада почивају у Почајевској лаври.

Преподобни отац Јов је у току свог стогодишњег живота много радио и урадио за Православље и руску народност у југозападном крају Русије, који је тако дуго био угрожен од језуита и Пољака.

СПОМЕН СВЕТОГ СВЕШТЕНОМУЧЕНИКА НЕОФИТА, епископа Урбинског

ДО свога обраћења Христу Неофит је био персијски војеначалник и звао се Омар. У време похода на Грузију њега посла његов султан у обитељ св. Шио са молбом да се помоли за њега Богу. Приближавајући се обитељи св. Шио, Омар угледа безбројно мноштво Небеских Сила где лете у ваздуху и усред њих дивнога старца са дугом седом брадом. Ово виђење, и ближе упознавање са животом монаха, одушеви Омара, те он кроз неко време дође у манастир са две верне слуге и прими свето крштење, при чему он доби име Неофит а слуге: Христодул и Христофор. Неофит ускоро би пострижен у монаштво. Својим целомудреним животом, постом и молитвом он се тако прослави да постаде украс обитељи. Доцније он би због светог живота свог постављен за епископа, и као епископ убијен од незнабожаца због проповедања Христа.[10]

СПОМЕН СВЕТА 4 НОВОМУЧЕНИКА АНГЕЛА, МАНУИЛА, ГЕОРГИЈА и НИКОЛАЈА пострадалих у Ретимну на Криту

СВА четворица родом из села Мелампес, епархије Лампске на Криту. Ангел и Мануил беху рођена браћа а Георгије и Николај

њихови рођаци. У оно време на Криту се многи хришћани притворно показиваху као муслимани, због страха и насиља турског, па тако чињаху и ова четворица младића. Међутим у души они беху истински хришћани. Беху сељаци и беху ожењени по муслимански, али се они и тајно венчаше у цркви.

Када отпоче године 1821. устанак у Грчкој противу Турака, многи се тада и на Криту дигоше на устанак, међу њима и ови блажени јунаци. Они тражаху од Турака да слободно врше своје хришћански верске обичаје. Агарјани их тада ухвате и стану их присиљавати да се врате на мухамеданство. То би године 1824, када они бише ухваћени, затворени и мучени у граду Ретимну на Криту. Но они се своје хришћанске вере не одрекоше, те им Турци чесне главе посекоше 28. октобра 1824. године. Хришћани после три дана измолише њихова света тела од турских власти и чесно их погребоше у манастиру Св. Георгија. Касније се свете им мошти јавише као нетљене и вернима чудотворне.

СПОМЕН СВЕТИХ МУЧЕНИКА
ТЕРЕНТИЈА, АФРИКАНА, МАКСИМА и ПОМПИЈА
и осталих 36 Мученика из Африке[11]

НАПОМЕНЕ:

1. Спомен свете првомученице Текле 24. септембра.
2. Сремом се у оно време називала, осим данашњег Срема, и Мачва и Посавина.
3. Овог Св. Стефана Саваига не треба мешати са млађим Св. Стефаном Саваитом, синовцем (или сестрићем) Св. Јована Дамаскина. Овај млађи Стефан је био песник и написао канон овом Св. Стефану Саваиту старијем. Спомен његов 13. јула.

4. Спомен његов празнује се 26. новембра.
5. Патријарховао од 1275-1282.
6. Нека писма светог Атанасија налазе се у Патрологији Миња: Migne P. gr. t. 142.
7. Патријарх Јован XII: од 1294-1303.
8. То је било 1303. године.
9. Види о њој под данашњим датумом: Спомен светог оца нашег Киријака, патријарха Јерусалимског.
10. Свети Неофит живео у седмом веку.
11. Њихов спомен 10. априла.

29. ОКТОБАР

ЖИТИЈЕ И СТРАДАЊЕ СВЕТЕ ПРЕПОДОБНОМУЧЕНИЦЕ АНАСТАСИЈЕ РИМЉАНКЕ

У ДАНЕ цара Декија и његовог сапрестолника Валеријана при градоначелнику Пробу, недалеко од Рима, у усамљеном и непознатом месту бејаше један мали женски манастир. У њему се подвизаваху неколико врлинских испосница; игуманија им беше

Софија, стара по годинама и савршена у врлинама. У том манастиру бејаше блажена девојка Анастасија, родом из Рима, која у трећој години својој остаде без родитеља, и игуманија Софија је узе к себи у манастир. Ту је она одгаји и васпита и научи свима врлинама, тако да Анастасија превазилажаше све остале сестре у посту, подвизима, молитвама и свим осталим врлинама. Она беше веома лепа. Када напуни двадесет година, неки знатни грађани Римски, чувши за њену необичну лепоту, силно жељаху да је узму себи за жену. Али света девојка, сматрајући све за ђубре, уневести себе Христу, и чувајући своје девичанство ана Му дан и ноћ служаше у молитвама.

Међутим ђаво много пута покушаваше да невесту Христову одврати од њеног равноангелног живота и привуче к свету, војујући против ње и телесном похотом и нечистим мислима и саблазнима лукавих уста и разним другим својим препреденостима. Али он у тој борби против ње ни најмање не успеваше, јер се у немоћну природу њену усељаваше сила Христова, која девичанским ногама потираше проклету главу пакленог звера. Но не могавши тим унутарњим и тајним војевањем победити неггобедиву невесту Христову, ђаво устаде јавно против ње, подигавши љуте мучитеље. Јер у то време настаде силно гоњење на хришћане, и ђаво нахушка неке незнабошце који непријатељеваху против хришћана, да Анастасију оклеветају пред градоначелником Пробом. И они, дошавши к незнабожном градоначелнику, стадоше му причати, како на једном забаченом месту међу неким убогим и безмужно живећим женама борави нека девојка Анастасија, којој по лепоти нема сличне у целоме Риму. Та девојка, говораху они не само неће да има мужа, него се руга нашем начину живота, подсмева се нашим боговима, верује у Распетога.

Чувши о лепоти Анастасијиној, градоначелник одмах посла слуге своје да је доведу. Дошавши к манастиру, слуге дуго не могаху да отворе манастирску капију; онда узеше секире да развале капију. Видећи шта се ради, испоснице се уплашише, па отворивши врата на супротној страни, побегоше из манастира. Игуманија пак Софија не пусти Анастасију, говорећи: Чедо моје, Анастасија, не плаши се, јер настаде време подвига. Ево, Женик твој Исус Христос хоће да те увенча: зато не желим да ти побегнеш из манастира; не желим да

лишим мученичког венца тебе, бисер мој, коју сам од три године узела, васпитавала, и до овога часа као зеницу ока чувала.

Када војници развалише капију, пред њих изиђе игуманија Софија и упита их: Кога иштете, и шта захтевате? - Они одговорише: Старице, дај нам девицу Анастасију, коју ти код себе држиш, пошто је градоначелник Проб тражи. - Да, ја ћу вам је с радошћу дати, одговори Софија, само вас молим, господо, ричекајте два часа док је украсим, да би се допала господару вашем. - А слуге, сматрајући да игуманија хоће да је украси уобичајеним светским хаљинама и накитима, пристадоше да причекају. Међутим духовна мати Софија, желећи да своју кћер украси душевним лепотама, да би се допала Женику Небеском, узе је и уведе у цркву. И поставивши је пред олтар, она јој стаде с плачем говорити: Чедо моје, Анастасија, сада треба да самим делом покажеш своју усрдну љубав ка Господу; сада треба да до крви стојиш за возљубљеног Женика свог Христа, и да докажеш да си истинита невеста Његова. Стога те молим, мила кћери моја: не допусти да те превиспрени језик превари; не преласти се славом и поклонима сујетног света, нити се плаши привремених мука које ће ти издејствовати живот вечни. Ето, теби је отворен Жеников дворац! ето, теби је припремљен одар вечнога покоја! ето, теби је исплетен венац! ето, тебе већ зову на Јагњетову свадбу! Зато, иди к Њему с весељем! иди обагрена крвљу, као одевена свадбеним рухом! Молим те, чедо моје, пази на речи моје и опомени се трудова мојих и брига мојих око тебе, како те измалена одгајих и васпитах и сваковрсне напоре уложих, да бих те као чисту невесту извела пред Цара славе. Око једнога сам се трудила, за једно сам се молила, једноме сам те дан и ноћ учила: да се свим срцем и свом душом сјединиш са Господом занавек. Стога, кћери моја, не посрами сада пред Господом мене, матер своју, и не сведи пре времена у гроб старост моју. Јер, будем ли чула о теби ишта супротно љубави Христовој, одмах ће ме туга срушити, одмах ћу умрети. А будем ли чула да јуначки стојиш у љубави Христовој и да живот свој полажеш за Њега, онда ћу бити мајка која се весели због кћери своје, онда ће се рог мој узвисити као рог у једнорога, и старост моја бити помазана уљем новим.[1] Стога, кћери моја, немој штедети телесну лепоту своју, немој заволети привремени живот. А

када те буду обасипали лукавим речима, ти не дај срцу своме да застрани у речи лукаве. Када те пак стану плашити мукама, ти говори: Страха се вашег нећу уплашити, нити ћу се збунити, јер је са мном Бог мој. Када те почну без милости тући, ти се немој уплашити оних који убијају тело а душе не могу убити. Буду ли тело твоје кидали и стругали, ти се радуј у страдањима својим, јер допуњујеш недостатак невоља Христових на телу свом (ср. Кол. 1, 24). Стану ли тело твоје сећи на комаде, ти се сети да ти је и коса на глави избројана од Господа, који ће сачувати све кости твоје, и ниједна се од њих неће сломити (ср. Мт. 10, 33, 21). Зажеле ли да ти главу одсеку, ти гледај на главу целе Цркве - Христа, који је слава твоја и подићи ће главу твоју (ср. Пс. 3, 4). Не бој се, чедо моје, свирепог страдања, јер ће Женик твој невидљиво стати преда те, олакшаће ти патње, и избавиће те од тешких мука; и када застењеш, Он ће дати утеху; када изнемогнеш, Он ће те укрепити; када паднеш од рана, Он ће те подићи; када се љуто изранављена испуниш горчине, Он ће заслађити срце твоје, и расхладити душу твоју, и неће одступити од тебе док те не отме из руку мучитеља и не уведе у небеске дворе Своје, и тамо сазове све Анђелске Силе и ликове свих Светих, и дарује ти блаженство, и као Своју невесту овенча те нераспадљивим венцем, и ти ћеш царовати заједно с Њим у вечној слави.

Анастасија одговори: Готово је срце моје за Христа страдати, готова је душа моја за сладчајшега Исуса умрети, јер одавна су све жеље моје и сви уздаси моји уперени на то: да у доказ љубави моје према милом ми Господу, душу своју положим за Њега. И сада, пошто дође време да се испуни моја жеља, ја ћу с радошћу поћи пред мучитеља и исповедити свесвето име Бога мога. А ти, госпођо и мати моја, не бој се за мене, нити колебај због младости моје јер верујем Господу моме Исусу Христу, да ће Он укрепити мене, слушкињу Своју. Мила мати моја, моли и ти Њега, да ме Он не остави, и да не одступи од мене док имена Његовог ради не завршим подвиг мучеништва и нс посрамим врага који устаје на нас.

Док оне тако разговараху више од два часа, и опраштаху се, градоначелникове слуге се узнемирише, па уђоше у цркву и затекоше свете жене где умилно разговарају, теше једна другу и

утврђују се у Господу. То њих силно разгњеви, и они дохватише Анастасију као вукови овцу, ставише јој ланце око врата, па је журно одвукоше у град и доведоше пред градоначелника. А она, телом стојећи пред њим, умом својим предстојаше Христу, Женику свом, и очима срца гледаше красоту Његову. Сви пак, видевши Анастасију, удивише се њеној лепоти, и смерном изгледу њеном, и благости лица њеног. Градоначелник јој се обрати речима: Каквог си рода; које си вере? и како ти је име? - Гледајући у земљу, светитељка одговори тихим гласом: Кћи сам једнога грађанина града Рима; васпитана сам у хришћанској вери; име ми је Анастасија. - Градоначелник рече: Ово име је необично код Римљана, и ја не знам шта значи Анастасија. - Светитељка одговори: Анастасија значи васкрсење, подигнуће, јер ме Бог подиже да говорим противу тебе док не савладам оца твог, Сатану.

Градоначелник на то рече: Девојко, одговарај ми кротко, да ме не би разјарила. Ето, ја штедим твоју младост, и не желим да погубим твоју лепоту; послушај ме као оца који ти саветује оно што је добро. Зашто си обманула себе штетним учењем хришћанским, и узалуд трајиш године своје, лишавајући себе лепог живљења и уживања, које богови дадоше људима на весеље? Каква је то радост, у тамном углу скривати такву лепоту, која се и великим кнезовима може допасти? Какво је то задовољство, избегавати људско друштво, и као звер живети усамљенички? Каква је корист добровољно предавати себе на муке и смрт за Распетога? Није ли боље поклонити се нашим бесмртним боговима, узети поштеног, благородног мужа, уживати у сластима, радовати се деци, живети у части и слави међу добрим људима, имати многа имања, злато и сребро, и не упропашћивати у крајњој беди и сиромаштву живот, дарован нам од богова за лепо уживање. Стога ти саветујем: приступи и поклони се боговима, и одмах ћеш имати мужа високородног, угледног, славног, и богатог, блиског царскоме престолу и веома моћног. Заједно са њим и ти ћеш уживати велико поштовање, и у све дане живота свога наслађиваћеш се сваким благом.

Света Анастасија, подигавши очи своје и погледавши у градоначелника, одговори на ове речи: Муж мој, и богатство моје, и

живот мој, и весеље моје јесте Господ мој Исус Христос; од Њега ме нећеш одвратити својим саблажњивим речима; нећеш ме преварити као змија Еву; нећеш ми учинити слатком горку погибао вашу, и нећеш ме застрашивањем мукама одвојити од Господа мога, за кога сам готова умрети не једанпут но - о, кад би то могуће било - и сто пута!

Градоначелник нареди предстојећим слугама да је бију по лицу, говорећи: Тако ли ти одговараш светломе властелину? - Затим, желећи је посрамити, он нареди да јој поцепају одећу и нагу је изложе пред свима, а њу упита: Је ли ти пријатно, девојко, да стојиш обнажена пред очима свију? - Светитељка одговори: Безумниче, и бестидниче, и сваке нечистоте испуњени, ово није мој стид већ твој, јер Господ мој зна да сунце никада не виде наготе моје, а ти ме излажеш нагу очима толиких људи. Знај да си више посрамио себе него мене. Јер мене ће, ради овог стида, Женик мој покрити одећом славе, а тебе ће стид лица твога покрити занавек, и сада ће сваки разуман човек рећи: када градоначелник не би био бестидан и испуњен нечисте похоте, он не би обнажио девојачко тело на гледање свима. - А онима који је обнажише светитељка рече: Када обнажисте тело моје, када и разне справе за мучења спремисте за мене, зашто онда оклевате? Бијте, сеците, кидајте, ранама покријте обнажено тело моје, и крвљу сакријте срам мој! Ето, видите, ја сам готова на муке; и не надајте се да ћете што друго чути од мене сем да желим умрети за Христа мог.

Тада, по градоначелниковом наређењу, преподобна Анастасија би растегнута и привезана за четири стуба лицем к земљи; испод ње наложише ватру са смолом и сумпором, и мучише је одоздо огњем и смрдљивим димом, а по леђима је без милости бише моткама. Тако бијена, и димом морена, и огњем паљена, света Анастасија трпљаше, и место јечања говораше цео псалам Давидов: "Помилуј ме, Боже" ... И светитељка би дотле бијена док не малаксаше целати бијући је. После тога је одвезаше од стубова и окидоше са ватре, па је привезаше за точак. И окрећући точак, све јој кости поломише и жиле покидаше. А она се мољаше Господу: Прибежиште моје и Заштитниче мој, не одступај од мене, јер душа моја изнемогава у болу, и кости су ми поломљене.

И тог часа силом Божјом точак стаде као укопан, и света мученица би невидљивом руком одрешена, и показа се целим телом читава и здрава. И сви присутни дивљаху се овом необичном чуду. И градоначелник могаше преко оваквог чуда уразумити се и познати истинитог Бога. Али га злоћа ослепи, и он стаде другим мукама мучити светитељку: он нареди да је обесе, па да јој ребра стружу и тело кидају. Она све то јуначки трпљаше и очи своје упираше к јединоме Богу, говорећи: Жениче мој, погледај на моје патње које Тебе ради подносим, и буди снисходљив према мени, непотребној слушкињи Твојој, да Ти буде пријатно проливање крви моје, и да не будем одбачена од лика светих мученица.

После тога она би скинута с дрвета, и градоначелник је упита: Анастасија, је ли ти добро сада? - Светитељка одговори: Врло добро! јер која ми мука није добра и пријатна за Онога кога љубим више него здравље и душу своју? - Градоначелиик продужи: Ако је теби добро трпетк муке за Распетога, ја ћу онда умножити таква добра теби. - И нареди градо начелник да јој бријачем одрежу дојке. Од силног истечења крви светитељка поче веома изнемогавати, и заиска воде да пије. Један од људи који тамо блиско стајаху, по имену Кирил, донесе воде и даде јој. А она, попивши мало, рече давшему јој: Нека те не мимоиђе награда од Господа, јер је Он рекао: Ко вас напоји чашом студене воде у име моје, зато што сте Христови, заиста вам кажем: неће му пропасти награда (Мк. 9, 41; Мт. 10, 42). - Градоначелник је упита: Је ли ти доста мука, или желиш да још будеш мучена? - Светитељка одговори: Чини што хоћеш; Бог мој силан је и да изнемогавајућу силу моју окрепи на велике муке и да сруши гордост твоју.

Мучитељ нареди да јој ишчупају нокте из прстију, затим да јој одсеку руке и ноге, па да јој нзбијају све зубе. Светитељка пак стаде поново нзнемогавати, и заиска воде, а из уста јој истицаше река крви. Споменути Кирил јој поново даде мало воде. Међутим мучитељ, видевши да Кирил напоји мученицу водом, и помисливши да је он хришћанин (што уствари он и беше), нареди да одмах буде посечен мачем. Будући посечен блажени Кирил отиде ка Господу да прими награду своју за чашу студене воде, којом он у име Христово напоји мученицу Христову. А светитељка,

освеживши се водом, мало одахну, и мољаше се говорећи: Боже, Спаситељу мој, не остави ме!

Градоначелник нареди да јој одсеку језик. Светитељка на то рече: Безакони крвопијо, ако ми и језик одсечеш, али срце моје неће престати вапити ка Господу. А Господ ће несумњиво чути оне који Му се ћутањем моле. - Слуга, узевши клешта, метну их у уста светој мученици, извуче јој језик и одсече. А народ стаде негодовати, грдећи и ружећи градоначелника због тако свирепог и нечовечног мучења. Градоначелник пак, бесан на народ, нареди да мученицу одведу ван града и да јој мачем одсеку чеону главу.

Тако света и славна великомученица Христова Анастасија довршши подвиг мучeништва. Свето пак тело њено би остављено без погреба на појеђење птицама и зверињу, али Божјим промислом оно остаде нетакнуто. А када настаде ноћ, блаженој старици Софији јави се анђео и нареди јој да узме тело свете Анастасије, које је лежало у пољу ван града. Игуманија Софија узе чисто платно, изађе из манастира, али не знађаше куда да иде. Но помоливши се усрдно Богу она пође, и руковођена самим Богом дође до места где свето тело њене духовне кћери лежаше бачено. И она, с љубављу целивајући то свето тело и силним сузама га као водом купајући, говораше: Мила кћери моја, ја те у молитвеном тиховању и трудовима, у посту и молитвама васпитах; и у девичанству и целомудрију чувах; страху Божјем и светој љубави Његовој поучавах! Слатка кћери моја, ја те свагда састрадално руковођах, док се у теби не уобличи Христос! Благодарим ти што си послушала мене, убогу матер своју, и испунила жељу моју. Нисам се узалуд трудила око тебе, јер си предстала Женику свом у свадбеном руху беспрекорног девичанства свог, украсивши себе крвљу својом. Стога те молим сада, не као кћер већ као матер и госпођу моју, молитвама својим к Богу буди потпора старости мојој, и помињи ме блаженствујући с Господом. А када ми Он нареди да отидем из трулежног тела мог, ти умоли благост Његову, да милостив буде гресима мојим.

Плачући тако, она размишљаше шта да ради: бејаше сама, а притом и веома слабачка: једва је са штапом ишла, и није имала снаге нити да подигне ниги да понесе то свето тело, нити да га на том месту сахрани. Зато је силна туга обузе, и беше у недоумици

шта да ради. И гле, по промислу Божјем, наиђоше нека два непозната јој човека, чесни по изгледу, добри по разговору, хришћани по вери. Затекавши старицу где плаче над телом, они јој помогоше: сабраше одсечене делове тела, руке и ноге (пошто оне тамо беху бачене из града) и свету главу, све то припојише телу, сваки део своме месту, обавише платном, и однеоше на једно чесно место; и тамо уз појање надгробних песама погребоше то скупоцено благо, славећи Оца и Сина и Светога Духа.

ЖИТИЈЕ ПРЕПОДОБНОГ ОЦА НАШЕГ АВРАМИЈА ЗАТВОРНИКА и братанице му МАРИЈЕ

БЛАЖЕНИ Аврамије беше син побожних родитеља. Од ране младости своје он с љубављу посећиваше цркву и с радошћу слушаше реч Божију и поучаваше се у њој. Волећи га веома, родитељи га тераху да ступи. у брак. Али он спочетка одбијаше; но затим, на непрекидно и силно наваљивање њихово он их, и против воље своје, послуша. Међутим, у седми дан после свадбе, када Аврамије сеђаше са невестом својом у ложници, изненада сину као светлост благодат Божја у срцу његовом, и он, никоме не рекавши ништа, тајно напусти кућу своју. Руковођен Богом, он изиђе из града[2] и на два потркалишта даљине обрете празну кућицу, настани се у њој радосна срца, и прионувши своме спасењу слављаше Бога. Међутим родитељи његови са сродницима силно туговаху за њим и тражаху га свуда. И по истеку седамдесет дана они га нађоше у келији где се моли Богу, и веома се зачудише. А блажени им рече: Не чудите се, него прославите човекољупца Бога који ме избави од ништавног света; и молите Господа за мене, да до краја носим благи јарам којега ме Он удостоји; и оставите ме да из љубави к Богу живим овде у молитвеном самовању и тиховању и навикнем творити свету вољу Његову. - Родитељи, видевши непоколебљиву одлуку сина свог, рекоше: амин.

Блажени Аврамије замоли родитеље да га не узнемиравају својим посетама, па закључавши врата, остави мало прозорче кроз

које примаше храну. И живљаше служећи Богу. И мисао блаженога просвети се благодаћу, и он напредоваше у врлинском животу, у великом уздржању, и смирености и целомудрију и љубави. И глас о њему пронесе се свуда; и сви који чуше долажаху да га виде и чују, јер се њему даде реч мудрости, разума и утехе.

Десет година после одласка блаженог Аврамија од куће умреше му родитељи и оставише му велико имање. Аврамије пак, не желећи да остави своју молитву и молитвено тиховање, замоли једног пријатеља да сво његово имање разда сиромасима. Поступивши тако он остаде без бриге: јер главна брига блаженога бејаше да му се ум не прилепи за земаљске ствари, и због тога он ништа не имађаше на земљи осим једне хаљине, власенице, крчага из кога је јео или пио, и рогоже на којој је спавао. И за све године свога иноковања он не промени своје правило, а проведе у монаштву педесет година са великим усрђем и љубављу к Богу.

Међу селима у околини града бејаше једно веома велико село, у коме сви, од малог до великог, беху незнабошци, и не налажаше се нико који би их могао обратити к Богу. И многи презвитери и ђакони, које је епископ те епархије слао тамо, не одвратише их од идолопоклоничке заблуде, јер они не могаху подносити тешкоће и муке које су им ови приређивали. А и многи монаси покушаваху не једном да обрате ове незнабошце, али не успевајући у томе они их напуштаху. Но једном приликом епископ, разговарајући са својим клирицима, сети се блаженог Аврамија и рече: у своме животу ја не видех таког човека, као Аврамија, савршеног у сваком делу добром и богоугодном. - Клирици му одговорише: Да, владико, он је слуга Божји и инок савршени. - Епископ им на то рече: Хоћу да га поставим за свештеника у оном незнабожачком селу, јер ће својим трпљењем и љубављу бити у стању орасположити срца њихова к себи и обратити их к Богу.

И одмах се епископ са клиром упути к блаженом Аврамију. Када дођоше код њега и поздравише се, епископ стаде говорити блаженоме о том незнабожачком селу, и мољаше га да иде тамо. Чувши то, Аврамије се веома ожалости и рече епископу: Опрости ми, свети оче, и остави ме да овде оплакујем грехе сво је, јер сам слаб и неподесан за тај посао. - Епископ му на то рече: Силом благодати

Божије ти ћеш моћи извршити то; не лењи се за добро послушање. - Блажени одговори: Молим твоју светост, остави мене ништавна да оплакујем безакоња своја. - Епископ му рече: Ето, ти си оставио свет, и омрзнуо си све што је у свету, распео си себе, и извршио си све заповести Божје, али послушности немаш. - Чувши то, Аврамије горко заплака и рече: Ко сам ја? Смрдљива псина. И какав је мој живот, те ти такво мишљење имаш о мени? - Епископ одговори: Боравећи овде, ти спасаваш себе једнога, а тамо, уз помоћ благодати

Божје, ти ћеш спасти и обратити ка Господу многе. - Тада блажени плачући рече: Нека буце воља Божија! Послушности ради идем.

Тада епископ, извевши га из келије, уведе га у град, рукоположи га, и с великом радошћу посла га заједно са клиром у споменуто село. Путем блажени Аврамије се овако мољаше Богу: Благи Човекољупче, Ти видиш немоћ моју; пошљи ми у по моћ благодат Твоју, да се прослави пресвето име Твоје. - Дошавши у село и угледавши људе, овладане демонском обманом, где служе идолима, Аврамије јецајући плака горко. И подигавши очи своје к небу, рече: Једини без греха, Боже, не презри дела руку Твојих!

После тога преподобни Аврамије поручи оном свом блиском пријатељу, коме после смрти својих родитеља повери да његово имање разда сиромасима, да му од преосталог новца пошаље за зидање цркве. Пријатељ му одмах посла потребну своту новца. И блажени поче хитно зидати храм Божји, и за кратко време подиже дивну цркву, и украси је као лепу невесту. А док се црква зидала блажени Аврамије одлажаше и мољаше се Богу усред идола, ни с ким не говорећи ни речи. Када пак црква би подигнута и уређена, он у њој узнесе Господу са многим сузама овакву молитву: Господе, сабери расејане људе ове и уведи их у ову цркву; просвети очи ума њиховог, да би они познали Тебе, јединог благог и човекољубивог Бога.

Завршивши молитву он изађе из цркве, претури незнабожачки жртвеник и пообара све идоле. А незнабошци, видевши то, полетеше на њега као дивље звери, и бијући га истераше га из села. Међутим, он се ноћу врати у село; и ушавши у цркву он се с плачем и вапајем мољаше Богу, да спасе људе који пропадају. А кад свану,

незнабошци га затекоше у цркви где се моли, и страховито се уплашише. Јер они сваки дан долажаху у цркву, не на молитву него да гледају њено благољепије и лепоту. А блажени Аврамије их мољаше, да познаду Бога; међутим они га бијаху моткама као неку мртву кладу, па га повалише на земљу, везаше му конопац око врата и одвукоше изван села. И држећи да је већ умро, они га затрпаше камењем, и оставивши га отидоше. А он, једва жив, у поноћи дође к себи, и уставши стаде горко плакати и овако се молити Господу: Владико, зашто си презрео сузе моје и смирење моје? зашто си одвратио лице Своје од мене и презрео дело руку Твојих? Погледај сада, Господе, на слугу Твога, и услиши молитву моју, и укрепи ме, и ослободи слуге Твоје од ђаволских окова, и дај им да познаду Тебе, Јединог Истинитог Бога, јер нема другог Господа осим Тебе.

Затим Аврамије уђе у село, и ушавши у цркву стајаше певајући и молитву творећи. А кад свану, незнабошци опет дођоше, и угледавши га жива они се најпре препадоше, али га потом поново стадоше мучити: повалише га опет на земљу, везаше му уже око врата и вуцијаху га изван села. И тако страдаше блажени три године, као тврди камен вере трпећи бијен, гоњен, вучен, камењем затрпаван, гладан и жедан. Међутим, због свих тих мучења он се не разгњеви на њих, нити узропта, нити клону духом; и трпећи све, он се не подаде очајању, него напротив он се више разгореваше љубављу к Богу и сажаљењем према заблуделима; он мољаше и поучаваше старце као родитеље, млађе као браћу, и децу као чеда своја, злостављан и ружен од њих,

Једнога дана сабраше се сви житељи тога села, и задивљени животом Аврамија стадоше овако разговарати међу собом: Видите ли велико трпљење овога мужа? Видите ли неисказиву љубав његову према нама? Иако страховито злостављан од нас, он не отиде одавде, и никоме не рече прекорну реч, нити диже руке од нас, него све трпи са великом радошћу. Заиста, он нам је послат на живот од Бога, о коме он свагда говори, сведочећи да постоји небеско царство, рај, вечни живот. И истините су речи његове. Јер, када не би било тако, он не би трпео толика зла од нас. А и немоћ богова наших обелодањена је, јер га не могоше казнити кад их он обараше и

разбијаше. Ваистину је он слуга Бога живога, и све што је рекао истина је. Стога хајде да поверујемо у Бога којега он проповеда.

И тако сви кренуше и једнодушно ућоше у цркву, вичући: Слава Богу Небескоме, који посла слугу Свога да нас спасе од ђавоље обмане. - А блажени угледавши их обрадова се веома великом радошћу и лице му засија као рујна зора. И отворивши уста своја он им рече: Опи моји, и браћо моја, и чеда! Ходите, одајмо хвалу Богу који просвети очи срца ваших, да бисте познали Њега и очистили се од идолске нечистоте. Верујте дакле од све душе живоме Богу, јер је Он Творац неба и земље и свега што је у њима и на њима, беспочетан, неисказан, непостижан, светлодавац, човекољубац, страшан и благ Господ. Верујте у Сина Његовог Јединородног, који је Његова премудрост, сила и воља, и у Пресветог Духа Његовог, који оживљује све и сва, и поверовавши добићете живот вечни. - На то све одговорише: Да, оче наш, и наставниче живота нашег, ми тако верујемо како нам ти говориш и учиш нас, и готови смо радити што нам ти наредиш.

Тада их блажени све, од мала до велика, око хиљаду душа, крсти у име Оца и Сина и Светога Духа. И после тога сваки дан читаше Божанско Писмо, учећи их и говорећи им о царству небесном, о рају, о паклу огњеном, о правди, о вери, о љубави. И они се показаше као добра земља, која прима добро семе и доноси род некада по сто, некада по шездесет, некада по тридесет. Тако они с великом ревношћу и приљежношћу и насладом слушаху његово учење и покораваху се његовим речима. И имајући блаженога пред својим очима као ангела Божја и повезавши се са њим свезом љубави, они слагаху у срцу свом његово свето учење.

Пошто они повероваше, блажени проведе међу њима годину дана, поучавајући их дан и ноћ речи Божјој. И видевши њихову љубав к Богу и чврсту веру, он намисли да их остави: јер њихова љубав према њему беше огромна и поштовање велико, па се бојаше да му се ум не привеже за нешто земаљско и он не поколеба у својим монашким подвизима. И уставши једном ноћу он се овако помоли Богу: Једини Безгрешни, Једини Свети који у светима почиваш, Једини Човекољупче и милосрдни Владико, Ти си просветио очи мисли ових људи и ослободио их од идолске обмане и даровао им

познање Тебе, заштити их и сачувај до краја, Владатељу, и брани ово добро стадо Твоје, које си стекао великим човекољубљем Својим; огради их оградом благодати Твоје, и непрестано просвећуј срца њихова, да би, угодивши Теби, удостојили се Небесног Царства Твог. Заштити и мене немоћног и недостојног, и не упиши ми ово у грех, јер Ти, Свезнајући, знаш да Те љубим и за Тобом чезнем.ју свом дођоше к цркви, и иштући светитеља не нађоше га; и чудећи се хођаху као изгубљене овце; и са сузама призивајући по имену свога пастира, искаху га. И пошто га свуда тражише, и не обретоше, они се силно ожалостише, и одмах отидоше к епископу и испричаше му све. Чувши то, епископ се растужи и хитно посла многе на све стране да траже блаженога, особито због суза и молби стада његовог; и посланици га тражаху као скупоцен драги камен, али га не нађоше. Тада епископ са клиром оде у село, и видевши да су сви утврђени у вери и љубави Христовој, изабра из њихове средине достојне, постави их за презвитере и ђаконе, па пошто их благослови отиде.

Чувши све то, блажени Аврамије се обрадова од све душе, прослави Бога и рече: Чиме ћу ти узвратити, Владико мој благи, за све што си ми дао? Клањам се и прослављам Твоје промишљање! - Помоливши се тако, он радујући се оде у своју пређашњу келију. А начини поред ње још једну малу келију, и радујући се о Богу Спасу своме он се затвори у њој. Међутим ђаво, гледајући на подвиге Аврамијеве, пуцаше од мржње и стараше се на све могуће начине да сатре доброг војника Христовог. Желећи да га увуче у гордост, он једном дође к њему са славопојкама: јер када блажени стајаше у поноћи на молитви, изненада засија сунчана светлост у келији његовој, и чу се глас као од Бога: Аврамије, блажен си ти, блажен, јер нико међу људима не испуни вољу моју као ти.

Но блажени одмах познаде ђавољу обману, и подигавши глас свој рече: О, испуњени обмане и погибли! Нека злоћа твоја заједно с тобом погине! Ја сам човек грешан, али имам наду у благодат и помоћ Бога мог, и не бојим се тебе, нити ће ме уплашити твоји привиди. Моја је непобедива тврђава име Спаса мога Исуса Христа, кога заволех, и чијим ти именом забрањујем, псу нечисти, да то чиниш. - И тог тренутка ђаво ишчезе као дим.

После неколико дана, када се блажени мољаше ноћу, опет дође Сатана са секиром у рукама, и стаде разваљивати келију његову. И када разваљивање одмаче, ђаво громким гласом повика к другим ђаволима: Похитајте, пријатељи моји, похитајте брзо, да уђемо и да га удавимо! - А блажени рече: Сви ме народи опколише, али их именом Господњим разбих (Пс. 117, 10). - И Сатана одмах ишчезе, и келија остаде читава.

И опет након неколико дана, молећи се у поноћи, блажени виде где рогожа на којој стајаше гори, страховитим пламеном.

Наступивши на пламен он рече: На аспиду и на гују наступићу и згазићу лава и змаја[3] и сву силу вражију, ради имена Бога мог Исуса Христа који ми помаже. - Сатана побеже вичући громким гласом: Ја ћу те победити, злолики, јер сам измислио ново лукавство против тебе.

Једном када блажени јеђаше, ђаво опет уђе у његову келију, у виду младића, и приближивши се хтеде да му преврне на земљу посуду из које јеђаше. Приметивши то, блажени про дужи држати посуду и јеђаше ништа се не бојећи, а ђаво стајаше пред њим. Затим ђаво постави светњак са запаљеном свећом на њему и стаде громким гласом певати: Блажени су они којима је пут чист, који ходе у закону Господњем (Пс. 118, 1). И ђаво до краја испева тај псалам. Светитељ пак ништа му не одговараше док не заврши са обедом. По завршеном обеду он се прекрсти и рече ђаволу: Псино нечиста, и триклета, и немоћна, и плашљива! Када знаш да су блажени они којима је пут чист, зашто их онда узнемираваш? Јер блажени су и преблажени сви који се надају на Бога и љубе Га од свег срца. - Ђаво одговори: Ја их узнемиравам, да би их победио; и приређиваћу им саблазни, да би их одвратио од сваког доброг дела. - Блажени му рече: Проклети! не било ти успеха, да ти савладаш и саблазниш кога од оних што се боје Бога. Ти односиш победу над себи сличнима, који су одступили од Бога по својој вољи: ти њих прелашћујеш и побеђујеш, пошто нема Бога у њима; а од оних који љубе Бога ти ишчезаваш као дим од ветра: јер сама молитва њихова тебе прогони као што ветар разгони прашину. Жив је Господ мој, благословен вавек, слава и похвала моја; и ја се не бојим тебе, макар ти стајао овде читаву годину или више; нити ћу ишта учинити по твојој вољи, псу

нечисти. Ја те не сматрам иизашта, као неку прецрклу псину. - Када блажени то изговори, ђаво тог часа ишчезе.

Након пет дана, када блажени завршаваше Полуноћницу, опет враг дође к њему, праћен тобож великом гомилом народа, и бацише кобајаги конопац на његову келију и вукући је довикиваху један другоме: Вргнимо је у јаму! - Видевши их блажени рече: Опколише ме као пчела саће, и угасише се као огаи, у трњу, али их именом Господњим разбих (Пс. 117, 12). - Сатана пак на то повика: Та ја већ не знам шта да радим. Ето, ти си ме у свему победио и сатро си силу моју не сматрајући ме низашта. Али ја те нећу оставити док те не савладам и не укротим. - Блажени му одговори: Да си проклет ти и сва дела твоја, Нечисти! а слава и поклоњење Владици нашем, Јединоме Светоме Богу, који чини те тебе сатиремо и исмевамо ми који Њега љубимо. Сазнај сада, бедниче и бестидниче, да се ми не бојимо ни тебе ни твојих привида.

Тако ђаво дуго времена вођаше борбу са светитељем, хотећи да га разним привидима уплаши, али не узможе победити јакога умом; напротив, светитељ га стално побеђиваше. Заволевши Бога од све душе, блажени напредоваше у великим подвизима и у љубави к Богу, и проводећи такав живот, он се удостоји благодати Божије, те га због тога ђаво не могаде победити. За све време његовог монаштва њему не прође ниједан дан без суза, нити се он кад насмеја, нити се зејтин дотаче његових уста, нити он уми лице своје, него тако живљаше као да сваки дан умираше.

Блажени Аврамије имађаше рођеног брата, у кога беше јединица кћер. Када јој умре отац, девојчица остаде сироче. Познаници је онда узеше и доведоше њеном стрицу, блаженоме Аврамију, а њој беше седам година. Блажени одреди да она борави у спољној келији, а сам пребиваше затворен у унутарњој. Између ових келија беху мала вратанца, кроз која он своју братаницу обучаваше Псалтиру и осталим књигама. И иноковаше с њим девојчица, подвизавајући се у посту и молитвама и у свима иночким подвизима и врлинама. Блажени се много пута са сузама мољаше Богу за њу, да оиа заволи Господа и да се не привеже за сујету земаљску. Јер отац јој беше оставио доста имања, за које светитељ нареди да се одмах разда сиротињи чим девојчицу доведоше к њему.

А она мољаше свога чику говорећи: Оче, моли се Богу за мене, да се избавим од свих разноврсних замки ђаволских.

У иночком животу свом она се У свему угледаше на свога стрица; и старац се радоваше гледајући њене добре подвиге, сузе и смиреноумље, молитвено тиховање, кротост и љубав к Богу. И тако она двадесет година инокова с њим, као чиста овчица, као пречиста голубица. Но при крају двадесете године ђаво јој намести замку да је улови, те да бар на тај начин ожалости блаженог Аврамија и ум његов одвоји од Бога.

У то време бејаше неки монах, који само имађаше име монашко али не и подвиге. Он долажаше к светом Аврамију, тобож желећи добити поуке од њега. Видећи блажену Марију кроз вратанца, он се запали нечистом страшћу према њој; и жуђаше да разговара с њом, јер му се срце као пожар разбукта од луде љубави према њој. Тако њега раздираше та луда похота читаву годину, док он најзад, помогнут Сатаном, не отвори врата њене келије, и ушавши к њој заведе је и обешчасти. Но после учињеног греха, душу јој спопаде ужас, и она раздеравши хаљине своје бијаше себе по лицу, и од муке хоћаше да одузме себи живот. Јер она овако расуђиваше у себи: Ето, ја умрех душом и упропастих живот свој; монашки труд мој, и уздржање моје, и сузе моје одоше ниушта, јер ја Бога прогњевих, и саму себе погубих, и преподобног стрица мог у горку муку вргох. Исмејана сам ђаволом, рашта онда да даље живим ја бедница? О, тешко мени! шта учиних! О, тешко мени! У шта падох! Ја и не приметих како се помрачи разум мој, и како погибох! Некакав тамни мрак покри срце моје, и ја не знам шта да урадим и где да се сакријем. Куда да идем, у какву провалију да се бацим? Где је учење стрица мог преподобног, и где поучење пријатеља његовог Јефрема.[4] Јер они ми говораху: "Пази на себе, и чувај душу своју неоскрвљеном за Бесмртног Женика, јер је Женик твој свет и свечист". И ја одсада нећу се усудити погледати на небо, јер сам умрла Богу и људима. Остати пак овде такође не могу, јер како ћу ја, пуна нечистоте грешница, опет почети разговарати са светим оцем овим? А ако се дрзнем, онда ће огањ, сукнувши кроз ова вратанца, сажећи мене. Боље ми је да отпутујем у неку другу земљу, где ме

нико не познаје, јер пошто сам већ умрла, то мени већ нема више наде на спасење.

И Марија тог часа крену на пут и отпутова у други град; и изменивши свој спољашњи изглед одседе у гостопримници. А док се то догађаше с њом, блаженом Аврамију би овакво виђење. Виде он страшну и ужасно велику змију, одвратну по изгледу, страховито разјарену, где се привуче до његове келије, и нашавши голубицу прогута је, па се опет врати на своје место. - Пренувши се из сна, блаженог обузе силна туга, и плачући горко он говораше себи: Еда ли Сатана подиже гоњење на свету Цркву и многе одврати од вере, или ће настати раздор у Цркви? Помоливши се Господу он рече: Човекољупче и Свезналче Господе Ти једини разумеш ово виђење.

После два дана блажени Аврамије по други пут виде у виђењу ону исту змију: она изиђе из свога легла, допузи к њему у келију, и подвукавши главу своју под ноге његове препуче; и у утроби њеној обрсте се она голубица, он пружи руку своју и узе је живу и неповређену. - И пробудивши, се, блажени одмах неколико пута викну кроз вратанца самонахујућу с њим девицу, говорећи: Зашто си се ево већ други дан разлењила и не отвараш уста своја на славословље Богу? - Али одговора не би. Блажени отвори вратаица, и не нашавши своју братаницу разумеде да се виђење које он виде односи на њу, заплака и рече: О, тешко мени! вук дограби овчицу моју, и чедо је моје у ропству. - И са сузама он громким гласом говораше: Спаситељу целога света, врати овчицу Твоју Марију у тор живота, да не би старост моја сишла с тугом у ад. Господе. не презри мољење моје, него пошљи благодат Своју брзо, да је отме из уста змије.

Два дана по одласку Марије блажени виде ово виђење: и две године проведе Марија без свога стрица. А он се дан и ноћ мољаше Богу за њу. И након две године известише га неки где се Марија налази и како живи.[5] Светитељ умоли једнога свог познаника да отпутује у то место и тачно се обавести о њој. Послани отпутовавши обавести се о Марији, и виде је, па се врати и исприча блаженом Аврамију. Саслушавши његово казивање блажени се преобуче у војника, метну на своју главу велику и врло високу шубару, да би му прикрила лице, узе један дукат са собом, па усевши на коња, крену

на пут. А када стиже у гостопримницу где пребиваше Марија, он осмехујући се рече гостионичару: Чуо сам, пријатељу, да ти овде имаш врло лепу девојку, покажи ми је да је се са слашћу нагледам. - А гостионичар, видећи седе власи његове, насмеја се у себи, јер је сматрао да он пита за њу са циљем блуда, и одговори му: Стварно ја имам такву девојку, и она је необично лепа. - И заиста Марија беше веома лепа. Тада старац весела лица рече гостионичару: Дозови ми је, да се данас провеселим.

Марија би позвана и дође к старцу. Када је светитељ угледа блуднички нагиздану, дође му да зарида. Али се уздржа да га она не би познала и побегла од њега. А када сеђаху и пијаху, поче је овај чудесни муж задиркивати, она пак уставши загрли га и стаде му љубити врат. Но док га љубљаше, она осети диван мирис који излажаше из његовог чистог и многим подвизима умртвљеног тела. Тада, опоменувши се првих дана свога уздржања, она уздахну, заплака се и рече: О, тешко мени! - Гостионичар је упита: Марија, већ је друга година откако си овде с нама, и ја никада не чух од тебе такву реч и уздисање. А сада шта то с тобом би? - Она одговори: Да сам пре две године умрла, била бих блажена. - Тада блажени Аврамије, да га Марија не би познала, рече јој грубим гласом: Ти се сада опомену својих грехова када си дошла к мени. - И извадивши дукат даде га гостионичару и рече: Пријатељу, спреми нам добру вечеру, да се ове ноћи провеселимо са овом девицом. Ја сам ради ње дошао из далека.

О, колико богомудрости у светом старцу! колико духовног разума! колико смирене снисходљивости! Он, који у току педесет година монаштва свог никада није хлеба јео до сита нити воде пио до миле воље, сада једе месо и пије вино, да би спасао пропалу душу. Такоме расуђењу овог блаженог оца, и великодушности, и мудрој снисходљивости дивљаху се чинови светих Анђела на небесима. Он јеђаше месо и пијаше вино, да би пропалу душу избавио од греховне прљавштине. О, премудрост премудрих! О, разум разумних!

По завршетку вечере и весеља, Марија му рече: Господине, хајдмо у собу да тамо спавамо. - Он одговори: Хајдмо! - А кад уђоше у собу, Аврамије виде широк кревет, раскошно намештен, седе на

њега и рече Марији: Закључај врата, па дођи и изуј ме. - Она закључа врата, и приђе му. Он јој рече: Приђи ми ближе. - А кад она то учини, он је ухвати, стеже је чврсто да не побегне, и пољуби је. Па скиде с главе своју војничку шубару, расплака се и рече јој: Чедо моје Марија, зар ме не познајеш? Нисам ли те ја васпитао? Шта се то догоди с тобом, чедо моје? Ко те погуби? Где је твој ангелски образ који си добила од мене, чедо моје? Где је уздржање твоје и сузни плач твој? Где је твоје молитвено бдење и на земљи лежање? Ти као да си са небеске висине сишла у провалију! О, чедо моје, зашто ми ниси казала када си сагрешила, да бих ја узео на себе покајање за тебе, заједно са милим ми Јефремом? Зашто си тако поступила, и зашто си ме уцвелила и у тако ужасну тугу бацила? Ко је без греха сем Бога јединога?

Слушајући то, Марија бејаше у његовим рукама као бездахни камен, у исто време и бојећи се и стидећи се. А блажени продужи говорити: Ти ми не одговараш, чедо моје Марија? мени ли не одговараш, срце моје? Нисам ли због тебе дошао овамо, о, чедо моје? Ја ћу одговарати за тебе у дан Суда. Ја ћу узети на себе покајање за грехе твоје.

Тако је он до поноћи плачући мољаше и саветоваше. А она, умиривши се мало, рече му плачући: Од стида не могу да погледам у тебе; и како се могу молити Богу када сам оскрнављена нечистим делима? - А он јој на то рече: Нека грех твој буде на мени, чедо; нека Бог иште грех твој од руку мојих, само ме ти послушај, и хајде да идемо, и ти се поново затвори у својој келији. За тебе моли Бога и Јефрем. О, чедо моје, смилуј се на старост моју, преклињем те, животе мој, хајде са мном. - Она му одговори: Ако си уверен да се ја могу покајати и да ће Бог примити моју молитву, онда ћу ја поћи, и припашћу твоме преподобију, и целиваћу стопе светих ногу твојих што си се тако сажалио на мене, и дошао овамо са циљем да ме изведеш из ове погане прљавштине. - И положивши главу своју на ноге његове, она сву ноћ плакаше и говораше: Чиме ћу ти узвратити за све ово? - А када свану, он јој рече: Чедо, устани да идемо - Марија му на то рече: Ја овде имам мало злата и хаљина; шта ћеш урадити са тим? - Блажени одговори: Све то остави овде, јер је то непоштена имовина.

И уставши они кренуше одмах. Посадивши Марију на коња, преподобни Аврамије иђаше напред водећи коња. Он иђаше радујући се; као пастир када нађе залуталу овцу и с радошћу је дигне на раме своје (ср. Лк. 15, 4-5), тако и блажени Аврамије иђаше радосна срца. А када стиже у своје обиталиште, он затвори Марију у унутрашњој келији у којој се он раније подвизаваше, а сам се настани у спољашњој келији. Марија, у грубој власеници, са смирењем и плачем, уздржањем и кротошћу монахујући усрдно и призивајући Бога у помоћ, кајаше се са великом ревношћу. А покајање њено и молитва њена беху такви, да наше покајање према њеном покајању није друго до сенка, и наша молитва према њеној молитви не преставља ништа. И милосрдни Бог, који не жели да ико погине него да сви дођу у покајање, смилова се на истински покајавшу се слушкињу своју и опрости јој грехе њене. У знак тога опроштења Он јој дарова благодат да исцељује долазнике.

Блажени пак Аврамије поживе још десет година; и гледајући Маријино велико покајање, и сузе, и постове, и трудове, и усрдне к Богу молитве, утешаваше се и слављаше Бога. Потом оконча о Господу, и то када му беше седамдесет година.[6] У час пак његовог престављења сабра се малтене сав град, и сваки с усрђем приступаше к чесном телу његовом, а болесници добијаху исцељење.

Христова пак овчица Марија, после престављења свога стрица, поживе пет година У великом уздржању, дан и ноћ молећи Бога са сузама. И житељи тамошњи, пролазећи туда ноћу, много пута чујаху њен плач и безмерно ридање, и заустављајући се дивљаху се и прослављаху Бога. На тај начин покајавши се истински, и угодивши Богу, блажена се Марија престави у миру. И сада, после усрдних плакања, она се са светима радосно весели о Господу, коме слава вавек. Амин.

ЖИТИЈЕ ПРЕПОДОБНОГ ОЦА НАШЕГ АВРАМИЈА РОСТОВСКОГ

ПРЕПОДОБНИ отац Аврамије беше син благочестивих родитеља. У младости својој он остави своје родитеље и сав светски метеж, узе крст свој и последова Христу кога од свег срца заволе. Поставши монах, он начини од себе чисто обиталиште Светога Духа: јер тело своје он потчини духу, и умртвивши га многим трудовима савлада страсти, и будући у телу он вођаше живот сличан животу бестелесних ангела. Због тога он постаде старешина монасима и светлост свету који обогати својим чудесима, јер благодаћу Христовом он исцељаваше телесне и душевне неисцељиве болести и страсти.

У његово време у Ростову[7] још не беху сви примили свето крштење и остајаху незнабошци: Чудски крај града клањао се каменом идолу Велесу.[8] Нечисти дух који обитаваше у идолу навођаше страх на све, и хришћани се бојаху да пролазе у близини идола. Преподобни Аврамије гораше од ревности да у Ростову искорени остатке незнабоштва. Он мољаше Бога да му подари силу и благодат Светога Духа да разбије идола; али молитва његова не би дуго услишена.

Једном преподобни Аврамије, у тузи и недоумици, сеђаше у близини идола. И одједном угледа он благољепног старца где иде к њему. Аврамије устаде и похита му у сусрет. Пошто се поздравише и благословише, преподобни упита старца: Откуда идеш, оче; из које си земље? - Ја сам, оче, родом из Цариграда; у вашој земљи сам дошљак и богомољни путник. Но реци ми, оче, зашто седиш у тузи близу тог идола Велеса? - Молим Господа Бога, одговори Аврамије, да ми да силе да разбијем идола, али Господ не гледа моје молитве, и ево ја седим тужан. - Ако хоћеш, оче, да добијеш што желиш, рече Аврамију старац, онда иди у Цариград, пронађи дом Јована Богослова, и биће ти жеља испуњена. - Преподобни Аврамије се ожалости због далеког пута, али му старац рече: Господ Бог скратиће твој пут.

Блажени Аврамије, испунивши се Светога Духа, узе благослов од старца и крену на пут заборавивши на његову даљину. А када преподобни Аврамије изађе из града и пређе реку Ипшу,[9] њега срете непознати човек који својим изгледом уливаше страх, скоро сасвим без косе на глави, са великом округлом брадом, лица благог

и светлог, сав прекрасан; у руци имађаше трску. Блажени Аврамије му се поклони. Непознати упита: Куда идеш, старче? - Идем да пронађем дом Јована Богослова, одговори Аврамије. - Непознати рече: Прићи старче, узми ову моју трску, па се врати натраг, отиди к идолу Велесу, удари га трском у име Јована Богослова, и бедник ће се срушити у прах. - Са тим речима непознати постаде невидљив.

Блаженом Аврамију би јасно да је то био свети Јован Богослов. Обузет страхом и радошћу он се врати натраг, приђе идолу, удари га трском у име Јована Богослова, и идол се тог тренутка претвори у прах.

На месту где преподобни Аврамије срете светога старца, он подиже цркву у име светог Јована Богослова,[10] а тако где се налазио идол Велес, преподобни, са благословом епископа, сагради малу цркву У име Богојављења Господња, устрои поред ње келије, сабра монахе и основа општежиће.[11]

Многа зла претрпе преподобни Аврамије од незнабожаца. Једном хтедоше они да разруше светињу и да спале манастир, али им Бог не допусти то због молитава и трпљења преподобнога. Ипак после не много времена преподобни Аврамије својим учењем и трпљењем приведе све незнабошце Христу: крсти их све, од мала до велика, и стадоше ходити к цркви на службе Божије. Преподобни Аврамије утврђиваше им срца у вери чигањем из свештених књига и духовним поукама. Многи младићи остављаху домове својих родитеља, тајно долажаху к преподо бноме и примаху монаштво. Тако се увећаваше братија, коју преподобни поучаваше речи Божјој. Тада преподобни подиже велику цркву, украси је дивним иконама, снабде светим књигама, и заведе благољепно пјеније. И кнезови Ростовски заволеше угодника Божјег Аврамија и братију његову, и стадоше давати многа имања на изградњу манастира и потребу братије.

Видећи напредак и процват манастира, епископ Ростовски у договору са кнезовима произведе преподобног Аврамија за архимандрита. Од тога времена преподобни се стаде још усрдније подвизавати, труд труду додавати, и све врлине своје појачавати. Он беше пример свима, одликујући се смирењем, и показујући нелицемерну љубав према свакоме долазнику.

Праисконски ненавидник добра ђаво, не остави преподобнога на миру, окоми се на њега и чињаше му пакости дан и ноћ. Али, ограђен Христовом благодаћу и крсним знаком, Аврамије га се не бојаше. Међутим, једном приликом, када преподобни Аврамије у својој келији пред светом литургијом, прочитавши прописане Молитве за свето Причешће, хтеде умити руке пред одлазак у цркву, ђаво уђе у умиваоницу, да би напакостио преподобноме. Схвативши лукавство вражије, преподобни узе часни крст, положи га поврх сасуда, огради сасуд крсним знаком, и тако остави дуго време не дотичући га се. И ђаво, паљен силом светога крста, мучаше се и не могаше изаћи из сасуда. У то време кнезови Ростовски по обичају свом дођоше у манастир да се помоле Богу и узму благослов од преподобног Аврамија, и уђоше у келију преподобнога. Али светога старца не беше у келији. У то време он перијаше власенице своје братије. Чувши за долазак кнезова, преподобни похита у своју келију да их благослови. Међутим кнезови, очекујући у келији преподобнога, приметише сасуд са часним крстом поврх њега и беху у недоумици шта то може да значи. Један од кнезова узе крст са сасуда да себе благослови њиме, и тог тренутка ђаво изиђе из сасуда, као црн и смрдљив дим, те се сви присутни уплашише. Када се преподобни приближи келији, нечисти дух га срете и стаде га ружити и претити му: Бедниче, ти си учинио да ја будем мучен силом невидљивог Бога и паљен силом крста, али ћу ти и ја ускоро приредити муку и победити те: бацићу клевету на тебе, предаћу те на муке и поругу: бићеш посађен на шарену магарицу без седла и обувен у женске црвене ципелице. И много штошта друго претрпећеш као што и ја претрпех од тебе. - Преподобни се прекрсти, и ђаво тог тренутка ишчезе. Ушавши у келију, преподобни удостоји кнезове благослова, поучи их и отпусти с миром.

После неког времена, желећи да се освети преподобноме, ђаво се претвори у војника, оде к великоме кнезу у Владимир и стаде страшно оптуживати Аврамија. Господару, говораше ђаво великоме кнезу, у твојој држави, у граду Ростову, има неки монах Аврамије, волх, који се прави смирен и свет, а уствари вара људе. Он пронађе у земљи силно благо, огроман бакарни суд, и у њему мноштво злата,

златних појасева и ланаца, и врло много сребра и других драгоцености. Вредност тога блага се просто не може оценити. Тим благом он манастир подиже, велику цркву сагради, а тебе не обавести, иако све то благо припада твоме величанству.

Велики кнез се запали гњевом на преподобног и посла по њега једног опаког војника, наредивши му да Аврамија, не говорећи му ни речи, одмах доведе онаквог каквог га затекне. У то време преподобни Аврамије стајаше на молитви у келији само у власеници и без обуће. Опаки војник изненада бану к њему, и без икакве милости дохвати га, не давши ни да се обуче, ни да се одене, посади на коња и јурну ка граду Владимиру. Схвативши да је посреди вражија освета, преподобни се не уплаши него благодараше Бога. На другој страни Ростовског језера они набасаше на човека који је орао са шареном магарицом и држао у руци црвене женске ципеле. Војник посади преподобнога на магарицу, навуче му на ноге женске ципеле, и на најбржи начин предаде га таквог великоме кнезу.

Велики кнез нареди да и оног војника тужиоца доведу пред њега. Тобожњи војник, а уствари прерушени ђаво, понављаше оне исте речи оптужбе против преподобнога односно пронађеног блага. Преподобни, чувши то, подиже руке к небу и запрети духу зломе силом Господа нашег Исуса Христа, говорећи: Запрећујем ти именом Господа нашег Исуса Христа, кажи ми ко си ти што ме тако клеветаш? - Ђаво уздрхта и рече: Ја сам ђаво, који од искони мрзим добро у роду људском, нарочито у монаха који се боје Бога. Видиш ли, старче, да сам учинио оно што сам ти рекао, зато што си ме мучио у убогом сасуду твом. - Рекавши то, ђаво моментално ишчезе.

Велики кнез, видећи ђаволу прелест, и поруганог светог оца пред собом, страховито се уплаши као и сви присутни. И стаде кнез молити преподобнога за опроштај и кроз сузе говораше: Оче, ја сам виновник твог принудног доласка овде; ја сам те љуто увредио. Опрости ми, оче, све чиме сам те разгњевио. Враг помрачи срце моје, оче, и изазва у мени јарост против тебе и вргну ме у грех. - Старац рече: Господ нека ти опрости, господару, јер је то дело древнога врага, ђавола; па се стога, господару, немој чудити овоме:

одискони ратујући против људи, он је особито навикао да пакости онима који се боје Бога.

Кнез, видећи смиреност преподобнога и његове тихе и кротке речи, као да старца није снашло никакво зло, одаде му велику почаст и поклони његовом манастиру многа имања, па га отпусти с миром.

Преподобни поживе много година у своме манастиру у великој смирености, додајући труд на труд, па с миром отиде ка Господу, кога из млада заволе.[12]

ЖИТИЈЕ ПРЕПОДОБНЕ МАТЕРЕ НАШЕ АНЕ, која се подвизавала под мушким именом ЈЕФИМИЈАН

ПРЕПОДОБНА Ана роди се у Византији;[13] отац јој беше благочестиви ђакон Влахернске цркве Пресвете Богородице, Оставши рано без родитеља, њу сироче одгаји њена баба. Када Ана одрасте, баба се постара и удаде је, премда Ана то желела није. У то време са горе Олимпа[14] дође рођак њенога оца монах, врло велики испосник и прозорљивац, коме Лав Иконоборац[15] беше одрезао језик, али без обзира на то овај говораше слободно и без сметње. А кад угледа своју рођаку Ану, он зажали што је удата и рече:

Зашто сте удали Ану која је одређена за испосничке подвиге и трудове? - И рекавши то он је благослови, и отпутова.

После нешто година сконча безакони цар Лав, и на царски престо ступише православни и благочестиви цареви Константин и Ирина.[16] Они пожелеше да виде споменутог подвижника с Олимпа, да би од њега добили благослов и потребне савете.[17] За време овог боравка свог у Цариграду он се поново виде са својом рођаком Аном, и рече јој: Буди храбра и јуначна, чедо, јер су многе невоље праведнима; знај и то, да ће муж твој умрети скоро, али пошто будеш родила дете.

Пророчанство преподобнога се испуни: Ана роди дете, и док оно беше још врло мало муж њен занеможе. У то време Ана беше на

путу да роди и друго дете. Но након шест месеци од зачећа другог детета умре јој муж. Оплакавши мужа и сахранивши га, Ана даде прво дете своје, које већ беше одојила, једном рођаку свом, да се стара о њему; а сама се предаде великим тајним подвизима, и мољаше се по разним црквама. Проводећи такав живот она роди друго дете. У то време дође опет у Цариград онај прозорљиви Олимпијски подвижник. Видевши га Ана припаде к ногама његовим и замоли за благослов. Старац је благослови, и рече јој: Јачај у Господу! - Затим је упита: А где ти је дете? - Ана одговори: Једно је код брата твог и у Богу добротвора мог, а друго је код мене. - Рекавши то, Ана стаде јецати и жалити се на тегобе свога живота. - И с горким плачем говораше му: Помоли се, чесни оче, за децу моју. - На то старац рече: Њима нису потребне молитве. - Ове речи тешко падоше Ани, и она уздахнувши из дна душе рече: О, тешко мени грепшици, шта ли се све има десити са мном? - Старац јој рече: Не рекох ли ти раније, чедо, да су многе невоље праведнима. Треба бити храбар и трпети, јер ако не претрпимо невоље и искушења, не можемо се спасти. Тако је угодно Богу. - Ана онда упита: Да ли би, господару мој, било угодно Господу Христу да дечицу моју малу узме у небески живот? - Старац одговори: Добро си рекла, чедо; Господ ће их заиста брзо узети к себи.

Тада Ана, заблагодаривши Богу како ваља, припаде к ногама светога старца, доби од њега молитву и благослов, и оде од њега умирена. Убрзо затим испуни се предсказање Олимпијског старца: оба детета Анина отидоше ка Господу; и Ана про ли много суза за њима. Онда све имање своје раздаде сиротињи, и обилажаше цркве молећи се усрдно, припаљујући кандила пред светим иконама и целивајући их. Најзад сревши једног доброг монаха - старца са Олимпа, она на једном скривеном месту прими од њега монашки постриг и постаде монахиња, али обуче на се мушку монашку одећу, и кришом да нико не зна оде на Олимп. Стигавши тамо до једног општежићног манастира, она стаде молити вратара да је пусти до игумана. Вратар обавести игумана, и овај је позва к себи. Ана се баци пред ноге његове и замоли га за уобичајени благослов. Пошто је благослови, игуман је подиже и упита: Зашто си дошао к нама, брате? (игуман је држао да пред собом има евнуха); и како ти

је име? - Ана одговори: Дошао сам овде, свети оче, због мноштва грехова мојих, да у молитвеном подвижничком тиховању и чистоти проведем остало време живота свога, еда бих и ја посве недостојан нашао милост у Бога на дан суда. Име ми је Јефимијан, а бејах евнух на царском двору. - Игуман јој рече: Чедо, ако ти стварно имаш такву мисао у срцу свом и желиш спасење души својој, онда бегај од говорљивости и страсти, јер је природа евнуха склона страсним помислима.

Рекавши то старац сатвори уобичајену молитву и причисли Ану братији општежића. Од тада блажена Ана се стаде усрдно подвизавати у свима врлинама, нарочито у смирености, и толико много напредоваше, да постаде образац и пример сваке врлине за све монахе у општежићу.

Међутим служитељ преподобне Ане, кога она беше оставила да коначно уреди њене домаће послове, пошто то уради, крете да пронађе своју госпођу. И сревши онога монаха што постриже блажену Ану, он га стаде распитивати да ли зна где се налази његова госпођа, која остави све земаљско и иште небеско. Монах одговори: Што ми је познато о њој, нећу сакрити: она од мене прими монашки постриг, и обуче се у мушко монашко одело; али где се сада налази, не знам. Међутим начуо сам да је примљена у братство једног од Олимпијских манастира. Стога хајдмо заједно до тог манастира да се распитамо за твоју госпођу.

Дошавши до тог манастира, они распиташе вратара, и сазнадоше од њега да се преподобна налази ту, у манастиру. И замолише га да јој јави да је они траже. Када преподобна чу, она изађе к њима. Тада монах што је постриже, указујући на њеног служитеља, рече јој: Ево верног слуге твог који је много пропатио тражећи те. Него ако хоћеш, хајдмо у наш манастир. - Преподобна чувши то, оде к игуману и замоли од њега благослов и од остале братије, и добивши благослов, она оде у други манастир са монахом и својим слугом. Ту се она дуго време неуморно трудаше и подвизаваше. И Бог је удостоји дара чудотворства. И света подвижница чињаше безбројна чудеса. Глас о њеним чудесима разнесе се на све стране, и многи световњаци Долажаху у манастир да постану монаси, али манастир беше тескобан да прими толике

желатеље. Зато игуман манастира, подстакнут Богом, обавести писмом тадашњег патријарха Цариградског, светог Тарасија,[18] о чудесима монаха Јефтимијана, јављајући му да та чудеса привлаче у манастир огромно мноштво људи који хоће да се монаше и да монахују у манастиру, али манастир је мали и тескобан да их смести. Патријарх осети божанску намеру игуманову, и подари му пространо место са наређењем да на њему подигне велики и пространан манастир. Такав манастир би убрзо из темеља подигнут. Блажена се Ана настани у њему и продужи своје богоугодне подвиге на спасење многих. А слава њена брујаше све више и више. Али и у тој слави блажену Ану не мимоиђоше невоље. Њу снађе велика невоља од једног по изгледу монаха, али по делима пријатеља злурадог ђавола. Он обљуби једну девојку, а разгласи да је тај грех учинио Јефтимијан. Света Ана мирно подношаше ову клевету, ниушта је не сматрајући. Но у одбрану свете Ане ступи једна богољубива жена. Чувши за гадну клевету бесрамног монаха, она му рече: Пази, брате, да се овај евнух кога ти клеветаш не покаже света девственица, и ти настрадаш за грехе своје, јер си достојан огња пакленога што срамотиш ову невину бестрасницу.

Но покварени монах и даље клеветаше преподобну Ану, док се, по вољи Божјој, не обелодани, да се под видом монаха Јевтимијана подвизава блажена жена. А несрећни клеветник - монах, отишавши у свој завичај би осуђен на смрт и обешен за убиство које је био извршио пре но што је постао монах.

Света пак Ана, не желећи да тајна њена буде позната многима, побеже одатле са два монаха, Евстатијем и Неофитом, у једну пустињу. Нашавши тамо једну запуштену цркву, она се настани ту са ова два монаха. Одатле блажена Ана пређе у крајеве Исагматске,[19] где се она и надаље ревносно подвизаваше, дајући свима исцељење и чинећи чудеса, док је Господ не позва у небеске обитељи. Тако, провевши живот свето и богоугодно, она отиде к Богу, кога из младости заволе.[20]

СПОМЕН СВЕТЕ МУЧЕНИЦЕ МЕЛИТИНЕ

СВЕТА Мелитина, пошто беше хришћанка, би изведена пред обласног кнеза. Најпре је тукоше по лицу; затим је потпуно скидоше нагу, и тако исмевана ради Христа она стајаше као победница усред суднице много часова. Тако стојећи нага, она се наруга кнезу и свима идолима његовим, јер блажена мученица бешчешће које примаше ради Христа, сматраше за част. Затим би стављена на разноврсне муке, али благодаћу Божјом остаде неповређена. Најзад би избодена мачевима, и тако предаде душу своју у руке Божије.

СПОМЕН СВЕТОГ ПРЕПОДОБНОМУЧЕНИКА ТИМОТЕЈА ЕСФИГМЕНСКОГ

СВЕТИ преподобномученик Тимотеј беше сељанин из села Кисани, у Тракији. Прво његово име, које он доби на светом крштењу, беше Трандафил. Када постаде зрео човек он ступи у брак, и у браку доби две кћери. Богоугодан и миран живот ове срећне породице изазва завист у злобног врага и он скроји план да разори овај сложни брак. У том циљу он запали сладострашћем срце једног муслимана према Трандафиловој жени, те је овај насилу оте од Трандафила, преведе је у муслиманску веру, и смести у свој харем.

Скрхан болом због погибли своје жене, лишене вечних блага, добри Трандафил се стаде усрдно молити свевишњем Творцу, да погинулу душу обрати к светлости дознања истине. У исто време Трандафил се бојаше за своје кћери да и њих не снађе што и њихову мајку, па их зато смести код својих сродника. Туга за вољеном женом притискиваше јадног Трандафила, и он се реши да своју жену на сваки начин ишчупа из руку врага. Зато он, поред усрдне молитве Господу, стаде преко других тајно саветовати своју жену да напусти муслиманску веру, јер јој за отпадништво од православне вере предстоје вечне муке. Свесрдне молитве Трандафилове бише услишене Богом, и Он стави у срце отпаднице мисао благу, те она ускоро осети одвратност према муслиманској вери, покаја се за свој пад и реши да се врати хришћанској вери. Али знајући да је њој самој врло тешко да се ишчупа из канци отмичара, она предложи

Трандафилу да он притворно прими муслиманску веру, па да онда њу преко суда тражи од отмичара, јер јој је немогуће да се она на други начин ослободи из харема. А када она буде ослобођена, они су онда дужни оставити свет и отићи: он у Свету Гору, и тамо се замонашити и молити Бога и искати опроштај за свој невољни пад; а она у женски манастир, где ће, као и он, покајањем видати своје ране.

Чувши овакав предлог своје жене, Трандафил се реши да ради њеног спасења од погибли испуни жељу њену, угледајући се у томе на светог апостола Павла, који је ради спасења браће сам желео бити одлучен од Христа. И он, положивши наду на Бога, оде у судницу, и тамо изјави своју жељу да прими муслиманску веру, али под условом да му буде враћена његова жена. Жеља Трандафилова би одмах испуњена: Трандафила преведоше у муслиманску веру, и после извршеног обрезања над њим, вратише му жену.

Добивши жену, Трандафил се прављаше како тобож држи мухамедански закон, а уствари он и његова жена тајно исповедаху хришћанску веру и испуњаваху све црквене требе. Но иако то они добро кријаху, ипак су их Турци подозревали и стали их будно уходити. Трандафилу постаде јасно да им је немогуће надаље остати у муслиманској средини, зато своје кћери повери рођацима, па опростивши се с њима, он тајно са женом отпутова у град Енос; а одатле у Кидонију где своју жену остави у женском манастиру, а сам пође У Свету Гору Атонску.

По доласку у Свету Гору Трандафил ступи у братство Лавре преподобног Атанасија. Ту се он с ревношћу подвизаваше у монашким подвизима, И тајно проливаше горке сузе, просећи милосрдног Господа да му опрости невољни грех. Игуман, видећи његову ревност У упражњавању врлина, постриже га у монаштво са именом Тимотеј. Примивши ангелски лик, Тимотеј прилагаше труд труду, и У лаврском братству беше као анђео. украшавајући себе незлобивошћу и дубоком смиреношћу. Налагана му послушања он вршаше са особитим усрђем. И тако проведе он у Лаври око седам година, идући из силе у силу.

У то време допре до Лавре вест, да је у Смирни свети преподобномученик Агатангел Есфигменски благополучно завршио

мученички подвиг и да су се његовом јуначком трпљењу дивили чак и сами Турци. Та вест, као и то да је он за своје одречење од Христа пролио своју крв и њоме спрао са себе мрљу коју му беше нанео свезлобни враг, силно подејствова на Тимотеја. Њему постаде јасно: да је и он дужан, попут светог Агатангела, да за своје одречење од Христа исповеди пред муслиманима Христа као истинитог Бога и прими мученичку смрт.

Ова мисао о мучeништву стаде га прогонити на сваком кораку. Али, не испитавши своје моћи и без савета искусних стараца и нарочите припреме, он се не решаваше да приведе у дело своју намеру. Зато он с благословом лаврског игумана пређе у Есфигменску обитељ. Тамо он повери себе руководству оног истог игумана који је заједно са старцем Германом учествовао у припремању светог Агатангела на страдалачки подвиг. Ту Тимотеј ускоро би пострижен у велики ангелски лик, и под руководством игумана поче спремати себе на примање мука за име Господа Исуса Христа.

Имајући свакодневно пред својим очима свете мошти новог преподобномученика Агатангела, Тимотеј са много побожног страхопоштовања и скрушеног усрђа мољаше светог мученика, да му у сведарежљивог Господа измоли благодати: да пострада за свето име Његово. Очигледно свети Агатангел с љубављу прими Тимотејеве молитве, јер се Тимотејево срце толико разгоре љубављу ка Господу Христу, да он сагореваше од жеље да што пре пострада за сладчајшега Исуса. Зато он и изложи своју намеру игуману, молећи га да му да благослов на мученички подвиг. Али игуман, желећи да испита Тимотеја, и као не обраћајући пажњу на његову молбу, одби да му да благослов. Но то ни најмање не збуни Тимотеја који, по својој дубокој смерности и безпоговорној послушности, прими речи игумана као да долазе од самога Господа. И прође доста времена, а Тимотеј биваше све јачи у својој намери, и често спомињаше и мољаше за благослов да иде на страдалачки подвиг.

Када опитни руководилац, игуман, стече уверење да је намера Тимотејева чврста и неизменљива, он пристаде, даде свој благослов Тимотеју, и посла га са писмом у епархију Мириофигску на обалама Пропонтиде к јеромонаху Герману, бившем сапутнику светог

Агатангела, који се у то време црквеним послом налазио у тим местима, молећи га да Тимотеја припреми на страдалачки подвиг.

Растајући се са игуманом, Тимотеј га замоли за благослов да сврати и опрости се са својим кћерима, пошто је место у коме оне живе на путу за Пропонтиду. Игуман то одби, и нареди му да најпре буде у старца Германа, и да ради оно што му он буде саветовао. Достојни ученик испуни у потпуности наређење свога наставника: пролазећи кроз село у коме живљаху његове кћери, Тимотеј од туге заплака. При изласку пак из села Тимотеј се срете са једним својим познаником сељанином, и овај га замоли да сврати код њега. Тимотеј то одби, пошто нема времена. Међутим тај сељанин оде к Тимотејевим кћерима и каза им да је видео њиховог оца, који је прошао кроз село и отишао даље. Кћери одмах потрчаше за оцем. А Тимотеј, осврнувши се и видевши децу своју где за њим трче, сам стаде трком бежати од њих. Тако, ни њихове молбе, ни њихове сузе, не могаху зауставити ревносног послушника, који бежаше од њих све док се оне не вратише натраг у село. На тај начин Тимотеј ради послушности пренебреже родитељску љубав.

Стигавши у Пропонтиду, Тимотеј пронађе старца Германа и предаде му писмо Есфигменског игумана. Прочитавши писмо, Герман с радошћу и братском љубављу прими Тимотеја, као будућег мученика, и прими га за свог госта. Припремајући Тимотеја на мученички подвиг, Герман се радоваше у души што га Господ удостоји да спреми још једног мученика за исповедање светог имена Његовог. И видећи Тимотејеву непоколебљиву намеру, он га кроз неколико дана благослови на мученички подвиг. При томе нађе се и следбеник Тимотеју јеромонах Јевтимије, који, видећи јуначку одлучност Тимотејеву, и сам се распали ревношћу и изјави жељу да заједно са њим пострада са Христа и прими мученичку смрт.

Герман прослави Бога због ове нове жртве, укрепи обојицу поукама и нареди им да се преодену у световну одећу и да иду у село Кисани, и да се тамо нађу са хришћанима који су прешли у муслиманску веру и да покушају вратити их у хришћанску веру. Саслушавши наређење, Тимотеј замоли старца да му дозволи да се опрости са својим ћеркама. Али старац, предвиђајући да од састанка може бити духовне штете, не допусти то Тимотеју и благо

му рече: Чедо, не окрећи се натраг, него с благодаћу Божјом иди на мучење, у чему нека ти помогне и нека те укрепи Спаситељ света! Што се пак тиче твојих кћери, ево дајем ти реч, да ћу их ја сам посетити по завршетку мученичког подвига твог.

Тимотеј, који љубав према Господу Христу стављаше изнад свега, са болом угуши у себи осећање родитељске љубави, и пристаде да поступи по савету Германа. И тако, снабдевени благословом и молитвом, Јевтимије и Тимотеј отпутоваше у Кисани, где свратише у кућу једноме бившем хришћанину, Тимотејевом познанику, а сада отпаднику. После уобичајеног поздрава, Тимотеј поче саветовати отпаднику да се врати Христу; при томе му указиваше на вечне муке које очекују отпаднике од Христа. Но тврдоглави отпадник, уместо да захвали за добре савете, оде и оптужи их судији, који нареди да их одмах доведу у судницу.

Дошавши у судницу и представши судији, мученици неустрашиво исповедише да су хришћани, и изобличише заблуду и лаж мухамеданске вере. Слушајући хулу на своју веру, судија се разјари, па нареди слугама да чврсто свежу мученицима руке натрашке, и тако их упути у Адријанопољ, сматрајући да он није надлежан да им суди. При томе слуге показаше зверско усрђе: они Тимотеју тако чврсто стегоше руке, да му се плећке готово саставише. Другога дана страдалци Христови стигоше у Ддријанопољ. Ту они дознадоше ово: дан раније два подвижника Христова, јеромонах Николај и монах Варнава, јуначки исповедише Христову веру; после кратког саветовања судије их вргоше у разне тамнице, забише им ноге у кладе, и наредише да им у току месец дана ударају по стопалима батине, додајући сваки дан по две батине, почевши са 38 батина. Ова вест укрепи Јевтимија и Тимотеја, и они с радошћу очекиваху мучења за Господа Христа.

Када мученици Јевтимије и Тимотеј бише доведени у судницу, судије им најпре саветоваше да се одрекну хришћанске вере. Но видећи њихову непоколебљивост они донесоше овакву одлуку: јеромонаха Јевтимија закључати у тамницу и бити га по табанима као Николаја и Варнаву, а Тимотеја оставити без казне с тим, да се у року месец дана врати у муслиманску веру; не буде ли то учинио, да се преда смртној казни.

Након два дана допутова у Адријанопољ Тимотејев старац, Герман, Он преко тајног посланика свог светим мученицима у тамници, сазнаде да они желе да се причесте светим Тајнама Христовим. Он одмах пође у цркву, узе три парчета нафоре и посла по истом хришћанину светим мученицима у тамници. Сутрадан старац Герман, дознавши да у исту тамницу, где леже Јевтимије и Тимотеј, шаљу и оне који нису платили данак, замоли једнога хришћанина да иде скупљачу данка и достави га да није платио данак. Скупљач данка пронађе Германа у гостионици где је био одсео, и потражи од њега да покаже потврду о плаћеном данку. Герман изјави да потврде нема, јер још није платио данак. Скупљач данка одмах упути Германа у тамницу. Када ученици угледаше у тамници свога учитеља, они од узбуђења и радости заплакаше и сузама радосницама лица своја залише. И сви са радошћу и сузама један другога целиваху. Сву ноћ ту они проведоше у бдењу и молитви, и мрачна се тамнида претвори у цркву. По завршетку бденија мученици се Христови исповедише код свога старца, па се онда причестише светим Христовим Тајнама. А када се раздани, благочестиви хришћани откупише Германа, и он би пуштен на слободу.

На посрамљење непријатеља хришћанских, Господ чињаше очигледно чудо: јер док исповеднике сваки дан немилосрдно батинаху по табанима, они се гласно радоваху и благодараху Господа за батине; док џелати после сваког батинања малаксаваху, и од једа шкргутаху зубима.

Најзад наступи дан у који промисао Божји позва к себи светог мученика Тимотеја. Тога дана њега судије позваше у судницу, и наговораху га милом и силом да се врати у муслиманску веру. Али пошто он то одлучно одби, они донесоше пресуду: да му се глава одруби и заједно са телом баци у реку. То и би учињено 20. октобра 1820. године.

Међутим старац Герман много туговаше што непријатељи Цркве Христове лишише хришћане утехе и радости: да имају свете мошти страдалца Христовот Тимотеја. Но да би макар добио окрвављену одећу светог мученика Христовог, он даде џелатима велику суму новаца, те доби од њих мученикову одећу. Са том

драгоценошћу он крену у Свету Гору. Пролазећи пак кроз село где живљаху кћери светог Тимотеја, он сврну к њима и саопшти им радосну вест о мученичкој кончини њиховог оца, и даде им један део од светитељеве одеће. А кад стиже у Свету Гору, братија Есфигменске обитељи сретоше са литијом одећу светог преподобномученика Тимотеја, свечано је унесоше у цркву и положише у ковчегу са одећом светог мученика Агатангела.

После посечења светог Тимотеја, исповеднике Христове; Јевтимија,[21] Николаја и Варнаву, пустише из тамнице и са поругом протераше из града.

Молитвама светог преподобномученика Тимотеја, Христе Боже, удостој и нас добити вечну славу на небесима. Амин.

СПОМЕН СВЕТОГ МУЧЕНИКА
САВЕ СТРАТИЛАТА

ОВАЈ свети мученик пострада прободен и с десне и с леве стране копљем.[22]

СПОМЕН СВЕТОГ СВЕШТЕНОМУЧЕНИКА
АТАНАСИЈА

РОДОМ из Спарте Аталијске; пострадао за Христа од Турака у граду Мунтану 1653. године. Канон му написао Мелетије Сиригос, патријарх.

НАПОМЕНЕ:

1. Ср. Пс. 112, 9; 91, 11.
2. Тенije, близу Лампсака, знатног града Мизије, северозападне области Мале Азије.
3. Ср. Пс. 90, 13.
4. Вероватно један од ученика преподобног Аврамија.
5. Она се налазила у граду Асу, близу Лампсака.
6. Преподобни се преставио око 360 године.
7. Овде се подразумева стари Ростов, који се називао Великим Ростовом.
8. Незнабожачки бог древних руских Словена Велес, или Волос, сматран је заштитником стоке.
9. На пет километара од града Ростова.
10. Од тога времена па све до данас постоји на том месту храм светог Јована Богослова.
11. Богојављенски манастир, основан преподобним Аврамијем, постоји и данас.
12. Преподобни Аврамије сахрањен у свом манастиру. Свете мошти његове почивају у сребрном кивоту у главном храму Богојављења Господњег.
13. Тако се првобитно називао Цариград.
14. Та се гора налазила у Малој Азији, на граници Фригије и Вигиније. На њој је било много манастира.
15. Реч је о византијском цару Лаву IV Хазару, који је царовао од775-780. године.
16. Цар Константин VI Порфирородни царовао од 780-797. г. Царица Ирина, његова мајка, за малолетства сина управљала државом, а потом од 797. до 802. царовала сама.
17. То је било у време већања Васељенског сабора 787. године о иконама. Подвижник је свакако био позван на саборска већања.
18. Свети Тарасије био Цариградски патријарх од 784. до 806. године.
19. У Цариграду, недалеко од Јулијанског пристаништа.
20. Света Ана преставила се 826. године.
21. Он мирно скончао у Светој Гори, у манастиру Пантократора, 1852. године.

22.Овог Св. Саву Стратилата треба разликовати од друге истоимене двојице који се спомињу 15. и 24. априла.

30. ОКТОБАР

СПОМЕН СВЕТОГ И БЛАГОЧЕСТИВОГ МИЛУТИНА, краља Српског

ВАЗЉУБЉЕНИ љубитељи Христа, ево се сада спрема ум слабога самисла худога и смртнога тела мога, и хоће да принесе достојне похвале онима који Христа заволеше. Али не знам како и где да нађем речи за то. Но најпре споменух Бога, и узвеселих се, и онда припадам овима које хоћу да похвалим, и молим се и говорим: Добри и свемилостиви и најмилосрднији и незлобиви Господе, који не желиш смрти људима, него хоћеш да се сви обрате и упуте на покајање. Који си рекао у Твоме светом Еванђељу: Молите се и даће вам се (Мт. 7, 7); и опет: Што год узмолите у молитви верујући, ове ће вам се то дати (Мт. 21, 22). Зато и ја молим Твоје најмилосрдније човекољубље, да ми се да реч за отварање уста мојих, дарована ми Твојим Светим и Животворним Духом. Јер, утврђиван и уразумљиван Његовом сведаривајућом благодаћу, моћи ћу и ја, грешни и ништавни слуга Твој, да искажем нека дела од мноштва неисказаних чудеса Твојих на нама, а такође и достојним речима да похвалим ове слуге Твоје и господу моју, које Твоја божанска благодат венча и узвеличи и прослави изнад многих моћних и славних на земљи.

Овако почиње своје казивање животописац благочестивих и светих краљева и архиепископа Српских, Св. архиепископ Данило,[1] који и описа животе и дела краља Српског Уроша Првог, његове супруге Свете Јелене, и светих синова њихових Милутина и Драгутина.[2]

Свети краљ Милутин беше млађи брат Св. краља Драгутина (1276-1282. г.), кога и наследи на престолу Српске државе. О начину наслеђа овога говори се опширније у животу Св. краља Драгутина (под данашњим датумом). Драгутин је наиме, збацивши свога оца са престола, после тога пао с коња и сломио ногу, па је онда покајавши се позвао свога брата Милутина и на сабору у Дежеву 1282. године предао му власт и краљевство у Српској земљи. Сам пак он повуче се у северне крајеве своје отаџбине, где владаше са својом супругом и синовима, са престоницом у Дебрцу на реци. Сави, добивши притом од своје мађарске тазбине и неке области у Срему, Мачви и Босни.

Милутин беше васпитан од својих честитих родитеља у свакој доброј науци и побожности. Још као млад, вели животописац Данило, "овај младић био је Богу мио, и благодаћу Божјом означен". Беше добар пастир повереног му народа у својој области, "њихов добри учитељ и наставник, ненаситни градитељ божанских цркава и манастира; и не само градитељ, него и обновитељ палих и порушених". Све ово пак Милутин чињаше у намери , да све приведе ка истинитој вери". Јер благочестиви Милутин беше ревнитељ у вери Православној. Јер када у његово време византијски цар Михаило VIII Палеолог (1258-1282. год.) склопи и потписа унију са папом, па настојаше да исту насилно спроведе и међу свима православнима на Балкану и међу Светогорским монасима, краљ Милутин се диже против њега и са успехом ратоваше у одбрану Православља. Од тога доба и касније Бог благослови Милутинову државу и он рашири границе свога отачаства. Српска земља до Милутина беше "обузета великом теснотом и умањена", јер држава грчка досезаше до места званог Липљани на Косову. Шта више, грчки цар Михаило настојаше да од Српске земље одузме и друге крајеве, па чак и целу земљу себи покори и њену слободу и самосталност уништи. Тада се Милутин помоли Богу и са својом

војском крете на Византију. О томе овако говори животописац његов Данило: "И после овога (то јест после молитве) заповеди Милутин да се саберу сви његови војници, и када то би учињено, он узе молитву и благослов од свога светог архијереја[3] и од свег освећеног сабора свештеничког лика, и подигавши се са својом силом, пође у државу области царства грчкога. Тамо он заузе околне пределе, а ТО су ови које ћу набројати: оба Полога са њиховим градовима и околином, главни град Скопље, и затим Овче Поље и Злетово и Пијанац (у подручју Брегалнице). Све ове земље он узе у почетку свога доласка на престо, и приложи их држави свога отачаства". Од овога времена град Скопље постаде престоница Српске земље.

Чувши за ове успехе Милутинове, цар Михаило крете на њега узевши у своју војску и многе друге иноплемене народе, Татаре и Гурке и друге иноверце. Но Бог учини те овај издајнички цар одмах умре на свом походу (11. децембра 1282. године), оповргнут чудно и изненадном смрћу својом, како вели за њега биограф споменути Данило. Исти Данило још додаје: "Овај хулни цар, ђаволом наговоран, сличан је оном лукавом издајнику који одступи од светлости у таму, као што и овај цар Палеолог, одвојивши се од вере хришћанске (то јест Православне), узе веру латинску". Међутим, по изненадној смрти цара Михаила један део његових савезника Татара продужи напад на Србију, и продре чак до Липљана и Призрена, али чудом Божјим би страховито поражен и уништен. Јер дошавши до реке зване Дрим, која беше веома набујала, они видеше на другој страни велики збег српског народа, па одлучише да пређу реку и народ опљачкају и побију. Но кад они навалише преко набујале реке, сви се скоро у њој потопише, а што их живо пређе на другу обалу они бише поражени од христоимених људи српских. И сам старешина татарски, звани Чрноглав, беше ту ухваћен и погубљен и његова глава би однета пред ноге краља Милутина.

Ускоро затим краљ Милутин са војском својом, и још са војском коју доби од свога брата Драгутина, крете опет на грчку земљу и заузе области њене све тамо до Свете Горе Атонске, земљу Струмичку и Серску, Крстопољ (данашња Кавала) и друге околне крајеве. Отпустивши потом војску брата свога, Милутин крете са својом војском још даље и заузе земљу Дебарску и Кичевску, са

градовима и областима њиховима, па земљу Поречку са околином, и чак продре на југ до Тесалије. Потом се врати у своју земљу и пребиваше у миру и благостању.

У то време на северу од Милутинове државе, а источно од области његовог брата Драгутина, владаху самостално и насилнички кнезови бугарски и татарски Дрман и Куделин. Они живљаху у крајевима око места Ждрела на Млави (данашња Горњачка клисура) и одатле са бугарским, куманским и татарским четама упадаху у Драгутинове крајеве и пљачкаху Српски народ и земљу. Тада се на позив свога брата Драгутина дигне на њих благочестиви краљ Милутин, страховито их порази и њихове крајеве дадне у наслеђе брату своме. Од овога времена Браничевска област постаде и за свагда остаде саставни део Српске земље и државе. Сам тадашњи бугарски цар Ђорђе Тертерије, таст Милутинов, који му беше дао своју кћер Ану за супругу, беше у пријатељским односима са Милутином и његовом мајком Јеленом, али не беше у пријатељству други владар бугарски у Видину, кнез Шипгман, који беше у сродству са Куманцима и беше признао врховну власт татарског кана Ногаја. љут на Милутина због победе над Дрманом и Куделином, Шипгман са војском крете из Видина и продре у област Хвосно, све до архиепископије српске у Пећи, са очигледном намером да је опљачка, запали и уништи. Но ту он би побеђен силом Господњом и молитвама Светих: Саве и Симеона, и Св. Арсенија, који ту лежи. Те ноћи видеше Шишманови војници велики огњени стуб где силази с неба, из кога избијаху огњене луче и опаљиваху их,

те се они сви у страху и паници разбегоше. Тако не могући ништа зло учинити, Шишман би принуђен да се повуче без успеха, једино што његови дивљи Куманци том приликом спалише манастир Жичу, коју затим обновише Свети краљ Милутин и архиепископ Евстатије II (1292-1309. године). Гонећи ТТТитттмана и његову војску, краљ Милугин доспе до града Видина на Дунаву и заузе град, а сам Шишман једва се спасе бежећи чам

цем преко Дунава. Затим он мољаше мир од краља Милутина, што му овај милостиво и даде, а касније даде и своју кћер Ану за Шишмановог сина Михаила, који потом постаде бугарски цар (1223-

30. г.). Ове победе Милутинове изазваше завист и мржњу на њега татарског кана Ногаја, као врховног господара свих бугарских крајева, и он са сшшом војском, састављеном од Татара, Куманаца, Алана и Кавказаца крете на њега и на Србију. Нашавши се у великој невољи и опасности, краљ Урош Милутин се топло мољаше Богу, говорећи: "Добри човекољупче Гооподе, надо ових који Те исповедају. Ти знаш немоћ нашег смртног тела, и Сам си се у њега обукао. Због множине безакоња мојих, којима сам везан од младости моје, нисам достојан да погледам на висину Твоју, или да са смелошћу призивам свего и страшно име Твоје. Но Теби доброме и благоме предлажем душу и мисао моју, Ти ми једини помози, молитвама Пресвете Матере Твоје". Помоливши се тако усрдно и са сузама Господу, Милутин призва у помоћ и Светог Симеона и Саву, молећи их

да не предају отаџбину своју у руке иноплеменика. Затим посла Ногају своје посланике да га доброразумиим речима и молбама умоле да одустане од похода, обећавајући му при томе да неће више дирати у Бугарску земљу нити нападати на крајеве које Татари имају под својом влашћу. Силни кнез татарски затражи од Милутина њетовог младог сина Стефана као таоца, што отац са жалошћу мораде да учини, да би сачувао душе народа свога и његову слободу. Млади краљевић Стефан отиде са некима од властеле српске на татарски двор, и остаде тамо неко време док га Бог ие избавп отуда и врати у дом родитеља свога. Јер Бог учини да овај Ногај погине у борби са Токтајем, законитима каном "Златних Хорди" татарских (у битци код Одесе 1299. г.), те краљевић Стефан би слободан да се врати родитељу своме у Србију. Том приликом, Стефан се ожени Теодором, ћерком бугарског цара Смилца (1292-99. г.), са којом доби сина Душана, потоњег цара Српског.[4]

Овога свога сина Стефана краљ Милутин је затим поставио за намесника и владаоца у Зетском приморју, "одликовавши га сваком чашћу царскога достојанства, давши му све што му је потребно, од малога до великога". У то пак време краљ Милутин се поново ожени, и постаде зет васељенског цара у Византији Андроника II Палеолога (1282-1328. г.). Ово би после нових победа Милутинових над грчким војскама (око 1299. године, те цар Андроник склопи трајно

пријатељство и сродство са краљем Српским Милутином. Млада кћи царева, принцеза Симонида (чији се дивни лик сачувао у Милутиновој и њеној задужбини Грачаници), би од самог цара предата Милутину, пошто их претходно у законити брак благослови и венча охридски архиепископ Макарије. Од свога таста Милутин тада доби у мираз све освојене крајеве, те тако завлада трајни мир између Срба и Грка. Но ова женидба Милутинова не би по вољи многима, како ближим тако и даљим суседима, и они почеше радити против Милутина. Уз то, у ово време би покренуто и питање Милутиновог наслеђа на српском престолу, у што би умешан и његов брат Драгутин, и Симонидина мајка царица Ирина, и такође нека српска властела. То све узнемири младога Стефана, те он, наговорен од споменуте српске властеле, устаде на свога оца Милутина желећи да му преузме из руку краљевску власт и престо српски. Услед свега тога у Зети наступи не мали метеж и неред, те краљ Милутин крете тамо са војском, угуши споменути неред и метеж, а син му се Стефан сам предаде у руке са синовском покорношћу. Милутин га испочетка прими лепо, но потом, на интриге многих злурадника и непријатеља људског спасења, помете се толико да сина свога затвори у замак у Скопској области и допусти да га тамо ослепе. Стефан потом би послат у Цариград на заточење, но чудом Божјим и помоћју Светитеља Николаја би исцељен и враћен после своме оцу, са којим се измири и кога после на престолу наследи.[5]

Милутин се ускоро измири и са својим братом Драгутином, са којим имађаше неке међусобице и сукобе, и света браћа проведоше остатак земног живота свог у љубави и међусобном поштовању. Њиховом измирењу и љубави много допринесе и њихова света мајка краљица Јелена, као и знаменити и свети муж Данило, који беше најпре игуман Хиландарски, а потом епископ Бањски и Хумски, а касније постаде и архиепископ Српски.[6] Он је лично долазио из Хиландара са својим монасима, и боравио и код краља Милутина на двору му у Скопљу, и код краља Драгутина на његовом двору у Дебрцу, и молитвама, саветима и поукама својим мудро измирио завађену браћу, што су наравно и они обојица жарко желели и свесрдачно прихватили. Јер ова два света брата, иако беху

наследници слабе и грешне природе старога Адама, ипак беху причесници и обновљене људске природе Новога Адама - Христа Богочовека, јер беху верни чланови Његовог богочовечанског Тела - Цркве Православне, у којој живљаху непрекидном вером, молитвама, покајањем и осталим спасоносним светим тајнама и врлинама.

За светог краља Милутина[7] сведочи нам његов животописац Данило, да беше свагда у великим и богоугодним подвизима, које многи други не знађаху, а Данило их тајно знађаше, јер беше веома близак Светом Краљу. "Треба знати и видети, вели Данило, његове трудове и знојења, његово трошење тела свога, ноћна бдења и топле сузе, његове неизрециве милостиње све до саме смрти његове; његову нарав незлобиву, тиху и послушну". Истина, Милутин је као краљ и господар некада показивао и строгост и оштрину, али никада није био злобан нити без милости и хришћанске љубави. Ако је као човек и имао неких грехова својих, Христос Спаситељ га не остави у њима, него га од њих покајањем избави. "Јер истинита Светлост - Христос, вели животописац Данило, Који просвећује сваког човека који долази на свет (Јн. 1, 9), Он - велики и страшни Творац све видљиве и умне природе, увек очекујући покајање свакога човека, не презре ни овога христољупца, него му просвети разум срца, и он, сетивши се грехова младости своје и дошавши у умиљење срца, поче се молити усрдно Богу, говорећи оне речи пророчке: Господе, упути ме на пут Твој, и пођи ћу по истини Твојој (Пс. 85, 11). Године моје, говораше он, као паучина прођоше, и која добра живота мога да Ти принесем? Са каквом смелошћу да погледам на Тебе, Судију праведнога? Покајање не стекох, а тако исто ни сузе... Но Господе и Царе векова, не погуби ме са безакоњима мојим, него ми пошљи светлост Твоју и истину Твоју на просветљење мислених очију мојих. Даруј ми обилну кишу суза, да угасим страсни пламен тела мога, да се непријатељ мој не порадује због мене. Многих и великих добара овог живота насладио си ме, но ја недостојни врло повредих заповести Тебе, Бога мога".

Овакве и многе друге речи говорећи овај благочестиви краљ, вели даље животописац Данило, предвиде своју природну смрт, и после овога одлучи се па многа богоугодна дела, у којима и сконча

живот свој. "Милутинова добра дела и подвизи беху многи и разноврсни, но највише он чињаше милостиње сиротима и убогима и даваше богате дарове црквама и манастирима Божјима. "Он постаде угодан Господу: безбројне свете цркве украшујући, и од праведних трудова својих многе милостиње ништима делећи". Не штедећи богатства свога, но узимајући као из неког неисцрпног извора, јер беше заиста богат као ретко ко у његову времену, овај блажени и светородни муж одевао је и хранио слабе и немоћне, подизао сироте и убоге, и украшавао и снабдевао свете цркве Божије. Ступајући на владарски краљевски престо, он се беше Богу заветовао да ће за сваку годину колико буде владао подизати по једну цркву Богу, што се на њему заиста и обистини. Јер владајући са Богом у Српској земљи пуних четрдесет година, он заиста и подиже равно четрдесет цркава Божјих, од којих су тридесет пет или шест до данас сачуване или набројане. Али, ево како о његовом доброчинству и задужбинарству говори његов биограф свети Данило:

Овај христољубиви краљ беше "Богу смеран и људима угодан, и пружаше ништима безбројне милостиње. Као што се не може избројати песак мора, тако ни његове милостиње. И он то чињаше не само у Богом му дарованој држави отачаства свога, него и по целој великој Романији (то јест Византији), и у самом великом граду Новом Риму, тј. Цариграду, јер и тамо сазида цркве, а другима даде многе милостиње; свуда снабдевајући и хранећи ниште, слабе и потребите. Он заиста подражаваше праведнога Јова, и Аврама блаженог, и патријарха Јакова, јер делом беше њихов подражатељ, и изгледом њима сличан. Тако је живео и тако чинио у многим годинама, тако да се име његово прочуло и било пројављено У свим околним крајевима, како источним тако и западним: Стефан Урош, превисоки и крепки и самодржавни и милостиви краљ Српски. Због његове чувене милости и милостиња, њему долажаху из ближњих и даљних крајева, са морских острва и преко мора, и из самога светог и славног града Јерусалима. Њих са тихошћу примајући и чинећи им милостињу, не малим милостињама испуни и сам свети град Јерусалим. Уместо злата и сребра које даваше, он прими молигве и благослове од тамошњег светог патријарха и свих осталих у том

светом граду. А и свету и велику и Богом чувану Гору Атонску он испуни многим милостињама, и сазида тамо овете цркве, украси их и просветли их (то јест живописа их), и тамошње многе монахе снабде свим оним што им требаше ... О сваком добром делу, којим би могао угодити Богу, он се тако стараше, да ваистину сваку врлину испуни, и сваку злобу и порок од срца замрзе. Богом даровано му добро и земно богатство царства свога она мудро и разумно расточи, и то на разноврсне начине: прво даде на дар Богу, друго на подизање светих цркава, треће раздаде ништима и страним и потребитима".

По казивању хиландарског игумана и потоњег архиепископа Данила, свети и христољубиви краљ Милутин најпре подиже велики саборни храм светог и богосаграђеног манастира Хиландара, на место оног малог који беху подигли први ктитори. Милутин затим украси овај дивни хиландарски храм сваком лепотом, златним украсима и фрескама, па онда око цркве подиже многе царске конаке, трпезарију и келије за пребивање монаха, па утврди унаоколо град са кулама и пирговима, да би манастир био заштићен од нападаја гусара.[8] Затим додели манастиру Хиландару многе метохе са селима и другим богатствима, и уопште речено никада не престајаше бринути се о овој највећој српској светињи. Но не само Хиландару, него и другим манастирима и монашким братствима Свете Горе монахољубиви краљ даваше изобилне прилоге и богате дарове. "И где су му год јављали да има неки монах или подвижник, или неки који Христа ради странствује у пустињи или живи у некој рупи земаљској, свима таквима он нештедимице шиљаше све што је потребно, са скрушеним срцем и смерним духом".

У самом пак царском граду Цариграду Милутин подиже божанску цркву звани Продром (то јест посвећену Светом Претечи), са дивним и прекрасним палатама унаоколо за примање и смештање странаца и болесника. Ова ксенодохија (то јест странопријемница) и болница би снабдевена свим потребним стварима, креветима и меким постељама, и њој беху приложена многа села по грчкој земљи, која свети краљ откупи и приложи, да би се од њих могли издржавати многобројни болесници и сиромаси. Милутин издаде наредбу овој ксенодохији и болници да

"ако какав болесник нема никакве наде, онда нека сваки такав иде слободно ка тамо спремљеном одру за њега у тој болници". Уз то, он постави и достоимените људе своје у ту болницу, који ће похађати и неговати болне, тако да нико од болесника не узнегодује, него ако што затражи да има ко да му то да. Велико мноштво болесника лежало је и лечило се у овој болници човекољубивог краља Српског, а добри нудиоци овога благочестивога дворили су их док се не исцеле. Онда би ови исцељени одлазили радујући се, а други болници долазили би на њихово место. Осим тога, богатодарежљиви краљ је одредио да се и на капијама светог Продрома обилно раздаје хлеб и друга храна, ради нахрањења гладних, сиротих и странаца, о којима нико друга не имађаше да се брине.

Исто тако, и у граду Солуну Милутин подиже велике палате, и сагради две дивне цркве Божје: једну у име светог архијереја Христовог Николаја, а другу у име светог великомученика Христовог Георгија, и то баш на месту где некада беше обављено прво рукоположење светитеља Српског Саве, па то место беше разрушено и опустело, те га сада свети краљ из темеља обнови и украси.

Затим у својој земљи овај неуморни задужбинар подиже и обнови безбројне цркве и манастире, од којих ћемо споменути само неке. Подиже дом Пресвете Богородице, добре Заштитнице рода хришћанскога, у месту званом Трескавац (код Прилепа) и испуни га богатим приносима својим, свим што је било потребно за службу Богу и Пречистој Матери Његовој. Овде приложи и многе иконе златом и бисером украшене и оковане, па кадионице и свећњаке златне, и све друге потребе црквене. Потом сагради цркву Св. великомученика Христовог Георгија у Кичевској области, коју такође богато обдари и снабде свим црквеним потребама. Многе друге цркве и манастире, које његови претци Немањићи или други ранији православни задужбинари беху подигли, па оне касније беху порушене и запуштене, свети краљ их сада из темеља обнови и сваком лепотом изнутра и споља украси, јер никако не подношаше да храмови Бога Живога стоје разрушени или напуштени. "Обнављаше стара рукоположења родитеља и прародитеља својих,

и из самих основа подизаше и усавршаваше по Божјем благовољењу". Милутин тако сазида цркву Успења Пресвете Богородице, звану епископија Призренска (то јест чувену цркву Богородицу Љевишку у Призрену),[9] и такође прелепу цркву Благовештења Пресвете Богоматере, која је епископија Грачаничка (то јест данашњи величанствени манастир Грачаницу на Косову); па цркву Богородице Тројеручице у славном граду Скопљу; затим цркву Светог Георгија на реци Серави код Скопља; и цркве Светог Константина и Светог Претече у самом граду Скопљу; и опет цркву Светог Георгија Нагоричанског (у селу Старо Нагоричино код Куманова), коју из темеља обнови и украси. У великој Немањиној лаври Студеници, у том Дому Пресвете Богородице, овај христољубиви праунук светог богољупца Симеона подиже цркву родитељима Богоматере - Светом Јоакиму и Ани. Затим у Дабарској покрајини на доњем Лиму, у месту званом Ораховица, он подиже још једну цркву Христовом великомученику Георгију, и другу опет цркву Христовом великомученику Никити, близу града Скопља (у Скопској Црној гори), коју дарива манастиру Хиландару у Светој Гори. Он такође подиже и цркву Светог Николе у Хвосну и приложи је манастиру Милешеви, где почиваше свето тело Светитеља Саве. Монахољубиви и манастирољубиви краљ задужбинар обнови и украси старе манастире древних српских подвижника и светитеља: преподобног Јоакима Осоговског (у Сарандапору), и преподобног Прохора Пчињског (под планином Козјаком), саградивши им нове цркве и богато их украсивши и снабдевши свим потребностима. Са својим пак братом Драгутином он подиже манастир Ариље у Моравици, а са својом мајком Јеленом обнови манастир Светог Срђа и Вакха на реци Бојани код Скадра. Његове су задужбине и манастир Косаница код Драме (у Грчкој), и манастир Витовница код Петровца на Млави, и манастир Грнчарица код Крагујевца, и манастир Моштаница код Бања Луке у Босни, и многи, многи други манастири и цркве.

Али не само у својој земљи и свом Српском народу, него и свуда по васељени, он неуморно или подизаше цркве и манастире или их богато обдариваше и помагаше. Тако он сагради манастир Светих Арханђела у самом Светом Граду Јерусалиму, на месту не далеком

од Живоносног Гроба Господњег, где раније Свети Сава беше ктитор. Он подиже и цркву Свете Софије у Сердици (данашњој Софији у Бугарској) и обдари друге манастире у Бугарској. Затим и сама света гора Синајска виде његово задужбинарство и доброчинство. Јер и тамо, у древном манастиру Свете великомученице Екатерине, што га подиже велики цар Јустинијан, овај нови Јустинијан постаде ктитор и добротвор: јер подиже тамо цркву Светог Стефана и многе приносе и дарове дарива, И не само овом манастиру, него и блаженим оцима по Синајској пустињи он достављаше не мала приношења и њихове потребе испуњаваше. Богате прилоге посла он и цркви Светитеља Николаја у граду Баријy у Италији, и по другим местима где потребоваше. Најзад сагради и своју личну задужбину манастир Светог Стефана у Бањској (код Косовске Митровице), у којем и би по смрти погребен.

Уопште рекавши, вели животописац његов Данило, он свагда имаше у уму своме онај страшни час доласка Онога који је Вечан Данима, када ће бити суд без милости онима који нису чинили милост, и зато свагда чињаше милостињу за коју нико и не знађаше. Не само што су се к њему стицали од свију градова, крајева и села, и из околних земаља, безбројни ништи, страни и потребити, хроми, слепи и губави, него је и он сам ишао ноћу тајно по народу и невидљивом за друге руком чинио издашну милостињу. "Када је ноћ долазила, вели биограф Данило, који беше лични сведок свега тога, овај христољубиви господин мој чињаше ово дивно и богољубиво дело које нико није знао: свлачио је са себе царске хаљине које је дању носио и облачио се у худу и стару одећу, прикривши притом и лице своје да га неко не препозна. Онда је узимао са собом двојицу или тројицу слугу својих, којима беше заповедио да никоме не говоре што виде, па је узимао са собом и носио велико мноштво злата и других потребних ствари да их раздаде убогима и испуни утробе њихове сваким добрим даром. Јер нелицемерно чињаше милостињу, и истински љубљаше ниште и убоге. Изишавши тако тајно из двора свога, и дошавши неприметно до станова њихових где живљаху, он им раздељиваше злато, храну и одећу, а они не знађаху ко им то даје. Ово је блажени краљ чинио до краја живота свога. Уза све то он је и ноћу кропио постељу своју

сузама својим, говорећи: "Устани, кукавче, да будеш спреман пре оног времена; ако си и навикао да чиниш грехе, ипак се прени на покајање, јер те чека суд, вечна мука и огањ неугасиви".

Свети краљ Милутин био је веома одан светој Православној вери и Цркви. За његово време умножи се Црква Божја у Српској земљи и број епископија порасте на шеснаест. То су биле ове епархије: зетска, рашка, хумска, хвостанска, звечанска, топличка, призренска, будимљанска, липљанска, скопока, дебарска, моравска, браничевска, мачванска, кончулска и градачка. Свете архиепископе Српске, наследнике Светога Саве, он веома цењаше и свако им поштовање указиваше. За његово време беху архиепископи у Српској Цркви: Евстатије I, Јаков, Евстатије II, Сава III и Никодим, са којима заједно свети краљ подизаше и обнављаше свете цркве и манастире. Тако је са Св. архиепископом Евстатијем II (1292-1309. г.)[10] обновио велику архиепископију у Жичи, коју Куманци беху опљачкали и порушили; исту је затим са Св. архиепископом Савом III (1309- 1316. г.)[11] украшавао и живописао. Са Савом III Милутин је започео и зидање своје задужбине манастира Бањске, коју је довршио и украсио заједно са епископом Данилом Бањским.[12] На краља Милутина су током његове дуге владавине вршени разни притисци са стране да прихвати латинску унију и потчини се римскоме папи, но он то никада није учинио нити од своје Православне вере одступио. Он је бивао у војном савезу са западним (римокатоличким) владарима, но то је било да се избави од разних опасности по државу његову, али никада није ишло на штету Православне вере његове и народа његовог. Шта више, сам папа римски и његова курија покретаху западне владаре на рат против Српског краља Милутина (као "шизматика"), но у томе рату Бог поможе православном слузи Своме те Латини ништа не успеше.[13]

После многих трудова и подвига, дође најзад и кончина живота блаженог и христољубивог краља Милутина. Осетивши да ће брзо отићи на пут, који из овог сујетног света води у вечне обитељи, краљ дозва к себи архиепископа Никодима, и рече му: "Узми моје имање и подај ништима, не бих ли како ја грешни постигао неко опроштење грехова". После тога, паде овај превисоки краљ у љуту

болест, и поче боловати у свом двору Неродимљу на Косову. Разумевши унапред да неће избећи смрти у тој болести, он се брзо опрости са свима присутнима, и од тада престаде говорити, јер му се језик беше свезао. Потом мирно предаде душу своју у руке Господа свога и Спаситеља, на дан 29. октобра 1321. године. Ускоро затим стиже у Неродимље и епископ Бањски Данило, и над телом Светога Краља би обављено свечано погребно пјеније. Затим му чесно тело би пренето у гроб, који сам беше себи спремио, у храму Светог Архиђакона Христовог Стефана у манастиру Бањској.

Две и по године по престављењу јавише се на гробу Милутинову "чудна знамења и виђења", те бањски игуман Сава и манастирска братија, одслуживши свенoћно бденије, извадише тело његово из гроба и нађоше га сасвим нетљено, јер ни једна влас главе његове не беше отпала. Свето тело Светога Краља би затим положено у нарочито украшен ковчег и стављено у сам храм Бањски, пред икону Владике свију Христа Бога. Када за ово чудо дознаде његова супруга Симонида, која се по смрти његовој беше вратила оцу своме у Цариград, она начини кандило од скупоценог злата и извезе скупоцено платно као прекривач за кивот тела његовог, и све то посла у манастир Бањску. Потрешена пак тим чудесним догађајем, она се и сама за тим одрече света и замонаши у манастиру Светог Андреја у Цариграду.

Мошти Светог краља Милутина почивале су у манастиру Бањској1 до доласка Турака у Србију 1389. године, а онда су пренете у Трепчу, јер су Турци запалили манастир. Доцније (око 1460. године), због турског зулума и насиља, однео је ове свете мошти у Софију митрополит Силоан и оне и данас тамо почивају у цркви која се зове "Црква Светог Краља". Његовим светим молитвама нека Господ и нас помилује и спасе. Амин.

У многим манастирима и црквама, углавном задужбинама Ов. краља Милутина, налазе се његови свети ликови и фреске. У манастиру пак Грачаници он је једном насликан и у монашкој ризи (осим ако то није лик његовог оца Уроша I, као монаха Симеона).

СПОМЕН СВЕТОГ

ДРАГУТИНА,
краља Српског, у монаштву преподобног
ТЕОКТИСТА

СТАРИЈИ син благочестивог краља Српског Уроша Првог (1243-1276. г.) и Свете краљице Јелене, а брат Светог краља Милутина.[14] Према животописцу краљева и архиепископа Српских, Светом архиепископу Данилу II,[15] Драгутин је измољен од Бога молитвама својих побожних родитеља, и одгајен и васпитан од њих у науци Господњој и вери Православној. Изучи он и свете и божанствене књиге, разумно се наслађујући добрим и красним речима њиховим, јер су се родитељи његови увек бринули о овом свом душељубазном им чеду и васпитавали га у страху Божјем, благоверју и свакој чистоти, те га научише сваком богољубљу и добром владању. Драгутин је заиста целог живота био искрено побожан и предан вери, а такође и одан подвижничком начину живота.

Када прође одређено време узраста, родитељи оженише Драгутина од царскога племена Угарског (Мађарског) народа, давши му за супругу чесну девојку Кателину (или Катарину), ћерку угарског краља Стефана. Приликом Драгутиновог венчања отац његов Урош обећа сину дати престо Српске земље и још за свога живота назва Драгутина "младим краљем". Но по зависти лукавог ђавола, непријатеља људског спасења, ово би повод за велики грех младога краља Драгутина. Чекајући испуњење обећања родитеља свога и не имајући довољно стрпљења, а уз то још "слушајући прекорне речи са многим досађивањем од свога таста краља угарског", Драгутин допаде у велику смутњу ума свога и, не знајући шта чини, отиде тасту своме краљу угарском и узе од њега велику војну сшгу народа Угарскога и Куманскога, и нападе на оца свога. Благочестива мајка његова и свјатјејши архиепископ Јоаникије I (1272-1276. г.) покушали су тада да посредују, да се отац и син измире и договоре, али у томе није било успеха. Не знајући шта чини, Драгутин подиже војску на родитеља свога и победивши га у покрајини српској званој Хум, на пољу званом Гацко (у јесен 1276. године), преоте оцу своме престо и постаде краљ Српски са именом

Стефан (од до 1282. године). Отац пак његов Урош повуче се тада дубље у Захумље, а за њим пође и архиепископ Српски преосвећени Јоаникије I. Тамо се Урош ускоро замонаши (у Драчу), са монашким именом Симеон, па се убрзо пресели ка Господу (1. маја године). Тело његово би затим пренето у његову задужбину манастир Сопоћане и тамо чесно погребено. Његова пак благоверна супруга Јелена, мајка Драгутинова, иако беше незадовољна, ипак после овога дође код свога сина. Већ при овом сусрету сина и мајке, краљ Стефан Драгутин мољаше њу за опроштај, јер осећаше да беше погрешио против родитеља својих. Побожна мати га прекори због поступка његовог, посаветова га да се у будуће чува и пази, Јер овај наш сујетни живот на земљи, није живот, но љута смрт", па на сузе и плач Драгутинов даде му свој родитељски опроштај и благослов. Том приликом она доби од њега на управу западни део Српске државе, и то на Приморју: од Дубровника до Скадра, а у унутрашњости: Плав и Гусиње на горњем Лиму, и замак Брњаци у горњем току реке Ибра.

Самодржавно владајући у својој отаџбини, земљи Српској, Драгутин беше честит и праведан владар. Јер у дане његова краљевства, чега и ми сведоци бисмо, вели Св. архиепископ Давило II, не беше код њега ни у земљи његовој неправде, гордости, ни грамзивости. Јер овај благочестиви свагда поступаше по оној речи пророка: "Неправду омрзох и одвратна ми је, а закон Твој заволех" (Пс. 118, 163).

Но Божји путеви су неиспитани и нама људима недознајни. Јер мало времена после овога, Бог јавља овако знамење овом благочестивом краљу Стефану Драгутину. Када је једном јездио са својом властелом по некаквом послу у Рашкој жупи, под тврдим градом Јелачом, оч изненада падне с коња и сломи ногу своју. Око тога се великаши и народ његов веома ожалосте и узбуде, а благочестиви краљ овако мишљаше у уму своме, и говораше: Ево видим, ваистину, да је праведан Господ и да правду љуби (Пс. 10, 7). Сагреших Ти, Господе, очисти ме; учиних безакоње, опрости ми. Јер прво не послушах заповести Твога божанског Писма, како Ти сам рече у Твоме светом Еванђељу: Ко злостави оца или матер, смрћу нека умре (Изл. 21, 15; Мт. 15, 4). И опет: Поштуј родитеље своје

равно са Богом! Преступивши ове заповести, ја бедник погубих сама себе, јер подигох руку на родитеља свога, и ево су ове ране моје по заслузи .. . Но, Владико Христе, који си нас саздао и знаш немоћ нашу, знаш природу нашу у коју си се обукао; Теби једином сагреших, и пред Тобом зло учиних (Пс. 50, 6). Опрости ми зато, и помилуј ме!

Говорећи ово и још многе друге речи, са великом скрушеношћу срца свога, Драгутин одмах посла посланике млађем брату своме Милутину, и позва га да брзо дође на виђење и саветовање. Када ускоро стиже Милутин, благочестиви краљ Драгутин добровољно предаде брату престо Српске државе, на сабору у Дежеви (такође у Рашкој жупи, близу града Раса), 1282. године. Том приликом, према животописцу архиепископу Данилу, христољубиви краљ рече брату своме: Љубљени брате мој, ево видиш: како учиних тако ми се врати, те више нећу владати на престолу овом, који силом узех родитељу своме. Ако бих и после овога остао на престолу краљујући, тело ће моје бити наказано од Господа љутим и неисказаним мукама. Јер ево, по делима мојим што их учиних, све ово дође на ме. Зато, да не бих за навек отпао од будућег Царства зажелевши пролазну славу, ево ти, драги мој и љубљени брате, узми моју царску круну н седи на престолу родитеља свога, јер ми Бог тако заповеда, и у многолетном животу своме краљуј и брани отачаство наше од насиља оних који војују на нас. Господ мој Исус Христос нека те утврди и укрепи, и сила Духа Светога нека те закрили! ... Од Владике свију Христа никада се не уклањај, и закону божанскога Писма вредно се поучавај; родитеља свога никако не безчествуј, него са сваком богобојажљивошћу усрдно поштуј, да ти се умноже године живота (Приче 4, 10). Ништа и убога не презири, да не пострадаш љуто са оним неразумним богаташем. Од истине не одступај, јер Господ наш Христос каже у светом Еванђељу Свом: Ако у истини останете, истина ће вас сачувати и спасти (Јн. 8, 31-32) ... Ја пак идем по судбама које ми је Бог одредио, да не бих прешао у будуће векове љуто страдајући. Треба ми добровољно се предати страдашима и телесним мучењима, исто онако као што сам добровољно учинио зло и оно што Богу није угодно. И пошто све ово дође на нас, ми Те се у жалости својој сетисмо, Господе!

Предавши тако брату своме престо, благоверни краљ покајник повуче се у северније крајеве Српске земље, у области зване Мачва и Срем,[16] и задржа их као пределе владавине своје. Ускоро затим, две године по предавању престола српског брату своме Милутину, Драгутин доби од своје таште, угарске краљице Јелисавете, под своју власт Мачву са Београдом и крајеве у североисточној Босни Усору и Соли (око данашње Тузле). Престоница му беше у "сремском граду" Дебрцу, на јужној обали реке Саве (између Обреновца и Шапца). Ту живљаше благочестиви "Сремски краљ" Драгутин са својом супругом Катарином и својом децом: синовима Владиславом и Урошицом и ћерком Јелисаветом.[17] Побожни краљ Драгутин од тада се још више посвети животу у правој вери и побожности и чињаше безбројна доброчинства Црквама Божјим и људима својим. Од тада "сасвим не хтеде ништа од пролазних ствари", него се сав посвети с једне стране окајавању греха свога, због устајања на родитеља, а с друге стране просвећиваше поверене му људе светлошћу праве вере и богопознања. О Драгутиновим богоугодним подвизима у ово време његовог живота овако нам говори Св. архиепископ Данило:

Шта прво да кажем или одакле да почнем описивати толике трудове и страдања овога благочестивог мужа, неизрециве подвиге и бдења и ноћна стајања његова, непресушне изворе суза његових. Ко ће наћи таквога који ће вам све по имену изложити неисказана његова чудесна дела: милостиње ништима, утехе малодушнима, састрадавања онима који су у тузи, избавитеља увређенима, многосветлог светилника божанским црквама? Јер њему Господ посла светлост Своју и истину Своју, да га оне васпитавају и воде (Пс. 42, 3), и уведе га у велико и свесрдно покајање и у богоугодне трудове. Кроз те своје богоугодне подвиге благочестиви и христољубиви краљ Стефан Драгутин стече смелост пред Господом, јер страх Његов имађаше свагда у срцу своме, и беше распаљен љубављу вере истините, и приону за Господа душеумном мишљу својом, према речима Пророка: Мени је добро приањати за Господа, и полагати наду своју на Бога свога (Пс. 72, 28). Јер Он је једиии добар и милосрдан душељубац, и стројитељ нашега спасења, јер увек чека наше покајање, и све прима као покајаног разбојника и

цариника; само ми не престајмо вапити к Њему непрестано са сузама. Зато и овај благочестиви овако говораше себи: О душо моја малаксала, мало времена имаш да се покајеш од зала својих које сн учинила. Али уздахни и оплакуј себе; устани од сна очајања свога, од тежине и лењости, подигни руке своје и завапи из дубине срца Ономе који те може спасти. Реци Му од све душе: Отвори ми, Владико, предобри, отвори ми недостојноме и јадноме двери милосрђа Твога, јер си Ти просвећење и светлост помраченима, као што рече у Еванђељу Твоме: Ја сам Светлост свету, и који за Мном иде, неће ходити у тами (Јн. 8, 12) ... Тако овај слуга Христов, имајући велику и свесрдну љубав према Богу, са великом смелошћу оплакиваше себе пре времена, и увек говораше у уму своме сам себи: Оплакуј себе убоги човече, кај се док имаш времена, да тамо после не буде касно. Јер човек, ако изгуби злато и сребро, наћи ће себи друго, а изгубивши време покајања, никада неће друго наћи.

Овај богоугодни и Христу љубљени и жељени муж, продужује даље животописац Данило, одбацивши од себе своје одело, царске хаљине и златни појас који ношаше, облачаше се у поцепану и искрпљену одећу и опасиваше се јаким ужетом од сламе и трња по нагом телу своме. У земљи беше ископао место као гроб, у коме отпочиваше после многих бдења и трудова свенођних, од стајања и сузног мољења, а гроб тај беше пун трња и оштрог камења, тако да није могао лежати са уживањем. Уз то још, легавши у тај гроб, он је много плакао и био се у прса своја, горко и са тугом вапијући ка Богу и Спасу своме Христу: О, Светлости моја, слатки Исусе, како се удаљих од славе Твоје? Дао си ми очи да гледам светлост Твоју, а ја њима угледах зло. Дај ми изворе суза, да омијем душевне нечистоте, и да се не удаљим од Твоје милости у онај страшни дан Твој! Тако се молећи са сузама и вапајима неисказаним, он опет устајаше из тога гроба земаљског, и узимајући у руке божанско Еванђеље, непрестано га прочитаваше и из њега се поучаваше. Јер он ваистину приношаше Богу жртву чисту и беспрекорну, молитве и подвиге своје, целим бићем својим.

Затим и даље продужује биограф његов Свети Данило: Како да изнесем остале подвиге његове? Прво, колике је милостиње даривао у божанске храмове, колике потребе и сасуде црквене? Јер у дому

своме израђиваше свештене сасуде златне и сребрне, украшене бисером и драгим камењем, путире и дискосе и нафорне велике зделе, кадионице и рипиде и златне свећњаке, и све остало што је потребно, па и свештене златоткане одежде, и све то шиљаше на дар божанственим црквама и манастирима. И не само у отаџбини својој, него и у другим благоверним народима. Свагда говорећи: Твоје дарове од Твојих дарова, приносим Ти, Спаситељу мој! У Руску земљу много пута шиљаше посланике своје са драгоценим даровима за божанске цркве и манастире, и милостињу за ниште и убоге. Тако исто и у свети град Јерусалим, на Гроб Господњи и друга Света Места, на Синај и у Раит, и на друга тамошња места. Тамо отидоше његови дарови и милостиње, које шиљаше тамошњим монасима, имајући срдачну жељу да снабде њихов иночки живот за којим и сам у души чезнуше. А имађаше и жељу да посети ова Света Места, ако би било могуће, ревнујући у томе своме великом претку, богоугодном архијерају Христовом Сави. Од монаха тих места, која споменусмо, он имађаше неке као своје духовне оце, и у писмима им се препоручиваше као њихово духовно чедо у Господу. У писмима им исповедаше и своје грехе, и даваше на њихово расуђивање да му они дају епитимију, колико припада за његове грехе. А ови духовни оци му отписиваху и даваху му душекорисне савете и поуке. Од ових достоимених монаха имао је једнога таквога на реци Јордану, по имену Галактиона, као свога духовног оца, и према њему је имао велику смелост. Бринући се за њега, он му је слао своје имање и писао му: Оче, узми моје имање и подај га ништима. А и сам лично овај христољубац, то јеет краљ Драгутин, непрестано даваше милостињу ништима и странцима и маломоћнима, хромима и слепима и овима потребитима. Зато, слушајући о превеликој милостивости његовој, њему на двор у Дебрц долажаху не само из отачаства његовог, него и из околних народа и из далеких крајева, знајући да ће примити изобилну милостињу од њега.

Свети Драгутин не пропушташе ни једно црквено богослужење, него "када биваше време ноћнога пјенија да се са збором иде у цркву, и према законском црквеном уставу који се држаше на његовом двору, он сам долажаше пре свих других у цркву и остајао

је на служби до краја, па пошто би свршио ту обична пјенија, ако би то било рано ноћу завршено, одлазио би опет у своје усамљено место и тамо продужавао своје молитве како већ беше навикао. Тако пак чињаше овај богољубиви не само у своме дому, него ако се догодило да иде и на неки пут, он чињаше тако и на било ком другом месту. И ја, грешни Данило, био сам тајни зналац ових његових тајних подвига".

Поред ових знаних и незнаних подвига, христољубиви краљ имађаше и друга богоугодна дела. По сведочанству његовог духовника: он је само неколико година живео са својом законитом супругом као са женом, а затим је сво време живео са њом као брат са сестром, то јест потпуно безбрачно и као монах, иако се уствари тек пред своју смрт замонашио, као што ћемо даље видети. Поред тога, Драгутин је много радио на обраћењу у Православље јеретика богумила, којих тада беше у Босни и у босанским крајевима које он беше добио као зет угарског краља. Зато за њега каже Свети архиепископ Данило, да "многе од јеретика босанске земље обрати у хришћанску веру и крсти их у име Оца и Сина и Светога Духа, и присаједини их Светој Саборној и Апостолској Цркви Православној".[18]

Са својим пак братом, краљем Српским Милутином, Драгутин је живео лепо и у љубави. Но тој њиховој љубави завиђаху неки околни непријатељи и пре свих главни непријатељ рода људског, ђаво. Тако, чим је Драгутин добио на дар северне крајеве око Београда, на његову земљу нападоше два бугарска властелина из Браничева, татарски вазали Дрман и Куделин, и стадоше пљачкати и злостављати његове људе и крајеве. Тада се браћа Драгутин и Милутин заједнички удружише и са великом војском победише ове насилнике, а њихове крајеве припојише Српској земљи. Тако је Браничевска област ушла у састав Српске државе и од тада остала српска за свагда. После тога, браћа живљаху у међусобној љубави и поштовању док, по зависти ђаволој и грешности људској, не изби међу њима нека међусобица, које око поседа и земаља, које око власти и наслеђа престола. Њихова честита мајка Јелена краљица, која још беше у животу, настојаше да се браћа измире те да не дође до проливања невине људске крви у ратовима. А не малу помоћ у

мирењу браће пружи и споменути свети муж Данило, који тада беше игуман велике и свете Лавре Хиландарске на Светој Гори. Он са још неким монасима дође из Свете Горе и лично посредова међу браћом, те се благодаћу Божјом мир опет зацари у Српској земљи. Игуман Данило отиде са монасима најпре у Скопље код краља Милутина, а затим у Дебрц код краља Драгутина, и мудрим саветима и поукама својим усаветова браћу на мир и љубав међусобну. Том приликом је блажени краљ Драгутин обдарио светог Данила и његове монахе пратиоце изабраним и драгоценим даровима и прилозима за Свету Гору.

Када се ускоро затим упокоји Света краљица Јелена, мати ових двојице светих краљева Српских (3. фебруара 1314. године), краљ Драгутин није могао благовремено стићи на њен погреб. Но одмах ногом, чим је узмогао, он дође на поклоњење гробу своје мајке у манастир Градац на Ибру, где Света Јелена беше погребена. Поклонивши се мајчином гробу и богато даривавши манастир Градац, Драгутин тада отиде код свога брата краља Милутина, који тада борављаше у двору своме у месту званом Пауне. Браћа се ту "састадоше са великом славом и неисказаном радошћу, и на многе дане наслађиваху се најсрдачније и дивне љубави у Господу Богу своме, тако да су се посрамили сви они који су зло мислили и њима слични, видећи њихову преизобилну љубав међусобну". Ускоро после тога, супруга Милутинова краљица Симонида пође у Београд у посету својој јетрви, краљици Катарини, где би срдачно дочекана, као што говори о томе биограф споменути Данило: "И тако дође (краљица Симонида) у сјајни и славни град звани Београд српски, који стоји на обали реке Дунава и Саве; и ту се (две краљице) поклонише са умилењем чудотворној икони Пресвете Богородице у великој саборној цркви митрополитској". Затим су две јетрве заједнички посетиле гроб своје свекрве Свете Јелене, у манастиру Градцу, па онда отишле на двор краља Милутина, који своју снаху Катарину прими са великом љубављу и поштовањем. Тако се братска љубав утврди међу Драгутином и Милутином и остаде чврста до краја њихова живота.

После тога, приближи се и блажена кончина благочестивог краља Драгутина. Она би 12. марта 1316. године. У то време,

споменути свети муж Данило, који у међувремену беше постао епископ Бањски, беше послао на двор Драгутинов у Дебрц једнога од својих монаха, старца Атанасија, и овај се нађе тамо у време блаженог упокојења Драгутиновог. "И када се мало задржа овај старац код христољубивог краља, пише споменути животописац Данило, пошто прође неко време, паде овај благочестиви и христољубиви краљ Стефан Драгутин у љуту болест, и поче веома боловати. И разуме христољубац да неће избећи љуте смрти у тој болести". Зато одмах посла писма епископима и игуманима и свој властели у његовој отаџбини, и позва их да се моле Богу за њега и његово уснуће у Господу, и да дођу на његово погребење. Драгутин је мирно дочекао смрт, јер је "увек дочекивао смркнуће дана у сваком добром делу и у подвигу истините вере, а свануће опет у богоугодним делима". Па и сада, у толикој љутој болести, "он не изнеможе од таквог подвига и исправљања, колико је био навикао".

Када се сабра сав сабор отачаства његова, тада смирени краљ зажеле из свег срца Богу да прими пред смрт свети монашки образ. Зато рече присутним епископима, игуманима и изабраним монасима: "Браћо и оци, молим вас ја грешни, приступивши учините све по достојанију што ја грешни желим, ако и нисам достојан тога, али је Бог милостив свима. Уздајући се у њега, приступам овом делу нелицемерно, јер Бог чини вољу оних који Га се боје, и молитве њихове услишиће". И тако, по законском уставу обукоше га у монашку одећу смирења и сгавише му велики анђелски образ. И би назван у анђелском лику Теоктист монах. Потом блажени краљ монах саветоваше своју благочестиву супругу и возљубљенога сина Владислава како ће живети у доброј вери и чистоти, и како ће разумно бранити земљу отачаства свога.[19] Онда посла и писма своме брату Стефану Урошу (то јест Милутину), јављајући му све о смрти својој. Даривавши ту присутног монаха, старца Атанасија, Драгутин га испрати споменутом епископу Бањском Данилу, и написа овоме писмо, говорећи: "Прости ме грешнога, господине и оче мој, јер ево идем на пут, на који никада нисам ишао". И одмах затим, док су се над блаженим Теоктистом вршиле молитве и певања, он мирно предаде дух свој Господу у петак у девети час, 12. марта 1316. године.

Када пак по обичају хтедоше да омију тело умрлога водом, нађоше га опасана оштрим појасом од сламе по нагу телу његову, и обучена у оштру ланену хаљину. Појас од сламе беше се: залепио дубоко у тело његово, тако да га нису могли скинути са тела све док нису дуго квасили водом и размекшавали. Овакав подвиг блаженога нико за живота његова није познавао. А он, вели том приликом биограф Данило, имађаше и други подвиг за који такође други не знађаху: "Живећи са женом својом у свом животу, овај благочестиви се више од двадесет и трн године не дотаче ње, него чувајући обоје целомудрије и чистоту, остадоше живети као брат и сестра". Затим над преподобним Теоктистом би извршено надгробно певање, то јест опело, и тело му би пренето у његову постојбину у град Рас, у цркву Св. великомученика Христовог Георгија, звану Ђурђеви Ступови. Блажени краљ Драгутин беше за живота свог обновио овај древни манастир Светог Немање и још уз њега подигао малу цркву Светог Николаја Чудотворца, у коју и би положено његово свечасно тело. За своје пак умрло тело светитељ беше са страшном клетвом заповедио, да "ако се јави каква благодат Божја на њему, да не износе тела његова од прашњаве земље". Ово прослављење заиста и би, јер Бог прославља оне који Њега славе.[20] Колика је била љубав блаженог краља Драгутина, у монаштву преподобног Теоктиста, према црквама и манастирима ви ди се и из тога, што је он (и његова благочестива супруга) подигао у својим областима где је владао неколико светих и великих задужбина, које су се и до данас сачувале. То је пре свега манастир Св. Ахилија - Ариље, који Св. Драгутин подиже заједно са својим братом Милутином 1296. године, и у који пренесе из Преспе део светих моштију Св. Ахилија, епископа Лариског.[21] Затим, то су и следећи манастири: Манастир Троноша код Лознице, посвећен Ваведењу Пресвете Богородице; манастир Келије код Ваљева, посвећен Светим Арханђелима; манастир Рача крај Дрине, близу Бајине Баште, посвећен Вазнесењу Господњем; манастир Папрађа код Зворника, посвећен Благовештењу; манастир Тавна код Тузле, посвећен Светој Тројици; манастир Ломиица код Власенице, посвећен Светом Георгију; манастир Липље код Бања Луке, посвећен Светом Николи, и још многи друга манастири и цркве у српским крајевима Србије и Босне.

СПОМЕН СВЕТЕ
ЈЕЛЕНЕ, краљице Српске

СУПРУГА благоверног краља Српског Уроша Првог (1243-1276. г.), пореклом Францускиња. Постала света мајка светих синова: краља Драгутина и краља Милутина. Живот свој провела као узорна и богомудра хришћанка. Била је паметна и оштроумна, у речима строга, али у срцу добра, побожна и изобилно дарежљива. После смрти свога супруга блажена Јелена се сва предала подвизима побожности: сиротињу је збрињавала и издржавала; манастире и цркве зидала и помагала; о љубави и слози синова својих се старала; о заштити и васпитању народа свога се бринула; о страху

Божјем се свагда старала. "Несмућене душе и кротка срца увек је Богу молитве приносила", каже за њу животописац њен и њених синова, Свети архиепископ Данило II. Од свога труда и имања она подиже дивну задужбину своју манастир Градац на Ибру и посвети га Благовештењу Пресвете Богоматере. Она такође својим трудом подиже школу и сиротиште за женску децу у свом дворцу Брњацима (на горњем Ибру). Пред смрт, у дубокој старости, богољубива краљица се замонашила, добивши на монашењу име Јелисавета. Монаштво прими у цркви Светог Николе у Скадру, коју цркву она беше подигла и украсила. Упокојила се Света Јелена у свом двору у Брњацима на Ибру, и била погребена у својој задужбини манастиру Градцу. Сахрани су присуствовали њен син Св. краљ Милутин, архиепископ Српски Сава III из Пећи, епископ Бањски Данило и епископ Рашки Павле. На њеном погребу је била и безбројна сиротиња, коју је ова милостива краљица хранила и издржавала. Након три године њено свето тело би обретено нетљено. А обретење би после њеног чудесног јављања епископу Рашком Павлу, кога је Света Јелена поштовала за живота као свог рођеног оца. Епископ Павле је уз молитве и песме извадио тело Свете Јелене и положивши га у кивот ставио у храму манастира Градца испред иконостаса.

Света Јелена је са својим светим синовима обновила и манастир Светог Срђа и Вакха на реци Бојани код Скадра.

Молитвама Свете Јелене и њених синова, Светог Драгутина и Милутина, Господе Исусе Христе, Сине Божји, помилуј нас. Амин.

СТРАДАЊЕ СВЕТОГ СВЕШТЕНОМУЧЕНИКА ЗИНОВИЈА, епископа Егејског, и сестре му ЗИНОВИЈЕ

ОВИ свети мученици, Зиновије и његова рођена сестра Зиновија, родише се у Киликијском граду Егеју[22] од благочестивих родитеља. Побожни родитељи их одгајише у страху Божјем и побожности. Још за време њихова детињства родитељи им отидоше ка Господу, оставивши им велико имање. Иако још млади, Зиновије и Зиновија разумом беху мудри и врлином савршени; и уверивши се у ништавност овога света, они се договорише да оставе све и последују Христу. Део свога имања Зиновија предаде брату да га разда сиромасима, а сама живљаше у добровољном сиромаштву, молитвено тихујући, и своје девичанство чувајући чистим за Небеског Женика. Зиновије пак, узевши оба дела имања, и свој и сестрин, стаде их раздавати сиротињи, и за кратко време раздаде све, те и сам постаде сиромах.

Но Бог који се стара о сиротама и не оставља оне који се надају у Њега, обогати Својим небеским даровима брата и сестру за богатство раздато сиротињи: моћна десница Његова брањаше Зиновију за све време живота њена од нападаја тела и света, и штићаше је од демонских напасти; Зиновије пак доби дар да исцељује болести додиром руку својих: јер оне руке које су штедро милостињу делиле, Господ милостиво обдари силом чудотворства. И ма каква болест да је била на човеку, или ма какав недуг, болесник је одмах добијао исцељење, чим га се свети Зиновије својом руком дотакао. У току свога живота овај угодник Божји двоструку милостињу чињаше: једну - дајући убогима од имања, другу - дајући болесницима исцељење благодаћу Божјом. Он и мноштво нечистих духова изгоњаше из људи, и ожалошћене утешаваше, и иевољне

помагаше. Због таких својих врлина и чудотворства он би изабран за епископа у родном граду. И овај добри пастир ревносно пасијаше Цркву Божију, непрестано помажући и добротворећи људима, и исцељујући недужне. Једном к светитељу дође из Антиохије нека жена, са неисцељивом раном на грудима. Много имања беше та жена потрошила на лекаре тражећи лека својој бољци, али јој они ништа не помогоше; напротив, болест се стално погоршавала, и она већ беше близу смрти. Видевши је, светитељ се сажали на њу: руком својом додирну њену рану и начини крсни знак над раном, и болест тог часа ишчезе и рана нестаде, и жена потпуно оздрави, и радосна врати се кући својој. Исто тако и друга једна жена, незнабошкиња, болесна од сличне болести, супруга неког начелника Индиса, би исцељена светим Зиновијем од своје болести. Поражена овим чудом, она са својим мужем и децом поверова у Христа. И сви се крстише, те тако не само здравље телесно него и душевно добише.

Међутим, незнабожни цар Диоклецијан подиже страшно гоњење на хришћане. Тада у Киликијску покрајину допутова кнез Лисије, да мучи све који исповедају име Христово. Пре свих у Егеју пострадаше три хришћанска младића: Клавдије, Астерије и Неон.[23] Ухвативши их, Лисије их подврже разним мучењима, па их напослетку изван града разапе на крсту. Затим чувши о светом Зиновију, Лисије посла своје војнике да га ухвате. Кад светог епископа доведоше пред кнеза Лисија, Лисије му рече: Нећу да се упуштам у дуге разговоре с тобом, јер знам да сте ви хришћани многоглагољиви. Зато бићу кратак с тобом: предлажем ти двоје: живот и смрт; живот, ако се поклониш боговима; смрт, ако се не поклониш. Дакле, изабери што хоћеш: или принеси жртву и поклоњење боговима нашим, па ћеш остати жив, и усто ћеш добити почасти од нас; или остани при заблуди својој, и одмах ћеш бити стављен на љуте муке и умрећеш ужасном смрћу. - Свети Зиновије неустрашиво одговори: Живот временски без Христа није живот но смрт; а смрт Христа ради није смрт но живот бесмртни. Зато ја радије волим за Христа мог умрети временском смрћу, па с Њим вечито живети, неголи одрећи се Њега ради временског живота, па потом вечито умирати у паклу.

Чувши ове речи, кнез нареди да светог епископа обнаже, па обесе на дрвету и без милости бију. И говораше безбожник: Да видимо, хоће ли доћи Христос да му помогне! - А блажена Зиновија, сазнавши да брат њен свети Зиновије страда за Христа, брзо отиде на место где мучаху светитеља. И угледавши брата где у ранама крвав виси на дрвету, распали се ревношћу. па ступи пред мучитеља и рече: Хришћанка сам као и мој брат; исповедам истог Јединог Бога и Господа нашег Исуса Христа. Зато нареди да и мене муче, као што мучиш мог милог брата. Јер исту чашу страдања и ја хоћу да испијем, и истим венцем да се венчам.

Мучитељ се удиви таквом јунаштву и неустрашивости свете Зиновије, и рече: О, жено! не жели да себе погубиш, и не намећи се на такво срамно мучење, где ћеш уједно трпети срамоту и болове. Јер када те обнажимо, ти ћеш осећати велики стид; и када станемо мучити тело твоје, тебе ће обузети тешки болови. Стога ти саветујем: принеси боговима жртву, па ћеш се избавити од свих зала.

На то светитељка одговори: Далеко већи стид изазива нагота душевна неголи телесна; несравњено су теже муке вечне неголи временске; стога не марим ја што ће ми тело обнажити, јер сам се у Христа обукла; нити се бојим руку мучитеља, јер сам се Христу сараспела. Чини, мучитељу, што хоћеш; од Христа Господа мог ничим ме одвратити не можеш.

Тада Лисије нареди да Зиновију обнаже и бију, као што су и брата њеног Зиновија били. Затим мучитељ нареди да се спреми гвоздени кревет, под њим наложи огањ и усија кревет, па на кревет положе обоје светих мученика. И говораше мучитељ: Нека Христос дође овамо, и нека вам помогне. - А свети одговорише: Ево, Христос наш с нама је; ти Га не видиш. Ево, Он нас орошава с неба росом благодати Своје, те ми и не осећамо муке.

После тога свети мученици бише бачени у казан пун кипеће смоле, али им и то не нашкоди ништа; и они стојећи као у прохладној води певаху псалам Давидов: Спасао си нас од непријатеља наших, и посрамио си ненавиднике наше (Пс. 43, 8). - Видећи то, мучитељ нареди да их изведу ван града и тамо им одсеку главе. А свети мученици с неисказаном радошћу иђаху на смрт. И стигавши на место погубљења, они се стадоше молити овако:

Благодаримо Ти, Господе Боже наш, што си нам дао да добар рат ратујемо, трку свршимо, веру очувамо. Учини нас и учесницима славе Твоје; уврсти нас у ред оних који благоугодише светом имену Твом. Јер си благословен вавек.

Када свети мученици завршише своју молитву, с неба се разлеже глас који им обећаваше венце и призиваше их у вечни покој. Утом војници приступише и одсекоше им главе, и свети мученици прећоше са земље на небо.[24] Света пак тела њихова цео дан лежаше на земљи непогребена. А кад наступи ноћ презвитер Хермоген их тајно узе и положи у једном гробу, славећи Оца и Сина и Светога Духа, Једнога Бога, слављеног од све твари, сада и увек и кроза све векове. Амин.

СПОМЕН СВЕТОГ СВЕШТЕНОМУЧЕНИКА МАРКИЈАНА, епископа Сиракуског

СВЕТИ епископ Маркијан, ученик светог апостола Петра, би послан од апостола Петра у град Сиракузу на острву Сицилији. Својим чудесима и знамењима он обрати ка Христу многе незнабошце. Својом молитвом он разори идолишта и идоле, и светлошћу богопознања и светог крштења он многе начини синовима светлости. Стога тамошњи Јевреји, обузети завишћу, љутом смрћу уморише светог епископа; и тако блажени страдалник доби неувенљиви венац мучеништва. Свете мошти његове почивају у Гаети у Италији.

СПОМЕН СВЕТИХ АПОСТОЛА

КЛЕОПЕ, ТЕРЦИЈА, МАРКА, ЈУСТА и АРТЕМА

ОВИ свети апостоли беху од Седамдесеторице. Клеопи се јавио васкрсли Господ на путу за Емаус. Терције је написао посланицу Павлову Римљанима (Рим. 16, 22), и скончао мученички као епископ Иконијски, после апостола Сосипатра. Свети Марко (или Јован: Д. А. 12, 12), син благочестиве Марије, чији дом беше уточиште апостолима и првим хришћанима у прво време, и рођак Варнавин. Био епископ у Самаријском граду Аполонијади. Свети Јуст (или Јустин), син Јосифа Обручника. Заједно са Матијом биран коцком на место Јуде издајника, но остане неизабран. Као епископ пострадао за Еванђеље у Елевтеропољу Свети Артем био епископ у Листри, и мирно скончао.

СПОМЕН СВЕТИХ МУЧЕНИКА КЛАВДИЈА, АСТЕРИЈА, НЕОНА и сестре им НЕОНИЛЕ

ТРИ рођена брата и сестра. Пострадаше за Христа при цару Диоклецијану и игемону Лисију. После смрти њиховог оца, њихова маћеха незнабошкиња, да би се дочепала њиховог огромног имања што им остаде после оца, оптужи их игемону Лисију као хришћане. Изведени на суд пред Лисија, они неустрашиво исповедише Господа Христа. Због тога бише много и страховито мучени. Најзад три брата бише изведени ван града и на крсту распети. А Неонила би главачке обешена и љуто бијена; затим је распрострше и на четири стране растегоше, па јој од коже на леђима кајише направише; онда јој живо угљевље на груди и стомак ставише, и тако ова јунакиња Христова предаде дух свој у руке љубљеног Господа свог. Свето тело њено мучитељи у врећу стрпаше, па у море бацише.

Пострадаше ови свети мученици 23 августа 285 године у Киликијском граду Егеју, а пре светих мученика Зиновија и Зиновије (који се такође данас славе).

СПОМЕН СВЕТИХ
ДЕВЕТ МУЧЕНИКА

ОВИ свети мученици пострадаше за Христа у огњу сажежени.

СПОМЕН СВЕТЕ МУЧЕНИЦЕ
ЕВТРОПИЈЕ

СВЕТА мученица Евтропија би оптужена игемону Апелијану у Александрији што је хришћанка и што посећује и соколи по тамницама хришћане, затворене због вере хришћанске. Она неустрашиво исповеди пред игемоном Христа истинитог Бога. Зато је обесише, па тело буктињама палише. Но она огањ осећаше као прохладну воду. И сви присутни, па и сами војници који је мучаху, јасно видеше једног страшног човека, који расхлађиваше огањ и росом кропљаше свету мученицу. После тога је ставише на још страшније муке, па у тамницу вргоше. А кад је сутрадан поново изведоше пред игемона, она исмеја и њега и његове идоле. Зато јој језик одсекоше, па јој онда свету главу одрубише. И тако блажена страдалница предаде душу своју у руке Божије, и доби венац мучeништва.

СПОМЕН СВЕТИХ МУЧЕНИКА
АЛЕКСАНДРА КРОНИОНА, ЈУЛИЈАНА, МАКАРИЈА
и других тринаест

ОВИ свети мученици пострадаше у Александрији 250 године, за време цара Декија. Најпре би изведен на суд Александар и са њим Кронион. Прво их обесише и силно тукоше, па их онда залише врелим кључајућим кречом, и у тим мукама блажени страдалци предадоше душе своје у руке Божије. Јулијана пак и Макарија, пошто мучише разним мукама, најзад обезглавише. А осталу тринаесторицу: неке стављаху на разноврсне муке, неке у огњу спалише, некима пак главе одсекоше, зато што се не хтедоше одрећи вере Христове. И тако сви ови блажени страдалци заједно добише венце мучеништва.

СПОМЕН СВЕТОГ МУЧЕНИКА
МАНУИЛА

ОВАЈ свети мученик сконча мачем посечен.

СПОМЕН СВЕТОГ МУЧЕНИКА
ДОМЕТИЈА

БЛАЖЕНИ Дометије пострада за Христа мачем посечен.

СПОМЕН СВЕТОГ МУЧЕНИКА - ЏЕЛАТА (ДИМИЈА)

ЈЕДАН џелат поверова у Христа. Зато би бачен у мрачну тамницу где и сконча.

СПОМЕН СВЕТОГ ОЦА НАШЕГ

ЈОСИФА,
патријарха Цариградског

БИО најпре игуман манастира на Галисиотској гори, и духовник цара Михаила VIII Палеолога; потом Цариградски патријарх (1267-75 и 1282-3. године). Борио се против цареве уније са Латинима и због тога био збациван од цара и латиномислећег патријарха Јована Века. Био прост по нарави и неук, али ревновао за Православље. Упокојио се у миру и погребен у манастиру Св. Василија у Цариграду (1283. или 1284. године).

НАПОМЕНЕ:

1. Његов свети спомен слави се 20. децембра.
2. Спомен Св. Драгутина и Св. Јелене видети такође под данашњим датумом.
3. У то време архиепископ Српски беше Св. Евстатије I, који се слави 4. јануара.
4. Спомен Св. Стефана Дечанског, Милутиновог сина, слави се 11. новембра.
5. О свему овоме опширније се говори у Житију Св. Стефана Дечанског под 11. новембром.
6. Св. Данило II, архиепископ Српски (1324-1337. г.); спомен му 20.децембра. Он је описао животе краљева и архиепископа Српских.
7. А тако исто и за Св. краља Драгутина, као што се може видети у његовом Житију под данашњим датумом.
8. Познат је и до данас сачуван чувени веома високи Милутинов пирг, са утврђењима и са црквом Вазнесења Господњег на врху, подигнут на пола пута између Хиландара и мора, на месту званом Хруоија, близу места званог Самарија.

9. Св. Милутин је град Призрен учинио својом новом престоницом и у њему подигао неколико болница.
10. Спомен Св. Евстатија II слави се 16. августа.
11. И Свети Сава III се празнује у календару Српских Светитеља под 26. јулом.
12. То је потоњи архиепископ Српски Данило II (1324-1337. г.), животописац краљева и архиепископа Српских. Данило подробно описује како је по смрти Саве III, на сабору сазваном од краља Милутина на Спасовдан 1317. године, за новог архиепископа био изабран Св. Никодим (слави се 11. маја), а не сам Данило, иако је њега желео краљ Милутин.Овај Св. Никодим је узмирио Св. краља Милутина са сином му Стефаном, те је Стефан враћен из прогонства.
13. И по блаженој кончини Св. краља Милутина, римска курија и Латини били су кивни на овог православног светитеља и борили су се против његовог поштовања као светитеља. Песник Данте Алигијери, у својој "Божанској Комедији", ставио је краља Милутина у пакао као"шизматика"!!
14. Спомен Св. краља Милутина и Св. краљице Јелене празнује се такође на данашњи дан. Благочестиви пак краљ Урош I сматран је светим ускоро после свога престављења.
15. Његов свети спомен 20. децембра. Св. Данило II био архиепископ Српски од 1324. до 1337. године.
16. Сремом се у оно време називала територија не само северно од реке Саве, него и јужно све до планине Рудника. Ова област је називана и Мачвом. Драгутин је задржао под својом влашћу и Моравичку област, око Ариља, као и неке области на западу све до Требиња. Отуда су у овим областима многе цркве и манастири Драгутинове задужбине: Троноша, Келије, Рача и Ариље у Србији; Тавна, Ломница, Папрађа, Липље и Моштаница у Босни.
17. Јелисавета се затим удала за босанског бана Стефана Котроманића, 1284. г. На основу овог сродства са Немањићима, унук Стефана I босански владар Тврткo I (1353-91. г.), тражио је право наслеђа Немањићског престола у Србији. Тврткo се, као што је познато, крунисао за Српског краља у Босни на гробу Светог Саве у манастиру Милешеви.

18. Св. краљ Драгутин је, због римокатоличких верника који живљаху у области његове државе у Босни, писао и папи Николи IV 1291. године, тражећи да пошаље људе који би сузбијали јеретике патарене (богумиле) у Босни. Папа је то и учинио и послао двојицу фрањевачких монаха. Но ово никако не значи да је Драгутин пристајао на папску унију, коју су му Латини и сам папа покушали наметнути. Драгутин је увек био верно одан Православљу, и због тога су га римокатолици из Угарске и папски легати називали "шизматички" српски краљ.
19. Драгутинов пак млађи син Урошиц убрзо се замонашио и као монах сахрањен је у манастиру Ариљу.
20. Мошти Св. Драгутина - Теоктиста лежале су у Бурђевим Ступовима још и године 1597, а онда су их изгледа неки несавесни људи узели и распродали. Део његових светих моштију налази се данас у цркви у Чачку. Његова надгробна плоча налази се данас у манастиру Студеници, покрај гроба Св. Симеона Мироточивог, вероватно доспела ту из Раса.
21. Спомен Св. Ахилија празнује се 15. маја.
22. Егеј, или Ега, град у југоисточној области Мале Азије Киликији, војно приморско место у време Римске владавине.
23. О њима видети такође под данашњим датумом.
24. Скончали 30 октобра 285 године.

31. ОКТОБАР

СПОМЕН СВЕТИХ АПОСТОЛА СТАХИЈА, АМПЛИЈА, УРВАНА, НАРКИСА, АПЕЛИЈА и АРИСТОВУЛА

ОВИ свети апостоли су од Седамдесеторице. Свети Стахије би помоћник светом Андреју Првозваном. Свети Андреј га постави за епископа у Византији.[1] Заједно са светим Андрејем подиже цркву у Аргиропољу;[2] и сабравши много верних, учаше их спасоносном животу и управљаше паством својом верно и ревносно. После шеснаест година епископовања упокоји се мирно у Господу. Амплије и Урван такође сарађиваху светом Андреју, и од овога бише постављени за епископе, и то Амплије у Лиди, или Диоспољу Јудејском, а Урван у Македонији. Ревносно проповедајући Христа и уништавајући идоле, они изазваше против себе Јелине и Јевреје, и ови их убише; и тако они обојица мученички скончаше за Христа, исплевши себи венац мучeништва. Наркис би постављен од апостола Филипа за епископа у Атини, и пошто истину Еванђеља проповедаше, би стављан на разне муке, и свој апостолски пут заврши мучeништвом. Апелије свети би епископ у Ираклији

Тракијској, и многе привевши Христу, он се блажено упокоји. Аристовул, брат апостола Варнаве, проповедао веру Христову у Британији, и тамо мирно скончао. (О свима њима видети и под 4. јануаром).

СПОМЕН СВЕТОГ ПРЕПОДОБНОМУЧЕНИКА ЕПИМАХА ЕГИПЋАНИНА

СВЕТИ мученик Епимах беше из Египта, син благочестивих родитеља хришћана. Од ране младости он возљуби Бога од све душе и зажеле да Њему јединоме живи. Зато, угледајући се на светог Јована Крститеља, он оде у пустињу и дуго време проведе на Пелусијској гори.[3] Он не имађаше никаквог руководиоца од светих отаца, него му у овом суровом пустињачком живљењу наставник беше сам Дух Свети; и љубав к Богу беше му учитељ, поучавајући га свему врлинском живљењу. Јер само љубав к Богу може најбоље научити човека врлинама. Она научи свете апостоле да оставе све и да иду за Господом који не имађаше земаљска богатства. Она научи преподобне оце да иду у кожусима и у козјим кожама, у сиротињи, у невољи, у срамоти, и да се потуцају по пустињама, и по горама, и по пећинама, и по рупама земаљским.[4] Она научи свете мученике и мученице да јуначки страдају за Христа, кличући: "Тебе, Жениче мој, љубим; и Тебе иштући страдам". Та љубав научи и светог Епимаха да носи пустињачке подвиге и трудове, да трпи свакојаке напасти од невидљивих врагова, да живи свето по Богу, и да буде готов на смрт за Њега.

Пошто проживе много година у своме пустињском усамљеништву, свети Епимах чу да хришћане у Александрији незнабошци силно муче, при чему једни од хришћана, бојећи се тешких мука, беже у горе и крију се по пустињама, а други отпадају од вере. Горећи ревношћу по Богу, христочежњиви пустињак остави пустињу и крену у Александрију, желећи да својом крвљу посведочи своју веру у Господа Христа. Дошавши у Александрију он виде каквим свирепим мучењима незнабожни идолопоклоници подвргавају хришћане; са великим болом у души он примети да се

демонско зловерје умножило, многи се хришћани поколебали, а незнабошци чак и храм Господњи оскврнавили. Због свега тога он уђе у идолски храм о незнабожачком празнику, и на очиглед свима неустрашиво преврну жртвеник и пообара идоле на земљу и поломи. Незнабошци га одмах дохватише и пред игемона Апелијана одведоше. Угледавши игемона где на судишту седи и хришћане мучи, свети пустињак јуначки полете на њега да га смрви, што би и учинио да га телохранитељи игемонови не спречише: такву ревност по Богу појави испосник. Игемон се зачуди таквој дрскости худог и у дроњке одевеног човека, и нареди да га вргну у тамницу и држе тамо док он смисли каквим ће га мукама уморити.

У тамници се тада налажаше мноштво верних, затворених због исповедања вере Христове. Све њих свети Епимах, пун Духа Светога, сокољаше на мученички подвиг. И његово сокољење толико одушеви верне, да се ниједан од њих не уплаши, нити отпаде од вере, него сви са радошћу пролише крв своју за Бога истинога и кроз разне жестоке муке предадоше Господу душе своје. Најзад и светог Епимаха ставише на љуте муке, зато што он не само верује у Христа, и што празновање њихово поремети, него и што се дрзну подићи руку своју на самог игемона, са намером да га убије. Најпре светог пустињака обесише на дрвету, м стругаху га гвозденим ноктима. Затим га бијаху камсњем, ло мећи му кости, а он у мукама кликташе:

"Пошто Господ мој Исус Христос ради мене би распет, и копљем прободен, и оцтом напојен, зар нисам дужан и ја постати заједничар Његових страдања? Ја хоћу веће муке но што су ове на које ме стављате: удрите ме! пљујте ме! ставите ми трнов венац на главу! дајте ми трску у руке! напојте ме жучем! сво ми тело у једну рану претворите! на крст ме распните и копљем прободите! - то претрпе Господ мој, то и ја хоћу да претрпим!"

Много народа стајаше наоколо и посматраше мучење светог Епимаха. У гомили се налажаше и једна жена која близу стајаше, а беше слепа на једно око. Гледајући такво страдање светог Епимаха, она плакаше. У то време капља крви светог преподобномученика прсну и паде на њено слепо око; и оно се тог тренутка исцели, те жена стаде гледати и на њега, као и на друго, здраво. Тако чудесно

исцељена, жена узвикну: Велики је Бог, кога исповеда овај страдалник!

Потом одсекоше главу светом Епимаху. И тако он предаде свету душу своју у руке Господу, за кога пострада.[5]

ЖИТИЈЕ ПРЕПОДОБНИХ ОТАЦА НАШИХ СПИРИДОНА и НИКОДИМА, просфорника Печерских

СВАКА душа благословена јесте проста; у њој нема лукавства ни ласкања, јер је сасуд и обиталиште самога Бога. Стога и апостол говори: Што је лудо пред светом оно изабра Бог да посрами и премудре (1 Кор. 1, 27).

Броју тих изабраних припада и преподобни отац наш Спиридон. Овај блажени беше не из града него са села; он не беше научен књизи, и беше прост на речи, али не разумом духовним и делима богоугодним. Имајући у срцу свом страх Божији, који је почетак мудрости, он дође у манастир Печерски, и стаде водити суров монашки живот. Не знајући да чита, он се поче учити књизи, мада већ беше у годинама; и цео Псалтир он научи напамет. И тако он ревносно рађаше на спасењу душе своје, да непрестано читаше Псалтир, и сваки дан га целог прочитаваше.

Тадашњи игуман Пимен постник, видећи да је Спиридон смирен и трудољубив, стално пребива у молитви и посту, и у свему је беспрекоран, одреди му богопријатно послушање: да пече хлеб, који се на Божанственој литургији приноси за тајну тела Христова, тојест просфоре. Блажени Спиридон, ступивши с радошћу у пекару, не остави пређашње подвиге своје и труд духовни, и стаде поверено му послушање вршити са сваком побожношћу и страхом Божјим. Знајући да је труд његових руку предпазначен за чисту и беспрекорну жртву, приношену јерејем, он га обављаше узносећи својим устима хвалу Богу: јер он, или секао дрва или месио тесто, свагда имађаше на језику свом псалме Давидове, тако да, по своме обичају, он сваки дан свршаваше цео Псалтир.

Једном, вршећи овај свој посао, блажени Спиридон запали пећ за печење просфора. Али пламен суну из пећи и захвати кров

пекаре. Тада блажени узе своју мантију, затвори њоме вратанца на пећи, а на власеници својој завеза рукаве, па са њоме отрча на кладенац ио воду; накупивши је водом он се брзо врати и сазва братију да му помогну угасити пожар. А кад се братија слеже, угледаше чудесан призор: мантија којом блажени беше затворио вратанца на пећи, не беше дарнута огњем, и вода из власенице не беше истекла. Монаси брзо угасише пожар донесеном у власеници водом, и радосно прославише Бога.

Блажени Спиридон имађаше једног сатрудника, неког брата по имену Никодима. Он у свему беше једне мисли са преподобним Спиридоном, и подједнако се трућаше са њим и у молитви н у телесним радовима.

Ова два подвижника свето и богоугодно послужише тридесет и пет година у печењу просфоре, чисто и беспрекорно вршећи ово послушање. Стога, преставивши се у добром исповедању, они се насићују славом Божијом, коју гледају не у виду приношеног хлеба, него лице у лице.[6] Њиховим светим молитвама нека се и ми наситимо достојно хлеба живота, благодати и славе Христа Исуса, коме, са Богом Оцем и Светим Духом приличи част, слава и поклоњење, сада и увек и кроза све векове. Амин.

СПОМЕН СВЕТИХ 9 МУЧЕНИКА
СТЕФАНА, ВАРНАВЕ, ТРОФИМА, ДОРИМЕДОНТА,
КОЗМЕ, ДАМЈАНА, САВЕ, ВАСЕ, АВРАМИЈА
и осталих са њима

СПОМЕН СВЕТОГ
НЕПОЗНАТОГ ИСПОВЕДНИКА[7]

СПОМЕН СВНТОГ НОВОМУЧЕНИКА
НИКОЛЕ ХИОСКОГ

УЧЕНИК Христов Никола родио се од побожних родитеља у селу Кириаху на острву Хиосу. Одмалена беше Никола пун страха Божијег, скроман, кротак, ћутљив, безазлен, послушан. Рано му отац умре и он остаде сироче. А кад му би двадесет година он оде у град Магнесију, и тамо учаше зидарски занат. Његов духовни отац, архимандрит, научи га много истинама хришћанске вере и постави чврсто на пут хришћанског живота. И Никола се свом душом одаде чудесном покајничком животу: молитви, посту, бдењу.

Врло често није ништа јео по два и три дана. Једном приликом молећи се пред светом иконом светог Јована Претече, он је целиваше и топлим сузама заливаше, и пун огњене љубави према Господу Христу, говораше: Светитељу Божји, као што теби глава би одсечена ради љубави Христове, тако удостој и мене да ми глава буде одсечена ради љубави Христове.

Међутим Турци, видећи у Николи доброг, вредног и лепог младића, решише да га на сваки начин привуку својој вери и потурче. Са том намером га и на суд изведоше. И покушаваху најпре да га на то приволе великим обећањима и ласкама. На све то Никола одговараше: Рођен сам од хришћанских родитеља, као хришћанин сам одгајен, и хришћанин сам; Христа се никад одрећи нећу; и хоћу да умрем као хришћанин. - Онда стадоше претити младом исповеднику разним мукама. А када и то не поможе, Турци га повалише и бездушно му ударише пет стотина батипа по табанима. Па га тако изранављеног и измученог бацише у тамницу; и ту му ноге у кладе ставише, и метнуше га у страшну мучилишну справу, звану тубруки.

Затим по други пут изведоше мученика на суд. И опет велика обећања од стране судија, и опет разноврсне ласке. И говораху младоме мученику. Чедо, сажали се на своју младост, на своју лепоту, на свој живот! Не лишавај себе тих блага, него нас послушај: удостојићемо те велике части, даћемо ти злата и сребра, скупоцене хаљине, и усинићемо те! Не пристанеш ли на то, ми ћемо те ставити на страшне муке и уморити најстрашнијом смрћу. - Мученик им одговори: Нити ваше ласке примам, нити ваша обећања сматрам за нешто, а не бојим се ни мука ни смрти. Хришћанин сам, и од љубави Христове нико ме и ништа не може раставити. Но имам

један предлог за вас: пристаните најпре да вас крстим и начиним хришћанима, па онда чините са мном што год хоћете.

Ове речи страховито разјарише Турке, и они донесоше пресуду коју одмах спроведоше у дело: у тамници поставише на земљу велику даску начичкану клинцима, па поврх клинаца положише мученика; на груди и стомак ставише мученику огроман камен; око врата му стегоше синџир, а ноге му метнуше у тубруки. - А мученик Христов све то подношаше радујући се и славећи Бога. А Господ Христос, који је крепост и снага мученика, не остави слугу Свога без помоћи и утехе у таквој невољи. Јер у поноћи би страшан земљотрес, од кога камен спаде с мученикових груди, даска са клинцима се изломи, а мученик, Божјом помоћу, устаде без икакве повреде и ране, потпуно читав и здрав; а тамница се испуни неисказано дивним мирисом.

Када сутрадан Турци угледаше мученика потпуно читава и здрава и сазнадоше шта се догодило, они се постидеше, али се не уразумише. Напротив, они покушаше да новим мукама приморају светог мученика да се одрекне Христа. Забивши мученику нож у леђа, они га сиљаху да се одрекне Христа; но он не хте. Онда му забише други нож у врат, захтевајући то исто од њега; али он остаде непоколебљив. Најзад му забише и трећи нож, присиљујући га да се потурчи; но мученик свети одлучно одби. Тада стадоше бездушно бити Христовог јунака, а он трипута узвикну: Пресвета Богородице, помози ми! - Напослетку један агарјанин дохвати светог мученика за косу од главе и закла га као јагње.

Тако млади славни мученик добар рат одратова, веру одржа, спасоносни пут мучeништва завршиа, и доби од Бога неувенљиви венац вечне славе, и то у двадесет трећој години свога живота, тридесет првог октобра, у подне, године 1754. А у тренутку када свети мученик Никола би заклан, густа тама паде и покри цело острво Хиос; а у тој свеопштој тами само мртво лице светог мученика сијаше као најсјајнија звезда. И та божанска светлост три дана и три ноћи обасјаваше свете мученикове мошти, које лежаху чуване на месту погибије. Гледајући ту светлост заблудели агарјани говораху да огањ сиђе с неба да сагори тело мученичко. То они узеше као повод, те избодоше и унаказише лице мученичко, које је

блистало лепотом од божанске благодати. Но Господ Христос прослави мученика Свог не само небеском светлошћу, него и чудесним неисказаним миомиром, који испуњаваше ваздух све док свето тело његово лежаше на месту погибије. Најзад, после три дана Турци бацише свето тело светог мученика у море, да га хришћани не би узели и сахранили.

Светим молитвама светог мученика Твог, Господе, помилуј и спаси нас као благ и човекољубив. Амин.

СПОМЕН СВЕТОГ ОЦА НАШЕГ
ЈАКОВА,
епископа Мигдонијског у Низибији[8]

СПОМЕН СВЕТИХ МУЧЕНИКА
СЕЛЕВКА и СТРАТОНИКЕ

ОВИ свети мученици беху супрузи; пострадали мачем посечени; мироточиви.

СПОМЕН СВЕТОГ МУЧЕНИКА
ПАИСА

ОВАЈ свети мученик пострада за Христа ударен каменом у главу.

СПОМЕН СВЕТИХ МУЧЕНИЦА
ДВАНАЕСТ ДЕВОЈАКА

ОВЕ свете мученице скончале обешене у ходнику са стубовима.

СПОМЕН СВЕТОГ МУЧЕНИКА
ГОРДИЈАНА

СВЕТИ Гордијан скончао мачем посечен.

СПОМЕН СВЕТОГ МУЧЕНИКА
ЕПИМАХА ГРКА ("РОМЕЈА")

СВЕТИ мученик Епимах скончао мачевима искасапљен.

СПОМЕН ПРЕПОДОБЕ МАТЕРЕ НАШЕ
МАВРЕ

ПРЕПОДОБНА Мавра девојка подвизавала се у Цариграду у време Св. патријарха Нектарија (4. век), где основала манастир, у коме се и упокојила у петом столећу (око 436. године). У Цариград је она дошла из Картагене заједно са Светом Домником (која се слави 8. јануара).

СПОМЕН СВЕТИХ
ТРИЈУ МУЧЕНИКА МЕЛИТИНСКИХ

ОВИМ светим мученицима у Мелитини размрскаше кости и голенице; и тако они за Христа пострадаше.

СПОМЕН ПРЕПОДОБНОГ ОЦА НАШЕГ АНАТОЛИЈА ПЕЧЕРСКОГ

КАО затворник подвизавао се у Кијево-Печерској обитељи. Свете мошти његове покоје се у Антонијевој пештери.

Молитвама Светих Твојих, Господе Исусе Христе, Боже наш, помилуј нас! Амин.

НАПОМЕНЕ:

1. Касније Византија названа Константинопољ = Цариград.
2. Аргиропољ, сада Фундукли, предграђе Цариграда, близу Пере и Галате.
3. У доњем Египту, недалеко од реке Нила.
4. Ср. Јевр. 11, 37-38.
5. Свети Епимах пострадао око 250 године.
6. Упокојили се око половине дванаестог века. Свете мошти њихове почивају у Антонијевој пештери.
7. О њему говори Блажени Теодорит Кирски у својој "Црквеној Историји" да је живео и исповеднички се подвизавао у време цара Јулијана Отступника.
8. Овај Св. Јаков би учесник Првог Васељенског Сабора у Никеји 325. године. Спомен му 13. Јануара, где видети опширније о њему.